

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ioannis S. R. E. Cardinalis Bona Opera Omnia

Tribus Tomis comprehensa

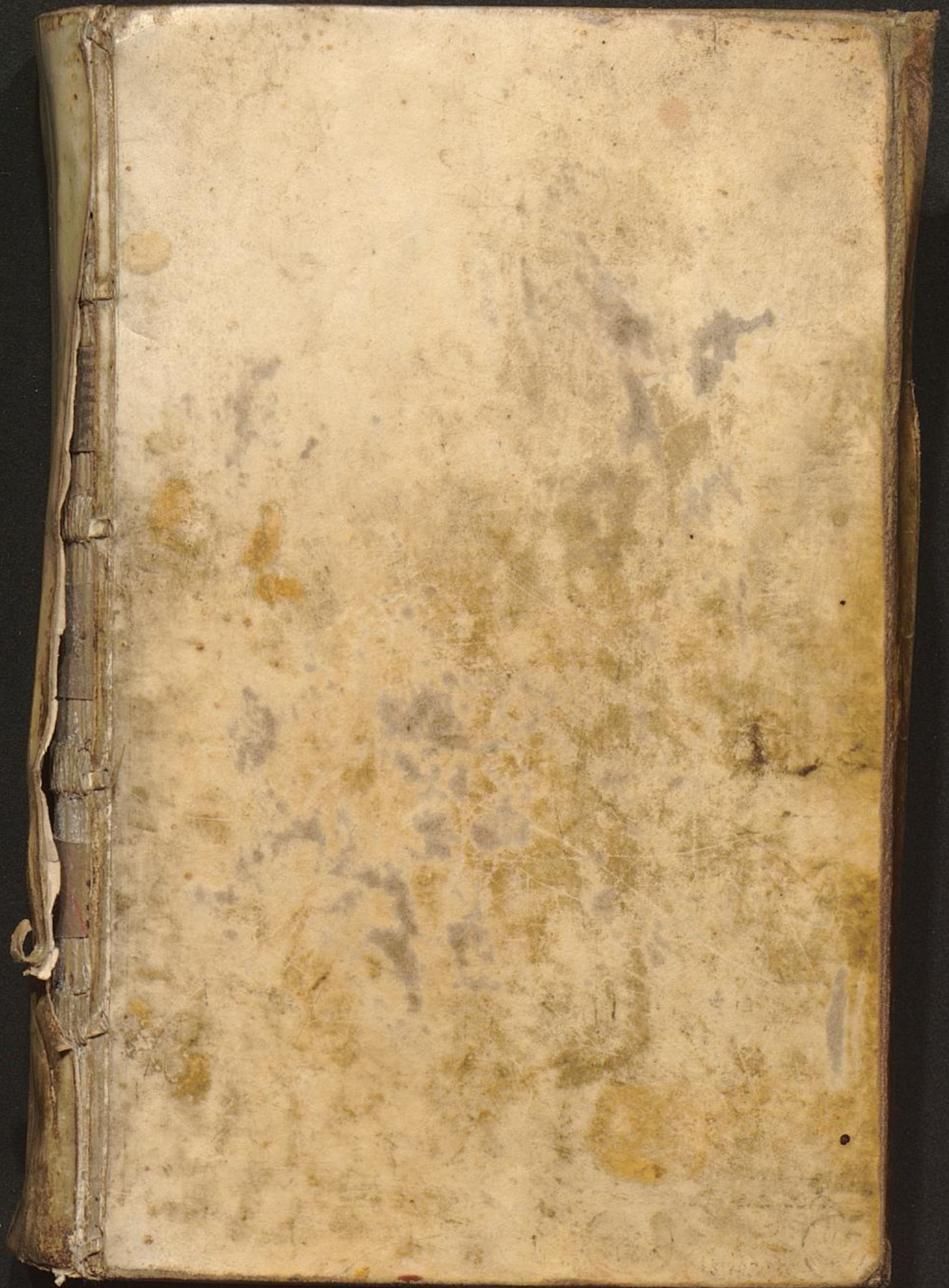
Opvscvla Spiritvalia - I. Horologium Asceticum. II. Principia Vitae
Christianae. III. Manuductio ad Coelum. IV. Via Compendii ad Deum. V. De
Sacrificio Missae. VI. De Discretionem Spirituum ... Operum Eminentiss.
Cardinalis, Tom. I

Bona, Giovanni

Parisiis, 1677

urn:nbn:de:hbz:466:1-9969

Th. 2673. (2)

J. X
3

Ex Legato Celmi Principis Ferdinandi
Epi Paderb. et Altonaster:
Anno 1683.

IOANNIS
S. R. E. CARDINALIS
BONA
OPERA OMNIA.

Tribus Tomis comprehensa.

Collegij Socii Lion Paderb.

OPVSCVLA SPIRITVALIA.

- I. Horologium Asceticum.
- II. Principia Vitæ Christianæ.
- III. Manuductio ad Cœlum.
- IV. Via Compendii ad Deum.
- V. De Sacrificio Missæ.
- VI. De Discretionem Spirituum.

*Auctore JOANNE BONA S. R. E. tit. S. Bernardi
ad Thermas Presbyt. Cardinali, Ord. Cisterciensis.*

Operum Eminentiss. Cardinalis, TOM. I.

PARISIIS,
Apud LUDOVICUM BILLAINE.

M. DC. LXXVII.

Cum Privilegio Regis Christianissimi.

CLARISSIMO VIRO
IOANNI GVALTERO
SLVSIO,

SS. D.N. PP. REFERENDARIO;

AC

PRÆLATO DOMESTICO,

ET A BREVIBVS

SECRETARIO,

HÆC
PIISSIMI ET DOCTISSIMI
CARDINALIS
OPERA

Nunc primùm in unum collecta

OFFERT

Addictissimus servus LUDOVICUS BILLAINE
Typogr. Paris.

TYPOGRAPHVS

Pio & Erudito Lectori.

EN tibi, pie & erudite Lector, Piissimi & Eruditissimi S. R. E. C. JOANNIS BONA Opera omnia, quæ separatim prodierant, in unum collecta, & tribus tomis distincta: quorum I. Opuscula Spiritualia continet; II. Tractatum de divina Psalmodia; III. Rerum Liturgicarum libros.

Monitum te velim in illa quam nuper ediderunt editione Typographi extranei, deficere HOROLOGIVM ASCETICVM, tractatum verè pium, unà cum Authoris vita & Elogio; sed quod majoris est momenti; primam RERVM LITVRGICARVM editionem secuti sunt, mutilam sanè, & quam author ipse non castigaverat: præsens autem editio uris secundis melior, & infinitis in locis plusquam quartâ parte auctior est ex autographo mihi ab auctore paulò ante mortem transmissio, quod nunc asservatur in Bibliotheca S. Germani à Pratis; cui inserta est doctissima Dissertatio de Azymo & Fermentato, quæ pariter deest in illa editione. Vale & frue.

Ex Præfatione V. Cl. Stephani Balusii ad
Capitul. Regum Franc. n. LXXVIII.

Litera mea [XI. Kalend. Octob. anni M. DC. LXXIV.]
virum optimum [Cardinalem BONA] invenerunt
in lecto decumbentem ex morbo qui nobis illum abstulit. Et
tamen, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus,
statim misit in Bibliothecam Vaticanam; & comperto illis
extare tria vetusta Capitularium exemplaria, referri ad me
iussit; se, statim atque sanitatem suam recuperasset, lu-
benter mihi suam in hoc operam commodaturum. Sed heu!
vir optimus paulò post decessit V. Kalend. Novembris ejus-
dem anni. Cum autem heic Lutetia percrebuisse nuntius de
morte ejus, tantus fuit eorum qui literas amant, dolor, ut
tamen etsi illum vultu voceque palam testarentur, aliis ta-
men animis mœrerent, tanquam si publicus parens universis
ereptus esset. Quis enim non doleret extinctum senem opti-
mum & sanctissimum, in summo dignitatis gradu positum,
plurima bonarum rerum cognitione instructum, quique rem
literariam ornare, juvare, promovere & posset & vellet?
Itaque nemo ferè in hac urbe fuit, eorum videlicet qui no-
stra studia, & ecclesiastice antiquitatis notitiam amant, qui
consilia sua literaria morte ejus intercepta non quereretur;
quia is cunctis suum favorem præstabat, singulis suam ope-
ram commodabat, omnes pulcherrimo & honestissimo com-
movebat & excitabat exemplo. Ego in primis maximam
jacturam in morte tanti viri feci, qui & me diligebat, &
meos qualescunque labores humanissimo suo suffragio com-
probavit. Hoc patrono amisso, &c.

OPUSCULA

In hoc volumine contenta, cum Indice
Capitum.

HOROLOGII ASCETICI

Cap. I. *De initio Dei.*

§. 1. <i>S</i> urrectio matutina,	<i>pag. 5</i>
§. 2. Oratio prolixior manè recitanda;	7
§. 3. Alia Oratio brevior,	18
§. 4. Tertia Oratio brevissima,	21
§. 5. Aspirationes pro initio diei,	22

Cap. II. *De his, quæ quotidie occurrunt.*

§. 1. De singularum actionum perfectione,	25
§. 2. De lectione spirituali,	29
§. 3. De studio litterarum,	30
§. 4. De corporali refectione,	32
§. 5. De externa conversatione,	34
§. 6. Praxis divinæ præsentia,	35
§. 7. Praxis rectæ intentionis,	39
§. 8. De quotidiana virtutum exercitatione,	45
§. 9. Protestationes ad Deum sæpius renovandæ,	46
§. 10. De crebra spiritus renovatione,	49
§. 11. De Oratione mentali,	53
§. 12. Aspirationes pro quotidianis exercitationibus.	66

Cap. III. *De Officii divini recitatione.*

§. 1. De præparatione ante Officium,	68
§. 2. Oratio ante Officium,	71
§. 3. Praxis attentionis.	74
§. 4. Unde eliciantur devotionis affectus;	75
§. 5. De privata Officii recitatione.	76
§. 6. De fine cujusque Officii,	77

Index Capitulum.

§. 7. Oratio post Officium,

78

Cap. IV. De fine fidei.

§. 1. De examine conscientiae,

79

§. 2. De examine particulari,

83

§. 3. Exercitium vespertinum,

87

§. 4. Aliud exercitium, sive oratio vespertina,

91

§. 5. Quid noctu servare oporteat,

94

Cap. V. Miscella diversarum exercitationum.

§. 1. De generali examine sui ipsius,

97

§. 2. Modus visitandi quotidie augustissimum Sacramentum,

100

§. 3. Oratio ante sanctissimum Sacramentum,

102

§. 4. Modus orandi in ingressu Templi,

105

§. 5. Quomodo quisque se gerat cum in aliquod peccatum lapsus est,

106

§. 6. De generali quadam Confessione spiritualiter peragenda,

107

§. 7. Paraphrasis anagogica Dominicæ Orationis,

115

§. 8. Oratio ad Sanctissimam Trinitatem,

118

§. 9. Pia exercitatio erga Christum Crucifixum,

120

§. 10. Paraphrasis Angelicæ Salutationis,

122

§. 11. Quomodo colendus quilibet Sanctus, præsertim in ejus Festivitate,

124

§. 12. Exercitium internæ conversationis cum Sanctis,

126

§. 13. Protestatio, & postulatio amantis animæ,

127

§. 14. Exercitium spiritualis mendicitatis,

128

§. 15. Exercitatio patientiæ, cum aliquid adversi occurrit,

129

§. 16. Exercitium perfectæ Resignationis,

131

§. 17. De Corona B. Virginis,

133

§. 18. De Rosario B. Virginis,

135

§. 19. De Corona Domini,

137

§. 20. Affectus Animæ amantis Deum,

139

§. 21. Actus, & exercitia Humilitatis,

141

§. 22. Exercitium somni spiritualis,

145

§. 23. Exercitium in ariditate,

146

§. 24. Oratio ad quinque vulnera Christi,

147

§. 25. De Communione spirituali,

148

§. 26. Pia exercitatio pro his, qui Missæ interfunt,

149

§. 27. Fasciculus Aspirationum, & aliquot brevium orationum,

157

PRINCIPIORUM VITÆ
Christianæ.

Pars. I. De Vita Christiana, ejusque fine, & officiis.

§. 1. DE tribus generibus Christianorum,	165
§. 2. Tertium genus Christianorum describitur,	166
§. 3. Peccatum originale causam esse omnium malorum,	168
§. 4. Occasio, & scopus hujus libelli.	169
§. 5. Cur vitæ Christianæ documenta multi discunt, pauci ex- quuntur,	170
§. 6. Regulas Christianæ perfectionis non solis Religiosis, sed omnibus Christianis traditas esse,	171
§. 7. Hujus libelli utilitas, & exhortatio ad perfectionem,	173
§. 8. Quam necessaria sit Christiano ultimi finis consideratio,	174
§. 9. Cum omnes velint esse beati, cur non omnes beati sint,	175
§. 10. Omnia ad Deum referenda esse purâ intentione	176
§. 11. Unde proveniat, quod plerique à fine aberrant,	177
§. 12. Decipimur specie recti;	178
§. 13. Humanæ vitæ cursus, & perversitas,	179
§. 14. Via recta ad finem est, ut quisque suam ferat crucem,	180
§. 15. Conditiones ultimi finis, & cur ab illo plerique aber- rant,	181
§. 16. Alia assignatur causa, ob quam multi ultimum finem non assequuntur,	183
§. 17. Filii Dei sumus, & ejus spiritu vivendum nobis est,	185
§. 18. Justus ex fide vivit,	186
§. 19. Fundamentum vitæ Christianæ abnegatio sui, rerumque omnium abdicatio.	187
§. 20. Infamia hominum, qui sponte damnari volunt,	188
§. 21. Character veri Christiani,	189
§. 22. Quomodo debeat Christianus opera sua perficere,	191
§. 23. Debent bona opera propriæ vocationi convenire,	192
§. 24. Quomodo Christianis vivendum sit,	193
§. 25. Opera exteriora spiritu interiori animanda,	194
§. 26. Operum perfectio unde oriatur,	194
§. 27. Præsentis Dei utilitas,	195
§. 28. Cur difficilis videatur Sanctorum imitatio,	196
§. 29. Omnia ad gloriam Dei referenda,	197
§. 30. Radix omnium malorum amor sui,	199
§. 31. Amor sui Babylonem ædificavit,	200
§. 32. Omnes seipsos quærunt etiam in rebus sanctis,	201

Index Capitulum.

§. 33.	Quæ scire debeat omnis Christianus,	202
§. 34.	Interioris, & exterioris hominis differentia,	203
§. 35.	Quàm perniciosum sit falsas rerum ideas mente concipere,	204
§. 36.	Tria Christiano necessaria, ut sibi attendat, ut tempus bene expendat, ut rectè utatur Sacramentis,	206
§. 37.	Pœnitentiam omnibus Christianis necessariam esse,	207
§. 38.	Signa, & fructus veræ pœnitentiæ,	208
§. 39.	Peccata leviora, & vitia quomodo corrigi, & extirpari debeant,	209
§. 40.	Viros Ecclesiasticos, & Religiosos strictius teneri ad perfectionem,	210
§. 41.	Religiosi suæ vocationis immemores describuntur,	212
§. 42.	Oportere Religiosum à mundo alienum esse,	213
§. 43.	Arguuntur qui regimen animarum ambiunt,	214
§. 44.	Omnibus Christianis necessariam esse orationem,	215
§. 45.	Quæ dispositio ad orandum requiratur,	216
§. 46.	Cur multi ex oratione nihil proficiant,	217
§. 47.	Nunquam studium orationis omittendum,	218
§. 48.	Conditiones bonæ orationis,	219
§. 49.	Gratia Orationis, & modus duplex,	220
§. 50.	Fons omnium bonorum est oratio.	221

Pars II. De moderandis animi affectionibus, & de studio virtutum.

§. 1.	Quærenda veritas, fugienda vanitas,	222
§. 2.	Quanti momenti sit ad Christianam perfectionem nihil, vel minimum negligere,	223
§. 3.	Omnibus Christianis necessaria crux, & abnegatio,	225
§. 4.	Fundamentum vitæ Christianæ est abnegatio,	226
§. 5.	Quomodo adversus vitia, & pravas affectiones pugnare oporteat,	228
§. 6.	De sensuum exteriorum moderatione,	230
§. 7.	De pugna adversus gulam, & carnem,	231
§. 8.	De malis linguæ, & de bono silentii.	232
§. 9.	De bona, & mala delectatione, & de illorum infelicitate, qui præpostero fine virtutem colunt,	234
§. 10.	Opinione vivimus,	236
§. 11.	Scienciam salutis plerique contemnunt,	237
§. 12.	Damna propriæ voluntatis,	238
§. 13.	Utilitas solitudinis,	239
§. 14.	Quantum noceant divitiæ, & quomodo illarum amorem compescere oporteat,	241

Index Capitulum.

§. 15. De usu divitiarum,	242
§. 16. Qui sint pauperes spiritu,	244
§. 17. Quæ, & qualis sit obligatio faciendi eleemosynam,	245
§. 18. Patientiæ necessitas,	248
§. 19. Adversitates exercendæ virtutis occasio sunt,	249
§. 20. Patienter ferenda quæ quotidie occurrunt,	250
§. 21. Gaudendum in tribulationibus,	251
§. 22. Tolerandæ detractiones,	253
§. 23. Tam propria quàm aliena mala æquanimiter ferenda,	254
§. 24. Remedia impatientiæ,	256
§. 25. Propria Christianorum virtus humilitas,	257
§. 26. Homo per superbiam à Deo recessit, & ad illum per humilitatem redire debet,	258
§. 27. Character superbi,	260
§. 28. Incitamenta humilitatis,	261
§. 29. Nihil boni esse in homine, qui caret humilitate,	262
§. 30. Humilis sibi ipsi intentus alios non judicat,	263
§. 31. Veri humilis descriptio,	264
§. 32. Oportere voluntatem nostram Divinæ conformem, & subditam esse,	266
§. 33. Omnia de manu Dei accipienda,	267
§. 34. Divinæ providentiæ in omnibus acquiescendum,	269
§. 35. Solum Dei beneplacitum quærendum est,	270
§. 36. Spes salutis nostræ in Deo ponenda,	271
§. 37. Spiritum, & perfectionem Christianæ religionis in charitate consistere,	272
§. 38. De ordine charitatis,	273
§. 39. De dilectione proximi,	275
§. 40. Quis sit modus fraternæ dilectionis,	276
§. 41. Quæ sit vera amicitia,	277
§. 42. Quæ officia amicitiam concilient,	278
§. 43. Occasiones exercendæ erga proximum charitatis,	279
§. 43. Amandos esse inimicos,	280
§. 45. Verum bonum amandum,	281
§. 46. Amor Dei in quo consistat,	282
§. 47. Quis sit modus perfecti amoris,	284
§. 48. Scientiam practicam, & experimentalem magis conferre ad amorem, quàm speculativam,	285
§. 49. Veram sanctitatem in amore Dei consistere,	286
§. 50. Multi sunt vocati, pauci electi,	287

MANUDUCTIONIS AD
CÆLYM.

- CAPUT I. **D**E Fine ultimo hominis. Quàm malum sit
ab eo deflectere. Quibus mediis & quo
ordine ad ipsum perveniatur, pag. 297
- Cap. II. Cupienti bene vivere morum instructor eligendus est.
Qualis hic esse debeat. Officia discipuli, 299
- Cap. III. De purgatione à peccatis. Exuendus erga illa affectus
& vitia extirpanda. Nullum efficacius vitiorum re-
medium, quàm mortis, & æternitatis considera-
tio, 303
- Cap. IV. De Gula. Ejus mala & remedia. Quæ sint indicia de-
victæ gulæ, 307
- Cap. V. De Luxuria: Quàm turpe sit hoc vitium. Quàm
facilis in id lapsus, & quomodo evitandus. Volu-
pras animi sectanda, quæ solida est, 309
- Cap. VI. De Avaritia. Malitia ejus perstringitur. Collatio pau-
peris & divitis. Opum fallacia, & vanitas, 312
- Cap. VII. De Ira. Character irati. Effectus, causæ, & remedia
iræ, 315
- Cap. VIII. De Invidia, & Accidia. Utriusque descriptio, & cu-
ratio, 321
- Cap. IX. De Superbia, Ambitione & inani Gloria. Icon Su-
perbi. Dignitatum vanitas, & pericula. Tumoris
mala, & alexipharmaca, 323
- Cap. X. De totius corporis sensuumque exteriorum mode-
ratione. Quantum corpori indulgendum. Castigan-
da oculorum licentia. Vestium luxus damnatur, 327
- Cap. XI. De custodia linguæ. Quanti momenti sit, & quàm
difficilis. Quid in sermone servandum, quid vitan-
dum. Qualiter toleranda vitiosa aliorum lingua, 330
- Cap. XII. De sensibus internis. Usus opinionum. Bonis cogi-
tationibus mens imbuenda. De coercendo appetitu
sensitivo ejusque pravis affectionibus. Variæ ad id
præceptiones, 333
- Cap. XIII. De Amore. Quæ sit ejus natura, quæ causæ, qui
effectus. De ejusdem remediis. Addita quædam de
Odio, 336
- Cap. XIV. De Desiderio & Fuga. Quid desiderandum, quid
fugiendum sit, 338
- Cap. XV. De Gaudio & Tristitia. Qualiter vir bonus gaudere
debeat, 338

Index Capitulum.

- debeat. Non tristatur qui omnia prævidet. Varia doloris antidota. 342
- Cap. XV I. De Spe, & desperatione. Quomodo utramque moderari oporteat. 344
- Cap. XV II. De Timore. Quam vanus sit, & quam ratione vincatur. Audacia vitanda. Quædam iterum de ira 345
- Cap. XV III. De potentiis animæ rationalis. Continen- dus intellectus à curiositate. Cui potissimum scientiæ incumbendum. Quam malum sit aliorum mores disquirere. Aliorum judicia spernanda. De voluntatis abnegatione. 348
- Cap. X I X. De statu Proficientium. Varia profectus adjumenta. Temporis æstimatio, & usus. Dei presentia necessaria. 351
- Cap. XX. De bono solitudinis. Fugienda malorum societas. Mundi vitia quot, & quæ sunt. Studium proficientis acquisitio virtutum. Signa quædam obtentæ virtutis. 352
- Cap. XX I. De Virtutibus Theologicis. Fides operibus comprobanda. In solo Deo ponenda fiducia. Motiva amoris erga Deum. Amor proximi beneficiis ostenditur. Horratio ad eleemosynam. 356
- Cap. XX II. De Prudentia. Ejus necessitas, & difficultas. Officium viri prudentis. 358
- Cap. XX III. De Justitia & Religione. Actus utriusque. Quid sit Pœnitentia, & in quo consistat 360
- Cap. XX IV. De Pietate & Observantia. Obedientia commendatur: itemque Gratitude. Quomodo accipiendum, & reddendum sit beneficium. 362
- Cap. XX V. De Veritate, ejusque usu. Simplicitas laudatur. Actus fidelitatis. 365
- Cap. XX VI. De Amicitia. Quibus officiis sit colenda. Præcepta quædam ad mutuam conversationem pertinentia. 368
- Cap. XX VII. De Liberalitate. Quid sit, & qualiter exercenda. Quomodo differat à magnificentia. 370
- Cap. XX VIII. De Fortitudine. Quæ sint ejus officia. Mortem à viro forti contemnendam esse. 371
- Cap. XX I X. De Magnanimitate. Viri magnanimi descriptio. 374
- Cap. XX X. De Patientia. Ejus occasiones, & effectus. Indicia veræ Patientiæ. Ad omnia mala ferenda parænesis & documenta. Necessitas Perseverantiæ. 375
- Cap. XX X I De Temperantia. Quantum illi conerit Verecun-

Index Capitulum.

dia. De Abſtinentia & Caſtitate:	379
Cap. XXXII. De Manſuetudine & Clementia. Utriuſque officia & præſtantia.	381
Cap. XXXIII. De Modestia. Munus duplex Studioſitatis. Quæ regula in uſu Eutrapeliæ ſervanda.	382
Cap. XXXIV. De humilitate. In quo conſiſtat. De cognitione ſui. Veri humilis characteriſmus.	384
Cap. XXXV. De ſtatu Perfectorum. Imago viri perfecti. Finis vitæ perfectæ unio cum Deo.	386

VIÆ COMPENDII AD DEUM.

CAPUT I. S copus, & uſus libri Proſcriptione, & fine ad Deum oratio. Duplex via, qua ſitur ad Deum. Utriuſque discrimina.	pag. 393
Cap. 2. Viam myſticam duplicem eſſe, activam & paſſivam. Quid utraque ſit. Cupienti ad apicem myſticæ Theologiæ pervenire, omnia relinquenda.	396
Cap. 3. Myſtica Theologia quid ſit. Quomodo differat ab aliis ſcientiis. An cognita fuerit antiquis Platoniciſ. Ejus principium, & ſcopus.	399
Cap. 4. Quæ ſint diſpoſitiones ad myſticam Theologiam: Quæ ejus impedimenta: Qui ad ipſam diſcendam incapaces, qui magis idonei. Oratio & gratiarum actio.	402
Cap. 5. Quid ſit unio myſtica: Quomodo fiat: Qui ejus effectus: Quid incapacibus & ignavis conferat lectio myſticæ Theologiæ: Tranſitus ad Aſpirationes,	406
Cap. 6. Aſpirationes, motus Anagogici, orationes iaculatoriæ quid ſint: Sententiis, & exemplis Sanctorum Patrum approbantur: De illarum præſtantia, & utilitate,	410
Cap. 7. Varia documenta pro uſu & praxi Aſpirationum.	417
Cap. 8. Qui ſint fontes Aſpirationum, quæ materia, quis ordo: De triplici ſtatu Incipientium, Proſcientium, & Perfectorum,	425
Cap. 9. Tranſitus ab aſpirationibus ad Contemplationem. Ad- dita quædam de Aſpiratione paſſiva: Quid ſit Contemplatio: Eius objectum, & cauſæ,	431
Cap. 10. Indicantur auctores, qui de Contemplatione ſcripſerunt: Quotuplex ea ſit: Qui ejus gradus & ſtatus: Exempli diutinæ probationis, & patientiæ in deſolatione: Diviſio animæ & potentiarum ejus ſecundum myſticos. Hymnus ad Deum,	438
Cap. 11. Gemitus animæ poenitentis pro incipientibus,	451

Index Capitulum.

Cap. 12.	Pia desideria ad usum Proficientium ,	460
Cap. 13.	Suspiria amanti animæ pro perfectis ,	468
Cap. 14.	Laudem virtutis in actione consistere : Actus diversarum virtutum ,	478
Cap. 15.	Fasciculus Aspirationum ad Jesum , ad Beatam Virginem , ad Coelites universos ,	487
Cap. 16.	Aspirationes ex Nominibus Dei , ejusque attributis , & perfectionibus .	492
Cap. 17.	Vitam Christi esse fontem omnium bonorum : Quomodo ex ea pii affectus eliciantur ,	507
Cap. 18.	Ex qualibet re , quæ occurrit , motus anagogicos elici posse : Scalæ à visibili creatura ad invisibilem Creatorem ,	519
Cap. 19.	Diarium & Sylvula aspirationum pro omni actione diei , & pro qualibet occasione ,	523
Cap. 20.	De Amore Dei : Quid sit Amor : Eius origo , prærogativæ , & proprietates . Amoris Philosophi : à quibus discenda : Posse Deum facilius amari , quam cognosci ,	542

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Cap. I. *Quædam præmittuntur de ipso Missæ Sacrificio.*

§. 1.	Quale Sacrificium sit Missa.	Pag. 553
§. 2.	De his qui offerunt hoc sacrificium.	554
§. 3.	De vi effectiva hujus sacrificii.	555
§. 4.	De valore & fructibus sacrificii.	557
§. 5.	Quæ praxis servanda in applicatione Missæ.	560

Cap. II. *De requisitis in Sacerdote ad ritè & piè celebrandum.*

§. 1.	De puritate vitæ.	562
§. 2.	De rectitudine intentionis.	564
§. 3.	De actuali devotione.	565

Cap. III. *Varia considerationes ante Missam.*

§. 1.	Quanta sit Sacerdotum dignitas , & quanta debeat esse sanctitas.	566
§. 2.	De excellentia hujus sacrificii.	568
§. 3.	De ejusdem necessitate.	569
§. 4.	Qua reverentia celebrandum sit.	571

Index Capitulum.

- §. 5. Aliæ considerationes ad pios affectus in celebrante excitandos. 573

Cap. IV. De his quæ Missæ celebrationem proximè antecedunt.

- §. 1. De necessitate præparationis. 575
 §. 2. De præmittenda confessione sacramentali. 576
 §. 3. Modus confitendi. 578
 §. 4. Oratio ante confessionem, & actus contritionis. 579
 §. 5. Oratio post confessionem. 581
 §. 6. Directio intentionis ante Missam. 582
 §. 7. Deprecatio pro omnium necessitatibus. 583
 §. 8. Specialis oblatio sacrificii quatenus est laetificum. 586
 §. 9. Oblatio sacrificii quatenus est Eucharisticum. 587
 §. 10. Oblatio sacrificii quatenus est propitiatorium. 589
 §. 11. Oblatio sacrificii quatenus est impetratorium. 590
 §. 12. Actus diversarum virtutum ante Missam. Fidei 593 Spei. 594. Charitatis. *Ibidem*. Desiderii. 595. Gratitude. 596. Timoris. 597. Humilitatis. 598
 §. 13. Commemoratio Dominicæ Passionis ante Missam. 599
 §. 14. Oratio ante Missam ad Patrem. 601
 §. 15. Oratio ante Missam ad Dominum Jesum Christum. 602
 §. 16. Alia Oratio ad eundem. 603
 §. 17. Oratio ad Spiritum Sanctum. 604
 §. 18. Oratio ad B. Virginem. 605
 §. 19. Oratio ad sanctos Angelos. *ibid.*
 §. 20. Invocatio omnium Sanctorum. 607

Cap. V. De Missæ celebratione.

- §. 1. De proxima dispositione ad Missam. 608
 §. 2. De sacris vestibus, & earum significatione. 610
 §. 3. De accessu Sacerdotis ad altare. 613
 §. 4. De initio Missæ usque ad Introitum. 615
 §. 5. De Introitu usque ad Epistolam. 618
 §. 6. De Epistola, Evangelio, & Symbolo. 619
 §. 7. De Offertorio usque ad Canonem. 621
 §. 8. De Canone usque ad Consecrationem. 624
 §. 9. De Consecratione usque ad Orationem Dominicam. 627
 §. 10. De Oratione Dominica usque ad Communionem. 630
 §. 11. De Communione. 632
 §. 12. De postrema parte Missæ usque ad finem. 634

Index Capitulum.

Cap. VI. Quid agendum post Missam.

§. 1. Discessus Sacerdotis ab altari, & quædam exercitia post Missam.	636
§. 2. Actus amoris post Missam.	638
§. 3. Gratiarum Actio post Missam.	639
§. 4. Oblatio post Missam.	641
§. 5. Petitiones post Missam.	642
§. 6. Aspirationes post Missam ad B. Virginem, Angelos, & Sanctos.	643
Conclusio exercitiorum post Missam.	645
§. 7. Cur multi ex frequenti celebratione non proficiant.	646

Cap. VII. Praxis celebrandi, cum quis prolixius orare non potest.

§. 1. De præparatione.	648
§. 2. De celebratione.	649
§. 3. De gratiarum actione.	650
§. 4. Aspirationes post Missam.	651

DE DISCRETIONE SPIRITUUM.

Cap. I. S copus hujus libri. Quanta sit hujus Discretionis difficultas, & unde oriatur. Ejusdem necessitas. Ejus defectu plures & horribiles lapsus. Ad eam impetrandam oratio.	657
Cap. II. Duplicem esse gratiam, quarum una justificans & gratum faciens, altera gratis data. Quid utraque sit. Discretionem Spirituum inter gratis datas potissimum locum habere. Quid sit hæc Discretio. An detur per modum habitus. Quid ad eam requiratur. Duo ejus modi, unus à Deo infusus, alter per modum artis.	663
Cap. III. Ad quid se extendat Discretio spirituum. Varii hominum motus & affectiones. Vox <i>spiritus</i> quid significet. Quid & quotuplex sit spiritus. Omnes spiritus ad tres revocari, quorum unus intra nos, duo extra sunt.	671
Cap. IV. Difficile esse discernere à quonam principio sint instinctus, & motus nostri, ab intrinseco, an ab extrinseco. Notæ aliquot & regulæ ad id traduntur.	677

- Cap. V. Judicium quo fit Discretio non esse certum, & infallibile, nisi adsit expressa revelatio. Ad rectè discernendum inter varios spiritus per modum artis multa requiri. Quædam ad id regulæ præscribuntur. 683
- Cap. VI. Spiritus sive instinctus divinus quid sit. Quot & quibus modis animam excitet & moveat. Traduntur regulæ & indicia, quibus à diabolico discerni possit. 694
- Cap. VII. Dari quandoque instinctus obscuros & suspectos, de quibus dubium est à quo spiritu sint. Quæ cautio in iis adhibenda. Quædam pro illorum examine documenta. Agitur obiter de singulari quorundam vita, & de dono lacrymarum. 705
- Cap. VIII. Diversas esse motiones divini spiritus. Ad eas discernendas multæ regulæ assignantur. De multiplici loquela Dei, ejusque discretionem. Quibus signis vera locutio à falsa internoscatur. 715
- Cap. IX. Quæ signa divinam inspirationem antecendant, comitentur, & subsequantur. Quomodo optanda & recipienda sit. 734
- Cap. X. De motionem quæ fit ministerio Angelorum. Quomodo loquantur & illuminent, An hominum mentibus illabi possint. 739
- Cap. XI. De spiritu diabolico, ejusque signis. Quæ sint diaboli artes & astutiæ. Variæ ejus illusiones. Quædam de Engumenis. De spiritu carnali & mundano. 746
- Cap. XII. De spiritu humano. Mira ejus diversitas. Unde hæc oriatur. Quam difficilis ipsius cognitio. Quibus signis discerni possit. 760
- Cap. XIII. De consolationibus & desolationibus. Quot sint earum genera, quæ causæ. Illarum vicissitudo. Quæ in illis pericula, quæ mala cavenda. Quomodo anima graviore desolatione probari & purgari soleat. 770
- Cap. XIV. De Ecstasi & raptu. Quid & quomplex sit ecstasis. Quæ ejus causæ, qui effectus. In quo differat à raptu. Quibus signis ecstases & raptus divini à naturalibus & dæmoniis discernantur. 784
- Cap. XV. De visionibus, & apparitionibus. Earum notitiam difficillimam esse. Quædam de ipsis singulatiter notanda. Tria earum genera. Quid sit visio sive apparitio corporalis, quid item imaginaria. 802
- Cap. XVI. De visionibus quæ in somnis occurrunt. Quot sint species, quæ causæ somniorum. Cur plures in somnis quam in vigilia apparitiones fiant. Somnia divina quæ sint. Quomodo a dæmoniis & naturalibus discernantur. 813

Index Capitum.

- Cap. XVII. De somniis Prophetiis. Prophetiam in lumine divino præcipuè consistere. Tres gradus rerum, quæ à Prophetis cognoscuntur. Prophetiam non esse habitum. Quotupliciter fiat. Quomodo Propheta aliis manifestet, quæ intellectualiter vidit. Notæ veri & falsi Prophetæ. 822
- Cap. XVIII. De visione intellectuali. Quid sit & quomodo fiat. Sanctorum testimoniis elucidatur. Cur inexplicabilis dicatur. Qui sint ejus effectus, quod objectum. Immunis est ab illusionibus. Triplex modus divinæ visionis. 846
- Cap. XIX. Iterum de apparitionibus. Quid in his servandum, quid vitandum sit. Apparentium diversa genera. Deus, Angeli, & Sancti quomodo appareant. Divinæ apparitiones quibus notis ab Angelicis discernantur. Variæ Christi apparitiones. Imaginariæ & corporalis distinctio. Dæmonum spectra, eorumque signa. Humanorum spirituum visiones. De cultu & adoratione apparentium. 851
- Cap. XX. De revelationibus, earumque discretionem. Quid de privatis censendum. Non esse desiderandas, nec illis temerè credendum. Traduntur regulæ, quibus veræ à falsis discernantur, ex persona cui sit revelatio, ex ipsa revelatione, & ex circumstantiis. Addita quædam de verbis & phrasibus mysticæ Theologiæ. 874

Ne aliquot pagine vacarent, hanc orationem hic inferendam curavimus.

ORATIO

RR. PP. JOANNIS BONA Ordinis Cisterciensis, postea S. R. E. Cardinalis, ad SS. Trinitatem.

O Summa TRINITAS, una Virtus, indiscreta Majestas, *Unitas* in substantia, *Trinitas* in Personis; numerabiliter innumerabilis, mensurabiliter immensurabilis; invisibilis, ineffabilis, admirabilis, incomprehensibilis: Deus magnus sine quantitate, sine qualitate bonus, sine tempore sempiternus, sine situ ubique præsens, sine loco ubique totus; omnia implens sine extensione, sine indigentia omnia creans, sine motu omnia movens; in magnitudine infinitus, summus in bonitate, in virtute omnipotens, in sapientia inestimabilis, terribilis in consiliis, in verbis verax, in operibus sanctus, justus in judiciis, copiosus in misericordia, patientissimus erga delinquentes, piissimus erga poenitentes; cui nec præterita transeunt, nec futura succedunt; cui nec origo initium dedit, nec tempora dant incrementum; quem nec spatia dilatant, nec voluntas variat, nec mœsta perturbant, nec læta demulcent: *Deus* sanctorum Spirituum & cunctæ carnis, à cujus conspectu tremit cælum & terra, cujus nutui obediunt elementa; vita vivificans me, lumen illuminans me. Aperi mihi clamanti portas justitiæ, & ingressus in eas confitebor tibi. Te adoro, te laudo, te glorifico labiis & corde, omnique, quâ valeo, virtute te benedico; & procumbens humiliter sub pedibus magnificentie tuæ gratias ago tibi, qui per illustrationem gratiæ tuæ illuminasti me, & per matris Ecclesiæ documenta in fide tuâ confirmasti me. Et unde hoc mihi, Factor cœli & terræ, qui bonorum meorum non eges, unde

unde mihi hoc quod amasti me? Quid tibi dedi, & retribuisti? Ubi eram antequàm fierem, & ut inciperem bonum? Sed tuâ gratiâ factus sum, & innumerabilibus donis tuis honoratus sum. Perfice ergò me, qui fecisti me: perfice usque ad formam plenam imaginis tuæ & similitudinis, ad quam formasti me. Te invoco, ô beata TRINITAS, ut venias in me, & templum me facias dignum gloriæ tuæ. Rogo Patrem per Filium, rogo Filium per Patrem, rogo Spiritum Sanctum per Patrem & Filium, ut omnia vitia elongentur à me, ut omnes sanctæ virtutes plantentur in me. Deus immense, à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia facta sunt; custodi me, opus manuum tuarum, in te sperantem & in tua solummodò misericordia confidentem. Custodi me quæso, hic & ubique, nunc & semper, intus & foris, ita ut in me nullus pareat locus insidiis inimicorum. Ad te, beatissima TRINITAS, anima suspirat; quoniam à te infelicitè exulat. Discedens à te quantis se intricavit erroribus, doloribus, timoribus? Cor meum conturbatum est, & indè dolor: dereliquit me virtus mea, & indè pavor; lumen oculorum meorum non est mecum, & indè error. Verumtamen in te speravi, Domine, quoniam confitebor tibi, cum error verus à ratione, à voluntate dolor, atque à memoria timor omnis recesserit; & successerit illa quam spero mira serenitas, plena suavitas, æterna securitas.

Æterne Pater ingenite, impassibilis; principium sine principio, auctor bonorum, fons veritatis, ac totius entitatis origo; Deitas tua me totum repleat, ejusque gloriæ participem faciat, quam Filius tuus mihi promeruit, sanctifica me in veritate, ut tui timore & tremore semper stem in conspectu tuo, neque unquàm mens mea à te evertatur. Fili unigenite, non posterior nec minor Patre, eique omninò coæqualis & consubstantialis; Deus de Deo, lumen de lumine, candor lucis æternæ, Verbum incarnatum, virtus omnipotens; sapientia, quæ ex ore

Altissimi prodisti; imago Patris, splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus; illumina intellectum meum, roborâ infirmitatem meam, ut te cognoscam & diligam, & tanquàm unicum præsidium meum omnibus præferam. *Sanctissime Spiritus*, à Patre & Filio procedens, utriusque amor, & arctissimum vinculum charitatis essentialis, & totius charitatis principium; ignis consumens, flamma vitalis, donum superans omne donum, à quo omnia bona in nos descendunt; inflamma voluntatem meam ferventissimo tui amore & constanti charitate, ut te solum quæram, & universa despiciam. Adstringe me *Tibi*, & *Patri*, ac *Filio*; ut nec intellectu, nec affectu, à vobis divellar, sancta & adoranda TRINITAS. Deus meus & omne bonum meum, abrenuntio propter te omnibus mundi pompis & honoribus; detestor omnem carnis & sensuum voluptatem: anathema divitiis & vanitatibus sæculi; gloria mea hæc sit pro te contemni, mea voluptas tibi adhærere, meæ divitiæ tibi servire, in sæcula sæculorum. Amen.

HOROLOGIUM

HOROLOGIUM
ASCETICUM.

PRÆFATIO AUCTORIS
AD LECTOREM.

Hoc Horologium mihi ipsi concinnaveram, (benignissime Lector) ut affulgente desuper Sole justitiæ, opportunum tempus indiceret perfectè obeundi quidquid singulis certisque diebus faciendum occurrit. Sed cum aliquot amicos & familiares in secretum meum admissem, quidquid abditum erat perlustrantes, in hoc etiam Horarium inciderunt; quod cum attentè & curiosè perspexissent, primum laudare laborem meum, tum me reprehendere cœperunt, quod rem multis profuturam, publici juris fieri nollem, & mihi soli absconditam servarem. Id tandem verbis ac suasionibus effecerunt, ut hoc Scriptum, qualecumque illud sit, permiserim evulgari, quod certe nunquam futurum putavi, dum hoc ipsum mihi soli elucubrarem.

Prodit igitur in lucem sciothericum Horologium, rudi quidem penicillo sine ullo ornamento delineatum; sed quod nemini obesse, prodesse autem plurimis poterit. Lucem habebit ab aeterno Sole, cujus radius illustratum diu noctuque, his qui verè filii lucis sunt, clarissimè collucebit.

Præmonendus est autem quicumque cupit ad præscriptum hujus Horarii horas suas distribuere; quidquid hic præscribitur voluntarium esse, & eatenus assumendum, quatenus discretio suggererit, aut charitas, aut obedientia, ne fortè militet contra virtutem, quod pro virtute institutum est. Quasdam Orationes ex sententiis sacra Scripturæ, alias ex verbis sanctorum Patrum, aliorumque priorum Scriptorum contextui, ipsa quoque Exercitia & alia documenta, ex omnigenâ Asceticorum Doctorum defloratione excerpta sunt.

C. Bona Opusc. spirit.

A ij

Si quæ preces prolixiores videntur, ut pote in exemplum dilatandi affectus, pluribus verbis expressæ, facile in breviorē formam redigi, & sapienter dispositæ, brevissimo tempore percurri poterunt. In codice ita legitur: Facile poterunt in breviorē formam redigi; quamvis sapienter dispositæ, brevissimo tempore percurri poterunt.

De usu Sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, seorsum egi in Tractatu Ascetico de Sacrificio Missæ typis evulgato, ex quo petenda quæ hîc desunt.

Ceterum hæc rudimenta incipientium sunt, & prima quodammodo elementa pietatis, quibus anima ferventer & perseveranter Deo aspirante incumbens ad altiora sensim elevari, donec occulta divina sapientiæ penetrans & degustans, potioribus gratiæ donis perfruatur. Perfectos autem, sublimiores, nobisque ignotos Exercitationum modos unctio Spiritus sancti edocebit: Cujus utinam Gratia & mihi & omnibus legentibus uberrimè adspiret.

HOROLOGIUM ASCETICUM,

INDICANS MODVM RITE ET
*cum fructu obeundi Christianas Exercitationes,
quæ singulis ceris que diebus occurrunt.*

CAPUT I.

DE INITIO DIEI.

§. I. *Surrectio Matutina.*

U M mane evigilaveris, sit prima vox tua, quæ postrema futura est: JESUS, MARIA. Tum mentem ad Deum eleva, ne ad vana, & curiosa volvenda distrahatur. Considera ipsum esse primum principium, & ultimum finem tuum, & piis affectibus ad eundem aspira, ne pondere corruptionis depressa voluntas ad amorem creaturarum labatur. Sicut oculi corporis summo mane luci sensibili aperiuntur; ita oculi animæ luci spirituali, & divinæ aperiendi sunt. Tum etiam cavendum, ne prius corpus, quam anima evigilet: multi enim sunt quorum anima vigilante corpore adhuc dormit, qui videlicet multa negotia terrena peregerunt antequam cor ad Deum erigant. Homo siquidem expergefactus eò se statim duci sinit, quò magis inclinatur. Qui mundum, & creaturas magis diligit, quam Deum, statim mundi cogitationibus repletur; qui verò Deum præ omnibus diligit, ad illum prorinus con-

A iij

vertitur, & de illo cogitat.

2. Intuere quasi cœlum apertum, & magna animi alacritate psalle cum cœlestibus Spiritibus sacrum Trisagion dicens: *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth. Pleni sunt Cœli, & terra gloria tua. Benedicta sit sancta Trinitas, atque indivisa Unitas. Confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam. Anima mea desideravit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilavi ad te, Deus meus, spes mea, amor meus & omnia, humiliter petens, ut tua multiformi gratia penetralia cordis mei perfundas, & igne tui amoris vehementer accendas.*

3. Hæc & similia dicens surge velociter, ac si ignis cubili injectus esset. Magni momenti est propera diligensqueurrectio, è qua ferè dependet divina visitatio, totiusque diei fervor & alacritas. Postquam verò surrexeris, signa te signo Crucis tanquam potenti panoplia adversus insidias inimici. Deinde humi procumbens Deum adora dicens: *Laudo, glorifico, & adoro te, sancta Trinitas unus Deus, & nihilum meum agnoscens, infra omnes creaturas me prorsus abjicio, & offero ad omne beneplacitum tuum, in tempore & in æternitate.* Mox terram osculare, ut coram Deo profitearis te terram esse, & citò in terram reversurum.

4. Dum indueris cogita vestium originem ex peccato esse, & dum lectum componis, dulcia cum Deo misce colloquia variis actibus fidei, spei, & charitatis, quorum formulam reperies infra §. 5. Postea præsentior tibi factus propone hunc diem transigere tanquam postremum vitæ tuæ. Exurge è veterno tot vitiorum, & propera in via virtutum, donec hodie cognominatur, ut ait Apostolus. Firmiter statue non peccare amplius, à solitis imperfectionibus abstinere, omnem crucem quam Deus inamiserit, patienter ferre; humanis rationibus non moveri, solam æternitatem præ oculis habere.

5. Quicquid per diem acturus es, prævide, & offer Deo

purissima intentione. Præpara & præmuni te ad omnia, quæ probabiliter conjicis posse tibi evenire, locis, negotiis, sociis, & occasionibus ritè perpenſis: cumque futura peccandi pericula prævideris, accuratè disquire, quibus remediis te possis ab omni labe immunem custodire. Præordina actiones tuas, & modum in iis servandum: quid facies, quid vitabis, quibus verbis uteris, qua modestia conversaberis. Renova vota tua, & bona proposita olim concepta, actusque virtutis illius elice, qua præ cæteris maximè indiges.

6. His peractis unam ex subjectis orationibus devotè, & reverenter recitabis, sive prolixior, si nullis occupationibus impederis: sive brevior, si pro ratione tui status, curis & negotiis implicaris. Continent singulæ septem actus. Primus est adoratio, quæ consistit in veneratione, & recognitione divinæ Majestatis, & in protestatione nostræ dependentiæ ab ipso, & submissionis sub ejus supremo dominio. 2. Gratiarum actio pro omnibus beneficiis, generalibus & particularibus, præsertim verò pro custodia transactæ noctis. 3. Contritio de peccatis cum proposito emendationis. 4. Petitio ut ea die te Deus custodiat, & beneplacitum suum in te perficiat. 5. Oblatio tui ipsius, omniumque actionum, verborum, affectuum, cogitationum, motuum, cum recta intentione, & unione tuæ voluntatis cum divina. 6. Invocatio Deiparæ, omniumque Angelorum, & Sanctorum, præcipuè tutelarium. 7. Postulatio pro omni statu hominum, pro vivis & defunctis.

§. II. Oratio prolixior manè recitanda.

Adoratio.

O Mnipotens æterne Deus, Rex cœli & terræ, & Creator universorum, ego indignissima creatura tua in centro nihilitatis meæ ante Majestatem tuam humillimè provolutus, terræ adhærens, ex qua plasmasti me, &

& in quam reversurus sum, omni majori affectu, attentione, & reverentia, quibus scio, & possum, Adoro te. In quo autem deficio, quia non novi te, nec sufficiens est affectus meus ad infinitatem tuam, ut par est, recognoscendam, suppleas tu ô Trinitas individua. Si enim te cognoscerem, & comprehenderem aliqua ex parte altitudinem divitiarum sapientiæ, & scientiæ tuæ: tunc perfectius te adorarem, & cum omni militia cœlestis exercitus hymnum canerem gloriæ tuæ. Sed tabescit in me anima mea, quia incolatus meus de die in diem prolongatur, & jam tædet animam meam vitæ meæ, dum dico mihi quotidie, **Ubi est Deus meus?** Nam quis sum ego vermiculus terræ, & opprobrium hominum, ut audeam faciem meam levare ad te, & aspicere altitudinem cœli? Gaudeo tamen quod sine te nihil sum, nihil possum: nec vellem aliquid esse, aut posse, nisi dependenter à te. Et ideo omni momento peregrinationis meæ, cum infima mentis & corporis demissione intendo te adorare, tibi que offero in supplementum imperfectionis meæ, omnes adorationes Domini mei Jesu Christi, B. Virginis, omniumque Angelorum, & electorum tuorum, atque eorum affectu, & veneratione Adoro te. Utinam omnis lingua viventium quasi calamus scribæ velociter scribentis, semper & ubique lætanter exprimeret, & omne cor tibi eructaret verba hæc dulciora super mel, & favum, Adoro te.

Gratiarum actio.

Tibi laus, tibi gratiarum actio, Domine Deus, quia ab initio, & ante sæcula, nullis meis præcedentibus meritis, prædestinasti me conformem fieri imagini filii tui, atque ut salutem consequerer, media necessaria sapientissimè præordinasti. Licet enim ignorem, utrum amore, vel odio dignus sim, sed omnia in futurum reserventur incerta, spero tamen in infinita tua bonitate me futurum vas misericordiæ per merita Jesu Christi Domini mei. Benedico te Pater, Domine cœli & terræ, quia cùm placuit

tibi ex nihilo cuncta creasti, ut notam faceres potentiam tuam. Me verò tempore præfinito ex Christianis parentibus nasci voluisti, quorum cura & diligentia, recta fide bonisque moribus imbutus fui. Sed & Angelos tuos spiritus fecisti propter me, ut custodirent me in omnibus viis meis, & ab innumeris malis, & periculis præservarent. Omnia autem quæ fecisti continua quadam creatione conservas, quoniam tua sunt omnia, & custodis me omni momento in fasciculo viventium. Sicut enim occidente sole lux definit esse, ita te subtrahente concursus universa hæc machina dissolveretur. Quia verò propter peccatum primi parentis totum genus humanum miserabiliter perierat, cum perditos homines in æternum damnare potuisses, misericordiam præstare miseris maluisti; & qualem misericordiam? Ut servum redimeres Filium tradidisti. Gratias itaque ago omni qua valeo virtute, infinitæ pietati tuæ pro copiosa redemptione, qua nobis perditis subvenire dignatus es per eundem Filium tuum, qui mortuus est propter delicta nostra, & resurrexit propter justificationem nostram, & nunc sedens ad dexteram tuam interpellat pro nobis constitutus à te iudex vivorum, & mortuorum. Magna autem sunt beneficia, quæ in assumpta humanitate præstitit nobis: Sacramenta enim instituit, quibus lavamur, mundamur, roboramur, nutrimur, & ad vitam æternam præparamur: exemplis quoque, & doctrina instruxit nos, ut simus sancti, & immaculati in conspectu ejus. Non tamen omnibus prodest, justissime Deus, efficacissima Christi redemptio: nam multi sunt infideles inimici tui, qui Filii tui Evangelium vel ignorant, vel contemnunt. Me verò nasci fecisti in Ecclesia tua, extra quam non est salus nec vita: & spectabilem me fecisti in domo tua, ut ascenderem ad altare tuum, & offerrem tibi sacrificium in odorem suavitatis. Cumque claudicarem in duas partes, intonuisti de cælo, & voce tua commovisti cor meum, ut sequerer te per semitas justitiæ, per viam Monasticæ disciplinæ. Corpus insuper aptasti mihi aptum ad animæ functiones, &

fortitus sum te largiente animam bonam. Impulsus saepe fui ut caderem, & tu me suscepisti. Circumdederunt me mala, quorum non est numerus, & tu me liberaisti. Absconderunt laqueum mihi inimici mei, & tu eo contrito eripuisti me. Nullus erit finis, si cuncta bona recensere voluero quæ fecisti mihi, quorum multa occulta sunt quæque quotidie multiplicantur, donec perveniam ad cumulum omnium bonorum, ad gloriam, quam præparasti diligentibus te. Pro his omnibus gratias ago tibi, præsertim quod hanc noctem tranquillam, & incolumem concesseris: & pro omnibus item donis, quæ singulis creaturis contulisti, quia ut tibi totus servirem, omnia quæcumque fecisti meæ commoditati, & saluti prodesse voluisti. Sit nomen tuum benedictum in secula, & tibi pro me gratias agant omnes Angeli, & Sancti tui, teque exaltent quantum possunt, quia major es omni laude.

Contritio.

Sed vae misero, quia tot beneficiis tuis ingratus non cessavi peccare, & offendere te. Non enim feci voluntatem tuam, sed omnem justitiam tuam prævaricatus sum, & legem tuam non custodivi. Cecidit super me infelicitas Cain, vagus enim, & profugus erravi longè à te currens sine fine per creaturas, quarum species decepit me. Et nunc recolo vias meas nequissimas in amaritudine animæ meæ, & confiteor dedecora mea in laude tua. Doleo ex toto corde quod offenderim te, quem amo super omnia, & statuo firmiter non peccare amplius, atque omnia potius tormenta perpeti, quàm quidpiam scienter perpetrare, quod tuæ displiceat Majestati. Confirma Domine hanc voluntatem, & qui mihi dedisti cognoscere flagitia mea, da ea ex toto corde detestari, & perface dolorem meum, sana languores meos medicamento pœnitentiæ, & fac me dignè pro transactis culpis satisfacere. Quia verò non est sufficiens quicquid passus fuero ad promerendam delictorum veniam, quibus te offendi Deum meum, cujus magnitudi-

nis non est finis: ideo acerbissimam passionem Filii tui offero tibi, merita quoque B. Virginis, & omnium Sanctorum; & cum his omnia opera mea, & gemitus meos, quos ipse nosti. Ignosce Domine, placare Domine, attende, & fac. In tua siquidem bonitate confido quod per merita pretiosi Sanguinis Salvatoris mei Jesu Christi remissurus sis mihi omnia delicta mea, & gratiam uberem largiturus, qua vitam sanctè instituire, tibi que perfectè usque in finem servire valeam.

Petitio.

INclina aurem tuam ad preces meas Domine Deus refugium meum, & custodi me hodie à rugientibus præparatis ad escam, ab incurfu, & dæmonio meridiano. Notam fac mihi viam, in qua ambulem, & doce me facere voluntatem tuam. Da cordi meo te desiderare, desiderando quærere, quærendo invenire, inveniendo perfectè amare. Expelle à me spiritum elationis, & extingue desideria carnis. Pone custodiam ori meo, ut non delinquam in lingua mea. Da patientiam in adversis, continentiam in prosperis, terrena despicere, & amare cælestia. Vilescent mihi omnia transitoria, nec aliquid cupiam extra te. Auge in me fidem, spem, charitatem, & da thesaurum humilitatis tuæ. Ad illum scientiæ gradum fac me pertingere, quo pervenit Apostolus tuus, cum dicebat se nihil scire, nisi Christum, & hunc Crucifixum. Deduc me in semita mandatorum tuorum, & quod à me requiris ut faciam, tribue ut sciam. Tu scis Domine quid à te petere debeam, id tu mihi largire, qui solus omnia potes. In te enim confido, & scio quia non confundar.

Oblatio.

TImor, & tremor veniunt super me, cum recogito dies meos, quibus perdidit vixi bibens aquam Ægypti, qua sitis non sedatur, & avolans à te, quasi columba seducta non habens cor. Verumtamen ego loquar ad te,

cum sim pulvis & cinis, & effundam in conspectu tuo quæ-
rimonias meas afflicti cordis interpretes, & nuntias arden-
tissimi desiderii, quo concupisco redire ad te, & meipsum
tibi in holocaustum offerre in unione illius sacrificii, quod
pro me in Cruce litatum est. Hæc est spes mea multa ni-
mis, in qua singulariter constitutus non erubescam surge-
re de pulvere, & excusso mundi jugo accedere ad te, & di-
cere: *Suscipe me Domine secundum eloquium tuum, & vi-
vam, & non confundas me ab expectatione mea.* Multæ qui-
dem sunt iniquitates meæ, quibus iram merui, sed multo
major est misericordia tua, cujus non est finis: Et si ego in-
dignus sum gratia tua, respice in faciem Christi tui pro me
pendentis in Cruce: nam ipse veniam postulat pro me ge-
mitibus inenarrabilibus. In ipso, & per ipsum offero tibi
omnia peccata mea, ut ea comburas igne ardentissimo cha-
ritatis ejus, meque dealbes in sanguine ipsius. Offero
etiam tibi post scelera mea, quæ verè sunt mea, omnia bo-
na quæ sunt in me quæ verè sunt tua. Tu enim dedisti mi-
hi & velle & perficere, præveniens me in benedictionibus
tuis, & omnis sufficientia mea ex te est. Trado igitur tibi
animam meam, omnia viscera mea, sensus meos, & ossa
mea, ut possideas me totum tanquam rem tuam, & adim-
pleas me lætitia cum vultu tuo. Suscipe me in bonum cum
omnibus verbis, actionibus, affectibus, motibus, cogita-
tionibus, & respirationibus meis, in unione illius oblatio-
nis, qua dilectus Filius tuus se & sua obtulit tibi. Et quia
particeps ego sum omnium timentium te, offero tibi om-
nia bona, quæ hodie fient in militanti Ecclesia, ut ea sus-
cipere digneris in supplementum imperfectionis meæ.
Quicquid dixerò, quicquid fecerò, & cogitavero, totum
opto ut tuum sit & ad majorem tui gloriam, cum omni, pu-
ra & simplici ac Deiformi intentione, quam unquam ha-
buit B. Virgo, & omnes Sancti, & ipse Sanctus Sanctorum
Redemptor noster Jesus Christus. Et nunc Domine, sacri-
fico tibi quicquid in me & extra me est, renovans vota
mea, ut totus tuus sim, nec aliqua creatura in me habeat

quicquam. Tu es enim susceptor animæ meæ, & posuisti signum in faciem meam, ut nullum præter te amatorem admittam. Trado ergo me tibi tanquam lutum in manu figuli, & sive me constituas vas ad ignominiam, sive ad honorem, satis superque gloriosum mihi est in manibus tuis esse, & per eas quocumque modo contrectari. Fiat voluntas tua in me, per me, & de me, in tempore, & in æternitate.

Invocatio Deiparæ & Sanctorum.

DUlcissima Virgo Maria, Mater ei, D& Domini Nostri Jesu Christi, refugium peccatorum, & Mater misericordiæ, me hodie, & semper in tuam singularem custodiam humillima devotione commendo. Statue me juxta te, & protege ab omnibus inimicis visibilibus & invisibilibus. Dic animæ meæ; Salus tua ego sum. Dirige me servum tuum in omnibus viis, & actionibus meis, consolare in omnibus ærumnis, & angustiis; tuere & præserva à cunctis malis, & periculis. Converte faciem tuam ad me, cum finis advenerit vitæ meæ, & in hora illa tremenda consolatio tua lætificet spiritum meum. Omnia potes quæcumque vis in cælo, & in terra, nec est qui possit resistere voluntati tuæ. Omnia enim quæ petis, obtines ab Omnipotente. Exaudi ergo, & suscipe preces meas, & noli me aspernari de tua pietate confidentem. Ecce procido coram te, benignissima Virgo, procido & adoro in te Filium tuum, tuaque suffragia imploro, ut obtineas deleri peccata mea, ut concilies cordi meo cor Filii tui, ut possideat me, & faciat me hominem secundum cor suum.

Adeste mihi Angeli sancti, signacula divinæ similitudinis, pleni sapientia, & perfecti decore; adeste, & defendite me ab incurso malignorum spirituum, ab hostium fraudibus, & insidiis. Succendite me illo igne, quem Dominus misit in terram, & voluit vehementer accendi. Vos septem Spiritus, qui astatis ante Dominum, ad nutum ejus semper parati, succurrite peregrinanti in hac valle lacry-

marum; purgate me ab omni sorde, & infundite menti meæ Sanctorum splendorem, ut absumpta omni materia divino amore totus ardeam, & unus cum Deo spiritus efficiar in æternum. Tu S. Michaël cælestis militiæ Princeps gloriosissime, adjutor populi Dei, & electarum animarum susceptor, qui pugnasti cum dracone, ejusque victor exististi, veni in adiutorium meum in hoc ancipiti prælio, quod mihi inermi, & fragili cum eodem potentissimo hoste quotidie gerendum est, ut ei fortiter resistere possim, nunc & in hora mortis meæ. Occurre animæ meæ & corporis ergastulo exeunti, & perduc eam tecum in Paradisum.

Et tu Angele mi Custos, qui semper videns faciem Patris, semper assistis mihi, plenus gratia, & fortitudine, protege me ab incursione diaboli, vigilantem, dormientem, ac ubicumque fuero. Gratias ago tibi pro custodia, & pro dilectione, quam mihi indigno exhibes, tibi que commendo hodie, & quotidie animam meam, & corpus meum. Excita me torpentem, consolare mœrentem, confirma labentem, subleva oppressum, adjuva periclitantem. Sicut mandatū dedit tibi Pater sic fac, & custodi me in omnibus viis meis, ne unquam offendam ad lapidem pedem meum. Ne deferas me in extremo agone versantem, & esto morienti singulare solatium, qui es viventi salutare præsidium.

Salvete Sancti & amici Dei, regni cælestis incolæ felicissimi, vitæ nostræ duces, & defensores. Salvete, & gaudete, quia transacto mortalitatis pelago ad beatæ tranquillitatis portum jam securi pervenistis. Memores estote fratrum vestrorum, qui adhuc navigant hoc mare magnum & spatiosum, in quo sunt horribilia monstra hianti ore parata ad prædam. Eripite nos de aquis multis, & de limo profundi, fufis precibus ad eum, qui dominatur potestati maris, ut statuatur procellam ejus in auram, & fileant fluctus ejus. Mihi autem primitus adeste gloriosissimi Protectores & Tutelares mei, ad vos enim præcipue dirigitur oratio mea, ut me ab omni malo vestra tuitione liberetis. Tu sanctissime Confessor Domini, Monachorum Pater,

& Dux Benedicte, cujus regulæ suavissimo jugo collum subjeci ab adolescentia mea: Tu qui hoc mense vel anno defensor es vitæ meæ. Vos reliqui Sancti, & Sanctæ Dei N.N. quorum me patrocínio jam pridem commisi, & quorum hodie festivitas celebratur, subvenite mihi misero peccatori sedenti in tenebris, & umbra mortis, solvite vincula captivitatis meæ, ut semper sim memor mandatorum Dei ad faciendum ea. Miseremini mei saltem vos amici mei, filii matris meæ, quæ sursum est, & liberate me à tumultuantium affectionum turba, ut discam mihi ipsi mori, & illi soli vivere, qui est vera vita, & salus animæ meæ, & merces mea magna nimis.

Postulatio pro vivis, & defunctis.

EXaudi orationem servi tui, Domine Deus noster, misericors, & clemens, & ostende faciem tuam super Ecclesiam tuam, quam ædificasti tibi in fortitudine tua, & in magnitudine brachii tui. Percute dorsa inimicorum ejus, & qui oderunt eam non confurgant. Conserva eam quietam, & tranquillam usque ad mundi consummationem, & portæ inferi non prævaleant adversus eam. Ne despicias populum tuum, quem redemisti tibi pretioso sanguine Filii tui, permaneat in sanctificatione Ecclesia tua, & ne claudas ora canentium te, ut omnes gentes agnoscant, quia tu es Deus, & non est alius præter te. Auge in nobis puritatem fidei, & munditiam sanctitatis. Convertite omnes infideles, errores omnes extirpa, ut fiat unum ovile, & unus pastor. Miserere Romani Pontificis, quem Ecclesiæ tuæ præesse voluisti, ut verbo, & exemplo cunctis præluceat. Da illi jucunditatem cordis, fieri pacem in diebus suis, amplificare gloriam tuam, & populum tuum corroborare. Sit gregi sibi commisso forma justitiæ, sanctimonix speculum, pietatis exemplar. Da Cardinalibus Romanæ Ecclesiæ, ut sint sal terræ, & lux mundi, & quasi sol refulgeant in domo tua. Da famulis tuis, quos Archiepiscopos, & Episcopos elegisti, fungi sacerdotio sine reprehensione, &

habere laudem in nomine tuo. Concede ut prædicando, & exercendo quæ recta sunt exemplum bonorum operum cunctis fidelibus præbeant. Adesto Parochis, Presbyteris, & omni Clero, ut & ipsi potentes sint opere, & sermone, nulli præbeant scandali occasionem, diligant puritatem, & ea instanter sequantur quæ pacis sunt. Esto propitius omnibus Religiosis, quos separasti tibi in hæreditatem de universis populis, ut per angustam viam sequerentur Christum. Da illis nudam paupertatem, purissimam castitatem, & perfectissimam obedientiam. Fac ut omnes in sua vocatione optimè vivant, vota que sua, & regulas exactissimè observent: Prælati verò sollicitè vigilent super gregem sibi commissum in omni doctrina, & patientia. Præcipue verò pro hac Congregatione, ad quam me vocare dignatus es, preces effundo in conspectu Majestatis tuæ, ut spiritualibus proficiat institutis, & temporalibus non destituatur auxiliis. Mitte nobis auxilium de sancto, & de Sion tuere nos, & da nobis veram charitatem, & concordiam, quæ tibi sit placita. Recordare omnium qui laborant in vinea tua, ut palmites ejus extendant usque ad mare, & per universam terram propagines ejus. Effunde miserationes tuas in omnes Reges, & Catholicos Principes, junge eos pace tua, & dita eos observantia mandatorum tuorum. Fac eos diligere justitiam, & facere judicium in omni tempore. Præmiis bonos, & malos pœnis afficiant, tuæque protectione muniti de hostibus sanctæ Crucis lætam victoriam obtineant. Tuum etiam auxilium cunctis Magistratibus præbe, ut pacata gubernatione subjectos regant, teque semper timeant in judiciis suis, & tibi jugiter placere contendant. Memento piissime Pater Parentum meorum, omniumque affinium & consanguineorum, illorumque omnium, qui me corporaliter, & spiritualiter educarunt, quorum curam, & singula, quæ erga me egerunt, sanctissimis operibus Filii tui unio, ac tibi offero ad laudem tuam, & eorum salutem sempiternam. Fac eos Domine sic transire per bona temporalia, ut non amittant æterna. Tu qui
in

in misericordia disponis omnia, exaudi me clementiam
 tuam implorantem pro universis qui in carcere & cap-
 tività sunt, pro ægrotis, tentatis, tribulatis, desolatis
 & afflictis; pro his qui in peccato mortali obdurati sunt,
 & computrescunt in sordibus suis: pro his qui persecutio-
 nem patiuntur, pro constitutis in agone mortis, aut in
 aliqua gravi necessitate, ut ex tua largitate libertatem,
 salutem, consolationem, victoriam, gratiam, donum
 contritionis, felicem mortem, suarumque necessitatum
 remedium consequantur. Supplex item oro te, benignis-
 sime Deus pro omnibus inimicis meis, quos intime dili-
 go: pro iis qui pravo affectu & mala voluntate erga me
 sunt, vel aliquid contra me moliuntur, quos ego unquam
 offendi, aut scandalizavi, & ad peccatum induxi, vel qui
 me factis aut verbis offenderunt, vel ad peccatum indu-
 xerunt; ut eis in omnibus benefacias, pro infamia qua
 me affecerunt, honorem, pro detractionibus bonam fa-
 mam, pro odio in me sanctissimum amorem tuum, &
 pro omnibus malis adversum me irrogatis bona tempora-
 lia saluti eorum utilia, & æternam vitam retribuas. Illos
 verò, quos ego offendi, aut scandalizavi, protege &
 defende ab omni malo, & gratiam tuam eis infunde, ut
 per veram emendationem & confessionem omnium de-
 lictorum veniam consequantur. Miserere omnium homi-
 num quos creasti, Deus omnium, & ostende universis
 populis lucem miserationum tuarum. Immitte timorem
 tuum super barbaras nationes, ut cognoscant quia non
 est Deus nisi tu, & enarrent magnalia tua. Illumina oni-
 nes gentes à fide alienas, Turcas, Ethnicos, Judæos, Hæ-
 reticos atque Schismaticos: aufer velamen à cordibus
 eorum, & in domum Ecclesiæ tuæ intrare compelle. Lu-
 geo coram te, Domine, hos fratres meos, qui te non no-
 verunt: & si possem, omnium istorum intellectibus in te
 crederem, omnium voluntatibus te amarem, omnium vi-
 ribus tibi servirem. Adesto omnibus qui se commendave-
 runt indignis orationibus meis, vel quibus quacunque ex

C. Bona Opusc. Spirit.

B

causa debitor sum : omnibus item amicis , familiaribus , benefactoribus , confessariis , & superioribus meis : omnibus illis quorum confessiones audiui , & qui se meo patrocinio , curæ ac tutelæ commendaverunt ; Exue illos à peccatis præteritis , custodi ab imminentibus , præserva à futuris. Vincat te pietas tua , Rex æternæ , cui omnia vivunt , & propitiare animabus omnium fidelium defunctorum , parentum meorum , consanguineorum , affinium , amicorum , & benefactorum , super quas invocatum est nomen tuum. Ostende illis faciem tuam , & pone in conspectu tuo preces Ecclesiæ tuæ , sponsæ tuæ , quæ pro illis clamat ad te die ac nocte. Libera eas de ore leonis , ut cantare incipiant canticum novum , misericordias tuas fideles , teque collaudent cum ceteris Sanctis tuis , gloriosum & benedictum in secula seculorum. Amen.

§. III. *Alia Oratio brevior.*

AD te à quo sum , & per quem vivo , sentio , & intelligo : ad te summum bonum meum , qui es principium meum , & finis ultimus : ad te levo manus meas & cor meum , sancta Trinitas unus Deus , teque omnium creaturarum possibili affectu laudo , glorifico , & adoro toto corde , & corpore prostratus , atque in centrum terre , meique nihili infra omnes creaturas me prorsus abdo ac demitto. Dignus es Domine omni honore , & gloria , & gratiarum actione , quia cum non essem , creasti me ad imaginem , & similitudinem tuam : & cum perditus essem , pretioso Filii tui sanguine redemisti me , & sancti Spiritus gratia sanctificasti me : à multis malis me præservasti , peccantem tolerasti , & ad pœnitentiam expectasti. Insuper me indignissimum servum tuum spectabilem fecisti in domo tua , ut offerrem tibi quotidie sacrificium Corporis & Sanguinis Domini mei Jesu Christi. Pro his , & aliis innumeris beneficiis , quæ mihi misericorditer præstitisti , præsertim quòd hanc noctem tranquillam & incolumem concesseris , gratias ago tibi , rogans humiliter ut delicta

mea multa & magna dimittas mihi; ea enim agnosco, & confiteor, cum vero proposito emendationis. Utinam te infinito amore dignissimum semper perfectè amassem, & nunquam tot peccatis, & negligentis offendissem. Doleo de his omnibus & singulis, ex totis præcordiis meis, purè propter te Deum meum summe amabilem. Ignosce mihi Domine, & infunde timorem tuum sanctum, fidem vivam, firmam spem, ardentem charitatem, & omnes virtutes; quibus indigeo. Custodi me hac die ab omni malo, & doce me facere voluntatem tuam. Dirige omnia verba, cogitationes, & opera mea ad maiorem tui gloriam, & salutem animæ meæ, & fac me ita creaturis uti, ne me separant ab amore tuo. Portas sensuum meorum ita custodi, ne quis eas intret nisi missus à te. Propter te Deus meus, conabor hodie omnia peccata & defectus cavere, præsertim loquacitatem: & proficere in virtutibus, præcipuè in humilitate. Da tu quod jubes, & jube quod vis. Credo, Domine, quicquid per Ecclesiam tuam Catholicam credendum proposuisti. Omnem spem meam in tua bonitate, meritisque Domini mei Jesu Christi repono. Dili- go te totis viribus, tota mente, tota virtute. Tuæ legi obediens ero usque ad mortem, quam pro tuo amore & honore lubens subire paratus sum, quacumque hora tibi placuerit. Adversa omnia de manu tua libenter accepto, omnes amicos, & inimicos propter te, & in te diligere volo; si aliter fecero, errantem revoca, & meam etiam rebellem ad te compelle propitius voluntatem. Renovo vota mea, quæ distinxerunt labia mea, ea quæ tibi offero, & cum illis quicquid habeo, quicquid sum, quicquid possum. Offero tibi Filii tui ardentissimum in te amorem, beatæ Virginis sanctitatem, puritatem Angelorum, Patriarcharum fidem, Prophetarum constantiam, labores Apostolorum, pœnas Martyrum, Confessorum patientiam, castimoniam Virginum, omniumque Justorum virtutes; ut ipsi, qui tibi placent, pro me intercedant & meam suppleant imperfectionem. Quod si mihi tot vitæ

forent, quot stellæ in cælo: si omnia regna, & divitias mundi possiderem, cuncta libenter Majestatis tuæ obsequio impenderem. Confirma Domine hanc voluntatem, & exaudi orationem servi tui. Tu quoque post Deum tota ratio spei meæ, beatissima Virgo Maria, Domina & Patrona mea benignissima, adesto mihi miserrimo peccatori. Gratias ago tibi quod tuis meritis, & patrocinio usque ad hanc horam perveni. Ego me hodie, & quotidie tuæ fidei & tuitioni committo. Suscipe me, Mater amabilissima in servum, & filium tuum indignissimum, & præserva ab omni malo animam meam, nec me deseras in hora mortis. Impetra mihi omnium peccatorum remissionem, impetra perfectam mortificationem, & introversionem, ut sim homo secundum cor Dei.

Et tu Angele sancte, potentissime, & fidelissime Custos animæ meæ, defende me ab omnibus insidiis malignorum spirituum, omnes peccandi occasiones amove, sanctas cogitationes inspira, dirige verba & opera mea secundum Dei voluntatem, tuere me in ultimo vitæ agone, & pro me semper intercede. Gratias tibi ago pro custodia, quam indigno clienti tuo hac nocte impendisti; omnesque tecum beatissimos Spiritus imploro, ut in omnibus necessitatibus, & angustiis meis adsistant mihi.

Vos item invoco, Sancti & Electi Dei omnes, vos præfertim Patroni mei suavissimi, & quandoquidem de vestra salute securi estis, de mea solliciti esse dignemini. Laudate, benedicite, & superexaltate Dominum mecum, & pro me; mihi que gratiam obtinete illum perfecte cognoscendi, & amandi in via, ut demum in patria eo perfruar vobiscum in æternum.

Sed nunc iterum coram te effundo deprecationem meam Domine Deus meus, tibi que omnes hodie commendo, pro quibus orare teneor, ut in cunctis necessitatibus suis opem tuam sibi sentiant adesse. Respice Ecclesiam tuam, eamque pacificare, & coadunare digneris, unâ cum Papa nostro N. cunctisque Episcopis, & Pastoribus, omnique

Clero: fac eos in tuo servitio ferventes, ut cum grege sibi commisso ad vitam perveniant sempiternam. Respice Reges, & Principes, omnemque Magistratum: da illis sapientiam, & concordiam, zelumque justitię & Religionis. Commendo tibi omnes domesticos, & familiares, consanguineos, & affines, benefactores, & adversarios meos; concede omnibus & singulis, quod scis eis expedire ad salutem mentis & corporis. Da afflictis consolationem; infirmis sanitatem, peccatoribus veniam, justis perseverantiam, vivis pacem, & requiem defunctis. Amen.

§. IV. *Tertia Oratio brevissima.*

ANte thronum glorię tuę, mente & corpore procumbens, ô Beatissima Trinitas, Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, Deus meus & omnia, tanquam figmentum manuum tuarum à te in omnibus, & per omnia dependens, omni qua possum humilitate, & devotione adoro te: atque ex intimis visceribus tibi gratias ago pro creatione, redemptione, conservatione, sanctissimis Sacramentis, vocatione ad statum religiosum, & pro aliis innumeris beneficiis, mihi & toti mundo concessis; præsertim verò quia ad initium hujus diei me incolumem perduxisti: Milia millium cælestium agminum ministrantium tibi, & decies millies centena millia assistentium tibi, te ex me glorificent: atque omnes creaturę collaudent, & nomen tuum gloriosum superexaltent in secula. Mihi verò Domine, rubor confusionis est, neque audeo oculos meos levare ad te, quia peccavi tibi, & omnem justitiam tuam prævaricatus sum. Ignosce confitenti, Pater misericordiarum, & vide dolorem meum. Detestor omnia peccata mea, abominor ingratitudinem meam, & malo incurere omnem pœnam quàm deinceps te offendere. Si lapsus fuero, operi manuum tuarum porrige dexteram, & dirige gressus meos in semitis tuis. Aufer à me quicquid tibi displicet, & da quicquid tibi placet. Posside me jugiter secundum beneplacitum tuum, & perfectionem in

spiritu monastico tribue, ut gaudium meum sit plenum, Da ut hodie & semper tibi soli vivam, te solum quæram, & universa despiciam. Perfunde me spirituali jucunditate, ut te in omnibus, & ubique inveniam, ac tandem per felicem mortem ex amore, & in amore tuo ad te merear pervenire. Tibi me totum, æterne Deus, omnesque animæ, & corporis vires, quicquid intra me & extra me est, offero, & immolo. Omnes cogitationes, omnia verba, & opera hujus diei, ac totius vitæ meæ suscipe obsecro unita operibus, verbis, & cogitationibus Filii tui, ad majorem tui gloriam, & proximorum salutem. Tibi enim sincerè servire decerno propter te solum, Deus meus, quia ex te, in te, & pro te sunt omnia, qui es summum bonum meum, & ultimus finis. Ostende mihi & omnibus pro quibus orare debeo viam in qua ambulemus, libera nos ab omni malo, & da fidelibus defunctis requiem sempiternam. Adeste & vos beatarum agmina mentium, tuque in primis Beatissima Virgo Maria, unica post Deum spes, & protectio mea: tu Angele mi custos, cum omni Angelorum exercitu; vos Sancti mei tutelares, vos omnes electi Dei inopem juvate, jacentē erigite, & peregrinanti in hoc exilio, atque in tenebris sedenti lumen, opem, & perseverantiam impetrate. Pax & benedictio Domini mei Jesu Christi; & virtus sacratissima passionis ejus; signum sanctæ Crucis, & titulus triumphalis, Jesus Nazarenus Rex Judeorum; integritas purissimæ Virginis Mariæ, custodia sanctorum Angelorum, & suffragia omnium Sanctorum sint inter me, & omnes inimicos meos visibiles & invisibiles, hodie & semper, & in hora mortis meæ. Amen.

S. V. *Aspirationes pro initio diei.*

D*um indueris.* Indue Domine animam meam veste nuptiali charitatis, quæ operiat multitudinem peccatorum meorum, & immensis monilibus virtutum exornare.

Largire animæ meæ vestes & ornamenta, quæ eam maximè deceant, ne appareat coram te & sanctis Angelis tuis deformitas mea.

Præcinge lumbos meos, purissime Jesu, cingulo castitatis & pudicitie, ut viam mandatorum tuorum expedite currere possim.

Actus Fidei. Scio Domine scriptum esse, quod justus ex Fide vivit: ideo propono secundum principia Fidei hac die vivere. Adjuva me gratia tua ut sicut credo, ita vivam.

Confirma, & adauge Fidem meam, quia sine Fide impossibile est placere tibi: Quicquid autem acciderit mihi, Fide roboratus, securus & immobilis ero, & nomen tuum glorificabo.

Offero tibi Deus meus, vitam, & sanguinem meum pro Fidei assertionem, & testificationem. Verissima sunt omnia quæ revelasti, idque constantissimè per gladios & ignes, te adjuvante profitebor.

Actus Spei. In te Domine speravi, non confundar in æternum. Tu adiutor meus, & protector vitæ meæ. In te hodie eripiar ab omni periculo, & tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.

Dixisti Domine, & ita est: Sine me nihil potestis facere. Ideo in me nihil confido, quia nihil sum: in te autem tota fiducia mea est, quia tu salus mea es, refugium meum, & firmamentum meum.

Quicquid molestum mihi evenire permiseris, benignissime Pater, semper in te sperabo; certus sum enim quia si in inferno demersus fuero, inde me liberabis.

Actus Charitatis. O dulcedo cordis mei, & vita animæ meæ, Domine Deus meus, scio te infinitè amabilem esse, & infinito amore dignissimum. Utinam tanto te prosequi possem, quantum mereris: Gaudeo tam magno te amare te ipsum, ipsumque amorem tuum offero tibi.

Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Vana sunt omnia extra te, &

ideo abduci cupio ab amore omnium creaturarum, & te solum diligere tota mente, toto corde, totis viribus: in te vivere, & pro te mori. Fac me voti compotem, qui solus potes, Deus amor meus, & centrum cordis mei.

Quando me totum in te rapies, suavissime Jesu! Quando me totum illo igne succendes, quem misisti in terram! Te desidero, ad te suspiro, tolle à me quicquid impedit amorem tuum. Valida vis amoris tui omnium rerum terrenarum pondus à me excutiat. Sola voluntas tua, Deus meus, & purus amor tuus absorbeant voluntatem meam, & omnes potentias, & sensus meos, ita ut omnia opera, verba, & cogitationes meae fiant, & sint secundum voluntatem tuam, & propter purum amorem tuum.

In æternum id volo, quod tu ab æterno de me decrevisti. Vivat semper & regnet super me æternum tuum beneplacitum. Domine verte me quo vis, gira, & regira, fac de me quod tibi placet; & si repugnabit infirmitas mea, non audiat bonitas tua.

Oderit me, Deus, omnis creatura, omnis homo me conculcet, & despiciat. Tu solus me diligas, te solum omnes diligant, qui solus amore dignus es. Fiat hic de me justitia & judicium, ut illic reservetur mihi misericordia tua.

Amor meus, Deus meus, utinam nihilum meum in immenso & infinito oceano essentiae tuae tanquam guttula in mari submersum & dispersum, nullibi reperiatur extra te.

Exeam Domine à mundo, ejusque concupiscentiis, exeam à me ipso, ut in te solo subsistam. Quis me liberabit de corpore mortis hujus? Quando veniam, & apparebo ante faciem tuam?

Trahe me post te, Deus meus, quia nemo potest venire ad te, nisi tu traxeris eum. Trahe me magna & efficaci gratia tua, & curram ad te.

Pater meus es tu Domine, & ego filius tuus. Da mihi portionem substantiae quae me contingit. Sed portio mea

tu es, Deus meus: aliam non quæro, nec admitto. Illabere cordi meo, & omnibus potentiis meis, Deus vita mea, & amor meus, ut intimè tibi unitus tua semper tuitione protegas ab impetu inimicorum meorum.

Domine Jesu, qui pro me ludibrio haberi, pati, & mori voluisti; etsi possem divitiis abundare, nolo, quia tu pauper fuisti: si possem ab omnibus honorari, nolo, quia tu sperni voluisti: Quicquid mundus avidè amplectitur, detestor & abominor propter te, qui Crucis ignominiam pro me amplexus es. Moriar hodie mihi ipsi, ut in te vivam Deus meus; sit vita mea cum Christo abscondita in te: sintque omnes affectus mei cum Christo in te sepulti.

Do tibi Domine, & offero cor meum, ut illud impleas amore tuo, & sapientia tua, ut secundum te vivam & in te, & tu solus regnes in me.

Omnia jura libertatis meæ in manibus tuis fideliter resigno, ut ea utaris secundum beneplacitum tuum in tempore, & in æternitate. Sive me velis abundare, sive penuriam pati; sive vivere, sive mori; fiat voluntas tua.

Amo te Deus meus, quantum possum: quantum gratiâ tuâ mihi largiris, & gaudeo quòd infinitè amabilis es.

CAPUT II.

DE HIS QUÆ QUOTIDIE OCCURRUNT.

§. I. De singularum actionum perfectione.

IN hoc sita est potissima ratio profectus tui, si ea quæ quotidie occurrunt, justè & sanctè peragas. Vita enim spiritualis nihil aliud est, quam series quædam, & catena bonarum exercitationum à mane usque ad vespèram, & à vespèra usque ad mane. Facit ad hanc rem Scriptura dicens: *Mandatum hoc quod ego precipio tibi hodie non supra te est, neque procul positum, nec in cælo situm, ut possis dicere. Quis nostrum valet ad cælum ascendere, ut deferat illud*

ad nos, & audiamus, atque opere compleamus? Sed juxta te est sermo valde in ore tuo, & corde tuo, ut facias illum. Non ergo consistit perfectio in multiplicatione operum sublimium, & extraneorum, sed in his quæ quotidie agis, optimè & secundum virtutem exercendis. Iustè quod justum est persequeris.

Ad hoc autem ut opera tua plena & perfecta coram Deo inveniantur, juvabunt hæc documenta.

Primò distribuendum est tempus, & singulæ actiones ita ordinandæ sunt, ut quantum fieri potest, omnia suis horis peragantur. Cave ne multitudine, aut nimia frequentia exercitiorum te obruas, sed exempla Sanctorum imitare, quorum semita, ut lux splendens paulatim crescebat usque ad perfectam diem. Sint apta statui, ætati, & profectui tuo, & quæ semel elegisti, ne facilè mutes. Deducet inconstantia, & nocet crebra mutatio.

II. Omnia propter Deum recta & simplici intentione agenda sunt, omni alio fine excluso, ne fiant hostes tui in capite, & à prava intentione totum opus polluat. Difficile est omnem gloriæ cupiditatem, omnes humanos respectus, omnem sui quæstionem excludere, & Deo tantum judice contentum esse; ideo ante quodlibet opus subsiste paulisper, nec ab uno ad aliud transi sine prævia aliqua consideratione, qua ipsum opus ad Deum referas, & ad solam gloriam ejus.

III. Cave ne in progressu operis impuritas aliqua subrepat, ne tristitia, vel impatientia ob laborem, ne delectatio vel propria satisfactio permisceatur, & voluptatis gratia expleas, quod propter Deum incæpisti. Quapropter miscendæ frequenter aspirationes, sive orationes jaculatoriæ, quibus anima eleveetur ad Deum.

IV. Permagni interest omnia facere coram Deo præfente, & vidente, ejusque auxilium jugiter implorare. Nihil enim à te ipso potes, & ab eo pendes, velut radius à sole, & malleus ab artifice. Ipse est qui operatur omnia in omnibus, ipse vires agenti subministrat.

v. Monet sapiens, ut in omnibus operibus tuis præcellens sis. Id assequeris si omnia feceris cum debita omnium virium mentis & corporis applicatione, serio conatu, & omni meliori modo, quo fieri possunt: si nihil obiter, nihil perfunctoriè aggrediaris, nec ullam quantumvis minimam actionem negligas, nihil enim minimum est quo ingentem Deo gloriam reddere, & magnas tibi divitias comparare potes: si denique attentus sis non solum ad opus, sed ad omnes ejus circumstantias, quia bonum est ex integra causa; malum ex quocumque defectu.

vi. Cum pretium actionum externarum potissimum pendeat ex actibus internis intellectus & voluntatis, in omni prorsus actione præcipua eorum ratio habenda est. Ex parte intellectus prærequiritur circumspectio, & præconsideratio, qua prævideas, in quo perfectio cujusque actionis consistat, quis sit ejus finis, quis modus, qui defectus in ea committi soleant, quomodo præcaveri possint. Ex parte voluntatis exigitur vehemens desiderium propositum opus perficiendi, promptitudo in operando, magnanimitas in removendis difficultatibus, constans deliberatio evitandi omnem defectum, & ad executionem seria omnium facultatum applicatio.

vii. Circa exteriora ita occupari par est, ne devotionis internæ spiritus extinguatur. Imò cum operibus externis semper conjungere oportet actus internos diversarum virtutum, atque sic efficere, ut materialiter, & formaliter bona sint, & conformia operibus electorum Dei, quorum omnis pulcritudo ab intus.

viii. Cum aliquid agendum est, illi duntaxat operi corpore & mente incumbere, quod præ manibus habes, omni vel minima de cæteris cogitatione vel cura posthabita, nam omnia tempus habent, & sufficit diei malitia sua. Astus diaboli est injicere de futuro opere sollicitudinem ut sic præsens male fiat. Accedit quod naturaliter actio futura trahit attentionem, & majorem facit in men-

te impressionem, nisi solerter tibi ipsi attendas. Age quod agis tranquillè, nec te præcipites in opere, ut ad aliud festines. Operare modestè, cum hilaritate, sine strepitu, & perturbatione, ac si nihil aliud restaret agendum.

IX. Semper ante oculos versari debet ultimus dies, atque ita unumquodque opus perficiendum, ac si illud postremum foret. Considera an sic ageres, si statim mori deberes. Tibi semper æternitas in mente sit, cui laboras, ad quam pergis. Operibus tuis vel januam tibi aperis felicissimæ æternitatis, vel quibusdam quasi feris & vetustibus claudis.

X. Cave ne in fine operis boni venenum ei dæmon infergat, qui observat calcaneum tuum. Gratias Deo age, a quo omne bonum procedit, ipsique non tibi gloriam adscribe, ne dicas cum impiis: *Manus nostra excelsa, & non Dominus, fecit hæc omnia*. Agnosce te servum inutilem esse, & cum intimo humilitatis sensu veniam de commissis defectibus deprecare.

XI. Opere peracto ne de aliorum judicio sollicitus sis, nec turberis si res minus prosperè successit. Deus enim non tam spectat quid factum sit, quàm quomodo, & qua intentione. Gaude potius de confusione tui, si qua fuit, & culpam detestare cum proposito emendationis.

XII. Te ipsum denique, & omnia opera tua offeras Deo in unione illius oblationis qua Christus Dominus seipsum obtulit Patri, dum nobiscum in terris viveret. Tuas orationes ejus orationibus, tua jejunia ejus jejniis, tuas afflictiones ejus passioni, atque omnes prorsus operationes tuas operibus ejus adjunges, considerans jam hæc omnia ab ipso Christo unà cum suis operibus Deo Patri oblata fuisse: & ideo cum ejus oblatione tuam etiam concludes, ex utraque unam faciens, quia ipse est via per quam itur ad Patrem.

§. II. De Lectione spirituali.

1. **S**icut vita corporalis absque cibo materiali & corruptibili produci nequit & conservari, ita proxima morti est anima, quæ cibo suo, lectione scilicet spirituali, destituta est. Non in solo pane vivit homo, ut Christus docet, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Et Apostolus, Omnis scriptura, inquit, divinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. Sunt enim libri spirituales mystica illa mensa, quam divina sapientia proposuit in domo quam sibi ædificavit, abundans pane & vino; doctrina scilicet, & affectibus, quibus anima nutritur, crescit, & roboratur.

II. Delectus librorum habendus est in tanta eorum multitudine: nec enim sufficit pios, & bonos legere, sed debent præterea tuo instituto, genio, spiritui, & capacitati esse conformes; ita ut omnia quæ leguntur, ad propriam vivendi normam dirigantur.

III. Certa hora diei huic lectioni assignanda, quam preterire nefas sit. Differri quidem aliquando poterit, si quidpiam necessarium hora lectioni destinata omnino peragendum supervenerit, nunquam tamen omitti debet. Seligenda autem erit hora aliqua matutina, quæ utilior, & commodior erit, & aliis occupationibus minus obnoxia.

IV. Ante lectionem brevi oratione præpara animam tuam, ut Deus & Dominus noster adaperiat aures cordis tui, quatenus possis discere quæ recta sunt, & ea opere complere. Tum eam aggredere pura intentione Deum clariùs cognoscendi, ardentius amandi, studiùs illi serviendi in omni sanctitate & justitia. Anhela ad illam magno sensu pietatis & fervoris, tanquam ad epistolam divinæ voluntatis interpretem, tibi exuli è patria cœlesti missam, parato animo ad ejus jussa & consilia exequenda.

V. Eo spiritu legendi sunt libri sancti, quo sunt conf-

cripti; spiritu nimirum charitatis, pietatis, & utilitatis; non ut doctior, sed ut melior evadas. Ad hunc finem eos sancti viri divinitus inspirati composuerunt, ut sint tibi quasi speculum, in quod respiciens anima seipsam agnoscat & emendet.

VI. Non multos libros perfunctorie, sed paucos legito accuratè, cum debita mora, tractim, & quietè ut divinæ illustrationi & inspirationi locus relinquatur.

VII. Fortuita lectio in tristitia, tentatione, dubietate, sæpe opportuna fuit. Sic sanctus Augustinus aperiendo librum in aptum sibi locum incidit: *Non in comessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus & impudiciis, &c.* Verùm extra similem occasionem vitanda est, quia dissipat, & non ædificat. Inchoandus autem ab initio est liber, nec dimittendus, donec ex integro per ordinem absolvatur.

VIII. Inter legendum divinis inspirationibus aditus pateat, ut solidarum virtutum desideria concipias. Idcirco sæpe hauriendus de lectionis serie affectus, & formanda ex lectione oratio, crebræque ad Deum & Sanctos inferendæ aspirationes, quæ lectionem interrompant, & non tam impediunt interrompendo, quin puriorem continuo animum ad intelligentiam lectionis restituant.

IX. Semper aliquid de lectione notatu dignum excerpe, & libello ad hoc parato excipe, quod memoriæ fideliter mandetur, crebrius ruminetur, ignem devotionis interdiu foveat, & detineat animam ne aliena cogitet. Ipsam verò lectionem brevi gratiarum actione concludes, Dei-que auxilium implora ad id rectè obeundum, quod propositum, & constitutum est.

§. III. De Studio literarum.

INter adiaphoras Religiosorum occupationes vix aliqua laudabilior reperitur, quàm studia literarum. *Dum enim secularibus literis instruimur, ait Gregorius Magnus, in spiritualibus adjuvamus.* Et Oseas Propheta, *Conticuit populus meus, eo quod non habuerit scientiam: & Quia tu*

scientiam repulisti, repellam te ne sacerdotio fungaris mihi.

I. Ut autem studiis tam humanarum, quam divinarum scientiarum optimè utaris, scito in primis id tibi cavendum esse, ne ingenio & doctrina abutaris ad superbiam, arrogantiam, contemptum aliorum, vanitatem, curiositatem, & neglectum pietatis ac disciplinæ. Perversum est studium, quod officit orationi, ad quam omnis scientia dirigi debet. Religio non schola literarum est, sed præcipuè, ac ferè unius virtutis. Sancti Viri, qui doctrina maximè claruerunt, ita studio incumbabant, ut tamen scirent plus sibi esse ab oratione luminis & sapientiæ expectandum. Memor itaque finis & scopi studiorum tuorum, omnino tibi persuade spiritum cum literis, & virtutem cum scientia non solum conjungendam, sed longe esse præferendam: ideoque res spirituales exactè primo loco querendas, tempusque optimum illis tribuendum: nam scientia, quæ pro virtute despicitur, per virtutem postmodum melius comparatur.

II. Purè propter Deum studere debes, ut ipsum magis amare discas, & proximo prodesse possis; præcisa omni sinistra intentione propriæ æstimationis, delectationis, curiositatis, naturalis propensionis, aut commodi alicujus temporalis.

III. An pura intentione feraris ad studia, his indiciis dignosces. Si non intempestivè, non nimis fervidè, sed devotè, & cum magna mentis tranquillitate ea aggrediaris: Si nullam propter ipsa orationem omittas, nullam tui instituti regulam negligas: si inter studendum sæpe ad lumen æternum confugias; Deum, Angelos & Sanctos invoces & consulas, atque ad Deum à creaturis ascendas: si post studia oratio & colloquia de Deo sapiant: si humiliter de te loquaris totum Deo tribuens, nec te de ingenio, facilitate, & plausu jactes.

IV. Media efficacissima proficiendi in scientiis hæc sunt. Indefessum studium majoris puritatis & tranquillitatis conscientiæ, & solidioris perfectionis. Assiduum exerci-

tium mentalis & vocalis orationis. Usus mortificationis in tēdio vincendo, quod in studiis occurrere solet: in superanda repugnantia se humiliandi: in coercenda nimia curiositate, & aviditate sciendi: in frænando appetitu laudis, & ostentandæ eruditionis. Seria denique applicatio, & accurata observatio ordinis & distributionis temporis, atque modi studendi.

v. Cum magna diffidentia tui, & confidentia in Deo, cujus amore studes, gratiam proficiendi in literis secundum ejus beneplacitum, obnixè pete per merita Christi & Sanctorum, internis suspiriis & aspirationibus, aut brevi aliqua oratione vocali.

vi. Cave duo extrema, nimiam scilicet propensionem ad studia, & inordinatum excellendi desiderium cum dispendio devotionis, humilitatis, & valetudinis: & nimiam è contra atque indiscretam propensionem ad pietatem cum studiorum detrimento. Suum utrique exercitationi tempustribuendum est, exemplo Sanctorum, qui utrumque studium eximio cum profectu semper continuarunt.

§. IV. De corporali Refectione.

I. **S**emel in die cum jejunamus, bis cæteris diebus corporalem sumimus refectionē. Sic autem sumi debet, ut dum reficitur corpus, mens quoque reficiatur. Et primò quidem cum signum refectionis datur, eam esse vocem existima Domini Jesu vocantis te & invitantis ad prandium: cui respondebis, *Ecce venio, Domine, gratias tibi agens quia me dignatus es ad tuas epulas invitare. Tu me cibis tuis benignè pascis, qui nec buccellam quidem panis mereor. O immensam vim benignitatis tua, qua vilissimum servum, pœnis dumtaxat dignum, tot bonis cumulare non cessas! ô quanti pauperes fame pereunt, cum mihi indignissimo nihil desit! Da mihi Domine operari non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam.*

II. Ducat te ad mensam necessitas, non concupiscentia, ne similis sis jumentis insipientibus. Excita compunctionem,

tionem, considerando fel & acetum Christi, & Sanctorum mortificationem: Excita timorem, quia in medio laqueorum es, laqueos manducas, & bibis: Excita gratitudinem, & amorem erga Deum ob cibum tibi praestitum in tempore opportuno.

III. Aspira ad Deum & dic: *O si tam devotè, temperanter, modestè vires corporis reficere possem, ô bone Iesu, sicut tu olim in terris! Desidero id ardentè & purè, ad majus tuum obsequium & beneplacitum, meumque & proximorum emolumentum impensius procurandum. Tu qui nosti fragilitatem meam in reprimenda gula concupiscentia, adjuva me, & perface desiderium meum. Da mihi veram temperantiae virtutem, tu qui felle, & aceto potatus fuisti, & quia corpus quod corrumpitur, corruptibili cibo sustentari praecipis, da sic ei necessaria dare, ut nec improbè insoleseat ex vitiosa superfluitate, nec deficiat in servitio tuo ex indifcreta parcitate. Inspira congruum moderamen, ne, cum terra de terrenis sustentatur, Dominus terræ à terra sua provocetur ad iram. Da corporis vires ita reparare, ut tam mentis, quàm corporis castitas nullum patiatur detrimentum.*

IV. Inter edendum leges modestiæ & temperantiæ ferva. Quantum cibi sumendum sit, animo libero ante mensam praefinias, & si te gula tentaverit, ex statuta mensura aliquid subducito. Omnia fercula, ac si tibi de cælo missa sint, accipe sine murmuratione. Omnes buccellas sanguine lateris Christi intinge, & si quid contingat infuave, felle Christi condi. Cum bibis, suspira ad Deum, sicut cervus ad fontes aquarum,

V. Dum corpus edendo reficis, animo quoque suum præbe alimentum, vel piis colloquiis, vel lectione spirituali, cui diligenter attendes, selectiora observans, & congruos ex ea affectus eliciens,

VI. Tuæ refectioni semper aliquem actum mortificationis intermisce, cujusmodi sunt, aliquid semper ex appositis in quæ immoderatiùs fertur appetitus, quantumvis modicum, sensualitati subtrahere, & Christo relinque-

re : strictè sensus custodire, oculos ab evagatione, linguam à jocis & verbis otiosis, vultum à risu, totum corpus ab omni motu inordinato. Semper à mensa cum aliqua fame recede, ita ut post refectionem legere vel orare possis sine gravi incommodo & difficultate.

V I I. Initio mensæ consuetam benedictionem, & in fine gratiarum actionem graviter & devotè persolve. Et quia raro debita mensura servatur, nec ullus est adeo accuratus, qui non rapiatur aliquantulum extra metas necessitatis; de hoc aliisque defectibus discussa breviter conscientia, veniam pete, & propone deinceps solidam emendationem.

§. V. *De externa Conversatione.*

QUoniam vix fieri potest, quin sæpe per diem cum hominibus converſeris, satagendum est ut talis sit conversatio tua, quæ omnibus proſit, nemini obſit: ſicut ſcriptum eſt: *In omni converſatione veſtra ſancti ſitis.*

Prima autem ejus conditio eſt modestia, quæ decorum ſervat in motibus, geſtibus, & exteriori compoſitione. Ad hanc magnopere conducit timor quidam, & laudabilis pudor, qui te in officio contineat, & ſemper revocet ab omni impudentia, procacitate, effuſione, & libertate. Ejus actus ſunt veſtes mundaſ habere, quietas manus, faciem hilarem, frontem ſerenam, demiſſos oculos, gravem inceſſum, ſermonem placidum, riſum diſcretum, mores ingenuos, totumque corpus ita compoſitum, ut nihil appareat in te, quod poſſit offendere intuentes. At qui hoc mirabile eſt, videri & prodeſſe, ſoloque aſpectu allicere videntes ad pietatem. Porro vera modestia ex interna morum gravitate procedit.

Secunda conditio eſt ſuavitas, ſive benignitas. Nihil enim tam facile illabitur humanis ſenſibus, animoſque conciliat, quàm comitas, affabilitasque ſermonis, honor verborum, & morum facilitas. Quidquid honoris, & reverentiæ ſibi invicem exhibent ſeculares in externa vitæ

consuetudine, id tibi etiam usurpandum, sed longè dispari ratione. Nam apud illos nihil aliud hæc sunt, quam verborum lenocinia, & formulæ quædam urbanitatis, & politici obsequii: apud te actus erunt virtutis, & charitatis. Quàm sancta & innocenti observantia sancti Patres, Antonius Magnus & Paulus primus Eremita adinvicem contendebant in partitione panis, cum alter alterum honore prævenire, & neuter cedere vellet! Hoc fomentum fraternæ charitatis est, & conscientiæ bonæ ac animi illustris evidentissimum testimonium, deferre aliis honorem & mutuis officiis decertare. Superiores itaque tanquam Christum alloquere, æquales sicut fratres carissimos, inferiores ut filios. Sit conversatio tua suavis, hilaris, serena, pura, tranquilla, serena, quæ nec aulicissimum redoleat, nec rusticitatem. Sit gravis sine severitate, læta sine dissolutione, humilis sine abiectione, plena candoris & gratiarum, expers insolentiæ & levitatis. Hac autem lege prohiberis evitare nugas, jocos, assentationes, & quicquid religiosæ gravitati detrimentum afferre potest.

Tertia est prudentia, quæ lucebit in conversatione tua, si apta & proportionata fuerit iis cum quibus versaris: aliter enim cum potentibus, aliter cum humilibus agendum est: aliter cum viris, aliter cum mulieribus: aliter cum doctis, aliter cum ignavis. Si conveniet ætati, statui, conditioni & capacitati tuæ: nam quædam juvenem decent quæ senî dedecori forent: quædam secularibus licent, quæ Religiosis infamiæ notam inurerent. Nosce etiam, & conserva tempus. Sit sermo suavis, brevis, & pondere plenus. Disceptatio, si necessaria fuerit, sine ira sit, monitio sine asperitate, hortatio sine offensione. Denique imitare Apostolum, qui omnia omnibus factus est, ut omnes salvos faceret.

Quarta demùm est utilitas. *Vena vitæ os justî*, ait Sapiens. Et vir quidam eximius dicebat, Tales esse oportere Religiosos, ut ab illis abirent homines percutientes peccata sua, & dicentes, *Verè filii Dei sunt isti*. Veteres sane

Philosophi profitebantur suo se consortio homines facere meliores. Ita & tu, si verè Religiosus es, optimi servi Dei partibus fungere. Trahe ad Dominum quoscumque potes, sit omnis narratio tua in præceptis Altissimi, nec permittas quempiam à te discedere sine aliquo spirituali emolumento. Patiens esto ad omnes: & si quis te spernat, si quis contradicat, si quis verba proferat acerba, inepta, puerilia, si acerbis moribus sit præditus, & ingenio refractario, cave ne eum contristes, sed te suaviter omnibus accommoda, ut omnes lucreris. Omnium dicta & facta in meliorem partem interpretare quantum licet, aliorum infirmitati condescende. Animum non prorsus effundas, sed collige interdum, & piis affectibus ad Deum eleva, quem semper præsentem mentis oculo intueri debes.

§. VI. *Praxis divina præsentia.*

INstrumentum efficacissimum ad assequendam omnem perfectionem, & quasi fundamentum vitæ spiritualis, est Deum jugiter præsentem mentis oculis contemplari. Nullum exercitium hoc præstantius, nullum utilius. Purgat, & retrahit à peccatis, contemptum parit rerum humanarum, sensus corrigit, mentem sanctificat; & est quædam in terris representatio cœlestis beatitudinis, in qua Beati perpetua Dei visione perfruuntur. Sicut nullum est momentum, quo non utaris, vel fruaris Dei bonitate & misericordia, ita nullum oportet esse, quo eum præsentem non habeas: nec tam sæpe respirare debes, quàm Dei meminisse.

1. Triplex autem est modus, quo Deum potes præsentem concipere in omni loco: quorum primus dicitur imaginarius, alter intellectualis, tertius affectivus. Primus imperfectus est, fitque vi imaginationis, cujus maxima fingendi potestas est. Hoc modo contemplari potes, & præsentem semper habere Christum Dominum in assumpta humanitate, sive jacentem in præsepio, sive spinis coronatum, sive crucifixum, vel resurgentem, aut ascen-

dentem in cœlum, qui ante te ambulet, te videat & consideret, omnes actus, sermones, & cogitationes observet. Cavenda sunt tamen pericula quæ in hoc præsentis modo occurrere possunt, ne videlicet corpus lædas, dum vim nimiam adhibes in his imaginibus efformandis, & contrariis distractionibus repellendis, aut periculum incurras illusionum, dæmone efficiente, ut te credas realiter videre quod imaginaris. Adde quod huic modo non tantum insistere debes, ne fias inhabilis ad alios meliores & magis spirituales.

II. Secundus modus perfectior fit per intellectum concipiendo Deum ubique præsentem per essentiam, præsentiam, & potentiam. Cœlum enim & terram implet sua immensitate, & verè ubique est sanctissima Trinitas, adeo ut si lumen gloriæ adesset, hic beatus esses: omnia nuda, & aperta sunt oculis ejus, tuumque cor, & renes scrutatur: omnia movet, sustentat, & regit in pondere, numero, & mensura, modo, specie & ordine, substantia, virtute, & operatione; origine decursu, & termino: & omnia in omnibus operatur. Et quomodo non timebis, & amabis eum, cum omnia opera sint velut sol in conspectu ejus? Quæcumque facis, ille melius videt, quàm tu qui facis.

III. Tertius modus perfectissimus est per actus ferventissimos amoris, per intimam cum ipso unionem, ratione cujus intra teipsum Deum respicis existentem cum omnibus suis attributis, perfectionibus, gloria, majestate, omnipotentia, idque magis intimè quàm sit anima tua in corpore tuo. *An nescitis*, inquit Apostolus, *quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est?* Adorna igitur animam tuam, & fac eam idoneam Dei omnipotentis habitationem: ibi decenter, & familiariter cum eo age. Quid vagaris extra te ipsum ad bona apparentia creaturarum, cum in te sit fons indeficiens omnium bonorum? Quid dies expendis quærendo Deum tanquam absentem, cum ipsum præsentem habeas? Quære eum intra teipsum, tatiùs enim est, quàm

eum quærere in creaturis, quarum externa species sæpe te allicere, & impedire potest, ne ad Creatorem, qui est intra illas, ingrediaris.

IV. Si nondum mentem purgasti ab affectu rerum caducarum: aut si ratione officii variis occupationibus distraheris, facilius erit tibi Deum præsentem venerari in omnibus rebus, in conversando, ambulando, aspiciendo, audiendo, gustando, cogitando, & in omni actione tua; in singulis hominibus, in superioribus, inferioribus, æqualibus; in herbis, floribus, arboribus; in bestiis terræ, & volucris cœli; in fontibus & fluminibus, in montibus & collibus, in aëre & igne; in sole, luna & stellis: nam revera in omnibus est Deus, dans unicuique esse, vivere & moveri. Quidam omnia, quæ audiebat & videbat, ad Christi passionem referebat. Si clamor occurreret, aut tumultus, vel ictus malleorum: si scalas aspiceret, aut ligna, aut lanceas, aut clavos, aut aliud quidpiam; ex omnibus occasionem captabat Christi passionem grato animo recolendi.

V. Quocumque autem modo Deum præsentem consideres, crebris ad eum aspirationibus tanquam ad finem tuum assurgendum est, eliciendo actus fidei, spei, & charitatis, & ad ejus unionem suspirandum, tum studendum est puritati cordis, scriptum est enim: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*: denique aliquo signo exteriori exercitanda mens est ad ipsius memoriam; cujusmodi sunt pulsus campanæ, vel horologii, filus, sive annulus digito, vel catenula brachio adstricta, vel inscriptum parieti hoc lemma, *Ubique Deus*, & alia ejusdem generis; ne ingruentibus distractionibus, Domini Dei tui non sine magno animæ detrimento obliviscaris.

VI. Licet Dei præsentis memoria semper necessaria sit, quia tamen plurimæ sunt humanæ mentis evagationes, eam saltem aliquoties in die omni studio renovare debes, nimirum summo mane, initio orationis mentalis & vocalis, cum imminet aliqua peccandi occasio, exemplo

Joseph, & Susannæ, ante quælibet virtutis opera, cum e domo egrederis, ante examen, & cubitum, & cum noctu expergisceris.

VII. In hoc exercitio affectui magis insistendum est, quàm speculationi; copiosior enim fructus ex ignitis cum Deo colloquiis, quàm ex consideratione refertur: inò ex affectu plurima consideratio velut ex fonte promanat. Crebra autem, & humili oratione cum charitate hoc donum impetrabis. Orabis igitur, & dices. *Quo ibo à spiritu tuo, Domine Deus meus, & quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cælum, tu illic es; si descendero in infernum, ades: neque te cæli cælorum capere possunt. O quàm caci sumus filii hominum, qui te Dominum præsentem non veremur, neque tuo aspectu componimur, neque à peccatis patrandis deterremur! Ergo-ne credote hic, & ubique præsentem esse, & omnia opera mea, atque intimas cogitationes perscrutari, nihilque occultum esse oculis tuis? Certè si crederem, non auderem te audiente, & vidente ea facere, loqui, & cogitare, de quibus in conspectu hominum erubescerem. Quanta enim puritate, ô puritas infinita, coram te enitere debeat, in cujus conspectu cæli non sunt mundi, & in cujus faciem supremi seraphici spiritus respicere non præsumunt? Audio tamen te dicentem, Ambula coram me, & esto perfectus; & ideo fiduciam habeo orandi ad te, ut non abscondas faciem tuam à me, neque declines in ira à servo tuo. Ecce sicut oculi servorum in manibus dominorum suorum, ita oculi mei ad te, donec mei miserearis. Respice in me, & miserere mei, & ostende mihi faciem tuam. Faciem tuam Domine requiro; ne averras eam à me, sed fac misericordiam cum servo tuo, ut semper ambulem coram te in hac peregrinatione, teque in patria perfruar in æternum. Amen.*

§. VII. Praxis rectæ Intentionis.

I. **R**ECTA intentio illa dicitur, quæ operis sui finem constituit Deum, & ad ejus honorem, & gloriam

C iiii

revocat quicquid fit, dicitur, & cogitur. Sicut respiratio vitæ naturali, sic recta intentio vitæ spirituali necessaria est. Ea est anima, & forma omnium actionum: nam qualis intentio, talis est actio. Si quis jeuniis, flagellis, allisque pœnalitatibus affligat corpus suum non propter Deum, sed ut gloriam accipiat ab hominibus, nihil ei prodest. Si eodem fine ad extremos Indos pergat, omnesque ibi infideles multum laborans convertat ad Deum, factus est velut æs sonans, aut cimbalum tinniens. Ut enim docent sancti Patres, Martyrem non facit pœna, sed causa. Bona intentio parva extollit, & illustrat; magna autem & in pretio habita, prava intentio dehonestat. Ne igitur opera tua impura, & vacua in conspectu Dei inveniantur, puritati intentionis omni conatu insiste; nec quidpiam vel minimum aggredere, quin prius actu ad Deum referas, tanquam ad primum principium, & ultimum finem tuum. Species quædam Idololatriæ est, Deo præsentī dorsum vertere, & faciem ad idolum, ad aliquam scilicet creaturam, vel propriam voluntatem, aut proprium commodum convertere, Deo neglecto, & ejus voluntate.

II. Tua autem opera triplici intentione ad Deum referre potes: ut pœnam evadas, ut præmio potiaris, & ob purum amorem ipsius Dei. Prima est servorum, secunda mercenarios spectat, tertia ad filios. Prima bona est, melior altera, tertia optima: hac enim in Deum tendis, & ad ipsum omnia dirigis, ut ei placeas, ipsumque honores, ut ejus voluntatem adimpleas, & ut iis quæ agis, te ad intimam cum illo unionem disponas. Illa verò purissima intentio est, quam Deiformem vocant, quæ nihil proprium in voluntate relinquit admixtum, ipsamque penitus, omni humana affectione abjectā, in Deum transfundit.

III. Signa rectæ intentionis hæc sunt. Non turbulenter rem aggredi, non anxium esse, non distrahi, non perturbari, ob rei eventum minus prosperum non affligi,

nec aliorum iudicia anxie quærere; omni vana cogitatione post factum carere, opiniones hominum contemnere, æquè diligenter omnia facere, sive publicè, sive privatim fiant; sive multi sint spectatores, vel auditores, sive pauci; nec laudibus extolli, nec vituperiis dejici; resignatum ad omnia esse, nihilque optare, nihil timere.

IV. Quia Deus tanquam prima causa, & primum principium naturæ & gratiæ, tecum concurrit ad omnes actiones tuas, nec quidpiam sine illo potes operari, quin ipse in te omnia opera tua operetur; perfectissimæ intentionis genus erit in singulis operationibus tuis eadem intentiones assumere, quas sapientissimus Deus, tecum & in te operando habet, sic mentem ad eum dirigendo. *Domine Deus meus, hoc opus aggredior, & perficere intendo ob eosdem fines, propter quos tu idem operaris: ad eundem scopum mentis oculos dirigo, ad gloriam tuam, & amorem tuum, & ut omnis voluntas tua fiat in cælo & in terra. Utinam hunc scopum semper attingam ea rectitudine, quam ego desidero, & tu mereris.*

V. Sed quia difficile est, etsi summum conatum adhibeas, hunc actum elicere, quin ob multiplicem humanæ naturæ fragilitatem & corruptionem multis imperfectionibus permixtus sit; remedium illarum efficacissimum, & Deo gratissimum erit, tua quælibet opera verba, & cogitationes, operibus, verbis & cogitationibus Domini nostri Jesu Christi unire; ut in sanguine ac meritis ejus purificentur, & perficiantur. Sic autem unita, & purificata offeres Deo Patri in odorem suavitatis.

VI. Tecum expende quid sit quod ames in singulis actionibus tuis, illudque abnega, ne vitiet intentionem. Considera deinde monitum illud Christi, *Quoniam oportet semper orare, & non deficere*; hoc enim non aliter servare potes, quam mediante recta intentione. Semper orat, ait quidam Sanctorum, qui semper bene agit: bene autem semper agit, qui per rectam intentionem omnia opera sua ad Deum refert. Cum dormis semper orabis,

si ante somnum hunc actum præmittas. *Cupio mi Deus, ut me dormiente singule respirationes meae te laudent, & glorificent; ac si affectu omnium Angelorum & Sanctorum semper dicerem, Laus tibi Domine Rex aeternae gloriae. Simili modo cum manducas, singulas buccellas, singulos haustus offer Deo, ac si in singulis diceres, Benedictus Deus. Cum legis, aut scribis, offer eadem ratione singulos characteres, ac si singuli magna voce clamarent, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth. Idem in reliquis faciendum.*

VII. Assertio est doctissimorum Theologorum, multiplicatis solis intentionibus posse merita singulorum actuum multiplicari, ita ut uno opere decem vel pluribus intentionibus instructo tantum mereri possis, quantum eodem illo decies vel pluries repetito. Cum igitur aliquid inchoas, sic dirige intentionem. *O bonitas infinita Deus meus, hoc agere vel pati volo eodem affectu, spiritu, & intentione, quibus Christus Filius tuus operabatur in terris. Primum ut tibi omnem laudem, cultum, honorem, & gloriam tribuam, quibus debeo te venerari. 2. Ut faciam voluntatem tuam. 3. Ut protestor omnimodam mei subjectionem, & dependentiam a te. 4. Ut meritum ac premium aeternum, quantum est in me, augeam. 5. Ut quotidiana corporis, & animae bonae impetrem. 6. Ut dimittas mihi peccata mea. 7. Ut ab omni malo culpae & poenae liberer. 8. Ad honorem, & augmentum gloriae Beatae Virginis, sanctorum Angelorum, & omnium Beatorum, praesertim tutelarium meorum. 9. Ad utilitatem meam, omniumque amicorum, & inimicorum meorum, & totius Ecclesiae Militantis. 10. In auxilium fidelium defunctorum. 11. In gratiarum actionem pro infinitis beneficiis mihi, & omni creaturae collatis. 12. Ut superem tale vitium tua gratia adjutus. 13. Ut talem virtutem mihi necessariam consequar. 14. Ut aptior reddar officio meo. 15. Ut sic imiter Christum, & Sanctos ejus. 16. Ut crescā, & perseverem in bono. 17. Ut simili bono exemplo. 18. Ut vota mea reddam, quae promisi.*

tibi. 19. *Vt lucrer indulgentias talirei annexas.* 20. *Vt bonam mortem obtineam.* 21. *Vt tale beneficium, quod peto à te, impetrem.* 22. *Vt tibi magis placeam, & accuratius serviam.* 23. *Vt Ecclesie, vel superiori hoc præcipienti obediam.* 24. *Vt pro peccatis meis satisfaciam.* 25. *Vt meum in te amorem augeam.* 26. *Vt contra diaboli tentationes & insidias muniar.* 27. *Vt aliquid patiar pro amore tuo.* 28. *Vt ad sanctissimum Eucharistie Sacramentum dignè suscipiendum me preparem.* 29. *Vt proximum meum adjuvem, & edificem.* 30. *Vt ad intimam tecum unionem me disponam.*

VIII. Plures intentiones sigillatim suggeret cujusque operis natura, & circumstantiæ. Non omnes autem, quæ supra descriptæ sunt in omnibus haberi debent, aut possunt; sed illæ quæ magis unicuique operationi congruere videbuntur. Vespere in fine examinis considera diem, & opera abiisse, & quanta cor tuum lætitia perfunderetur, si ea fecisses pura intentione. Opta igitur omnia te fecisse ad majorem Dei gloriam, renova propositum rectæ intentionis, & die sequenti eam sæpe restaura, mane præsertim ante sacrum, ad cujusvis laboris & actionis initium, ad horas singulas, & ante somnum. Res ista facillima est, & in tua potestate posita: quid enim facilius, quàm mente ad Deum elevata dicere: Hoc propter te Domine, ad gloriam tuam? Parva res est, sed ingens meritum cumulus ab ea pendet; & si eam omiseris, quamvis multa agas, nihil egisti. Sine mercede est labor, qui caret recta intentione.

§. VIII. *De quotidiana virtutum Exercitatione.*

DE virtutum excellentia, utilitate, jocunditate, & necessitate non est hîc differendi locus; sed quia omnis earum laus in actione consistit, industrias aliquot, & documenta tradam pro quotidiano ipsarummet usu, & exercitatione.

1. Illarum virtutum acquisitioni primo incumbere de-

bes, quarum usus frequentior est, & quæ magis statui tuo conveniunt. Semel autem electa virtute, cujus studio insistere vis, ejus naturam, conditionem, actus, & gradus, excellentiam quoque, commoda, & necessitatem prænoscere oportet. Magnum deinde desiderium excitandum est, quod te ejus capacem efficiat, & alacrem reddat ad superandas difficultates. Tum sedulo expendendum quanta sit contrarii vitii fœditas, quæ afferat damna, quantum Deo displiceat, quantum te dedeceat, quantum statui tuo ac fini adversetur. Id verò perficies instituta hac de re meditatione, & quia virtus non parvus corruptæ naturæ, sed opus est divinæ gratiæ; in solo Deo fiduciam pones, & ab eo auxilium continua & ferventi oratione postulabis.

II. Quia habitus virtutum ex sæpe repetitis actibus generantur, & crescunt, magni refert singulas separatim aggredi, unamquamque per aliquot dies, ejusque actus in quotidianis functionibus nulla prætermissa opportunitate exercere; imo in omnibus ea occasio quærenda est, quia diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Adferenda etiam ad excolendam virtutem constans, & generosa voluntas, quæ nunquam à bono proposito resiliat; quæ contra humanam instabilitatem viriliter pugnet, nec sinat se à virtutis difficultate, & opposita consuetudine, ac itineris molestia à cursu retrahi, & à virtute repelli. Non enim qui cœperit, sed qui perseveraverit, coronabitur.

III. Potissima ratio veræ, solidæque virtutis comparandæ, est ad Christum Dominum respicere tanquam ad perfectissimum exemplar, & serio animadvertere quomodo eam docuerit verbo & exemplo, quomodo ejus actus exercuerit, qua intentione, & devotione. Considera quid ille egerit, & passus sit, ut ad serium ejus studium te incitaret, & gratiam tibi necessariam impetraret. Et quia hætenus tam benigni Redemptoris amorem neglexisti, excita in te dolorem & zelum proficiendi, eum-

que imitandi. Attende quoque Sanctorum exempla, & ea sequi propone, adhibito ad stimulum examine particulari & frequentibus precatiunculis, quibus gratiam proficiendi à Deo petas per eorum intercessionem.

IV. Pro mensura gratiæ tibi à Deo concessæ satage actus virtutis internos, & externos in singulos dies intensiores elicere. Tam in progressu, quàm in principio ipsorum, perfectissimè quantum potes, eos exerce, non ex arida consuetudine, sed novo semper fervore, purissimè quoad intentionem, intensissimè quoad conatum, & constantissimè numquam ab eis cessando, quæcumque ingruant adversitates, & impedimenta. Actibus verò extrinsecis semper internos adijunge, quia ab istis illorum bonitas pendet. Sit stabile in te & insatiabile proficiendi desiderium, quo te offeras Deo ad actus etiam virtutis insigniores, tuasque vires longè excedentes, ad ardua quæque pro Dei amore perpetranda, si per vires liceret. Bonam enim voluntatem Deus coronat, ubi deest facultas.

V. Omnem adhibe conatum, ut virtus quam exerces, sit vera, solida, perfecta. Vera inquam, non ficta, non simulata, qua per hypocrisim alios decipias, vel qua ipse decipiaris, vitium pro virtute amplectens. Solida, quæ constanter, & cum victoria permaneat adversus diaboli insidias & tentationes: quæ non quacumque aura circumferatur, nec puerili cuidam fervori, sed altis radicibus innixa sit: quæ speciem externam, & pompam fugiat, & extrinseca naturæ dona non pluris æstimet quàm valeant. Perfecta, id est omnibus imbuta conditionibus, quæ ad eam necessariæ sunt, ex præscripto & norma cælestis atque infusæ prudentiæ: ut id nimirum quod proprium & intimum est in quacumque virtute, secteris, ex certo consilio & electione, non temerè, aut ex quodam impetu & impulsu naturæ; nec quodam quasi extrinseco ornatu contentus sis, sed ad summum virtutis gradum semper aspices, juxta exemplum quod à sanctis viris, & à Christo Domino in eo genere relictum est. Per-

fecta denique erit virtus, si cum cæterarum omnium societate, & usu conjuncta fuerit.

VI. Indicia jam in anima genitæ & obtentæ virtutis, hæc præcipuè sunt. Si vitium virtuti oppositum, aut omnino extinctum, aut magna ex parte compressum sit: si passionibus, & pravis affectionibus sub rationis imperio jam frænum imposueris, si in exercendis virtutis actibus nullam amplius difficultatem sentias: si continuo proficiendi desiderio flagres: si dicta tepidorum contemnens, bona opera in te ipso serves abscondita; Dei & conscientiæ testimonio contentus: si vitam denique non temerè, & ex usu instituas, sed ex præscripto rationis, & prudentiæ extra semitas solidæ, & masculæ virtutis nullatenus declinando.

§. IX. *Protestationes ad Deum sæpius renovandæ.*

IN conspectu divinæ Majestatis tuæ, omnipotens Deus, ac totius curiæ cœlestis, ego miserabilis creatura, & indignissimus peccator, considerans, & volvens animo infinitam bonitatem, & misericordiam tuam, qua dignatus es de me ab æterno tam amanter cogitare, & in tempore creare ad imaginem & similitudinem tuam, & quando venit plenitudo temporis, redimere me sanguine unigeniti Filii tui, toties mihi parcere, & quotidie peccantem benignè tolerare usque ad diem hanc, expectans me ad pœnitentiam post tot iniquitates & scelera mea: itemque considerans me tam fœdè violasse fidem in baptismo datam; toto corde & spiritu ante thronum justitiæ tuæ prostratus me reum ultrò confiteor læsæ Majestatis divinæ, reum mortis & passionis Jesu Christi Filii tui, ac propterea æternis suppliciis cum rebellibus Angelis puniendum. Sed postea convertens me ad thronum misericordiæ tuæ, quoniam benignus, & misericors es, & præstabilis super malitia, omnia peccata mea omnium verè pœnitentium affectu detestans, & de his dolens, ac veniam humiliter petens per merita passionis Domini mei Jesu Christi, quibus innitor, professionem fi-

dei, & sancta proposita renovo, quæ in baptismo promiseram, iterumque renuncio diabolo, mundo, & carni, eorumque pompis, vanitatibus, suggestionibus, & concupiscentiis omnibus diebus vitæ meæ, avertens me ab omni creatura, & convertens me in toto corde meo ad te Dominum Deum meum, qui nunquam despicias revertentes ad te. Dixi; Confiteor tibi adversum me injuriam meam, & tu remisisti iniquitatem peccati mei. Dixi, & mox eructasti verbum bonum, dicens: Dimittuntur tibi peccata tua, quoniam rogasti me, quoniam dilexisti me. Et quis non diligit te, ô infinita bonitas? Aperis enim mihi cataractas miserationum tuarum, & torrente misericordiæ mundaisti & inundaisti me. Ideo propono & statuo irrevocabiliter, tibi soli servire, teque medullitibus diligere, & nunc & in æternum. Quod si contingat vel ex Satanæ incurfu, vel ex lapsu humanæ fragilitatis me quicquam cogitare, loqui, vel facere, quod huic deliberationi contrarium sit; ex nunc propono tua favente gratia statim resurgere, sanctique propositi viam ferventius arripere, & tibi jugiter adhærere. Tu Domine, qui universorum es cognitor, tu nosti quia amo te. Ne quæso despicias hoc sacrificium contriti cordis, sed præsta, ut hæc desideria de tua inspiratione concepta nulla possint tentatione mutari.

Profiteor, & protestor coram te, Deus meus, & coram Angelis & Sanctis tuis, me in hac vera, & Catholica fide, & vivere & mori velle, quam sancta Romana, & Apostolica tenet Ecclesia, & confitetur, pro qua milles mori paratus sum. Ignosco omnibus sincero corde, qui quovis modo injuriam aliquam sive molestiam mihi intulerunt: omnesque rogo, ut vicissim ignoscant mihi; & si aliquod remanet in me peccatum, quod in confessione omiserim, vel non ritè confessus sim; si aliqua obligatio, cui non satisfecerim, revoca ea in mentem, ô scrutator cordium, ut confitear, & satisfaciam, antequam veniat nox in qua nemo potest operari.

Agnosco & fateor, me hactenus non vixisse in sanctitate & iustitia coram te, sicut status sublimis, ad quem me vocasti, & beneficia tua multa nimis exigebant. Agnosco, inquam, & doleo quantum possum, quod te aliquando dereliquerim fontem aquæ vivæ, & tui oblitus fuerim, vita mea, qui omni momento, quasi cæterorum oblitus esses, nunquam oblitus es mei. Et nunc, Domine, ad te revertor, & propono deinceps tibi soli, & mihi vivere, & omnes justificationes tuas custodire: Tu eris mihi in Deum, & ego tibi in servum fidelem usque ad extremum vitæ meæ. Si quis insidietur hostis, si quis allatret, pelliciat, incantet, teneat, surrepat; tu eris timor meus, spes mea, amor meus. In te confido, dulcissime Salvator, minima enim guttula pretiosi Sanguinis tui in Cruce effusi sufficiens est pro redemptione totius mundi. Sub tuum præsidium, & Beatissimæ Matris tuæ, omniumque Angelorum & Sanctorum, & vivere cupio & mori volo, absque ulla hæsitacione aut desperatione ob multitudinem & gravitatem peccatorum meorum. Hac munitus protectione tutus ero, neque irridebunt me inimici mei, etenim universi, qui te expectant, non confundentur. Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum facere semper voluntatem tuam; cumque omni affectu beatorum spirituum te arctissime amplecti, atque omnium creaturarum vocibus te laudare, & glorificare.

Hoc ardentissimum votum, ac desiderium meum respice, clementissime Deus, dum tempus est miserendi, & cor meum suscipe in holocaustum, cunctosque homines, & quamcumque extraneam imaginem in eo extingue, & me in corde omnium hominum, ut mihi mundus crucifixus sit, & ego mundo.

Oculi mei te solum videant, & in te omnia: aures meæ non audiant vocem alieni, sed tuam dumtaxat: lingua mea, & labia meæ te solum loquantur, tuasque laudes jugiter resonent: manus meæ amplectantur te: pedes mei ad te gradientur: omnes vires meæ in tuis vulneribus, & mor-

te tua

te tuâ consumuntur : omnia denique membra , & ossa mea dicant : Domine , quis similis tibi ? Abnego omnia terrena hæc , quia in te uno omnia habeo : abnego me , quia tuus ego sum , & vivo ego jam non ego , vivis autem tu in me , Christe Jesu , & diligo te ex toto corde meo , ex tota anima mea , ex tota mente mea , ex totis viribus meis. Da ut ab omnibus contemni & abjici desiderem , nulli placere appetam , nulli verear displicere , nisi tibi ; nec quidquam concupiscam , nisi gratissimam voluntatem tuam.

Hæc sunt desideria mea , hæc vota , in quibus confessor coram te , Deus meus , me vivere , & mori velle : hæc quotidie & omni momento renovare intendo , nec unquam te favente ea revocabo. Quod si vi morbi , vel hostis fallacia , quicquam dixerò vel cogitavero huic voluntati ac deliberationi contrarium , id nullum esse cupio in tribunali tuo , justissime Deus , qui voluntatem timentium te semper exaudis ; idque omnino detestor , abominor , abjuro & abrenuntio , nihil de me ipso præsumens , sed in sola spe gratiæ & protectionis tuæ confidens. Hanc autem voluntatem paratus sum sanguine meo signare , & pro te millies mori , ut tibi vivam , dulcissime Jesu , cui omnia vivunt ; & in te moriar , qui pro me mori dignatus es. Amen.

§. X. *De crebra spiritus revocatione.*

INter alias industrias , quæ ad fervorem spiritus augendum & conservandum , adhiberi solent , nulla efficacior , quàm crebra ejusdem spiritus renovatio , sine qua sensus devotionis tepescit , & perfectionis desiderium olim conceptum sensim languet & flaccescit. Hujus rei hæc praxis est.

1. Die Dominica , quæ est initium hebdomadæ , & prima die cujusque mensis , horam unam matutinam seliges , quam cæteris curis abdicatis huic renovationi totam impendes. Et primo quidem statues te in conspectu Dei , &

C. Bona Opusc. Spirit.

D

ipsum adorabis. Tum veneraberis tanquam tibi assistentes, beatissimam Virginem, Angelum custodem, & Sanctos tutelares. Declarabis te illic adesse, ut bona recogites à Deo accepta, itemque mala commissa, & ut cognoscas quid te jubeat facere. Ad id vero gratiam petes, & lumen, recitato hymno *Veni creator Spiritus*, additis etiam precibus ad B. Virginem, Angelum custodem, & Sanctos tutelares.

II. Post hæc considerabis peractæ hebdomadæ vel mensis beneficia. Sunt autem ista. Quoad animam; sanctæ cogitationes, lumina, inspirationes, desideria, consolationes, patientia in desolationibus, usus Sacramentorum, orationes, meditationes, examina, lectiones spirituales, Missæ, Officia, actus virtutum, mortificationes, fuga vitiorum, spiritualis profectus, præservatio à multis periculis & peccatis, gratia resurgendi post lapsum, & alia innumera. Quoad corpus; victus, vestitus, sanitas, liberatio à multis malis & ægrotudinibus, conservatio amicorum, & domesticorum, & alia ejusdem generis. Sunt & multa beneficia occulta, quæ ignorantur. Sunt communia, ut lux solis, terræ felicitas, & alia commoda ad corpus, ad animam, & ad bona externa pertinentia. In his sigillatim ponderabis magnitudinem benefactoris, amorem quo benefacit, donorum excellentiam, & tuam indignitatem. Quia verò impar es ad gratias agendas, invocabis Verbum incarnatum, B. Virginem, Angelos, Sanctos, & omnes creaturas, ut pro te Deo gratias agant. Tum offeres æterno Patri gratiarum actiones Christi, beatæ Virginis & Sanctorum, atque omnes Missas, quæ dicuntur illa die: & tu quoque ea intentione Missam audies vel celebrabis.

III. Deinde examinabis peccata commissa, discurrendo per singulos dies, per loca & ministeria, contra Deum, contra proximos, superiores, æquales & inferiores, & contra teipsum. Admiraberis patientiam Dei, qui te expectavit ad penitentiam, obstupesces vehementer quo-

modo vivere potueris in tam misero statu, quomodo non se armaverint creaturæ omnes adversus te: ingens odium tui concipies, & dolorem de peccatis, cum proposito emendationis & desiderio satisfaciendi. Mente finges Deum Patrem tibi assistere & exprobrare peccata. Filium verò plagas ostendere; & te absolvere: Spiritum sanctum tibi aliquam satisfactionem injungere, cui statim cum timore, & tremore obedies: & si quid Sacramento Pœnitentiæ expurgandum sit, illico Sacerdoti confiteberis. Denique firmiter statues vitam in melius commutare, invocato Dei & Sanctorum auxilio.

I v. Percurres sequentes articulos, & videbis, An præteritum tempus rectè expenderis; An sancta proposita, & animi decreta in oratione concepta servaveris; An vitium, cujus emendationem tibi proposueras, superaveris; An adhuc delecteris memoria vanitatum præteritarum; & scelera olim admissa sine debita detestatione recurrant ad mentem; An studueris extricare te à suspicionibus, judiciis temerariis & cogitationibus impuris: Quo animo quæ agenda sunt aggrediaris, attentè-ne & prudenter; an verò præcipiti impetu, & sine maturo consilio: An vitam tuam componas ad humana judicia & axiomata mundi: An optes soli Deo placere: An proruperis, & quàm frequenter, in colloquia mala, scurrilia, & inutilia: An paratus sis mori, & an aliquid sit intus, & extra te, in conscientia, cella, vel domo tua, quod nolles reperiri in hora mortis.

v. Radices tuorum defectuum, & impedimentum profectus spiritualis accuratè dispicies, & evellere satages: Sunt autem istæ: Neglectus seriæ mortificationis vitiolorum habituum & passionum: Defectus magnanimitatis, seu pigritia & fuga laboris in arduo perfectionis monte conscendendo; Nimia tui confidentia, & occulta præsumptio de propriis viribus; Amor inordinatus propriæ existimationis, gloriæ & excellentiæ; & neglectus humilitatis ac puræ intentionis: Nimia indulgentia circa

corporis commoda, otium, relaxationes, libertatem; Remissio & tepiditas sensim irrepens in usu Sacramentorum, in oratione & aliis piis exercitationibus: Scrupulositas & anxietas nimia de præsentibus & futuris; & exigua de divina providentia & bonitate confidentia: Ingratitudo pro beneficiis acceptis, maximè vocationis; & rara atque arida eorum recordatio, parumque affectuosa eorundem æstimatio.

V I. Ad magnos progressus in spiritu faciendos te ipsum variis stimulis excitabis, quorum præcipui sunt isti diligenter & serio expendendi: Justitia Dei summa, æterna morte puniens peccata: Abyssus judiciorum Dei sæpe permittentis multos, præsertim ingratos, labi, apostatare, & miserè mori: Timor mortis quæ repente venit, sicut fur in nocte, aperitque januam tremendæ æternitatis: Brevitas, & incertitudo temporis, cujus jactura irreparabilis est: Horror judicii, & consideratio æternitatis: Exemplum Christi verbo & exemplo docentis nos; & Sanctorum confundentium tepiditatem nostram, & invitantium ad imitationem: Bonitas & amabilitas infinita Dei, summus in hominem amor, atque innumerabilia beneficia.

V I I. Bona proposita & vota tua toto affectu renovabis, & pro eorum observantia gratiam à Deo humiliter petes. Tum firma animi deliberatione propones nunquam deinceps deliberatè peccare, nullam regulam transgredi, de rebus viro religioso dignis semper colloqui, quotidiana opera diligenter facere, à jocis & scurrilitatibus perpetuò cavere, de nulla re conqueri, nullius mores censurare, omnia in melius interpretari, honores fugere, adversitates libenter & hilariter pati, semper niti ad perfectiora, singula opera ita facere, ut meritoria sint; vanos hominum respectus contemnere; in his quæ pertinent ad modestiam & castitatem, vel ipsam defectus umbram perhorrescere; extra studium & alias regulares occupationes, omnia intercedentis temporis vel minima intervalla in sanctis cogitationibus & piis erga Deum affectibus ex-

pendere. Hæc vero proposita sæperepetes, & conaberis ita observare, ut in fine saltem cujusque hebdomadæ invenias & agnoscas te profecisse.

VIII. Profectum tuum examinabis, & conferes cum profectu transactæ hebdomadæ, sicut mercatores libros suos evolvere, sumptus & lucra computare solent; attentè considerans quid amiseris, quid lucratus fueris in negotio salutis tuæ profectuque virtutum. Deinde inspicias quid peculiariter cavendum tibi, quid emendandum sit. Prævidebis quicquid acturus es, & Deo offeres purissima intentione, petesque ab eo ut opera tua dirigat, teque speciali & efficaci gratiæ suæ auxilio ad omne opus bonum excitet & corroboret, adhibita intercessione B. Virginis, Angeli custodis, & Sanctorum tutelarium. Demum propones sequentem hebdomadam sic transigere, ac si prima sit, qua incipias servire Deo, & postrema vitæ tuæ.

§. XI. De Oratione mentali.

Quid sit oratio mentalis, quot ejus gradus, & partes; quæ causæ & effectus, quanta ejus necessitas & excellentia, infiniti penè scriptores diffusissimè pertractaverunt. Vix tot sunt huic studio incumbentes quot ejus præceptores habemus. Ex his autem quædam notabiliora ad praxim pertinentia breviter delibare propositum mihi est; reliqua ab illis petenda sunt.

1. Nulla dies præterire debet, qua per horam, vel saltem per dimidium horæ, huic orationi non incumbas, alioquin nullum, vel admodum exiguum facies in virtute profectum. Hæc est enim basis, & firmamentum Christianæ perfectionis. Hæc hominem sæculo disjunctum omnem mortalitatem transilire facit, & Angelicis choris sociatum ad cœlestium gaudiorum consortium, & ad beatissimam cum Deo unionem attollit. Nemo paruit vitiis, nemo carni obsequutus est, nemo desertor religionis fuit, qui non ante orationis studium projecit & conculcaverit.

I I. Quædam ad bene orandum præviæ dispositiones requiruntur; quarum prima est carere peccatis: quamvis enim à studio orandi non arceatur qui mortalibus culpis irretitus est, peccata tamen bonum à nobis prohibent, sicut dixit Jeremias Propheta. 2. Omnes inanes occupationes & vana colloquia, quæ distractionibus fomentum præbent, præscindere, 3. Pravas affectiones comprimere, & cor avellere ab omni affectu rerum terrenarum, quia mens sordida & perturbata cœlestes nequit influxus percipere.

III. Ante orationem materiam præparare oportet, eamque in puncta distribuere, & memoriæ imprimere: affectus item prævenire, quis, ex quo puncto, & quo pacto elici possit: tum finis præfigendus est, qui in ipsa quæritur, sive sit odium peccati, sive alicujus vitii emendatio, sive abnegatio sui, sive adeptio virtutum, aut unio cum Deo, habita ratione proprii status & indigentiae, atque ad ipsum finem tota series orationis dirigenda est.

I V. Orationem inchoaturus præmisso signo Crucis, & versiculo, Deus in adjutorium meum intende, cum Gloria Patri, Deum præsentem fide viva concipies, circa te existentem, intra te manentem per essentiam, præsentiam, & potentiam; cordis tui intimos recessus penetrantem, opus quod facis agnoscentem, & ad ipsum te adjuvantem. Tum Deum præsentem adorabis actumque contritionis elicies, & gratiam bene orandi postulabis. Hos autem & alios quosdam actus prærequisitos continet sequens oratio, quæ sive præscriptis verbis, sive alia breviori formula fiat, ferventissima esse debet, utpote quæ animam disponere debet ad divinæ gratiæ influxum, sanctique Spiritus inspirationes percipiendas, & ad veritates supernaturales penetrandas.

Oratio preparatoria.

Domine, lux sapientissima, bonitas ineffabilis, potestas insuperabilis, qui univerforum es conditor,

conservator & rector: qui es felicitas & beatitudo nostra; à quo speramus peccatorum veniam, meritorum gratiam, præmii gloriam; quem omnes beatorum spirituum ordines amant, laudant, & admirantur: ecce ego indignissimus peccator adsto coram te, ut de tua infinita perfectione gaudeam, meque tibi omni conatu subjiciam. Te igitur adoro, te veneror, te omni honore & laude prosequor, ac dignissimum judico, qui ab omnibus Angelis & hominibus, & ab universis creaturis magnifice- ris, & in summo pretio habearis. Doleo autem ex toto corde, quod offenderim te, & summopere cupio emendare quod feci. Ignosce mihi Deus meus; & adesto propitius precibus meis, & meditationi meæ cui nunc incumbere intendo ad maiorem gloriam & honorem nominis tui, ut placeam tibi, & consulam saluti animæ meæ. Ne despicias me Domine, ne avertas faciem tuam à me, sed da mihi abundantissimam gratiam tuam, ut coram te astare possim hac hora, quemadmodum tibi placeat, Domine Deus. Offero tibi & consecro animam meam, ut eam perficias, ut extollas ad te. Offero memoriam, ut eam sanctis cogitationibus imbuas: offero intellectum, ut luce tua illustratus considerare possit mirabilia tua: offero voluntatem, ut amore tuo inflammata affectus tibi gratos & mihi congruos eliciat: offero tibi omnes cogitationes meas, omnia verba, & opera ut in his quæ tibi sunt placita semper occupentur: offero corpus meum, & vitam meam, ut de me secundum beneplacitum tuum in tempore & in æternitate disponas. Respuo omnes curiositates & distractiones, tibi que soli & mihi attendere propono, ac si tu & ego soli essemus in hoc mundo. Lubens patiar omnes desolationes & ariditates, quoniam indignus omni consolatione & dulcedine ego sum. Hanc autem meditationem offero tibi in unione meditationum & orationum Domini mei Jesu Christi, ut ipse suppleat defectus meos, & bene orandi gratiam mihi tribuat. Adjuva me Domine Deus meus per

D iij

merita & intercessionem Beatissimæ Virginis Mariæ, omniumque Angelorum, & Sanctorum tuorum, Virgo Maria, Angele mi custos, Sancti mei advocati assistite mihi, & orate pro me.

v. Post hanc orationem incipies à primo puncto præparatæ meditationis, & circa ipsum intellectum exercebis, discurrendo per omnes rei vel mysterii, sive historiæ causas, effectus, & circumstantias. Tum fines voluntatem, cujus posteriores partes esse debent, munus suum exequi variis elicitis affectibus, quos gratia divina in te excitabit. Intellectus enim voluntati præfert faciem, ut in meditatione exardescat ignis.

vi. In affectuum exercitatione nonnulla sunt observanda. Ut eam videlicet aggrediaris cum omni puritate & conscientiæ candore, quia juxta puritatis mensuram erigitur mens in oratione: Ut ad puritatem accedat humilitas, & reverentia maxima, & dicas cum Abraham, *Loquar ad Dominum meum, cum sim pulvis & cinis*: Ut non sistat animus in gustu, sed gustus dirigatur ad opus, & usui virtutum deserviat: Ut quanto tempore affectus excitatus afficit animum, tanto in eo perseveres, minime interim sollicitus quid supersit meditandum: Ut conversatio, & opera tua his affectibus consentiant, quos in oratione exercuisti; ut si in oratione peccata odio habuisti, ea multo magis extra orationem opere detesteris: si res caducas despexisti, acta efficacius despicias. Quidam recentiores varios modos proponunt movendi & dilatandi affectus per modum admirationis, benedictionis, comminationis, detestationis, exhortationis, fiduciæ, gratitudinis, humiliationis, interrogationis, laudis, miserationis, narrationis, obsecrationis, postulationis, querelarum, redargutionis, sollicitationis, timoris, vituperationis, & zeli. Verumtamen hæc omnis exercitatio magis ab unctione gratiæ, quàm ab humana institutione dependet. Ipse enim spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.

VII. Tempore consolationis sequendus est ductus & impulsus Spiritus sancti, sed tempore ariditatis maximo-
pere conducet praxim aliquam sibi familiarem habere
qua possint affectus excitari & dilatari. Ea autem erit
huiusmodi. Postquam intellectus aliquas virtutes uno
puncto contentas accuratius penetravit, ex iis tanquam
ex præmissis evidenter cognitis practicas conclusiones
deducet, quibus voluntatem ad congruos affectus &
desideria movebit; deinde iudicium practicum ad bona
proposita elicienda impellet: & sic voluntas rationibus
intellectus convicta, affectus, desideria, & proposita ju-
dicio intellectus consentanea eliciet, & continuabit ser-
vato hoc ordine in singulis affectibus excitandis. Primò
propositæ virtutis actus internos exercebis. Secundò op-
tabis semper eos perfectè exercuisse, & de tua hucusque
focordia dolebis. Tertiò propones in posterum eos arden-
tius corde, ore, & opere frequentare. Quartò idem om-
nes ut præstent desiderabis. Quintò gratiam ad id neces-
sariam implorabis.

VIII. Distractionum, & evagationum multæ sunt cau-
sæ. Prima, sunt peccata & affectus inordinati, qui nos
ad terram allidunt & mentis secum cogitationes ad cœ-
lestia sursum ferri non sinunt, Secunda, nimia effusio ad
exteriora, animique evagatio ex sola levitate per inania
discurrentis. Tertia, curiositas, quæ omnia vana & inu-
tilia ad sensus adducit. Quarta, nimia sensuum libertas,
qua mens in multa discinditur & dissipatur. Quinta, na-
turæ fragilitas & instabilitas quæ nos incurvat & de-
primit, & in una re cogitanda diu non sinit immorari.
Sexta, astutia dæmonum fructum orationis impedire co-
nantium. Septima, ingenii hebetudo inepti ad meditan-
dum, sive ignorantia; cum quis nescit quid, quando, qua
ratione debeat meditari. Octava, omissio debitæ præpara-
tionis & præviæ dispositionis supra descriptæ. Nona, su-
perflua colloquia, & tepiditas: scriptum est enim, *Qui mi-
noratur actu non percipiet sapientiam*: & super tepidos ca-

dit illa maledictio, *Eris vagus, & profugus super terram.*

IX. His morbis hæc remedia applicabis. Primò, profundam humilitatem, qua tuam miseriam cognoscas, & coram divina maiestate ita evagari te pudeat. Secundò, ingentem animi fortitudinem, qua viriliter statuas nullam cogitationem admittere, quæ te retrahat ab oratione: & si invito contigerit evagatio, eam statim abigere studeas. Tertiò, diligentiam, ratione cujus ad orationem paratus accedas, & rem quam meditaris, non quasi præteritam aut futuram, sed ut præsentem cogites. Quartò, animi tranquillitatem, ita ut distractus non tristeris, ne ipsa anxietas evagationem foveat; sed imagines rerum irruentes non discutias, & quasi aspicere dedigneris. Quintò, brevem & ferventem orationem, qua petas à Deo ut ipse mentem tuam cohibeat, & intra animam tuam habitare dignetur. Sexto, attentionem ad singula puncta circa quæ ordinatè discurre, & cum te distractum advertis, vel ab ipsa distractione occasionem sumes redeundi in viam, vel certè abrupta omni cogitatione ad propositam materiam redibis cum dolore & proposito emendationis. Tandem, quia contraria contrariis curantur, causæ supradictæ, & radices evagationum contrariis remediis extirpandæ sunt; pravi affectus mortificatione, tepiditas fervore, naturæ fragilitas vigore gratiæ, & sic de cæteris. Quod si evagatio non obstante quacumque diligentia adhuc orantis studium perturbat, cave ne recedas ab oratione, sed humiliare in conspectu Dei & decerta viriliter, quia involuntariæ distractiones non imputantur nobis ad culpam, imò plerumque meritum augent, ob assiduam luctam & conatum resistendi.

X. Ut intellectus distractiones, sic voluntas ariditatem patitur, sive sterilitatem, & inopiam piorum affectuum, quæ provenire solet vel ex naturæ infirmitate & misera conditione, vel ex orantis culpa & negligentia, vel ex divina dispositione. Remedia hæc sunt: Terrenas conso-

lationes detestari, & ad veras, & cœlestes suspirare: grato & humili animo gratiam devotionis præstolari, suscipere, conservare, Deo, non sibi adscribere; non ideo se extollere, sed timere, seque indignum tanto beneficio intimè agnoscere & fateri: audito orationis signo magna alacritate, & promptitudine ad eam properare, & ipsam magno affectu inchoare: abjicere se ad pedes Domini adinstar cæci, & pauperis, seu adinstar jumenti, & offerre illi animæ sterilitatem, in pœnam peccatorum: actus internos virtutum, tametsi arido corde, exercere, & in vocales erumpere orationes: resignare se divino beneplacito, ad ariditatem illam tota vita perferendam, seque paratum exhibere ad serviendum jugiter Deo sine ullo stipendio consolationum, atque etiam sine spe mercedis æternæ: offerre Deo desideria & merita Christi, beatæ Virginis & Sanctorum, percurrendo eorum choros, & à singulis aliquid mendicando, salutando singula Christi membra, singula vulnera osculando, singula recensendo beneficia: causas denique ariditatis solerter examinare & amovere. Quod si nulla præter Deum appareat causa, gratias illi agere oportet, & eum patienter sustinere, si bique nihilominus & suis peccatis gratiæ subtractionem imputare.

x i. Duplex in oratione lumen reperitur, practicum & speculativum. Magnum verò inter utrumque discrimen est, respectu intellectus, voluntatis, & operis. Et primò quidem in intellectu hoc discrimen cernitur, nam res divinas duabus viis contemplari possumus, vel per sublimes quasdam theorias, vel per rationes practicas & vulgares. Prima via lumine speculativo procedit, secunda practico: illa peritioribus, hæc etiam imperitis convenit: illa ad movendam voluntatem parum vel nihil confert, hæc efficacissima est & movet ad opus. Secundò, apparet discrimen in voluntate, nam in lumine speculativo ita nonnunquam voluntas etiam movetur, ut inde gemitus & suspiria oriantur; sed postquam evanuit dulcis-

sunt ille sensus, remanet homo nihilominus impatiens, sui consilii tenax, ac iisdem semper vitiis irretitus, licet speciem pietatis præ se ferat. Lumen verò practicum perturbationes domat, extirpat vitia, afficit cor non fallaci suavitate, sed salubri compunctione, veram parit virtutum sitim, non inanem gloriæ aut scientiæ gustum. Demum, in opere diversa utriusque naturaprehenditur, nam illud labores externos devitat, & zelum animarum imminuit, tanquam spiritus impedimentum: hoc ardorem excitat durissima quæque patiendi, & quodlibet hominis commodum saluti animarum postponit.

XII. Observandæ sunt & præcavendæ dæmonis fraudes, quibus solet homines à studio orationis avocare. Prima est sub prætextu quietis ad orationem necessariæ, proprii status officia, ad quæ quis ex obligatione tenetur, vel perfunctoriè persolvere, vel penitus omittere. 2. Non recta intentione orationi se tradere. 3. Ob externas occupationes orationem negligere, quæ maximum negotium est, & tempus illi destinatum in aliis rebus infumere. 4. Propter spiritus pusillanimitatem quod manifestus in illa profectus non appareat, ipsam despicere, & alia ei studia præferre. 5. Ab eadem cessare ob tentationem, & scrupulorum molestiam. 6. Propter ariditatem eam brevare, vel propter abundantiam consolationis sine discretionem, quæ sal est sacrificii, immoderatè protendere. 7. Ab humilium meditatione abstinere, & sola sublimia, quæ captum plerumque superant & in superbiam elevant, admittere. 8. Ecstasès, raptus & revelationes desiderare, quod arrogantia & vanæ curiositatis indicium est, multisque dæmonum illusionibus januam aperit. 9. Tepescere & perturbari cum deest consolatio, quam recipere quidem humiliter, sed non quærere oportet, aut in ea quiescere: finis enim orationis emendatio vitæ est, non consolatio. Postrema tandem illusio, elatio est, cum quis stultè cogitat sibi soli gratiæ divinæ solem illucescere, cæteros autem tanquam car-

nales & imperfectos, spiritus orationis non esse capaces. Hic autem tumor diligenti sui discussione, & profunda propriæ indigentiae ac repositis & miseriae consideratione sanari debet.

xiii. Cum propter ægritudinem & capitis languorem tempore meditationis discurrere nequis, satis erit de re aliqua pia in punctis præparatis proposita cogitare, eo modo illa aspiciendo, quo pulcræ soles imaginem Christi, vel B. Virginis, sive alicujus Sancti aspicere sine capitis fatigatione, & pios tamen affectus ex eo aspectu in re excitabis. Quando autem circa puncta meditationis, vel propositum vitandi peccatum, vel alicujus virtutis actus elicitur, optima erit meditatio, etsi nullus sentiatur fervor vel consolatio sensibilis. Sicut enim medicina ab infirmo sumpta sine gustu, imò cum nausea, valde tamen illi prodest: ita sola recordatio piæ alicujus rei ad meditandum assumptæ, prodest animæ; licet ob morbum, vel aliam causam inculpabilem nulla sentiatur consolatio.

xiv. Cum oratio definiatur à Theologis petitio decentium à Deo, satis constat ejus naturam in interno cum Deo colloquio propriè consistere. Non quod semper dum meditaris, cum Deo colloqui necessarium sit; sed quia omnes meditationis partes ad hanc ferè diriguntur, ejusque tota vis in ejusmodi colloquiis potissimum sita est. Tribus autem modis se habere potest intellectus in rerum divinarum consideratione. Aut tecum loqueris, & adductis hinc inde rationibus circa rem propositam discurre: aut Deum quasi loquentem, ac tecum de via salutis verba facientem audis: aut tu ipse cum Deo loqueris, & tuam meditationem in interius colloquium vertis. Hic vero postremus modus, ut suavior, sic utilior & efficacior est, tum ad animum immutandum, tum ad affectus excitandos: ita tamen ut attentius audias quid ipse Deus intus loquatur ad cor.

xv. Finis colloquii est, vel Deum laudare & pro collatis donis gratias agere, vel nova beneficia impetrare.

Aliquando assumpta filii persona à Deo petes quicquid ab optimo parente sperari potest. Aliquando sicut pauper à ditissimo Domino; sicut ægrotus à pientissimo Medico necessitati tuæ subsidium, infirmitati remedium postulabis. Interdum astabis tanquam reus ante judicem, tanquam discipulus ante magistrum, ea flagitans quæ statui tuo, & assumptæ personæ conveniunt. Quod si te amor ad sublimiora evexerit & fecerit audaciorem, licebit animæ tuæ Deum alloqui tanquam sponsum, eo spiritu & iis affectibus, quibus Cantica Canticorum refertissima sunt. Bona autem in colloquiis petes pro te, pro tota Ecclesia, pro fociis, pro tibi peculiariter commendatis, pro omni statu hominum, pro vivis & defunctis.

xv i. Non solum cum Deo, aut cum Christo Salvatore nostro, sed etiam cum Beatissima Virgine, cum Angelis & Sanctis in oratione loqui poteris, vel ad laudem & gratiarum actionem, vel ad opem eorum implorandam. Pro hac re titulos efficaces assumes: & quidem si cum Deo loqueris, ejus attributa & infinitas perfectiones; beneficia nobis collata & conferenda; ejus liberalissimas promissiones, infinita Christi merita & virtutes; merita quoque B. Virginis & Sanctorum, tuamque inopiam, & extremam miseriam. Si cum B. Virgine, ejus virtutes, officia, privilegia, merita, & beneficia. Si cum Sanctis, eorum amorem erga Deum, & nos; virtutes, merita, charismata, & propensam erga nos voluntatem. Sunt & alia colloquia ad impios & hostes Christi, quorum cæcitatem admiraberis, malitiam detestaberis, & te iis pejorem fateberis; ad te ipsum, tuam ingratitude & tepiditatem agnoscendo & detestando: ad creaturas sensu carentes, quantum exempla ad confusionem & dolorem te movebunt, quia illis ministerium & ordinem à Deo sibi impositum constantissimè servantibus, tu frequentissimè divina mandata transgressus es.

xv i i. Cum finem orationi imponere volueris, tribus

actibus eam concludes. Et primo quidem peractis considerationibus & excitatis affectibus, gratiarum actio subjicienda est. Ne autem affectuum & materiarum varietas mentem perturbet, id observabis, ut ex eo quod meditatus es, ipsa gratiarum actio oriri quodammodo videatur. Si enim de Passione fuit oratio, gratiæ statim agenda erunt pro beneficio Redemptionis; atque è vestigio reliqua omnia huic addentur, generalia & particularia; ea præsertim quæ in ipso orationis decursu à benignitate divina suscepisti. Sequitur secundo loco oblatio, qua offeres æterno Patri merita Christi & omnium Sanctorum, & teipsum cum illis atque omnia opera tua cum perfecta resignatione in omne beneplacitum Dei. Tandem petitio subjungenda est eorum, quæ ad salutem sunt necessaria pro te & reliquis hominibus, adhibitis B. Virginis, Angelorum & Sanctorum intercessionibus. Sic terminabitur meditatio, addita in fine oratione Dominica, vel aliquo Psalmo, sive alia oratione vocali, cujus formula hæc esse poterit.

Oratio post Meditationem.

Domine meus, & Deus meus, Ego pulvis & cinis in tot periculis constitutus, quam frigide & distractè, ob negligentiam custodiæ sensuum meorum & cordis mei, tecum locutus sum coram curia tua universa, quæ toto corde te laudat, sicut & animæ omnes justæ ac verè religiosæ! Miserere mei infantis, omnium egeni, vix valentis in summis periculis opem tuam implorare. Suscipe si quid boni feci gratia tua, in unione meritorum, vitæ & mortis B. Virginis, & Sanctorum tuorum: dispone de servo tuo, sicut tibi visum fuerit, sive consolari libeat, sive relinquere me, tua voluntas fiat. Dignus verè sum, si me respicis; quem derelinquas; sed si te, & vulnera tua, erit unde me non despicias, ut sit misericordia tua super omnia opera tua. Da mihi dulcissime Jesu, ut quod me docuisti ad salutem & solatium animæ meæ, pro amore tuo promptè exequar, cum

manifestè cognoverim voluntatem tuam. Tu scis, qui nosti omnia, ardentissimum desiderium meum, & quod abominer imperfectiones meas. Sed nisi miseratio tua magna sit super me, peribo utique in infirmitate mea. Quomodo enim mihi, qui nihil sum, & nihil pejus, confidere potero? Esto refugium meum, Deus meus, fiducia mea, & da mihi spiritum bonum, ut omnia opera mea perfectè faciam, sicut proposui; ne tot exempla tua, & documenta sint mihi in singultum & dolorem cordis in die iudicii; quod toties me visitaveris, & visitatio tua non custodierit spiritum meum; toties me paveris & non sim saturatus; toties vitam dederis, & tamen mortuus sim. Ne despicias servum tuum clamantem ad te, & te sequi desiderantem. Ecce enim de manu tua cruces & adversitates libenter accepto, ut tibi, & Sanctis tuis similis fiam, ut pro peccatis meis satisfaciam, ut te perfectè amem ex tota anima mea, O bonitas infinita. Pone te ut signaculum super cor meum, ut signaculum super brachium meum, ut nemo mihi deinceps molestus sit, ut agnoscant omnes qui viderint, quoniam servus tuus ego sum, tibi soli vivere & mori cupiens, & omnes te glorificent cum Patre & Spiritu sancto, laudabilem & gloriosum in secula seculorum. Amen.

xviii. Oratione peracta, ejus examen instituendum est, ut si quidem bene successerit, in eadem meditandi ratione perseveres: sin autem malè, errores, eorumque radices abscindas, & emendes.

Primo igitur examinabis an ea omnia servaveris, quæ in præparationibus præmittenda esse docuimus: an puram habueris intentionem: an quid erratum sit in intellectus & voluntatis exercitatione: quo spiritu, quoque affectu ipsa meditatio terminata sit. Secundo, examinandæ sunt distractiones, quales fuerint, quo ex fonte processerint, quæ eis remedia, & qua diligentia adhibueris. Terzio, examinandi pii motus, inspirationes, illustrationes, gustus spirituales, an à bono vel à malo spiritu fuerint, juxta regulas

gulas ab iis traditas, qui de discretione spirituum scribunt. Quartò, ariditates, tedia, desolationes, utrum proveniant ex dæmonum impugnatione, an ex tua culpa, seu negligentia, vel certè ex divina permissione ad tuam eruditionem. Quintò denique, animi decreta, quæ in orationis decursu concepisti, ut scias quo tempore & qua ratione executioni mandari possint & debeant. Ipsa verò decreta & fructus ex oratione perceptos notare oportet in libello ad hunc usum parato. Tum aliquot puncta seliges tota die ruminanda; idque summo opere curabis, ne balsamum devotionis per loquacitatem evanescat. Demum ab oratione placidè transibis ad tui status obligationes, etiam si à spiritu orationis plurimum distent: utrumque enim Dei voluntatis est, & orationi incumbere, & propriæ obligationi satisfacere.

xix. Signa boni successus orationis hæc sunt. Elapsa ejus hora se paratum sentire ad diutius meditandum, si obedientia, & vires corporis id ferrent: spontè distractionibus non consensisse: debitum ordinem & methodum servasse in præparationibus, discursu, colloquiis, affectibus, principio, medio, & fine: varios actus virtutum exercuisse, & proposita practica in particulari formasse: in propositorum executione majorem solito facilitatem, robur, & gaudium sentire, non solum tempore tranquillitatis & consolationis; sed etiam ingruente tentatione & desolatione. Optimè Climacus gradu 28. Quidam, ait, ab oratione exeuntes, veluti ex fornace ignis egrediuntur, sordis ac materiæ levamen sentientes: alii velut à luce illustrati, humilitatis amicti veste inde procedunt. Qui verò absque his duobus effectibus ab oratione exeunt, corpore non spiritu orant.

xx. Si orationis infusæ & supernaturalis gratiam à Deo misericorditer recepisti, summa diligentia eam custodi, ne thesaurum cœlitus immissum tua culpa & socordia amittas. Et primo quidem valde humilis esto, teque omnino tantà gratia indignum agnosce, & fateri te nullate-

nus eam mereri potuisse. Illos deinde, quos huiusmodi donis carere conspicias, ne contemnas, aut minoris æstimes: perfectio enim non in his gratiis extraordinariis, sed in ferventiori amore Dei & majori tolerantia consistit. Cave etiam ne nimium afficiaris erga consolationes & delicias spirituales, quæ infusam orationem comitari solent; sed memor psalmi præcipientis, *Divitiis si affluant, nolite cor apponere*; divinæ voluntati conformare te stude cum plena resignatione ad carendum in perpetuum talibus donis, & vivendum, si Deo placuerit, in ariditate & desolatione. Quod si tibi subtraxerit Deus gratiam huius orationis, & cœlestes illæ divinarum consolationum aquæ defecerint, fuge otium, & strenuè incumbere solidarum virtutum exercitationi, & orationi mentali magis ordinariæ, donec iterum aspiret dies, & lux Spiritus sancti denuo cordi tuo illucescat. Denique, hoc donum, dum eo potiris, humilitatis velo sapienter occulta, nec ob illud inaniter insolesce: nam quò magis te abicies, eò altius ab eo exaltaberis, qui superbis resistit, & gratiam præstat humilibus.

9. XII. *Aspirationes pro quotidianis Exercitationibus.*

UT in omni actione tua mens nunquam à Deo defleat, eam subinde ad ipsum elevabis ignitis aspirationibus, quas in principio, progressu, & fine cujusque operis ex intimo cordis affectu elicies. In exemplum sequentes propono.

Adjuva, dirige, & conforta me Domine, ut tecum, propter te, & secundum te hoc opus perficiam, quia sine te nihil sum, nihil possum. Suscipe sancta Trinitas unus Deus hoc exiguum servitutis meæ obsequium ad maximam tui gloriæ, sitque mea unica delectatio & merces magna nimis, ut in eo tibi placeam, licet toti mundo displiceam. Mihi pro minimo est, ut ab hominibus judicer, aut ab humano die, neque diem hominis desideravi, tu scis: sed ad te sunt oculi mei, qui habitas in cœlis.

Purga me Domine ab omni impuritate, averte omnem tepiditatem & negligentiam, da vires menti & corpori, illumina intellectum, accende voluntatem, & da huic operi salutarem progressum, ut à te coeptum per te perficiatur.

Accende me, & promove ad omne opus bonum, clementissime Pater, ut in beneplacito dilecti Filii tui tibi placitis actibus semper merear occupari.

Serviat tibi Domine Deus, quicquid ago, lego, & scribo, quicquid cogito, dico, & intelligo, omne opus meum à te incipiat, & in te finiatur.

Hunc meum laborem tibi, Domine Iesu, gratiam faciant omnium electorum tuorum labores & quicquid ab eis pro tui amore, & honore gestum est: omnia enim illorum opera offero tibi, & per te Patri tuo & ad gloriam tuam.

Ab si mihi liceret elongari ab hominibus, & procul à negotiis vivere in solitudine, quales delitiae! sed si tu, Domine, aliter disponis; fiat voluntas tua.

Quàm bonum est, & quàm jucundum tibi nudè, & simpliciter adherere, Deus meus; qui primum principium, & ultimus finis. Atque utinam, cum foris visor maximè pars mei in te quiescat, in quo est vita mea, & gaudium & voluptas.

Da mihi Domine sedium tuarum assistricem sapientiam, ut tecum sit & tecum laboret, ut sciam quid acceptum sit coram te omni tempore.

Pœnitet me Domine temporis inutiliter transacti: pœnitet quod parum hactenus te dilexi. Utinam deinceps in rebus tibi placitis semper occuper.

Veni cœlestis amor, & splendidissima luce tua dissipa tenebras ignorantiae meae, tuoque ardore vivifica languentem animam meam; ut videam semper quid agere debeam, & illud opere compleam.

Domine Iesu, omnes negligentias meas & omnia peccata in sanguine tuo pretiosissimo, & in abyssu tuae infinitae charitatis ac misericordiae immergo & projicio, rogans te humiliter, ut ea ad nihilum redigas & absorbeas, & nunquam amplius compareant.

CAPUT III.

DE OFFICII DIVINI RECITATIONE.

§. I. De Preparatione ante Officium.

N I H I L magis necessarium Religioso, quam ut attentè, devotè, & reverenter divinum Officium persolvat; de qua re hic breviter agendum est. Incipio autem à proxima præparatione, quæ nocturnis vigiliis tota præmitti debet, ante reliqua verò officia post redditas Deo gratias, quod te incolumem usque ad eam horam custodierit, ea tantum meditaberis, quæ à puncto quarto & deinceps descripta sunt.

1. Nocturno tempore audito signo quo ad vigiliis excitaris, quod à sancto Dorotheo Angelicum nuncupatur; considera illam esse vocem Dilecti pulsan- & dicentis: *Aperi mihi soror mea sponsa*: statimque surgens præpara illi habitaculum cordis tui, ne si fortè moram feceris in surgendo, ille declinet à te, & animam tuam aridam & desolatam relinquat. Dic ergo illi cum S. Job; *Vocabis me Domine, & ego respondebo tibi: operi manuum tuarum porriges dexteram*: Et cum Psalmographo: *Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum, cantabo, & psalmum dicam: exurge gloria mea, exurge psalterium, & cithara, exurgam diluculo*. Quod si timore magis quam amore afficeris; excipe signum illud tanquam tubam illam terribilem, quæ extrema judicii die in auribus omnium horrendum illud personabit, *Surgite mortui, venite ad judicium*. Ideoque statim cum festinatione è cubili profiliens, Deique timore concepto, dic: *Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me. Tu terribilis es, & quis resistet tibi? ex tunc ira tua*. His, & aliis hujusmodi affectibus mentem diligentissimè occupabis, ut primitiæ cogitationum diem festum agant Deo.

11. Excitatus à somno considera te in medio laqueorum

esse, quibus invisibiles hostes te ex omni parte irretire conantur : quapropter signo Crucis munitus orationis arma assume, & ignitis aspirationibus ad Dei laudes te excita, de qua re vide quæ supra notavi §. I. cap. I. Dum verò hæc agis, torporem & somnolentiam viriliter excute, elevatis manibus, flexis genibus, expansis brachiis, vel alia simili corporali exercitatione.

III. Quia nihil coinquinatum intrat ad Deum, & bestia quæ tetigerit montem lapidabitur, examina post hæc conscientiam tuam, & si quid culpæ in ea inveneris, plange coram Domino delictum tuum; & si nihil tibi conscius es, cave elationem, & dic cum Propheta: *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce servo tuo.* Tum actum contritionis elice, *Peccatori enim dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?*

IV. Viva fide apprehende te versari in oculis Dei, Domini infinitæ majestatis, benefactoris infinitæ liberalitatis, judicis infinitæ justitiæ, patris infinitæ benignitatis, sponsi infinitæ amabilitatis, & propone nullas admittere mentis evagationes.

V. Actum simplicissimæ ac purissimæ intentionis ferventer exerce: omnes cogitationes, verba, & opera tua offer Deo ad honorem, & gloriam ejus, & te perfectè resigna in omne beneplacitum ipsius. Officium verò recitare propone, ut Deum colas & laudes: ut eidem gratias agas pro innumeris beneficiis: ut ei placeas, & gratum exhibeas sacrificium: ut supremam ejus excellentiam & tuam subjectionem protesteris: ut iratum eum mitiges: ut pro peccatis tuis satisfacias: ut Ecclesiæ præceptum adimpleas: ut omnia tibi, & fratribus tuis, vivis & defunctis necessaria impetres: ut virtutum augmentum obtineas: ut tuæ voluntatis cum divina unionem impetrare quandoque valeas. Tum statue cum magna reverentia, attentione, & devotione totum officium persolvere in unionem illius reverentiæ, attentionis, & devotio-

nis, qua Iesus Christus Dominus noster orabat in terris. In honorem quoque beatæ Virginis, & omnium Sancto-
rum, eorum præsertim, quorum festivitas ea die celebra-
tur: & in memoriam eorum mysteriorum, propter quæ
illud officium est institutum.

V I. Audito ultimo signo puta astare tibi Angelos cla-
mantes, *Ecce sponsus venit, exite obviam ei*: atque illico
affectionum tuarum aptatis lampadibus curre in locum
tabernaculi admirabilis usque in domum Dei. Dic cum
sanctis Regibus, *Hoc signum magni Regis est, eamus, &
inquiramus eum, & offeramus ei munera*, sacrificium
pingue, & holocaustum medullatum. Considera quàm
magnum opus sit Deum laudare, ante cuius conspectum
virtutes cælorum contremiscunt. Et quis es tu, pulvis &
cinis, ut loquaris ad Dominum tuum? Humiliare itaque,
& relictis in ingressu chori cunctis terrenis cogitationi-
bus ingredi domum Dei, & dic: *Introibo in domum
tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor
nomini tuo*. Deinde adora sanctissimum Sacramentum,
& Sanctos, quorum altaria & reliquiæ ibi sunt. Si tran-
sis per cæmeterium, ora pro fidelibus defunctis, & dic:
*Salvete Christi fideles animæ, quæ hic & ubique requiesci-
tis; Iesus, qui pro vobis passus, est, vos consoletur, & re-
quiem vobis æternam donare dignetur per intercessionem B.
Marie, & omnium Sanctorum, quam adeptæ memores mei
estote. Amen.*

V I I. Cum perveneris in chorum, considera universa-
lem Ecclesiam, unam eandemque esse, & quæ in cælis
coronata triumphat, & quæ adhuc in terris militans sus-
pirat ad patriam. In ea omnes creaturæ pro modulo suo
Deum collaudant, Angeli, homines, bestiae, & universa
pecora, volucres cæli, pisces maris. Latere igitur, quod
sic ab hominibus glorificetur Deus, & desidera omnium
Justorum omniumque Beatorum, & Angelorum fervo-
rem & charitatem habere. Divinum denique auxilium
implora, ut ipse qui solus potest, tumultuantium cogita-

tionum & affectionum comprimat turbam, insidiantes
coerceat dæmones, intellectum illuminet, inflammet af-
fectum, & omnia interiora atque exteriora tua sub cer-
tæ compositionis disciplina moderetur.

§. II. *Oratio ante Officium.*

Gratias tibi ago Domine sancte, Pater omnipotens, æ-
terne Deus, ob innumerabilia beneficia tua, præ-
sertim verò quia usque ad hanc horam; me custodire
& à multis periculis misericorditer præservare dignatus
es. Insuper elegisti me in sortem tuam, ut ministrarem
in templo tuo, tibi que laudes canerem die ac nocte.
Ego autem tanto benefactori ingratus in terra Sancto-
rum iniqua gessi, & delicta mea creverunt usque ad cœ-
lum. Ideo percutio pectus meum, & procumbens humi-
liter ante thronum majestatis tuæ, infinitam clementiam
tuam deprecor, ut facias cum me indignissimo servo tuo
secundum multitudinem misericordiæ tuæ, quoniam cor-
ruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Ne
derelinquas me Domine Deus meus, ne discesseris à me.
Non enim mortui laudabunt te, neque narrabunt mise-
ricordiam tuam qui descendunt in infernum, sed vivens,
vivens confitebitur tibi, sicut & ego hodie, & psallam
nomini tuo quandiu fuero. Obsecro igitur, ne me can-
tantem laudes tuas projicias à facie tua, sed propter tuam
bonitatem, & inexplicabilem perfectionem, per Jesu
Christi Salvatoris nostri Incarnationem, vitam, & pas-
sionem: per beatæ Mariæ semper Virginis, Spirituum
beatorum, omniumque Sanctorum merita & interces-
sionem sanctifica me, & emunda ab omni inquinamen-
to mentis & corporis: da sermonem rectum & bene
sonantem in os meum, ut placeant verba mea in conspe-
ctu tuo: excita me ab omni torpore, & pigritia: expugna
impugnantes me, & comprime impetum inimicorum. Fac
mecum signum in bonum, ut videant qui oderunt me, &
confundantur: sensus externos sub omni disciplina &

honestate compone. Reple mentem & memoriam, placitis tibi objectis & imaginibus. Illumina intellectum splendore gloriæ tuæ, & amoris tui facibus voluntatem accende. Inclina aurem tuam ad preces meas, & præsta ut intimo affectu te adorem, te glorificem, tibi gratias agam, tuamque benignitatem pro me, & omni populo efficaciter implorem. Esto mihi in Deum protectorem, ut in voce laudis reddam tibi vota mea, obsequium servitutis meæ. Ego sum, ego sum, qui Domino canam, psallam Domino Deo Israël. Tua est Domine magnificentia, & potentia, & gloria, atque victoria; & non est qui possit resistere voluntati tuæ. Tibi laus debetur ab omni creatura; cuncta enim, quæ in cælo sunt, & in terra, tua sunt. Tibi sancti & humiles corde, tibi spiritus & animæ justorum gloriam concinunt sine fine. Ego quoque, licet peccator, te summopere laudare desidero, & sic honorem afferre tibi, quoniam tu dixisti, Sacrificium laudis honorificabit me. Accipe itaque laudationem meam, vitulos labiorum meorum, & quia vir pollutus labiis ego sum, sanctifica me, & mitte Angelum tuum, qui calculo ignito emundet cor meum, & faciat me dignum laudibus tuis. Scio Deus meus, quod probes corda, & diligas simplicitatem. Unde & ego in simplicitate cordis mei lætus offero hoc officium, quod nunc debeo ex Ecclesiæ tuæ præscripto recitare. Illud inquam offero in unione illius perfectissimæ laudis & dilectionis, quibus altissima Trinitas se laudat, & amat: in unione omnium laudum, orationum, & exercitiorum Domini nostri Jesu Christi, beatissimæ Virginis, omnium Angelorum, & Sanctorum, eorum præsertim quorum hodie memoriam agimus, quæ tibi obtulerunt, & offerent ab initio mundi usque in æternum: in unione omnium bonorum, quæ à fidelibus tuis sunt, facta sunt, & perficientur: in plenitudine sensuum, quos intendit Spiritus sanctus, juxta intentionem Ecclesiæ & superiorum meorum, & secundum meam specialem intentionem, & omnium proximorum

indigentiam. Suscipe illud, summe Deus, in omnigenam hostiam & oblationem, ad maiorem tui gloriam, in memoriam Incarnationis, vitæ, & Passionis Domini nostri Jesu Christi; ad honorem beatæ Virginis, & omnium Sanctorum; ad nostram, & omnium pro quibus intendimus, vel debemus, vel tu scis, & vis nos orare debere, salutem, pacem, prosperitatem: itemque in refrigerium omnium animarum existentium in Purgatorio, pro conversione omnium infidelium, & pro pace & prosperitate totius mundi. Et nunc, Domine, memor esto mei, & exaudi me: nec enim ex affectu meo, vel in justificationibus meis fiduciam habeo orandi ad te; sed ex affectu, pietate, & devotione piissimi cordis Filii tui Domini mei Jesu Christi, & purissimæ Matris ejus, & omnium justorum, qui tibi placuerunt ab initio, de quibus scriptum est: Desiderium pauperum exaudivit Dominus, præparationem cordis eorum audivit auris tua. Attende Domine, & ne repellas orationem meam, quam servus tuus orat coram te hodie, tibi gratias agens pro omni bono quod es, quod habes, quod operaris: pro omnibus, quæ pro nobis pertulit Unigenitus Filius tuus in assumpta humanitate: pro omnibus donis à te collatis, & conferendis Deiparæ Virgini, Angelicis spiritibus, Sanctis hujus diei, meis specialibus advocatis cunctisque electis tuis, atque universis, rationalibus & irrationalibus creaturis. In peculiarem quoque commemorationem talis mysterii, vel objecti hac hora recolendi.

Eia ergo piissima Virgo Maria mater Dei, & Advocata nostra, suscipe me in materna tua custodia, & directione; & has canonicas preces tuæ efficacissimis orationibus unitas offer Filio tuo, ad nostram omniumque salutem. Purgate me Angeli sancti, excelsi Principes, & domestici Dei, succendite cor meum, & laudes meas ante thronum Dei in thuribulis aureis adolete. Angele sancte, custos fidelissime, respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt, apprehende arma & scutum, & exurge in adjutorium mihi. Vos

omnes felicissimi cives supernæ civitatis, qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri: Vos beatissimi N. & N. quorum me patrocinio & tutelæ jam pridem commendavi: Vos N. & N. qui hac die de carnis ergastulo in veræ libertatis patriam evolastis; per ipsum vos rogo, qui vos elegit, memores mei estote, & orate pro me cæterisque miserrimis peccatoribus, ut vestris intercessionibus adjuti, levare corda nostra cum manibus in oratione possimus. Præstante Domino nostro, quem jugiter laudare desideramus benedictum, laudabilem, & gloriosum per infinita secula seculorum. Amen.

§. III. *Praxis Attentionis.*

I. **T**Riplex est attentio: materialis, formalis, & finalis. Praxis materialis in hoc dumtaxat sita est, ut omnia verba integrè, perfectè, & distinctè pronuncientur, ita ut à sociis audiri, & percipi possint. Ad hanc tenentur omnes ignari linguæ Latinæ, sub gravioris culpæ reatu, ut per se constat.

II. Praxis formalis à D. Augustino Conc. 3. in Psal. 30. sic explicatur. Si orat psalmus, orate; si gemit, gemite; & si gratulatur, gaudere; & si sperat, sperate; & si timet, timete; omnia enim quæ hîc conscripta sunt, speculum nostrum sunt. Eandem Cassianus probat & docet capite II. decimæ Collationis. Omnes, inquit, psalmorum affectus in se suscipiens ita incipiet decantare, ut eos non tanquam à Propheta compositos, sed velut à se editos, quasi orationem propriam profunda cordis compunctione depromat; vel certè ad suam personam æstimet eos fuisse directos, eorumque sententias non tunc tantummodo per Prophetam, aut in Propheta fuisse completas, sed in se quotidie geri, implerique cognoscat. Eundem namque respicientes cordis affectum, quo quisque decantatus, vel conscriptus sit psalmus, velut auctores ejus facti præcedemus magis intellectum ipsius, quàm sequamur. Hæc Cassianus, ex quibus liquet hoc

genus attentionis nonnisi doctoribus convenire; qui sensum psalmorum literalem, & mysticum percipiant, & sanctorum Patrum in ipsos lucubrationes frequenti manu versarint. Est autem hæc attentio cæteris omnibus faciliior, utilior, atque evagationibus minus subjecta, sanctorumque Patrum documentis, ac Ecclesiæ spiritui magis conformis.

III. Postremus attentionis modus doctis & indoctis communis est, per quem finem orationis respicimus, qui est Deus. In viris doctis formalem attentionem non excludit, sed perficit. Doctores spirituales varias methodos adinvenerunt respiciendi jugiter Deum dum oramus, vel certis quibusdam signis materialibus adhibitis, quæ mentem percellant: vel assumptis objectis ex vita, & Passione Christi: vel selectis quibusdam contemplationibus ex divinis attributis: quæ omnia hîc transcribere, ut nimis laboriosum, ita & inutile foret. Hæc enim exercitia vix ad praxim reduci possunt sine distractione, aut gravi capitis offensione: nam continua attentio ad illas signorum distinctiones, si diu adhibeatur, caput lædit; si verò interrumpatur, inde sequantur distractiones.

§. IV. Vnde eliciantur Devotionis affectus.

Quinque sunt fontes è quibus inter psallendum hauriri poterunt devotionis affectus. Primus fons copiosior cæteris, sunt ipsimet psalmi, qui cum diversis deserviant affectibus, aptissimi sunt ad excitandam in corde devotionem. Ut si psallas versiculum illum, *Domine non est exaltatum cor meum*; sic poteris affectus excitare: Utinam numquam fuisset exaltatum cor meum! ô si cor meum numquam exaltaretur! Væ mihi, quia revera exaltatum est cor meum? Quando fiet istud, Domine, ut non exaltetur cor meum? Secundò, poterunt affectus educi ex singulis verbis, cum præsertim sub unica voce multiplici notarum decursu protrahitur cantus: ut si hoc nomen, *Pater*, audiatur in cantu, protinus assur-

gere debet animus ad tanti Patris amorem & reverentiam : ad orandum fiducialiter pro necessitatibus nostris : ad generosum terræ contemptum ; ad supernæ hæreditatis desiderium , quam Pater filiis suis præparavit in cœlo. Tertio, eliciuntur adjiciendo verbis psalmorum quædam adjectiva, ut si legas versum, *Miserere mei Deus*, dices, Deus bone & misericors, cui proprium est misereri semper & parcere : benignissime Domine, suavis, & clemens, miserere mei nequissimi, immundi, & abominabilis peccatoris, qui tam multipliciter te optimum Patrem offendi. Quarto, eruuntur ex circumstantiis orationis, considerando nimirum quis oret, quem, pro quibus, quid petat, cur, quando, & alia ejusdem generis. Tandem hauriri potest affectus ex objectis vitæ & Passionis Christi, quæ possunt singulis officiis assignari. Illud porro notandum, ut pro diversitate orantium mutantur affectus secundum exercitia triplicis viæ, purgativæ, illuminativæ, & unitivæ. Incipientes enim flere peccata, debent & ingemiscere ac timere : proficientes virtutum augmentum petere, seque Domino ad heroicas virtutum actiones magnanimè offerre : perfecti verò ad unionem cum Deo ardenti amore suspirare,

§. V. *De privata Officii recitatione.*

Qui privatim Officium extra Chorum recitant, tamen si suprascripta omnia servare non possint, satagere nihilominus debent, ut suæ pensum servitutis reverenter, attentè, & devotè reddant, integra verba distinctè pronunciantes, statutam servantes horam, nisi necessitas excuset, & locum aptum quærentes, atque à distractionibus remotum. Utantur etiam situ decenti cum timore divino flectentes genua, ut Regulæ suæ capite 50. sanctus Benedictus decernit. Hoc autem præceptum tanto olim rigore servabant Cistercienses, ut etiam iter agentes, & equitantes horis constitutis descenderent, ut flecterent genua. Cum vero Cluniacensibus hujus Mo-

nasticæ sanctionis transgressionem objecissent, Petrus Venerabilis his verbis respondit, lib. 1. epist. 28. De genuflexionibus regularium horarum quidquid regula jubet omnimodis custodimus, & antequam horam decantare incipiamus, ubicumque simus, cum timore divino genua flectimus. Prohibet hoc aliquando nimius imber, condensa nix, lutulenta tellus, & tunc loco moetanæ psalmum Miserere mei Deus decantamus, ut tali commutatione præceptum quod implere non possumus, recompensemus. Cave itaque, ne, dum privatim recitas, cursim & perfunctorie Officium tuum persolvas, sed quantum fieri poterit, præscripta documenta observes, præmissa præparatione, & una ex suprascriptis attentionibus adhibita, ne oratione tua Deum provoces ad iracundiam.

§. VI. *De fine cujusque Officii.*

Meliorem esse finem orationis quam principium, sapientissimus mortalium asseverat: pendent enim à fine omnia, & quod postremo adjectum est secum rem totam traxisse videtur. Studet orator ea præclara facere, quæ sunt in fine orationis, ut cum plausu recedat. Athleta, si vel omnibus victis victus fuerit ab ultimo, nonne se ipsum, & gloriam perdit? Ita oratio laudabilis non erit, nisi optimo fine terminetur.

I. Officio igitur peracto recogita primò quid in recitatione transgressus sis, quot & quales defectus in attentione, devotione, & reverentia commiseris, & de iis veniam pete cum dolore & contritione, ac proposito emendationis. Si quid autem omissum, vel cum culpabili distractione persolutum est, statim supple, & culpam penitentia delere non differas.

II. Gratias Deo age, qui te suis laudibus quantumvis indignissimum, interesse & eas immundo ore decantare permisit. Deinde tuum obsequium per manus B. Virginis, & omnium Sanctorum, eorum præsertim quorum festivitas celebratur, Domino offer in unione meritorum

Christi juxta intentiones initio præfixas.

III. Defectus, quos commisisti, quam primum explere studeas cum proposito emendationis.

§. VII. *Oratio post Officium.*

Gratias tibi ago Domine Deus misericors & clemens, patiens, & multæ miserationis, quod meas indignas orationes audire dignatus sis; & de manu mea laudum tuarum sacrificium suscipere. Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, Domine mi, qui consolatus es me, & fiduciam præbuidisti orandi te? Dimitte Domine, secundum magnitudinem misericordiæ tuæ quidquid in tuo servitio scienter vel ignoranter peccavi, & admitti jubeas ante conspectum Majestatis tuæ deprecationem servi tui. Vide afflictionem meam amaram nimis, & omnes transgressionem meas in vulneribus ablue dilectissimi Filii tui. Suscipe preces, & laudes, quas effudi coram te, cum laudibus, & orationibus Domini mei Jesu Christi, Beatissimæ Matris ejus, beatorum Angelorum, & omnium Sanctorum, eorum præcipue quorum hodie festivitas celebratur: ad majorem tui gloriam, & supremam latrariam, ad totius Curiæ cœlestis venerationem, ad meam, meorumque omnium utilitatem & salutem, sicut tu scis, vis, & potes. Recordare fragilitatis meæ, & ignosce confitenti per unice tibi dilectum Jesum Christum Filium tuum, in cujus mellissimum cor officium meum, & omnia opera mea trado, ut ea emendes, suppleas, purifices, & acceptes. Pie Jesu Fili Dei, & Mariæ Virginis, dignare de manu clementissimæ Matris tuæ suscipere hoc tepidum & distractum officium, & unum tuis ardentissimis orationibus Patri tuo repræsentare. Responde quæso, satisfac & supple pro me plenissime. Tu verò Pater benignissime respice in faciem Christi tui, & miserere mei, atque omnium pro quibus orare debeo; gratiam tribuens te dignè semper laudandi, & glorificandi, per ipsum, & cum ipso, & in ipso, cum quo, & Spi-

ritu sancto unus es Deus, unus es Dominus, laudabilis,
& gloriosus, & superexaltatus in sæcula. Amen.

C A P U T IV.

D E F I N E D I E I.

§. I. *De Examine Conscientiæ.*

Perfectio & puritas Christianæ vitæ hoc à nobis exi-
geret, ut quæcumque agimus, attentè semper exami-
naremus, ita ut vita nostra continuum examen esset: sed
quia paucorum est ista virtus, id saltem in fine diei agen-
dum est. Die igitur peracto singulas actiones tuas, inter-
nas & externas cum omnibus circumstantiis attentè discuti-
es, & quas à regula perfectionis descivisse repereris,
acri censura coram Deo reprehendes.

1. Hoc autem examen inchoaturus cogita te ab Angelo
tutelari ad divinæ clementiæ tribunal accersiri ad reddend-
am rationem, certa tibi oblata spe obtinendæ veniæ, &
misericordiæ, dummodo errata tua contritione eluere,
pœnitentia expiare, & fervore spiritus compensare stu-
dueris. Ideò cum recta intentione, & unica fide præsen-
tis Dei tanquam amantissimi Patris, cum magna humili-
tate, reverentia, & fiducia prosterne te ante thronum
divinæ gratiæ inter phalanges Sanctorum, qui mediante
hoc exercitio suas olim stolas in sanguine Agni dealba-
runt.

1. 1. Examinandæ conscientiæ quinque sunt partes. Pri-
ma est commemoratio beneficiorum Dei, & humilis ac
fervida gratiarum actio. Tua enim improbitas divinæ
liberalitati collata majorem tibi pudorem incutiet. Gra-
tias autem ages pro beneficiis communibus & particula-
ribus, tum præteritis, tum illius diei; imò & pro futuris;
pro occultis item, & ignotis, idque brevissimè, & ferven-
ter, hac vel simili oratione. *Gratias tibi ago, Domine Deus*

meus; pro universis beneficiis tuis, quæ mihi hodie, & toto tempore vitæ meæ misericorditer contulisti. Tu enim, benignissime Pater, ex æternitate vidisti, & dilexisti me: tu ex nihilo me creasti, & usque ad hanc horam conservasti, atque propter me omnia sapientissime regis & gubernas; tu me redemisti pretioso sanguine Filii tui: tu me Christianum, & religiosum, & Sacerdotem fecisti; atque in hoc statu ab innumeris peccatis, & defectibus preservasti, vitæ perfectæ desiderium dedisti, bonos instinctus & sanctas inspirationes immisisti, emendationem meam patientissime expectasti, longiusque spatium tibi serviendi, & lucra spiritualia congregandi tribuisti. Sit nomen tuum benedictum in secula, quia gratiæ tuæ munitus præsidio à multis hodie calamitatibus & miseriis, corporalibus & spiritualibus, te preservante liber evasi. Pro singulis etiam naturæ, & gratiæ donis, his præsertim quæ ipse cæcus non video, & ignoro; pro innumeris beneficiis, mihi & omnibus creaturis exhibitis & exhibendis, ex totis præcordiis meis gratias ago, & meo & omnium creaturarum nomine & affectu: atque id continuare desidero purè propter te in omnem æternitatem.

III. Secunda pars est postulatio gratiæ, quia culpas tuas dignoscere valeas, & defectus investigare. Nam cum pravum sit cor hominis & inscrutabile, & amor proprius in discernendis delictis tenebras offundere, & excusationum tricas necere soleat, vix poteris lapsus tuos dignoscere, nisi desuper lucem immittat Pater luminum, qui scrutatur renes & corda. Sic igitur post gratiarum actionem orationem prosequeris. Nunc verò, Domine, his beneficiis tuis, per eandem charitatem tuam æternam erga me, aliud adijunge, illuminans tenebras meas & gratiam tribuens, omnia peccata & negligentias meas agnoscendi, detestandi & emendandi, ut tibi deinceps per omnia placeam, & dignos faciam pœnitentiæ fructus.

IV. Terria pars in ipsa discussione conscientiae sita est, qua te ipsum intus & in cute agnoscere studeas. Ea facilis, & fructuosa erit, si ordinatè, succinctè, & exactè insti-

instituantur. Exactè, ita singula expendendo, ac si ea subito in confessione explicare deberes. Succinctè, non immorando diutius quàm par sit in singulis defectibus excutiendis. Ordinatè, certam methodum servando, quæ triplex esse potest. Prima, ut discutiantur priori loco cogitationes & affectus, tum verba prolata & audita, demum opera, & omissiones. Secunda plura continet capita. Nam primò discurrere debes circa cogitationes, si fuerint charitativæ ad Deum bonæ ad proximum, humiles ad teipsum, puræ ad carnem, & mundum. Secundo circa sensus, si fuerint disciplinati, custoditi, verecundi, non curiosi, non in varia, & vana objecta dispersi. Tertio circa locutionem, si fuisti in ea brevis, tardus, circumspèctus. Quartò circa opera, si operatus es quod debes, quod licet, decet, & expedit. Quintò circa conversationem, si fuisti in ea maturus, humilis, & benignus. Sextò circa omissiones, quàm negligens fuisti in lectione, oratione, & executione boni operis; in corde custodiendo, tempore expendendo, fine intendendo; ad dolendum de peccatis, ad resistendum tentationibus, ad proficiendum in virtutibus. Septimò metiri debes quantum quoque die defeceris à priori fervore, profeceris in intento fine, abjeceris de solitis imperfectionibus. Tertia, quæ videtur commodior, est ut discurrendo per singulas actiones & exercitia, diligenter inquiras quid singulis horis ab ultimo examine elapsis peccaveris contra Deum, proximum, & teipsum; cogitatione, verbo, opere, & omissione. Cæterum non sufficit in singulis actionibus examinandis commissa peccata invenire eorumque radicem, quamvis hic sit finis præcipuus examinis; sed ratio insuper habenda est omnium quorumcumque defectuum, & inquirendum, an defuerit eis aliqua perfectio, an tepidè peractæ sint, an irrepsit inanis gloria, vel finis distortus, & minus recta intentio. Vide etiam, & considera, an aliquod bonum supererogationis data occasione omiseris, an in omnibus elegeris quod perfectius est;

C. Bona Opusc. Spirit.

F

& si quod Dei beneficium in ipsa actionum discussione occurrit memoriæ, statim pro illo breviter, & ferventer Domino gratias age. Hæc si servaveris, eam conscientia teneritudinem assequeris, quæ quoslibet nævos mentis oculis statim subjiciet expiandos.

v. Sequitur quarta pars, quæ in dolore consistit, & detestatione peccatorum, ac proposito emendationis. Quare expedita conscientia discussione summo cum fervore doloris actum elicies, non solum de occurrentibus noxis, & imperfectionibus, sed etiam de peccatis occultis, & de reliquis totius vitæ, tuis & alienis, qui dolor ex amore Dei profectus ipsi Deo summopere placet. Formula hæc esse potest. *In his, & aliis multis, quæ propter cæcitatem meam ignoro, peccavi hodie coram te, Domine Deus misericordia mea, & pro omnibus bonis quæ tribuisti mihi, mala tibi retribui, & ingratitude. Doleo de his omnibus, & ea detestor super omnia alia mala propter te Domine, quem super omnia bona diligo, nec mea solum peccata maximopere mihi displicent, sed & omnia totius mundi, quæ utinam impedire possem, ut omnes te infinitè amabilem agnoscerent, amarent, glorificarent. Ignosce mihi, & omnibus, Pater misericordiarum, omnes enim offensas hujus diei, & totius vitæ meæ, ac totius mundi in abyssum projicio infinitæ misericordiæ tuæ, & per mortem Filii tui rogo te, dimitte quicquid peccatum est, & da gratiam, ut deinceps purius vivam. In te confido Domine, & sperans in adjutorio gratiæ tuæ firmissime propono non peccare amplius, & mores meos emendare.*

vi. Quinta demum pars, est castigatio aliqua, sive multa & pœnitentia pro peccatis commissis, cum qua simul offeres merita Christi, & Sanctorum hoc modo. *In satisfactionem vero peccatorum meorum offero tibi Deus meus, Vitam, Passionem, Crucem, & Mortem Domini mei Iesu Christi, merita beatæ Virginis, & omnium Sanctorum, illorumque plenarias & tibi gratissimas satisfactiones, totam insuper vitam meam, animam meam, & corpus meum ad omne beneplacitum tuum, in tempore & æternitate, cum*

vero & insatiabili desiderio plenius iustitia tua satisfaciedi; & hanc mulctam, quam mihi impono. Multa autem hæc erit, orationem Dominicam cum Angelica salutatione, vel aliquem psalmum flexis genibus recitare, terram aliquoties osculari, cilicio per diem carnem affligere, & alia ejusdem generis.

§. II. *De Examine particulari.*

NUllum efficacius remedium ad vitia extirpanda, & acquirendas virtutes reperitur, quam singulari certamine unumquodque vitium aggredi, & quotidie contra ipsum pugnare, donec expugnetur, instituto de hac re examine particulari: quo in negotio ut te prudentius & securius geras, tum in electione vitii impugnandi, tum in ipsa examinis praxi, sequentes industrias observabis.

1. Ideo sancti Patres hoc examen summo opere commendant, quia medium expeditissimum est & efficacissimum ad extirpanda vitia, ad evellendos defectus, ad inferendas animo virtutes, & ad omnimodam perfectionem brevi tempore consequendam. Est igitur ejus materia valde copiosa, & latissimè patens; omnia videlicet vitia, & defectus, ut eradicentur: sensus, potentiæ, & passiones, ut rectè ordinentur: virtutes omnes, ut acquirantur: quotidianæ actiones, ut optimè fiant, & ubi opus fuerit, refoventur.

Inter hæc autem servare hunc ordinem debes, ut hoc singulare certamen ab eo inchoes vitio, quod tibi magis infestum est. Et si à pluribus infestaris, à faciliore incipiendum, quo superato, animum sumes ad cætera difficiliora profliganda. Si vero æquè gravia & difficilia sint, illud prius invade, quod reliquorum radix & fons est. Vitiis autem extirpatis, in quæ frequentius labi consueveras, cujusmodi sunt gula, ira, superbia, & pigritia in rebus agendis, examen institue circa transgressionem illius regulæ, quam sæpius violare soles, qua in re pri-

num locum dabis transgressioni silentii ; est enim hoc simpliciter necessarium ad gratiam devotionis , & unionem cum Deo comparandam. Cum porrò à te abegeris frequentem lapsum in vitia , & omnem regulæ violationem , assuesce per hoc examen quotidiana & ordinaria opera rectè facere : quibus feliciter peractis , tunc primum , & non ante ad virtutum acquisitionem accede. Et primo quidem actus internos & externos pœnitentiæ exercebis , secundò humilitatis , tum obedientiæ , indifferentiæ & patientiæ , quæ sunt solidiores , & magis necessarie , & ex his ad alias progredieris.

11. Electo vitio , seu virtute , de qua examen instituendum est , ejus naturam , gradus , signa , actus , effectus , proprietates , occasiones , motiva , & incitamenta prænoscere oportet ; Considerabis etiam à quanto tempore in te regnet illud vitium , quod impugnare proposuisti , an & quomodo creverit ; quibus locis & occasionibus te magis infestet. Quæ sit ejus virtutis quam vis adipisci , utilitas , excellentia & necessitas ; qui gradus insigniores , & tuæ indigentiae conformiores , quos pro examine seliges , & in charta notabis. Quod si plures sint unius vitii vel virtutis actus , utile erit eos per partes aggredi , ut faciliùs exscindi valeant. In eadem charta tot lineas duces , quot sunt dies hebdomadæ , ut in his possis quotidianas transgressiones singulis diebus annotare.

111. Frequenter considera , an proficias , & cureris ; an assumpta remedia sufficiant , vel alia adhibenda sint. Huc dirige omnes orationes tuas , & exercitia pietatis ; atque initio saltem diei occasiones prævide lapsum ; vel victoriarum cum petitione ad id auxilii divini. Sæpe item propositum vincendi renova , & ne memoriæ defectu hoc omittas , juvare hanc poteris vel signis certo loco positis , vel funiculo , sive catenula ad brachium circumligata. Cum vero agnosces te deliquisse , manu pectori adnota doleas de lapsu , quod aliis præsentibus , nec advertentibus facere potes : statimque elice actum cor-

trarium illi defectui , ut eadem opera & habitum prævum extirpes , & bonum acquiras

I v. In exercendis virtutum actibus nimia contentio , & coacta quædam servitus fugienda est , quæ caput fatigat , libertatem spiritus tollit , & piæ voluntatis affectus impedit. Ideo non debes ad certum pensum actuum te serviliter adstringere , quasi eos præterire nefas sit ; sed eum modum serva , quem tibi commodiorem expertus fueris. Mihi faciliior & utilior iste videtur , si quidam actus brevissimè & ferventissimè eliciantur , vel ante singulas horas canonicas , vel quoties horæ signum dat horologium , hac ferè verborum internorum formula , exemplum sumendo ab humilitate. *Domine non sum dignus aspicere altitudinem celi. Domine non sum dignus calcare hoc pavimentum , per quod transeunt tot servitui me longè meliores. Paratus sum Domine Deus meus , ad omnem vilipensionem , & contemptum , quia sic exigunt peccata mea. Da ut contemnar ab omnibus , & pro te ad nihilum redigar. Fac me tanquam pavimentum mundi , ut ab omnibus conculcer & indignissimè tracter.*

v. In extirpatione unius vitii tandiù immorari debes , donec facile valeas insurgentem ejus impetum coercere , ita ut nec semel quidem in illud labi per notabile tempus contingat. Solent quidem diu sopita vitia aliquando reviviscere ; sed non ideo desperandum est , nam contra illa pugnamus , non ut penitus vincamus , sed ne vincamur. Virtutis autem exercitatio tam diu durabit , quoadusque possis secundum eam absque difficultate operari.

vi. Hoc examen tria tempora complectitur. Primum est matutinum statim ac à somno surrexisti , quo proponere debes diligentem tui custodiam circa vitium , vel virtutem , quod evellere , vel quam acquirere desideras ; pro qua re gratiam petes à Deo cum profunda humilitate , & tui diffidentia. Secundum est pomeridianum ante vel post prandium , quo rationem exiges à te ipso om-

nium transgressionum circa prædictam materiam, singulas diei partes percurrere ab hora qua surrexisti usque ad præsentem : & quoties lapsus fuisti , tot puncta in linea notabis. Tertium est vespertinum , cum mox cubitum iturus es , quo eodem modo discuties conscientiam tuam numeratis vicibus , quibus post priorem discussionem deliquisti , hisque notatis separatim in linea ad hoc præparata.

V I I Modus in discussione tenendus hic est , ut primò gratias agas , tum lumen , & gratiam defectus tuos cognoscendi ab eo petas , qui illuminat abscondita tenebrarum. Sequitur discussio , post quam concipiendus est dolor de admissis , proponenda emendatio , & assumenda brevis aliqua pœnitentia. Sunt qui hoc examen cum quotidiano conjungunt , idque necessarium erit personis occupatis. Sin autem separatim fiat , brevissimis suspiriis poterit expediri hoc modo. *Quàm bonus & liberalis erga me huc usque fuisti, Deus meus infinite amabilis ! humiliter id agnosco , reverenter suspicio , & toto cordis affectu gratias ago. Dignare , Domine , miserationibus tuis plurimis & maximis hanc ad dere gratiam , ut lapsus contra propositum meum cognoscam & emendem.* Inito autem numero lapsuum sic dolorem excitabis. *Quàm ingratus fui erga te , dulcissime Deus , quàm quotidie abutor bonitate tua ! Intimè doleo de his , & omnibus defectibus meis, purè propter te , & propono deinceps cautius vivere & me seriò emendare. Ignosce Domine , & perfice desiderium meum.* Si verò nulum deprehendis lapsum, gratias age. *Tibi laus , honor , & gloria , clementissime Pater , qui me sic præservare , & gratia tua adjuvare dignatus es. En paratum cor meum ad omne beneplacitum tuum : tu me custodi , fove , & conserva præsidio gratiæ tuæ , ut tibi perfectè serviam , & placeam , & nunc , & in æternum.* Post hæc collatio institui debet , quæ in hoc consistit , ut defectus in secunda discussione repertos cum defectibus primæ conferas , unius diei culpis die præcedentis lapsus compares , hanc hebdomadam

eum altera quæ præcessit, ut sic discernere queas an proficias vel deficias. Tandem juvabit ad faciliorem emendationem tot opera pœnitentiæ sponte assumere, quoties ea die in defectus, seu commissione, seu omissione, circa propositam materiam incidisti.

§. III. *Exercitium Vespertinum.*

Absoluto conscientiæ examine, antequam cubitum eas, hoc exercitium peragendum est.

I. Gratias Deo ages pro omnibus beneficiis, naturalibus & supernaturalibus præstitis tibi, domui in qua habitas, civitati in qua es, ordini seu congregationi tuæ, reliquis mundi hominibus, amicis & inimicis, vivis & defunctis. Deinde à Deo petes propter merita Christi & omnium Sanctorum, remissionem omnium peccatorum tuorum, domus, Civitatis, Congregationis, & cæterorum ut supra. Tum Deum rogabis, ut propter eadem merita concedat ea quæ petis, & quibus indigent omnes suprâ dicti. Denique offeres Deo merita Christi & Sanctorum, pro beneficiis tibi & reliquis concessis: pro peccatis à te & aliis commissis: & pro necessitatibus tuis, & cæterorum. Hæc autem omnia in frequenti oratione continentur.

Oratio.

Exaltabo te Deus meus rex, & laudabo nomen tuum in sæculum sæculi; quia de excelso cælorum habitaculo respicere dignatus es super me indignissimum servum tuum. Venite, audite, & narrabo, omnes qui timeatis Deum, quanta fecit animæ meæ. Ab æterno ordinavit me; ex antiquis, antequam terra fieret; & videns me in communi & infelici sorte filiorum Adam ob labem originalem damnationi obnoxium, ab aliis innumeris pereuntibus segregavit me, & dilexit me priusquam essem. Cum verò jam esse cœpissent, aliis pluribus præmatura morte raptis, me ad gratiam baptismatis perduxit, &

F iiij

in gremio Ecclesiæ constituit ; corpusque aptavit mihi integrum , & ad animæ functiones idoneum ; & sol intelligentiæ ortus est mihi , ut scirem viam justitiæ , & semitas perfectionis. Crescente autem ætate creverunt erga me miserationes ejus , & cum sacrilega perversitate ab eo recessissem in regionem dissimilitudinis, præferens creatori creaturam, hostem Redemptori , ipse me attraxit ad se , & in sortem suam vocavit , ut filius ejus per gratiam nominarer & essem. Vicit nimirum malitiam meam charitas ejus , & benignitas ipsius peccata mea superavit. Quid retribuam tibi Domine Deus meus pro omnibus quæ tribuisti mihi ? aut quis me separabit à charitate tua ? Tu propitiatus es iniquitatibus meis , tu liberaisti me de inimicis meis , tu sanasti omnes infirmitates meas , tu sanguine pretiosissimo Filii tui redemisti de interitu vitam meam , & replevisti animam meam omni benedictione. Tu in dulcedine tua mensam parasti mihi habentem omne delectamentum , mensam prorsus divinam , in qua anima mea de te Deo meo saginatur. Et quis sum ego , vilissimus terræ vermiculus , ut invenirem gratiam in oculis tuis , & tot bonis cumularer ? Tuam itaque magnificentiam in æternum cantabo gratias tibi agens pro innumeris , & maximis beneficiis quæ ex momento conceptionis meæ usque in hanc horam de tua benignitate suscepi , pro innumerabilibus , quæ in hoc temporis momento à te suscipio ; pro infinitis , quæ usque in finem vitæ meæ & per totam aternitatem sum accepturus. Gratias item ago tibi pro universis donis immensæ largitatis tuæ quæ liberali manu tua contulisti huic domui , in qua nunc habito , & omnibus in ea habitantibus ; huic congregationi , & membris ejus ab ipsius origine usque in præsentem diem ; huic item civitati ; quam magnifica gratia tua cum civibus , & incolis ejus protegis , & conservas ; cunctis quoque hominibus , justis & improbis , amicis & inimicis , vivis & defunctis , ac universis creaturis tuis quas è nihilo produxisti , non

propter te, qui bonorum nostrorum non es, sed ut mihi, & electis tuis servirent, & nos tibi. Omnia hæc, & alia beneficia quibuscumque concessa tanquam mea suscipio, & eo magis te laudo & glorifico, quominus quidam ex illis, quibus benefecisti, te agnoscunt, & benedicunt. Et hæc quidem præstitisti mihi, quamvis ego pulvis, & cinis, & vapor ad modicum parens, injurius tibi fuerim, & quotidie peccatis meis contristaverim Spiritum tuum. O quam doleo ex amore tui, quod unquam offenderim te, & mandata tua prævaricatus sim! Ignosce Domine, placare Domine, attende, & fac propter temetipsum: & per merita dilectissimi Filii tui Redemptoris nostri, in quo tibi bene complacuit; per ejus acerbissimam passionem, & mortem atrocissimam, qua peccata nostra portavit; per merita quoque, & intercessionem sanctissimæ Virginis Mariæ, sanctorum Angelorum, & omnium electorum tuorum, dele, obsecro, peccata mea, neque reminiscaris iniquitatum servorum tuorum, omnium domesticorum, civium, & fratrum meorum, cunctorumque hominum, amicorum & inimicorum meorum, vivorum & defunctorum. Perveniant ad te voces, & singultus omnium ad te clamantium, neque perdas nos cum iniquitatibus nostris, quia tu es Deus longanimis, & misericors & placabilis super malitias hominum, & secundum multitudinem bonitatis tuæ pœnitentiam decrevistis iis, qui peccarunt, & verè contritis promisisti remissionem. Memor esto fragilitatis nostræ, & charitatis tuæ, & projice in profundum maris omnia delicta nostra, quibus iram tuam provocavimus, ut loti & reconciliati in sanguine Filii tui cantemus laudes tuas in sepieternum.

Respice in faciem Christi tui, & ne avertas vultum electorum tuorum tecum in cœlo regnantium, per quorum merita & intercessionem obsecro clementiam tuam, ut mihi miserabili servo tuo atque universis fratribus meis mecum in hac domo, & congregatione, & in hac

civitate commorantibus cunctisque hominibus, amicis & inimicis, vivis & defunctis omnia necessaria ad salutem animæ & corporis largiri digneris. Da nobis sincerè & perseveranter servire tibi fortia agendo, & dura tolerando. Da contemptum omnium rerum terrenarum, veramque resignationem, & cum tua voluntate concordiam. Reple totum mundum fide ac scientia tua, & omnes infideles ad te converte. Da inimicis meis quos intimè diligo, amorem tuum, & pacem, quam filius tuus reliquit nobis. Da fidelibus defunctis, ut ad te citò perveniant, teque regnantem videant in secula seculorum.

Commoveant paterna viscera tua Domine, pericula nostra, & propter gloriam nominis tui libera nos ab omni malo: neque enim in justificationibus nostris prosterminimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis, & in immensa charitate unigeniti Filii tui, quem pro nobis tradidisti, ut esset salus, & propitiatio nostra. Hujus meritis onustus ad te accedo, & ea offero tibi simul cum meritis & precibus Beatissimæ genitricis ejus, omniumque Angelorum & Sanctorum, in gratiarum actionem pro universis beneficiis tuis, quæ mihi, huic domui, & congregationi, huic civitati, & hominibus quibuscumque, amicis & inimicis, vivis & defunctis misericorditer contulisti. In satisfactionem pro omnibus peccatis à me commissis, & pro peccatis omnium commorantium in hac domo & congregatione, in hac civitate, & in mundo universo, sive amici mei sint, sive inimici, seu vivi, seu defuncti. Ad impetranda denique omnia bona mihi & aliis necessaria ad salutem animæ & corporis. Memento omnium, pro quibus sanguinem suum pretiosum effudit Filius tuus, & præsta per Passionem & mortem ipsius, ut peccatores & tepidi ad vitam bonam, & ferventem convertantur: ut tentati, & afflicti liberentur & consolentur; ut Sancti in Ecclesia tua multiplicentur, perfectèque vivant, & perseverent: ut ego tandem ad apicem sanctitatis semper aspirem, plenusque

meritis moriar liber ab omni culpa, & pœnæ obligatione.
Amen.

I I. Dices sequentem orationem. *Respice quasumus Domine super hanc familiam tuam, pro qua Dominus noster Iesus Christus non dubitavit manibus tradi nocentium & Crucis subire tormentum.* Per familiam verò intelliges Ecclesiam triumphantem, militantem, & purgantem: & primæ quidem aliquod gaudium accidentale, alteri omne auxilium, tertiæ quam citissimam libertatem desiderabis.

I I I. Ter versus quatuor mundi partes genua flectes Deum adorans in gratiarum actionem pro beneficiis in qualibet earum concessis: in satisfactionem peccatorum ibi commissorum: in petitionem auxiliorum quibus totius mundi necessitatibus subveniatur.

I V. Semel flectes genua versus eam partem, qua proximo in templo repositum est sanctissimum Sacramentum, gratias agendo pro beneficiis, quæ tu, & alii ex eo percepistis: dolendo de peccatis, quæ contra illud à blasphemis & indignè communicantibus perpetrantur, rogando ut tibi mediante communione accedat copia cælestium bonorum juxta copiam meritorum ejus.

V. Somnum futurum offeres Deo ad ejus gloriam, in omni respiratione Deum laudare, & glorificare intendens, teque Virgini Deiparæ, Angelo custodi, & Sanctis tutelaribus commendabis.

§. I V. *Aliud exercitium, sive Oratio vespertina.*

Confitebor tibi in toto corde meo Deus meus, bonitas infinita, & narrabo mirabilia tua, quia magnificata est hodie misericordia tua super me, & liberaisti animam meam à perditione. Et unde hoc mihi, ut recorderis mei, præveniens me tot benedictionibus dulcedinis, & charitatis tuæ? Tu ab æterno dilexisti me, & in splendoribus Sanctorum vidisti tenebras meas. Tu me ex nihilo condidisti, & è numero pereuntium misericorditer

exemisti. Tu ex utero matris meæ factus es protector meus, & segregasti me in servum tibi. Tu propter me omnia gubernas & regis, & quæ ad me pertinent efficacissima providentia disponis. Tu me hac die ex innumeris ereptum periculis, multis & mirabilibus beneficiis cumulasti, & in me ostendisti divitias tuæ immensæ bonitatis. Et quis sum ego, ut invenirem gratiam in oculis tuis, meque respicere dignareris de sublimi throno gloriæ tuæ, & hæc dona tua largiri mihi? Tu potentissimus & immensus, ego vapor & nihil: tu sapientia & lumen, ego tenebræ & ignorantia: tu fons bonitatis, ego vermis & non homo, & omnes justitiæ meæ sicut pannus menstruatus. Et tamen non cessas diligere me, & egenam animam meam bonis tuis locupletare. Ideo benedicam te omni tempore, quia eripuisti animam meam de morte, & pedes meos à lapsu, cum tamen ego miserabilis peccator, & servus ingratus, contristaverim hodie hodie Spiritum tuum peccatis meis. Et nunc, Domine, pœnitet me peccasse, miserere mei secundum magnam misericordiam tuam. O! si numquam te offendissem! ô si præcepta tua, & regulam meam numquam transgressus fuisset! Atque utinam, Deus meus, cras tibi perfectius serviam, & omnia creata spernens te unum timeam & diligam. Quid enim mihi prodest, quod hodie talia dixerim, viderim, audierim? Tu solus potes animam meam satiare, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Quando venies ad me, & me totum possidebis? Veni, Domine, fac me unum tecum, & cor meum abstractum ab omni creatura tibi soli impollutum conserva. Nam quid proderit universa vanitas, cum veneris sicut fur in nocte? Revela igitur oculos meos, ut considerem novissima mea, & prospiciam salutem meam. En vitæ & salutis incertus perveni ad finem hujus diei. In manus tuas commendo spiritum meum. Redime me & miserere mei, quia unicus & pauper sum ego. Credo tibi summa veritas, in te spero salus mea, te diligo & amplector toto corde, tibi que

renovo vota mea; paupertatem, obedientiam, & castitatem; omnia enim enim, quæ fecisti, magna voce clamant, ut diligam te, cum sis unicum & omne bonum meum.

Aperi mentes omnium quos creasti, eorum præsertim pro quibus orare debeo, ut tibi Regi cælorum honor & gloria ab omnibus tribuatur. Radicitus extirpa omne peccatum & vitium, discordiam, infidelitatem, errores, opiniones. Peccatoribus pœnitentiam, justis perseverantiam, afflictis consolationem, inimicis nostris charitatem largire. Sit in omnibus patientia, benignitas, humilitas. Misere omnium animarum in pace quiescentium, & da illis requiem sempiternam. Tu suavissime amator omnium, diei ac noctis alternas vices summa sapientia disposuisti, ut diurno labore fessas vires somni quies reficeret. Sed licet capiendæ quieti tributa sit nox, an non licebit etiam noctu te amare? Amor enim quies est animi, & te diligere quiescere est. In tuum igitur amorem tanquam in somnum suum incumbat cor meum, ô meta, ô finis, ô centrum animæ meæ. Veni divine Amor, & tu mihi somnia dispone. Da mihi trahere anhelitum de mellifluo corde tuo, da sanctè & pudicè somnum capere, sitque omnis respiratio mea omnium Angelorum affectibus imbuta.

Vos Angeli sancti, vigiles cœli, agite pro me, dum dormio, excubias amoris, & vestro semper vigilantī affectu summum bonum diligite. Sit opus vestrum quod meum est votum, ut amabilis Deus numquam intermisso amoris sacrificio ab omnibus colatur. Tu Angele gloriose, qui mei curam suscepisti, assiste mihi hac nocte, hostemque nostrum comprime, ne noxiis phantasmatibus animi & corporis puritatem lædat. Tuere me ab omni malo, & crastina die statuto tempore excita ad psallendas Dei laudes. Adeste sancti & electi Dei, vos præsertim Patroni mei N. N. supplete vices fragilitatis meæ, & custodite hujus noctis vigilias super me, Deumque pro me

laudate dum ego dormio, & me ab omni malo defendite. Tu denique beatissima Virgo, mater pulchræ dilectionis, protege me hac nocte sub umbra alarum tuarum. Monstra apud Filium tuum te esse Matrem, Matrem gratiæ & misericordiæ, mihi que impetra cor castum & purum, ut in eo quiescat hac nocte dilectus Filius tuus Dominus noster, qui pascitur inter lilia, qui est benedictus in sæcula sæculorum. Amen.

§. V. *Quid noctu servare oporteat.*

Peracto examine conscientiæ, atque orationibus re-titatis, te honestè ad quiescendum compones, quod ut sanctè, & meritoriè perficias, hæc observabis.

I. Antequam vestimenta deponas, percurrere breviter puncta futuræ meditationis, dispone de actionibus diei sequentis, prævide quid facere, quid dicere debeas, purificando intentionem, terram tribus vicibus osculare, cogitando primò quia pulvis es, & fortassis hac nocte in pulverem reverteris. Secundò, quia Verbum caro factum est, totum te ei resignando, & invitando ut cras ad te veniat in sanctissimo Sacramento. Tertiò, quia peccatis tuis locus infimus debetur, & excita contritionem. Post hæc flexis genibus pete benedictionem à sanctissima Trinitate, à Christo Domino, à B. Virgine, ab Angelo Custode, à Sanctis tutelaribus. Demum protestare coram Deo & Sanctis ejus, te nolle somno indulgere ob voluptatem, & propriæ sensualitatis inclinationem, sed ob naturæ necessitatem, & divinæ voluntatis ordinationem.

II. Cum te exuis, memor esto præsentia Dei & Angelorum. Cogita Christi denudationem in passione, vel animæ tuæ nuditatem ob virtutum inopiam, vel horam mortis; qua rebus omnibus caducis spoliaberis; vel primi parentis peccatum, propter quod veste innocentia exutus fuit, & elice his cogitationibus congruentes affectus. Cum verò lectum aperis, meditare sepulchrum, & futuram citò horam, qua illud ingredieris. Ideo quasi mo-

riturus omnia terrena contemne, ad Deum suspira, renova vota tua, & memor sententiæ in iudicio particulari pronunciandæ, magnum Dei iudicis timorem concipe. Dic aliquoties, *Iesus Maria*, deinde dic, *In manus tuas Domine commendo spiritum meum.*

III. In strato te honestissimè compone in latere dextero, junctis manibus in modum Crucis ante pectus, & decenter tectus etiam in magno æstu: nec crebro te veritas, sed quietè cuba memor Christi in Cruce pendentis, tum propter Angelicæ puritatis studium, quam te oportet æmulari. Recumbens dic in corde tuo, *Domine Iesu Christe, quàm multi sunt miseri in toto mundo, qui & tecto & lecto carent, tui nihilominus filii, mei fratres, tuo pretioso sanguine redempti, & multò meliores me. Da illis Domine patientiam, & miserere mei.*

IV. Dum somnum expectas, sanctæ alicui meditationi incumbere, ne vacua mens inanibus cogitationibus occupetur: idcirco ad hunc effectum semper aliquid tecum deferres, in quo placitè dormias, quod somniare juvet, quod te vigilantem excipiat, & statum bonæ intentionis restituat. Juvabit pro hac re somnium capere cum beata Virgine peregrina in stabulo, vel cum eadem fugiente in desertis Ægypti, vel cum Jesu infante in præsepio, sive cum eodem pernoctante in monte, vel jacente in sepulchro. Juvabit item imaginari circa lectum sanctissimam Trinitatem, B. Virginem, Angelos, & Sanctos tutelares, quos devotè salutabis: ad pedes autem lecti dæmones, quos detestaberis.

V. Si fortè cubanti negetur somnus; nec opportunum tunc videatur animum referre ad rerum spiritualium meditationem, ne somnus expetitus ea contentione magis prohibeatur, somnum simulabis, & finges cogitatione te sacro vulnere pectoris Christi os applicare, atque ibi per vices attrahens & reddens spiritum, pronunciabis mente vocem, *J E S U S*, priorem videlicet syllabam cum recipis spiritum, posteriorem cum reddis, idque perges

facere, quoties spiras, & respiras, donec sopiri possis.

VI. Si ante somnum subrepat aliqua suggestio, seu tentatio Sathanæ, cave ne in illa obdormiscas, sed quamprimum opportunis remediis reprime, qualia sunt oratio, novissimorum recordatio, refugium ad vulnera Christi, in sinu beatæ Virginis, sub alas Angeli custodis. Imprime fronti & cordi signum Crucis, recogita æternitatem, & si necesse fuerit surge, prosterne te in oratione, nec cesses divinum implorare auxilium, donec redeat tranquillitas. Eadem remedia proderunt tibi, si, cum expergisceris, similis infestatio inimici insurgat, ne subito ingravescens incautum opprimat. Si subito pavore concutiaris, oppone dæmoni signum Crucis, & ferventes aspirationes ad Deum, ipsumque adversarium, & ejus terrificamenta contemne.

VI. Quoties expergisceris, mentem protinus piis suspiriis ad Deum eleva, & dic, *Deus propitius esto mihi peccatori. Educ me de tenebris, & umbra mortis, & voca me in admirabile lumen tuum. Tuere me Domine, ne tenebricosa peccati caligine involvar: eripe me ab omni inquinamento carnis & spiritus: pervigiles tribue cogitationes, & mentem sobriam, ne me gravis opprimat sopor. Fiat hæc nox illuminatio mea in deliciis meis, quoniam memor fui nocte nominis tui Domine.* Recordare item Passionis Domini Jesu, eique gratias age, quod ipse te dormiente ad tui custodiam excubias agere non gravetur. Invita lunam, & stellas, & Angelos ad laudandum Deum: ora pro defunctis, & pro peccatoribus. Et tamen discretionem utere, ne somnus naturæ necessarius ob nimiam contentionem plus æquo abrumpatur.

CAPUT V.

MISCELLA DIVERSARUM EXERCITATIONUM.

§. I. *De generali examine sui ipsius.*

TRIPLEX est conscientiae examen. Unum generale, quo unusquisque librat & discutit proprium spiritum, ut perspiciat in quo gradu vitae spiritualis reperiatur, & quomodo proficiat in studio perfectionis. Alterum est examen quotidianum quod ter in die institui debet, mane, meridie, & vespere, noctis ac diei acta ad calculos revocando. Tertium est particulare, quod ad vitium aliquod extirpandum, vel virtutem acquirendam instituitur. De quotidiano, & particulari dictum est supra, hinc de generali agendum est.

I. Ad hoc faciendum recipies te in locum aliquem secretum, & ab omni strepitu expeditum; teque in spiritu prope Crucem collocabis, & in conspectu Christi Crucifixi, à quo lumen, & auxilium peres, quo possis te ipsum dignoscere & deprehendere, & languescentem spiritum renovare. Tum diligenter investigabis, & solerter expendes ea, quae progressum tuum in studio perfectionis retardant & impediunt, habita ratione triplicis viae, purgativae, illuminativae, unitivae. Firmum deinde propositum excitabis quaelibet impedimenta amovendi, defectuum radices extirpandi, & studiosè proficiendi; gratiamque ad id necessariam à Deo humiliter postulabis.

II. Impedimenta profectus in via purgativa haec ferè sunt. Non habere zelum majoris puritatis animae. Parvi facere peccata venialia, nec ea sollicitè cavere & expiare. Nimium sibi fidere, nec praecavere occasiones tentationum & lapsuum. Studium mortificationis interioris & exterioris negligere. Divinos instinctus, & superiorum admonitiones dissimulare & parvidendere. Libenter se effundere ad res exteriores, liberè sensibus & cogitatio-

C. Bona Opusc. Spirit.

G

nibus evagari, ægrè ad cor redire, otium amare aliorum dicta & facta facile capere, jocos delectari, pia colloquia fastidire, solatia avidè quærere in cibo, potu, somno, recreationibus, nugis, & fabulis; conscientiam cursim & perfunctoriè examinare, absque seria compunctione & proposito melioris vitæ. Confiteri ex arida consuetudine, absque vero doloris sensu, & desiderio emendationis.

III. Profectum in via illuminativa hæc sunt quæ retardant. Non magni æstimare eximiam virtutum perfectionem, nec ad eam aspirare. Non frequentare ferventer internos virtutum actus. Externos item actus sine spiritu exercere, materialiter potius quàm formaliter. Exactam votorum, & regularum observantiam non tanti æstimare, uti par est, nec à parvis transgressionibus abstinere. Parum sollicitum esse de puritate intentionis, ejusque continuatione & crebra renovatione. Abjecta officia, & humilia fugere. Ad otiosam vitam aspirare, & labores declinare. Non habere accuratam temporis rationem, & visitationes, atque discursus tædii vitandi causa avidè amplecti. Examen particulare prætermittere, & de virtutis perfectione acquirenda desperare. Non esse ad omnia indifferentem, sed vilioribus speciosiora anteferre.

IV. Obstacula, & signa defectus in via unitiva, hæc esse solent. Circa Missam, & usum sanctissimi Sacramenti tepidum esse. Divina obiter meditari, sine fructu & affectu: & orare vocaliter cursim sine attentione & devotione. Piis colloquiis minimè affici, librorumque spiritualium lectionem fastidire. Usus aspirationum, & exercitium divinæ præsentiae omittere. Frigidè, & raro internos actus amoris Dei & proximi elicere. Externos item absque debita intentione, & devotione peragere. Non purè in omnibus Deum quærere, nec conari ei placere propter seipsum. Languere in zelo animarum, & in peculiari devotionis affectu erga Deum, & cœlites. Tepescere, ac ferè animum despondere, cum de perfecta

resignatione, & unione cum Deo assequenda tractatur.

v. Hoc examen semel saltem in hebdomada institue, suprascripta puncta attentè percurrento, & cum notaveris quid te maximè à perfectione retardet, ad hoc amovendum omnem adhibe diligentiam. Considera tuam naturalem complexionem, educationem, & consuetudinem, atque peccata, in quæ olim sæpius labi consueveras; ea enim solent sui vestigia usque ad finem vitæ altissimè impressa relinquere, & ad ea radicitus evellenda strenuè laborandum est. Discute totius diei functiones & exercitia, & attende præcipuè quid in singulis intendas, & qualiter singula obeas ab initio diei usque ad finem.

vi. Expende gradus virtutum, & vide ad quem perveneris; an à contrario vitio studeas te immunem servares an omnes lapsus circa eam vites: an unquam heroicos ejus actus exercueris. Vide quomodo te habeas erga Deum, ejusque amorem, & cultum erga proximum, & superiores, & erga teipsum, animam scilicet & corpus.

vii. Adverte, & disquire an contentus vivas juxta tuam vocationem, & libenter servias in statu & officio tuo: quid sentias de instituto: quantum tempus orationi tribuas: an castitatem Angelicam secteris, & remedia contrariis tentationibus adhibueris: quem fructum ex usu Sacramentorum percipias: an aversionem ab aliquo, vel nimiam cum uno habeas familiaritatem. Mox scribe quæ in te emendanda repereris, & Deum ora, ut dignetur tibi ostendere quid à te potissimum velit. Debes autem præcipuè illas cogitationes, affectus, verba, colloquia, actiones, & omissiones examinare, quæ vix advertenti naturaliter quodammodo excidunt, quæque se produnt, cum languet spiritus, & natura sibi, ut ita dicam, relicta est, tunc enim propriis motibus ipsa natura agi solet, ex quibus discas qualis sis.

§. II. *Modus visitandi quotidie augustissimum
Sacramentum.*

NUllum efficacius instrumentum ad perfectionem & unionem cum Deo, quàm crebra per diem Salvatoris nostri Jesu Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento latentis visitatio. Praxis autem hujus nobilissimi exercitii his ferè monitis continetur.

1. Eundo ad templum considera & admirare incomprehensibilem Dei amorem erga te; non enim satis illi fuit sub speciebus Sacramentalibus suum tibi corpus & sanguinem, ipsamque divinitatem tam mirabili dignatione largiri; sed jugiter etiam usque ad consummationem sæculi in Ecclesiis asservari voluit, ut in omni necessitate certissimum subsidium, in omni tribulatione tutissimum perfugium, in omni rerum eventu præsentissimum consilium in promptu haberes, ejusque præsentia, quantum viatori licet, perfruereris. Cum novis igitur divinæ gratiæ auxiliis semper indigeas ad evitanda peccata, superandas tentationes, & virtutes exercendas, quid optatius tibi contingere potuit, quàm apertum accessum ad eum jugiter habere, qui solus potest te adjuvare, erudire, & consolari? Si Rex, vel Princeps magnæ potentiæ è regia sua civitate ad exiguum oppidulum accederet, ut tibi vilissimo homini beneficeret, nonne ipsi continuo assisteres summa cum reuerentia, amore, & gratitudine? Nunc autem Rex Regum, & Dominus dominantium ab excelsis cælorum habitaculo descendens, velatis radiis majestatis suæ, in exigua pixide latere voluit ob inenarrabilem erga te amoris excessum: quam detestabile ingrati animi vitium foret, non eum inflammatis amoris & reverentiæ affectibus aliquoties saltem in die visitare, & tam insignem benignitatem contemnere? Quis amicus non libenter cum amico versatur? Quis filius in suis necessitatibus non confugit ad patrem cum summa alacritate, & fiducia? Quæ sponsa non frequentissimè cum sponso mo-

ratur? Hic autem amicus, & pater, & sponsus est animæ tuæ, fons gratiarum, & omnium bonorum thesaurus inexhaustus. Accede ad eum, & vide, & gusta, quàm suavis est, & delectabitur in crassitudine anima tua, dabitque tibi petitiones cordis tui.

II. His, & aliis hujusmodi considerationibus incitatus ingredi in domum Dei usque ad locum Tabernaculi admirabilis, & confusione tui plenus, Christi præsentiam viva fide apprehende, ipsumque adora in spiritu humilitatis, & animo contrito; ipse enim optimè novit quid sit in te, & quia nihil es; & ideo hoc recognosce & fateri coram eo. Ipse scit omnia beneficia tibi collata, pro quibus gratias age. Ipse videt omnia peccata tua, & malas inclinationes, quas recense in conspectu ejus, & veniam pete. Puta te Christum audire exprobrantem tibi ingratitude, & duritiem cordis, teque dignum omni malo pronunciantem in hac, & futura vita. Approba hoc judicium Christi, & tanquam executor ejus sententiæ, priva te omni bono, & paratum offer ad omnem infamiam, ignominiam, tribulationem, ægritudinem, pœnalitatem, derelictionem, & mortem. Denique excita desiderium Deo ferventius serviendi, propone emendationem, & gratiam pete ad tui innovationem necessariam, atque ita te compone, ut illi placeas.

III. Ad evitandum tædium, quod in ejusdem exercitii frequenti repetitione subrepere solet, varia tibi motiva propones, propter quæ venerabile Sacramentum visitabis, quæ mutare subinde poteris, nunc unum, nunc alterum assumendo. Fines autem, seu motiva hæc sunt. Ut ipsum adores, glorifices, admireris: ut offeras ei te ipsum, & omnia, ut ei gratias agas, ut indigentias tuas eidem exponas, & remedia postules: ut fruaris ejus præsentia, teque cum ipso unias & communices spiritualiter.

IV. Accede ad ipsum eodem spiritu & aviditate,

qua pauper ad divitem liberalem, esuriens ad convivium, sitibundus ad fontem, discipulus ad magistrum, filius ad patrem, æger ad medicum. Sit devotus affectus tuus, & fervens; cumque corporaliter ad Ecclesiam ire nequis iusta de causa præpeditus, imitare Danielelem, & tres pueros, teque ad templum converte, & preces tuas eo dirige, ac si præsens adesses, & vacuus non redibis.

v. Cum aridus es, & mentaliter orare non potes, psalmum aliquem, vel hymnum, aut canticum recita ad rem accommodatum. Poteris etiam alicujus, vel plurium virtutum actus exercere modo infra præscribendo; poteris Litanias, aut Orationem Dominicam recitare, vel infra scriptam orationem leges, & in recessu à Christo Domino benedictionem petes, atque ei te ipsum, & omnes, pro quibus orare debes, obnixe commendabis.

§. III. *Oratio ante sanctissimum Sacramentum.*

A Ve dulcissime Jesu, verus Deus, & verus Homo, qui ex voluntate Patris, cooperante Spiritu sancto, te mihi nascens in socium, convescens in edulium, moriens in pretium, regnans in præmium dare dignatus es. Ave, & benedic calamitoso exuli tuo, meque recipe in tui amoris suavissimos amplexus. Avete manus venerabiles pro me cruci affixæ; Avete pedes speciosi pro me clavis confixi. Ave latus divinum pro me lancea vulneratum. Ave mitissimum cor, mei peccatoris indignissimi amore saucium. Ego pulvis & cinis, indignus conspectu tuo ob innumera peccata mea, de quibus doleo, te Dominum meum & Deum meum hic verè præsentem, omnium creaturarum possibili affectu saluto, adoro, laudo, & glorifico; & ab omnibus amari, laudari, & glorificari desidero in æternum, & ultra. Offero tibi, Domine, in perpetuum holocaustum voluntatem meam, arborem tuam, ut nec bona velle liceat mihi, nisi tu id per superiores significes. Quid enim scit puer tuus, benignissime Pater, quid expediat sibi, quam viam teneat cæcus

in tot periculis, & ignarus viæ? Tibi cura est de me ab æterno, tu me dirige in viam mandatorum tuorum. Si me vis esse hîc omnium minimum ut sim maximus in regno tuo, nonne infinita est misericordia tua? Si vis me in omnibus obedire, & ab omnibus contemni, sequar vestigia tua, suavissime Redemptor, qui Deo Patri æqualis, obediens ei fuisti usque ad mortem, mortem autem Crucis, & cum sceleratis reputatus es. Quod si immemor promissionis meæ, qua me tibi in servum sponte obtuli, toties optans fieri unicam voluntatem tuam, jam corporis & sensuum commoda quero; Si obliviscor prævaricationis meæ, & tui, Jesu, felle potati; si honorifica affecto, & vilem me agnoscens vilis haberi nolo, quanta mihi confusio in die illa in conspectu tuo! Absit hoc à me, Domine, ut detrahā de holocausto tibi dudum oblato, ut non sequar semper voluntatem tuam. Quæ est enim spes mea, & fiducia mea, & amor meus à juventute mea? Nonne tu Domine Deus meus? In te ergo sperans, non confundar, te sequens non errabo, te diligens non timebo. Posside Jesu bone cor meum, & reple illud gratia tua. In te vivam, in te moriar, & tam in vita, quàm in morte cantabo tibi, quia bonus es, & in æternum misericordia tua. Laudent te mecum cælum & terra, pro tot ac tantis beneficiis tuis. Tu me amasti ab æterno, etiamsi prævideres me aliquando te osurum: tu me conservasti, & redemisti, qui toties te vendidi pro vilissima creatura: tu prodigum expectasti, justificasti impium, fragilem præservasti, & fugientem proditorem tuum misericorditer vocasti, ut collocares cum Principibus tuis. Et non sufficit adhuc tanta charitas tua, ut amore lique scat anima mea?

Sed quod omnem superat gratiam, passus pro me extasim amoris, parasti in conspectu meo hanc divinissimam mensam, in qua carnem tuam in cibum, & sanguinem in potum tribuisti, trahens me ad te in funiculis Adæ, in vinculis charitatis,

Quis jam me separabit ab amore tuo? Quis me impediet, ne me intimè tecum uniam? Dixisti enim, Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in eo. O dulcissimum verbum! tu in me, & ego in te! O quanta dignatio! tu in me, & ego in te! O quantus amor! tu in me vili sterquilinio, & ego in te summo bono! O qualis commutatio! tu in me, & ego in te! Quid ultra petere, & sperare possum? Vistas nos certè in salutari tuo, ad videndum in bonitate electorum tuorum. Et quomodo potero declinare à te, non jugiter adhærere tibi, qui tam copioso munere gratiæ locupletasti me, mihiq; præsens semper assistis in hoc memoriali passionis tuæ, in hoc compendio mirabilium tuorum? Laudo, & glorifico te, dulcissime hospes animæ meæ, quod hoc Sacramentum in ultima cœna instituisti, & in eo permanere nobiscum usque ad consumationem sæculi voluisti. Omnes beatorum spirituum ordines te mecum magnificent & exaltent, & gratias pro me indigno referant, quod à me immundissimo peccatore attrectari, & sumi non sis dedignatus.

Gratias item ago tibi pro tribulationibus, tentationibus, & confusionibus, quas ad salutem meam esse voluisti, & me offero ad hæc, & postulo veste tua indui, obtestans per viscera misericordiæ tuæ, ut retribuas illis, qui suo fortè crudeli damno, & pœna tibi luenda, tantum bonum mihi attulerunt. Cupio tecum bajulare crucem, nudus nudum sequi, in te vivere, pro te mori. Hæc est ultima voluntas mea velut hodie morituri, coram te iudice, & patre amantissimo, & curia Sanctorum, quos testes habebo infidelitatis & tepiditatis, si deterior evasero. Averte Domine, & dele in me servo tuo quidquid tibi displicet. Fac ut temporalium omnium fastidium habeam, cum hæc satiare nunquam possint. Tu verò Domine, omne bonum es, quies, & felicitas mea, & sola satisfactio animæ meæ. Quis ergo mihi tribuat, ut te solum diligam, te quæram toto corde, te in omnibus amem,

qui in omnibus es, & operaris? Veni, bone Jesu, Jesu dulcissime, suavissime, pulcherrime, potentissime, sapientissime, gloria mea, & exaltans caput meum: veni, & ure cor meum, inebria me charitate tua, & fac me unum tecum, sicut tu, & Pater unum estis. Dispone & ordina de me creatura tua secundum beneplacitum tuum. Tuus enim sum, & esse volo in sæcula sæculorum. Amen.

§. IV. *Modus orandi in ingressu Templi.*

Cum aliquod templum ingrederis, primò adorabis augustissimam Trinitatem, sanctissimum Sacramentum, & Sanctos quorum reliquiae, & imagines ibi sunt, præsertim ejus Ecclesiæ Patronum. Secundò, gratias ages Deo pro donis gratiæ in hac vita, & gloriæ in altera Sanctis illius Ecclesiæ collatis, & pro omnibus beneficiis, quæ fidelibus concessit petentibus in illa Ecclesia. Tertio, gratias ages iisdem Sanctis pro bona vita quam egerunt, dum Deo in hoc sæculo servierunt; & pro beneficiis quæ impetrarunt supplicibus suis, & devotis hominibus orantibus in templo illo. Quartò, congratulaberis Deo, & sanctissimo Sacramento, & Sanctis illius loci, de felicitate quam habent in gloria cœlesti; & de honore, qui illis exhibetur in terris, præsertim in eo loco; & de bonis operibus, quæ ibi fiunt. Quintò, dolebis de omnibus peccatis, quæ ibi & alibi committuntur contra Deum, sanctissimum Sacramentum, & Sanctos illos. Sextò, petes à Deo per merita Christi Domini in Sacramento existentis, & omnium Sanctorum illius loci, ut remittantur peccata, præsertim quæ ibi committuntur, vel ibidem aperiuntur in Confessione, vel sunt commissa & confessa, utque eis detur gratia non amplius peccandi: ut exaudiat orantes in ea Ecclesia, si expediat ad eorum salutem; tibi que concedat quod petis: ut à Purgatorio liberet animas, quarum corpora ibi quiescunt: ut det tibi gratiam sanctè vivendi, & ad gloriam perveniendi, quemadmodum illi Sancti vixerunt & pervenerunt: ut ea largiatur, quæ peti solent pro lucranda

indulgentia illius Ecclesiæ. Tandem omnes actus suprà scriptos unies cum meritis Christi & eorundem Sanctorum; & sic ex corde sanctissimæ Trinitati offeres ad ejus gloriam, & honorem.

§. V. *Quomodo quisque se gerat cum in aliquod peccatum lapsus est.*

SI te contingat sive ex fragilitate, sive ex malitia in aliquod peccatum, vel defectum incidere, mentem protinus convertes ad Deum. Et primùm quidem vilitatem tuam ad animum revocabis, & actum odii erga te ipsum exercebis. Deinde recolliges te, & conversus ad Deum dices: *Domine Deus meus, ecce gessi me qualis sum. Quid enim à me aliud expectandum quàm sordes, lapsus, atque peccata? Doleo Deus meus ex toto corde meo, & fateor, quod multò deteriora perpetrassẽ, nisi me singulariter tenuisset dextera tua. Ideo gratias tibi ago, precorquene sanctissimam Majestatem tuam me deinceps offendere permittas.* Hæc ubi sincero corde effuderis coram Deo, non eris sollicitus, peccatumne dimiserit an non: nam hæc curiositas superbiam sapit, & est gravissimus laqueus diaboli, mentem reddens inquietam sine fructu. Te ipsum itaque in paterna brachia clementissimi Dei projiciens, exercitationes tuas resumes, ac si nunquam lapsus fuisses. Pueri nondum satis fortes ad ambulandum sapius cadunt, & quia ex se surgere nequeunt, manum porrigunt matri, quæ eos erigit: tu autem Deo carior es, quàm filius matri. Et licet una die sapius labaris, nullatenus tamen de tua salute & emendatione desperabis; sed solita exercitia iterum cum fervore inchoabis, omnibus viribus contendens, ut internam quietem animæ recuperes, & purè ad Deum te convertas. Turbatio enim ex admisso peccato proveniens, non est indicium doloris ob offensam Dei, sed damnorum quæ timentur, præsertim in diminutione famæ & existimationis apud alios. Animi verò quietem sic ferè comparabis.

Facta ad Deum conversione & petita peccati venia ; ipsiusmet peccati penitus oblivisceris & solam ineffabilem dilectionem Dei contempleris , qua summopere desiderat se tibi unire & æternæ beatitudinis te participem efficere. Sic constituto corde in pia quadam tranquillitate , iterum lapsus tuos recogitabis , totoque corpore prostratus coram Deo, dices : *Ecce Domine , hic ante pedes tuos jacens manebo , nec discedam , nisi venia & consolatione accepta. Si vis me mortem quantumvis acerbam subire in poenam multiplicium peccatorum meorum , occide me , percutere me , sed flagellis & morte temporali , ut non maneam in æternum separatus à te. Ingemisco tanquam reus , culpa rubet vultus meus , supplicanti parce Deus. Surge deinde & detege , ac confitere lapsum tuum simpliciter & humiliter Patri spirituali cum certa fiducia obtentæ à Deo indulgentiæ. Abstinebis autem à crebrioribus reprehensionibus & internis afflictionibus , quæ à diabolo quandoque sunt , satagente hujusmodi turbationibus hominem inquietum , pusillanimum & tardum ad bona opera efficere. Tandem his verbis exercitium concludes. *Benedictus es Domine , doce me facere voluntatem tuam. Fac mecum signum in bonum , ut videant qui oderunt me & confundantur , quoniam tu Domine adjuvisti me & consolatus es me. Paratum cor meum Deus , paratum cor meum ad faciendam voluntatem tuam. Loquere Domine , quia audit servus tuus. Pax , & benedictio tua sit super me semper. Amen.**

§. VI. De generali quadam Confessione spiritualiter peragenda.

OPrimum exercitium ad expurgandam animam à peccatis , est aliquoties in anno ante præcipuas festivitates generalem totius vitæ confessionem non sacramentalem , sed spiritualement peragere. Differt hæc à sacramentali , quod illa Sacerdoti , hæc Deo fit : illa suos habet effectus ex opere operato , ut aiunt Theologi , hæc ex opere

operantis : illa necessaria supposito peccato , hæc voluntaria est : illa voce , hæc solo corde fieri potest : illa à Christo instituta fuit in novo Testamento , hæc ab ipso mundi exordio incepit , eaque utebantur antiqui Patres in lege naturæ , & in lege scripta ; estque etiam in usu in lege gratiæ , imo sacramentali præmitti debet , ad quam nemo accedit , quin prius recogitaverit admissa peccata in amaritudine animæ suæ. Commoda quæ affert , plurima sunt. Per hanc enim disponitur animus ad sacramentalem , acquiritur sui notitia , augetur meritum , & quia plus otii in hac est agendi cum Deo , prolixius quam coram Sacerdote indulgere mens potest actibus contritionis , peccatique gravitatem magis expendere & detestari. Cavendum est tamen , ne quis moram protrahat in peccatorum carnalium recordatione , ne dæmonum astu in veteres cadat laqueos impudiciæ. Methodus servanda in hac confessione hæc erit.

I. Excitato ardenti desiderio hanc tanti momenti actionem non tepidè , aut perfunctoriè , sed bene peragendi , elige locum occultum , aut secretum noctis silentium & colloca te in præsentia Dei sedentis tanquam judicis in tribunali , stipati choro Angelorum & Sanctorum : præsentibus specialiter B. Virgine , Angelo tutelari , Patronisque tuis paratis , ut tibi patrocinentur. His autem adstabis cum omni interna & externa reverentia , tanquam reus fune ad collum alligato & præsentiam judicis cum timore & tremore perhorrescens. Sic pudore suffusus dices : *Domine Iesu Christe, ego sum ille peccator nequissimus, miserrimus, abominabilis, qui majestatem tuam tot tantisque criminibus offendi, ut illa enumerare non sufficiam, sicut arena maris præ multitudine numerari non potest.* Tum suspira , & ingemisce , qua majori efficacia poteris : illique dicito , te nullo alio fine ad hoc exercitium ferri , nisi ut seria admissorum scelerum pœnitentia & detestatione injuriam resarcias Majestati ejus illatam , quod certè nunquam ausurus fuisses , si clementer ab ipso excita-

tus non fuisses. Dic etiam tibi statutum esse non inde recedere, quin prius audias verbum consolationis, *Remittuntur tibi peccata tua.* Demum lumen petes, quo scelera tua cognoscas: affectus, quibus ea detesteris, media & auxilia, quibus emendes.

1. His peractis accusa te de peccatis universis, præcipue de gravioribus, etsi sæpe confessis, & uti sperare potes, jam pridem remissis. Percurre omnia, recolendo diversa vitæ tempora ab usu rationis usque ad hanc horam, sequendo seriem præceptorum Dei & Ecclesiæ, teque severissimè objurga & in terram abjice cum maximo affectu doloris & humilitatis. Sic autem per præcepta Decalogi discurre, addendo singulis quæ specialiter in ea materia commisisti.

1. Domine Deus meus, confundor & erubesco levare faciem meam ad te, quoniã iniquitates meæ multiplicatæ sunt super caput meum & delicta mea creverunt usque ad cælum; sed sto coram iudice reus, coram Redemptore servus, ideoque attollo mentem & spem meam ut propitius fias peccatis meis & deleas omnes iniquitates meas. Converte me & convertar, quia tu Domine, Deus meus es. Fac ut memor sim unde exciderim & pœnitentiam, ac prima opera faciam. Debui te Creatorem meum amare ex toto corde meo: idem tecum velle ac nolle, & in te solo confidere & tibi credere. Sed heu! divisum fuit cor meum & posui carnem brachium meum & ad nihilum redactus sum. Dereliqui te fontem aquæ vivæ & fodi mihi cisternas dissipatas, nec me humiliavi sub potenti manu tua, cum in te solo vivere & moveri possim. Insuper hæc & hæc commisi.

2. Quemadmodum autem cor meum abiit in vanitates; ita etiam lingua mea inflammavit rotam navitis meæ: quæque debuerat esse lignum vitæ, te laudare, de te loqui, ô omne bonum, mihi aliisque mortis occasionem dedit. O beatum & perfectum, qui non

est lapsus in lingua : qui enim putat se religiosum esse
non refrænans linguam suam , hujus vana est religio.
O ter felicem qui vota sua , quæ distinxerunt labia sua ,
tibi perfectè reddidit. Ego autem multipliciter ea vio-
lavi , nomenque tuum minimè sanctificavi.

3. Atque utinam saltem delectatus in te fuisset &
sabbatum delicatum servasset , in officiis tuis fervens :
& exultasset labia mea , cum cantarem tibi , & in voce
laudis tuæ omnia ossa mea jubilassent ! inebriata enim
esset terra mea & locupletate ab ubertate domus tuæ ;
pinguia facta fuissent speciosa deserti , & campi tui po-
tentia animæ meæ omnibus bonis abundarent. Nunc
verò lingua mea adhæsit faucibus meis ; contabuerunt
omnia ossa mea ; & orationes meæ atque sacrificia fa-
cta sunt mihi in peccatum propter innumeros defectus
meos.

4. Quod si te , ut par est , dilexisset ; cibus meus fuisset
facere voluntatem tuam , id est superiorum meo-
rum. Propter te alacriter , & perseveranter obediisset
illis , neque dura cervice Spiritui sancto aliquando
etiam in parvis resistisset , tu enim ad illos dixisti : Qui
vos audit , me audit. Hoc autem mandatum multis mo-
dis transgressus sum : sed & subditis meis necessaria non
providi , onera non portavi , cum tu tibi fieri dixeris ,
quod uni ex minimis tuis fit.

5. O quantus hic esse stimulus debet , ne ullum cogi-
tatione , verbo , & facto lædam ; ne alicui injuriam fa-
ciam : sed pacem servem , quoad fieri potest , cum om-
nibus ; pacem tuam , quæ exsuperat omne gaudium ! su-
mus enim filii tui , qui solem tuum oriri facis super bo-
nos & malos. Ego verò legis inimicor naturalis , quæ
mihi fieri ab aliis noluissem , ipsis feci ; vixque amicos
benevolos dilexi , quod etiam ethnici faciunt & feræ.
Te nimirum imitari recusavi & in numero filiorum tuo-
rum censerī , cum ipse præceperis dicens , Diligite ini-
micos vestros , ut sitis filii Patris vestri , qui in cælis est.

Quod si jubes inimicos amari, quem debeo odisse? “

6. Certè in extremo judicio à te agnosci, & inter “
filios tuos computari vellem: Non studui tamen longè “
facere à me desideria turpia & illecebrosa, ut mun- “
do corde te aliquando viderem: nec diligentissima ocu- “
lorum & sensuum custodia repuli à me jacula ignita, “
igne illo candentia, qui ad internecionem devorat & “
sancta omnia profanat. Violavi templum tuum corpus “
meum & denigrata est super carbones facies mea. Li- “
bera me ab omni immunditia mentis & corporis, tu qui “
solus de immundo mundum facere potes: carnis con- “
cupiscentiam longè fac à me, & spiritum rectum in- “
nova in visceribus meis. “

7. Restringe etiam concupiscentiam oculorum, ne “
cupiditate, radice omnium malorum accensus, aliena ca- “
piam, abscondam, retineam, damna inferam: ne rem “
ptoximi desiderem, ne malum ei aliquod inferri patiar, “
qui juxta mandatum tuum tribuere debeo mea, ac om- “
nia potius derelinquere, quàm perdere te. “

7. Et hæc quidem displicent Majestati tuæ, sed “
longè magis os bilingue & mendax, quia veritas es “
Deus meus, uti & proximum lingua percutere, famam “
illius denigrare, servum alienum judicare. Te enim dirè “
vulnerat, qui sic pungit fratrem suum: te cruciat qui “
affligit & contemnit illum, quem tanto pretio redime- “
re dignatus es. Hæc sciebam, Salvator meus, hæc cre- “
debam & credò; at nihilominus contrarium operatus “
sum, lingua Christianus, moribus infidelis. “

Eodem modo te accusabis de commissis contra præ-
cepta Ecclesiæ, statuta tuæ Religionis, per singula dis-
currendo.

8. Sic facta accusatione gravitatem peccatorum tuo-
rum ponderabis, ut ea efficacius detesteris. Peccasti enim
contra Deum, qui est summum bonum, quo spreto ad
umbram boni conversus in rebus caducis tuam posuisti
felicitatem, quod est genus quoddam idololatriæ. A Da-

mino & Principe supremo, infami rebellione, & perfidia defecisti: adversus sponsum animæ tuæ sacrilegum adulterium commisisti; innumeris & maximis beneficiis ad ejus contemptum abusus es, quæ est perversitas, & impudentia inexplicabilis. Expende infinitas Dei perfectiones & tuam abjectissimam vilitatem: omnia bona quæ à Deo recepisti, & mala quæ ei pro bonis reddidisti, & vide an possit ulla insania ulterius progredi, quàm ut is, qui ex se nihil est, eum qui est ipsummet esse, audeat irritare. Hæccine reddidisti Domino stulte & insipiens? Nunquid non ipse est pater tuus; qui possedit & fecit & creavit te? Considera deinde quid te ad peccandum impulerit: crescit enim injuriæ magnitudo, si levi de causa irrogatur. Ob quam igitur causam peccasti? Ob modicam & fœdam carnis voluptatem, ob punctulum honoris, ob vile lucellum, ob res denique vilissimas & instar fumi prætereuntes. Quare Deum factis negasti, diabolum ei præposuisti, idque tanta temeritate, facilitate & audacia, ac si Deus tuus, Deus ligneus esset, qui scelera tua, nec videre posset, nec vindicare.

IV. Ex his prorumpes in vehementem admirationem, qua ratione in statu tam misero vitam hilarem & tranquillam ducere potueris. Quomodo creaturæ te hætenus sustinuerint, quarum conditorem offendisti: cur non omnes adversum te unanimiter conspirarint. Quo pacto Deus tam amanter & patienter te potuerit tolerare, qui tot millena millia aliorum æternis cruciatibus addixit ob peccata & gravitate, & numero tuis minora.

V. Post hæc elicies actum odii & abominationis adversus te ipsum, qui solus auctor peccati es, & peccando majora tibi damna intulisti, quàm unquam inferre omnes demones & homines universi potuissent, quamvis hostes fuissent capitalissimi & crudelissimi. Quare te odio habere debes, atque hostilem in modum persequi, optando penitus abolere quidquid Deo contrarium est, invidendo pia quadam æmulatione eorum felicitati, qui nullo se unquam

unquam crimine obstrinxerunt, anteposendo rebus omnibus animam, quæ Deum non offendit, & vixit ac vivit integræ conscientiæ puritate.

V I. Sequitur contritio, cum firmo proposito non peccandi amplius, & faciendi fructus dignos pœnitentiæ; Addes autem sequentes affectus, si volueris.

Aquæ multæ peccatorum meorum non potuerunt “
extinguere charitatem tuam, Deus meus, quam tot, “
tantisque beneficiis declarare dignatus es. Ideo me- “
moriam memor ero tantæ tuæ charitatis & tabescet in “
me anima mea præ desiderio tui, & liquefcet, Sol iusti- “
tiæ, ad radios amoris tui. Utinam sicut fluit cera à fa- “
cie ignis, sic pereant hodie peccata & imperfectiones “
meæ à facie tua Deus meus. Lavi pedes meos, nunquid “
ultra inquinabo illos? Non faciam, bone Jesu, gratia “
tua, sed diligenter cavebo, ne quid in me displiceat “
purissimis oculis tuis: ambulabo coram te corde perfe- “
cto, & gratissimum mihi erit quicquid sanctissimæ vo- “
luntati tuæ libitum erit: omnes peccandi occasiones evi- “
tabo & virtutibus studebo, quas antea per vitia contra- “
ria violavi, ut in quo te magis contempsi, magis hono- “
rem. Id profiteor hodie coram te & universa Curia tua “
cœlesti, testem illam invocans desiderii mei, & adjutri- “
cem infirmitatis meæ. “

V I I. Post hæc cum omni reverentia, & demissione animi & corporis, pete veniam delictorum à Deo. Obtestare illum per titulos omnes, qui cor illius ad præstandam tibi misericordiam emollire possunt; uti sunt ejus bonitas, amor, potentia, merita Filii sui, beneficia præstita, & in posterum præparata, & gloria, quæ illi in cœlo terrisque decantabitur, si tibi indulgeat. Eandem veniam postula à sanctissima Christi humanitate. Obsecra per puritatem suæ Conceptionis, per Nativitatis demissionem, per vitæ labores, per infamiam mortis, per desiderium, quo vult salutem animarum, per veniam Magdalenæ aliisque peccatoribus concessam, per

C. Bona Opusc. Spirit.

H

merita virtutum suarum, per quidquid pertulit pro te. Utere patrocinio Virginis Matris, Angeli custodis, & reliquorum Sanctorum, & Tutelarium tuorum, pro ea qua pollent gratia apud Deum, & Verbum incarnatum.

VIII. Audi postea quid Deus & Christus interius tibi loquantur. Audi exprobrationes, quibus tuam ingratitudinem & perfidiam tibi obijciunt post tot beneficia quibus te præ cæteris affecerunt. Excipe cum omni humilitate commonitiones, quibus te ad vitam meliorem excitant. Excipe velut ab ore summi Sacerdotis absolutionem, teque ad pœnam in hac vita subeundam paratum offer humi prostratus. Dic confusus, & dolore plenus. *Domine Pater vitæ meæ, nulla est in mundo condigna pœna demeritis meis; nulla, qua possim satisfacere malis, quæ impudenter commisi. Si hoc tibi gratum scirem, libenter me morti traderem in pœnam delictorum meorum: Sed quia me interficere nec possum, nec debeo, tu me miserrimum occide; aut mitte Angelum gladiatorem tuum, qui de me vindictam sumat. Arma creaturarum tuarum exercitum contra me, ut vindicent causam tuam. Irruant in me omnes ægrotudines, dolores, adversitates, injurie, contemptus, calamitates: omnia lubenti animo sustinebo per gratiam tuam, dummodò in fine placatum mihi ostendas vultum tuum. Vultum tuum Domine requiro, quo civitas tua letificatur: vultum tranquillum & jucundum, quo Angeli beatificantur. Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox gaudii, & consolationis, qua dicas servo tuo, Remittuntur tibi peccata tua, vade in pace.*

IX. Demum concludes hanc spiritualem confessionem actione gratiarum, quas Deo & Christo reddes ob remissionem peccatorum, quam te obtinuisse confidis. Renovabis propositum illi serviendi, obtestaberis ut rata esse jubeat decreta animi tui, eaque ipse, sine quo nihil potes facere, ad executionem feliciter deducat. Gratias item ages beatæ Virgini, Angelo custodi & Sanctis, ob opem tibi præstitam, & auxilium eorum pro vita sanctè deinceps instituenda efflagitabis.

§. VII. *Paraphrasis anagogica Dominica Orationis.*

Pater. Tu es ille, qui filios spirituales progeneras, mediante vivificativo germine, & ideo verè tunc filius tuus ero, quando te vero amore constringam. Tu Pater omnia potes qui omnia fecisti ex nihilo, da ut serviam tibi filiali amore, teque intimis visceribus amplectar, & tibi soli adhæream.

Noster, qui ratione tuæ latissimæ bonitatis omnes spiritus rationales per immisos à te radios ad te trahis, & non est qui se abscondat à calore tuo: quando te tam ardenter amabo, ut tua bonitas in me appareat? Nam si verè te amarem, tunc aliquid in me tuæ latissimæ diffusionis stillares.

Qui es in Cœlis. Sed in terris quoque es per essentiam, præsentiam, & potentiam. Verum alio modo in cœlis es, quàm in terra. In cœlis enim sunt Angeli & Beati, qui cœli cœlorum sunt, in quibus es adeo ineffabiliter, ut esse in rebus cæteris non videaris. Cœli etiam sunt sancti viri, qui à terrenis rebus elevati, puri, simplices, illuminati in cœlis semper conversantur: in quibus es per gratiam quæ tanti est pretii, ut sine ea quidquid in mundo est nihil sit. Quando igitur anima mea nitida & clara instar cœli efficietur, & diversarum virtutum sideribus adornata? Tunc enim in me habitabis, cum per flammam amoris ab omni fæce purgatus, mundum tibi & immaculatum cordis hospitium exhibebo.

Sanctificetur nomen tuum. Sine terra efficiatur in me nomen tuum, quod est mirabile. Nisi enim depulsa omni carnalitate te super omnia diligam, terrenæ concretionis pondus spiritum terræ alligatum tenebit. Quando igitur sanctificabitur notitia tua in me? Quando in me habitabis per gratiam & amorem, itaut terra nullum in me habeat locum? Quando depulsa omni mortalitate unus tecum spiritus efficiar per mysticam unionem?

Adveniat regnum tuum, ut non regnet peccatum in meo

Hij

mortali corpore. Vult quidem regnare in me quandoque inanis gloria, quandoque luxuria; sed ego nolo quemquam in me regnare, nisi te Domine Rex Regum, qui solus habes immortalitatem. Tunc autem in me regnabis, cum te ardentem amavero: qui enim te amat, tecum regnat; & qui te possidet, omnia possidet in æternum. Valeant omnia regna mundi, & omnis gloria eorum. Melior est mihi dies una in atriis tuis, quam mille anni in tabernaculis peccatorum. Exul sum & peregrinus super terram, ad hoc natus ut futuram civitatem inquiram, in qua tu regnas: & hoc est regnum, quod opto; nam si hoc quæsero, & iustitiam ejus; tu me de cæteris fecisti securum.

Fiat voluntas tua, sicut in cælo, & in terra. Regnum enim tuum nemo potest possidere, nisi rectus fuerit. Rectus autem esse nequit, nisi qui tuam fecerit voluntatem: voluntatem verò tuam nemo facere potest, nisi ex dono tuo, quia nemo venit ad te, nisi tu traxeris eum. Propterea fiat à te voluntas tua, mihi scilicet donetur à te, ut per gratiam tuam faciam in terra voluntatem tuam, sicut in cælo fit à Beatis per gloriam tuam. Purifica cor meum, o ignis ardentissime, ut expellam perfectè amorem proprium, & rejiciam propriam voluntatem, ut plenè fiat in me voluntas tua, & mea pereat. Pereat in me omnis proprietas, teque solum diligam ex toto corde, & glutino amoris tecum unitus tibi soli adhæream, & consentiam.

Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Non peto quod voluptati serviat, sed quod languenti animæ sufficiat. Non carnis consolationem quæro, sed affectionem supercælestem. Panem volo Angelorum, augmentum videlicet amoris, quo solo afficitur, & satiatur anima mea. Quando fiet istud, optime Pater, ut te flammigeris affectionibus contingens, panem amoris comedam in saturitate? Hunc panem da mihi semper, ut eodem cibo in præsentem nutriar, quo Angeli sancti in gloria saturantur: ut de micis comedam, quæ cadunt de mensa Domini mei. Inquietum est cor meum, donec pane isto divino

aliquantulum confortetur, qui ideo quotidianus dicitur, quia quo plus comeditur desiderio quotidiano, reficit abundantius.

Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Multipliciter enim tibi debitor sum. Nam quis potest numerare peccata quæ feci, quis tolerare quæ quotidie perpetro? Hæc sunt debita, quæ mihi opto dimitti. Solus autem amor uniendo me tibi, te quondam mihi offensum placatum efficiet & reddet gratiosum. Quando igitur ô bene creditor, te vero amore constringam, ut omni peccato dimisso, te mihi placatum sentiam notitia experimentalis? Ne differas secundum multitudinem bonitatis tuæ dimittere mihi, quia & ego verè dimitto debitoribus meis, paratus eis benefacere, ubi & quando oportuerit.

Et ne nos inducas in tentationem. Perfice Pater quod cœpisti, & misericordia tua subsequatur me omnibus diebus vitæ meæ. Scio enim, quod qui perseveraverit usque in finem hic salvus erit. Nemo autem perseverare potest sine te, quia totus mundus laqueis & tentationibus plenus est; & nos in tenebris ambulamus, atque inimicos habemus, qui non dormiunt die, ac nocte. Hoc itaque peto amoris glutino inseparabiliter colligari, quia tunc securus ero, cum tibi totaliter adhærebo.

Sed libera nos à malo. Non à malis, quæ me pati oportet in hac vita, ut prober in camino tribulationis; hæc enim libenter ferre paratus sum tua gratia opitulante: Sed à malo pœnæ infernalis, quæ hominem separat à te: à malo quoque Purgatorii, non ut effugiam tormenta, sed ne diù ibi detentus desiderio frauder videndi faciem tuam, in quam desiderant Angeli prospicere. Verum si ego te ardentem diligere, amoris flamma peccatorum rubiginem exureret, & sic in hora mortis meæ flammigeris affectionibus expurgatus, ad te diù desideratum sine dilatione evolare. Quando ergo hoc ardore te diligam, qui & pœnam excuiat, & à dilatione absolvat? Hoc ipse præ-

stare digneris, qui vivis, & regnas Deus per omnia secula seculorum. Amen.

§. VIII. *Oratio ad sanctissimam Trinitatem.*

O Summa Trinitas, una virtus, indiscreta Majestas; unus in substantia, Trinitas in personis, numerabiliter innumerabilis, mensurabiliter immensurabilis, invisibilis, ineffabilis, admirabilis, incomprehensibilis, imperscrutabilis: Deus magnus sine quantitate, sine qualitate bonus, sine tempore sempiternus, sine situ ubique præsens, sine loco ubique totus, omnia implens sine extensione, sine indigentia omnia creans, sine motu omnia movens. In magnitudine infinitus, summus in bonitate, in virtute omnipotens; in sapientia inæstimabilis, terribilis in consiliis, in verbis verax, in operibus sanctus, justus in judiciis, copiosus in misericordia, patientissimus erga delinquentes, piissimus erga pœnitentes: cui nec præterita transcunt, nec futura succedunt: cui nec origo initium dedit, nec tempora dant incrementum: quem nec spatia dilatant, nec voluntas variat, nec mœsta perturbant, nec læta demulcent. Deus sancte sanctorum, Deus spirituum & cunctæ carnis, à cujus conspectu tremit cœlum & terra; cujus nutui obediunt elementa: vita vivificans me: lumen illuminans me. Aperi mihi clamanti portas justitiæ, & ingressus in eas confitebor tibi. Te adoro, te laudo, te glorifico labiis & corde, omnique qua valeo virtute te benedico; & procumbens humiliter sub pedibus magnificentiae tuæ, gratias ago tibi, quia per illustrationem gratiæ tuæ illuminasti me, & per matris Ecclesiæ documenta in fide tua confirmasti me. Et unde hoc mihi, factor cœli & terræ, qui bonorum meorum non eges, unde mihi hoc quod amasti me? Quid tibi dedi, & retribuisti? Ubi eram antequam fierem, & ut inciperem bonum? Sed tua gratia factus sum, & innumerabilibus donis tuis ornatus sum; perfice ergo me, qui fecisti me; perfice usque ad formam plenam imaginis tuæ, & similitudinis, ad quam formasti me.

Te invoco, ô beata Trinitas, ut venias in me, & templum me facias dignum gloriæ tuæ. Rogo Patrem per Filium, rogo Filium per Patrem, rogo Spiritum sanctum per Patrem & Filium, ut omnia vitia elongentur à me, & omnes sanctæ virtutes plantentur in me. Deus immense, à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia facta sunt, custodi me opus manum tuarum in te sperantem, & in tua solummodo misericordia confidentem. Custodi me quæso hîc & ubique, nunc & semper, intus & foris, itaut in me nullus pateat locus insidiis inimicorum. Ad te beatissima Trinitas anima mea suspirat, quoniam à te infelicitè exulat. Discedens à te quantis se intricavit erroribus, doloribus, timoribus? Cor meum conturbatum est, & inde dolor: dereliquit me virtus mea, & inde pavor; lumen oculorum meorum non est mecum, & inde error. Veruntamen in te speravi Domine, quoniam adhuc confitebor tibi, cum error videlicet à ratione, à voluntate dolor, atque à memoria timor omnis recesserit; & successerit illa, quam spero, mira serenitas, plena suavitas, æterna securitas.

Æterne Pater, ingenite, innascibilis, principium sine principio, auctor bonorum, fons deitatis, ac totius entitatis origo, Deitas tua me totum repleat, ejusque gloriæ participem faciat, quam Filius tuus mihi promeruit. Sanctifica me in veritate, & tui præsentia imple memoriam meam, ut cum timore & tremore semper stem in conspectu tuo, nec unquam mens mea à te avertatur. Fili unigenite, non posterior, nec minor Patre, eique omnino coæqualis, & consubstantialis, Deus de Deo, lumen de lumine, candor lucis æternæ, Verbum incarnatum, virtus omnipotens, sapientia quæ ex ore Altissimi prodisti; imago Patris, splendor gloriæ, & figura substantiæ ejus, illumina intellectum meum, roborâ infirmitatem meam, ut te cognoscam, & diligam; & tanquam unicū præsidium meum omnibus præferam. Sanctissime Spiritus, à Patre & à Filio procedens, utriusque amor,

H iij

& arētissimum vinculum, charitas essentialis, & totius charitatis principium, ignis consumens, flamma vitalis, donum superans omne donum, à quo omnia bona in nos descendunt, inflamma voluntatem meam ferventissimo tui amore, & constanti charitate, ut te solum quæram, & universa despiciam. Adstringe me tibi, & Patri, ac Filio; ut nec intellectu, nec affectu à vobis divellar. Sancta, & adoranda Trinitas, Deus meus, & omne bonum meum, abrenuntio propter te omnibus mundi pompis, & honoribus. Detestor omnem carnis, & sensuum voluptatem: Anathema divitiis, & vanitatibus seculi. Gloria mea hæc sit, pro te contemni: mea voluptas, tibi adhærere: meæ divitiæ, tibi servire in secula seculorum. Amen.

§. IX. *Pia exercitatio erga Christum Crucifixum.*

Montibus Hannoniæ parvus libellus impressus est anno 1634. praxim quandam continens spiritualis exercitationis erga Christum crucifixum, qua pius quidam Dei servus utebatur. Est autem huiusmodi.

I. Habebat hic in cubiculo suo Christi è Cruce pendentis affabrè factam imaginem opere anaglyptico, quam semel in mense nudis pedibus maxima humilitate adorabat, fidelitatis juramentum ei præstans; deque omni quod erat, quod poterat, quod habebat homagium illi faciebat, petens, ut sibi tamquam servo emptitio ejus pedes exosculari liceret. Singulis quoque sextis feriis ipsum cum universa familia adorabat, sicut solet Ecclesia feria sexta majoris hebdomadæ.

II. Cum aliqua tentatione vexabatur, ad ipsum confugiebat: & si foris fuisset, anima ejus ad pedes ipsius volabat, & in sacris ipsorum vulneribus se abscondebat. Cum verò è cubiculo egrediebatur, in una plagarum animam suam relinquebat; & si alicubi inutilia audiebat colloquia, in nidulo suo colligebat se, mente Crucifixum adorans, & dulcia cum eo miscens colloquia. Quod si domi tentabatur, Crucifixum arripiens eo seipsum signa-

bat, eumque amplectebatur, sicut infans terrore correptus, ad matrem vel nutricem fugit. Deinde dicebat sibi, *In hoc signo vinces*: & ad diabolum, *Ecce Crucem Domini nostri Iesu Christi, fugite partes adversæ, vicit Leo de tribu Iuda, radix David.*

III. Si aliquando tentationi succumbens culpam aliquam admisisset, concito gressu ad Crucifixum properabat, seque accusabat ante tribunal justitiæ ejus, & quasi ex ore Domini sententiam suæ damnationis proferri audiret, se humi prosternebat, atque illico pœnitentiam sibi inspiratam faciebat. Interdum etiam graviora sua peccata scribebat, & ad pedes Salvatoris ferebat, ut pretioso suo sanguine ea deleret. Suo item cordi cor saucium Jesu Christi aliquando applicabat, manibus manus, pedibus pedes, ut à fonte totius sanctitatis remedium acciperet suarum necessitatum.

IV. In omnibus dubiis ac difficultatibus suis consilium ab eo petebat dicens, *Loquere Domine, quia audit servus tuus.* Quoties aliquid composuerat, ad pedes ejus ferebat, *Tua est*, inquit, *hæc doctrina, Domine, tu mihi eam didicisti: corrige hæc scripta & omnis eorum laus tua sit.* In desolationibus ad eum recurrebat dicens, *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Confugiebat ad eundem in ariditatibus, & dicebat, *Anima mea sicut terra sine aqua tibi, velociter exaudi me Domine.* Cum ægrotabat, subinde ad ipsum respiciebat, æstimans se felicem quod aliquid pro illo pateretur. Scribebat illi epistolas plenas amore, omnemque statum suum internum ei revelabat, & consilium ab eo petebat; sero florum eum coronabat, accipiens sibi spineam coronam: erant autem flores, diversæ de seipso victoriæ, actusque virtutum, quos illi offerebat serò post examen: spinæ verò erant mortificationes.

V. Vocatus ad aliquam conversationem ponebat Crucifixum super os, oculos, & aures dicens, *Pone te Domine, sicut seram ori meo; sicut sepem spinarum auribus meis, & aliis sensibus, ut nihil intret in cor meum, quod displiceat.*

cordi tuo. Quod si in illa conversatione aliquo modo deliquisset, pœnam imponebat ori suo, ne sacra vulnera oscularetur: oculis, ne in faciem ejus respicerent: linguæ, ne coram eo loqui præsumeret usque ad certum tempus, donec crederet culpam esse expiatam. Semper eum præsentem habere conabatur, cupiens mori cum eo in Cruce. Omnes actiones suas actionibus ejus conformare satagebat, ipsumque jugiter precabatur ut inter brachia sua, & cor apertum reciperet spiritum suum. Hæc & alia obsequia erga Christum crucifixum præfatus Dei servus præstabat: Sed ista dumtaxat è multis excerpfi, quæ ad exemplum, & imitationem sufficere possunt. Amor autem, & spiritus Domini Jesu se devotè exercitanti plura suggerent: ipse enim spiritus adjuvat infirmitatem nostram, ipse postulat pro nobis, & facienti quod in se est, vires ac robur subministrat.

§. X. *Paraphrasis Angelicæ Salutationis.*

Ave Mater Dei, Mater gratiæ, Mater misericordiæ, quæ Deum & hominem peperisti. Ave Regina cœli & terræ, quæ sine væ peccati semper fuisti, ab omni miseria immunis, & verè in omnem æternitatem beatissima. Ave fons salutis, cujus privilegiorum multitudo innumerabilis, splendor æternus, gloria inexplicabilis est. Ave pax, & gaudium mundi, quæ cœlum terræ, nos Deo conciliasti.

Maria, nomen dulcissimum super mel & favum: nomen post Filii tui nomen super omne nomen, in quo post Filii nomen benedicuntur omnes nationes terræ: nomen in quo flectitur omne genu, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Maria illuminatrix omnium spirituum, ad cujus lucem mores effingimus: Domina nostra, cujus pio famulatu felicitatem adipiscimur sempiternam: Stella maris, cujus perpetuo afflatu, & fulgore illustramur, & ad portum salutis dirigimur: Mare gratiarum & sanctitatis, è quo exeunt omnium virtutum exempla, omnia Sanctorum charismata, & beneficia.

Gratia plena. Ira enim & maledictio in omnes filios Adæ: tu autem invenisti gratiam apud Deum. Singulis gratia data est per partes, in te tota se effudit gratiæ plenitudo. Tu gratia plena, quæ nulli unquam peccato aditum aperuisti: gratia, inquam, plena, quia omnia opera ex gratia fecisti, & in cunctis virtutibus excelluisti. Fuere quidem & alii Sancti gratia pleni, sed tu valde differenter ab illis; quia ibi major abundantia liquoris, ubi major capacitas vasis. Quanta autem capacitas tua fuit, quæ illum tuo gremio contulisti, quem cœli capere non possunt?

Dominus tecum. Tecum in corde, tecum in utero, tecum in auxilio. Tecum Filius, quem carne induis; tecum Spiritus sanctus, de quo concipis: tecum Pater, qui eum genuit ab æterno, quem tu paries in tempore. Dominus tecum, & in te; uti Rex in solio, sponsus in thalamo, amicus intimus in amico, imò multò intimiùs & arctiùs. In me etiam Dominus est, quomodo enim subsisterem sine illo? Sed in te multo excellentiùs per maiorem gratiam, per maiorem bonorum communicationem, per assumptionem humanæ naturæ.

Benedicta tu in mulieribus. Verè benedicta, quæ à communi maledictione mulierum libera, nec sterilis fuisti, nec virginitatem amisisti, nec in tristitia peperisti. Portasti Deum qui portat orbem; genuisti genitorem tuum, nutritivisti omnium viventium nutritorem; virum non nosti, & virum utero tuo circumdedisti. Verè benedicta, quæ fuisti excelsior cœlo, latior terra, major universo, illum gerens in ventre, qui nullo clauditur termino. Verè benedicta, quia carne ex te assumpta Filius Dei humanum genus ab omni maledictione liberavit.

Et benedictus fructus ventris tui, Iesus, quia sine corruptione conceptus, sine dolore natus, & ut peccati destructor in lucem editus. Merito benedictus, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula, quem Pater caput Angelorum & hominum constituit, & sine mensura omni

gratia, & benedictione replevit. Tu arbor vitæ fuisti, in Ecclesiæ Paradiso sita, ex qua tam dulcis, tam utilis, tam pretiosus extitit fructus, qui & te benedictam fecit, & nos eripuit à maledictione, & morte peccati, & omni benedictione cumulavit.

Sancta Maria Mater Dei, quæ sancta es, & sanctitatis prodigium; donorumque & gratiarum pelagus inexhaustum. Vera Mater Dei, quæ Deum hominem factum peperisti: pia mater nostra, quæ erga nos maternum geris affectum, & mater peccatorum vocari non erubescis.

Ora pro nobis peccatoribus. Non dicimus quid ores, quia tu scis quid expediat nobis. Tu sancta es, & quid nobis nisi sanctitatem postulabis? Tu gratia plena, quid petes nisi gratiarum abundantiam? Ora igitur pro nobis.

Nunc, & in hora mortis nostræ. Duplex auxilium nobis est necessarium: alterum ut sanctè vivamus, alterum ut sanctè moriamur. Utrumque nobis impetra, ut præsentis temporis ab omnibus malis animæ & corporis liberati, in sanctitate progrediamur, & perseveremus: & cum hora mortis nostræ advenerit, ab omnibus insidiis diaboli erepti, sancti & immaculati hinc decedamus, & perpetuo Dei aspectu in cœlesti patria perfruamur. Amen.

§. XI. *Quomodo colendus quilibet Sanctus, præsertim in ejus Festivitate.*

Constat hoc exercitium quintuplici actu, nimirum adoratione, gratiarum actione, petitione, congratulatione, & oblatione.

1. Ex amore Dei, & Sancti illius, quem propter Deum amas, sanctissimam Trinitatem actu patriæ adorabis, tanquam principium omnium donorum naturæ, gratiæ, & gloriæ, quibus ille Sanctus fuit ornatus in hac vita, & nunc ornatur in cœlo. Ex simili quoque amore ipsum

Sanctum adorabis actu dulci, tanquam ornatum illis donis in hac vita, & in cœlesti gloria. Eodem modo omnes ejus reliquias, ubicumque servantur, adorabis; concipiendo eas in variis partibus dispersas.

I I. Gratias ages sanctissimæ Trinitati pro omnibus donis illi concessis; & Christo in quantum est fons, ex cujus meritis illa dona fluxerunt. Deinde gratias ages ipsi Sancto: Primo, quia tam fideliter Domino suo servivit in hac vita & bene usus est donis naturæ & gratiæ sibi concessis. Secundo, quia nunc in gloria cœlesti tam perfecte famulatur Deo, ipsum laudando & amando. Tertio, pro omnibus beneficiis per ejus merita vel preces, Ecclesiæ sanctæ, vel alicui particulari concessis: & præsertim pro exemplis optimæ vitæ ad imitandum relictis. Demum gratia ages Angelo ejus custodi, aliisque Sanctis, qui cum in hac vita juverunt & quorum auxilio sanctam traduxit vitam & ad gloriam Paradisi pervenit.

III. Rogabis sanctissimam Trinitatem per Christi & ejus Sancti merita, ut tibi & aliis ipsius devotis det gratiam sancte vivendi, ut ille vixit; & ad gloriam perveniendi, ad quam ille pervenit. Eundem quoque Sanctum deprecaberis, ut propter Dei amorem idem nobis efficaciter impetret: Rogabis, ut in Ecclesia sancta minuatur, quàm maximè fieri potest, numerus peccatorum existentium in peccato mortali & justorum tepidè Deo servientium: ut extra illam minuatur numerus infidelium Iudæorum, Hæreticorum & Schismaticorum: ut Principes Ecclesiastici cum toto Clero & Religiosis gratum divinæ Majestati exhibeant famulatum, quilibet pro ratione sui gradus: ut Principes seculares cum omni statu seculari majorem habeant rationem divini honoris & obedientiæ erga Ecclesiam, quàm ullius commodi temporalis; & inter se mutua concordia pacificè viventes; bonis temporalibus ad animæ salutem & pauperum subsidium utantur: ut qui ejus auxilia implorant, salutarem consequantur effectum &

quantocius exaudiantur : ut defuncti , qui in hac vita eum devotè coluerunt , & alii qui nullis specialibus suffragiis juvantur , è pœnis Purgatorii citò liberentur : ut te adjuvet in omnibus negotiis tuis , maximè in eo quod tunc præ manibus habere contingit.

IV. Congratulaberis sanctissimæ Trinitati , & Christi humanitati , quod ille Sanctus tam fideliter in hac vita Deo servierit & nunc sit beatus in patria. Eidem quoque Sancto de hac ipsa re congratulaberis & de omni honore , qui ei in hac vita exhibitus est , exhibetur & usque ad diem iudicii exhibebitur. Angelo item ejus custodi & aliis Sanctis , qui eum juverunt in hac vita , quod nunc gaudeant de tam felici fructu auxiliorum suorum ad laudem & gloriam Dei.

V. Offeres sanctissimæ Trinitati & Christi humanitati , omnia merita illius Sancti & omnes ejus satisfactiones Christi meritis unitas , in honorem divinæ Majestatis & Iesu Christi humanitatis : in gaudium accidentale Beatæ Virginis , Angeli custodis & aliorum Sanctorum ; illorum præsertim , qui amici ejus fuerunt in hac vita , vel quocummodo eum juverunt : ad impetrandam remissionem peccatorum tuorum & totius mundi , & ad tollendam pœnæ temporalis obligationem , in quandam recompensationem pro omnibus beneficiis tibi & toti mundo & præcipuè in eo templo per ejus Sancti merita concessis : ad ea obtinenda , quæ à Deo petis & quibus maximè indiges ad consequendam vitam æternam. Ipsi autem Sancto offeres preces , quas fundunt ad eum omnes fideles pro suis necessitatibus , ut eas præsentet ante Tribunal Altissimi : Offeres desiderium eidem placendi & ejus honorem propagandi.

§. XII. *Exercitium internæ conversationis cum Sanctis.*

Cum solus stas , aut iter agis , pro solatio tuæ solitudinis socios tibi assumes cælestis curiæ cives. Et primo quidem ad B. Virginem accedes & eam cum Archangelo Gabriele humiliter salutabis , agēsque cum ipsa de my-

sterio nostræ Redemptionis. Deinde quæres diligenter S. Joannem Baptistam Præcursores Domini in eremo latentem, dicisque ei: Ave sanctissime & dilectissime amice Jesu Christi Joannes. Multa bona & mirabilia audivi de te; quomodo sis natus mirabiliter, & in utero Matris sanctificatus: quam strictè & religiosè in solitudine conversatus fueris, ne levi saltem cogitatione peccares. Tum petes ab eo quandiu & cur in solitudine vixerit; quis ei ministraverit & alia hujusmodi: audiesque intus ipsius responsum rei propositæ & respondentis sanctitati accommodatum. Postea ad Apostolos Christi procedes, & dulcia cum singulis inibis colloquia. Petes à Petro, quomodo flevit peccatum suum, ibisque cum eo in Templum ad orandum & ascendes in cænaculum, ut accipias cum eo Spiritum Sanctum. Ibis cum Paulo per omnia loca ad prædicandum & quæres ab eo, Quomodo raptus fuerit in Paradisum. Ab Andrea postulabis, quam suavis fuerit ei Crux: à Jacobo majori, qualiter biberit Calicem Passionis occisus ab Herode. Joannem interrogabis de suo Evangelio & divina Apocalypsi, statuque totius Ecclesiæ militantis & triumphantis. Eodem modo cum ceteris colloquia inibis, & discurre postmodum per choros Martyrum, Confessorum & Virginum, insigniores ex eis salutando & de virtutibus eorum sermonem instituendo, cum affectu amoris, devotionis & imitationis.

§. XIII. *Protestatio, & postulatio amantis animæ.*

M Agnum est, Domine, desiderium, quo ardeo te solum amandi, tibi soli serviendi: sed infirmæ admodum ac debiles sunt vires meæ. Multi sunt, qui me persequuntur, infinitæ sunt cogitationes & sine numero tentationes, quæ me affligunt: & nisi tu adjuves me, paulominus habitabit in inferno anima mea. Ideo cupio me tecum ligare vinculo indissolubili, quod in æternum dissolvi non possit. Protestor igitur ego peccator miserabilis & servus tuus indigens gratia & misericordia tua, co-

ram te Deus meus Pater & Fili & Spiritus Sancte, intendens hunc actum continuare in efficacia tui benedicti & amantissimi cordis: Protestor inquam, quod nulli omnino cogitationi, verbo, vel actioni, quæ contra te vel sanctissimam legem tuam, aut contra præcepta Ecclesiæ, & statuta regulæ meæ sint, assensum præbere volo: atque hæc omnia à me semper elongare conabor, exhibendo me purum, & immaculatum in conspectu tuo. Audiant cœli, audiant Angeli, & cælites universi hanc meam voluntatem, & protestationem. Audiat me terra, & incolæ ejus, sintque mihi universæ creaturæ testes vitæ emendationis, quam deinceps instituire decerno. Attentus sit infernus, & qui eum inhabitant maligni spiritus, animæ infelices æternis ignibus addictæ, quia eorum suggestiones, & peccata abominor & detestor, eorumque horribili exemplo tremo & expavescō. Sed quia ex me nihil sum, & nihil possum, instantissimè à te postulo, Domine Deus meus, omne quod mihi necessarium est ad amandum te, & serviendum tibi fideliter. Dum verò hoc dico, intendo hac mea petitione includere, ac simul unire, & offerre tibi omnes orationes omnium Angelorum, & Sanctorum, Beatissimæ Virginis & Jesu Christi Filii tui, omniumque electorum tuorum, quæ vel mente, vel voce factæ sunt ab initio mundi, & fient usque in finem: omnique momento hunc actum renovare intendo, certam habens confidentiam, quia tu Domine exaudies me per Jesum Christum Filium tuum, & per merita Sanctorum tuorum. Amen.

§. XIV. *Exercitium spiritualis mendicitatis.*

Quia pauperes in hoc exilio sumus, mendicandum est nobis in terra viventium, ubi locus est magnarum eleemosynarum, à Rege, à Regina, & ab omni familia. Dividenda cœlestis patria in varios vicos, seu regiones, statuendo in una Angelos, in altera Patriarchas, & sic de reliquis. Porro Angelos considerabis tanquam nuncios,

nuncios & secretarios: Patriarchas & Prophetas, tanquam consiliarios: Apostolos ut iudices: Martyres tanquam milites: Confessores tanquam thesaurarios; Virgines tanquam sponsas & dispensatrices. Praxis hujus exercitii his præceptis continetur. Primò, excitabis mentis torporem, considerando quàm miser sis, & miserabilis; nudus, & cæcus: & expurgabis te à peccatis per compunctionem. Secundò, ascendes Sanctorum habitacula per devotam contemplationem. Tertiò, captabis benevolentiam, eos reverenter salutando, magnificè commendando, & te profundè humiliando. Quartò, expones miseriam tuam, quia reus es & infirmus, omni vitio plenus, omni virtute destitutus, passionibus subiectus. Quintò, sequetur pia, humilis, & instans oratio, in qua exprimes id quod petis tibi utile, & necessarium esse, & ab eis duntaxat sperandum: pietatem eorum nulli unquam negatam, sed semper solitam omnibus misereri: te gratum, & memorem semper futurum. Sextò, tuam petitionem confirmabis variis probationibus, locis, & argumentis. Septimò, obsecrabis eos, & obtestaberis, per Dei misericordiam, & cætera attributa, per Christi mysteria, & pietatem eis exhibitam, per eorum charitatem, & viscera pietatis. Octavò, gratias ages Sanctis, quod à te exorari voluerint, quod crebrius tibi succurrere, & consolationem immittere dignati sint. Nondò, offeres Deo hoc exercitium in unione operum Christi, petens ab eo, quæ à Sanctis postulasti. Hujus exercitii praxim diffusissimè tradit Gerson tractatu de spirituali mendicitate, Tomo tertio.

§. XV. *Exercitatio patientia cum aliquid adversi occurrit.*

CUm tibi aliqua evenierit adversitas, vel contrarietas, sive in corpore, sive in anima, sive in fama, & estimatione, statim confugiens ad orationem, in qua remedium omnium malorum reperitur, petes à Deo virtutem patientiæ. Postea respicies multitudinem peccatorum tuo-

C. Bona Opusc. Spirit.

I

rum, pravosque habitus, & inclinationem ad omnia mala;
& sic orabis.

„ Peccavi, benignissime Jesu, & multiplicatæ sunt ini-
„ quitates meæ super numerum arenæ maris: à planta
„ pedis usque ad verticem capitis non est sanitas in me,
„ & nisi gratia tua adjuvaret me, crescerent quotidie
„ delicta mea usque ad cælum, adeo pronus ad malum
„ sum. Ideo millies me damnare cum Angelis rebellibus
„ debuisses igne sempiterno cruciandum: hæc est enim
„ merces, quam merui tot sceleribus, & transgressionibus
„ meis. Sed tu Domine fecisti mecum misericordiam
„ tuam, & liberaisti me à perditione: & pro pœnis æter-
„ nis, quas evasi per gratiam tuam, hisce minimis tribu-
„ lationibus excerces me, ut purges à peccatis, & præ-
„ pares ad gloriam. Istæ sunt rosæ, & lilia, quæ tu
„ sponse animarum, ad ornandam animam meam mittis
„ è cælo, ut placeat oculis tuis. Accepto hoc donum
„ tuum libentissime, Domine Deus; & toto cordis affe-
„ ctu hanc tribulationem, seu persecutionem amplector,
„ quantumvis recalcitret perfidus sensus meus, & in
„ contrarium renitatur. Non consentio perversis moti-
„ bus partis sensitivæ, pravæ ejus suggestiones rejicio.
„ Accepto, & volo quod tu vis. Fiat voluntas tua.

Hæc postrema verba sæpius repetes: deinde obtutum
figes in Jesum crucifixum, & sic eum amanter alloqueris:
„ Tu pro me pendes in cruce, Jesu dulcissime, spinis
„ acutissimis coronatus, tu pro me spargis pretiosissimum
„ sanguinem tuum, & crudelissimam toleras mortem:
„ ego autem non feram ob tui amorem hanc levissimam
„ tribulationem? Rex æternæ gloriæ, & Dominus uni-
„ versorum pro me vilissimo servo atrocissimam patitur
„ mortem, & ego omnium malorum reus propter ipsum
„ nihil patiar? Solumnè igitur relinquam sponsum meum,
„ vitam meam in tormentis? Absit hoc à me, bone Jesu,
„ tecum pati volo, tecum affigi, & mori. Venite omnes
„ tribulationes, omnes injuriæ, & contumeliæ, omnes

calumniæ, & derisiones; venite quotquot estis infirmitates, & adversitates: Deo juvante patienter feram quicquid ille immiserit mihi, qui tanta pro me passus est. Moriatur sensus, juguletur caro, vivat crux, vivat crux Christi.

Mentem demum elevabis ad Deum, & dices succenso affectu: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Tu ab æternò prævidisti istam mihi eventuram adversitatem à tali persona, tali modo, & tempore, & cum talibus circumstantiis: & hanc præordinasti, & permittere decrevisti ad salutem animæ meæ. Gáudeo igitur & exulto; quod tua sanctissima voluntas adimpleatur in me. Omne meum velle & nolle tuo justissimo beneplacito prorsus subjicio. Absit à me tanta perversitas, ut meam distortam voluntatem tuis æquissimis decretis præferam. Volo quod tu vis, Deus meus, in tempore, & in æternitate. Accepto ex toto corde, & animò hoc donum tuum quantumvis asperum sensui, cum resignatione; & gratiarum actione. Fiat voluntas tua. His autem peractis Deum enixè deprecaberis pro his, à quibus injuriam passus es, si adversitas illata sit ab hominibus; illisque benefacere, & eos alloqui studebis, si occasio tulerit, animò admodum pacifico, & tranquillo.

§. XVI. *Exercitium perfectæ Resignationis.*

1. **U**T te perfectè expropries, & resignes in Deo; hoc exercitio uteris. Primò concipies animò, & propones invariabiliter manere in simplicissima unitate, & purissima simplicitate divinæ præsentiae per totalem tui ipsius expropriationem, & remissionem, ac derelictionem in divino beneplacito & voluntate. Quoties attente spiritum tuum extra hanc dulcissimam mansionem reperies; suaviter in eam reduces absque ullo conatu intellectus, & voluntatis per solum amorem simplicis confidentiæ; & conformitatis: & hæc igitur commoraberis,

in paterno sinu divinæ bonitatis requiescens. Ab hac vērō quiete nusquam discedes, nec ad ea respicies, quæ facis, aut factururus es, aut quæ tibi eventura sunt: nec philosophaberis super afflictionibus, & contradictionibus tuis; sed omnia sine exceptione à benignissima Dei manu dulciter, & patienter accipies, in omnibus acquiescens ejus semper adorandæ voluntati. Quod si aliquam oriri in te sollicitudinem, aut desiderium animadvertis, projice abs te, ac protinus omni cura denudatus ad Deum convertere, protestando te nihil velle aut nolle, nisi ejus sanctissimum beneplacitum.

11. In hac autem solitudine & nuditate cum Christo crucifixo manens, quasi modo geniti infantis simplicitatem imitaberis, ut te Dominus amplectatur qui dicebat, Sinite parvulos ad me venire, & ad culmen amoris sui perducatur. Et si aliquando tua te consolatione, ac præsentia privabit, læto animo esto, id enim faciet magno tuo emolumento, ne ejus præsentia cor tuum afficiatur, sed solo ipsius beneplacito. Beati nudi, quoniam induentur virtute ex alto. Felicissimi fuerunt primi parentes nostri, quandiu nudi fuerunt; & tu quoque felix eris, si verè illud Job dicere poteris, *Nudus egressus sum de utero matris meæ, & nudus revertar illuc: & cum sponsa, Dilectus meus mihi, & ego illi.*

111. Ipso etiam desiderio virtutum, & perfectionis exspoliare te debes, nihil prorsus volens aut quærens, nisi divinum beneplacitum; non reflectens te super actus, & consolationes tuas, nec aliquid cogitans, nisi Deum, quem si nudus, & simplex fueris, in omnibus rebus reperies. Sicut enim pueri omni cura, & sollicitudine carent, & parentibus adhærentes, sine ullo reflexu suis consolationibus fruuntur cum simplicitate, & expropriatione, nihil cogitantes de earum causis, & effectibus: Ita pari ratione veri Dei amatores soli dilecto adhærent, de nulla re solliciti, nisi ut illi placeant, & ipsum ament: purificant se, & ornant, non ut sibi satisfaciant, non ut perfecti

evadant, sed ut cœlesti sponso placeant & obediant. Hæc est vera, & perfecta resignatio, & conformitas tuæ voluntatis cum divina, quam quotidie petere à Deo humiliter debes, orans ex corde, & dicens: *O sanctissima Dei voluntas, semper adimplearis in me! O justissima Dei decreta, adoro vos, & vestro beneplacito consecro & resigno totaliter voluntatem meam, affectus meos, & omnia desideria mea. Tuus sum ego, Deus meus, tua est voluntas mea, tuum est quicquid volo, & cupio. Vive, & regna semper in me, & vires meas conforta, ut adimpleam quod te donante proposui.* Hæc & similia verba sæpe iterabis dulciter, & tranquille, non ore, sed spiritu ea pronuncians, itaut quodammodo ex apice spiritus suavissimè effluant, & distillent: nam sic erunt efficaciora, quàm si per modum orationis jaculatoriæ cum quodam impetu, & conatu proferantur.

§. XVII. De Corona B. Virginis.

INter alias preces, quæ pro Virginis honore fundi solent, valde sollemnis ea est, & à nemine vel perditissimo omiſſa, quæ per globulos, seu orbiculos precatorios filo insertos fit, & Corona, vel Rosarium nuncupatur. Rosarium centum quinquaginta salutationibus Angelicis constat, præmissa cuilibet decadi dominica oratione. Corona ex sexaginta tribus salutationibus Angelicis componitur, & septem orationibus dominicis. De Rosario infra, nunc de Corona agendum; quæ quia Deiparæ velut Regium diadema offertur, & tanquam fertum honoris ab ejus benignitate acceptatur, ideo Corona vocatur. Est autem hæc precatio ex sexaginta tribus Angelicis salutationibus compacta, juxta numerum annorum quibus B. Virgo in terris vixisse creditur, ut fert Doctorum probabilior sententia. In cujus recitatione sequenti forma uti poteris; teque paululum recolliges, priusquam incipias, attendens quàm nobile, & omnino Angelicum officium sis obiturus, & ad quam intentio-

nem. Præmisso signo Crucis dices. *Deus in adiutorium meum intende. Gloria Patri. Dignare me laudare te Virgo sacrata, Da mihi virtutem contra hostes tuos.* Tum in prima decade dum dicis *Pater noster*, memor eris primæ effusionis Sanguinis Domini nostri Jesu Christi in circumcissione: Dum vero recitas decies *Ave Maria*, considera- bis primum statum vitæ B. Virginis, cum adhuc puella in domo paterna commorabatur. Postea dices hanc ora- tionem: *Decies millies benedicant te, gloriosa Virgo, omnes Angeli, Archangeli, Principatus, Potestates, Dominatio- nes, Virtutes, Throni, Cherubim ac Seraphim, cum qui- bus speramus aliquando te videre in celo. Amen.*

In II. decade ad orationem dominicam secundam san- guinis effusionem in horto, & ad Angelicas salutationes vitam B. Virginis in templo meditaberis. Deinde sic ora- bis. *Vigesies millies benedicant te, gloriosa Virgo, omnes Sancti Patriarchæ & Propheta, beati Innocentes, & omnes Sancti veteris Testamenti, cum quibus speramus aliquando te videre in celo. Amen.*

In III. decade considerabis effusionem Sanguinis in Flagellatione, vitamque Deiparæ usque ad annum Chri- sti duodecimum. Tum dices. *Trigesies millies benedicant te, gloriosa Virgo, omnes Apostoli, & Discipuli Domini, Evangelistæ item & Martyres, cum quibus speramus ali- quando te videre in celo. Amen.*

In IV. decade effusionem Sanguinis in spinea corona- tione, & vitam Virginis usque ad annum trigesimum Chri- sti. Subdes. *Quadragesies millies benedicant te, gloriosa Virgo, omnes sancti Confessores, Pontifices, Doctores, Mo- nachi, & Eremitæ, cum quibus speramus aliquando te vide- re in celo. Amen.*

In V. effusionem Sanguinis, cum Judæi Christum suis vestibus expoliarunt, & vitam B. Virginis usque ad Do- mini Ascensionem. Addes. *Quinquagesies millies benedi- cant te, gloriosa Virgo, omnes sanctæ mulieres, Virgines, viduæ, & conjugatæ, cum quibus speramus aliquando te vi- dere in celo. Amen.*

In VI. effusionem Sanguinis in crucifixione, & residuum vitæ Virginis usque ad mortem. Mox dices. *Centies millies benedicant te, gloriosa Virgo, omnes Sancti & Sanctæ Dei, cum quibus speramus aliquando te videre in cælo. Amen.*

Sequitur septimum *Pater noster*, ad quod meditaberis ultimam Sanguinis effusionem in lateris apertione. Tum dices ter *Ave Maria*, commemorando mortem, Resurrectionem, & Coronationem B. Virginis. In fine verò post symbolum Apostolorum dicitur Hymnus *Ave maris stella* cum versu *Ora pro nobis sancta Dei genetrix, & Collecta, Defende quesumus Domine, B. Maria semper Virgine intercedente, istam ab omni adversitate familiam, & toto corde tibi prostratam ab hostium propitius tuere clementer insidiis. Per Christum. Dulce nomen Domini nostri Iesu Christi, & Beatissimæ Matris ejus sit benedictum in secula seculorum. Amen.*

§. XVIII. De Rosario B. Virginis.

Hoc Rosarium adinstar psalterii Davidici ex centum quinquaginta salutationibus Angelicis tanquam ex totidem sua volentibus rosis, componitur, & hinc Rosarii nomenclaturam accepit. Dividitur in tres partes, seu quinquagenas; suntque cujusque partis quinque mysteria, dum quinque decades percurruntur, considerata. Primæ partis mysteria dicuntur gaudiosa, & sunt ista. Annunciatio Incarnationis, atque ipsa Incarnatio Filii Dei: Visitatio Elizabeth, & Joannis Baptistæ sanctificatio: Partus B. Virginis, & Nativitas Salvatoris: Oblatio pueri Jesu in templo, & Virginis Matris Purificatio; (sed huic Mysterio alii substiruunt Magorum adorationem.) Inventio pueri Jesu duodennis in templo. Secunda pars habet mysteria dolorosa, videlicet orationem Christi in horto, ejusque capturam: ejus flagellationem: spineam coronam: crucis bajulationem: Crucifixionem. Tertiæ partis mysteria sunt gloriosa, nimirum Resurrectio Do-

mini: Ascensio in cœlos: Missio Spiritus Sancti ad Discipulos: B. Virginis in æternas sedes Assumptio: ac tandem ipsi Angelorum, & hominum Reginæ, incorruptibilis ac regiæ coronæ impositio. Sic recitatur.

I. Concipe Dei præsentiam, & prævia brevi reflexione ad præcellentiam dignitatis B. Virginis, & ad tuam vilitatem, ac indigentiam, innova propositum ipsam Deiparam ferventiùs colendi. Tum elice actum contritionis, ac præteritam tepiditatem detestare.

II. Certam aliquam intentionem præfige cum humili petitione gratiæ, idque paucissimis saltem suspiriis ad B. Virginem, & ad Filium ejus Salvatorem nostrum directis.

III. Præmisso signo crucis, dic Antiphonam, *Veni sancte Spiritus*, cum versu *Emitte*, & collecta de Spiritu sancto. Sequitur *Deus in adjutorium. Gloria Patri. Dignare me laudare te*. Postea dices hymnum de B. Virgine, in prima parte, *Quem terra, pontus, æthera*: in secunda, *Stabat Mater dolorosa*: in tertia, *O gloriosa Domina*. Facto autem hoc præludio orationem Domini. Eam semel recitabis, & decies Angelicam Salutationem. Ante *Pater Noster* breviter, & quasi in momento præconciplies Deum uti Patrem, & Dominum universorum ubique præsentem, qui te indignum audire dignatur; quare humiliter, & attentè eum rogabis, ac si magnum aliquem Principem alloquereris. Similiter priusquam incipias *Ave Maria*, B. Virginem considerabis aliquem de actibus propositi mysterii agentem, quæ te item indignum libenter audit, & cum actuali reverentia, amore, & attentione recitabis *Ave Maria*, ac si alloquereris magnam aliquam Reginam. Initio item cujusque decadis mysterium in ea recolendum paulisper expendes, & congruentes affectus elicere stude, gratitudinis, amoris, contritionis, compunctionis, zeli imitandi Christum, & B. Virginem, desiderii Patriæ cælestis, congratulationis cum B. Virgine; & similia juxta Mysterii exigentiam.

IV. In decursu cujusque decadis ejus Mysterium pie cole, & absoluta decaderenova affectus, & pete à Christo, atque ab ejus Matre remissionem peccatorum, & virtutes, quæ in eo mysterio magis elucent. Post ultimum verò *Ave Maria* cujusque decadis dic semel *Gloria Patri*. In fine autem Rosarii, sive integrum illud recites, sive tertiam ejus partem, Litanias B. Virginis recitabis cum Antiphona *Sub tuum præsidium*, & collecta *Defende*, vel *Concede nos*: Proponesque Christo, & Matri necessitates, & misérias, quibus premeris, atque earum remedium petes, adferendo pro causa & titulo, gaudium, dolorem, vel gloriam, quibus in propositis mysteriis fuerunt affecti. Demum concludes his versibus, *Laus Trinitati fulgida, Patri, Nato, Paraclito: Laus Virgini Deipara & nunc & in perpetuum. Amen.*

V. Post recitationem discussio obiter successu, dole, vel gratias age; & propone deinceps ferventius recitare. Tum piissimæ Matri obsequium tuum perficiendum, Filioque offerendum commenda juxta præfixas intentiones. Porro hîc notandum, quod quamvis mysteria Rosarii ad quindecim reducantur, quidam tamen totam vitam Christi, & Mariæ in centum quinquaginta articulos dividunt pro numero Salutationum Angelicarum, ex quibus Rosarium constat; propositos articulos singulis inferendo, modo supra explicato: cujus exemplum apud Ludovicum Blosium reperies, itemque in Paradiso animæ Christianæ, & in exercitiis Joannis Justi Lanspergii.

§. XIX. De Corona Domini.

Hanc Coronam ad honorem Salvatoris nostri Jesu Christi, & triginta trium annorum, quibus in terris vixit, primus adinvenit B. Michael Florentinus Eremita Camalduensis; quam Summi Pontifices Leo X. Gregorius XIII. & Sixtus V. approbarunt. Constat triginta tribus Dominicis orationibus, & quinque Angelicis Salutationibus: & sic eam recitabis.

Deus in adjutorium. Gloria Patri. Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi, concede mihi, ut toto cordis affectu, pleno desiderio, & animo sitiendi possim ad te aspirare, ac in te solo respirare, totoque spiritu, & visceribus meis ad tesolum, qui es beatitudo mea, anhelare. Scribe, suavissime Iesu, sanguine tuo pretioso vulnera tua in corde meo, & concede, ut eorum memoria semper in eo impressa maneat, & omnis creatura mihi vilescat. Hanc autem coronam in piissimum cor tuum benignè suscipe; eam enim tibi offero ad honorem, & gloriam tuam, in memoriam annorum tuorum, vitæque tuæ, & passionis acerbissimæ: ut meipsum excitem ad perfectum amorem tui, mihiq; & aliis, pro quibus orare debeo, bona gratiæ, & gloriæ obtineam, te prestante, Deus meus, qui cum Patre & Spiritu sancto vivis, & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

Post hanc orationem dices semel *Ave Maria*, & decies *Pater noster*: deinde secundò *Ave Maria*, & iterum decies *Pater noster*: postea tertio *Ave Maria*, & decies quoque *Pater noster*: Tum quartò *Ave Maria*, & ter *Pater noster*: demum quintò *Ave Maria*. In prima decade meditaberis Christi actiones ab ejus nativitate usque ad annum duodecimum: in secunda à duodecimo usque ad trigésimum: in tertia à trigésimo usque ad mortem. Dum postremo ter dices *Pater noster*, considerabis ejus descensum ad inferos, Resurrectionem, & Ascensionem. Cum verò dices primum *Ave Maria*, B. Virginis primum dolorem meditaberis, quando audivit à sancto Simeone, & tuam ipsius animam pertransibit gladius. In secunda cum Filium amisit: in tertia cum audivit eundem à Judæis captum: in quarta cum vidit cruci affixum: in quinta cum eo caruit in triduo sepulturæ.

Oratio post Coronam. *Benignissime Domine Iesu Christe pietatem tuam supplici devotione depono, ut applicare mihi digneris merita tua, & beatissimæ Matris tuæ in quorum unione offero tibi hanc coronam, quam modo recitavi. Hac merita obtineant mihi remissionem peccatorum, sintque tibi in*

gratiarum actionem pro omnibus beneficiis, quibus me cūm-
lāre dignatus es. Pone, Domine, passionem & mortem tuam
inter iudicium tuum & animam meam, nunc & in hora
mortis meae, & mihi largiri digneris gratiam tuam, & do-
num perseverantiae, Ecclesiae tuae pacem, & concordiam,
vivis veniam & requiem defunctis. Qui vivis & regnas
Deus per omnia secula seculorum. Amen.

§. XX. *Affectus Anima amantis Deum.*

I. **D**omine Deus, qui lucem habiras inaccessibilem,
principium omnium, & ultimus finis, qui me
creasti ex nihilo, constituisti mihi terminos vitae huius
mortalis, quos praeferre non potero, ut amem te & fer-
viam tibi, donec ad aliam meliorem vitam assumas me,
in qua tecum per omnem aeternitatem beatus sim. Domi-
ne Deus meus, ecce pronus & supplex adoro te, & subji-
cio me tibi usque ad imum nihili mei; secundum infini-
tam, & interminabilem distantiam tui à me: tu inquam,
qui solus & omnia es, à me qui ex nihilo, & nihil sum
coram te. Laudo, & benedico te fontem omnium bono-
rum, & quia vis amari à me, & cor meum avidissime po-
stulas, illud tibi totum cedo & dono, ut jam meum non
sit, sed tuum cor, nihilque mei, aut sui amoris habeat, sed
tantum tui: imò jam non ego amem te, sed tu ipse te ames
corde meo, jam non meo sed tuo. Ama te illo ardentissi-
mè, Creator meus, & omne bonum meum, ama te,
quia dignus es: utere illo ad omne arbitrium tuum, post-
posito omni arbitrio meo, quod in tuum transfero, ac
tuae prorsus voluntati trado, permitto & resigno.

II. Sed cur tantopere cor meum desideras Deus meus?
quia nimirum pro nihilo habes ore & lingua diligi, si cor
tecum non sit. Hoc est quod vis, & petis, nec quem-
quam admittis in partem possessionis ejus. Ideo praecipis
mihi, ut convertar ad te in toto corde meo, ut toto corde
te quæram, toto corde te diligam te sequar & obediam
tibi. Dignus enim es omni amore, quia omnis bonitas

& perfectio, omnisque ratio amabilitatis in te est, & tu prior dilexisti nos. Dilexisti nos indignos amore & dignissimos odio, quia sic fuit placitum ante te. Quasi enim non haberes objectum in te, totum tuum amorem quantumvis infinitum adæquans, extendisti extra te amorem tuum & dilexisti me ab æterno propter immensam bonitatem tuam. Atque utinam, Domine Deus, tantum tibi amorē rependere possem, quantum mihi impendisti: quàm libenter te amarem amore immenso, infinito, inenarrabili! Sed miser sum & pronus ad malum ab adolescentia mea; nec possum qualitercumque amare te, nisi tu dederis mihi, ut amem te. Da igitur quod jubes, & jube quod vis. Hoc est enim omne bonum meum desursum descendens à te, amare te propter te solum qui dilectione dignissimus es: nec præter hoc bonum aliud bonum volo, aut cognosco.

III. Utinam nulla hæcenus fuisset, nulla deinceps sit vitæ meæ actio, nulla corporis & animi motio, nulla functio sensuum & potentiarum, nulla virium exercitatio, quæ non fuerit, aut sit ad maximam tui gloriam, amorem, cultum & oblectationem, cooperante & offerente Filio tuo, sine quo nihil sum, nihil possum. Hoc volo, hoc desidero, hoc intendo; & incipiendo ab actione ista, quam hoc momento ago, reliquas omnes & singulas usque ad ultimum halitum vitæ meæ, & per totam æternitatem tibi offero per Filium tuum: & si quam in particulari offerre omiserò, id quæso ut tribuas oblivioni meæ, & incogitantia; & hoc præsens propositum respicias, in quo semper perseverare, & quoties respiravero, id semper renovare cum perpetuo amoris in te mei augmento opto & desidero. Utinam instar thuris, & thymiamatis totus consumar in purissimum & acceptissimum divinæ Majestatis tuæ holocaustum, cum omni afflictione & contemptu, & perfecta mei abdicatione in omnem voluntatem, & beneplacitum tuum, sine ulla proprii commodi admixtione. Amen.

§. XXI. *Actus & exercitia Humilitatis.*

Quia sine humilitate nemo potest placere Deo, qui superbis resistit, & humilibus dat gratiam, omni studio satagere debes, ut acquiras hanc virtutem, ejusque actus frequenter exerceas. Pro hac re proderunt sequentes industriae.

I. Cum animadvertes te aliquem defectum commisisse in sermone, refectione, oratione, aut alio quolibet exercitio; mentem ad Deum elevabis & veniam petes, projiciens errorem tuum in ardentissimam fornacem immensae charitatis suae, ut in ea statim consumatur. Tum ex ipso defectu scalam tibi conficies, qua ascendas ad humilitatem, & fructus ejus decerpas, odium videlicet tui, timorem Dei, desiderium patiendi, & perfecte Deo serviendi. Figes autem mentis obtutum primo in Deo, ejusque infinita perfectione: deinde in te ipso, & summa tua miseria, ac perversitate. Tum ratione inter Deum, & te posita, dices: Heu miseram & infelicem animam meam! Volebat Deus, cui infinitam obedientiam praestare debes, ut hoc faceres, vel ab hac re abstineres; perfidus autem sensus contrarium suadebat: & tu infidelis, ac scelerata, quamvis cognosceres divinam circa hoc voluntatem; sensui tamen, ejusque pravae suggestioni complacere, & consentire maluisti, quam sponso tuo caelesti. Hocne igitur obsequium Domino tuo praestas, vilissima omnium creaturarum? Hanc mutuam vicem illi reddis pro tot gratiis, & beneficiis ab eo acceptis? Siccine fidem servas, qua te illi in baptismo obstrinxisti? Sic solvis promissiones, & decreta adimpleres toties stabilita, faciendi semper in omnibus, & per omnia divinam voluntatem? In hunc sensum plura adjunges invehens in te ipsum, & innovans proposita, sicque ex malo bonum elicies, atque post lapsum validior resurges.

II. Cum suboriri in te sentis gloriam ex recte factis, aut ex donis Dei quae in te sunt; cogita te nec posse, nec

scire quicquam ex teipso, sed Deum omnia in omnibus operari, te verò instar pueri esse, qui nec se attollere, tueri, stare; aut nutrire potest, nec ab alio hoc postulare. Considera deinde multitudinem peccatorum tuorum, ob quæ æterna supplicia promeritus es: considera in quanta adhuc cadere possis, & quod certus non sis, an ullum unquam opus feceris Deo gratum: actiones tuas percurre, & nullam deprehendes, in qua te arguere non possis; & hinc disce parvus esse in oculis tuis. Alphabetum etiam tibi conscribe imperfectionum tuarum, in quas frequentius labi soles; & illud perlege, cum vanitatum aura blanditur. Denique virtutum perfectissimos gradus, & eximiam civium supernorum sanctitatem attende, quàm longè ab eis distes: Sic enim fiet, ut nihil in te invenias unde efferri queas; sed multa potius, ob quæ confundi, & erubescere debeas & novissimum locum tenere.

III. Stude te ipsum cognoscere, & sic ad Deum aspira.
 „ Quid fui Domine? quid sum? & quid ero? Fui nihil,
 „ nihil sum, & erò fortè nihilo pèjus. Fui conceptus
 „ in originali peccato, sum plenus peccato actuali,
 „ & quis scit, an erò condemnatus pœna gehennali?
 „ Fui miserabilis in ingressu, sum miserabilior
 „ in progressu, miserrimus erò in egressu. Cum nihil es-
 „ sem, fui sine periculo damnationis, & sine spe salutis:
 „ & jam sum in spe dubia & gravi periculo: erò aut ex re
 „ sperata felix; aut ex periculi successu infelicissimus.
 „ Sic fui, ut damnari non possem: Sic sum ut salvari vix
 „ possim: sic erò ut in æternum damnatus; aut in æternum
 „ salvus. Quid fuerim scio, quia fui pessimus: quid
 „ sim nescio, quia de gratia incertus: quid ero ignoro,
 „ quia de salute dubius. Quod fui, Domine, ignosce;
 „ quod sum corrige; quod ero dirige: dirige inquam à
 „ malo præterito, in bono præsentis, ad præmium futurum.

IV. Actus hujus virtutis, per tres differentias temporis excuties. In præsentis, admirando, agnoscendo, & fa-

tendo tuam insufficientiam, desiderando actus perfectissimos elicere, offerendo Deo actus elicitos, & beatæ Virgini, & omnibus Sanctis. Quoad præteritum, dolendo de tua socordia. Quoad futurum, proponendo hujusmodi actus omni possibili perfectione frequentare. Quia verò præcipui actus Humilitatis sunt tres: Vilem se, & abjectum reputare: Velle talem ab aliis haberi & tractari: Vilissimum & pessimum omnium se existimare: Praxis eos exercendi secundum tempus præsens, præteritum & futurum, hæc erit.

v. Heu quanta est abyssus fragilitatis, vilitatis & nihili mei quoad esse, posse & operari! quanta nihili moralis ob tot & tanta peccata, quæ feci, facio, & fortè facturus sum, & quæ fecissem, facerem & facturus essem, nisi à Deo Creatore & Redemptore meo singulari gratia, ac providentia præservarer! Quàm merito ergo me profundissimè humiliare deberem! Seraphim ex timo sensu humilitatis velant alis faciem coram divina Majestate: quid ego vermiculus, pulvis & nihilum facere deberem, qui bibo sicut aquam iniquitatem? Excedit hoc intelligentiam meam, & parem affectum non invenio. Agnosco tamen, & profiteor coram te, Deus meus, nihilum meum prout possum. Nihil sum sine te: quidquid facio, quicquid possum, tuum est; solum nihilum malitiæ meæ meum est: Tibi ergo omnis laus, honor & gloria: mihi autem omnis confusio, & ignominia, quia peccavi, & adhuc gravius peccassem, si gratia tua defuisset mihi. Ideo in abyssum nihili mei infra omnes etiam vilissimos, & pessimos, secundum id, quod ex me sum & possum, me demitto, & abjicio. Si quid boni in me est, tuum est: Si quid mali in me non est, mera gratia tua est. Sic sentio de vilitate mea, & infinita Majestate tua: Sic in æternum scitire desidero intellectu & affectu, non meo dumtaxat, sed omnium electorum tuorum Angelorum & hominum, omniumque possibilem creaturarum. Imperfectum meum, Dñe Deus

„meus, viderunt oculi tui; sed in ejus supplementum of-
 „fero tibi omnium Sanctorum, maxime B. Virginis hu-
 „millimæ Matris tuæ intensissimos sensus, affectus, actus
 „que internos, & externos, atque excessus intimæ hu-
 „militatis quos olim elicuere, & elicient, unitos actibus
 „& affectibus, quos tu in terris exercuisti. Suscipe, &
 „offer æterno Patri, & satisfac pro me superbissimo
 „peccatore.

„O cæcitatem, arrogantiam, & malitiam meam!
 „Quam parum huc usque, quam obiter, quam raro in-
 „spexi abyssum nihili mei! Quoties putavi me aliquid
 „esse, cum nihil sim! Quoties dixi in corde meo, dives
 „sum, & locupletatus; & nullius egeo, & nescivi, quia
 „miser ego sum, & miserabilis, & pauper, & cæcus &
 „nudus! Quam raro actus humilitatis exercui tot gratiæ
 „præventus, tot exemplis provocatus, tot oblatis occa-
 „sionibus invitatus! Atque utinam te nunquam offen-
 „dissem tot actibus superbiæ, Deus meus. Doleo de his
 „quantum possum, eosque detestor affectu meo, & om-
 „nium Sanctorum tuorum: & in compensationem tam
 „tepidæ compunctionis meæ offero tibi contritionem, &
 „lacrymas omnium verè pœnitentium, qui suæ, vel alie-
 „næ superbiæ maculas perfectissimè expiunt.

„Paratum cor meum Deus, paratum cor meum, ne
 „desis tu mihi gratia tua, qua aspirante conabor deina-
 „ceps oculos mentis meæ crebrius defigere cum pro-
 „funda admiratione in abyssum vilitatis meæ, & subli-
 „mitatis tuæ, quam fateor me nunquam satis posse
 „penetrare, nec me satis posse humiliare, & despicere,
 „nec ab aliis condignè humiliari, & contemni: Fre-
 „quentando tales actus internos, & externos cum actua-
 „li reflexione: Suborta præsertim occasione, seu tenta-
 „tione inanis gloriæ, contemptus aliorum, confusionis,
 „correctionis, admonitionis, & ignominia, recogitan-
 „do me infinito contemptu dignissimum. Istos autem
 „exiguos conatus meos offero tibi, æterne Pater, &
 „„offerre

offerre semper intendo affectu omnium Sanctorum, in
 unione perfectissimorum exercitiorum humilitatis Christi
 Domini, B. Virginis, omniumque electorum tuorum.
 Tu qui humilia respicis in cælo & in terra, respice in fa-
 ciem Filii tui dilectissimi humiliantis se usque ad mor-
 tem Crucis, humillimæ Matris ejus & tot Sanctorum per
 humilitatem tibi placentium, & da gratiam eos imitandi
 ad maximam tuam, æternamque gloriam. Amen.

§. XXII. *Exercitium somni spiritualis.*

Venerabilis Antistes & vir Apostolici spiritus
 Franciscus de Sales Episcopus Genevensis, cum ad-
 huc juvenis esset, exercitium quoddam somni, sive qui-
 etis spiritualis sibi præscripsit, quod præcipuarum vir-
 tutum actus complectitur & est ejusmodi. Electo huic
 sacrae quieti & mystico somno, opportuno tempore, ti-
 bi primo in memoriam revocabis pios motus, desideria,
 sensus devotionis, animi decreta, inspirationes & lumi-
 na, quæ tibi unquam a Deo immissa sunt: morbos item,
 infirmitates & adversitates ex quibus profecisti; & bona
 proposita, quotquot olim fecisti, renovabis. 2. Quiesces
 in consideratione vanitatis, honorum, dignitatum & vo-
 luptatum hujus mundi, easque rejicies & abominaberis.
 3. Quiesces in consideratione turpitudinis & miseriæ pec-
 cati, malorum quæ secum affert, pœnarum quibus ho-
 minem reddit obnoxium, bonorum quibus animam pri-
 vat, illudque propter hæc detestaberis, & maximè quia
 displicet Deo. 4. Dormitabis suaviter in cogitatione ex-
 cellentiæ virtutis; quæ adeo pulchra & nobilis est, ut
 hominem mutet in Angelum & Deo similem faciat: eam-
 que setio amplecti propones, eligendo media ad ejus
 assecutionem proportionata. 5. Ponderabis rigorem divinæ
 iustitiæ & terribilitatem abyssi judiciorum Dei, teque ad
 virtutem excitabis ex attenta mortis & sequentis judicii
 consideratione, sic tecum differendo: En morior, quid
 proderunt mihi divitiæ, quid carnis illecebræ, quid cul-

C. Bona Opusc. Spiritu

K

men dignitatis? Transierunt omnia sicut umbra & jam mihi reddenda est de omnibus exactissima ratio. 6. Infinitam Dei sapientiam & bonitatem admiraberis, qui tot tibi media & instrumenta ad salutem providit per Filii sui Incarnationem, Sacramentorum institutionem, B. Virginis & Sanctorum exempla, & alia multa ejusdem generis. Septimò tandem in amore solius Dei elicitis ferventissimis ejus actibus requiesces.

§. XXIII. *Exercitium in ariditate.*

Cum tempore ad orationem destinato ita aridus es, ut meditari & orare non possis, aliquod ex sequentibus exercitiis assumes, in quo immoraberis, donec consueta meditationis hora elabatur. Prì mò percurrere breviter præcepta Dei & Ecclesiæ, & discute quomodo singula observaveris; tum veniam pete & propone emendationem. Eodem modo discurras per septem vitia capitalia, sensus corporis, potentias animæ & tui status, seu officii particulares obligationes. Secundò, recita aliquam orationem vocalem attentè, immorando in singulis verbis, donec aliquis pius affectus tibi occurrat. Tertiò, vitam Christi in certa spatia & loca divide & ea mente percurrere, addito in singulis erga propositum mysterium aliquo pio affectu. Loca autem poterunt esse, Nazareth ubi conceptus, Bethleem ubi natus, Ægyptus, iterum Nazareth, desertum, Galilæa & Judea ubi prædicavit, cœnaculum, hortus & cætera passionis loca, Sepulchrum, Limbus, iterum terra & cœlum. Quartò, Spiritualis meditationis exercitium perage supra descriptum §. 14. Quintò, mente peregrinare ad S. Sepulchrum Domini, ad limina Apostolorum, ad S. Jacobum Compostellæ, ad B. Virginem Lauretanam; & in iis locis pete à Deo & Sanctis necessaria tibi ad salutem. Sextò, saluta Christi plagas modo præscripto §. sequenti. Septimò, visita carceres, xenodochia, agonizantes, in aliquo periculo constitutos, & pro singulis ora. Octavò, exercitium somni spiritualis

perage, de quo supra §. 22. Nonò, descende in centrum terræ, percurrere sinus ejus, infernum, Limbum, Purgatorium; vide quid ibi agatur, timorem concipe & horrorem de peccatis & statue ab eis abstinere.

§. XXIV. *Oratio ad quinque vulnera Christi*

S Alve vulnus benedictum dexteræ manus Domini mei Jesu Christi Crucifixi, pro me & omnium hominum salute roseo stillans cruore. Protege me, Domine, dexterâ tuâ, ne quando dicat inimicus meus, Prævalui adversus eum, quem tu sanguine tuo redemisti. Deducat me mirabiliter dexterâ tuâ, ut omnes cogitationes meas & sermones mei semper rectâ tendant & dirigantur ad te, ut potest scopum & finem meum. Da mihi gestare semper ardentem lampadem, oleo charitatis instructam, ut dignus habear, qui tecum ad cœlestes nuptias intromittar; ut cum seculum judicaturus adveneris, ad dexteram tuam constitutus audire merear cum electis tuis: Venite benedicti Patris mei; percipite Regnum vobis paratum à constitutione mundi. Amen.

i i. Salve beatificum vulnus sinistræ manus Salvatoris mei Jesu Christi, pretiosissimo ejus sanguine purpuratum. Manu tua forti & brachio excelso ad nihilum redige, Domine, quidquid sinistrum & perversum moliuntur adversum me, qui cogitant mihi mala. Comprime vires hostium, qui quærunt animam meam. Tuere me & adesto mihi in omnibus adversitatibus & tribulationibus meis. Dic animæ meæ, Salus tua ego sum; ut de manu inimicorum meorum liberatus, in sanctitate & justitia serviam tibi omnibus diebus vitæ meæ. Amen.

i i i. Salve gratiosum vulnus dextri pedis Domini mei Jesu Christi, sanguine Agni immaculati conspersum. Perfice, Domine, pedes meos tanquam cervorum, ut indefesso cursu per viam mandatorum tuorum incedam, eaque semper exquiram, quæ placita sunt tuæ divinæ voluntati. Dirige gressus meos in virtutem, donec videam Deum

Deorum in Sion. Lucerna pedibus meis sit verbum tuum & lumen semitis meis, ut etiam proximis lucis exempla præbeam, quatenus tu Deus meus in omnibus & ante omnia glorificeris, nunc & in æternum. Amen.

i v. Salve venerabile vulnus sinistri pedis Christi sanguine madefactum. Evelle, Domine, pedes meos à laqueo, quem statuerunt mihi inimici mei. Custodi animam meam à lapsu, ne fiam hostibus meis in prædam. Non veniat mihi pes superbiæ, sed in simplicitate cordis mei incedam coram te omni tempore. Edoce me vias tuas, ut sciam quid acceptum sit coram te & opere compleam universa, quæ præcepisti mihi. Amen.

v. Salve vulnus saluberrimum cordis Jesu Christi crudeli cuspide inflicturn, è quo sanguis & aqua copiosè emanarunt in abluitionem peccatorum nostrorum. Vulnera cor meum, Domine, amoris tui jaculo, ut te in omnibus & super omnia colat, teque & proximum propter te ferventi semper amore prosequatur. Munda me purissimo sanguine & aqua salutari, ut ab omni labe emundatus, te Deum Salvatorem meum, quem soli mundo corde videbunt, in omni æternitate merear contemplari. Amen.

§. XXV. *De Communione spirituali.*

SAncti Patres usum hujus communionis commendaverunt, ut cum quis percipere Corpus Christi sacramentaliter non potest, saltem illud spiritualiter percipiat; voto nimirum ac desiderio, & fide viva, quæ per dilectionem operatur, de qua dicit Augustinus: *Crede, & manducasti.* Hæc autem communio fieri potest, & cum quis Missæ interest, & extra Missam, atque Ecclesiam, potestque repeti multoties in die. Cum Missam audis sic procedes. Post orationem Dominicam convertes animum tuum hac intentione ad Dominum, tuamque fragilitatem & defectus, Deique præsentis majestatem meditaberis. Deinde Agnus Dei ter repetes cum Sacerdote, dolorem de peccatis tuis corde contrito excitabis, & pa-

cem cum Deo, cum proximo, & cum teipso postulabis. Similiter iterans cum celebrante, Domine non sum dignus, affectu quàm potes humilitatis intensissimo, te tanta dignatione amabilissimi Salvatoris ad te venire parati indignissimum reputabis, ob peccatorum tuorum multitudinem & gravitatem: ob ingratitude tuæ pro tot beneficiis enormitatem: ob corporis & animæ fœditatem, & abyssalem tui nihili vilitatem. Tum Jesu Christi infinita pietate fretus, eum invitabis ad mundandum, ornandum, & in æternum possidendum cor tuum ardentissimis suspiriis. Mox affectus fidei, amoris & aliarum virtutum exercebis, ac si sacramentaliter communicasses, & pro spiritali refectione gratias ages. Si verò extra tempus, & locum sacrificii spiritaliter communicare desideras, priorem communionem Sacramentalem in memoriam revocabis & animo te conjunges Sacerdotibus offerentibus, ac ferventi desiderio dices: *Domine Deus meus, quando te denuò in anima mea suscipiam? Veni Deus meus & jam nunc in me spiritaliter & refice me. Cupio esse particeps omnium sacrificiorum, quæ ubique in Ecclesia Catholica tibi offeruntur. Veni dilecte mi, in animam meam, purga eam stillicidio tui pretiosi sanguinis, riga fluentis gratiæ, fœcunda rore misericordiæ, ut fructus proferat dulces gutturi tuo. Veni spes mea, posside regnum cordis mei, conforma illud cordi tuo, ut idem tecum velit & nolit, nunc & in æternum. Quidquid denique præscribitur pro communiōne Sacramentali, ad spiritualem transferri, eique optimè convenire potest.*

§. XXVI. *Pia exercitatio pro his qui Missæ interfunt.*

CUM Sacrificium Missæ sit viva & vera, vitæ, passionis & mortis Christi representatio, quotidie illi inter esse oportet; & si datur occasio eidem ministrandi, nullo modo negligenda est, nam cæteris paribus majus est ministrantis meritum, quàm simpliciter assistentis. D. Thomas jam Sacerdos, & Doctor post quotidianam ce-

lebrationem aliud sacrum audiebat, cui etiam ut plurimum ministrabat. Qui Missam cum potest non audit, is Deo ingratus, suæ salutis immemor, & ad officia pietatis nimium languidus esse convincitur: in ea enim meritorum Christi inæstimabilis thesaurus cuius Christiano proponitur, & sacrosancta redemptionis nostræ mysteria renovantur. Si virtutes & merita omnium Sanctorum, si omnium Martyrum tormenta, si cuncta obsequia Deo præstita, præterita, præsentia & futura simul jungantur, non tam perfectam laudem, & honorem Dei complectentur, quam unica continet Missa à quocumque Sacerdote celebrata. Atque hinc colligere potes quam turpe sit & deplorandum, tanti sacrificii dignitatem & utilitatem, aut non æstimare ut par est, aut ignorare. Et revera hoc tremendum Mysterium ignorare, aut spernere videntur illi, qui corpore præsentem in templo, mente & oculis vagantur. fabulas & nugas miscent, eique adstant tanquam comedie spectatores. Hi sunt, qui in loco misericordie divinam contra se justitiam provocant; & nova committunt peccata, ubi vetera expiare debebant. Sed his omissis modus piæ audiendi sacrum tradendus est.

Et primo quidem eundo ad Ecclesiam magnum in te excita pietatis sensum cum spiritali quadam alacritate, quæ oriatur ex consideratione præstantissimi operis ad quod accedis. Opus enim est divinum, Deo gratissimum & maximè utile ad propitiationem pro peccatis, ad exercendos actus præcipuarum virtutum, ad obtinendam mentis puritatem, & unionem cum Deo, ad exhibendum sanctissimæ Trinitati cultum, honorem, gratiarum actionem modo excellentissimo, ad impetrandum tibi, & proximo quicquid ad vitam temporalem & æternam necessarium est.

II. In ingressu Ecclesiæ aqua benedicta te asperge elicitu actu fidei, & contritionis. Tum locum elige, quantum fieri poterit, remotum à turba & ab occasione distractionum. Deum præsentem in propria domo Majesta-

ris suæ adora, qua majori potes reverentia. Aperi mentis oculos, & vide Angelorum multitudinem circumvolantem, & Sacerdoti assistentem cum ingenti tremore & honore. Hos imitare, flexisque genibus, internos externosque sensus ita compone, ut quidquid est in Ecclesia, fiat tibi invisibile, nec aliquam sensibus impressionem faciat. Æternus Sol justitiæ, qui ibi adest, mentem tuam absorbeat, & sensus perstringat tanto claritatis excessu, ut nihil aliud videre, cogitare aut percipere possis.

III. Sic compositus Sacerdotem expecta & dum ille se præparat, dum sacris se vestibus induit, excita in te fervorem devotionis, contritionem, & amorem, pete gratiam à Deo, & ora hac vel simili formula.

Oratio.

Clementissime Pater misericordiarum & Deus totius consolationis, qui sic mundum dilexisti, ut Filio tuo unigenito non parceres; sed eum pro nostra reparatione acerbissimæ passioni & morti traderes, cujus gratissimam oblationem quotidie in Ecclesia renovari voluisti, ut illius in nobis fructum innovares: da mihi obsecro huic tam admirando & salutari divinæ tuæ potentia, sapientiæ, ac bonitatis mysterio sic interesse, ut cruenti illius sacrificii participationem per hujus incruenti oblationem quam efficacissimè consequi valeam. O quot suspiriis, quam ardentibus votis ipse coæternus tibi Filius desideratus à cunctis gentibus fuit! donec tandem missus à te formam servi accepit, & nostra mortalitate indutus Majestatem Deitatis carnis velamine obtexit: tibi que obediens factus usque ad turpissimam mortem crucis, nos morte sua ab æterna morte redemit. Hoc opus tam immensæ charitatis in hoc Missæ sacrificio recolitur, cui utinam assistere possem ea devotione, attentione & reverentia, quam exigit divinæ Majestatis præsentia, tot Angelorum assistentium frequentia, tot mysteriorum quæ hinc geruntur, magnificentia. Tu quæ

„ so, Domine, posside, ac rege cor meum gratia tua, ut
 „ hoc meum obsequium tibi placeat, & profit animæ
 „ meæ. Doleo ex intimo corde meo, quod unquam of-
 „ fenderim te, qui tantopere dilexisti me. Credo in te
 „ viva fide, ô æterna veritas: spero in te firmiter, ô vera
 „ salus animæ meæ: Amo te ex toto corde, ô summum
 „ bonum meum. Absorbeat me ardentissima vis amoris
 „ tui, ut nihil unquam separet me à charitate Christi Salva-
 „ toris mei, qui ex summo amor carnem suam, & sangui-
 „ nem mihi dedit; & sub speciebus panis & vini, ut per-
 „ petuo nobiscum esset, mirabiliter esse voluit: cum quo
 „ & Spiritu Sancto vivis, & regnas Deus per omnia se-
 „ cula seculorum, Amen.

I V. Junge & conforma intentionem tuam cum inten-
 tione Sacerdotis hoc modo.

„ Suscipe sancta Trinitas unus Deus hoc sacro-sanctum
 „ Sacrificium Corporis, & Sanguinis Domini nostri Je-
 „ su Christi, quod ego indignissimus servus tuus divinæ
 „ Majestati tuæ per hujus Sacerdotis manus offero, una
 „ cum omnibus sacrificiis tibi unquam oblatis & offe-
 „ rendis, unitum sanctissimo Sacrificio ab eodem Domi-
 „ no nostro in ultima Cœna & in ara crucis oblato, omni
 „ possibili pietatis affectu, ex puro amore tuæ infinitæ
 „ bonitatis, juxta intentionem ejusdem Salvatoris nostri,
 „ & sanctæ Matris Ecclesiæ; ad maximam, æternamque
 „ gloriam tuæ divinæ Majestatis: in protestationem su-
 „ premæ excellentiæ & dominii tui, & nostræ subjectionis,
 „ ac dependentiæ à te: in perpetuam commemorationem
 „ passionis, ac mortis ejusdem Domini nostri: in
 „ honorem, augmentumque gloriæ B. Virginis, ac to-
 „ tius curiæ triumphantis: in gratiarum actionem pro
 „ universis beneficiis sanctissimæ Humanitati Domini no-
 „ stri, B. Virgini Matri ejus, omnibus Sanctis, & electis,
 „ cunctisque creaturis, & mihi ingrato atque indigno,
 „ hucusque collatis, & conferendis in æternum: in satis-
 „ factionem peccatorum meorum omniumque fidelium

vivorum, & defunctorum: ad impetrandum mihi, & omnibus omnia subsidia vitæ temporalis & æternæ. Singulariter offero pro hac gratia obtinenda & pro his mihi specialiter commendatis, omnibusque pro quibus orare soleo & teneor, ut omnes te agnoscant, ament & glorificent in æternum. Amen.

v. Cum Sacerdos descendit ut recitet confessionem, percurre breviter peccata tua, contritionem excita, & innova propositum emendandi. Et cum ascendit ad Altare, illud osculaturus, adora omnes cœlites, eosque tibi; ac tuis, & toti mundo auxiliares advoca. Ad Introitum devotè attende, eosque in te accende affectus, quos verba requirunt. Ad *Kyrie eleison* quemlibet ternarium ad singulas personas sanctissimæ Trinitatis dirige cum intenso dolore de peccatis. *Gloria in excelsis Deo* recita cum Sacerdote, desiderans Christum Jesum amore tui in vili stabulo natum, laudare, redamare & glorificare. Ad *Domine vobiscum*, cum Minister respondet *Et cum spiritu tuo*, paucis, sed ardentè Deum rogo, ut Ministris Ecclesiæ omnem gratiam & dona necessaria ad officium suum ritè exequendum largiri dignetur. Post hanc Salutationem sequuntur collectæ quibus similes affectus associabis, & quod Sacerdos petit, tu quoque à Deo postulabis.

vi. Epistolam, sive lectionem, & Evangelium attentè audi cum desiderio divinam voluntatem tibi indicatam adimplendi & affectus elice, rei quæ legitur proportionatos. Zelo exardescere Evangelicæ perfectionis, mores tuos Christi monitis & institutis conforma, aliosque omnes verbo & exemplo ad Christum trahere propone. Symbolum recita cum Sacerdote, elicitò fidei actu circa omnes ejus arriculos cum desiderio eandem propagandi.

vii. Sub Offertorio & Secretis offer sanctissimæ Trinitati vitam, passionem & mortem Christi Salvatoris, & merita ejus, ac omnium Sanctorum pro communibus Ecclesiæ necessitatibus: pro conversione infidelium & eorum, qui sunt in peccato mortali: pro fervore iustorum

repidè Deo fervientium: ut multiplicentur Sancti in Ecclesia: & pro salute totius mundi. Offer etiam omnia desideria & opera tua, & unicū meritū Christi Salvatoris.

VIII. Ad Præfationem Deo gratias age pro omnibus beneficiis communibus & particularibus, illis præsertim, quæ non cognoscuntur ab omnibus, & quibus multi abutuntur, & pro quibus gratias non agunt quantas possent, & deberent. Denique usque ad elevationem pro omnibus deprecare hac, vel simili oratione.

Oratio.

„ **S**uscipe, clementissime Pater, de manu hujus Sa-
 „ cerdotis hoc sacro-sanctum Sacrificium in unione
 „ illius tibi gratissimi, quod dilectus Filius tuus tota vi-
 „ ta, in ultima Cæna & in Cruce obtulit tibi pro me &
 „ omnibus, pro quibus mori dignatus est. Respice in fa-
 „ ciem Christi tui, & per paterna infinitæ misericordiæ
 „ tuæ viscera; per ejusdem Unigeniti tui merita, per ejus
 „ Incarnationem, Nativitatem, Circumcisionem, lacry-
 „ mas, labores, passionem & mortem; per incompre-
 „ hensibilem charitatem, qua tanta pro me fecit, dixit,
 „ & passus est; per eximiam B. Virginis Matris ejus
 „ sanctitatem, per omnium Sanctorum tibi exhibita, &
 „ exhibenda obsequia, miserere Ecclesiæ tuæ Sanctæ ipsius
 „ Filii tui Sponsæ, quam acquisivit sanguine suo; &
 „ eam toto orbe terrarum rege, dilata, coaduna, sancti-
 „ fica & exalta, ut per eam & in ea perfectè ab omnibus
 „ glorificeris. Miserere summi Pontificis omniumque
 „ Episcoporum, Prælatorum, Pastorum animarum, Re-
 „ gum, Principum, Magistratum, & aliorum, qui ma-
 „ ximè possunt gloriæ tuæ, & salutis animarum prodesse.
 „ Effice illos homines secundum cor tuum, zeloque glo-
 „ riæ tuæ, & salutis animarum inflamma, ut & ipsi corde
 „ perfecto omnes voluntates tuas faciant, subditosque
 „ sibi verbo, exemplo, consilio, imperio, & auxilio ad

idem inducant. Miserere deinde omnium statuum Ec-
 clestasticorum, nostræ præsertim Congregationis; om-
 nesque & singulos gratiæ tuæ radiis illustra, & sinceræ
 charitatis igne accende, ut omni humano respectu se-
 moto, sese invicem intimè diligant; mutuis officiis ju-
 vent, exemplis excitent, non quærant quæ sua sunt,
 sed ad unicam tuam gloriam, & animarum salutem pro-
 movendam unanimiter conspirent. Memento item, &
 miserere omnium, pro quibus singulariter orare teneor,
 parentum, fratrum, sororum, consanguineorum, affi-
 nium, benefactorum & amicorum meorum, omnium
 qui se mihi commendaverunt, quibus scândalo fui &
 quos ego contristavi, offendi & juvare neglexi, quosque
 per me indignum vis juvari & in viam salutis dirigi:
 omnium innocentum & bona desideria habentium: ago-
 nizantium, infirmorum, afflictorum & de gravi aliqua
 tribulatione ad te clamantium; eorumque necessitati-
 bus clementer subveni, piis desideriis aspira, misericor-
 diæ tuæ thesauros singulis aperi, ut à peccatis liberati
 bonis operibus abundant, tuoque in omnibus benepla-
 cito se conforment. Oculos quoque tuæ pietatis con-
 verte ad infelices animas peccatorum nexu constrictas,
 obstinatas, impœnitentes & in densis perfidiæ, ignoran-
 tiæ atque infidelitatis tenebris pereuntes: Libera eas de
 ore Leonis, revoca ad gremium Ecclesiæ tuæ, & ad oscu-
 lum pacis admitte, ut agnoscant & diligant te, & quem
 misisti Jesum Christum. Miserere denique omnium fide-
 lium defunctorum & rore clementiæ tuæ ardores eorum
 tempera, eisque locum refrigerii, & pacis indulge, ut
 à pœnis erepti te pro me ardentissimè ament, & lau-
 dent in cœlis, cui ego tam imperfectè servio in terris.
 Horum omnium miserere, & mei in primis ingrati pec-
 catoris, gratiam concedens, ut à peccatis emundatus ad
 altissimum gradum perfectionis ascendam, & nunquam
 amplius separer à te in secula seculorum. Amen.

IX. Ad elevationem adora intentissimo affectu sanc-

tissimum Sacramentum & dic: *Adoro te, Christe Iesu, qui exaltatus es à terra, ut omnia trahas ad te ipsum. Trahe me post te fomiculis charitatis tue. Tuus sum & ero in æternum: posside me & totum conforma voluntati tue. Tu Rex gloriæ Christe; & quæ sequuntur usque ad finem Cantici Te Deum laudamus.*

x. Post elevationem offer Deo in unione sanctissimi Sacramenti exigua tua dona cum intenso devotionis affectu, nimirum firmum propositum nunquam peccandi mortaliter, sed nec venialiter quidem animo deliberato: observandi exactissime vota tua & statuta tuæ Religionis: sufferendi quicquid acciderit adversi: promovendi te & alios semper in via perfectionis quantum licebit. Post hæc ora pro illis à quibus aliquid passus es: Isti enim sunt veri benefactores tui, qui materiam tibi meritorum maximam præbent. Orationem Dominicam recita cum Sacerdote & deinde percurre cum multo affectu pulcherrimam illam orationem: *Respice quasumus Domine super hanc familiam tuam &c.* & si opus fuerit, sæpius repete.

x i. Agnus Dei ter cum celebrante percurre & præpara te ad communionem spiritualem, quæ nunquam omittenda est, quando sacramentaliter non communiceas. De ea actum est supra Aspirabis autem ad Christum dicens, *Veni dilecte mi in hortum tuum animam meam, perfla eam auster cælestis, ut fluant aromata illius; purga eam stillicidio tui pretiosi Sanguinis, riga fluentis gratiæ, facunda rore misericordiæ, ut fructus proferat dulces gutturi tuo. Veni spes mea, amor meus & omnia; posside regnum cordis mei & conforma illud cordi tuo. His præmissis quasi sacramentaliter communicaßes, gratias age pro spiritali refectione & fervidi amoris in te actus excitata usque ad finem Missæ. Sacerdotis benedictionem summa cum reverentia excipe, cum spe uberius à Christo accipiendæ. Evangelium denique S. Joannis piè audi & gratias age pro beneficio Incarnationis.*

x i i. Sacro peracto rursum gratias age & pete à Do-

mino remissionem omnium tuorum & alienorum peccatorum, quoad culpam & pœnam: excellentem tibi & aliis sanctitatem: continuum auxilium in omnibus necessitatibus tuis & aliorum, corporalibus & spiritualibus: magnam gratiam adversariis & inimicis tuis, si qui sunt, aut erunt: & commenda illi in particulari aliquam necessitatem tuam, vel alienam. Demum ora pro felici exitu diei & veniam postula quod minus attentè & reverenter tam tremendo sacrificio interfueris.

§. XXVII. *Fasciculus aspirationem & aliquot brevium Orationum.*

Domine Jesu spes mea & unicum solatium animæ meæ, hodie propter te abrenuntio omnibus, quæ in mundo sunt: omnibus amicis & propinquis, omnibus delitiis & dignitatibus, omnibus divitiis & voluptatibus, omnibus solatiis & recreationibus & quibuscumque caro allici & anima inquinari potest, paratus his carere quomodocumque volueris. Te verò eligo in gubernatorem vitæ meæ & refugium meum in omnibus necessitatibus, quia non est salus extra te, nec vita sine te.

I. O amor potentissime, Jesu midilectissime, extrahe quæso cor meum à me, illudque purifica & renova & ab omni sorde expurgatum absconde in vulnere aperti lateris tui, ut ab eo deinceps egredi nequeat. Vivam ego sine corde & tu esto cor meum, vita mea & anima spiritus mei.

II. Sancta Trinitas unus Deus, qui me creasti ad imaginem & similitudinem tuam, reforma in me hanc tuam imaginem, ut cum anima mea è corpore separabitur, dignus inveniar præsentia tua & consortio Sanctorum. Quia vero perditè vixi omnibus diebus vite meæ & tempus mihi inutiliter elapsum est, ut illud irreparabili jactura amissum aliquo modo recuperare queam, averti me quantum possum ab omni loco & tempore, totisque viribus in illud hunc æternitatis recipio, in quo tu essentialiter exis-

tis. Ibi enim neque præteritum, neque futurum est; ibi omnia deperdita reperiuntur. Atque utinam omni tempore sic laudabiliter vixissem, sicut omne selecti tui vixerunt. Utinam deinceps sic vivam, ut nihil in me reperiatur, quod oculis Majestatis tuæ displiceat. Hoc votum meum est, hæc firmissima voluntas. Præsta tu per gratiam tuam, ut quod inspiratione tua concepì, nulla possit tentatione mutari.

I V. Largire mihi Domine, ut plangam peccata mea, & pro iis satisfaciam antequam moriar. Fiant oculi mei fontes lachrymarum & da mihi omnium verè pœnitentium contritionem. Adjuva me, clementissime Pater, indignum filium tuum clamantem ad te, & adesto mihi in omni periculo, & necessitate. Erue animam meam de limo profundi & lava me in sanguine dilectissimi Filii tui. Intercede pro me, gloriosissima Virgo Maria, & obtine mihi à Filio tuo finalem perseverantiam. Monstra te esse Matrem, & fac me esse filium: Monstra te esse Dominam, & fac me esse servum: monstra te esse Magistram, & fac me esse discipulum.

V. Domine Jesu miserere mei, neque abjicias me propter peccata mea: ex me enim est culpa & perditio, ex te gratia & miseratio.

V I. Da mihi Domine perfectissimam patientiam, ut omni contemptu & pœna me dignum existimem, nam tibi soli debetur omnis honor, nihil autem mihi nisi ignomina.

V I I. Rogo te Domine, ut de me & per me fiat beneplacitum tuum, meamque voluntatem sic unias tibi, ut nihil omnino velle possim, nisi quod tu vis.

V I I I. Da mihi Domine sedium tuarum assistricem sapientiam, quæ intellectum meum illuminet, & affectum meum inflammèt, ad cognoscendum & amandum te in omnibus super omnia.

I X. Domine Jesu Christe, si mihi optionem dâres, & promitteres te mihi daturum quæcumque peterem, nihil

aliud quàm hoc peterem, ut tua laudabilissima voluntas in me, & de me semper fiat in tempore & in æternitate.

x. Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis, ut non delinquam in lingua mea. Da mihi hanc gratiam, ut non loquar nisi quæ necessaria sunt & fac me purum, & incontaminatum ab omni detractiōe, ab omni verbo inutili & otioso.

x i. Diligam te Domine virtus mea toto corde, tota mente, tota virtute; & proximum in te & propter te. Da ut omnium salutem quæram & promoveam; & ut omnes adversantes mihi non verbo solum & lingua, sed opere & veritate perfectissimè diligam. Aufer à me omnem iram & amaritudinem, omnem indignationem, & suspicionem, ut neminem judicem, & de omnibus bene sentiam in simplicitate cordis, & in Spiritu humilitatis.

x i i. Amator ardentissime dulcis Jesu, inebriet me ignita vis amoris tui, ita ut omnium creaturarum obliviscar, & totus ardeam tui desiderio. Accende in me ignem ardentissimum, quem nulla creatura possit extinguere.

x i i i. Exaudi me Domine, & da mihi humilitatem tibi maximè acceptam. Extingue in me omnem appetitum honoris & gloriæ; ut gaudeam nesciri, contemni, opprobria pati, ac pro nihilo reputari,

x i v. Excita cor meum Domine & illumina, ut requiram & inveniam te. Posside cor meum, ut requiescam in te & obliviscar omnium quæ sunt extra te. Fac me tibi indissolubili vinculo colligari, ut nihil sit quod me possit à te separare.

x v. Utinam Domine Jesu vulnera tua cordi meo semper fixa permaneant, ut dolor passionis tuæ quotidie in me exciteretur & ardor tuæ dilectionis in me quotidie augeatur.

x v i. Spiritus Sancte Deus, miserere mei, & luce tuæ visitationis illumina cor meum, & tui amoris in me ignem accende. Imple & confirma me septem donis tuis, & hoc ipsum in me operare quod olim in Apostolis, ut quic-

quid terrenum est in me pereat, tuique amor ferventissimus inebriet me, & in te transformet.

xvii. Utinam dulcis Jesu amore tui jugiter ardeam: utinam omnibus creaturis moriar & tibi soli inhæream. Quicquid videro, quicquid audiero, quicquid sensero, me in tui cognitionem perducatur & tuo amore accendatur. Tu solus me possideas & sis mihi omnia in omnibus.

Finis Horologii Ascetici

PRINCIPIA

PRINCIPIA
ET
DOCUMENTA
VITÆ
CHRISTIANÆ.

PRINCIPIA
ET
DOCUMENTA
VITAE
CHRISTIANAE

ELECTIS DEI
PER UNIVERSUM
ORBEM DISPERSIS
IOANNES

Miseratione divina

Tituli Sancti Bernardi ad Thermas S. R. E. Presbyter

CARDINALIS BONA

Gratiam & pacem quæ superat omnem sensum.

*H*unc libellum Vobis offero, quæ par est venera-
tione, felices animæ, vasa honoris & misericor-
dia, genus electum, gens sancta, Filii Dei desti-
nati ad gloriam ante mundi constitutionem,
qui pretioso sanguine Christi redempti, & à servitute pecca-
ti dono gratiæ ipsius liberati, ignominiam crucis non erubesci-
tis. Vobis enim datum est nosse mysteria regni cælorum,
qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque
ex voluntate viri, sed ex Deo nati estis. Vos elegit Pater cæle-
stis in partem sortis Sanctorum, ut essetis sancti, & immaculati
in conspectu ejus in charitate, in quo predestinati estis, non se-
cundum opera vestra, sed secundum propositum voluntatis
ejus. Pro Vobis Dei Filius oravit, cum transiturus de hoc
mundo ad Patrem dixit: Manifestavi nomen tuum homini-
bus, quos dedisti mihi de mundo. Tui erant, & mihi eos
dedisti. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo, sed pro
his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pro mundo autem
non oravit, quia omne, quod est in mundo, concupiscentia
carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vite,
quæ non est ex Patre. Ideo non audiunt verba vite; qui de

L ij

mundo sunt: & si audiunt non intelligunt, quia animalis
 homo non percipit ea, quae sunt spiritus Dei. Et Christus
 quidem lux vera est quae illuminat omnem hominem ve-
 nientem in hunc mundum, sed mundus eum non cogno-
 vit, nec videt eum, nec scit eum, nec spiritum veritatis
 potest accipere. Hoc est autem iudicium, & causa damna-
 tionis reproborum, quia lux venit in mundum & di-
 legerunt homines magis tenebras, quam lucem; erant enim
 eorum mala opera, & omnis qui male agit, odit lucem. Quod
 si in vita, & praedicatione sua Christus lux fuit, praecipue
 tamen universo mundo in cruce resplenduit; lignum enim il-
 lud, in quo errant fixa membra morientis, etiam cathedra fuit
 docentis. Audiamus ergo quid nos doceat. Id nimirum docet
 moriens, quod docuerat vivens: qui non bajulat crucem
 suam, & venit post me non potest meus esse discipulus.
 Crucem igitur amplecti, & Christi sequi vestigia salus nostra
 est: in cruce plenitudo meritorum reperitur: & hac Christia-
 norum sublimior philosophia, scire Christum, & hunc crucifi-
 xum. Atque utinam hac principia, & documenta Vita Chri-
 stiana legentibus aperiatur Deus cor ad intelligendum, dispellens
 tenebras ignorantiae, & sanans animas languores, ut erepti de
 potestate tenebrarum ad agnitionem veritatis perducantur.
 Huius rei gratiam Deum oro, ut det illis virtute corroborari per
 spiritum ejus in interiorem hominem, ut charitas in eis magis
 ac magis abundet, ut sint sinceri & sine offensa, repleti fructu
 justitiae, Deo per omnia placentes, sine querela, & sine repre-
 hensione. Hoc votum meum pro illis est: pro me autem Deum
 precor, ut mentem meam luminis sui claritate perfundat, &
 meam imbecillitatem brachii sui potentiam confirmet, ne qui
 aliis praedico, moribus doctrinae repugnantibus reprobis efficiar.
 Vos etiam rogo amici Dei, & oves pascuae ejus, memores mei
 estote in orationibus vestris, ut quod haec pagina docet, operibus
 comprobem, meisque legibus obtemperem, eo vires largiente
 qui dicit: Sine me nihil potestis facere: qui cum Patre, &
 Spiritu sancto unus est Deus, unus est Dominus, gloriosus
 & superexaltatus in saecula. Amen.

PRINCIPIA ET DOCUMENTA VITÆ CHRISTIANÆ.

PARS I.

De Vita Christiana, ejusque fine, & officiis.

§. I. De tribus generibus Christianorum.

UM omnem Christianorum multitudinem in Catholica Ecclesia viventium, eorumque mores & instituta veluti è specula prospicio, tria quasi eorum genera mihi videor deprehendisse. Unum est eorum, qui Christi doctrinam & exempla in spiritu veritate sectantes, se re & nomine Christianos esse perpetua & exactissima Evangelicæ perfectionis exercitatione ostendunt: Deo enim servientes, & in lege ejus die ac nocte meditantes carnem suam cum desideriis & concupiscentiis crucifigunt, nullis adversitatibus victi, nullis prosperitatibus depravati. In hoc autem genere nonnulli eminent, quorum virtutes ultra humanam conditionem assurgunt. Servant siquidem continentiam usque ad tenuissimum victum & perpetuum jejunium: puritatem custodiunt usque ad cujuscunque etiam licitæ delectationis contemptum: patientiam exercent usque ad cruces, & flammæ: se ipsos abnegant usque ad omnimodam abjectionem & odium sui: divitias spernunt usque ad patrimonium distributa pauperibus: Deum diligunt usque ad supremum gradum, qui in hac vita haberi potest: omnes denique virtutes in gradu heroïco possident, ita ut mi-

Lij

rentur cæteri, qui eos vident, & fateantur imbecillitatem suam, quia ad tantam perfectionem pervenire non possunt. Sed horum numerus ad paucissimos redigitur, & vulgo ignotos, qui sibi ac mundo mortui & crucifixi, vitam degunt absconditam cum Christo in Deo.

Alterum illos complectitur, qui orthodoxæ fidei professione contenti his rebus duntaxat, quæ foris apparent, Christiani hominis officia contineri arbitrantur; timentes quidem Deum, sed & cupiditatibus suis tanquam idolis suis servientes. Ad Sacramenta frequenter accedunt, sed tanta animi remissione & socordia, ut ex frequentia nihil proficiant: à gravioribus peccatis abstinere satagunt, leviora negligunt: exteriores religionis actus non omittunt; sed terrenis affectibus immergi, sibi que semper & propriis commodis addicti, quid sit vita interior, quid perfectio Christiana, quid ascensus mentis in Deum, quid abnegatio rerumque omnium abdicatio, sine qua neminem posse suum esse discipulum toties Christus docuit, aut prorsus ignorant, aut discere nolunt: & si quis eis sanctioris vitæ documenta proponat, illa ad Monachos & Anachoretas ablegant, stulto & lacrymabili errore decepti.

Tertium genus illos omnes comprehendit, qui ideo Christiani dicuntur, quia à Christianis parentibus orti, & aquâ baptismatis regenerati inter Christianos commorantur: moribus autem deteriores sunt infidelibus, improbi, sceleribus pleni, abominabiles, quorum immensa multitudo est.

§ II. *Tertium genus Christianorum describitur.*

HI sunt qui ore Deum fatentur, factis negant: corpus enim suum ejusque commoda nimis amantes, & sæculi legibus pertinaciter adhærentes contra Evangelicam veritatem ita se obdurant, ut se esse Christianos penè erubescant. Fovent quotidie peccata sua, & flagitiis in consuetudinem versis etiam verecundiam perdiderunt.

Nihil sapiunt nisi terram, bonaque & mala solius corporis voluptate perpendunt, & sic omnes vitæ suæ actus disponunt, ut veluti bruta animalia corporis sensibus obsequantur. Maximum bonum judicant opes, quas si bonis artibus nequeunt, malis assequi student. Nihil illis turpe, nihil indignum, dummodo pecuniis affluant, & dignitatibus, quibus ad injuriam Creatoris sacrilegè abutuntur; & quod olim de quibusdam Græcis dictum legitur, ædificant quasi semper victuri, vivunt quasi altera die morituri. Hæc autem faciunt, quia verbis Domini non credunt, & humanæ conditionis obliti longam sibi annorum seriem pollicentur. Quiescunt in rebus transeuntibus, quæ rursus ab aliis occupandæ sunt, nihil solliciti de permanentibus, quia de æternitate non cogitant. Torquet illos ambitio, dissolvit libido, inflat superbia, lacerat invidia, agitant cupiditates, & justitiæ fastidio laborantes sic Dei mandata averfantur, ut ferè etiam excrentur. Clamat Christus beatos esse pauperes, beatos qui lugent, qui persecutionem patiuntur: isti ex adverso beatos illos dicunt, qui divitiis ad satietatem abundant, qui super alios dignitate eminent, quos omnes venerantur. Edixit ille suum discipulum esse non posse, qui non renuntiat omnibus quæ possidet: isti quæ habent cum amore retinent, cum dolore amittunt; imò & aliena concupiscunt, & si nemo prohibeat, cum injuria rapere parati sunt. Aliqui etiam Ecclesiæ addicti, qui solum Christum partem suam esse professi sunt, suæ promissionis immemores nummos non cessant nummis addere, possidentes sæpenumero sub Christo pauperes quæ sub locuplete mundo non habebant. Præceptum Domini est, ut diligamus inimicos nostros, atque his, qui nos oderunt beneficia rependamus: isti & odio habent, & contumelia afficiunt, & si factis nequeunt saltem animo offendunt. Jubet ille, ut auferenti tunicam dimittamus & pallium; ut dexteram maxillam percutienti sinistram præbeamus: quis est qui obtemperet? imò quis est qui hoc sive mandatum, sive

consilium non contemnat, non irrideat? Percurrat qui voluerit Christi Evangelium, ejusque sectatores recenseat, paucissimos reperiet, qui ad ejus præscriptum vivant, qui ipsum quâ par est æstimatione, & veneratione prosequantur. Sed nec legere, nec audire dignantur, & iniquas mundi fabulationes, atque insanias falsas verbo Dei anteponunt, vel ex hoc ostendentes se ad illos pertinere, qui verba Dei non audiunt, quia ex Deo non sunt. Cum sit igitur hominis Christiani Deo fideliter credere, ejus consiliis obsequi, ejus parere mandatis; sit absque dubio, ut qui hæc spernit & conculcat, Christianus non sit: fides enim sine operibus mortua est, nec quicquam prodest magni nominis prærogativa, si mores illi & officia non consentiunt. Inter Christianum & infidelem non sola fides discrimen ponere, sed vita etiam & mores debent, ut vera religio à falsa operibus distinguatur. Qualis enim fides illorum esse potest, qui sic Deo credunt, ut ejus mandata contemnant? Similes dæmoni isti sunt, qui credit & contremiscit: atque utinam deteriores non essent, nam dæmon credulitatem habet & timorem: hi fidem jactant, timorem non habent.

§. III. *Peccatum originale causam esse omnium malorum.*

CAusam hujus pravitatis nemo potest ignorare, cui nota sit primi hominis prævaricatio. Amisssa enim justitia originali in tot mala incidit vitiata naturæ massa damnata, ut eorum multitudo omnem vincat eloquentiam. Hinc vita traducitur plena laboribus, & doloribus plena vitiis & iniquitatibus, suoque ponderi proclivis ad malum. Hinc horrenda illa profunditas ignorantiae, quæ mentem nostram tenebrosa quadam caligine involvit: hinc cæca & indomita concupiscentia, quæ animam deprimat & affigit humi. Hinc aversio à Deo & amor rerum pereuntium, atque ex hoc mordaces curæ, insana gaudia, lites, discordiæ, rixæ, hæreses, sacrilegia, infandæ libidines, ac totius ferè humani generis æterna damnatio. Illa siquidem fuit impiæ

rebellionis iustissima pœna ut qui propria voluntate in superbiam elatus Deum deseruit, ab eo desertus sit; & qui libero arbitrio bene uti noluit, cum posset; jam ipso ad bonum uti & Deum diligere sicut oportet, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, aut quæ recta sunt cogitare nequeat, nisi gratia & misericordia divina ipsum excitet & præveniat. Homo igitur sibi relictus amoris sui pondere ad se ipsum convertitur, sibi que soli incubans, in se tanquam in centro requiescit. Atque utinam omnes Christiani hanc veritatem bene perciperent; nam si se captivos esse sub lege peccati & ad omne bonum ineptos agnoscerent, ab eo utique auxilium continua & ferventi oratione peterent, qui operatur in nobis & velle & perficere; & à quo omne lumen & robur & omnis sufficientia nostra procedit. Sed jacent plerique in profundo sepulti & miserando errore delusi suam cœcitatem, suosque languores amant & se sanos existimant, quia nesciunt se ægrotare.

§. I V. *Occasio, & scopus hujus libelli.*

HÆc cum sæpius mente revolverem, vitæque tractæ perditos dies in amaritudine animæ meæ recogitarem, duplex me cura invasit, quarum una præteritum tempus, altera futurum respiciens de utroque anxium & sollicitum reddidit. Nam si dies antea actos simul ad esse jubeo & serium de iis examen instituo, horri mihi sunt tot divinæ legis prævaricationes & toties violata fides, qua Christo in baptismo nomen dedi, abrenuntians sathanæ, cunctisque operibus & pompis ejus: prædetque me gratiæ Dei infidelem fuisse. Si verò mentis obtutum in ea figo quæ ventura sunt, Dei tremenda judicia expavescō, & veniæ ac salutis incertus totis artibus contremisco. In his igitur angustiis constitutus statui, Deo opitulante, mihi ipsi primùm, tum aliis, quos eadem calamitas premit, efficaciter succurrere & remedia præscribere, quæ semper in promptu sunt, ut imbecillitas

memoriae assiduâ lectione reparetur, viamque perfectionis arripere cupientibus prolixâ inquisitionis labor absit. Nam quia omnis disquisitio veritatis fit ex quibusdam principiis, quæ à Philosophis Axiomata, à Medicis Aphorismi dicuntur, quibus præcipuarum rerum compendium, ac veluti medulla continetur; propositum mihi est in hoc libello quidquid de vita sanctè instituendâ in sacra primùm Scriptura, tum in codicibus Sanctorum Patrum & piorum scriptorum diffuse legitur, ad certa quædam & magis necessaria vitæ Christianæ principia restringere, quæ brevia sint & concisa & paucis multa comprehendant. Porro hoc unum est necessarium, à quo summa rerum vitæque beatæ tota ratio dependet, scire quid sit Christiane vivere. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, anima verò suæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Matth. 16. 26.* Quid verò perversius magisque insanum, aut dici, aut fingi potest, quàm Christiani nomine gloriari, vitamque prorsus alienam à Christi doctrina & exemplis instituere? Vanum est nomen, cui vita non congruit.

§. V. *Cur vitæ Christianæ documenta multi discunt, pauci exequuntur.*

HÆc autem præcepta facile possunt omnes legere, discere & meditari; Sed quod valde dolendum est, eorum germanam vim, & notionem pauci assequuntur. Facile omnes agnoscimus iter ad cælum parandum esse abnegatione, jejuniis, vigiliis, carnis castigatione, multisque tribulationibus; sed in actionibus nostris aliter sentire videmur. Facile dicimus oportere Christianum calumnias, persecutiones, tormenta, & ipsam mortem libenter pati; sed cùm hæc mala proxima sunt, cùm vitæ periculum imminet, tunc caligo mentem obumbrat, & quod ante dilucidum videbatur, incredibili obscuritate circumfusus apparet. Humiles sumus, cùm à nemine vilipendimur: patientes, cùm nihil molestiæ occurrit.

Documentis vitæ Christianæ assentimur, quando nos non attingunt: cum verò ad nos pertinent, tunc irrepunt terrenarum cupiditatum illecebræ, mentemque confundunt; & ea in molliorem sensum, nobisque commodiorem interpretamur. Latet enim veritas caligine obvoluta, eamque oderunt homines ob insitam illi austeritatem, quam natura nostra peccato vitiata pati non potest: & quia virtutibus amaritudo, vitiis voluptas admixta est; illa offensi hac delintri, præcipiti cursu in vitia ruunt, & posthabita veritate mendacium amplectuntur. Quod si aliquando præceptores audiunt, qui ipsam veritatem proferant, ac veluti oculis exponant, quamvis agnoscant se in tenebris & umbra mortis ambulare, & aliquo modo ad lucem aspirare incipiant, in suas nihilominus tenebras relapsi oculos claudunt, ne oblatum lumen aspiciant; similes dormientibus, qui expergisci conantur, sed alto sopore demersi protinus in somnum remerguntur. Nemo igitur mirari debet, si multa proponimus, nihil exequimur: tum quia difficultates, quæ in bonis actionibus solent occurrere, non prævidemus, illisque apparentibus retrocedimus, tum quia magis in propriis viribus, quàm in Dei adjutorio confidimus, & ideo ingruente tentatione deficimus, ut discamus non nostræ virtutis esse, sed divinæ misericordiæ, quod vincimus: tum quia denique multum speculationi, parum affectui incumbimus, & leges bene vivendi in doctrina potius, quàm in conscientia habere volumus, scientiam divinam studiosè inquirentes, non ut mores habeamus, quos illa instituit, sed ut ad hominum laudes per ejus ostentationem perveniamus. Inanis autem labor est sapientiam discere, & insipienter vivere.

§. VI. *Regulas Evangelicæ perfectionis non solis Religiosis, sed omnibus Christianis traditas esse.*

Quia plurimi sunt, qui tradita à Christo Christianæ perfectionis documenta nec discere, nec servare

volentes, ne illa temere abjecisse videantur, ad illos dumtaxat spectare asserunt, qui claustris inclusi à sæculi curis alieni sunt, ostendam evidenter quàm sit inanis & falsa eorum persuasio, ut hoc errore sublato veritas patefacta clarescat. Verissimum quidem est duplici statu Christianorum vitam distingui, mundano & religioso; uterque tamen, diverso licet tramite, ad eundem terminum tendit: & quod attinet ad praxim virtutum, ad mundi contemptum, ad paupertatem spiritus, ad amorem crucis, par utriusque conditio est, hoc solo intercedente discrimine, quod religiosi solemnium votorum ac regularum vinculis devincti, strictiori jure quàm mundani ad perfectionem tenentur: in reliquis una & eadem vitæ ratio ab utrisque requiritur, unum & idem Evangelium omnibus prædicatum est. Cumque Deus nihil præcipiat nisi charitatem, nihil prohibeat nisi cupiditatem, nulla in his differentia, nulla exceptio personarum reperitur. Præcepit Salvator noster, ne quis verbum otiosum loquatur rationem de illo redditurus in die judicii: ne quis irascatur; ne quis concupiscat, nec ullam videmus positam esse distinctionem inter Monachos & conjugatos. Simili modo cum dixit beatos esse qui lugent, infelices qui rident: cum docuit nos oportere semper orare, omnibus renuntiare, vitam odisse, nos ipsos abnegare, injurias patienter ferre, intrare per angustam portam, nullum certè hominum genus exclusit. Paulus item Apostolus, cum omnibus Christianis etiam conjugatis filiosque nutrientibus scriberet, nonne ab illis omnem exigit vitæ monasticæ disciplinam? *Habentes, inquit, alimenta & quibus tegamur his contenti simus. 1. Tim. 6. 8.* Quid amplius ab Anachoretis requireret? Petrus quoque & Jacobus Apostoli, nonne ad omnes Christi fideles scribebant, cum eos hortabantur, ut essent sancti, integri, perfecti, in nullo deficientes? *1. Petr. 1. 15. Jac. 1. 4.* Christus denique cum dixit, *Estate perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est. Matth. 5. 48.* sermonem habuit ad omnes in se cre-

gentes, quibus altissimum sanctitatis scopum præfixit, ut omnes qui per adoptionem *filii* Dei nominatur & sumus, Patris perfectionem æmulemur. Magna itaque cunctis Christianis sanctitatis necessitas indicta est, ne à paterna hereditate tanquam degeneres excludantur.

§. VII. *Hujus libelli utilitas & exhortatio ad perfectionem.*

I Deo contemptis omnibus, quæ bona mortales putant, huic soli curæ incumbendum est, ut per Christi vestigia ad Evangelicæ perfectionis culmen properemus. Ad hoc referuntur quæcumque in hoc libello collecta sunt, ut superatis sensuum præstigiis & veritate comprehensâ, quasi in regionem originis nostræ revertamur, de vitiis triumphaturi, & in perpetuum regnaturi. Filii hujus sæculi persuadere conantur perfectionem rem difficillimam esse, nec posse in hoc mundo inveniri, ut segnis effectus homo quærere non audeat, quod se consequi posse desperet. Sed volenti nihil difficile & quidquid arduum est, gratia Dei facile reddit. Tanta est autem pulchritudo justitiæ, tanta jucunditas æternæ lucis, tantus splendor incommutabilis veritatis, ut si unius tantum diei morâ in ea manere liceret, innumerabiles hujus vitæ anni pleni deliciis & omni affluentia temporalium bonorum merito contemnerentur. Scriptum est enim. *Quia melior est dies una in atriis tuis super millia.* Psal. 83. Nemo autem mirari debet, si quæ aliquando in hoc tractatu repetita occurrant; connexa sunt enim virtutum documenta, & hæc est vis veritatis, ut quo propius ad ipsam accedimus, eò frequentius in eandem incurramus. Si quæ verò aspera & difficilia, si quæ graviora & humanæ fragilitatis vires excedentia videantur, meminisse juvabit regnum cælorum vim pati, nec esse condignas passiones hujus temporis, quamvis unus omnes sustineat, ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. Brevis labor est, merces æterna.

§. VIII. Quàm necessaria sit Christiano ultimi finis
consideratio.

NEc verbis exprimi, nec mente concipi potest, quanta sit inter Christianos ultimi finis ignorantia. Si nulla esset æternitas, si nihil post hanc vitam sperandum, aut timendum foret, numquid aliter viveremus? Paucissimi sunt, qui seriò considerent hoc unum sibi & gravissimum negotium in hac vita peragendum esse, ad quod omnia dirigere, cui totis viribus incumbere oportet, ut quisque scilicet finem suum consequatur, qui propter se appetitur, & non refertur ad aliud, de quo Philippus Apostolus loquebatur cùm dixit, *Ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. Ioan. 14. 8.* Finis enim, qui est Deus, ejusque clara visio, sufficit nobis, quia ejus non erit finis. Cætera nugæ & vanitates sunt, & afflictio spiritus. Docet nos corporis figuratio ad quid nati sumus. Erecto enim vultu creavit nos Deus, ut cælum aspiciamus, unde origo nostra, ubi patria est. Plerique tamen pecudum more in terram proni nihil quærunt, nihil sapiunt nisi terram; ac veluti lethargo oppressi vix ad magnos clamores, atque etiam admoto igne caput attollunt. Tum paucis verbis imperfectè prolatis rursus obdormiunt, & verba salutis nec audire volunt, nec audita percipiunt. Verbum Domini est, *Querite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis. Matth. 6. 33.* Nos autem de regno Dei nihil solliciti, pecuniam primum quærimus, & sæculi dignitates atque voluptates & huic soli curæ intenti sumus. Ille docuit nos, unum esse necessarium. *Luc. 10. 42.* nos in multa distrahimur, quæ nihil aliud sunt, quàm impedimenta salutis. Ait ille, ut eadem hominibus faciamus, quæ nobis volumus ab illis fieri *Matth. 7. 12.* nos ex adverso ea facimus aliis, quæ nolumus ab illis pati. Ille dixit, *Nolite judicare. Matth. 7. 1.* nos aliorum severissimi judices in fratrum oculis festucas arguimus, trabes in nostris non videntes. Præcipit ille, ut ipsum toto corde, & super omnia

nia diligamus *ibid.* 22. 37. nos opes & voluptates plusquam ipsum amamus, præferentes ei quidquid naturæ depravatæ errores fovet, quidquid blanditur concupiscentiæ. Inanis igitur est, quod ad nos attinet, prædicatio crucis, inutilis incarnatio Verbi, inefficax virtus Sacramentorum, quando quidem ita vivimus, ac si nullam Dei & ultimi finis notitiam haberemus. Cumque vita cujusque animalis in operatione sibi congruâ consistat, nostra autem propria operatio sit cognitio, & amor Dei, quicquid operamur huic fini conveniens, salutare est; quicquid extra illum, inutile & vanum; quicquid contra illum, perniciosum.

§. IX. Cùm omnes velint esse beati, cur non omnes beati sint.

OMnium qui ratione utuntur certa sententia est, velle homines beatos esse. De ipsa autem beatitudine multæ & magnæ controversiæ excitatæ sunt, in quibus Philosophi studia sua & otia contriverunt, ut discerent quæ sit vita beata, cujus appetitio Christianis & infidelibus, sapientibus & insipientibus communis est. Sed in quo vera beatitudo consistat, soli Christiani norunt, qui fide credunt fontem totius felicitatis, & finem omnium appetitionum Deum esse, qui est summum bonum & finis ultimus, quem super omnia amare debemus, ut in ejus fruitione quiescamus. Satis autem deplorari non potest innumerabilium Christianorum cæca perversitas, qui cùm beatitudinem vehementer exoptent, nihil tamen agunt, quo illam adipisci valeant: ita enim deluditur eorum mens falsa quadam felicitatis imagine, ut præsentium suavitatem illecti nihil appetant, quod sensum excedat. Ideo beati esse volunt, nec possunt; quia actiones suas ad finem ultimum dirigere nōlunt, ex quo fit, ut miseri sint, non quod velint miseri esse, sed quoniam ea volunt, ex quibus inevitabilis miseria sequitur, ipsis etiam invitis. Sicut in circulo quantumvis amplo unum est medium quod centrum vocant, ad quod omnes lineæ vergunt, & quamvis circuli ambitus in partes innumerabiles secari queat;

nihil tamen verè est præter illud unum, quod quasi quodam æqualitatis jure omnibus dominatur: ita animus unum Deum semper quærere & ad illum tendere debet; à quo si recedit, multitudine obruitur, quæ ipsum unum invenire non sinit. Hoc unum à nobis exigit Deus, quia hoc solum necessarium est. Cætera omnia si desint nihil necessarium deest, quandoquidem nec quod vivamus necessarium est. Quod si vita necessaria non est, multò minus quæ ad illam spectant. Qui autem vivit necessitate officij, uni Deo vivere & servire debet. Ita enim in hoc mundo constituta est rationalis creatura, ut si convertatur ad bonum incommutabile, fiat beata, si ab eo avertatur, misera sit.

§. X. *Omnia ad Deum referenda esse pura intentione.*

Cum omnes in hoc mundo peregrini simus, & viatores, qui ad patriam perginus, necessarium nobis est indefinenter progredi, ac seridè disquirere quò tendamus, quo fine, & qua intentione operemur, & ad quid presentibus studiis spectemus. Homo enim operatur propter finem, & quò purior est operantis intentio, eò perfectius est opus. Bonum opus intentio facit, intentionem dirigit fides. Impiorum & reproborum est illa vox, *Ergo fruamur bonis quæ sunt. Sap. 2. 6* nam Deo frui, creaturis uti debemus. Et omnes quidem creaturæ, quantum est ex parte Dei, semitæ sunt, & modi, quibus ad ipsum perducimur: malitia verò nostra impedimenta sunt, quibus ab eodem avertimur, & à scopo abducimur: quoniam, ut ait Sapiens, *Creatura Dei in odium facta sunt, & in tentationem animabus hominum, & in insipientium pedibus insipientium. Sap. 14. 11.* Insipientium, inquit, qui Deum ducem non sequuntur, qui ab ejus lumine mentis oculos avertunt. & decus creaturarum amantes, in umbra & obscuritate perambulant, eò languidiore ad perferendam Dei lucem effecti, quo magis umbræ inhærent. Quod si omnes creaturæ ad hoc conditæ sunt, ut iis utamur ad finem ultimum consequendum

consequendum, avellenda ab illis affectio est, & ad Deum transferenda, qui finis est. Etenim finis appeti & amari debet sine fine & termino, quia ejus bonitas summa est & independens, illa vero quæ ad finem perducunt eatenus amantur, quatenus ad ipsum finem consequendum juvant à quo eorum bonitas pendet. Christiani igitur hominis est quicquid cogitat, quicquid loquitur, quicquid agit ad Deum referre, non ore duntaxat, aut minus fervida spiritus applicatione, sed toto animi conatu, & affectu à rebus terrenis prorsus avulso: nam sæpe decipimur specie re-cti & relabimur in nos ipsos, nostra potiùs commoda, in ipsis etiam spiritualibus exercitationibus, quàm Deum quærentes. Ideò Scriptura dicit arctam, & difficilem esse viam salutis, quia natura corrupta divinis rationibus ac puræ intentioni repugnat, & ad se omnia refert: cum autem hæc repugnantia assiduo usu, & delectatione divinæ legis superata fuerit, lata fit via, levia mandata, jugum suave.

§. XI. *Vnde proveniat quod plerique à fine aberrant.*

PRæclare & ex alta sua sapientia mortalium sapientissimus dixit, *Stultorum infinitus est numerus. Eccl. 1. 15.* Maxima enim, ac pene infinita hominum turba intolerabili ac perpetuis lacrymis deploranda insania transigit in nugis dies suos, carnem spiritui, tempus æternitati, terrena divinis præponens; donec miserabilis vitæ actio in horribilem mortis tragædiam desinit & in puncto ad inferna descendunt. Si de lite vincenda, de acquirenda possessione, aut de consequendâ dignitate sermo sit; nulli parcitur labori, exhauritur ærarium, evolvuntur libri, prisca monumenta excutiuntur. At cum agitur de cœlesti regno, de sempiterna beatitudine adipiscenda, dormiunt omnes, nemo excitatur, nulla diligentia, nulla cura adhibetur. Pro his quæ corpus afficiunt & lædunt, cujuscumodi sunt fames, sitis, frigus, æstus, dolores, infirmitates, sensa habemus infallibilia, ex quibus fit, ut omne studi-

C. Bona Opusc. Spirit.

M

um nostrum, omnisque industria in his evitandis continuè occupetur. Ad animæ autem famem, frigus, ægritudinem & alia mala, omni prorsus sensu caremus, ac si pars hominis nobilior & excellentior, quàm vivimus, quàm ratiocinamur, quàm similes Angelis sumus, aut extranea foret, aut omnino non esset. Vincit nimirum & prævalet pars animalis & hæc fragilis vita plus diligitur, quam sempiterna, nec in alio omnis nostra sollicitudo attentius occupatur, quàm ut homo brevi moriturus aliquanto seriùs moriatur. Provenit hoc primùm ex crassâ & supinâ ignorantia, sive potius ex inadvertentia, nesciunt enim plerique, aut non considerant ad quid conditus sit homo, quem sibi debeat in omni parte vitæ suæ scopum præfigere & qua via ad illum possit pertingere, sicut scriptum est, *Desolatione desolata est omnis terra, quia nullus est qui recogitet corde. Jerem. 12. 11.* Provenit ex multitudine & sævitia hostium in nos irruentium, quorum laqueos nemo potest evadere, nisi à Domino exercituum conterantur. Cingunt enim nos & obsident, caro fragilis, mundus blandiens & agmina dæmonum insidiantium. Provenit ex defectu luminis, cuius in mundo profunda nocte sepulto maxima inopia est, nec illud in oratione ab eo exquirimus, qui solus potest discussis tenebris mentem nostram illuminare. Provenit tandem ex segnitie & inconstantia, quia virtus in desiderio est & non in opere: & cum ad praxim veniendum est, difficultate territi recedimus. Et omnes quidem ad Christum pervenire vellent, sed post illum ire nemo vult: eo frui vellent, sed non imitari: ipsum assequi desiderant, sed non sequi. Vellent lucrum sine labore coronam sine certamine. Placent præmia, displicet lucta.

§. XII. *Decipimur specie rekti.*

OMnis mundi felicitas & quicquid vulgus amat, ac plurimi æstimat, instar picturæ est, quam si quis ad fallum & exiguum lumen præsentis temporis, quasi

ad lumen lucernæ intueatur, speciem aliquam pulchritudinis habere videtur, quâ allicit & trahit ad se: sed si ad lucem æternitatis, quasi ad radios fulgentissimi solis intropiciat, clarissimè perspiciet nihil aliud esse, quàm deformem & vix adumbratam imaginem & inpositam linearum confusionem. Obscura nimirum est oculis mundi lux Evangelii, quæ in tenebris lucet, sed tenebræ eam non comprehendunt. Hæc sola nos illuminat, ut quid intersit inter bonum & malum, inter verum & apparens discernere & pretiosum à vili separare valeamus. Per hanc veritatem cognoscimus, quæ permanet in æternum, quæ habitat in interiori homine, instruens nos non hære in pulchritudine creaturarum, sed earum nitorem ita percurrere, ut ad rerum omnium conditorem per amorem recurramus. Hæc docet nos soli Deo adhærere, omnemque fiduciam in ipso ponere, non in Principibus, non in amicis, nec etiam in fratribus, quia cum singuli propria principia & fines habeant, proprioque commodo studeant, tamdiu nobiscum erunt, quamdiu nos utiles credent ad proprios fines consequendos: cum verò ex nobis nullum emolumentum sperabunt, procul à nobis recedent. Cavendum igitur ne species decipiat nos, ne solatium & felicitatem quæramus in creaturis, quæ non sunt, nec pretium habent nisi ab errore vulgi & ab ignorantia & cæcitate nostra, relicto Deo bonorum omnium fonte, qui solus verè est & extra quem nec quies, nec pax reperitur. Infelicissimus homo est, qui ab eo recedit qui summè est.

§. XIII. *Humana vitæ cursus, & perversitas.*

Hoc circulo humanæ vitæ cursus irrequieta vertigine perficitur, & circumvolvitur. Edunt homines; bibunt, dormiunt, rursusque surgunt, ut iterum gulæ, & somno indulgeant. Opes congregant & non est finis acquisitionis eorum. Jucundè vivere volunt, tardiùs mori. Inter baptismum & extremum halitum congeries quædam & confusio intercedit sacrarum & profanarum actio-

num, sacramentorum & criminum, confessionum & relapsus. Nulla dies sine labe transigitur, omnesque passim in incertum currunt, absque ulla sui finis consideratione. Et omnes quidem currunt, sed pauci omnino sunt, qui perveniant ad metam. Non enim considerant qualis in cœlo gloria parata sit illis, qui triumphato sæculo Christi fidem & legem custodiunt. Fecit Deus mundum, & in eo creavit hominem ad imaginem & similitudinem suam, tribuens illi intellectum, ut factorem agnosceret; voluntatem, ut diligeret; memoriam, ut memor esset mandatorum ipsius ad faciendum ea; sensus ad serviendum ei; linguam ad enarrandas & decantandas laudes ejus. Universa autem quę in mundo sunt propter hominem condidit, eique cuncta subjecit, ut ipse Creatori subjectus rebus omnibus ad salutem suam & ad Dei gloriam uteretur. Sed voluptatum illecebris depravati mortales ad infima deprimuntur, Deique donis tam interioribus, quàm exterioribus, scientiis, divitiis, honoribus, ipsaque valetudine & vita nonnisi ad commoda corporis, & ad injuriam Creatoris utuntur: quibus si rectè uterentur, ornamentum animi forent, vitę præsens subsidia & ad finem ultimum consequendum aptissima instrumenta. Tanta est hominis perversitas & malitia, ut in sui perniciem convertat quę sibi à Deo tradita sunt ad perpetuam beatitudinem comparandam.

§. XIV. *Via recta ad finem est, ut quisque suam crucem ferat.*

Debet omnis homo, ut finem suum citiùs consequatur, vitam suam dirigere secundum rationes æternas, & per viam statui suo convenientem ad propositam sibi metam properare. Sed non omnes hoc servant, plurimi enim stulto errore delusi viam sibi ad finem proprio arbitrio præscribunt, illam deserentes quam divina providentia unicuique destinavit. Sicut princeps militiæ regis Syriæ nomine Naaman, quamvis optaret à lepra sanari, remedium tamen facillimum ab Elizæo præscrip-

tum recusabat, illud præferens quod ipse sibi finxerat, solo Prophetæ tactu se sanandum putans; jamque iratus lepram suam secum ferens recedebat; nec unquam curatus fuisset; nisi postmodum servi fidelis admonitione sapientior factus indicatum à sancto viro remedium adhibuisset. Ita plerique propriam sibi semitam sternunt quæ perveniant ad finem, multa decernentes à proprio statu & instituto aliena, quibus exequendis vel facultas deest, vel occasio, vel obstant quæ prætermitti nequeunt quotidianæ occupationes. Ex quo fit, ut semper in desideriis sint, & nihil unquam, quod ad finem obtinendum proficit, operentur. Via autem brevis & expedita illa est, quam Christus ostendit dicens, ut qui vult ipsum sequi, accipiat & ferat crucem suam: suam, inquit, non alienam: à Deo acceptam, non à se inventam: non quæ temerè usurpetur & vires excedat; sed quam paravit divina sapientia, quæ simul ferendi vires subministrat. Cavendum igitur primò ne mens aberret à fine, quem qui nescit, illa quoque ignorat quæ ad ipsum perducunt. Tum cognito fine, quoniam diversæ occurrunt semitæ ad ipsum pergere volentibus, illa præferenda & eligenda, quæ proprio statui conveniat, ut quisque videlicet crucem suam ferat, sicut Dominus præcepit. Porro crux singulorum hæc est, officio suo exactissimè fungi, adversitates quotidie occurrentes patienter ferre, & ad perfectionem sui status nulla prætermisâ occasione se ipsum erudire. In omni loco, & statu christianam perfectionem consequi licet & pervenire quo tendimus, si in vocatione sua quisque permaneat.

§. XV. *Conditiones ultimi finis, & cur ab illo plerique aberrant.*

Ultimi finis duæ sunt conditiones, quod sit bonum perfectum & quod sit per se sufficiens, ita ut vitam prorsus tranquillam, nulloque exteriori bono indigentem reddat, atque omnem motum terminet naturalis

M iii

desiderii, etiamsi solum possideatur. Quicumque enim indiget, illud quo indiget adipisci desiderat: qui autem aliquid desiderat, non quiescit donec illud consequatur. Hæ verò conditiones in solo Deo reperiuntur, qui summum & perfectissimum bonum est, & solus potest omne desiderium nostrum explere. *Satiabor*, inquit Propheta, *cum apparuerit gloria tua. Psal. 16. 15.* Verumtamen humani generis vitium execrabile est, ut summum bonum illud esse definiat, quod præ cæteris ita diligit, ut ab eo amoveri non possit, quamvis propriæ conscientiæ iudicio id malum esse non ignoret. Tanta vis est perversi animi, ut nec alieno, nec proprio iudicio acquiescat. Ideò plurimi sunt, qui aut veri finis ignorantiam, vel perversæ voluntatis vitio falsa potius bona quàm vera sectantis, à summo bono aberrant, nec ipsum unquam assequuntur. Hi semper miseri & detestabiles rerum ordinem turbant, atque confundunt, à Deo averfi, & creaturis tamquam fini adhærentes, sub sentibus esse delicias computant, tenebras amant quibus involvuntur, corpus mortis quod gestant, laqueos inter quos ambulant, locum afflictionis quem inhabitant, nec horribilem iudicis sententiam adversus sui finis desertores pertimescunt. *Ambulant*, sicut ait Apostolus, *in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati à vita Dei per ignorantiam, quæ est in illis, propter cæcitatem cordis ipsorum; qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitia, in operationem immunditiæ omnis, in avaritiam. Ephes. 4. 17. Æstimant lusum esse vitam nostram, & oportere undecunque etiam ex malo acquirere. Sap. 15. 12.* Fitque sæpius divino iudicio, ut dum nequiter vivunt, illud demum perdant quod salubriter credunt, similes insipientibus, qui dicunt in corde suo, *Non est Deus. Psal. 13.* Fontem hujus perversitatis jam supra indicavi, nec unquam fatis commemorabitur, etiamsi millies reperatur. Peccavit Adam & non solum justitiam quam acceperat, sed scientiam quoque boni perdidit, totamque propaginem in se tanquam in radice

vitiauit. Hæc autem corruptio immenso pondere hominem gravat, magnoque impetu inclinat, & urget ad carnis voluptates, ad effrænem sensuum licentiam, ad exercendam super alios potestatem, ad sui rerumque suarum æstimationem, ad otium & fugam laboris. His accedit in intellectu obscuritas, ignorantia, falsa rerum apprehensio, incerta judicia, errores, mendacia, & à seriis cogitationibus aversio: in voluntate infirmas, veri boni neglectus & languor, atque inertia ad resistendum pravis motibus appetitus rebus caducis semper affixi. Idcirco de viro iniquo scriptum est, *Non est Deus in conspectu ejus, inquinata sunt via illius in omni tempore. Psal. 9.* Ignorato autem Deo, cui debent cuncta servire, veræ etiam virtutes ignorantur, quæ finibus non officiis, à vitiis discernuntur. Anima verò ab hac diabolica captivitate, & à miserrima servitute peccati per gratiam Jesu Christi Salvatoris nostri liberata, Deo firmiter adhæret, in quo omnia reperit quæ ab omnibus desiderari possunt, summâque pace & tranquillitate in ipso quiescit, nihil quærens, nihil optans extra ipsum: nimis enim avarus est, cui Deus non sufficit.

§. XVI. *Alia assignatur causa ob quam multi ultimum finem non assequuntur.*

Cum rationi consonum sit, idque omnes fateantur, futura præsentibus, divina terrenis, perpetua brevibus, anteponenda esse; satis intellectu difficile est, cur plerique mortalium, qui corde hoc credunt, & ore prædicant, factis tamen negat: in actibus quippe & negotiis carnis vitæ occupati, augere redditus, agros colere, pecuniam undecumque congregare, dignitates consequi totis viribus student; in reliquis sic ferè se habent, ac si sensu & intelligentia carerent. Si de Deo, de vita æternâ, de christiana perfectione sermo habeatur, vel quæ dicuntur non percipiunt, vel statim obliviscuntur, quia res caducæ & temporales, quæ sensibus subjectæ sunt, men-

M iij

res eorum magis percellunt; & licet interdum quotidiana experientia urgente videant, & probent humana omnia fugacia esse, ac tenui filo pendentia; protinus tamen sensibus cedunt, ad ea redeunt, quibus dudum assueti sunt. Hujus autem infelicitatis causam potissimam esse diximus primi parentis prævaricationem, ex qua velut rivuli ex fonte ignorantia, inopia lucis, tentationes & inconstantia emanarunt. Nunc verò alia occurrit sedulo consideranda imbecillitas, scilicet spiritus nostri non percipientis quæ sunt spiritus Dei, & res etiam terribiles languide & confusè concipientis. Peccati fœditas, mortis amaritudo, tremendum Dei judicium, æternum gehennæ incendium leviter apprehendi solent, ut sunt quædam verba in auribus sonantia, quare vim nullam habent salutare motus excitandi. Illam videlicet eamque minimam partem propositæ rei apprehendimus, quæ sensum percellit, reliqua non attendentes, quæ mentem excitare & afficere queunt. Sic in peccato ea dumtaxat prospicimus, quæ temporaria sunt, multoque magis displicet nobis propriæ dignitatis & existimationis diminutio apud homines, quam Dei offensa & reatus interminabilis pœnæ. Sic hominis morientis sola symptomata consideramus, quæ foris apparent, ea omittentes, quæ ipsi morti connexa sunt, & ad animam spectant. Judicium, & gehennam, quia à sensibus remota sunt, ita percipimus ac si ad nos nullo modo pertinerent. Rerum autem, quæ sensibus jucunda & grata sunt, solam superficiem quâ placent intuemur, & deplorabili amentia nos felices arbitramur, dum illis momento fruimur, futuri in æternum infelicissimi. Animam esse immortalem nemo ignorat, multique Philosophi doctissima nobis de ejus immortalitate commentaria reliquerunt, sed de futuro statu animæ suæ post mortem nemo recogitat, nemo sollicitus est, ac si cum corpore interiret. Plerique enim nec ex fide, nec ex ratione vivunt, sectantes temere quæ sensus appetunt & ea fugientes, quæ illis molesta sunt, ac si in hac vita nihil aliud agendum sit, nihil in altera timendum.

§. XVII. *Filii Dei sumus & ejus Spiritu vivendum nobis est.*

SI quis hoc animo percipere posset ac jugiter meditaretur se filium Dei esse pretioso Christi sanguine redemptum & in spem vitæ æternæ regeneratum, hanc solam nobilitatem in pretio haberet, nihilque terrenum sapiens, sola æterna ac divina mente revolveret, & ad Patrem semper aspirans sic vitam instituere satageret, ut talem filium decet. Sicut in theatro, qui regis personam agit, tametsi actio illa inanis sit, & ad vanam otiosæ plebis delectationem inventa: seriò tamen curat, ne quid agat, aut dicat, quod Regis dignitatem dedeceat: quanto magis Christiani, qui mortem Domini annuntiant, donec veniat, totis viribus eniti debent, ne quid Christo indignum in verbis & operibus suis appareat? Quemadmodum pictor ut præclarum opus efficiat, nunquam ab exemplari, quod sibi imitandum proposuit, oculos & mentem avertit: ita Christianus in omni actione, & sermone perfectissimam Christi vitam, & mores tanquam prototypon numeris omnibus absolutum sibi ante oculos ponere, & sic operari, sic loqui, sic vivere debet, ut nunquam ab ejus exemplis declinet. Qui enim dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulavit & ipse ambulare. Spiritus, qui dominatur in nobis, spiritus Adæ est, per quem redacti in servitutem diaboli, nobis ipsis propriisque commodis firmiter adhæremus. Quia verò naturâ filii iræ sumus, si ipsam naturam sequimur, omnia opera nostra ex voluntate sathanæ, qui nos durissima servitute premit, perficientur. Ab hac autem captivitate Christi sanguine liberati ex gratiæ principis operari debemus, ejusque corpori inhærere, cujus membra facti sumus. Adam primus homo de terra terrenus fuit, Christus secundus homo de cælo cælestis. Igitur sicut portavimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. 1. Cor. 15. 47. sollicitè caventes, ne qui Christiani dicimur, tanti nominis dignitatem pravitate nostra perdamus. Si quis spiritum

Christi non habet, inquit Apostolus, *hic non est ejus. Rom. 8. 9.* Hic autem spiritum Christi habere dicitur, cujus vita interior & exterior vitæ Christi similis est, qui ad ejus exemplar mores suos componere, atque ita loqui, & operari studet, sicut locutus & operatus est Christus. Idem alibi monet, ne ambulet homo secundum hominem ac si diceret noli ambulare secundum hominem: sed secundum eum, qui fecit hominem: noli deficere ab eo, qui fecit te, ut spiritu ejus imbutus filius Dei efficiaris. Filius autem Dei esse non potest, qui à spiritu Christi alienus est.

§. XVIII. *Iustus ex fide vivit.*

Q UOD radix arbori, quod fundamentum ædificio, quod rivulis fons, id vitæ Christianæ cæterisque virtutibus est fides, sine qua impossibile est placere Deo. Ideo ab illa Christianæ institutionis exordium sumendum est, dicit enim scriptura, *Iustus ex fide vivit. Rom. 1. 17.* Quæ de sapientia, ejusque laudibus, & excellentia magnificis verbis in sacris libris scripta sunt, *Sap. 7. Job. 28.* ad fidem pertinere, & res ipsa docet, & omnium sapientum consensus evincit. *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua, & tanquam lutum estimabitur argentum in conspectu illius. Infinitus thesaurus est, quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitie Dei. Emanatio est claritatis omnipotentis Dei, candor lucis æternæ, speculum sine macula majestatis Dei, & imago bonitatis illius.* Hæc docet nos omnem veritatem ostendens animæ quid sectari, quid diligere, quid fugere debeat. Docet nos bona hujus mundi mala esse, & mala bona, si patienter tolerantur. Docet contemni oportere quicquid corporeis oculis cernitur, quicquid sensus attingit. Ab illa discimus Deum, & nos ipsos cognoscere, in qua notitia salus, & perfectio nostra consistit. Ipsa ab erroribus insanæ multitudinis ereptos vera nos Sapientia imbuit, & in auram veræ libertatis à sæculi captivitate educit. Discrepant toto cælo, mundi hujus & fidei principia: cumque Christus, à quo fidem accepi-

mus, falli non possit, hinc evidenti conclusione deducitur oportere nos ex fide vivere, ejusque principia sequi, falsam verò & perniciosam mundi doctrinam detestari. Advertendum tamen & solerter considerandum est, nullam in nobis venam esse, nullam pæne facultatem, quæ non impellat ad principia fidei destruenda, & evertenda. Summum hominis studium, summa cura hæc est, in hoc seculo com nodè vivere; de æternitate altum silentium. nulla cogitatio. Ad hoc maximum malum infelices mortales adigit spiritus Adæ, & concupiscentia, quæ regnat in mortali corpore. Qua de causa gemunt omnes sancti Dei dicentes, *Non quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc ago. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Rom. 7.* Respondet autem Apostolus, *Gratia Dei per Iesum Christum.* Gratia enim liberat nos à cæcitate, & ab infirmitate ut videamus quæ recta sunt, & ad ea peragenda robaremur.

§. XIX. *Fundamentum vitæ Christianæ abnegatio sui, rerumque omnium abdicatio.*

Magna fidei potentia est, quæ cum sit immobilis, immutabilis, inconcussa; similem sibi Christianum efficit qui ex nuda & simplici fide vivit, & operatur. Nihil enim videt, nihil optat nisi Deum & in eo pacatissima tranquillitate quiescit, quia ipse solus lux ejus, & dulcedo est, & omnium rerum plenitudo, Nullam autem in hoc mundo delectationem habet, nec in filiis hominum sperat, in quibus non est salus: nam cum omnia, quæ sub cælo sunt, fluxa, & caduca sint, qui ipsis innititur, cum ipsis pariter labitur; qui verò nititur immobili, non movetur. Sicut Beati omnia vident in Verbo, sic nos debemus in fide omnia intueri, itaut vita nostra nihil aliud sit, quàm viva imago fidei; ejusque veritatis expressio: nec in ulla re gloriemur, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, quæ ab asseclis mundi ignominia judicatur. Primus homo in statu innocentiae finem ultimum consequi poterat, innoxio &

legitimo usu deliciarum, quas illi Deus paraverat in paradiso voluptatis. Postquam verò deseruit Creatorem, totumque genus humanum antequam gigneret peccato infecit, aliam ad consequendum finem divina Sapientia viam adinvenit, viam scilicet crucis, & abjectionis, per quam Christus incescit, & quam omnibus indixit prædicans abnegationem, rerumque omnium abdicationem, *Si quis vult, inquit, post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Luc. 9. 23.* Item, *qui non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Luc. 14. 26. 33.* Hoc est fundamentum vitæ Christianæ, hæc supereminens scientia Christi, dura & contraria spiritui hujus mundi; hæc summa vitæ beatitudo, hæc altissima Philosophia terræ sapientibus ignota, scire, & sequi Christum & hunc crucifixum; seipsum odisse & quicquid mundus amat, ac magni æstimat, divitias, honores voluptates; & vice versa amare quæ ille odit, paupertatem, dolores, sui contemptum ærumnas, tribulationes. Magna autem gratia est necessaria ut hoc principium rectè intelligatur: major ut delectet; maxima, ut operibus comprobetur.

§. X X. *Insania hominum, qui sponte damnari volunt.*

CUm æterna supplicia illis dumtaxat destinata sint qui cad illa damnari volunt, sibi que locum in iis præparant sponte peccando; æterna quoque gaudia omnibus volentibus parata sint; quis non crederet vacuum esse infernum, cœlique regnum plenissimum, & infinitâ multitudine refertum? Quis enim sibi persuadere poterit reperiri hominem tantæ dementiæ, qui velit in perpetuum miser esse cum facile possit æterna beatitudine frui? è contrario tamen paucissimi sunt, qui regnum cœlorum consequantur, damnatorum verò tanta est turba, ut illorum comparisone electorum numerum exiguum esse Scriptura nos

doceat, dicente Christo, cum de his loquitur. *Nolite timere pusillus grex. Luc. 12. 32.* Quæ est igitur tanta hominum infania, ut potius miseri in æternum, quam felices esse velint? Quis in ardentissima siti labris poculum admo- veret si vel levissimam suspensionem haberet admixti veneni? & tamen passim committuntur peccata quibus luendis æternum ignem succensum esse non suspicio non opinio sed fides certissima est. Tam horribilis dementiæ causam veræ fidei defectui plerique adscribunt, quod licet in multis verissimum esse certa experientia constet; hoc tamen in plurimis defectui attentionis & considerationis tribuendum videtur. Quamvis enim credant infernum esse, neminemque damnari nisi in hac vita volens, & lubens locum sibi in tormentis peccando præparet, hujus tamen veritatis statim obliviscuntur, si quidem phantasia bono sensibili affixa, sensuumque voluptate obbrutescens, omnem aditum claudit futurorum considerationi, nec finit intellectum advertere in quam horrendam perpetuoque duraturam amaritudinem carnis delectationes desinant, & quam facile nobis sit in hujus vitæ momento futuram calamitatem evadere, & gaudia sempiterna adipisci. Atque utinam hæc homines scaperent, & intelligerent, ac novissima providerent, nam cum proprium sit hominis cogitare, & meditari, ordo cogitationis est, ut in suo fine cognoscendo mens ante omnia occupetur. Omnem errorem, & ignorantiam superat, negligere hominem salutem suam.

§. XXI. *Character veri Christiani.*

Homo Christianus est, qui Christi fidem, & legem proficitur, ejusque vitam, & virtutes imitatur. Hoc nimirum à nobis exigit Christianæ fidei professio, ut omnia terrena transcendentes vivamus vitâ divinâ. *Apparuit, ad Titum 2. 11.* inquit Apostolus, *gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus erudiens nos, ut abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè & justè & piè vivamus in hoc sæculo, expectantes beatam spem & adventum gloriæ*

*magni Dei & Salvatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semet ipsum pro nobis, ut nos redimeret ab omni iniquitate & munda-
daret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.*
Sicut doctor vocari nequit, qui literis præditus non est, nec exercitum ducere potest, qui nescit arma tractare; nec artificis nomen assumit, qui artis peritiam non habet: ita Christianus dici non potest, qui Christi sectator non est. Veri ergo Christiani sunt, qui abnegatis sæculi desideriiis Deum solum amant totis viribus, totâ virtute, ac proximum in Deo & propter Deum, nihil in eo quærentes nisi Deum & nemini se præferentes, quia in generatione gratiæ omnes æquales sunt: qui sobriè & justè viventes, ita in cunctis se gerunt, ut nihil in eis appareat quod possit offendere intuentes: qui bonis exterioribus sicut ægri pharmaco utuntur, nihil appetentes quod ab alio possit auferri: qui nemini placere appetunt, nemini timent displicere, nisi Deo: qui corpus suum oderunt tanquam corpus peccati, ipsumque jugiter castigant, ne insolescat: qui firmam in omnibus constantiam servant & universo mundo celsiores nullis minis, nullis persecutionibus, aut contumeliis terreri possunt, aut commoveri: qui tam in prosperis, quàm in adversis eadem fruuntur mentis serenitate, nec unquam à lumine veritatis recedunt: qui desiderio futurorum damnant præsentia, & ex fide, spe & charitate viventes credunt quod nondum vident, sperant quod nondum tenent, optant quod nondum possident: qui Deum ita amant, ut nullum pro illo laborem, nullum periculum subterfugere parati sint, etiam si nullum pro ejus gloria certantibus præmium propositum esset: qui divinæ misericordiæ & propriæ conscientiæ fiducia regnum Dei expectantes, dicere possunt cum Apostolo, *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, de reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illum diem justus iudex. 2. Tim. 4. 7.* Gaudent cum digni sunt pro nomine Jesu contumeliam parti, eumque diem se perdidisse credunt, in quo nihil pro Christo passi

sunt. Eorum gloria, felicitas, sapientia in his consistit, quæ à mundo ignominia, miseria & insania æstimantur. Carnalis prudentiæ falsa principia detestantur, oportere nimirum divitiis affluere, à nemine sperni, super omnes eminere: fidei verò veritates sectantur docentis opes contemnere, abnegare seipsum & in nulla re gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi. Denique in omni vitæ ratione ita se gerunt, ac si omnis eorum sermo & operatio clamarent, *Regnum meum non est de hoc mundo. Ioan. 18. 36.* Alta quidem & difficilia hæc sunt, sed regnum Dei vim patitur, idque omni conatu dignum est, quod non nisi à vim inferentibus possidetur.

§. XXII. *Quomodo debeat Christianus opera sua perficere.*

Debet Christianus omnia opera sua in pace & mansuetudine perficere & ad omnes rei, vel negotii circumstantias attendere, ad locum, ad tempus, ad personas & præcipuè ad finem. Cavebit autem à præcipiti celeritate quæ repentino potiùs naturæ impetu, quam ratione & divinæ gratiæ motione ad agendum impellit. Cavebit ab inconstantia & levitate animi, ad diversa & inutilia facile evagantis ut præsentior sibi sit & aptior ad Dei illustrationes recipiendas, quibus statim & alacriter parebit. Quicquid sibi agendum erit, seridò advertet ne animo præoccupato aggrediatur, alioquin in rebus discernendis cæcutiet & multa illi excident, de quibus meritò accusari poterit & reprehendi. Cujusque actionis initio opem & lumen à Deo petet; tum sedulo examinabit quam partem in illa habeat Deus quam ipse sibi vindicet: in progressu animadvertet, ne delectatio, & complacentia mentem alliciat, & à proposito fine amoveat: in fine cavebit ne sensim subrepens inanis gloria quicquid bene peractum est, vitiet & contamine. Hoc autem præcipuè fixum animo habebit ne hominum laudes, sed Dei gloriam quærat, & ad nihilum suum respiciens elatas cogitationes in semine suffocabit. Nulli negotio externo se ingeret, nisi vocatus à Deo. Tunc verò prompto animo obediet

optans anathema esse à Christo pro fratribus suis : hujus enim vitæ perfectionem non in Dei fruitione sitam esse scit, sed in ejus voluntate adimplendâ. Nihil super vires aggreditur, rebusque gerendis affectum, & mentem non applicabit, ultra quàm necessarium sit, ut inde nihil depereat libertatis, & pacis. Omnis commotio, & effusio ad exteriora spiritum Dei extinguit, & animi serenitatem obnubilat. Sicut Angelus Tobiae comes nullum officium prætermittebat hominis mercede conducti, semper tamen cum Deo erat : ita vir probus humanis quidem negotiis attendit, atque iis interdum, sicut & cæteri absorberi videtur ; sed cor ejus cum Deo manet : & si corpore versatur in terris, mens tamen in cælis est, ubi meliori sui parte ab omni terræ affectione liber commoratur.

§. XXIII. *Debent opera bona propria vocationi convenire.*

Nihil interest inter negotia ad quæ obeunda ratione proprii status & conditionis quisque tenetur, & maximum negotium æternæ salutis ; nemo enim certiùs salutem suam operari potest, quàm si officio suo bene fungatur. Subtilissimum nostræ perfectioni laqueum tendit Sathan, cum desideria in nobis excitat magnarum rerum, alio loco & in alia vocatione agendarum : spiritum enim occupant, & mentem distrahunt, ne rei attendat quæ præ manibus habetur, & quæ ad proprium munus pertinet. Maximopere hallucinatur, qui statu vitæ jam prudenter electo, locum aptiorem Deo serviendi in alio vitæ genere sibi fingit, & quærit ; in suo siquidem munere explendo segnis nihil agit ubi est, dum multa, & magna molitur ubi non est. Cumque perfectio vitæ Christianæ à singularum actionum bonitate, & rectitudine pendeat, ingentem illi obicem ponunt, qui quotidianas exercitationes, quas proprii officii ratio ab illis exigit, negligenter, & oscitanter peragere consueverunt, quia nimirum ubi non sunt ibi animus eorum est. Horum vita continuum bene vivendi exordium est ; multa decernunt, nihil exequuntur, frondibus

dibus abundant, fructibus carent; quia ad instar arboris sæpius translatae nullo stabili loco radices figunt.

§. XXIV. *Quomodo Christianis vivendum sit.*

ITa Christianis vivendum est, ut ab illecebris ventris & gulæ, ab immodesto corporis cultu, ab inanibus ludorum negotiis, à torpore pigritiæ, ab honorum ambitu, à laudis cupiditate, ab amore pecuniæ abstineant. Itam omnino pellant, & alteri non faciant quod pati nolunt. Nihil remissè agant, nihil audacter, nihil fictè, aut per simulationem. Quodcunque officium vitæ Christianæ, quæcunque exterior virtutis exercitatio, si careat interiori spiritu & veritate, nihil aliud est, quàm hypocrisis & actio scenica. Solent nonnunquam viri nefarii præclara Sanctorum gesta in theatro repræsentare. Hic Martyris constantiam, ille Virginis modestiam, aut Apostoli, vel Christi heroicos actus egregiè simulant; sed actione peractâ alienam personam deponunt, suamque turpem & impurissimam suscipiunt. Simili modo qui opera exteriora in solam speciem & inanem ostentationem exercent, veluti histriones sunt & scenici joculariores, qui omni virtute & sanctimonia destituti, viri sancti personam in scena gerunt, quorum vita & mores nihil aliud, quàm fabula sunt. Ideo pauci ad Christianæ perfectionis fastigium pertingunt, quia opera sua in spiritu veritatis non perficiunt. Prævalent Christi exemplis & præceptis, falsa mundi axiomata, & communes virtutum notiones à naturæ insitæ perversis hominum opinionibus depravatæ ad vitia detorquentur. Cum ergo inter homines falsis doctrinis imbutos vivamus, debet quisque in seipsum crebro inquirere, an & ipse ignoret quæ recta sunt & an rectè fungatur officio suo. Via veritatis una est & immutabilis, per quam qui recto tramite cupit incedere, non terram intueri debet, sed cælum; non homines sequi, sed Deum, qui via, veritas & vita est.

§. XXV. *Opera exteriora spiritu interiori animanda.*

CAvendum ne sensus in actionibus nostris primam sibi sedem usurpet, indè etenim omnia mala emergunt. Sensuum occasus veritatis exortus est. Ideo vix possumus nobis ipsis polliceri aliquid nos egisse, quod omni ex parte bonum fuerit, quia licet gratia impellente, & cooperante multa propter Deum operari cœperimus, non sumus gratiæ fideles, statimque labimur ad nos ipsos. Episcopo Sardis dictum est ab Angelo, *Non invenio opera tua plena coram Deo meo. Apc. 3. 2.* Nam preces, jejunia, eleemosynæ & alia ejusdem generis opera plena sunt coram hominibus, qui solam faciem vident, sed vacua coram Deo, qui intuetur cor, nisi purâ & simplici intentione divini beneplaciti perficiendi & spiritu interiori impleantur. In Evangelio decem Virgines commemorantur, quarum quinque fatuæ exclusæ sunt à nuptiis, non defectu virginittatis, aut lampadarum sive operationum, sed quia defecit oleum bonæ intentionis & sanctarum affectionum. Idem nobis eveniet nisi opera nostra spiritu interiori & Dei amore animentur, ut placeant Deo. Vita exterior apud omnes Christianos eadem est, sed sicut horologii extima facies ab interioribus rotis pendet, & ab intimâ corporis constitutione vividus color procedit: ita boni à malis ex interiori spiritu discernuntur. Regnum Dei intra nos est.

§. XXVI. *Operum perfectio unde oriatur.*

SIcut qui multum comedunt semper viribus imbecilles sunt, corpore malè affecto & ad extremam maciem redacto; qui nimirum stomachi sui mensuram ignorantes, plus illi ingerunt, quàm ferre possit: alii ex adverso frugali mensa contenti, quia cibum exiguum sumunt, & qui facillè digeritur, validis semper viribus sunt, & ad extremam senectutem incolumem vitam producunt. Ita nonnulli, quamvis multa peragant opera bona, nihil ferè in

via Christianæ perfectionis proficiunt, quia videlicet præpostero cursu ambulantes, tunc se maximè progredi putant, cum plura quamvis remissè & segniter operantur; cum potius eniti debeant, ut ea quæ agunt, ferventiùs in dies & perfectiùs peragant; in hoc enim operandi modo perfectionis incrementum consistit, non in tepida operum congerie & multiplicatione. Alii verò parum operantur & in amore Dei plurimùm crescunt, quia quæcunque faciunt, etsi minima & pauca sint, majori semper fervore, ac puriori intentione perficere student; atque ita se gerunt in omnibus operibus suis, ut in fine singulorum magnum illud verbum Christi in cruce pendentis non immeritò usurpare queant, *Consummatum est*, Ioan. 19. 30. Perfeci quod Deus à me in hoc opere exigebat, ferventer & quantum imbecillitas mea cognovit & potuit, sine imperfectione, quantum scilicet & velle & operari ille dedit mihi, qui dixit, *Sine me nihil potestis facere*. Ioan. 15. 5. Eadem ratione sic quamlibet diem transigunt, ut nocte adveniente possint fidenter dicere, *Consummatum est*. Sic denique vitam instituunt, ut ejus cursu peracto, verè affirmare queant se omnia consummasse, quæ Deus illis præceperat. Qui sic vivit, Christianè vivit, nec timebit in die mala.

§. XXVII. Præsentia Dei utilitas.

NUllum præstantius documentum ad quælibet opera exactè perficienda, quàm Deum in singulis rebus intimè præsentem intueri, qui eis motum & vitam & esse largitur, & omnia in omnibus operatur. Hæc nobis necessitas indicta est, omnia opera nostra optimè peragendi, quia Dei obtutum intimos quosque recessus penetrantem effugere nunquam valemus. Ipse nos replet, in quo vivimus, movemur & sumus; nec unquam nos deserit, nisi ab ipso averti ad creaturas convertamur. Hæc autem sunt veteris Adæ corrupta semina: quæ in nobis vigent, prava scilicet affectio ad sensuum illecebras, quibus à Dei præ-

N ij

sentia mens evocatur. Si enim ab amore creaturarum liberi essemus, Deum proculdubio in omni loco præsentem cerneremus, quemadmodum Christus spondit dicens: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Matt. 5. 8.* Verè magna & inexplicabilis est multitudo divinæ dulcedinis, quam Deus abscondit timentibus se; sed revera abscondita est & illi soli eam percipiunt, qui vident & gustant quàm dulcis est Dominus. Neque enim satis est habere thesaurum, ut quis dives sit, sed scire insuper debet se illum possidere, ejusque pretium & usum agnoscere. Nos autem in nobis thesaurum habemus immensum & inæstimabilis pretii, summum & infinitum bonum: cur ipsum negligimus & post atomos apparentium bonorum currimus, quæ sitim nostram explere non possunt? *Filii hominum usquequo gravi corde; Ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium; Psal. 4. 3.* cum Deo præsentem omni momento frui possitis? Divites sumus & nescimus. Beatorum spirituum felicitatem prægustare possumus & non curamus: quia nimirum parti inferiori, ac sensibus jugis Dei præsentia molesta & gravis est, & vim quam patiuntur, conantur excutere & partem superiorem ad se trahere. Et quia divina consolatio aliquando subtrahitur, ad terrenam protinus labimur, nisi per fidem Deum præsentem intueri & cum eo intimo affectu miscere colloquia satagamus. Hoc documento ipsemet Deus patrem credentium Abrahamum ad perfectionem erudit dicens: *Ambula coram me & esto perfectus. Gen. 17. 1.* David quoque in Psalmo ait: *Providebam Dominum in conspectu meo semper, propter hoc latatum est cor meum. Ps. 15. 8.* Jugi enim lætitia fruitur, qui fontem omnium bonorum præsentem habet.

§. XXVIII. *Cur difficilis videatur Sanctorum imitatio.*

AD exempla Sanctorum vitam, mores & actiones nostras componere difficillimum arbitramur, quia ipsos mente concipimus quasi homines alterius naturæ,

exutos corpore, celestis patrię possessione beatos, ubi nemo irascitur, nemo concupiscit, nemo tentatur: ubi pax summa, lætitia inenarrabilis, lux splendidissima, & status omnium bonorum aggregatione perfectus. Sed si revera, uti par est, illorum cupimus sequi vestigia, aliter considerandi sunt. Homines enim mortales fuerunt similes nobis, eadem corporis sarcinā onusti, eadem tabe carnalis concupiscentiæ infecti, iisdem malis & periculis obnoxii: & nihilominus per fidem vicerunt regna, operati sunt iustitiam & fecerunt mirabilia in vita sua. *Helias*, ut *Jacobus Apostolus* scribit. *Iac. 5. 17. homo erat similis nobis passibilis, & oratione oravit, ut non plueret super terram & non pluit annos tres & menses sex: & rursum oravit & cælum dedit pluviam & terra dedit fructum suum.* Idem de aliis dici potest, quorum insignem sanctitatem & heroicæ gesta miramur; nobis enim similes & ex eodem luto compacti, atque iisdem tentationibus, dum in hac terra essent, expositi fuerunt; sed infinito propè intervallo à nobis disjuncti in hoc dissimiles inventi sunt; quod carnis fragilitatem, mundi superbiam, dæmonum insidias invictâ animi virtute superarunt. Quid igitur tergiverfamur? Facile est volentibus eorum opera imitari, si exuto desidîæ veterno, non nostris viribus, sed ope divina confisi ad illud sanctitatis fastigium cōtemur ascendere, ad quod ipsi feliciter pervenerunt. Magna pars sanctitatis est, ejus efficax desiderium.

§. XXIX. Omnia ad gloriam Dei referenda.

Sententia Apostoli est, omnia opera nostra ad Deum ejusque gloriam referenda esse, ut veræ virutis rationem consequantur: *Sive, inquit, manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. 1. Cor. 10. 31.* Et alio loco, *Omne quodcunque facitis in verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini Iesu Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. Coloss. 3. 17.* Quidquid enim boni

à nobis fit, quod non fit propter Deum, etsi officio videatur bonum, deficiente tamen recto fine malum est: finibus enim, non officiis virtutes à vitiis discernuntur. Est autem officium id quod faciendum est, finis verò propter quod faciendum est. Quod si rebus creatis inhæremus & ipsas propter se diligimus sine ulteriori relatione ad Deum, damnata cupiditas est, dicente Joanne Apostolo: *Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.* 1. Ioan. 2. 15. Ratio est, quia in hoc mundo tanquam peregrini sumus & viatores, qui ad patriam pergimus, creaturis autem uti debemus tanquam vehiculis, quibus recto itinere eò feramur, quò tendimus. Deus verò diligendus est propter se ipsum, quia summum bonum est & finis ultimus, in quo solo requies, appetitus, securitas fruitionis & tranquillissimum gaudium invenitur. Hunc finem si quis ignorat, rectè quoque vivendi rationem ignorat. Cognito autem rerum omnium fine, jam scimus quò dirigendæ sint actiones nostræ & quò omnium virtutum officia referri debeant. Hinc Theologi, licet unanimi consensu asserant quasdam actiones humanas nec bonas ex se, nec malas esse, quales sunt ambulare, comedere, dormire, docent tamen eum peccare, qui re ipsa dormit, edit, ambulat & hæc non refert ad ultimum finem, quia deficit à prima & universali regula humanarum actionum, quæ est idem finis, ad quem quidquid agimus dirigere oportet. Et hoc est quod Dominus dixit: *Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit.* Matth. 6. 22. Oculus iste intentio est, quâ quisque peragit opus suum, quæ quidem intentio si non fuerit recta, totum opus tenebrosum erit. Non est autem recta operantis intentio, nisi quicquid agit, ad summum bonum veluti ad fontem refundat. Omne bonum desursum est, & quicquid ab illo deflectit, malum est.

§. XXX. Radix omnium malorum amor sui.

Postquam primus hominum parens se ipsum immoderate amans in grande illud peccatum lapsus est, per quod totum genus humanum morti, ignorantiae & concupiscentiae obnoxium generatur & nascitur, tantâ caligine natura nostra repleta est, tantoque pondere ad terram allisa, ut Deo relicto in se ipsam deflexerit, & amisso sensu spiritualis jucunditatis ad sensuum voluptates effusa sit. Hinc dira tyrannis orta est, quam pessimus virtutum omnium hostis amor sui in omnes exercet, cujus imperio obsequentes nihil in nostris operationibus quærimus, nisi commoda, honores & delitias. *Legi enim Dei caro non est subjecta, neque enim potest. Rom. 8. 7.* sicut ait Apostolus: omnes siquidem ejus instinctus & motus ad peccatum impellunt, & in horribili damnationis statu nos constituunt. Nihil verò commodis nostris magis adversatur, quàm proprius amor, qui ad ea quærenda tanto nos ardore impellit. Cum enim Deus omnia referri ad se tanquàm ad ultimum finem præceperit, qui se in omnibus & suam utilitatem respicit, nihil certè ex operibus suis refert, quod sibi utile sit ad vitam æternam promerendam, ergo, ut ibidem infert Doctor gentium, *Debitor sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: Si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis.* Ad hoc urget nos Christiana religio, ut sicut exhibuimus membra nostra servire immunditiæ & iniquitati ad iniquitatem, ita ipsa exhibeamus servire justitiæ in sanctificationem. *Sancti eritis, dicit Dominus, quia ego sanctus sum. Levit. 11. 45.* Amor sui & propensio ad propria commoda impedit intellectum, ne principia & documenta christianæ vitæ percipiat. Quis enim poterit amanti se ipsum persuadere omnia, quæ diligit mundus vana esse & nullius momenti: honores & dignitates nihil aliud esse, quàm splendidam servitutem & afflictionem spiritus: viri foris & magnanimi esse ignos-

cere inimicis & his qui oderunt nos benefacere: satius esse divitias spernere quàm habere: gloriosius esse propter Deum subesse, quàm dominari: laudabilius vincere se ipsum & coërcere appetitum, quàm munitissimas arces expugnare? Hæc sanè dura videntur & incredibilia diligenti se ipsum, quia immoderato sui amore quasi vinculis, & catenis inextricabilibus terræ affixus solis terrenis commodis, ac delectationibus alligatur. Filii autem Dei spiritu Dei aguntur, ut non secundum carnem, sed secundum spiritum vivant. Quòd si quædam opera carnis faciunt, ex quibus expediri in hac mortalitate non possunt, ad ea se duci non sinunt ex proprio sui amore, sed ex principio supernaturali, prava desideria continuâ carnis maceratione coërcentes. Aiunt sui amatores discretionem in his, quæ ad corpus spectant, necessariam esse: sed illa optanda & adhibenda, quæ de cœlo est; nam prudentia carnis mors est.

§. XXXI. *Amor sui Babylonem edificavit.*

Constituit Deus hominem in paradiso, sed ab Adamo, in quo omnes peccavimus, à paradiso in hunc mundum, à Jerosolymis in Babylonem, à patria in exilium, à libertate in servitutem, ab integritate in corruptionem, à vita in mortem translati sumus. Sic collapsi à veritate in vanitatem, non solum similes evasimus vanitati, sed ut ait Psalmus, *Univerſa vanitas omnis homo vivens. Psal. 36. 6.* Vanus est enim secundum corpus, quod in corruptionem & mortem definit; vanus secundum animam, quæ serviens iniquitati se ream mortis æternæ facit: vanus quoad exteriora quæ pereunt & in morte relinquenda sunt. Hanc tamen vanitatem ardenti amore prosequimur, hæc mendacia sollicitè quærimus, quæ infinitis erroribus nos implicant & ex civibus supernæ Jerusalem cives efficiunt diabolicæ Babylonis. Has duas civitates duo amores fecerunt: nam civitatem Dei Jerusalem fecit amor Dei usque ad contemptum sui; Sathanæ vetò civitatem, quæ

Babylon dicitur, fecit amor sui usque ad contemptum Dei. Iter ad hanc spatiosum est & breve, iter ad illam arctum, arduum & longum: facilius enim est in terram labi & in infernum descendere, quàm ad cœlum elevari. Se ipsum igitur quisque discutiatur & videatur quid amet, nam si Deum amat & se ipsum spernit, cœlestis Jerusalem civis est: si autem se impensius amat, ad Babylonem spectat, è qua nobis exeundum esse clamat Scriptura dicens, *Egreddimini de Babylone. Isai. 48. 20. & alio loco. Recedite de medio Babylonis. Ierem. 50. 8.* Psalmista quoque ait, *Filia Babylonis misera, beatus qui tenebit & allidet parvulos tuos ad petram. Psal. 136. 8.* Tunc autem eximus de Babylone, cum à confusione vitiorum recedimus: tunc parvulos Babylonis, malas scilicet cupiditates, ad petram allidimus, cum Christi amore, noxia desideria excindimus & superamus. Amor sui mors animæ est, amor Dei vita: non ergo se amat, qui se amando vitam perdit.

§. XXXII. *Omnes seipsos querunt etiam in rebus sanctis.*

Hoc certè mirabile est, quòd cum tanta diversitas hominum, humanarumque propensionum sit; omnes tamen unanimiter in hoc conveniunt, quòd nemo sibi vilis est, nemo alteri cedere aut subijci vult, nec quisquam est adeò abjectæ conditionis, qui non putet se aliquid esse, & apud alios in pretio haberi non desideret. Omnes cupiunt super alios eminere, omnes ignoscunt sibi, aliis nunquam: opiniones suas pertinaciter omnes sustinent, res suas admirantur; proprias tantùm ad inventiones, & placita probant, aliena rejiciunt: ignorantiam suam instar sapientiæ ostentant, & cum nihil sciant, nihil se ignorare arbitrantur. Virtutia, quæ habent, tegunt, & justitiam simulant quam non habent, frustra reclamante conscientia. Sed multò mirabilius est, quòd ipsi etiam viri probi, qui nihil aliud querere videntur quàm divinum beneplacitum, ejusque gloriam & honorem; occulto tamen, & aliquando vix perceptibili corruptæ naturæ instinctu in seipsos diffuunt, operantes

quod bonum & iustum est . non ut placeant Deo , sed ut
 ea meritis iucunditate fruantur , quæ ex bonis operibus ema-
 nat . Quem laqueum viris spiritualibus eò subtilius amor sui
 tendere solet , quò res sanctior , & melior est . Quid tam
 sanctum quàm Dei mandatis obedire , Scripturas legere , in
 Ecclesia prædicare , frequentare Sacramenta , & ad altare
 Domini ministrare ? Hæc autem cupiditas laudis inquinare
 solet , & nisi cor suum omni diligentia custodierit homo ,
 omnis labor ejus irritus est . *Si linguis hominum loquar , &
 Angelorum , inquit Apostolus , 1. Cor. 13. 1. charitatem au-
 tem non habeam , factus sum velut as sonans , aut cymbalum
 tinniens .* Et si quis distribuerit in cibos pauperum omnes
 facultates suas , & tradiderit corpus suum ita ut ardeat , ni-
 si hoc purè fiat ob amorem Dei , nihil prodest . Simili modo
 Aggæus Propheta ait , *Agg. 2. 6. Comedistis , & non estis
 satiati : bibistis , & non estis inebriati , & qui mercedes congre-
 gavit , misit eas in sacculum pertusum :* quia nimirum nihil
 profunt opera bona , cum quis seipsum in illis quærit , &
 non Deum . Cum igitur naturæ semper & ubique seipsam
 quærentis fraudes & doli subtilissimi sint , omnes animi
 recessus perscrutari , & sollicitè cavere debemus , ne in prin-
 cipio , medio , & fine actionum nostrarum , aliqua ratio se
 immisceat proprii emolumenti , quantumvis sancta , & ho-
 nesta videatur . Viræ Christianæ disciplina hæc est , non quæ-
 rere , nec amare nisi quod Dei est , & odisse quod pro-
 prium est .

§. XXXIII. *Quæ scire debeat omnis Christianus .*

SCire debet omnis Christianus quæ sint præcepta divina
 & humana , ad quæ servanda quisque tenetur . Divina
 sunt illa quæ in Decalogo continentur itemque præcepta fi-
 dei , spei , & charitatis . Fides obligat omnes ad ea credenda ,
 quæ singulis fidelibus in Symbolo proposita sunt . Spe vitam
 æternam , & quæ ad eam obtinendam sunt necessaria nos
 consequi posse confidimus Dei gratiâ ; & nostra coopera-
 tione ; quæ omnia à Deo petimus , cum Dominicam ora-

tionem recitamus. Charitatis lege obstringimur Deum diligere super omnia & proximum sicut nos ipsos. His virtutibus perficitur homo : nam fides mentem illuminat , & dirigit , spes voluntatem ad eum erigit , charitas nos Deo unit. Est etiam præter prædicta præceptum sumendi Baptismum , & Eucharistiam , ac confitendi peccata , licet de his nihil Ecclesia præciperet. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto , non intrabit in regnum Dei : *Ioan. 3. 5.* & nisi manducaverimus carnem Christi , & biberimus ejus sanguinem , non habebimus vitam in nobis. *Ioan. 6. 54.* Pœnitentia autem à Deo illis parata est , qui baptismalem innocentiam supervenientibus culpis perdiderunt. Sunt denique humanæ leges ab Ecclesiastica , vel seculari potestate sancitæ , quas nosse oportet , ut illis , qua par est humilitate pareamus. Verum ad hæc præstanda nemo idoneus esse potest , nisi ab ejus mente ignorantiae tenebras lux vera discusserit sicut scriptum est , *Beatus homo , quem tu erudieris Domine , & de lege tua docueris eum, Psal. 93. 12.* Homo enim post peccatum sedet in tenebris , & in umbra mortis , bonumque vel malum non ex regula veritatis , sed ex sua cupiditate metitur. Divinum igitur auxilium implorandum est , ut qui jussit quod vult , det nobis quod jubet , dispellens caliginem , & sanans languorem ; expellens cupiditatem , & infundens charitatem , quoniam finis præcepti est Charitas , & qui verè Deum amat , omnibus mandatis ejus sine exceptione obsequitur.

§. XXXIV. *Interioris , & exterioris hominis differentia.*

NON de hoc tempore , non de hoc mūdo spes nostra est ; neque ad præsentis vitæ bona neque ad eam felicitatē , quam plerique mortalium sectantur , conditi sumus , sed ad æternam , quam Deus promisit , & homo nondum capit ; sicut scriptum est. *Quod oculus non vidit , nec auris audivit nec in cor hominis ascendit , quæ preparavit Deus iis , qui diligunt illum.*

1. Cor. 2. 9. Cum igitur ad gloriam sempiternam ab origine mundi nobis paratam destinati simus, error gravissimus est nō æternis, sed humanis rationibus in nostris operationibus duci, vitamque instituere non gratiæ divinæ instinctu, sed ex principiis naturæ. Felices sunt qui intima penetrant, qui cum Deo intus morantur, & nulla affectione foris tenentur. Hi sunt homines interiores, qui ad arcana Dei percipienda disponunt se, & eum in se loquentem audiunt. Qui verò rebus exterioribus moventur, qui libenter rumores audiunt, qui theatra avidè spectant, licèt honestas satagant vanitatis suæ causas prætexere, divisi sunt, interiores non sunt, sibi adherent, non Deo; delicias mundi quærunt, non cœli. Lumen quippe illis deest ad rerum divinarum notitiam necessarium; quia eas nunquam, vel rarò & obiter meditantur, unde fit ut de bonis æternis parum solliciti, *in vanitate sensus sui ambulent. Ephes. 4. 17.* sicut ait Apostolus, *alienati a vita Dei per ignorantiam.* Quò magis enim proficit homo in prudentia carnis, eò magis ignorat quæ Dei sunt: tantumque detrahitur divino amori, quantum impenditur creaturis.

§. XXXV. *Quam perniciosum sit falsas rerum ideas mente concipere.*

Sapiens est qui suis momentis ponderat res & estimat prout sunt, non sicut prædicantur & aestimantur ab hominibus. Quælibet enim res duas veluti facies habet, unam veram, alteram fucata & apparentem. Vera est quæ divinis rationibus & ideæ in mente Dei existenti conformis est: altera secundum ideas & affectus hominum, & secundum pravas amoris proprii præscriptiones efformatur. Sic Episcopatus, ut hoc utar exemplo, secundum veram, & divinam ideam est onus angelicis humeris formidandum, & servitus qua tenetur Episcopus animarum saluti consulere ad præscriptum divinarum & Apostolicarum institutionum, strictissimam de illis rationem Deo redditurus in die iudicii. In idea autem hominum Episco-

patus est dignitas, ad quam qui promovetur gradum conspicuum in Ecclesia obtinet, divitias adipiscitur, & ab omnibus honoratur: Unde fit, ut qui Episcopatum respicit secundum veram ideam, timeat, fugiat & oblatum constanter recuset: qui verò ipsum desiderat & omni conatu consequi nititur, falsas hominum ideas in mente habet, se ipsum quærens, non Deum. Idem de aliis gradibus & dignitatibus tam Ecclesiasticis, quam mundanis dicendum est: atque hinc oritur totius orbis omniumque ordinum perversitas & perturbatio, quòd veras rerum ideas & definitiones plerique ignorant & hujus mundi tenebris, ac præstigiis assueti veritatem oderunt, nec idonei sunt ad divinum lumen recipiendum, quod non nisi mundis corde communicatur. Vocabula usurpantur heroïcis Sanctorum virtutibus, Christique sanguine consecrata; & hi quidem Episcopi, illi Sacerdotes, aut Diaconi, quidam Monachi & Religiosi, alii Reges & Principes & judices populi; omnes autem Christiani nuncupantur: sed quale sit horum nominum pretium, quæ vis & significatio, quibus virtutibus excellere debeant qui in prædictis gradibus sunt constituti, quæ singulorum idea sit, quæ leges, quæ officia, quæ definitio, nemo scit, nemo investigat; rebusque neglectis sola remansit titulorum majestas & rerum umbra, ac inanis imago. Nemo se talem exhibet, qualis dicitur, nemo sequitur Christi vestigia. Hoc autem malum operatur in nobis amor sui, vitium pessimum & subtilissimum, quod vix peritissimi agnoscunt, vix sanctissimi vincunt. Bona verò & mala hujus vitæ, si veras eorum ideas respiciamus, vix ullum discrimen admittunt, utraque enim vana sunt & momentanea & quasi nihilum computantur. Ideò David vir secundum cor Dei solam æternitatem mente versabat dicens: *Cogitavi dies antiquos & annos æternos in mente habui. Psal. 76. 6.* Et filius ejus Salomon omnium mortalium sapientissimus, recensitis omnibus tam bonis, quàm malis hujus vitæ, exclamat & concludit: *Vanitas vanitatum & omnia vanitas. Eccl. 1. 2.*

§. XXXVI. *Tria Christiano necessaria, ut sibi attendat, ut tempus bene expendat, ut recte utatur Sacramentis.*

Fidelitati quam Deo debemus tria præcipuè sunt necessaria. Primum est jugis attentio ad nos ipsos & ad ea quæ operamur, cujus defectu à recto tramite aberrantes per invia & aspera proficiscimur, nostramque felicitatem quærimus ubi non est, & si ab alio ostendatur non credimus. Vsu rationis homo à feris, fide ab infidelibus distinguitur. Cum ergo temerè, sordidè, inconsideratè, ventris, vel gloriæ causa & cum impetu aliquid agit, perit hominis officium & ad feras declinat. Cum verò propter se & sua commoda ad agendum movetur, cum infidelibus computatur. Sicut artem perficiunt opera, quæ secundum artis præscriptum fiunt: ita hominem fortem, justum, modestum, prudentem faciunt opera, quæ fortiter, juste, modestè, prudenter fiunt.

Secundum est bonus temporis usus, à cujus momento pendet æternitas. Monent Philosophi solam rerum salubrium notitiam viro sapienti non sufficere, sed studium etiam necessarium est, nec permittendum, ut ulla exercendæ virtutis occasio elabatur. Volat enim irrevocabile tempus & quod inutiliter transigitur, nemo restituere potest. Volat tempus, & non advertit insipiens quid amittat. Juvat nimirum confabulari & genio indulgere, donec transeat dies: & sic teritur tempus acceptabile, sic dies & horæ prætereunt, quas ad veniam obtinendam, ad acquirendam gratiam, ad promerendam gloriam misericors Deus indulget. Quod si de verbo otioso, quod nullam scilicet rationabilem causam habet, rationem reddituri sumus, quanto magis de tempore inutiliter transacto?

Terrium est rectus usus sacramentorum Pœnitentiæ & Eucharistiæ, ex quorum frequentia parum proficimus, quia frigidè, ac sine prævia dispositione ad ea accedimus. Proprii verò illorum fructus sunt, si ex pœnitentia crescit in nobis humilitas & amor propriæ abjectionis: ex Eucha-

ritia suavitas & mansuetudo erga proximum & amor erga Deum. Sicut avarus diu noctuque divitiis inhians, nihil cogitat nisi lucrum & pecuniam, ita qui sæpius hæc Sacramenta suscipit sicut oportet, semper ad Deum anhelat, nec aliud potest sine ingenti molestia cogitare. Vitæ perfectæ fundamentum hoc est, omnimoda abstractio à rebus omnibus, quæ Deus non sunt.

§. XXXVII. *Pœnitentiam omnibus Christianis necessariam esse.*

OMnis Christianus sic vivere, sic mori debet, ut continuo luctu & squallore ostendat se pœnitentem esse, qui pro peccatis commissis satisfacere satagit & ab omni labe purgari. Hoc initium fuit, hæc summa Evangelicæ prædicationis: *Fuit Joannes in deserto baptizans & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum. Mar. 1. 4.* Ipsemet Iesus dux & legifer noster cum se primum hominibus manifestavit: *Venit in Galileam prædicans Evangelium regni Dei & dicens: Quoniam impletum est tempus & appropinquavit regnum Dei: pœnite mini & credite Evangelio. Ib. 14.* Et alius Evangelista ait, *Capit Iesus prædicare & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cœlorum Matt 4. 17.* Præmissa est pœnitentia, tanquam dispositio ad suscipiendum Evangelium, ut anima ab omni maculâ emundata idonea fieret ad gratiam Dei recipiendam, quæ in malevolam animam non intrat, nec habitat in corpore subdito peccatis. Sacrificium placabile & Deo gratum est, cum homo resipiscens se deliquisse fatetur & agnoscens iniquitatem suam, veniam contrito corde à Deo postulat quem offendit. Hoc maximum peccati malum est contemptus Dei, nam qui peccat, Deum spernit & odit: cujus flagitii & perversitatis causa est defectus fidei & considerationis. Quis enim tantæ dementiæ, & temeritatis foret, ut legem Dei violare & transgredi auderet, si verè crederet & intelligeret quid sit Deus & quid sit ipsum offendere, cujus summa boni-

tas, infinita potentia & tremenda majestas? Ad hanc abyssum profundissimam miseriarum nos culpa originalis dejecit, ut secreta quâdam aversione velut insani fugiamus à Deo, ipsoque derelicto, in quo sunt omnia bona, volutemur in cœno fluxis & fucatis bonis adhærentes, vel quia latet veritas, vel quia compellit infirmitas. Quanta sit autem & quam deplorabilis hæc cœcitas, nemo comprehendere potest, nisi attentius meditetur tantam esse peccati malitiam, ut sola unigeniti filii Dei acerbissima passione & morte expiari potuerit. Si igitur hoc verè credimus, si peccata nostra, eorumque gravitatem perpendimus, ita dies nostri cum dolore & mœrore transigendi sunt, ut ostendamus nos veluti reos esse, qui omni momento suæ damnationis sententiam præstolantur. Facile omne peccatum à Deo condonatur, cum pœnitentia & meliori vita corrigitur.

§. XXXVIII. *Signa & fructus veræ pœnitentiæ.*

NUnquam poterunt evitari peccata, nisi sit in anima ingens eorum horror & odium: nec diuturna erunt opera pœnitentiæ, nisi sit in anima ardens desiderium acquirendæ perfectionis. Ad Sacramentum autem pœnitentiæ nunquam accedendum, nisi præter contritionem & voluntatem non amplius peccandi, aliquod semper speciale peccatum, præcis omnibus ejus occasionibus, deponatur. Et hoc erit præcipuum confessionum emolumentum, facere fructus dignos pœnitentiæ, omnem scilicet Dei offensam detestari, tremendum ejus judicium perhorrescere, se ipsum cum rubore & confusione arguere, ad omnem satisfactionem se paratum exhibere, omnem appetitum divinæ legi contrarium coercere, omnia peccandi pericula evitare, humilitatem sui que contemptum libenter amplecti, conscientiam suam frequenter discutere, & omnes ejus sinus ac latebras diligentissimè perscrutari, eradicare, destruere, evellere ab anima quod pravum est; tum in ea serere, plantare, ædificare quod sanctum & perfectum

perfectum est. Qui hoc spiritu imbutus est peccata sua ante oculos habet, aliena post tergum: de suis dolet, aliena non respicit: sua castigat, aliena excusat. Pericula timet, in quibus versatur, quæ multa sunt & assiduâ observatione præcavenda. Semper enim ad malum impellunt arcta societas, & inevitabilis necessitudo cum rebus & personis, quæ ad peccandum alliciunt; habitus vitiosi dudum contracti & proclivitas ad lapsum, quæ multò major est, quàm homines communiter credant; nam cum naturæ congenita sit, se blandè, ac fraudulenter in animum insinuat, rationis debile lumen obscurat, ipsamque conscientiam suffocat & sopit, ne ullo peccati sensu tangatur: atque ita fit ut multa quotidie perpetrentur, quorum sensum adimit affectus, qui ipsa præcipitat, & notitiam eorum tollit ipse usus malorum. Hoc videlicet habet infelix consuetudo peccandi, ut quanto amplius quisque delinquit, eò magis mentis intuitus obscuretur.

§. XXXIX. *Peccata leviora, & vitia quomodo corrigi, & extirpari debeant.*

PEccata leviora, quæ venialia dicuntur, quàm facilè perpetrantur? Nemo tamen ignorat hæc levia non esse, quæ Deum magnum offendunt, ac propterea acerbissimis pœnis in altera vitâ expianda sunt. Quia verò ab his omnibus sine speciali Dei gratia nemo potest abstinere, omni saltem conatu enitendum est, ut eorum numerus quotidie minuatur, & unumquodque contrariæ virtutis studio sigillatim exterminetur. Sicut grassante pestilentia non solum homines lue infecti, sed illorum quoque supellex, & quicquid ad illos spectat sollicitè evitantur, ne alios pestilenti morbo inficiant: ita cum agitur de peccatis, tametsi levioribus, non ipsa solum timere, & fugere oportet; sed quicquid ad illa inducit, vel ex eis oritur, ne mortiferum virus incautos spargant. Omni ferè momento subtilissimè sese insinuant diversæ occasiones curiositatis, loquacitatis, scurrilitatis, iræ, contentionis, impatientiæ, evaga-

C. Bona Opusc. Spirit.

○

tionis, & aliarum ejusdem generis culparum, & imperfectionum; & quia istæ nedum evitari, sed vix percipi possunt, hoc omnino curandum est, ut saltem ex animo omnis erga illas affectus, nequicquam reluctantæ natura, revelatur: alioquin permanente erga illas affectu, nec emendari unquam poterunt, nec remitti, etsi centies Ecclesiæ clavibus in sacramento pœnitentiæ subijciantur. Scio quidem de his levioribus noxis scriptum esse, *Septies in die cadit justus*: verumtamen ipse vir justus sic vivit ut in eas nunquam labatur, nisi ex fragilitate vel subreptione. Quod verò attinet ad vitia, qui cupit ea radicibus extirpare, debet in primis cum pravus motus excitatur, ipsum coërcere tum actum contrariæ virtutis elicere: ut si quis injuria afficiatur, primò quidem iræ motum frænabit, tum actum eliciet patientiæ & humilitatis, gaudens se pati quod meretur, idque sæpius sibi contingere optabit: mox illum sincerè diliget, qui contumeliam irrogavit, eique alacriter beneficium rependere paratus erit, quoties sese occasio obtulerit; neque enim sufficit declinare à malo, nisi quis studeat & bene operari: nec servus bene mereri de domino suo censendus est, quia nec verbera illi, nec contumelias infert, nisi quoque fideliter illi serviat & jussis ejus exactè obtemperet. Et in hoc multi falluntur, qui salutem suam in tuto positam arbitrantur, quia putant se nihil mali operari, omittentes interim quæ officii sui sunt & virtutis studium negligentes. *Declina à malo*, ait psalmus, & fac bonum. *Psal. 36. 27.* Utrumque enim necessarium est, & mala non perpetrare & quæ ad munus proprium spectant non omittere.

§. XL. *Viros Ecclesiasticos & Religiosos strictius teneri ad perfectionem.*

Quamvis norma & institutio Christianæ perfectione universis Christi fidelibus tradita sit, non solis Religiosis, ut supra ostendimus, nemo tamen inficiari potest, quin strictius ad eam teneantur, qui se voto solem-

ni vel in Religione approbata, vel in statu clericali Domino consecrarunt. In his siquidem statibus constituti non solum seipsum sanctificare, sed reliquos quoque fideles verbo & exemplo instruere, illuminare & ad salutem perducere debent. Nihil in hoc negligendum, nam parva remissio, maxima jactura est. Ideo ita eos vivere, ita virtutibus incumbere oportet, ita cum cæteris hominibus se gerere ut ab eorum colloquio, & consortio revertantur percutientes pectora sua & dicentes, Verè filii Dei sunt isti. Sicut vir Religiosus cujuscumque domini se incapacem fatetur ob votum paupertatis: ita judicare debet appetitum suum, & voluntatem non esse in sua potestate propter votum obedientiæ, nec illis posse pro suo arbitrio uti. Ille autem verè pauper & obediens censetur, qui se rebus omnibus etiam ad vitam necessariis libenter & læto animo exuit, qui ad omnem Superioris nutum, siue grata, siue molesta præcipiat, semper obedire paratus est. At è contrario qui ob rerum penuriam tædio afficitur & murmurat, qui mandatis invitus paret, religiosus non est. Neque enim in alio, ut ita dicam, elemento vivere debet quàm in sui contemptu & abiectione, rerumque omnium abdicatione, ut Christo conformis sit, qui nihil possidens in hoc mundo factus est Patri obediens usque ad mortem. Quid prodest Christi Domini, Sanctorumque gesta legere & celebrare, si ea sic legimus & laudamus, ac si ad nos nullo modo pertinerent? Hæc nobis proposita sunt, ut ad eorum normam & typum vitam nostram instituamus. Nihil religioso perniciosius, quàm securitas & libertas, cum omnia ei ad nutum eveniunt, omnia fiunt prout vult. Dicebat quidam vir sanctus nullum esse religiosum in cælis, qui non fuerit martyr in terris: vita quippe Religiosi ad præscriptum suæ regulæ strictè viventis incruentum martyrium est. Causa verò potissima, ob quam plerique in Religione irregulariter vivunt, ex defectu considerationis oritur, quia nec perpendunt, nec penetrant quanta sit status religiosi sublimitas & quàm noxia sit

omnis, vel minima regularis disciplinæ relaxatio. Hinc verò paulatim provenit propriæ vocationis oblivio, orationis, atque aliarum exercitationum omissio: tum variis subtilitatibus, & argumentis quæ à proprio amore suggeruntur, disciplinæ contemptum excusare nituntur: & quia interiori spiritus suavitate destituti sunt, solatium foris quærunt à creaturis. Pauc sunt, qui in simplicitate cordis sui per spinosa crucis itinera Christum sequantur. Turba verò errantium maxima est, unde licitum quodammodo fit, quod plerique faciunt. Cavendum igitur ne multorum exempla nos perdant, desperare enim dementia est hominem tepidum & imperfectum in eo statu securè vivere, in quo viri sancti cautè incedentes vix trauittem tenuerunt.

§. XLI. *Religiosi sua vocationis immemores describuntur.*

Non consistit spiritus religiosus in exteriori specie, & in habitus ac corporis compositione; sed in spiritu humilitatis & in interiori cum Deo occupatione. Quia verò infirmitas humanæ naturæ eundem semper rigorem servari non patitur, hinc fit, ut sensim defluat & ad propria commoda quærenda ruat: ex quo sequitur, ut omnis religio quantumvis optinè instituta, à primævâ puritate & fervore recedens per quosdam vix perceptibiles gradus ad humanum, & politicum vivendi modum dilabatur. Ideò plures tam religiosi, quàm Clerici omnino ficti sunt, habitu quidem ecclesiastici, moribus autem deteriores, quàm filii hujus sæculi. Toti sunt in apparatu verborum & ceremoniis, in procurandis dignitatibus, in aucupandâ magnatum benevolentia, in cumulandis divitiis. Mille habent diverticula, ut suos distortos fines consequantur, & publico Ecclesiæ bono privatas utilitates anteponant. Habitant in domo Dei Patri cælesti prorsus degeneres, & servi Dei dicuntur, cujus mandatis non obediunt. Vitam ducunt omni sollicitudine vacuam, de Christi patrimonio viventes, atque amplis redditibus do-

tati sunt, ut Deo & Ecclesiæ deserviant: nihil tamen totius anni decursu agunt, quod unius diei alimoniam mereatur. Nunquam desunt illis verba, ut totâ die inutiliter cum hominibus sermones misceant: muta verò sit lingua, deficit sermo ut vel modico tempore de Deo, vel cum Deo loquantur. Alii verò sunt, qui averfi à propriâ vocatione, in qua permanendum esse Apostolus monet, ad alium statum quasi perfectiorem aspirant; cumque mores mutare deberent, hanc mutationem differunt, donec sint in alio loco, ad quem nunquam pervenient. Somnia vigilantium ista sunt & subtilissima diaboli tentatio, nam cœlum non animum mutant, qui per loca diversa vagantur. Difficile est ut alio loco laudabiliter vivat, qui se & sua vitia secum portat.

§. XLII. *Oportere Religiosum à mundo alienum esse.*

Tunc Religiosus sperare poterit se initium aliquod perfectionis habere, cum ipsum homines oderint & despexerint. Unusquisque enim sibi dissimiles odit & Christus discipulis suis dixit; *Si de mundo essetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Ioan. 15. 19. Quod si Religiosus de mundo non est, ita vitam in monasterio instituere debet, ut modo vivendi ostendat, se statum pœnitentiæ profiteri ad expianda peccata, quæ olim in mundo perpetravit. Quia magis autem à mundi actibus alienus fuerit, eo citius ad apicem perfectionis perveniet: & quo minus inter gentes versabitur, eo majori pace & animi libertate fruatur. Facile transitur ad plures, & pravorum exempla sensim bonos ad similia disponunt. *Commisti sunt inter gentes & didicerunt opera eorum, & servierunt sculptilibus eorum.* Psal. 105. 35. & *facti sunt sicut populus, ita & Sacerdos.* Isai. 24. 2. Nimia quoque familiaritas, & assidua cum hominibus consuetudo fastidium gignit, occulta vitia detegit, contemptum parit & fervorem devotionis extinguit. *Nemo*

mittens manum suam ad aratrum & respiciens retrò, aptus est regno Dei. Luc. 9. 62.

§. XLIII. *Arguuntur qui regimen animarum ambiunt.*

Magna temeritas Ecclesiasticorum est, qui cum viribus careant ad onus pastorale ferendum, illud tamen anxie quærunt & se illi sponte subjiciunt, non vocati à Deo, sed spiritu elationis impulsì; non ut gregem pascant, sed ut ipse pascantur; non ut regant, sed ut dominantur. Res planè horribilis, ac deploranda est, quod regimen animarum plurimi ambiunt, sed nemo considerat quanti momenti sit fidejussorem Deo esse pro animabus Christi sanguine redemptis, atque onus accipere usque ad cœli valvas portandum sub pœnâ æternæ damnationis, si illud culpabiliter excutiant. Ut autem suæ superbiæ velamen obtendant, libenter arripiunt quod ait Apostolus: *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. 1. Tim. 3. 1.* nec tamen advertunt quod laudato desiderio id quod laudaverat in terrorem protinus vertit subdens, *oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, modestum.* Et quis est tantâ præditus sanctitate, ut possit se in omnibus irreprehensibilem exhibere? Merito igitur pastorale officium ars artium dicitur, & onus Angelicis humeris formidandum. Quantum enim judicii requiritur ad regendos homines, quorum mira diversitas, incredibilis inconstantia, nulla sinceritas? Quantum luminis ad occulta cordium penetranda, quod Dei proprium est & ad intentiones discernendas? Quantum prudentiæ ad diversorum propensiones dignoscendas? quantum diligentia, ut abstrahatur anima à peccato? quantum industriæ ad obstandum tentationibus? quantum solertiæ ad avertendas malorum occasiones? quantum scientiæ ad moderandam conscientiam? quantum fortitudinis ad coercendos peccatores? quantum virtutis ad resistendum adversariis? quantum patientiæ in tolerandis imperfectis? quantum constantiæ in bonis pro-

movendis? quantum denique habilitatis ad omnia iustitiæ munera exercenda? Hæc omnia sine speciali Dei gratiâ vix possunt in uno homine reperiri: ac proinde animarum cura sine manifestâ Dei vocatione acceptanda non est: tum diu considerandum quid valeant humeri, quid ferre recusent. Non debet præesse, qui non potest prodesse.

§. XLIV. *Omnibus Christianis necessariam esse orationem.*

Tanta est necessitas orationis, ut fidei dogma sit neminem sine illa salutem consequi posse. Quis enim potest Deum vocantem sequi, nisi dono gratiæ adjuvetur? ejus autem auxilium quis potest sine oratione promereri? Idcirco docet Scriptura oportere semper & sine intermissione orare. *Luc. 18. 1. 1 Thess. 5. 17.* quia semper & in omnibus auxilio Dei indigemus. Semper autem orat, qui certa orandi tempora nullo unquam die prætermittit. Semper orat, qui omnia quæcunque agit purissima intentione ad Deum refert; oratio enim nihil aliud est, quam elevatio mentis in Deum. Semper orat, qui efficax orandi desiderium in corde jugiter conservat, nam ipsum desiderium oratio est. Bene orat qui bene vivit. Nemo vitiosus, nemo impius, nemo desertor fuit, qui non prius omne orandi studium abjecerit. Oratio canalis est, per quem fluunt in animam rivuli divinæ gratiæ: eâ deficiente arefcit anima, & sensim perit. Nec sufficit aliquot preces voce tantum absque ulla attentione, & reverentiâ, ut plerique faciunt, persolvere: nam de his conqueritur Deus dicens: *Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me. Isai. 29. 13. Matth. 15. 8.* Et qui sic orat non evadet Prophetæ comminationem tanentis: *Oratio ejus fiat in peccatum. Psal. 108. 7.* Mendacia sunt, & inania verba, cum quis scelus operatur & psallit Deo: *Iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Psal. 118.* Totus in patinis est & dicit: *Oblitus sum comedere panem meum. Psal. 101. 5.* ridet tota die, vanisque gaudiis diffluit,

O'iiiij

& ait: *Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die, ac nocte. Psal. 41. 4. Maledicti qui declinant à mandatis tuis. Psal. 118.* Execrabiles sunt huiusmodi orationes, iram Dei erga orantem provocant & duris suppliciis castigari merentur. Nemo autem Christiani nomine dignus est nisi saltem bis in die mane cum surgit & vespere antequam cubitum eat, mentem ad Deum elevet & aliquo spatio temporis ferventer oret, ut tantumdem diei reficiendæ animæ tribuatur, quantum corpori nutriendo impenditur. Nec unquam dimittenda, aut diminuenda oratio, quamvis aridus in ea, & omni consolatione, ac spiritus suavitate qui orat destitutus sit: vera enim devotio, & solida animi iucunditas non in fervoris affluentia, non in sensibili dulcedine, non in mollibus quibusdam affectibus & lacrymis consistit; nam etiam Turcæ & alii infideles in suis precibus & sacrificiis hæc interdum experiuntur; sed in prompta voluntate serviendi Deo, & à peccatis abstinendi. Quæ Dei sunt non sensu, sed solâ fide percipiuntur.

§. XLV. *Quæ dispositio ad orandum requiratur.*

Multi sunt qui methodum & regulas perquirunt, quibus discant orare Deum, ac si oratio veluti ars quædam & opificium foret, quod certis quibusdam legibus contineretur. Non damno præcepta orandi à sanctis & piis viris præscripta, sed sola non sufficiunt, nisi adsit continuâ cordis & sensuum custodia, sine quâ spiritus orationis haberi non potest. Cor enim tota die dispersum & dissipatum & in vanis hominum fabulationibus occupatum, quomodo poterit in oratione ad Deum accedere & de maximo salutis negotio cum illo agere? Magna hæc hominum illusio est, existimantium se posse brevissimo horæ intervallo rem homini terreno difficillimam peragere, à qua tota die alieni fuerunt & de qua antea nec quidem cogitarunt. Oratio mentem requirit puram & à rerum terrenarum imaginibus liberam, ut soli Deo vaca-

care possit. Nulla ad eam magis idonea dispositio, quam integritas vitæ, & morum innocentia. Qui ejus studio incumbere, & in eo progredi cupit, tanti debet cœlestia æstimare, ut terrenis veluti mortuus sit, nullumque in eis solatium inveniatur. Bona est oratio, quam fides, & humilitas comitantur.

§ XLVI. *Cur multi ex oratione nihil proficiant.*

PAuci sunt qui ex oratione & meditatione fructum percipiant, quia rebus quas meditantur contrariam dispositionem & sensum habent; nec se offerunt Deo tanquam victimam & holocaustum ad omne ejus beneplacitum perficiendum. Ipsum quidem precantur, ut eos doceat cognoscere & facere voluntatem suam; sed nihilominus contra Dei voluntatem multa operari non cessant, quia duplicis cordis sunt: unum Deo expandunt in oratione, alterum sibi reservant, nec dicunt cum Propheta: *In toto corde meo exquisivi te. Ps. 118.* Alij spiritu curiositatis & superbiæ impulsī, sublimioribus speculationibus occupantur, quæ ad vitia cognoscenda & eradicanda parum vel nihil conferunt & si aliquando voluntatem excitant ad gemitus & suspiria, ea tamen suavitate statim evanescente impatientes remanent, sui consilij tenaces, refractarij, ac iisdem semper vitiis irretiti. Atque hinc fit, ut repentinæ conversiones ex vehementi commotione provenientes, ut plurimum non durent, quia cessante illa vi, quæ voluntatem quodammodo rapuit, ipsa quoque motio desinit & homo ad vitia, quibus assuevit, relabitur. Alij instinctu propriæ delectationis ad orationem accedunt tanquam ad fontem suavitatis, non Deum sed se ipsos quærentes, ut spiritualis dulcedinis ubertate reficiantur. Alij orationis emolumentum ex veri & falsi notione metiuntur & hi omnino sibi imponunt, quia multa discere in oratione & nihil operari, magna diaboli deceptio est. Nihil homini prodest oratio, quamvis ad cœlum rapiatur & audiat arcana verba, quæ non licet homini loqui, nisi

exuto spiritu mundi sentiat in se augeri promptam erga Deum voluntatem. Bene orat qui nihil scire, nihil habere desiderat, nisi Christum & hunc crucifixum.

§.X L V I I. *Nunquam studium orationis omittendum.*

ERror communis est meditationem rem difficillimam esse, cum tamen nemo sit, qui non quotidie meditetur. Quid est enim meditari, nisi rem aliquam mente revolvere? Hoc autem continuo facimus à mane usque ad vesperam; sed ut plurimum noxia & vana meditamur. Cur igitur mysteria fidei, & quæ salutis nostræ sunt non meditamur? His jugiter occupari mens nostra facilimè posset, si eam avertere à rerum terrenarum curis conaremur. Hac de causa ad orationis studium inepti sumus, quia sensibus mori, & Christi crucem atque ignominiam amplecti nolumus. Sæpè etiam orationem omitimus, ut bonis operibus extrinsecus incumbamus, ex quibus nullus, vel exiguus provenit fructus, quia lumine destituimur ad bene agendum necessario, quod non nisi in oratione percipitur, & illa peragimus extra ordinem supernæ gratiæ, nostro potius, quàm divino impulsu. Maximus autem error est interiora propter exteriora negligere. Sicut corpus quotidianâ destitutum alimoniâ paulatim deficit, & perit: ita languet anima, ac veluti exanimis fit, nisi oratione, quæ cibus ipsius est, singulis diebus nutriatur. Cibo autem indiget eo frequentiori, quo plura, ac majora habet contraria quàm corpus. Ipsam enim tum ea omnia per consensum vexant, quæ corpori molesta sunt, frigus, æstus, ægritudo, fames, sitis, & alia ejusdem generis: tum corpus ipsum & sensus, concupiscentia, dæmon, & mundus. Cum autem oramus, Deum quærere, & invocare debemus in penetralibus animæ, in interiori homine, in quo ipse habitat, sicut in templo suo, Quare verba sonantia ad orandum necessaria non sunt, sed in spiritu, & veritate Deum orare, & adorare oportet. Conceptis verbis preces effundere illis

neceſſe eſt, qui neſciunt in abdito mentis cum Deo loqui, & ea quibus indigent proprio ſermone exprimere. Publicæ item Eccleſiæ preces voce, & cantu promuntur, ut audiant fideles, & ædificentur, votisque conſentientibus eleventur in Deum. Cæterum templum Dei, & locus orationis nos ipſi ſumus, & regnū Dei intra nos eſt.

§. XLVIII. *Conditiones bonæ orationis.*

UT perfecta ſit oratio, quā aliquid à Deo petimus, debet orans ſolius Dei amore ad id quod poſtulat excitari. Quamvis enim res ipſa bona, & amabilis ſit, tutius tamen, & perfectius eſt eam petere, & amare, quia Deus vult, ne ſub velo bonitatis rei lateat pernicioſus amor ſui. Baſis orationis fides viva eſt, & præſentia Dei, ad quem accedendum cum ſimplicitate, ſicut infans ad ubera matris fertur nihil diſcernens. Qui dum orat ſe orare conſiderat, non eſt perfectè attentus orationi: mentem enim & intentionem à Deo divertit, quem orat, ut attendat orationi, quā orat. Et ſic ſæpe contingit, ut incidat in diſtractiones, cum eas nititur evitare. Ideò in oratione valde commendatur ſimplicitas, quacumque alienā conſideratione ſublata; ferventiùs ſiquidem orat, qui neſcit ſe orare, ſoli Deo attendens quem orat. Nulli autem evagationi obnoxia mens erit, quæ Deum ſemper præſentem habuerit. Nam quò evagari poterit, quæ ſe totam in oceanum immenſæ divinitatis immerſerit? Quocumque ſe vertat, inde nunquam emergeret. Quod ſi Deo permittente multæ contingant diſtractiones, non erit oranti inutilis oratio ſua, ſi in illis expellendis ſtrenuè dimicaverit. Aderit Deus decertanti, quamvis procul videatur abeſſe. Faciliùs tamen vincuntur avertendo ab eis mentem, eaſque ſpernendo, quàm contra pugnando: ea enim pugna ſæpe fit, ut fortiùs animo imprimantur, & magis infeſtæ ſint. Oratio arida, & experta omnis conſolationis eo gravior eſt Deo, quo minùs grata naturæ eſt.

§. XLIX. *Gratia, & modus orationis duplex.*

Sicut viatores dum iter agunt, semper locum in mente habent, ad quem proficiscuntur: ita qui orant, ad finem orationis qui est unio cum Deo, animi intentionem indefinenter dirigere debent, eo sibi præfixo scopo, ut sublatis impedimentis ad eam unionem disponantur. Inanis est orantium labor, si aliud in oratione exquirunt. Cum verò duplex sit oratio: una communis, quæ conatu & industria nostra fit, præveniente tamen, & cooperante gratia Dei, nemo enim, ut docet Apostolus. 1. Cor. 12. 5. potest dicere Dominus Jesus nisi in Spiritu Sancto: altera singularis, & infusa, quæ non est in potestate nostra, sed à Deo infunditur quibus, & quando vult; utraque sanè desiderari, & peti ab illo potest, qui facit nos quærere ut inveniamus, petere ut accipiamus, pulsare ut aperiat nobis; soli tamen meditationi modo communi, & consueto vacandum est, nisi quis divinâ inspiratione, & vocatione ad altius orationis genus elevetur. Gratia autem meditationis nihil aliud est, quàm facilitas mentem ad Deum elevandi, sanctos affectus concipiendi, & effundendi cor suum ante conspectum Domini Dei sui. Hanc Deus humilibus largiri solet, qui non confidunt in virtute sua, ejusque opem implorant, ut à quo datur orandi præceptum, ab ipso petatur auxilium, quia omne datum optimum, & omne donum perfectum desursum est descendens à patre luminum. Ideò incipienda est oratio à confessione nostræ impotentiae, & fragilitatis, à detestatione peccatorum, quia justus initio orationis accusator est sui, & à rectitudine intentionis nullo sibi proposito fine, nisi adimplendæ divinæ voluntatis, de qua dicit Apostolus, *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* 1. Thes. 4. 3. Qui aliter orat, divinæ misericordiæ ostium contra se claudit.

§. I. Fons omnium bonorum oratio.

QUOD de Sapientia scriptum est, hoc verè de oratione dici potest: *Super salutem & speciem dilexi illam, & proposui pro luce habere illam: quoniam inextinguibile est lumen illius. Venerunt autem mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & latatus sum in omnibus, quoniam antecedebat me ista, & ignorabam quoniam horum omnium mater est. Infinitus enim thesaurus est hominibus quo qui usi sunt, participes facti sunt amicitia Dei.* Sap. 7. Oratio quippe fons gratiæ est, virtutum parens, mentis illuminatio, mœrentium consolatio, lætantium jucunditas, cibus animæ, omniumque bonorum origo & custodia. Hæc iram Dei placat, veniam peccatorum impetrat, expellit vitia, liberat à periculis & divini amoris in nobis ignem accendit. In ea omnium virtutum actus exercentur. Prima verò ante omnes occurrit fides, nemo enim oraret, nisi crederet Deum esse præsentem & preces clamantium ad se audire, easque posse & velle, si iusta petimus, exaudire. Spes erigitur, quia maximam in Dei ope & misericordiâ fiduciam habemus. Charitas excitatur divinæ bonitatis consideratione, quæ urget nos ad ipsum super omnia diligendum. Per eam discimus adimplere omnem justitiam & iustorum prudentiâ omnia perpendere. Fortitudo exercetur, quia orans firmiter statuit servire Deo, & pro ejus amore adversa omnia tolerare. Temperantiæ actus eliciuntur, quia mens orantis à terrenis, & corporeis abhorrens cœli delicias degustat. Dona quoque Spiritus sancti vim suam exerunt, quia intellectus de æternis illuminatur, Dei sapientia fruitur, ipsique Deo appropinquans omnes creaturas scientiæ dono pro nihilo habet: tum luce uberiori perfusus in rerum agendarum dispositione per donum consilii non fallitur: ad orandum pro aliis pietate impellitur: divinæ Majestatis celsitudine apprehensâ ejus timorem concipit, & ad multa pro Christo toleranda fortitudine roboratur. Multis ergo virtutibus fulget, qui multum orationi incumbit.

P A R S I I.

De moderandis animi affectionibus,
& de studio virtutum.§. I. *Quærenda veritas, fugienda vanitas.*

Veritatem omnes desiderant, omnes commendant, sed ubi sit, pauci cognoscunt: nam si scirent ubi esset, nihil amplius quærerent, nihil præter illam amarent. Et quidem in rebus mortalibus eam non esse evidens est. Quicquid enim in aliquo loco est, nullo modo permanere potest, si illud, in quo est, non permaneat: mortalia autem esse desinunt, quia intereunt, ac propterea in illis non est veritas. Quærenda igitur est in rebus immortalibus, quæ verè sunt & in æternum futuræ sunt: quærenda in virtute, quæ nihil aliud est, quàm æqualitas vitæ in omnibus veritati consentiens, exclusâ vanitate & rerum pereuntium cohibito appetitu. Veritati enim congruit homo, cum animi motus ratio regit & spiritus Dei in eo dominatur. Quòd si cupiditatum tyrannico imperio subfit, à veritate in vanitatem defluit, & variis ac contrariis perturbationibus agitur, hinc timore, inde desiderio; hinc anxietate, inde inani lætitia; hinc rei amissæ dolore, hinc ardore adipiscendi quæ non habet; hinc acceptæ injuriæ cruciatu, inde studio vindicandæ. Hi sunt videlicet omnium malorum fontes, quæ miserrimam animam vexant, vanitas & voluptas. Oriuntur ex vanitate eorum omnium quæ propriam excellentiam fovere possunt ardentissimum desiderium, magna sui æstimatio, aliorumque contemptus &

aversio à veritate. Ex voluptate propensio illa procedit, quâ fertur homo ad cibum & potum, ad ludos & relaxationes, & ad reliqua omnia, quæ corpori & spiritui rebus terrenis occupato grata & jucunda sunt. Hinc evagatio continua & cordis effusio ad exteriora, quibus anima Deo vacua implere se studens tota est in nugis & vanitatibus mundi, quærens homines, cum quibus recreetur & confabuletur, & à quibus laudetur in desideriis & vanitatibus suis. Hæc verò sunt, quæ homini carnali exosam reddunt divinam legem & evangelicam perfectionem. Evangelium siquidem nihil magis commendat, quàm humilitatem: at natura corrupta semper inclinat ad superbiam. Evangelium prædicat pœnitentiam, à qua homo maximè abhorret. Fides igitur est necessaria, quæ docet nos omnem veritatem; & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. Filius Dei Patri consubstantialis, ut amorem nostrum à rebus terrenis avellendum esse doceret, fidem prædicationi suæ altissimâ virtutum exercitatione conciliavit. Divitias homines appetunt, pauper esse voluit: honoribus & imperiis inhiant, abscondit se ne fieret Rex: contumelias intolerabiles esse arbitrantur; omne genus injuriarum sustinuit: calumnias detestantur, innocens damnari voluit. Vita ejus disciplina morum fuit, nec ullum à nobis peccatum committi potest, nisi cùm appetimus quæ ille contempsit, aut ea fugimus, quæ ille sustinuit. Stultus igitur est qui vitam beatam in iis positam putat, quæ spernenda esse Christus docuit.

§. II. *Quanti momenti sit ad Christianam perfectionem nihil vel minimum negligere.*

IDeò pauci ad perfectionem Christianæ vitæ perveniunt, quia majoribus vitiis jam superatis sibi vim inferre nolunt, ut minoribus resistent, quibus quotidie infestantur. Sensim ad graviores lapsus disponitur, qui segnis est in minimis, & minutissimis præcavendis: majore

ra enim vitia, & extrema vel primo aspectu horrorem incutiunt, in minora facilius labimur. Non solent homines adeo insanire, ut una die omnes facultates suas dissipare & prodigere velint, sed paulatim hoc fit. Hæc modica, inquiunt, impensa est, non minuit patrimonium, vix aliquid è cumulo detrahitur; adhuc ærarium integrum manet. Tum de alijs expensis eodem modo argumentantur, donec quod singulæ non perfecerunt, omnes simul perficiunt, & qui dives erat, mendicus fit. Idem accidit in usu cibi, & potus: hoc parum est, nocere non potest, temperantiæ metam non transgreditur: atque ita paulatim ex minimis congeries fit, donec stomacho plus ingerimus quàm ferre possit, & in graves, ac sæpe incurabiles morbos incidimus. Magnæ occasiones serviendi Deo, actusque heroicos virtutum exercendi rarissimæ sunt; parvæ autem singulis penè momentis occurrunt: idcirco oportet ad minima quæque attendere, singulos cordis motus observare, minuta quælibet desideria vincere, propriæ voluntati resistere, & noxium sui amorem exterminare. Nemo repente fit malus, sed ut ait Sapiens, *Qui spernit modica paulatim decedit. Eccl. 19. 1.* Omnis consolatio, quæ à creaturis accipitur, quantumvis innocens, & exigua videatur, divinam semper excludit: qui verò se subtrahit ab amicorum consuetudine à vanis colloctionibus, ab omni exteriori solatio, solo Christo contentus, qui revera solus sufficit, ineffabili gaudio in ipso, & per ipsum fruitur. Sicut expulso à quolibet loco uno corpore aliud subintrat, ne detur vacuum, ut docent Physici; ita anima quæ omnia creata, atque omnem sui amorem à se expellit, Deo protinus repletur, in quo reperit omne bonum. Verumtamen pravus habitus ab infantia contractus nos terrenis delectationibus affigit, quæ præsentibus sunt & sensus percellunt; nec finit ad divina & supernaturalia assurgere & iis delectari, quia sunt remotissima à sensibus, nec nisi per fidem cognoscuntur. Ideo volutamus in carne & sanguine, nec unquam extra
nos

nos proſilimus ſemper inſtabiles futuri, donec tandem rejectis terrenis conſolationibus quieſcamus in Deo qui eſt pars noſtra, & gaudium noſtrum, rerumque omnium finis, & centrum.

§. III. *Omnibus Chriſtianis neceſſaria crux, & abnegatio.*

TOta vita Chriſtiani crux eſſe debet, & abnegatio: nemo autem crucis dulcedinem, & ſuavitatem novit, niſi qui illam intimo animi ſenſu deguſtavit. Norunt experti quanta jucunditate ſit plena, nam ſi modico tempore illis ſubſtracta divinâ diſpoſitione fuerit, contriſtantur, & incidunt in amaritudines amariffimas. Et mundus quidem falſo judicio homines juſtos exiſtimat eſſe infelices, quia pauperes, afflicti, & vulgo deſpecti ſunt: ipſi verò ſe beatos putant, & in cruce gloriantur, quoniam ſibi ex animi ſententia omnia contingunt. Si pauperes ſunt, hoc volunt: ſi afflicti, afflictione lætantur: ſi à cæteris ſpernuntur, ſperni deſiderant. Nulli autem beatiores ſunt, quàm qui habent quod volunt. Impii verò qui turpia, & obſcœna ſectantur, tamenſi vulgi opinione beati cenſeantur, quia habent quod volunt, reverà tamen miſeri ſunt, quia quod volunt nolle deberent. In cruce, & abnegatione præcipuè conſiſtit religio Chriſtiana, & qui aliter Chriſti doctrinam amplectitur quàm propoſito crucis myſterio, ab Evangelij ſcopo longiùs aberrat. Multa Chriſtus occultavit Apoſtoliſ, quæ tunc portare non poterant; ſed ipſiſ adhuc infirmis, & nondum intelligentibus quæ dicebantur, ſe gentibus tradendum ad illudendum, & crucifigendum apertè, & palam pronuntiavit. Paulus recens converſiſ lac potum dedit, non eſcam: cujus nondum capaces erant: Chriſtum tamen prædicabat crucifixum, Judæiſ ſcandalum, gentibuſ ſtultitiam: & cùm multa ſciret, ſe nihil ſcire profeſſuſ eſt, niſi Chriſtum, & hunc crucifixum. Verus Eccleſia plura fidei myſteria Catechumeniſ occultabat, ſed nunquam crucem Chriſti. Ided frons Chriſtiani cruce ſignatur, ne quiſ ejus

C. Bona Opuſc. Spirit.

P

ignominiam erubescat. Absit Christiano à in aliquo gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio. Ipse per crucem redemit nos, nec quisquam potest redemptionis fructu potiri nisi per crucem. Hinc necessitas indispensabilis orta est abnegandi seipsum, quod qui præstare recusat, Christi discipulus esse non potest, *Si quis, inquit, venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. Luc. 14. 26. Et apud alium Evangelistam ait, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Matt. 16. 24. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam.* Non dixit abnegandam duntaxat esse superbiam, crapulam, ebrietatem, luxuriam, divitias, possessiones, & alia, quæ extra nos sunt; nam hoc utique tolerabile foret: sed jubet etiam ut abnegemus nos ipsos, proprios scilicet affectus, & quicquid suggerit, & operatur in nobis spiritus Adæ. Hæc omnia prorsus à nobis revellere ac rejicere debemus, & carnem nostram crucifigere cum vitiis, & concupiscentiis suis, vitamque Christi crucifixi in nobis exprimere. Durus est hic sermo carni & sanguini, sed in hoc Christi fides, in hoc salus nostra consistit.

§. IV. *Fundamentum vitæ Christianæ est abnegatio.*

Abnegatio primus lapis est spirituali ædificio sternendus. Quid enim prosunt altæ de Deo, rebusque divinis speculationes, quid dulcia cum Deo colloquia, quid virtutum exercitationes, si nos ipsos in his quærimus, & in superbiam elati nos colimus velut idolum, & pharisaico fastu cæteros aspernamur? Sapientior est omnibus Philosophis, qui se stultum credit, gloriosior cunctis

Regibus, qui se omnibus inferiorem putat. Salus, virtus, & perfectio nostra non in sublimitate sermonis, non in signis, & mirabilibus; sed in cruce, in abjectione, & in opprobriis Christi sita est: nec ullus unquam poterit aut salutem consequi, aut virtutem adipisci, aut perfectus esse, nisi abneget semetipsum, & refecatis omnibus vitiis ad exemplar se conformet, quod Christus cruci affixus nobis ostendit. Advertendum tamen est, quod sicut Simeon Cyrenæus crucem portavit post Jesum, sed mortuus in ea non est: ita multi crucem asperrimam portant, qui sibi adhuc vivunt, & ex proprio sui amore, non purè propter Deum patiuntur. Quis crederet amorem sui in cruce locum habere, à qua tantoperè natura abhorret? Et nihilominus non pauci reperiuntur, qui duram crucem amplectuntur, ut de pœnis suis gloriantur, & ab hominibus videantur. Hi sanè crucem portant, sed nolunt cum Christo crucifigi: seipsum excruciant, sed nihil inde merentur, imò bonorum omnium jacturam faciunt. Solent plerique conqueri, res & negotia eos impedire, ne interiori pacis fruamur: at reverà quicquid obsistit mentis nostræ tranquillitati à nobis ipsis procedit, quia inito fœdere cum propriis sensibus hoc vinculum dissolvi non patimur, ea omnia fugientes, quæ propriis commodis adversantur. Hoc est bellum intestinum & turbulentum, quod inter rationem & appetitum jugiter erit, donec pars inferior superiori parere, & subijci didicerit. Si quis amicum haberet summâ sibi necessitudine conjunctum, cujus præsentiâ ne uno quidem momento carere posset, cum quo edere, dormire, confabulari soleret; ab aliquo autem fide dignissimo moneretur, hunc perfidum proditorem esse, qui mortem illi dolosè tentaret inferre; omnis amor protinus in odium, & in implacabilem inimicitiam converteretur. Porro hic amicus caro nostra est, cui blandimur, quam fovemus, cujus desideriis obsequimur: & hæc sub specie amicitiae nos decipit, & vitam nobis non corporis aliquando mo-

rituri, sed animæ eripere conatur. Non sunt nobis fingenda prælia & decernenda certamina cum absentibus, & longè distantibus adversariis; sed cum hoste domestico quotidie decertandum, qui salutis nostræ semper insidiatur. Tollat homo seipsum à se & nullum habebit in via salutis impedimentum.

§. V. *Quomodo adversus vitia & pravas affectiones
pugnare oporteat.*

At tendendum solerter quid diligamus, quid metuamus, unde gaudeamus & contristemur; totum enim cor nostrum in his quatuor affectionibus est: & tunc ad Deum toto corde convertimur, cum nihil omnino diligimus, nisi ipsum, aut propter ipsum: cum nihil nisi eum, aut propter eum timemus: cum non nisi secundum ipsum aut dolemus, aut lætamur. Hi motus animi, cum non reguntur, nos similes faciunt omni generi bestiarum: cum autem reguntur, omnino mansuecunt & nos similes Angelis efficiunt. Hæc est nimirum beata hominis vita, cum omnes affectus ejus rationi & veritati consentiunt & tunc vocantur gaudia & amores sancti, si verò non consentiunt, dissipant mentem & vocantur libidines & perturbationes. Monstra sunt quæ vinci & edomari non possunt, nisi continuò adversus ea decertemus. Nec satis est in universum ac veluti acervatim actus elicere, quibus mores corrigere, pravosque affectus coercere decernamus; in hoc enim generali apparatu pugnæ, castigationis, abnegationis, & separationis ab omni solatio creaturarum, natura nostra ad malum prona nihil reperit, quod ipsam vexet, licet arma contra illam expedire videamur, ac propterea hujusmodi decretis non contradicit, imò virtutis eo modo, & quasi in ideâ conceptæ pulchritudine delectatur, ipsam probat, & laudat, ipsique infideles & Philosophi eam sic amplexi sunt. Inde multi decepti de vitiorum victoria inaniter gloriantur, quia bonis desideriis naturam repugnare non

sentiunt; at cum initio singulari certamine non vitia generantur, sed unum peculiariter aggrediuntur, cum pravum affectum insurgentem viriliter expugnare nituntur, cum aliquid quantumvis minimum tolerandum occurrit: tunc demum apparet quàm vanæ fuerint & debiles præconceptæ deliberationes. Singulas ergo & peculiare occasiones, quæ nunquam desunt, abnegandi seipsum & pravæ affectiones coercendi, observare oportet, & in his se fortiter gerere; nam sic animi motus subrationis imperio reguntur, sic vitia eradicantur. Hoc autem fieri nequit sine contentione infatigabili, quæ semper operetur: sine profunda attentione, quæ omnia penetret & perscrutetur usque ad radices: sine perpetuâ violentiâ, quæ fixas cordi affectiones evellat. Motus enim voluntatis nostræ in Deum, utpotè contrarius inclinationi depravatæ naturæ, violentus est, & nisi subinde nova vis illi imprimatur, statim ad nos ipsos descendimus motu, qui infirmæ voluntati naturalis est. Sicut autem noxias & inutiles herbas in areolis hortorum impedire ne crescant & radicitus evellere possumus; nunquam tamen efficiemus ne iterum suâ sponte nascantur: ita nonnunquam contingit, affectiones nostras eo nos studio moderari, ut naturam mutasse videamur. Verùm quicquid curæ ac diligentia ad hanc rem adhibeamus, semper natura in suo fundo corrupta est, aliosque motus inordinatos producit, ex quo sequitur à studio mortificationis nunquam cessandum esse, nunquam arma deponenda. Quod si quis aliquando Deo juvante heroicum virtutis actum vel semel elicuerit, hic solus sufficiens est ad omnem naturæ repugnantiam deinceps superandam, & ad veram animi libertatem consequendam. Quidam viri sancti cum semel devictâ naturæ contumaciâ ulcerosi saniem lambere & fugere ausi sunt, omne postmodum morborum genus non solum sine stomachi fastidio, sed hilari etiam, ac propenso animo contrectarunt. Tanti refert vel semel heroico actu vicisse seipsum.

§. VI. *De sensuum exteriorum moderatione.*

Quia solet vitiis via per oculos aperiri, eos omnino avertere oportet ab omni vel momentanea cujusque rei aspectu, quæ ad peccandum allicere, vel à perfectione retrahere possit, eâ prorsus accuratione, ac celeritate, qua quis à loco morbofo & pestilenti recedit. Triplex autem est oculus, quo res creatæ conspiciuntur. Primus est animalis, cum solâ sensibili rei pulchritudine, & elegantia homo delectatur & in ipsa exteriori specie immoratur, nec aliud considerat. Secundus est philosophicus, cum ex rei visæ symmetriâ & concinnitate, discendi cupiditate intellectus excitatur ad ejus naturam & proprietates investigandas. Tertius est christianus, cum à visione creaturarum mens elevatur ad Creatorem, ejusque amore succenditur. Isto oculo vir fidelis res omnes intuetur, per hæc visibilia ad Deum invisibilem assurgens, qui est vera pulchritudo, à qua veluti à fonte omnes rivuli creatæ pulchritudinis emanant, quia ipse est qui verè est, in quo res omnes verè sunt, nam in seipsis umbra sunt & deficiunt, ac propriè non sunt. Omnium autem sensuum vita à re ipsis objecta dependet, sicut vita corporis ab anima. Oculorum enim vita in rerum visione consistit; vita aurium in harmoniæ & vocum auditu, cum videlicet visus in aspectu rei pulchræ delectatur & auditus complacet sibi in vocum & organorum concentu. Ex hoc autem consequens fit, ut sensuum mors nihil aliud sit, quàm separatio ab his, in quibus eorum vita subsistit. Nihil verò perniciosius vitæ christianæ, quàm vita sensuum: nam cum animæ facultates imaginationi, hæc sensibus corporis, nexu ferè indissolubili colligatæ sint, commota à sensibus phantasia potentias rationales inficit & immutat, trahitque voluntatem, ut pravis tandem delectationibus assensum præbeat: quod malum aliter evitari nequit, nisi sensus à noxiis voluptatibus retrahantur. Porro mors sensuum, de qua sermo est, duplici mo-

do contingit: physicè & moraliter. Physicè cum sensus omnino à suo objecto removeretur, ut cum oculi ab omni etiam innoxia pulchritudine avertuntur, aures clauduntur quibuscumque sermonibus & concentibus delectabilibus: moraliter cum sensus non à re ipsa, sed à rei fruitione divellitur, quando scilicet oculus videt, auris audit, sed à rebus visis & auditis omnis complacentia removeretur. Prima mors sive separatio securior & facilior est, dummodo discretionem regatur: facilius est enim omnem prævæ delectationis occasionem evitare, quàm moderationem in ea servare. Altera gravi periculo exposita est, quia sensuum illecebræ magnam vim habent & ob consensum ac sympathiam potentiarum facillimè animam deprimunt ad carnales oblectationes. Et quia ferè cum lacte sensibus blandiri didicimus, licet postea agnoscamus quàm fluxæ sint & vanæ eorum delectationes, & quàm gravia inferant animæ detrimenta; manent tamen de illis præconceptæ notiones & fixæ potentiis imagines, donec longo meditandi usu, actibusque contrariis paulatim evanescent, & solida christianæ vitæ principia menti inferuntur. Spiritus est Deus, actusque purissimus, ad quem pertingere nemo potest, nisi nubes phantasmatum dissipentur, ipsumque corpus, & sensus continuo usu mortificationis spirituales quodammodo efficiantur.

§. VII. *De pugna adversus gulam & carnem.*

OMnia bona exteriora, omnem sæculi pompam, omnem voluptatem deferere & coercere homini Deum timenti studioque virtutum sedulo incumbenti non est difficile, at alimenta corpori subtrahere nemo potest; reficiendum enim est edendo & bibendo & quotidie urget ista necessitas. Sed quia hæc ipsa suavis est nobis, adversus hanc suavitatem pugnandum est, ne insidietur concupiscentia & quod salutis causâ facere cogimur, transeat in voluptatem, quæ plerumque præire conatur, cum sequi debeat. Naturali indigentia pauca

sufficiunt, sed quod illi satis est, delectationi parum est. Sæpe nescimus utrum subsidium petat inevitabilis corporis cura, an fallacia concupiscentiæ nos decipiat; & in hac incertitudine hilarescit infelix anima, ut salutis obtentu intemperantiam excuset. His tentationibus, quia quotidianæ sunt, quotidie resistendum & ea moderatione alendum corpus, ne metam necessariæ nutritionis excedamus. Nihil salubrius animæ & corpori, quam parca, modesta & frugalis mensa. Pravas affectiones facile moderatur, qui cibi & potûs abundantia fomitem illis non subministrat. Lautiores epulas & convivium appetere, de illis loqui, ea meditari, hominum est qui terrena sapiunt, & quorum Deus venter est. Christianus verò, ut hominem pœnitentem decet, nec quidem de cibo cogitat, nisi urgente necessitate: tum ad mensam eâ animi præparatione accedit, ac si solo pane vesci & aquam bibere deberet, ex quo fit, ut sit illi suavissimum quicquid superadditum fuerit. Id autem facile quisque servabit, si Sanctorum jejunia, ac ferè incredibilem abstinentionem mente revolvat, & sibi Christum imitandum proponat felle & acetopotatum. Animus ad hæc intentus non attendit ad escas. In pugna verò adversus carnem removenda primum est omnis tentationis occasio, servatâ in omnibus modestiâ & severitate, omniumque sensuum continentia. Omnium deinde mulierum evitandum consortium, quoniam magna in diverso sexu vis fomitis est, & ad id uterque fertur, ad quod provocat lex naturæ; etiam si pars superior contradicat: nam menti infigitur corporalis figura, & sæpè recurrit infligens cordi insanabile vulnus. Cavendum denique, ne nimia nos fiducia decipiat, nam qui non timet jam lapsus est.

§. VIII. *De malis lingua & de bono silentii.*

Difficile est paucis explicare quot mala, & damna ex lingua proveniant. In multiloquio non deesse peccatum Spiritus sancti sententia est. *Prov. 10. 19.* Loquaci-

tas enim fons est vitiorum, indicium ignorantiae, argumentum stultitiae, fervoris extinctio. Omnis ferè sermo ex superbia procedit, nam loquimur, ut doceamus, ut nos sapientes esse & prudentes ostendamus. Sibi quisque persuadet se multa scire, quæ libenter effutit ut aliquid esse videatur. Sicut aer corruptus sensim attractus inficit corpus, ita loquacitas animam vitiat, ejusque robur enervat. Inde enim proveniunt dissolutiones, querelæ, detractiones, mendacia, rixæ, scurrilitates & omnia mala. Frustrà laborat ut donum orationis & internam pacem obtineat, qui frænum & custodiam ori suo non ponit. Frustrà satagit proprios emendare defectus, qui aliorum censor est. Hoc laqueo plerique involvuntur: alios reprehendunt, sibi adulantur: alios deprimunt, se & sua jactanter extollunt. Pauci admodum sunt, qui huic vitio renuntient, qui vitam suam ita irreprehensibilem exhibeant, ut non libenter alienam reprehendant. Tanta nimirum hujus mali libido mentes hominum invasit, ut illi etiam qui ab aliis vitiis longius recesserunt, in hoc, veluti in extremum diaboli laqueum infelicitè incidant. Docuit me vir magnus nunquam se vidisse hominem loquacem in bonis operibus perseverasse. Magna itaque res est taciturnitas, per quam ab hominum consortio recedentes discimus cum Deo miscere colloquia. Lingua enim in vanum fileat, nisi spiritus cum Deo loquatur. Omnia quæ patimur, calumnias, persecutiones, infirmitates, & animi afflictiones silentium sanctificat: nam qui hæc tolerat & tacet, sacrificat Deo corpus, animam, existimationem, facultates & omnia bona sua: tum Christum imitatur, qui quasi agnus coram tondente se obmutuit, & non aperuit os suum: liber denique ab omni perturbatione tranquilla fruitur sui ipsius possessione. Est quidem nonnunquam sui defensio necessaria, sed ingens cautela adhibenda, ne christianæ modestiæ & humilitatis moderamen excedatur. Vix autem accidit casus, in quo quis tueri famam suam teneatur, nisi aut munus publicum ge-

rat, ad quod exercendum redderetur inhabilis, si bonum ejus nomen per calumniam denigraretur: aut cum uni impositum crimen in aliorum dedecus vergit, quibus prospiciendum sit: aut cum quis à legitimo superiore de veritate interrogatur. Rebus in cæteris consultius est tam lingua, quam animo tacere, neque enim prodest exterior taciturnitas, si intus commoti affectus tumultuantur. *Obmutui*, ait Propheta, & *silui à bonis. Psal. 38.* Quod si à bonis sermonibus abstinere interdum oportet ob silentii præstantiam, quanto magis à noxiis & inutilibus? Sapientissimus est qui scit tacere, difficilius etenim est nosse tacere, quam loqui.

§. I X. *De bona & mala delectatione, & de illorum infelicitate, qui præpostero fine virtutem colunt.*

Nihil naturæ rationali verè & ex se delectabile est, nisi vita secundum virtutem: quæ enim vulgo delectabilia videntur, veram & solidam delectationem non habent, quia sibi invicem adversantur & quod uni placet, alteri displicet; quod uni dulce, alteri amarum videtur. Sic prodigus in effusione pecuniæ, avarus in eâ custodiendâ & conservandâ delectatur. Hæ siquidem delectationes non sunt secundum rationem, quæ omnibus communis est, sed secundum corruptionem appetitus à ratione deficientis. Sicut palatum febricitantis certum judicium ferre nequit de sapore & condimento ciborum, ita nec sensus vitiosi hominis capax est delectationis, quæ ex virtute percipitur. Et quidem bonum sensibile naturæ instinctu cunctis placet, sed qua moderatione placere debeat, & quid in usu illius servandum sit, pauci dignoscunt. Ad majora homo conditus est, quam ut serviat voluptatibus sensuum. Contemplatio & fruitio summi boni finis illius est: naturæ verò irrationalis finis est sensuum delectatio. Sed quia homo veritatem contemplari nequit, nisi per species & phantasmata à sensibus accepta, nec potentia rationales, officio suo fungi possunt in corpore

malè affecto; ideò pertinet ad naturam hominis suū corporis curam rationabilem & moderatam habere, ut potentia corporales aptiores fiant, & alacriores ad sua munera exercenda. Quòd si quis finem constituat in his, quæ ad corpus spectant, ut si cibum sumat propter solam delectationem: hic proculdubio peccat naturæ ordinem pervertens, quæ gratum cibo saporem indidit, ut eo alliceret ad necessaria vitæ alimenta, non ut in eo finem suum ponat, sicut bruta ratione carentia. Certum profectò est non posse hominem in hac vitâ omni delectatione carere, nam vel terrenis vel cælestibus delectatur; sed quo magis cælestia appetit, eo majori fastidio à terrenis abhorret. Utrisque simul & æqualiter delectari nemo potest. Multi quoque sunt, qui virtutis splendore, & pulchritudine magis quàm ipsa virtute delectantur. Ad amorem Dei aspirant, quia excelsus, & sublimis est: vitam ducunt duriores, quia vis quædam & generositas animæ in ea elucet: pacem interiorem sectantur ejus suavitate illecti: viam salutis scire cupiunt, ut sciant, omnesque libros de ea tractantes evolvunt, ut pabulum præbeant curiositati: iter perfectionis arripiunt tumore quodam spiritus & occulto amore propriæ excellentiæ: rerum sublimium notitiam quærunt, & lumina, quibus imbuti se ipsis fruantur, non Deo: volunt quæ sibi placent, non quæ vult Deus; & hæc ipsa quæ Deus vult, ideò volunt, quia delectant, non quia vult Deus. Sic cæco errore decepti dulcedinem possessionis magis amant, quàm rem possessam: & cum maximè credunt se Deo servire, sibi obsequuntur & nihil proficiunt, nihilque tandem inveniunt in manibus suis, nisi amorem sui & superbiam. Deus igitur quærendus est in spiritu veritatis, propter ipsum solum, non propter delectationem. Hæc vita laborum, pugnae & tenebrarum est: gaudium, quies & tranquillitas futuræ vitæ reservantur.

§. X. *Opinione vivimus.*

Constans omnium sententia est opinionē nos vivere, sed quanta sit vis opinionis non omnes percipiunt. Hæc dominium in homines, seu potius tyrannidem exercet variis ac miris modis: hæc felices & miseros, pauperes & divites, sanos & infirmos pro suo arbitrio facit: nemo enim beatus; nemo dives, nemo incolumis est, nisi putet se esse. Hæc hominibus gaudium, hæc tristitiam tribuit pro ut ipsi opinantur: nam hi affectus in opinione magis consistunt, quàm in rei præsentis commodo vel incommodo. Gaudere solent plerique vel dolere ex præconcepta rei futuræ bonitate vel malitia, quæ major ex opinione semper est, quàm re ipsa foret in re præsentī. Ipsa enim experientia didicimus adveniente bono quod sperabamus, vel malo quod timebamus, hujus molestiam, & illius jucunditatem vel minui vel prorsus evanescere. Opinio item non solum operatur, ut quod futurum est, præsens fiat, sed insuper in unum redigit quæ per partes & diverso tempore eventura sunt, totamque vim suam in momento exercet. Quis honorem, laudem, æstimationem hominibus præbet eorumque operibus, nisi sola opinio? Totius orbis divitiæ, & dignitates uni collatæ non sufficiunt, ut his contentus sit, nisi opinio consentiat. Aman primus erat in regno Assueri & opes immensas possidebat, & nihilominus opinione sua infelicissimus se nihil habere putabat, quia homo quidam captivus ingredienti palatium non assurgebat. Est & aliud maximum malum opinionis; nam præsens tempus in longum extendit & auget, ac si nunquam morituri simus: æternitatis verò interminabilem durationem defectu considerationis ita contrahit ac minuit, ut de nihilo æternitatem, de æternitate nihilam faciat. Ipsa quoque vitia & peccata non ratione, sed opinione metimur; ex quo fit ut plerique dum vitium aliquod vitant, in contrarium currant. Sic exhorrens avaritiam fit prodigus: inquietus fit, cujus pigritia reprehendi-

tur : ad timiditatem declinat , cuius audicia arguitur . Provenit tandem ex opinione , quod de nobis ipsis non ex veritate , non ex sincero propriæ conscientiæ testimonio ; sed ex falsa hominum existimatione iudicemus . Tanta est vanitas & amentia nostra , ut eâ vitâ minimè contenti quâ in nobis ipsis vivimus , aliam chimericam & inanem quæramus in idea & opinione aliorum , qui nos sæpe nec cognoscunt , nec diligunt & quorum iudicia ipsi nec aliquando contempsimus . Sic verâ vitâ neglectâ , illam ornare & conservare nitimur , quæ ab aliis pendet , adeo ut ipsum scire nostrum nihil esse reputetur , nisi nos scire cæteri sciant . Ab his autem erroribus , & illusionibus nulla ratio liberare nos valet , nisi divina gratia mentibus nostris verum lumen infundat . Vera enim vel falsa cuiusque opinio est , pro ut vero vel falso lumine imbuitur .

§. XI. *Scientiam salutis plerique contemnunt.*

Bona est omnis scientia , quæ veritati consentit , sed qui satagit salutem suam cum timore & tremore operari , ea prius & diligentius scire curat , quæ sunt viciniore salutis , quia tempus breve est . Nihil prodest homini multa scire , si sciendi ordinem & modum neglexerit . Sententia Jacobi Apostoli est , *Scienti bonum facere , & non facienti , peccatum est illi .* Iac. 4. 17. Ac si diceret , sumentis cibum & non digerenti perniciosum est ei . Cibus enim indigestus non nutrit , sed nocet : ita & multa scientia sine delectu animæ ingesta , nisi igne charitatis concocta fuerit , ac in mores transfusa , in pravos & noxios humores convertitur & definit in damnationem . Duo sunt de quibus homo , dum in hoc mundo peregrinatur , sollicitus esse debet , ut vitam scilicet animæ , quæ in gratia Dei consistit & vitam corporis conservet . Sed vitam animæ plerique spernunt , omnisque scientia & intentio eorum , atque omne studium ad vitam corporis dirigitur , & in eâ jucundè transigendâ versatur . Idcirco tenebris , & caligine multâ obcæcari post concupiscentias suas præ-

cipiti cursu festinant, carnis quidem prudentia præditi, sed scientia justorum destituti. Quod si hominibus odibilis est, ut Sapiens ait, qui sophisticè loquitur. *Ecccl.* 37. 23. multo magis isti Deo odibiles sunt, qui sophisticè vivunt, non solum in verbis, sed etiam in vitâ mendaces. Scientiam Dei, quam non habent, ostentant, & scire vias ejus volunt, ac si justitiam quærerent, à qua maximè alieni sunt: aliorum defectus vident, non suos: alios corrigunt, non se ipsos: aliena curant, non sua: cumque vitis pleni sint, virtutes quibus carent, detestabili simulatione prædicant, mala verò, quibus abundant, sagaciter abscondunt. Sed Deum fallere nequeunt, cujus lumen sole lucidius intimos cordis recessus penetrat, & illuminans abscondita tenebrarum, quicquid in eo latet, in novissimo die manifestabit. Atque utinam in hac æterna & splendidissima luce suas quisque maculas & imperfectiones perspiceret, facillimum cuique esset illas eluere & emendare. Cum enim defectus nostros vel in se ipsis, sive in nostræ cognitionis caligine, vel in splendoribus divinarum perfectionum intueri possimus; prima cognitio hibernæ diei frigida & obscuræ similis est; altera diei æstivæ fervida & lucidissimæ comparatur, quæ suo fulgore minimas, ac ferè imperceptibiles animæ fordes detegit, ignemque accendit, quo comburantur. Hoc autem lumen videre non potest, & ad Deum ire qui à se non exit. In solo Deo veritas est, & solida scientia; extra illum nihil est nisi ingens fabula & mendacium, atque stultitia.

§. XII. *Damna propria voluntatis.*

QUæcumque hîc facimus propriâ voluntate divinæ contraria, ligna sunt igne inextinguibili in futuro sæculo comburenda. Etenim infernus nihil aliud est quàm propria voluntas, quæ si non esset, nec infernus nec dæmones essent. Propterea omne malum, omnisque calamitas infelicium damnatorum propria voluntas est,

quæ divinæ pervicaciter adversatur. Ita etiam in hoc mundo quo minus homo propriæ voluntati adhæret, eo magis ab inferno elongatur, æternæque felicitati appropinquat. Et si qui forent in hac vita propriæ voluntatis omnino expertes, hi sibi possent regni cœlestis possessionem certa spe polliceri. Quomodo autem propria voluntas deponi debeat, paucis verbis Christus docuit, cum dixit; *Sequere me. Matth. 8. 22. Mar. 2. 14.* Cum enim testatus sit se in hunc mundum venisse, non ut suam, sed ut Patris voluntatem faceret; ad hoc nostra voluntas inclinanda est, ut exuta omni proprietate Christi crucem amplectatur, naturæ amaram, spiritui dulcissimam. Hoc nimirum à nobis exigit christiana professio, ut Christi exemplo in omni opere & eventu dicamus, *non mea, sed Dei voluntas fiat.* Hoc requirit suprema & æterna voluntas, quæ omnes voluntates creavit & conservat, ut ad solum ejus obsequium & beneplacitum omnia opera nostra, omnia verba, & cogitationes dirigantur. Vera potitur libertate, qui in omni eventu sic ex animo loqui potest: Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Ego nihil volo nisi quod vult Deus. Ille sapienter disponit omnia, ejusque dispositioni tam in prosperis, quam in adversis me libentissimè subdo, non meam, sed ejus gloriam quærens, eo statu rerum contentus, quem ejus providentia ab æterno decrevit. Omnis turbatio hominum, & omnis anxietas ex eo nascitur, quod se subdicere divinæ voluntari aut nesciunt, aut nolunt. Magna autem pœna & intolerabilis illis est, qui hoc esse nolunt quod sunt.

§. XIII. *Utilitas solitudinis.*

AD exteriorem, & interiorem hominis compositionem inæstimabilis momenti est corpore & animo solitarium esse, & proprium fundum colere in silentio. Ideò vir sapiens fugit hominum consortium, odit multiloquium, cunctis curiositatibus oculos, & aures claudit, non se negotiis immiscet, sapientissimi viri senten-

tiam in mente habens, *Qui minoratur actu percipiet sapientiam. Eccl. 38. 25.* Deus unus & solus est, nec ipsum reperire potest qui solus non est. Quod si necessitas Dei que gloria cogant aliquando virum sapientem exterioribus occupari, spiritus tamen ad interiorum recessum veluti ad suum centrum tendit, ita ut magis in eo sit quam in opere exteriori, servatâ inter negotiorum curas mentis tranquillitate. Licet illi quacumque hora voluerit in animum suum secedere, in quo summam quietem reperit, bene omnibus intus compositis. Qui vero occupatur in circumferentia & extremitate creaturarum, ad centrum suum, quod est Deus, nunquam perveniet. Imperitis & insipientibus pœna gravissima est paucis horis secum vivere, & sibi attendere. Idcirco omnem curam, & industriam ad hoc applicant, ut sui obliviscantur, & pretiosissimum tempus inutiliter prodigant. Ejus maximam partem usurpant sibi vitæ hujus necessitates, quod verò reliquum est tanta illos molestia vexat, ut sollicitè quærant quomodo illius jacturam faciant. Timent nimirum ne cum soli sunt de se cogitare cogantur: nihil enim in se reperiunt quod sibi placeat & à feriâ sui consideratione avertunt se, solatia quærentes in creaturis, quia in se nihil inveniunt, nisi molestiam, tædium, & perpetuam agitationem. Fugiant itaque à seipsis quia animam suam non vident qualem desiderant, sed nudam, deformem, plenam miseriis, onustam peccatis. Non igitur mirari oportet quod pauci sint, qui ferre possint solitudinem, & ferè omnes turbas, negotia, & multitudinem obsidentem quærent, & amant; & si hæc de sint, se infelices arbitrantur; semperque reipsâ infelicissimi erunt, donec discant secum vivere, & in seipsis atque in Deo requiescere. Docuit nos Dominus paucos electos esse, cum multi sint vocati, ut discamus declinare à multis, & cum paucis vivere, atque etiam inter paucos timere, quia nemo scit in quantam paucitatem electi redigantur.

§. XIV. *Quantum noceant divitiæ, & quomodo illarum amorem compescere oporteat.*

QUAM sit perniciosus amor divitiarum, & quantum Christianis moribus, ac æternæ salutis adversetur, discipulos suos Redemptor noster edocuit, cum præmissō juramento, ut in rebus gravissimis consueverat, ait: *Amen dico vobis, quia dives difficile intrabit in regnum cœlorum. Matth. 19. 23.* Et quò altius hæc terribilis sententia audientium cordibus infingeretur, rei difficultatem exaggerans adjecit: *Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm divitem intrare in regnum cœlorum.* Porta siquidem cœlestis patriæ angusta est, nec recipit divitiarum sarcinis onustos. Opes itaque & pecuniam ita diligere debemus, sicut ægrotus amaram potionem, quam ut amaram averſatur, amat ut necessariam ad pristinam valetudinem recuperandam. Et ipsa quidem valetudo, cum finis sit, propter se amatur, & sine mensura: pharmacum verò tantum diligitur, quantum satis est ad valetudinem, nec ullus æger reperitur, qui magnam pharmacorum copiam appetat; sed unicum, idque si fieri possit in minima quantitate, quam etiam prorsus rejiceret, si posset absque medicamine sanus fieri. Eodem animo erga divitias esse debet omnis Christianus, ut sint nostræ peregrinationis subsidia, non irritamenta cupiditatis; ut quantum in ipso est, sine illis vivere cupiat; nam sicut ait Apostolus, *magnus quæstus est pietas cum sufficientia. 1. Tim. 6. 6.* Sanctus quoque senex Tobias monita salutis tribuens filio suo, *Noli, inquit, timere fili mi, pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato. Tob. 4. 23.* Verè dives ille est, qui est dives æternitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondit. Studium congerendæ pecuniæ vix esse potest sine peccato, carnis siquidem & oculorum concupiscentia, atque superbia vitæ hominem vehementissimè afficiunt; & quia

C. Bona Opusc. Spirit.

Q

pecuniis, quibus omnia obediunt, facile consequimur quicquid appetimus, amor divitiarum hac æstimatione ardentissimus est, & ad omne scelus impellit, dummodo quocumque modo arcam nummis impleamus. Sicut pueri cum testis ludunt, summa attentione ludo incumbunt, testas verò negligunt: ita nos debemus vitæ curam habere, ad quam opes necessariae sunt, ipsas verò negligere & ab his affectum avellere: nam si mens illis adhæreat, terræ affigitur, & deprimitur, & in vilissimam servitutem redigitur. Sicut etiam pueri, cum nuces projiciuntur, eas avidè rapiunt, & pro iis colligendis secum decertant; viri autem eas spernunt: eodem modo vir justus, & timens Deum, si aurum, argentum, dignitates distribuuntur, Viderint, inquit, pueri, mihi hæc omnia nuces sunt. Si alio projiciente in sinum meum nux incidere, forsitan accipiam, & fractam comedam: at nunquam me inclinabo, nec alium evertam, ut tollam, quia nux tanti non est. Nec tanti sunt omnia exteriora, quæ in bonis non esse habenda fides docet. Filius Dei factus homo divitias habere noluit, ut à nobis contemnendas esse ostenderet. Ideò filii hujus sæculi qui spernere eas nolunt, Christum spernunt: filii autem Dei illic opes reponunt, *ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* In hoc mundo satis est dives, qui pane non indiget.

§. XV. *De usu divitiarum.*

Quis sit proprius, & legitimus divitiarum usus, pauci considerant: subsidia enim sunt humanæ vitæ, quas vir probus sine alicujus injuria congregat, sine affectu possidet, sine anxietate conservat, sine molestia erogat, & in usus necessarios honestè expendit. Cujusque autem necessitas ex proprii status conditione æstimanda est. Cum enim aliqui superiores sint, alii inferiores; quidam nobiles, alii ignobiles: hinc sanè fit, ut in gradu sublimiori constitutis plures opes sint necessariae, ut ho-

honorificent ministerium suum; aliis verò pauciores sufficiant. Omnes autem bonorum suorum administratores sunt, quibus intra metam christianæ modestiæ tanquam fideles dispensatores pro se uti, & quæ supersunt egentibus largiri debent. Rerum nostrarum verus dominus est Deus, nos œconomi sumus, qua consideratione etiam in affluentia divitiarum voluntariam paupertatem exemplo Sanctorum observare valemus, illud præstantes quod scriptum est, *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere. Psal. 61. 11.* Natura aurum abdidit in visceribus montium, & in profundis atque inaccessis fodinis: & ideò avari qui aurum quærunt & diligunt nusquam ad cælum oculos elevant, sed ad terram proni sunt, in qua latet aurum, nec unquam ab illa emergunt. Sapiens verò rerum omnium interitum brevi futurum, mente & spiritu præveniens, à rebus infimis avulsum cor cœlestibus applicat, ubi veræ sunt, & in æternum duraturæ divitiæ; illic honorari desiderans, ubi nemo indignus honoratur: ibi regnare optans, ubi adepto regno nihil timetur. Omnia quæ in terris possidet, immolat Deo, paratus his carere, si Deus voluerit. Porro cor nostrum alienum esse à divitiis facilè his indiciis cognoscemus: si firmiter credamus eas onus esse, earumque pondus sentiamus: si fastidio nobis sint, atque illis carere sine dolore possimus: si de illarum possessione non gloriemur: si persuasum nobis sit pretiosam suppellectilem, magnificas ædes, & reliqua ejusdem generis, propter quæ opes comparantur, nihil aliud esse quàm trophæa humanæ vanitatis, & salutis impedimenta. Nihil turbare nos poterit, si liberi fuerimus ab omni opum affectu. Securus est qui nihil potest amittere. Quemadmodum præstabilius est in angusto cubili bene valere, quàm in amplo thalamo ægrotare: sic præstat in paupertate tranquille vivere, quàm in multis opibus mœstum esse. Animus suâ sorte contentus beatus est.

§. XVI. *Qui sint pauperes spiritu.*

Regni cœlestis possessionem in paupertate spiritus constituit Christus cùm dixit: *Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Matth. 5. 3.* Verè autem pauper spiritu ille est, qui nec divitias desiderat, nec in his pacem habet: in cuius possessionibus, & desideriis nihil est quod demi possit; qui multo majori anxietate metuit, ne dives fiat, quàm filii hujus seculi ne incidant in paupertatem: qui super omnia creata in sublimè elatus è superiori parte spiritus sui sic loqui potest: Dives sum ego Dei gratiâ, & abundo, quia jam habeo quod concupisco, & hoc ipsum quod habeo sine adhæsiōe possideo, atque illo carere possum sine dolore, & detrimento: Veritas incommutabilis in me manens ineffabiles divitias suas ostendit mihi, quarum possessione beatus sum. In ea veritate omnia continentur, & ultra ipsam nihil requiro. Ibi clarissimè perspicio quod ex me nihil habeo, nihil sum, nihil possum. Ibi clamat Veritas voce terribili, ut omnia inferiora quæ per se vera, & per se bona non sunt, & quæ non sunt unum cum ipsa, nullo modo audeant ad me accedere, aut animæ facultatibus aliquam sui speciem ingerere. Ibi video & cognosco omnia nihil esse, nihilque mihi contingere posse, nisi ipsa sempiterna veritas permittat, ipsa nimirum æterni Patris æterna providentia, quæ me nudum in hunc mundum de utero matris eduxit, & nudum inde extrahet in sinu terræ sepeliendum tempore præfinito. Hæc ex sublimi scientiâ Sanctorum è throno Altissimi infusâ verè & ex animo effantur veri pauperes spiritu, & idè ipsorum regnum cœlorum esse Christus asseruit, quia nihil in eis, quod terram sapiat, reperitur. Atque utinam hanc veritatem omnes Christiani bene perciperent, nam perituras Mundi divitias nemo quæreretur, nemo diligeret: sed sicut pauci sunt electi, ita pauperes spiritu pauci sunt. Dicit Scriptura beatum illum esse, qui post aurum non abiit,

nec speravit in pecunia & thesauris : & quia paucorum hæc virtus est, subdit: *Quis est hic & laudabimus eum?* fecit enim mirabilia in vita sua. Eccl. 31. 8. Verè siquidem mirabile est hominem reperire, qui nihil eorum concupiscat, quæ mundus admiratur, cui paupertas divitiæ sint, qui vitæ humanæ subsidiis ea moderatione utatur, quam lex æterna præscribit, atque omnia exteriora ita possideat ac si sua non essent. Ideo pauci omnino sunt, qui ad hanc perfectionem perveniant, quia vitam ejusque commoda, quæ divitiis parantur, pauci sunt qui negligant, pauci qui Christo credant præcipienti, ut primò quæramus regnum cœlorum, nam cætera adjicientur nobis. *Matth. 6.* Idem seriò admonuit nos, ne de cibo, & potu, aut de vestimento solliciti simus, Pater enim cœlestis scit, quia his omnibus indigemus. Cur igitur Deo non credimus? cur de Patris providentia diffidimus? obstant nimirum ne credamus vincula cupiditatis, quibus irretiti aures claudimus veritati, atque humi defixi oculos in cœlum tollere non valemus. Angustus admodum trames est, per quem veritas ducit hominem in cœlum. Hunc tenere non potest, nisi qui fuerit expeditus, & nudus. Locupletes autem ingentibus sarcinis onerati per viam mortis incedunt, quæ latissima est. Quid ergò prodest cunctis sæculi opibus affluere, si divitiis caremus, quæ permanent in æternum? Exules sumus & peregrini, qui ad patriam pergimus, iter autem agenti per loca angusta & difficilia minuenda sunt non augenda impedimenta.

§. XVII. *Quæ, & qualis sit obligatio faciendi eleemosynam.*

Divitiæ quæ ad vitam corporalem, & ad decentiam status necessariæ non sunt, sine periculo æternæ salutis retineri vix possunt, & in vanos, ac profanos usus expendi, illæ præsertim quæ ex redditibus ecclesiasticis congestæ sunt, sed pauperibus subveniendis, vel ad honorem Dei erogandæ sunt. Laus omnis & bonitas pecu-

Q. iij

niarum in usu consistit, vitiosæ & inutiles sunt, cum in arca servantur, cum nihil ex illis cœlestibus thesauris infertur; cum soli possidenti serviunt; cum nec pauper auxilium, nec peregrinus solatium, nec alii egentes ex illis subsidium percipiunt. Opes, possessiones, thesauri, & alia ejusdem generis bona ab hominibus vocantur, non quòd aliquem bonum faciant, sed quia ex his bonum operari possumus; piis enim largitionibus augetur justitia, sicut scriptum est: *Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum sæculi. Ps. III. 9.* Salomon quoque ait, *Redemptio animæ viri divitiæ suæ. Prov. 13. 8.* Et alio loco: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Eccl. 3. 33.* Quemadmodum christianæ fidei, & pietati nihil magis congruit, quàm egenorum paupertati succurrere, & propriæ conditionis in aliorum necessitatibus meminisse: ita nihil crudelius, & magis noxium, quàm necessaria non solum egentibus, sed proprio etiam corpori subtrahere, ut congregentur opes, & heredibus servantur, qui illas brevi tempore dissipabunt. Sed multo major. & numquam satis deploranda calamitas est, animam suam perdere, ut alii ditescant. Quomodo verò & quando lethalem culpam incurrant, qui superflua non erogant, hîc non disputo; nam hoc speciatim determinare non est humanæ scientiæ, sed christianæ prudentiæ, quæ docet unctione magistrâ quid & quantum quisque debeat sibi adimere, ut indigentis vel gravi vel extremæ necessitati subveniat. Rursum quæ sit gravis, aut extrema necessitas, hic non exquiro; sed audio Dominum sine distinctione præcipientem: *Quod superest dare eleemosynam. Luc. II. 41.* Audio Joannem Baptistam, qui prædicans pœnitentiam, & requisitus à turbis, quid illis faciendum esset, respondit: *Qui habet duas tunicas det non habenti, & qui habet escas, similiter faciat. Luc. 3. 10.* Audio Prophetam psallentem: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus. Ps. 40.* Audio Esaiam qui ait: *Frangere esurienti panem*

tuum, & egenos vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris. *Esaï.* 58. 7. Audio sanctissimum senem Tobiam his verbis filium instruente: *Ex substantia tua fac eleemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri stude. Premium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, quoniam eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Tob. 4. 7. Quid amplius dici potest? nam etiam de exiguo dandam esse eleemosynam monet, ut à peccatis, & à morte perpetua anima nostra liberetur. Sed & Apostolus audiendus est, quem diligebat Jesus, sic fidelibus scribens: *Qui habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Ioan. 3. 17. Quod si charitas non est in illo erit concupiscentia mala, & partem habebit in futuro sæculo cum illo divite, qui induebatur purpura, & bysso, & epulabatur quotidie splendide, negatâ Lazaro mendico alimoniâ de micis ab ejus mensâ cadentibus. Luc. 16. Clamat intus conscientia & magnis vocibus avarum divitem interpellat dicens, Cur pauperem esurientem à te repellis? Si non pavisti, occidisti. Panis tuis usibus superest, esurientis est: nudi sunt vestes quæ apud te marcescunt: egentis est aurum, quod in arca custodis. Christus in extremo judicio æternis ignibus damnabit impios, quia misericordiæ opera indigentibus denegarunt: nam dicet: *Esurivi & non dedistis mihi manducare: sitivi & non dedistis mihi bibere: nudus eram, & non operuistis me. Matth. 25. 42.* nec ullam gravissimæ, sive extremæ necessitatis mentionem facit. Vix enim totius vitæ decursu aliquis occurrit, tanta pressus egestate, ut sine alterius ope vivere nequeat, nec alius inveniatur, qui ei velit, & possit opem ferre, idque nobis certum sit. Rarò hæ con-**

ditiones concurrunt & si istæ attendendæ forent, nullus ferè locus eleemosynis relinqueretur. Danda igitur eleemosyna est, ex eo præcisè quod quis superfluum habet, nam misericordia plenitudo virtutum est: nec, ut multi faciunt, ad vitæ finem differendæ sunt piæ largitiones, longè enim minoris pretii apud Deum sunt quæ testamento legantur, quàm quæ vivens & retinere valens pia liberalitate largitur.

§. XVI II. *Patientia necessitas.*

INter cæteras christianæ disciplinæ partes, quæ ad vitam æternam consequendam necessariæ sunt, nulla melior, nulla utilior patientia, per quam homo Dei longanimitatem imitatur, qui tot mortalium sceleribus provocatus patientissimè tolerat, neminem à suis beneficiis excludit, solemque suum oriri facit super justos & injustos. Patientia iram temperat, linguam frænât, mentem regit, pacem custodit, impetum frangit, simulates extinguit, fastum comprimit, mundum vincit, carnem coërcet, facit humiles in prosperis, in adversis fortes, mites in contumeliis, tentationes expugnat, persecutiones sustinet, vitam perficit & coronat. Ut nihil malorum fiat, hæc sola efficit, quâ si omnes præditi essent, nullum scelus, nulla fraus in rebus humanis foret. In hoc sapiens, ac bonus vir à malis & insipientibus differt, quia habet invictam patientiam, quâ illi carent. Magna itaque virtus est tolerantia, omnibus vitiis & affectibus opposita, propter quam vir justus variis adversitatibus à Deo probatur, ut mala quæ inferuntur aut accidunt, æquanimiter ferre, sibi que imperare, ac se regere discat. Nam quia naturæ repugnare non possumus, nec impedire ne animus laceffit injuria commoveatur, hæc virtus necessaria est, quæ animum fluctuantem contineat, ne profiliat ad nocendum atque hominem sibi reddat. Ipsimet Philosophi maximis laudibus patientiam commendaverunt, omnem sapientiæ suæ ostentationem ex ea profe-

rentes : sed apud illos sicut falsa sapientia , ita falsa patientia fuit : Deum enim ignorantes tantum à vera sapientia aberant , quantum ab ejus auctore distabant. Nos autem Christo docente didicimus oportere nos per multas tribulationes introire in regnum Dei , & hæc est vera sapientia , scire Christum , & hunc crucifixum , ejusque crucem diligere & alacriter ferre. Nam cum debeat Christiani vita Christi patientis redhibitio esse , qui crucem averfatur Christianus non est. Nemo speret se futurum sine flagello , flagellat enim Deus omnem filium quem recipit : nullus excipitur , etiam unigenitus filius , qui solus fuit sine peccato , non tamen fuit sine flagello : nam oportuit eum pati & ita intrare in gloriam suam. Unusquisque hominum pœnis , & malis hujus vitæ aut exercetur ad purificationem , aut admonetur ad conversionem. Quantumcunque verò quis patiatur , ad Christi tormenta , ad ejus ignominiam , & crucem nunquam perveniet.

§. XIX. *Adversitates exercendæ virtutis occasio sunt.*

VIta nostra via est , quâ ad patriam pergimus. Nulla viæ conditio illi deest. Itur aliquando per plana , aliquando per aspera : sunt loca amœna , sunt senticosa , sunt prærupta & inaccessa. Aliquando turbæ comprimunt , mox solitudo est. Sunt à bestiis pericula , sunt à latronibus. Nunc pluit , nunc sudum est. Oppositiones & adversitates ubique sunt , atque etiam in ordine gratiæ locum habet cujusdam Philosophi sententia , *omnia fieri secundum litem*. Virtus enim non acquiritur sine oppositione , nec potest homo agnoscere quantum fortitudinis habeat , si desint adversitates & tribulationes. Si quis stultorum vocibus , quorum immensa turba est , ad cœlum extolleretur , si nemo illi auderet contradicere , si mensa illi pretiosis dapibus affluens sterneretur , si res ejus familiaris fideliter administrata magnis sumptibus idonea foret , si ædificiorum excelsæ moles habitaculum illi præberent ; si omnes in illum honores , omnes dignitates ,

omnes delitiæ confluerent: quis esset adeo facundus & eloquens ut illi persuadere posset inania esse hæc omnia, quæ vulgus bona vocat, mala autem hujus vitæ Dei beneficia esse, quibus nos præparat ad æternam beatitudinem consequendam? Ideo electos suos exercet Deus aduersitatibus, ut propriâ experienciâ discant, quàm fluxa & fragilia sint, quàm plena miseriis quæcumque mortales bona esse arbitrantur: & è contrario quàm bona sint, quæ homines mali mala esse credunt, ac si nihil pati maximum sit hominis bonum. Sapientis igitur est inter omnia contraria & obstantia divinæ providentiæ læto animo obsequi & cor suum eo loco figere, ubi nulla perveniunt vitæ hujus incommoda. Sæviant homines mali adversus bonos quantum voluerint, quantum permissi fuerint; iruant in eos agmine facto cunctæ calamitates, *non contristabit justum quicquid acciderit ei. Prov. 12. 21.* Talem virum nec felicitas corrumpit, nec frangit adversitas, dicit enim in omni eventu, *Planè hæc est infirmitas mea, & portabo illam. Ierem. 10. 19.* Sic debet fieri, sic volo ut fiat. Omnis creatura velit nolit, uni Deo subjecta est, sed alii obediunt ut filii & faciunt quod justum est: alii patiuntur ut servi, & fit de illis quod justum est. Nemo Dei leges evadit, aut facit homo quod lex jubet, aut patitur quod lex decernit.

§. XX. *Patienter ferenda quæ quotidie occurrunt.*

Multi sunt, qui graves sibi cruces & tribulationes eventuras fingunt, quas patientissimè ferre proponunt; & hac rerum, quæ nunquam erunt, inani specie delusi eximium patientiæ actum se exercuisse arbitrantur: cum interim multo minores cruces, easque præsentis totis viribus fugiant & abominentur. Tollendus hic error est, & solerter advertendum in magnis rarissimè, in minimis frequenter adesse patientiæ occasionem, quæ quotidie, ac omni ferè momento exerceri potest aliena mala tolerando, propria corrigendo. Libentius autem ea crux

amplectenda, quam Deus immittit, nam quæ propria voluntate assumitur, non semper à Deo est. Sicut gaudent infirmi, cum in medicum peritum incidunt, qui lethalem corporis ægritudinem curare sciat & velit: ita nos calumniis, injuriis, aliisque molestiis laceffiti gaudebimus & exultabimus, quòd aliquis repertus sit, cujus opera animæ nostræ vulnera sanentur & summis apud Deum opibus locupletemur. Quicquid verò evenerit libenter amplectemur, placet enim quod libet & ea dumtaxat molesta sunt, quæ non libent. Qui volens & lubens patitur & minus patitur & meritum auget. Nec obest reluctantis naturæ repugnantia, dummodo contrarii motus ad partem rationalem, in qua meriti & demeriti sedes est, non perveniant, imò hæc obnitatur, Deique opem ferventi oratione deposcat. Quòd si murmuraverit, si conturbetur, si omiserit quæ proprii muneris sunt, signum erit voluntariæ rebellionis, quandoquidem ad ea impellit, quæ non nisi deliberato animo fieri possunt. Virtutes, quæ in actione consistunt, facile exercentur: at quæ in tolerantia versantur, difficillimæ sunt, quia illarum usus extra nos est, istarum in nobis; illis natura consentit, istis repugnat. Ceterum moderatè & toleranter ferendi propter Deum quæcumque adversa singulis diebus contingunt, exemplum præbent milites, quorum tolerantia incredibilis est. Nam quæ itinera, quæ frigora, quos soles, quantas necessitates, quæ vulnera, quæ pericula patiuntur, & hæc omnia hilari animo, ut paucos dies senectutis quietos habeant, ad quos nesciunt utrum pervenient? Nos verò pro æterna requie brevissimi temporis laborem non sustinebimus? Tolerabilia & levissima fient quæcumque patimur, si præmium consideremus quod Deus promissit.

§. XXI. *Gaudendum in tribulationibus.*

Sicut in ædificio plus operis & sectionis uni saxo, quàm alteri adhibetur, jubente & disponente architecto,

qui unum præ altero nobiliori loco destinavit : sic à Dei arbitrio petenda est ratio , cur unus graviora , alter minor patiatur adversa ; unicuique enim propriam crucem tribuit Deus singulorum viribus æquam & parem gloriæ , ac coronæ , quam singulis præparavit. Sicut igitur marmor , si compos rationis foret , sculptoris ictus patienter ferret & gratias ageret : ita nos gaudere oportet , quòd variis tribulationibus quasi quodam scalpello nos Deus expolire dignetur , ut sublimiori loco in domo ejus collocemur. Castigat ille quos amat , ne mundi prosperitate corrupti à via salutis aberrant. Ideò mali homines bonis sunt necessarii , ut per illos tanquam Dei ministros exerceantur & ad virtutem assiduis afflictionibus obdurentur. Quod cum verissimum sit , ille affectus erga adversarios induendus , quem erga Semei sibi maledicentem sanctus rex David ostendit dicens , *Dominus præcepit ei , ut malediceret David , & quis est qui audeat dicere , quare sic fecerit ?* 2. Reg. 16. 10. Nemo enim malum inferret , nisi Deo volente & permittente : nec ille vellet , aut permetteret , nisi ad majorem sui gloriam & salutem nostram. Porro in malis quibus vexamur , non à creaturis solatium petendum est , sed à solo Deo , qui prima causa omnium peccatorum est. Nam vera consolatio non nisi in veritate reperitur , quæ Deus est. Hæc docet nos tribulationem necessariam esse , & cum gaudio suscipiendam veluti arham , & pignus divinæ erga nos dilectionis : *Omne gaudium* , ait Jacobus Apostolus , *existimate fratres mei , cum in tentationes varias incideritis , scientes quod probatio fidei vestre patientiam operatur , patientia autem opus perfectum habet.* Iac. 1. 2. Insidiæ , calumniæ , persecutiones , & alia mala hujus vitæ maximum bonum sunt & maximè diligendum , quia in illis nihil est boni , nihil amabile præter divinum beneplacitum , ad quod tanquam ad primum principium cuncta revocari debent , quæ carni & sanguini molesta sunt. Iniquo judici Pilato dixit Christus : *Non haberes potestatem adversum me ullam , nisi tibi datum*

esset desuper. Ioan. 19. 11. Hac agnitâ in omni eventu potestate, absque ulla difficultate mentis tranquillitas conservatur. Quæcumque nos angunt, si extra Deum considerentur, mille phantasmata & distractiones pariunt. Cum enim extra centrum suum trahuntur, incipiunt gravia esse, multaque suggerunt phantasiæ præterita, præsentia & futura, quæ nunquam fuerunt, nec sunt, nec erunt: atque hinc oriuntur angustia cordis, noctes insomnes & curæ insanabiles. Quod si quis assuescat omnia in Deo conspiciere & ad ipsum referre, semper hilaris & immotus dicet in omni eventu cum S. Job: *Sicut Domino placuit ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Iob. 1. 21.* Deus qui me affligi permittit, mei curam gerit infinitâ charitate. Ipse me cruci affixit, in qua constanter permanebo donec ipse me deponat.

§. XXII. Toleranda detractiões.

SI magis angimur propter ea, quæ de nobis perperam loquuntur homines, quàm propter peccata, quæ sola nos cruciare debent, manifestè convincimur quod nos ipsos magis amamus, quàm Deum. Infinitæ, & horribiles sunt blasphemiae à perditis mortalibus contra Deum prolatae & ille hos tolerat, suorumque donorum participes facit: nos autem repleti vitiis & sceleribus, si quis nobis mala, quæ fecimus, exprobraverit, excandescimus, & à nemine contemni volumus. Illud potiùs metuendum ne immeritis laudibus extollamur, ne nimia nos felicitas à crucis Christi consortio & ab ejus gloria excludat. Si appenderentur veluti in statera quicquid mereamur pro peccatis nostris, quicquid Christus pro nobis pertulit; in altera verò lance omnia tormenta, omnes injuriæ, omnia dedecora ponerentur, hæc certè præ illis, ac si nullius ponderis forent, levissima apparerent. Considerandum quoque est quælibet ab aliis illata mala non ab inferentis, sed à patientis affectu gravia, vel levia constitui. Nam qui hæc spernit, qui non accipit, qui vulne-

re superior est, nihil patitur. Non manus quæ tela vibrat vulnus facit, sed corpus quod patitur: nam si quis corpus adamantinum haberet, licet innumeris undique telis percuteretur, nullo vulnere affici posset: ita injuriæ, oblocutiones & alia mala non à petulantium, & improborum insania lædendi vim habent, sed à patientis imbecillitate. Beatus est, qui vitam suam ita disposuit, ut de illo quidpiam sinistri ne fingi quidem possit, pugnante meriti magnitudine adversus malignantium obreptationes. Quod si hoc assequi non valemus, hanc saltem diligentiam vitæ nostræ adhibere par est, ut nemo in nobis detrahendi occasionem inveniat; alioquin frustra detractoribus irascimur si nos illis detrahendi materiam suppeditamus. Si verò nobis cuncta sollicitè ad honestatem providentibus, illi nihilominus insaniunt, consolari nos debet Redemptoris nostri semper memoranda sententia: *Beati estis, cum dixerint omne malum adversum vos mentientes. Matth. 5. 11.* Sentiant de nobis homines & dicant quicquid libet, beati erimus si nostra nos conscientia apud Deum non accuset. Fallaces & mutabiles sunt hominum opiniones, vana judicia, quæ nec prosunt nobis, nec obfunt: *Si hominibus placerem*, inquit Apostolus, *Christi servus non essem. Gal. 1. 10.* Sed nec fieri quidem potest ut quis omnibus placeat: nam velle suum cuique est, trahitque omnes diversa, & unumquemque sua voluptas, & qui ab uno laudatur, ab aliis deridetur. Quidam Philosophus dicenti sibi: Omnes te derident, respondit; at ego non derideor. Illos siquidem irrideri non posse judicabat, qui derisionibus non perturbantur.

§. XXIII. *Tam propria, quàm aliena mala
equanimiter ferenda.*

Optimum remedium est in omni afflictione & adversitate à præsentī angustia mentem avertere, & ad Deum convertere: nostra quippe natura angorem suum conspiciere nequit sine affectu miserationis erga seipsam.

Tum quia omnis cruciatus & ægritudo animi ex eo provenit, quòd rem quam amamus amittere timemus: efficacissimum omnium malorum alexipharmacum est illud solummodò bonum amare, quod nulli subest mutationi, nec ab ulla creata potentia auferri potest, aut impediri. Ab aliquo autem verbo, vel facto læsi, linguam omnino continere debemus, ne in verba erumpat animi commotionem indicantia: sicut enim languentis stomachi est non posse cibum duriorem concoquere, ita animi pusilli est aspera verba ferre non posse. Dicebat quidam vir sanctus se nullam unquam habuisse adeò gravem afflictionem, quàm tacendo non vicerit, nam quicquid sit quod cruciat, spretum exolefcit: si verò irascimur acceptâ injuriâ, ea nos dignos fuisse testamur. Dignus est contemni, qui de contemptu dolet. Non tamen sufficit dolorem intus premere, & tacere, sed intus etiam se arguere oportet, & omni abjectione dignum æstimare. Etenim vir sapiens, qui se attentius circumspicit, non considerat quid patiatur, sed quàm multa dignus sit pati propter peccata, quibus Deum offendit. Alios autem non judicat, ne seipsum damnet, memor Apostoli dicentis: *In quo judicas alterum te ipsum condemnas, eadem enim agis, quæ judicas. Rom. 1. 2.* Neque offenditur ob exiguum proximi debitum ipse debitor decem millium talentorum. Insanus est, qui suo graviore morbo, impatientiâ scilicet & superbiâ, alienum curare nititur. *Tu quis es, inquit Apostolus, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit. Rom. 14. 4.* Aut quomodò potes dicere fratri tuo, ut in Evangelio legimus, *Sine ejiciam festucam de oculo tuo, ipse in oculo tuo trabem non videns? Luc. 6. 42.* Solius est aliena delicta judicare, cujus est ea justè punire, aut misericorditer curare. Ad nos autem spectat, ea, si possumus, corrigere & impedire; alioquin patienter ferre; nam si vitium displicet, illud priùs in nobis emendandum est, quàm in aliis. Qualis Deus erga nos est, patiens scilicet, & misericors, tales nos aliis exhibere debemus.

§. XXIV. *Remedia impatientie.*

Multa sunt negotia, & officia, quæ aggredi, & quibus fungi oportet; multa hominum consortia, quibus cogimur interesse: vixque fieri potest, ut omnia ex animi nostri sententia eveniant, & omnes nobiscum consentiant. Idcirco summâ cura advertendum, ne animi excussa tranquillitate in impatientiam labamur. Id autem assequemur præparato, & præmunito animo, earum rerum consideratione, quæ in singulis negotiis, officiis, & congressibus contingere solent, nec possunt à nobis immutari, aut impediri. Nam si dura quæque, injucunda, & molesta, quæ res ferè singulas concomitantur, antea prævisa fuerint, & ad illa æquo animo ferenda parati simus, omnem faciliè commotionem, & mentis ægritudinem evitabimus. Hoc præcipuum opus est, cui sedulò incumbere oportet, ut rebus scilicet exterioribus, prout exigit earum natura, utamur. Illarum autem natura fert, ut nobis serviant, non dominantur; ut multis casibus obnoxia & extra nostram potestatem sint: & idè virum sapientem sui que propositi tenacem de solido mentis statu nunquam dejiciunt. Si quis eum abducatur, si facultates eripiat, si dignitatè privet, si tormentorum, vel mortis metum incutiat, non vincitur, non cedit, non læditur; quia dudum cogitavit, & didicit hæc omnia extra se esse. Opiniones perturbant hominem, non res. Nemo angitur, nemo luget, nemo tremit, nemo expavescit, nisi qui appetit, aut timet aliquid, quod penes ipsum non est. Martyres Christi diversis tormentorum generibus dilacerati inter fatigatos carnifices invictam animi patientiam constantissimè tenuerunt: ipsis quoque pueris, ac mulieribus nec flagella, nec succensæ fornaces gemitus exprimere potuerunt. Verberari poterant & occidi, non vinci: nam quæ tyranni dare poterant, vel auferre, ipsi spernebant, utpotè extra se posita. Virtutem verò animi nemo illis eripere potuit, quia extra regum & tyrannorum potestatem est.

§. XXV.

§.XXV. *Propria Christianorum virtus, Humilitas.*

Clamat verbum Dei, fons sapientiæ, clamat omnium virtutum magister & auctor, & dicit, *Discite à me Matth. 11. 29.* Magnum aliquid audituri sumus, quis est enim qui dicit, *discite à me?* Ille est qui fecit cælum & terram, qui omnia produxit è nihilo, qui dixit de tenebris lucem splendescere. Numquid docebit nos hæc eadem facere & novum mundum creare? sed solus Deus hæc facit. Dicit ergo ut ab illo discamus quod ipse propter nos homo factus est: *Quicum in forma Dei esset, semetipsum exinavit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Philipp. 2.* Discite, inquit, à me non mortuos suscitare, non dæmones expellere, non leprosos mundare; non cæcis lumen, surdis auditum reddere; non sicco vestigio pelagi undas calcare, sicut quidam fecerunt, quibus hanc gratiam donavi; sed *discite à me quia mitis sum, & humilis corde.* Noluit docere quod ipse non esset, noluit jubere quod ipse non faceret. Ad hoc redegit omnes thesauros scientiæ & sapientiæ suæ, ut disceremus ab ipso humiles esse. Adeo res magna est & difficilis humilem esse ut omnino disci non posset, nisi ab illo qui maximus est. Non enim posset humana superbia tumore deposito humilis fieri, nisi ab illo sanaretur, qui cum Deus esset *humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Philip. 2. 8.* Est igitur humilitas propria & præcipua Christianorum virtus, superbis Philosophis ignota, quam præ cæteris Christus docuit verbo & exemplo, ut in novitate vitæ ambulantibus ad præmium supernæ vocationis post ipsum properemus, sedulo considerantes unde peregrinemur, quo tendamus, quantum viæ egerimus, quibus præsidis ad iter peragendum muniti sumus. Nisi enim humilitas omnia quæcumque facimus præcesserit & comitetur & subsequatur, nunquam ad hanc tam metam pervenimus. Nobis quippe de aliquo bono opere gaudentibus quic-

C. Bona Opus. Spirit.

R

quid egimus inficit superbia, quæ etiam in rectè factis timenda est, ne quod laudabiliter operamur, ipsius laudis cupiditate amittatur. Quod si aliquando cogitationes nostræ nos aliquid esse suggererint, terra semper præsens est, quæ primæ nostræ originis nos admonet. Terra sumus & mox in terram revertemur. Super hoc fundamento reliquarum virtutum ædificium construendum est: nam si quis gratiam miraculorum habeat, itaut montes transferat; si variis linguis loquatur, si dono prophetiæ præditus sit, si omnes infideles ad Deum converterit, si omnes facultates suas egenis distribuerit, in maximo periculo labendi jugiter erit, extorquente illi superbiâ quicquid laudabiliter fecit, nisi conscius infirmitatis suæ imminentem sibi ruinam semper timeat, & de se diffidens salutem suam cum timore, & tremore operetur. Vera Christianorum sapientia hæc est, ut discant humiles esse.

§. XXVI. *Homo per superbiam à Deo recessit, & ad illum per humilitatem redire debet.*

Superbia vitium præ cæteris execrabile, & noxium, ab Angelo tunc originem sumpsit, cum adversus Deum elatus ad seipsum eo deserto conversus est, bona sibi insolenter arrogans, quæ à creatore acceperat, ac si ipse sibi illorum fons & auctor foret. Illius enim sunt apud Isaiam apostatica illa, & intolerabilem fastum indicantia verba: *In cælum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, ascendam super altitudinem nubium & similis ero Altissimo. Isai. 14. 13.* Idem & in homine contigit, qui serpentis dolo deceptus Conditori suo æqualis esse concupivit, tanquam hoc haberet simile Deo, ut non nisi de propriis dives esset. Ideo scriptum est: *Initium superbiæ hominis apostatare à Deo, quoniam ab eo qui fecit illum recessit cor ejus. Eccl. 10. 14.* & in sublimitate constitutus horribiliter dejectus est. *Initium igitur omnis peccati ut eadem Scriptura testatur, est superbia. Ibid.* quam velati hæreditario jure à primo parente omnes accepimus,

propriam excellentiam veluti scopum in omni actu & cogitatione spectantes, à Deo averſi & ad nos ipſos converſi. Ut ergo ad illum revertamur, à quo per ſuperbiam reſceſſimus, contrariâ viâ humilitatis incedendum eſt. Baſis verò ſeu fundamentum, ſuper quod humilitas eſtruitur, propriæ fragilitatis & miſeriæ cognitio eſt, ut nimirum quilibet cognoſcat & fateatur ſe nihil habere, nihil poſſe, nihil eſſe, nihil ſibi deberi. Deus enim primi hominis corpus è limo terræ formavit, cui animam infudit è nihilo creatam, ſui capacem, & præclariffimis gratiæ donis decoratam, quibus ſuperveniente peccato ſpoliata, macula infecta eſt naturæ viribus indelebili. Priſtino autem decori per gratiam Chriſti redemptoris reſtituta, rurſum propria voluntate à juſtitia recedens deformis facta eſt, & Deo odibilis: & ſic utique permaneret, niſi reſpiciens deſuper Pater miſericordiarum illam iterum à ſervitute peccati ereptam in libertatem, & pulchritudinem filiorum Dei vindicaret. Surgere verò poſt lapſum nemo poteſt; niſi qui proſitetur divini muneris eſſe quòd ſurgit. Quis enim de maſſâ perditionis diſcernit hominem, ut eum faciat vas in honorem, niſi gratia Dei per Jeſum Chriſtum? Quòd ſi quis inaniter inflatus dicat, diſcernit me fides mea, diſcernit me oratio mea, diſcernit me juſtitia mea, occurrit Apoſtolus hæc dicenti, & ait: *Quid enim habes quòd non accepisti? ſi autem accepisti: quid gloriaris quaſi non acceperis?* 1. Cor. 4. 7. Idem quoque dicit: *Non quòd ſufficientes ſimus cogitare aliquid à nobis quaſi ex nobis, ſed ſufficientia noſtra ex Deo eſt* 2. Cor. 3. 5. Denique Redemptor noſter ait: *Sine me nihil poteſtis facere.* Ioan. 15. 5. ut non gloriatur omnis caro in conſpectu ejus, ſed quemadmodum ſcriptum eſt: *Qui gloria- tur in Domino gloria- tur.* Non enim gloriari poſſunt peccatores, quia non habent unde gloriantur: neque juſti, quia gloriam non habent, niſi in illo, cui concinunt: *Gloria mea, & exaltans caput meum.* Pſal. 3. 4. Sed numquid aliquis fortè gloriabitur, quòd Dei beneficia non rejece-

rit? Hoc profectò extremæ dementiæ foret, ac si quis jactaret se, quòd cum posset miser esse & se in puteum præcipitem dare, id tamen non fecit. At istud etiam divinæ misericordiæ fuit, quæ si lucem & opem suam subtraheret, nec ejus dona agnoscere, nec iis uti possemus. Superanda igitur cupiditas gloriæ dilectione justitiæ, adeò ut in his quæ rectè facimus, amor humanæ laudis cedat amorì veritatis. In nullo enim gloriandum, quandoquidem nostrum nihil est. Et hoc est fundamentum omnium virtutum scire & credere quòd ex nobis ipsis nihil possumus, nihil sumus, nihil habemus. Deus enim est qui operatur in nobis & velle & perficere; atque ideò timendum ne gratia Dei, quæ datur humili, auferatur superbo.

§. XXVII. *Character superbi.*

Superbia quædam elatio est, per quam homo ultra modulum suum extendit se & sibi jactanter attribuit quæ sua non sunt. Tum sui figuram & ideam, quam ipse pulcherrimam & altissimam concepit, in aliorum mentibus imprimere nititur, genus suum jactans & dignitates, animique ac corporis dotes, quibus se super cæteros extollit, ac si potentia & magnitudine omnibus antecellat. Altiores autem assumit spiritus & arrogantiam, si his accedat servorum multitudo, pretiosa supellex, vestium luxus, gemmarum fulgor, ædium magnificentia & apparatus, pecunia in multos annos reposita & alia ejusdem generis multa, quæ jactantiæ fomentum præbent, & insolentiæ pabulum subministrant. Ideo magnificos optat titulos, populique plausum & laudes, tanquam indicium quod super alios emineat; & de his gloriatur, in his quiescit veluti in summo vitæ hujus bono; de æternâ vitâ nihil sollicitus: Hinc oritur odium quo quisque averfatur quicquid ipsum deprimit & reliquis inferiorem ostendit. Hinc fastidium & mœror, cum in aliqua re quis apprehenditur, quæ propriam excellentiam minuere videatur.

Hinc timor continuus & omnium ferè hominum anxietas timentium, ne opera quæ aggrediuntur infelicem exitum sortiantur: omnes enim videri volunt & laudari: nec immunes ab hoc morbo sunt infimæ plebis homines, sordidas & despicatissimas artes exercentes, nam & proferunt se, & cupiunt ob artis suæ peritiam inter cæteros ejusdem sortis eminere. Ipsimet Philosophi, qui de contemnendâ gloriâ multa præclarè scripserunt, effugere superbiam non potuerunt, quam maximè detestati sunt, gloriam re ipsâ quærentes, quam verbis damnarunt. Occultè siquidem serpit hoc virus & avulsâ pessimæ arboris radice, adhuc remanent subtilissimæ quædam fibræ, quæ vix à sanctissimis viris deprehendi queunt. Ejus itaque motus accuratissimè observare, ac Dei timore comprimere oportet, & magis veritate, quàm falsis hominum laudibus delectari. Fumus è fornace erumpens in altum elevatur & ingenti globo intumescens splendidissimum solis jubar obnubilat; sed, quia caret soliditate, statim in auram dilabatur & evanescit. Ita superbi qui se inaniter extollunt nullo virtutum fundamento solidati, quanto ampliùs erigunt se, & in majorem ambitum diffundi satagunt, tanto exiliores fiunt, ac citiùs deficiunt & non apparent: *Vidi impium superexaltatum, & elevatum sicut cedros Libani, & transivi & ecce non erat. Psal. 36. 35.*

§. XXVIII. *Incitamenta humilitatis.*

DEpravatæ naturæ pondere undique impellimur, & in lubrico positi stabili gressu stare non possumus, nisi dextera Domini teneat nos. Si à gravioribus flagitiis abstinemus, hoc Dei ope fit omnem peccandi occasionem misericorditer subtrahentis, alioquin experientiâ magistrâ jam didicimus quales simus in proximo labendi periculo constituti. Si quid boni in nobis est, id valde exiguum & imperfectum est; cumque bonum sit ex integra causa absque ulla mali admistione, quis certò asserere audebit, se aliquod opus aliquando fecisse, quod ex inte-

R iij

gro bonum fuerit & gratum Deo, & non potius innume-
ris imperfectionibus permistum? Quis tam sollicitè salu-
tem suam querit, aut tanto ardore perfectioni incumbit,
sicut filii hujus sæculi opes quærunt & dignitates? Certi
quoque sumus nos gravissima commisisse peccata, de
quorum remissione incerti, nescimus utrum amore digni
simus vel odio; & si speramus veniam à Deo obtinuisse,
de dono tamen perseverantiæ securi non sumus, sed omnia
in futurum reservantur incerta. Quis verò hæc perpendens
gloriarī poterit, aut aliquid sibi tanquam proprium usur-
pare & in se fiduciam habere? imò quis non timebit? quis
non palam & ex corde profitebitur se nihil esse & nihil
posse? Sicut aër recedente sole obscurus fit & tenebrosus;
ita anima Deo lucem & opem subtrahente nihil videt, ni-
hil potest. Hanc veritatem si quis plenè intellexerit, ab
aliis item cognosci optabit: cumque verè & ex animo se
omni contemptu, & abominatione dignum æstimaverit, ab
aliis quoque despici & pro nihilo haberi desiderabit; nam
si secus faceret cognite veritati repugnaret. Veritas humi-
litis comes individua est & quò magis anima in veritatis
cognitione proficit, eò clariùs videt se nihil esse & nihil
posse.

§. XXIX. *Nihil boni esse in homine, qui caret humilitate.*

A Quolibet lapsu facilè quisque surgeret si statim à
medico remedium peteret. Sed plerique superbia
adeò obcæcati sunt, ut morbum suum vel non cognoscant,
vel propriis viribus se curaturos putent. Hæc ratio est, ob
quam qui ceciderunt non resurgunt & in sordibus suis
contabescunt, quia ad Deum non confugiunt, nec pen-
dent ab ejus gratia, si cut oportet: sed sibi de se suarum
ægritudinum remedium rejecto medico pollicentur; ex
quo fit ut ipsa medicina morbus sit. Nullus autem mor-
taliū eo infelicior, qui cum cæcus sit, putat se omnia
clarè videre; nam cum alterius opem non quærat, nul-
lum est præcipitium, in quod labi non possit. Vetus illa

sententia : *Nosce te ipsum* , quæ de cœlo descendisse dicitur , admonet hominem , ut cognoscat se nihil ex se , in Deo autem omnia posse. Ideò multi despondent animum jacentes in langoribus suis , quia adjutorium Dei non implorant , nec in illo sperant , de quo dixit Apostolus : *Omnia possum in eo qui me confortat. Philip. 4. 13.* de quo etiam Psalmista cecinit : *In Deo meo transgrediar murum. Ps. 17. 30.* Non est vera humilitas quæ magnanima non est & ad sublimia non assurgit illius ope freta , qui pro nobis factus est homo , ut nos divinæ naturæ consortes faceret. Sicut ferrum ignitum non est ignis , sed ardet ex igne qui in ipso est : ita homo ardere dicitur non ex se , sed ex amore sibi divinitus collato , qui in ipso est : & lucere dicitur non ex se , sed ex lumine sapientiæ & veritatis , quod à Patre luminum imbutus est. Sicut etiam instrumentum non propria virtute , sed per manum artificis operatur : ita homo dicitur operari , Deo per illum omnia operante , qui dat omnibus velle & perficere & omnia opera nostra operatur in nobis. Quod si amor , sapientia & lux ab homine recenterint , illum protinus invadent frigus iners , profunda ignorantia & caligo tenebrosa : eritque inutilis & ad omnem usum ineptus veluti instrumentum sine artifice. Cum igitur homo ex se nihil sit , nihil valeat , nihil habeat , in nihilo suo tanquam in centro commorari debet ; omnia enim in Deo poterit , cum se nihil esse , nihil posse cognoverit.

§. XXX. *Qui verè est humilis , sibi ipsi intentus alios non judicat.*

Humilitas est virtus , qua homo verissima sui agnitione sibi ipsi vilescit. Examen autem sui ipsius sibi hominem prodit : etenim aperitur conscientia liber , revolvitur misera vitæ series , illuminatur ratio & cogitur anima coram se constituta proprio tribunali assistere à semet ipsa judicanda. Quod si ita se judicaverit non utique judicabitur. Væ animæ quæ in mirabilibus super se inani ter

R iii

elevata & ad exteriora effusa damna sua interiora non sentit. Ideò prævaricatores hortatur Scriptura redire ad cor. *Isai.* 46. 8. ut quicquid intus latet curiosè explorent & agnoscentes miseriam suam ab aliorum censura abstinant. Plerique tamen hoc negligunt & quod miserabile ac nunquam satis deplorandum est, cum miserrimi sint, ac densa caligine adeò circumfusi, ut propria vitia & peccata perspicere nequeant; aliorum nihilominus vel exiguas imperfectiones subtilissimè investigant & acutissimè deprehendunt. Hæc nimirum imperfectorum proprietas est, ut cum se ipsos nullo modo cognoscant, in arguendis aliorum vitiis continuo occupentur. At qui se intus cognoscere satagunt, quò magis in sui cognitione proficiunt, eò se imperfectiores fatentur, quoniam majori luce perfusi clariùs vident quàm longè absint à vera sanctitate & perfectione. Propterea ad alios non respiciunt nisi eis ex officio incumbat, satis negotii habentes in suis imperfectionibus emendandis. Vera Sanctorum disciplina hæc est, zelum erga se ipsum exercere & peccantes patienter ferre; indicium enim magnæ imperfectionis est imperfectos ferre non posse. Sicut Deus in ordine naturæ ex nihilo omnia creavit, ita etiam in ordine gratiæ omnem ornatum virtutum producit ex nihilo, ex anima scilicet quæ se nihil esse intimè credat & profiteatur. Solida virtus illa est, quæ derisionibus, contemptu, iniuriis & continua humilitatis exercitatione probatur. Hac deficiente quicquid virtutis in aliquo apparet, non virtus est, sed illusio & hypocrisis, ac inane virtutis simulacrum. In ventum pulverem portat, qui sine humilitate virtutes congregat.

§. X X X I. *Veri humilis descriptio.*

V Erè humilis cenferi debet, qui omni exaltatione superior est & omni abjectione inferior: qui in excelso loco positus delatis sibi honoribus & laudibus non extollitur: & ad infima projectus nunquam tanto contemptu, confusione & ignominia affici potest, quin sibi

persuadeat se multo deteriora mereri. Verè item humilis est, qui pro nihilo haberi cupit: qui non humilis, sed vilis in aliorum opinione esse desiderat, ita ut omnes credant patienter ab illo aduersa tolerari, non ex virtute, sed ex necessitate, quia nimirum ea evitare, vel impedire non potest. Si ipsum contingat in aliquo verbo vel opere labi, veniam petere ab his, qui præsentes fuerunt, non erubescit, si præsertim aut mendacium protulerit, aut de aliquo perperam pro humana fragilitate locutus sit: qua in re speciem quandam martyrii esse vir magnus edocuit. Simili modo si aliquid dixerit, vel fecerit, ex quo eius existimatio lædatur, de hoc quidem dolet quatenus offensa Dei est, gaudet autem de confusione & contemptu sibi ex eo proveniente, cujus occasiones pacato animo amplectitur, nihil tamen scienter admittens, quo contemptibilis fiat. Si verba ejus innocenter prolata in sensum perversum trahantur: si illi quos amat, in quibus confidit, in quos beneficia contulit, ipsum improbent & persequantur, ejusque consortium fugiant: & si post multos labores non solum nullam mercedem recipiat, sed potius opprobriis afficiatur, nullo modo conqueritur, quia opera sua nihil aestimat, sui que contemptum avidius complectitur, quam reliqui omnes honorem & gloriam. Ab omnibus derelictus confugit ad Deum, in quo reperit omne gaudium & omne bonum. Quæcunque ad se pertinent silentio premit, ad omne dedecus, & ignominiam animo paratus, tamquam mortuus & sepultus cujus non extat memoria. Non majoribus tantum & æqualibus, sed etiam inferioribus se subjicit, quo ad actus interiores semper, quo ad exteriores attentis circumstantiis & salva dignitate. Firmiter credit se omnium hominum nequissimum esse, quia mala sua aliorum bonis comparat: tum seipsum considerat secundum ea quæ ex se habet, alios verò ex donis Dei. Latere optat, omniumque fabula & ludus esse: nec solum omni honore & commodo; sed ipso etiam cibo & potu, hominumque consortio se indignum putat: & si fortè aliis

præferatur, pavet, confunditur, contristatur, se ineptum reputans, ac cujuscumque muneris incapacem. Hæc est imago veri humilis rudi penicillo expressa, ex qua poterit omnis Christianus perspicere quàm procul absit ab hac virtute, quam sectatoribus suis Christus tantoperè commendavit, factus pro nobis opprobrium hominum, & abjectio plebis. In hujus autem virtutis exercitatione nullum est periculum, si quis se minorem æstimet, quàm revera sit. Grande verò malum, horrendumque discrimen est, si se plus justo extollat, aut majorem putet, quàm re ipsa sit. Sicut intrans per ostium, cujus superliminare demissum sit, si se nimis inclinaverit, nihil ei nocebit, sed si se vel transversi digiti spatio, plus quam ostii mensura patitur, erexerit, impinget & quassato capite collidetur: ita animæ non nocet quantavis depressio, maximam autem perniciem illi afferet quæcunque vel minima exaltatio. Quare nemini non dico præponere, sed nec quidem se componere debet, qui vult omne periculum superbiæ evitare. Sic Christum Dominum imitabimur, qui cum Filius Dei esset, formam servi accepit, ut formam nobis traderet humilitatis.

§. XXXII. *Oportere humanam voluntatem divinæ subditam & conformem esse.*

NUllum donum gratius Deo, nullum sublimius sacrificium quàm seipsum divinæ voluntati integrè in omnibus subicere, & conformare: nihil enim aliud excelsa illa majestas requirit ab homine, nisi ut se exhibeat hostiam viventem, sanctam, acceptabilem, quam si quis ritè obtulerit, piè & religiosè litavit. In hac siquidem conformitate, & submissione non bona exteriora, non rem aliquam singularem; sed propriam voluntatem, proprium judicium, totumque hominem perfecto holocausto immolamus, nullâ re exceptâ, nullis præscriptis limitibus. Quoties ergo aliquid nostri in nobis est, toties à nobis exire, & nos deferere debemus, donec solus

Deus in nobis sit, & ad omnia quæ de nobis æterna sua providentia decreverit, parati, & indifferentes inveniamur. Non enim perficiet in nobis Deus beneplacitum suum, quandiu aliquid erit in nobis, quod illi repugnet, & contrarium sit. Integrum cor ille postulat, & qui se totum ei non dat, nihil dat. Conceditur quidem humanæ fragilitati aliquid proprium velle, sed statim elevari super se debet, & illi adhærere qui super omnes dominatur. Ille Creator est, nos creaturæ: ille Dominus, nos servi: ille omnipotens, nos infirmi. Nostram itaque voluntatem corrigere, & illius voluntati subdere debemus dicentes: *Non sicut ego volo, sed sicut tu. Matth. 26. 39.* Verba Christi Domini hæc sunt orantis ad Patrem, & transfigurantis nos in se, ut discamus ab illo nihil velle nisi quod Deus vult. Alioquin quid potuit Christus velle diversum à voluntate Patris? quorum una est divinitas, dispar nequit esse voluntas. Quamobrem docuit nos orare: *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra. Matth. 6. 10.* Sicut Angeli faciunt voluntatem tuam, faciamus & nos obtemperantes præceptis tuis. Faciunt homines voluntatem suam, non Dei, quando faciunt quod volunt, non quod jubet Deus. Tollatur à nobis rixa illa, quam describit Apostolus dicens: *Caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem. Gal. 5. 17.* Sic fiet voluntas Dei consentientibus simul carne, & mente; ita ut nulla remaneant desideria carnalia, cum quibus mens confligat: nihil sit in corpore quod spiritui resistat, omnisque concupiscentia in charitatem commutata fuerit: hæc est enim voluntas Dei sanctificatio nostra. Unus est Deus, & qui adhæret illi unus spiritus est, una voluntas.

§. XXXIII. *Omnia de manu Dei accipienda.*

IN hoc summa totius perfectionis consistit, ut quicquid ecciderit, pacato animo de manu Dei accipiamus, omnem sollicitudinem projicientes in eum, quoniam ipsi cu-

ra est de nobis. 1. Petr. 3. 6. Omnia quæ mundus mala vocat, peccato excepto, quod est solum & verum malum, à Deo esse Scriptura testatur dicens: *Bona, & mala, vita, & mors, paupertas, & honestas à Deo sunt. Eccl. 11. 14.* Et alio loco: *Ego Dominus & non est alter, formans lucem, & creans tenebras, faciens pacem, & creans malum; Ego Dominus faciens omnia hæc. Isai. 45. 7.* Cum igitur Dei nutu, & secretissimi consilii sui immutabili dispositione apud ipsum fixa sint omnia quæcunque fiunt in orbe terrarum; æquum est ut universa quæ accidunt, quantumvis dura & acerba, veluti singularis erga nos benevolentia signa de manu ejus acceptemus, ipsius providentia inhærentes non nostræ, quæ semper timida & incerta est, Deique operationem in nobis destruit. Calumniæ, fraudes, furta, raptus, insidiæ, bella, cædes, morbi, ruinae, pestilentia, sterilitates, & alia quælibet calamitates, sive publicæ, sive privatae ad improborum emendanda, vel castiganda flagitia, & ad justorum exercitationem à Deo permittuntur, & immittuntur, & si quid horum nos vexat, assumenda vox est patientissimi Prophetæ, qui omnium malorum genere cruciatus dicebat: *Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Iob 1. 21.* Servis fidelibus quæcunque agenda sunt ita committuntur domini, ut eos tamen nescire velint, quis finis sit, quæ series, & ratio consiliorum suorum: sic nos subjecti erimus divinae providentia tamquam inutiles, & obsequentes servi, nihil solliciti quid de nobis, quid de aliis fieri velit; idque nobis à Dño dici putabimus, quod olim Petro dixit: *Quid ad te? tu me sequere. Ioan. 21.* Et si aliquando bona opera, quæ aggressi sumus, vel ægritudine, vel quælibet adversitate impediri contigerit, non contristabimur: scit enim Deus quid nobis magis expediat. Sic perpetuâ pace, & imperturbabili tranquillitate fruemur, clamante veritate cunctis perturbationibus, ne ad locum appropinquent, in quo Deus pacis commoratur.

§. XXXIV. *Divina providentia in omnibus acquiescendum.*

Bonum est optare, à Deo affligi, & multa pro eo pati, sed multò melius est ipsius dispositioni, & beneplacito in omnibus acquiescere, & orare, ut nos ducat quo ipse vult. Vita naturalis motu & sensu se prodit, vita supernaturalis omnis motus & sensus cessatione, & defectione. Qui enim se deserit, omnesque motus animi sui in Deum transfert, is vitæ gratiæ vivit, & à se ipso ita est expeditus, ac si de se nihil sciret, velut infans cujus est unius diei vita super terram. Quicquid sibi acciderit, non in se respicit, sed in divina voluntate, & providentiâ. Nihil ex hoc seculo sibi applicat, nisi quod vult Deus, in cujus manu tamquam instrumentum est artificis arbitrio ad quodcunque opus applicandum. In divinis consiliis perscrutandis curiosus non est, sed illa humiliter adorât, firmiter credens ea semper justa esse, licet sæpè occulta sint. Idem vult quod Deus vult, eodemque modo, atque eandem ob causam propter quam ille vult. Suam voluntatem divinæ conformat, quo ad omnia bona naturæ, gratiæ, & gloriæ; itaut suis actibus, & sua libertate, quantum fieri potest, spoliet se, ut sola Dei voluntas in ipso vivat, & operetur. Cum enim voluntas corruptæ naturæ vitio se plurimum amet, & in suis actibus veluti possessione delectetur, tametsi unicam Dei gloriam quærat, eam tamen actu proprio vult, & in eo complacet sibi tamquam in proprio bono: ex quo fit, ut si ipsum propriæ voluntatis actum, & gaudium quod ex eo provenit, sibi prorsus adimat, tunc verè & perfectè divino beneplacito acquiescere censenda sit, suamque voluntatem in divinam purissimè transfundere cum omnimodâ sui ipsius, & omnium creaturarum oblivione. Voluntas Dei necesse est ut fiat, omnia enim quæcunque voluit Dominus fecit, & non est qui possit resistere voluntati ejus: tunc autem optimè fit, cum in nobis, & à nobis fit.

§. XXXV. *Solum Dei beneplacitum optandum est.*

IN voluntate Dei pax, & tranquillitas constituenda est. Si peccavimus, si alios ad peccandum induximus, si ex flagitiis nostris multa mala secuta sunt: dolendum sanè est, & fletibus eluenda sunt crimina, ac digna castigatione plectenda: animi verò perturbatio, & inquietudo evitanda, & cum pace emendationi incumbendum, imploratâ Dei misericordiâ, quæ nos labi permisit, ut discamus non altum sapere, sed timere; neque nostrum putemus esse quod Dei est. Ab ipso veniam, & indulgentiam in spiritu humilitatis, & in animo contrito expectabimus, sicut servus adventum domini sui patientissime præstolatur, Dominus enim est; veniet quando voluerit. Fidelis servus, & prudens nihil quærit, nihil optat, nisi Domini beneplacitum, & in omni eventu ex intimo cordis affectu ait: *Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te. Matth. II. 26. Fiat voluntas tua. Ibid. 6. 10.* Ad omnem nutum tuum paratus sum. Vis me incolumem esse, vis ægrotare? Vis me dulcedine tuâ perfrui, vis in tenebris, & continua ariditate versari? Vis me abundare, vis penuriam pati? Id volo quod tu vis, fac de me quod tibi placet. Hæc animi præparatio omnino indifferentis ad quæcunque Deus vult, hominem facit ad omnia mala impavidum, & inconcussum, omnique adversitate superiorem, relictâ sui rerumque omnium sollicitudine, & anxietate. Nam si de cibo, & vestimento, aliisque rebus ad vitam necessariis nos sollicitos esse Christus prohibuit, quanto magis superflua & inutilis cæterorum cura abjicienda est? Ipsa pax animi, si anxie quærat, amittitur: atque ideo sublati curis in sola Dei voluntate quiescendum. Curiositas, & inquisitio, qua sæpe investigamus, quid de nobis futurum sit, naturæ est seipsam amantis, & timentis aliquid pati. Optime Deus ex alta providentiæ suæ specula cuncta respiciens quid unicuique conveniat agnoscit, & suaviter ac fortiter disponens omnia

curam hominis singulariter suscipit, cum illum videt omnem de se cogitationem in ipsum projecisse.

§. XXXVI. *Spes salutis nostræ in Deo ponenda.*

VIr christianâ sapientiâ imbutus non solum supernæ dispositioni quæcunque pertinent ad temporalis vitæ subsidia committit, de crastino non cogitans, sicut præcepit Christus; sed spem quoque salutis suæ in ejus voluntate reponit, qui nunquam deserit sperantes in se. In hac spe & conformitate voluntatis suæ cum divina singulariter constitutus salutem suam cum timore, & tremore operatur, misericordiam, & judicium Domino suo fideliter concinens, in cujus arcana irrumpere, & in abyssum profundissimam judiciorum ejus descendere nimis temerarium foret. Certum quidem est neminem posse in hac vita absque speciali revelatione æternæ salutis securitatem habere: sed absit ab homine christiano hæc infania, ut de illa desperet. Hoc illorum est, qui obstinatissima voluntate in facibus suis computrescere, & in malis perseverare decreverunt. Qui verò meminit se Christi sanguine redemptum, & Baptismatis Sacramento initiatum, de bonitate Dei non diffidit, ejusque auxilium indefessus implorat, tutum habens in eo refugium; qui veniam cum lacrymis postulanti, & peccata animo contrito detestanti nunquam negavit. Hæc sunt magna, & saluberrima consilia Domini, exquisita in omnes voluntates ejus, atque adeo sapienter exquisita, ut electionem nostram occultam esse voluerit, ne securitas superbiam generet, & negligentiam, & *qui se existimat stare, videat ne cadat.* 1. Cor. 10. 13. Quia verò electi pauci sunt, debet vir fidelis cum paucis sanctè vivere, ut certam faciat vocationem suam, & in fine cum paucis coronari mereatur: *Angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Matth. 7. 14. ut Christus Redemptor noster nos docet. Ideo per arctam viam incedendum est, semperque timendum, etiamsi bene

currere videamur, quia de dono perseverantiæ nemo securus est. Non tamen animum despondere oportet, sed spes in Deo ponenda, ejusque beneplacito voluntas nostra subijcienda est in tempore, & in æternitate. At aliquis fortè dicit, incerta est mihi de me ipso voluntas Dei. Quid ergo? An tua voluntas de te ipso certa est? sanè non est. Quod si utraque incerta est, cur divinæ potiùs voluntati, quàm tuæ spem tuam non committis? Superbissimus, & infelicissimus est, qui fiduciam habet in se, & non in Deo: ille autem beatus est qui confidit in Domino, cujus firma promissio est, & in quo omnes qui speraverunt non sunt confusi.

§. XXXVII. *Spiritum, & perfectionem Christianæ religionis in charitate consistere.*

Q Uamvis per fidem, & per baptismum Christiani nuncupemur, & simus, sola tamen charitas est, in qua spiritus & anima nostræ religionis consistit, & per quam christianè vivere possumus. Sicut enim Deus propter nimiam charitatem suam, qua dilexit nos, Filium suum misit in mundum, ut nos redimeret sanguine suo: ita nos debemus ipsum diligere toto corde, totis viribus, & proximum sicut nos ipsos. In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, & misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. Hoc autem est maximum, & primum mandatum, ex quo universa lex pendet & Prophetæ. Hoc fidei nostræ fundamentum scire, & cognoscere charitatem Dei, quia cum inimici essemus reconciliati sumus per Christum. Hic ignis est, quem ipse Redemptor noster venit mittere in terram, & nihil vult nisi ut accendatur? *Luc. 12. 49.* Hic spiritus primorum Christianorum fuit, quorum erat cor unum, & anima una: hæc veluti anima est, quæ corpus Ecclesiæ vivificat. Hanc tesseram, qua sectatores sui à reliquis discernentur, Christus Dominus reliquit nobis cum dixit: *In hoc cognoscent omnes quod mei*

mei estis discipuli, & dilectionem habueritis ad invicem. Ioan. 13. 35. In hac Dei & proximi dilectione christianæ vitæ perfectio consistit, per quam anima Deo unitur. Est autem perfectio opus divinæ gratiæ, ac propterea viribus nostris niti, aut nostræ industriæ confidere non debemus, sed omnis fiducia nostra in Deo ponenda, ejusque auxilium jugiter implorandum, ut liberet nos à malo, ad quod propensi sumus, & vindicet ab hostium temptationibus, quorum fraudes & insidiæ innumerabiles sunt. Quod si aliquando labimur & post lapsum mente concidimus, signum evidens est, quod spes nostra in nobis non in Deo posita erat. Qui enim de se diffidit, agnoscit infirmitatem suam, Deumque ferventiùs orat & pugnat alacriùs. Oportet autem desiderium perfectionis efficax esse & quotidie crescere, ita ut impellat ad opus & nunquam minuat. Non sufficit perfectionem laudare & aliis commendare, sed manus operi admovenda est, ne ex illis simus, qui imperfectiones & peccata ut aliena detestantur, non ut sua. Tunc verò homo perfectus erit, cum animam suam Deo exhibuerit puram, nudam, simplicem, sine malitia, sine affectu ad creaturas & avulsam ab omni terrena delectatione.

§. XXXVIII. *De ordine Charitatis.*

Ille justè & sanctè vivit, qui rerum integer æstimator ordinem servat in dilectione, sedulò advertens, ne aliquid diligat quod non sit diligendum, aut non diligat quod diligendum est, aut amplius diligat quod minus diligendum est, aut æquè diligat quod vel minus, vel amplius diligendum est, aut minus vel amplius quod æquè diligere debet. Ideò virtutem nihil aliud esse, quàm ordinem amoris, peccatum verò inordinationem amoris, viri sapientes definierunt. Sunt quidem & alii affectus, sed omnes ex amore veluti ex fonte procedunt, & si est ordo in amore, omnes affectus ordinati sunt; si non est ordo in amore, in ipsis quoque nullus ordo, sed perversitas & per-

C. Bona Opusc. Spirit.

S

turbatio est. Non est enim virtus in hac vita, nisi ordinatè diligere quod diligendum est. Id eligere prudentia est: nullis inde averti molestiis, fortitudo est: nullis illecebris, temperantia est: nulla superbia, justitia est. Talis est autem ordo amoris, qualis est ordo rerum: ita ut ante omnia & super omnia diligendus sit Deus, quo nihil melius, nihil sublimius nec inveniri, nec cogitari potest. Ipsum amando mores nostros corrigimus, ut puri puro adhærere valeamus. Mores nostri ex eo quod diligimus dijudicantur: non enim faciunt bonos, vel malos mores, nisi boni vel mali amores. Tenet autem anima & servat ordinem amoris, si totis viribus diligit quod supra se est, idest Deum: socias verò animas tanquam seipsam. Hæc est lex dilectionis, ut homo diligit Deum & proximum & seipsum. Nullum verò præceptum datum est illi de diligendo seipsum, quia nemo seipsum servato ordine rectè amat, nisi Deum diligendo, à quo vis & modus amandi desumi debent. Sicut homines amare debemus, vel quia iusti sunt, vel ut iusti sint: ita & semetipsum amare quisque debet, aut quia iustus est, aut ut iustus sit. Qui se aliter diligit, injustè se diligit, quoniam se diligit ut sit injustus: qui autem diligit iniquitatem, odit animam suam. Nemo igitur se diligere debet propter se, sed propter illum, qui rerum omnium finis ultimus est, & summum bonum, cui toto affectu inhærere debemus. Nam si se diligit propter se, non se refert ad Deum, & averfus ab incommutabili bono seipso fruitur, transgrediens regulam dilectionis divinitus constitutam. Mandatum quippe accepimus amandi Deum toto corde, totâ animâ, tota mente, ut omnem vitam & intellectum, totumque affectum divinæ dilectioni impendamus; & si quid aliud diligendum in mentem venerit, illuc referatur, quo totus amoris impetus currit. Proximum verò diligere quisque debet sicut seipsum, totam sui & illius dilectionem in Deum referens, ut etiam proximus Deum diligit toto corde, tota anima, tota mente. Cum ergo præcurrat di-

lectio Dei, ita ut cætera, quæ diligenda sunt in ipsum confluant, ille præ omnibus & super omnia diligendus, reliqua verò in ipso & propter ipsum, ut amor noster ordinatus sit.

§. XXXIX. De dilectione Proximi.

NEc Deus sine proximo, nec proximus sine Deo diligipotest: *Mandatum enim habemus à Deo, ut qui diligit Deum diligat & fratrem suum. Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? 1. Ioan. 4. 20. Qui verò præcipit ut proximum diligamus, nullum hominem excipit, non vitiosum, non pauperem, non extraneum, non inimicum. Omnes sincere amandi, cujuscunque conditionis sint: De corde puro, & fide non fictâ, non verbo & linguâ, sed opere, & veritate. 1. Tim. 1. 5. 1. Ioan. 3. 18.* quia probatio dilectionis exhibitio est operis. Sicut Christus dilexit nos & tradidit semetipsum pro nobis, non quia aliquid in nobis dignum amore repererit, sed ob amorem, quo diligebat Deum; ita nos in Deo, & propter Deum omnes diligere debemus, ea puritate qua nos invicem diligemus in cælo, nulla habita ratione bonorum quæ in ipsis elucent nisi quatenus à Deo procedunt & ad ipsum referuntur. Viri justi tanta inter se charitate conjuncti sunt, ut quod quisque in se non habet, hoc in alio se habere lætetur: & si quid amplius præ cæteris habeat, id in alios libentissimè effundat. Sicut per amorem quo Deum diligimus, omnes ei adhæremus & unus cum eo spiritus efficimur; ita per amorem proximi omnes ad invicem unum sumus, ut bonum singulorum omnibus commune sit; & quod quisque in se non habet, in altero possideat. Sic omnia mandata servantur, sic impletur omnis justitia. Charitas enim verissima, plenissima & perfectissima justitia est. Charitas inchoata, justitia inchoata est: Charitas profecta, profecta justitia; perfecta

Sij

Charitas, perfecta iustitia, quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro ipsa contemnitur vita.

§. XL. *Quis sit. modus fraternæ dilectionis.*

Modus amandi proximum duobus præceptis continetur: Alteri feceris, quæ tibi vis fieri: Alteri ne feceris, quæ tibi fieri non vis. Serio igitur in conspectu Dei debet unusquisque examinare, quidnam sit quod ab aliis sibi fieri vel non fieri velit: & si ipse à nemine sperni, si cæteros sibi compati, suosque defectus patienter ferre, & bene de se loqui optat: hæc eadem officia illis præstabit. Cordis perversi indicium est, cum aliis ea facimus, quæ pati ab illis nolumus. Verus Christi discipulus mores aliorum non disquirat, sed eorum discussionem illi committit, cui Pater dedit omne iudicium. Propria mala cognoscere satagit & his extirpandis incumbit. Se solum districtè iudicat, quem omnium pessimum credit. Semper animo tranquillo est, quicquid viderit vel audierit: nam si bonum illud fuerit, Deum collaudat: si malum, vertit illud in bonum, mentem ab eo avertens & ad Deum elevans, idque pacificè absque ulla anxietate & commotione. In corrigendis aliorum vitiis, si ipsi ex officio incumbat, vel fraternæ correctionis præceptum urgeat, zelum habet suavem, benignum & alienæ infirmitati compatiens: contraria enim charitati est omnis acerbitas & perturbatio. Excusat, si potest, quæ minus rectè ab aliis fiunt, & abstinere à censurâ: scit enim res humanas huius conditionis esse, ut nihil adeò sanctum sit, quod aliquâ ex parte damnari non possit, si velit homo censuræ suæ laxare habenas, & quicquid occurrit in deteriorem partem interpretari. Vitia sunt ubi sunt homines, à quibus summam exigere perfectionem nihil aliud est quàm sub specie zeli propriæ impatientiæ blandiri, quæ nihil inordinatum, aut molestum potest in aliis tolerare. Nunquam proficiet, qui in vitâ aliorum iudicandâ occupatur.

§. XLI. *Quæ sit vera amicitia.*

Consistit amicitia in bonorum communicatione, ex quo sequitur, ut talis futura sit, qualia sunt bona quæ sibi mutuò amici communicant. Vera autem bona nulla sunt, nisi æterna & supernaturalia, in quorum communicatione vera & stabilis amicitia fundatur. Carnalis amicitia facillimè dissolvitur, quia spiritus sensu alligari non potest: spiritualis verò non rumpitur: quamvis enim inter amicos aliqua interdum contingat irritatio, charitas Dei omnem contentionis asperitatem sua dulcedine vincit & absumit. Noxia porro est & fugienda illa amicitia, quæ personæ dilectæ mentem affigit; cujus primi motus omninò extinguendi, ne dulci quodam veneno mentem inficiant. Hæc facillè deprehenditur, cum omnes cogitationes, & affectus in eo qui diligitur jugiter occupantur: cum in ipso tanquam in centro quiescit cor, atque illi veluti idolo omnes actiones nostras immolamus. Neque obest, quòd hujusmodi amicitia innoxia & pura videatur, nam paulatim emollit cor, ac tandem in carnem definit. Viri probi semper maturi, graves & compositi sunt, omnibus benigni, nemini blandi, paucis familiares. In eorum conversatione elucet modestia, prudentia, severitas & justitiæ rectitudo. Ipsorum vita interior est, neque foras se proferunt verbis, aut exercitiis. Quia verò necessarium est aliquando cum hominibus versari, visa, & audita statim ab animo excludunt, Deoque soli adherent. Cum illis prudenter agunt, qui diversâ ambulant viâ, finemque diversum habent, ac diversa principia: quia dispares professione, dispares quoque affectu sunt; nec simul convenire queunt homo terrenus, & homo cœlestis, neuter siquidem alterius loquelam intelligit. Sicut peste infecti sibi appropinquantes solo afflatu inficiunt, ita in carnalibus hominibus contagio quædam latet, quæ statim astantes contaminat, nisi procul ab eis recedant. Nemo æger curatur eo quòd sano appropinquet; sani autem

si pestilentia affectis adhæreant, eadem labe inficiuntur.

§. XLII. *Quæ officia amicitiam concilient.*

OMnes homines naturali quodam instinctu aliis placere, & ab illis amari concupiscunt, omnemque industriam adhibent, ut diverforū sibi amicitiam concilient. Sed hæc stabilis, & sincera nunquam erit, nisi divinus amor eorum animos simul connectat. Amicitia quæ humanis duntaxat officiis comparatur, mercaturæ quædam species est, tamdiu permanens, quamdiu hinc inde aliquid utilitatis percipitur, aut expectatur. Comitas & urbanitas, quam summo rigore ab amicis exigimus, ludus verborum est & vanitas ac mera deceptio. Etenim qui profusiùs, & elegantius huiusmodi officia præstare solent, multa quidem spondent; sed cum aliquid ab illis petitur, tunc demum apparet quàm inanis fuerit ille verborum apparatus. Nihil in his verum, nihil solidum, nihil sincerum. Quòd si homines Deum ex toto corde diligerent, proximum quoque amore non ficto prosequerentur. Summa esset inter illos pax, nullæ lites, nulla divisio, nulla discordia. Nemo propriæ voluntati adhæreret, sed soli divinæ: cujus amor ubi est, ita mentes unit & afficit, ut unusquisque velit quod alter vult & omnes simul quod vult Deus. Nam cum omnia desideria nostra ad id, quod à nobis præ cæteris diligitur, veluti ad centrum tendant; si in omnibus Dei amor dominaretur, una quoque in omnibus esset voluntas, unus amor, unio perfecta. Sed quia singuli seipsos amant & propria commoda, diversi sunt autem singulorum fines & affectus, inde fit ut nemo proximi bonum & excellentiam æstimet, si nulla ex eo utilitas ad se derivet. Sit aliquis subtilissimus Philosophus, insignis Mathematicus, omni eruditione & virtute repletus: pauci eum diligunt; at si divitiis affluat, si prodigâ manu eas effundat, omnes post eum currunt, quia nimirum scientiam & virtutem pauci diligunt, omnes pecu-

niam. Hinc autem bella, dissensiones & inimiciæ oriuntur, quia unusquisque alterius bona odio habet, cum propriis commodis adversantur. Nemo seipsum amat quatenus est homo communem habens cum cæteris humanitatem, sed solum se respicit, seque ab aliis segregat, nec cum cæteris hominibus, sed secum solummodo convenit: & quia amorem suum ultra se non extendit, ejus participes alii non sunt, nisi quatenus ad ipsum referuntur & illi deserviunt. Hæc considerans vir sapiens, quamvis scienter nihil committat, per quod justè in odium aliorum mereatur incurrere: à vanis tamen mundanorum hominum amicitiiis abhorret: gratissima est illi solitudo, suave silentium, dulcissima cum Deo colloquia, in quo solo omne gaudium reperit, omnem jucunditatem, omnem consolationem.

§. XLIII. *Occasiones exercenda erga proximum charitatis.*

EXercendæ erga proximum charitatis nunquam defunt occasionēs. Tot enim sunt hominum miseriæ, aut corporales aut spirituales, ut vix possimus vel gressum movere, vel oculos vertere, quin multi occurrant ope nostrâ indigentes. Et primò quidem, auxilio & orationibus nostris indigent viri justi, ut Deo largiente in justitiâ perseverent; cum plura magnorum virorum habeamus exempla, qui levissimâ tentatione seducti, à gratiâ Dei & à spe vitæ æternæ miserabili ruinâ exciderunt. Tanta est naturæ lapsæ fragilitas, tanta rabies dæmonis, tanta carnis rebellio, tanta vis pravorum habituum, tanta mundi corruptela, ut nemo securus esse queat. Egent deinde opera & subsidio nostro, qui peccati nexibus sunt irretiti, pro quibus orandum ne computrescant in fœcibus suis: neque enim excitari & surgere suis viribus possunt, nisi respiciens de excelso cœlorum habitaculo omnipotens Deus manum porrigat adjutricem. Eodem malo premuntur omnes infideles, quorum innumerabilis turba quotidie ad inferna descendit. Miseriæ verò corporales infinitæ

sunt. Multi fame, siti, nuditate, ære alieno, litibus, infirmitatibus vexantur. Alii inimiciis, persecutionibus, calumniis, amissione bonorum, carcere, captivitate, aliisque calamitatibus torquentur. Nec minor illorum miseria est, qui inter spem & metum cum morte luctantur, in formidabili momento positi, à quo pender æternitas. In maxima denique necessitate versantur animæ defunctorum, quæ acerbissimis pœnis cruciantur, quorum tota spes in viventium suffragiis sita est. Ad hos omnes charitatis nostræ & misericordiæ actus, quantum Deus dederit, extendendi sunt, eleemosynis, consilio, orationibus, aliisque remediis & officiis salutaribus. Christus sibi accepta refert, quæ illis impendimus beneficia & de his in novissimo die copiosam nobis mercedem reddet.

§. XLIV. *Amandos esse inimicos.*

Heroïca virtus, & evangelicæ legis perfectio est dilectio inimicorum, quam Christus promulgavit dicens: *Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: orate pro persequentibus & calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est, qui solem suum oriri facit super bonos, & malos & pluit super justos & injustos. Matth. 5. 44.* Durum hoc edictum carni & sanguini, ac propterea legislator mentes erigit ad cœlestia, ut sitis, inquit, filii Patris vestri, qui in cœlis est: ut nimirum carnali nativitate posthabitâ, secundum illam vivamus, qua in Christo regenerari sumus. Exigit autem non solum ut diligamus inimicos, sed ut illis insuper beneficia impendamus, bene semper de illis & sentiamus, & loquamur & pro ipsis oremus: alioquin nec Pater noster dimittet nobis peccata nostra, ut idem Dominus comminatus est. *Matth. 6. 15.* Apostolus quoque ait: *Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. Tum sequitur, Noli vinci à malo, sed vince in bono malum. Rom. 12. 20.* Ne vincamur ab hominibus, non est in nostra potestate: sed ne vincamur à malo, id in nobis positum est. A malo autem vincitur, qui mala sibi infe-

rentes odio habet: vincit in bono malum, qui eos sincerè, & ex corde tamquam insignes benefactores diligit: & si in mala incidunt, eis compatitur, eorumque necessitatibus gaudenter, & liberaliter succurrit. Hanc veritatem charitas faciliùs persuadet, quàm omnia sapientum argumenta. Non igitur timenda sunt mala, quæ verbis vel factis inferre nobis homines possunt; sed illa potiùs timenda, quæ ipsi nobis irrogamus odio erga illos, impatientia, & appetitu vindictæ. Sola charitas nos invincibiles, & omni malo superiores facit: *Aqua multe adversitatum, & persecutionum non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. Cant. 8. 7.* Magnum autem incendium oportet esse, quod inundationibus aquarum resistit.

§. X L V. *Verum bonum amandum.*

DEus nobis summum bonum est, quem jubemur diligere toto corde, tota mente, totis viribus: & huc omnino tendendum est, nec aliud ultra quærendum: huc omnia consilia nostra referenda sunt. Amor enim summi boni omnem in se virtutem complectitur: temperantia siquidem amor est hominem in Deo integrum & incorruptum servans: fortitudo est amor constanter omnia perferens propter Deum: justitia est amor Deo soli serviens, & cæteris quæ sub Deo sunt bene imperans: prudentia denique amor est ea bene discernens, quibus adjuvatur, ut ad Deum pergat, & ab iis quæ illum impedire possunt. Ipsum verò summum bonum non intuitu mercedis, aut proprii commodi; sed propter se amari debet, propter suam bonitatem, qua nihil melius esse potest, cum sit infinita, & finis omnium. Ideò perfectus Dei amor esse censetur, cum omnia bona propter ipsum amantur, à quo & per quem sunt bona: cum amatur sine modo, ita ut voluntas, licet non adæquet, saltem attingat, quantum fieri potest, summam ejus & immensam bonitatem, nullum modum vel terminum ponens in ejus dilectione: cum

denique amatur super omnia, quia omne aliud bonum divinæ bonitati comparatum quasi nihilum reputatur. Summoperè autem cavendum est, ne sensibilibus bonorum usu & consuetudine voluntatis vigor, & energia in Dei amore sensim dissolvatur. Etenim ad æterna, & intelligibilia, quia à sensibus remota sunt, tardiores sunt affectus: ad sensibilia autem incitatiores, tametsi illa pluris æstimentur. Deinde natura seipsam quærit, & cum vaferrima sit, tot fraudes, ut nos decipiat, torque recessus in quibus lateat, comminiscitur; ut vix possimus laqueos ejus evitare. Sicut vas plenum accipere nequit quod non habet, nisi prius effundat quod habet: sic malus mundi amor à nobis excludi debet, ut bono Dei amore repleamur: *Nolite diligere mundum*, inquit Apostolus, quem diligebat Jesus, *neque ea quæ in mundo sunt*. 1. Ioan. 2. 15. quibus verbis prohibemur non ita diligere ista, quæ fecit Deus, ut creatoris obliviscamur. Pulchra videntur ista, sed quanto pulchrior est qui fecit illa? Ista nobis tradidit Deus, ut iis propter ipsum utamur, ipso autem fruamur. Qui extra Deum bonum suum quærit, nunquam inveniet. Qui verò Deum super omnia diligit, ab ipso quoque diligitur: & si ipse nos diligit, quid boni poterit nobis deesse? Porro ipse semper nos diligit, si ab ejus amore numquam cessemus.

§. XLVI. *Amor Dei in quo consistat.*

IN hoc præcipuè Dei amor elucet, cum multa pro illo gaudenti animo patimur. Amare enim est pati, & magis amat, qui magis patitur. Apostoli ibant gaudentes à conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine J E S U contumeliam pati. Affectus teneri erga Deum, atque inde profilientes lacrymæ, naturæ effectus sunt, quæ ad affectus proclivior est: Veræ virtutes, & solida gaudia ab amore practico, & obedientiali oriuntur. Qui enim amat, propenso animo, & summa jucunditate illi, quem amat, in omnibus obsequitur, non ti-

more pœnæ, sed amore iustitiæ : & si quid grave, vel durum sensibus illi præcipitur, hoc amor levissimum, & gratissimum reddit. Nec aliam ob causam Scriptura testatur 1. Ioan. 5. 3. præcepta Domini gravia non esse, nisi ut anima, cui gravia videntur, intelligat se nondum perfecte amare, & à Deo gratiam petat, qua levia & suavia fiant. Laborant in custodiendis Dei præceptis, qui solo timore quæ justa sunt operantur : *Sed perfecta charitas foras mittit timorem.* 1. Ioan. 4. 18. & levem facit sarcinam legis non solum non prementem, sed instar pennarum in excelsa sublevantem. Servus, qui diligit dominum suum, ejus præceptis libentissimè obtemperat, & quo gravius est ac difficilius quod jubetur, eo libentius illud exequitur, etiamsi durissimi labores sustinendi sint, quia nimirum nihil grave, nihil durum amanti videtur. At servus nequam, qui dominum non amat, sed timet, ipsius mandata parvipendit, variisque coloribus, & integumentis à præstandis domino obsequiis se subtrahere satagit, & ejus jussiones eludere. Sic vero Dei amore carere convincitur, qui humanis ratiocinationibus à legis obligatione eximere se studet, laxiores quærens opiniones, & magistros prurientes auribus, qui ut noxiæ libertati faveant; mandata Dei, & Ecclesiæ tot limitationibus, & perniciosis interpretationibus convellunt, ut vix remaneat præcepto locus. Vivunt itaque homines non sicut oportet, sed sicut volunt; quia tot jam sunt de humanis actibus opiniones, uti ferè liceat quicquid lubet. Ante horrendum tribunal Christi non ex placitis hominum, sed ex lege Dei & ex veritate judicabimur. Ibi nulla opinio erit, sed nuda veritas. Scio quidem non omnem probabilitatē damnandam esse; sed vereor, ne quod multis probabile videtur, falsum omnino in extremo judicio inveniat: vereor, ne nimia opinandi libertas multos ducat in perditionem. Hæc autem non intelligit, nisi qui Deum diligit ferventi amore, semperque parato ad obediendum ei: anima enim per charitatem se totam trans-

fundit in Deum quem amat, fitque ex ipso & anima unus spiritus, una voluntas, sicut dicit Scriptura: *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* 1. Ioan. 4. 16. Ab hac unione verum gaudium procedit, quo anima ineffabili jucunditate perfruitur, bonum illud possidens quod amat; atque illi ejusque mandatis, ac nutibus firmiter adhæret: quia ab ipso, per ipsum, & in ipso omnia sunt quæ possunt desiderari. Hoc autem indicio cognoscet homo se Deo adhærere, & unitum esse, cum omne ipsius studium, omne desiderium, omnis conatus, quicquid sperat, quicquid videt, quicquid loquitur, quicquid intelligit, Deus est.

§ XLVII. *Quis sit modus perfecti amoris.*

INnatum est omnibus hominibus sciendi desiderium, & quo plura quisque cognoscit, eo amplius scientiæ appetitus crescit: cumque ad illud fastigium pervenerit, ut se omnia scire, atque altissima de Deo se percepisse arbitretur: summâ lætitiâ, & voluptate perfunditur, & scientiam amat tamquam rem optimam, quæ tantæ lætitiæ causa est: atque inde fit, ut ipsam cognitionem magis amet, quàm illud quod cognoscit. Sic Philosophi, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, seipsos suamque scientiam amantes, non Deum. Simili modo inter Christianos multi sunt qui scientiam de Deo, ejusque amorem pluris æstimant, & magis amant, quàm ipsum Deum, & ejus beneplacitum. Difficile quidem est speculum affabrè factum intueri, quin homo seipsum in eo videat: sed cum Deum quasi speculum lucidissimum contemplamur, licet fieri nequeat quin & nos ipsos in illo, qui videt omnia, videamus; in amore tamen divinæ pulchritudinis & bonitatis persistendum est, nullâ habitâ ratione ipsius visionis & delectationis, quæ ex eâ emanat. Alioquin nos ipsos amamus, cum maximè credimus Deum amare. Deus spiritus est, & actus purissimus, ipsumque oportet

in spiritu & veritate adorare, & diligere; quod tunc rectè & purè fit, cum ipsum singulariter diligimus propter se, suamque summam bonitatem, nullo modo ad nos ipsos, nostraque commoda & delectationem respicientes.

§. XLVIII. *Scientiam practicam & experimentalem magis conferre ad honorem, quàm speculativam.*

Sicut rusticus omnis doctrinæ & literarum expertus, qui solem quotidie cernit, ejusque luce & calore fruitur, lumen intensius diligit, quàm cæcus multa scientia præditus, qui de luce ejusque causis & effectibus plura didicerit ex placitis Philosophorum: ita Deum magis diligit simplex & pius homo ex cognitione practica fidei, quàm subtilissimus Theologus ex sola speculatione. Sicut etiam vir doctus & eruditus in regione septentrionali, in qua nullæ sunt vites & nemo vinum bibit, de vineæ cultura, deque vini potu, ejusque effectibus & proprietatibus copiosè poterit & acutè differere: sed quia vinum nunquam gustavit, practicè nesciet quid sit vinum, quomodo laticifcet cor hominis, quomodo inebriet; nec eam vini notitiam aliquando assequetur, quam rusticanus vinitor habet, qui vinum quotidie bibit: ita planè contingit, ut aliquis de plebe, qui nec legere quidem noverit, aliùs de Deo rebusque divinis scientiâ experimentali loquatur, quam vir magni nominis, qui totum vitæ suæ tempus in studiis Theologicis consumpserit. Experientia siquidem speculationem, amor scientiam excedit; multoque faciliùs pervenitur ad Deum affectu, quàm cognitione. Omnes igitur animæ vires affectui potiùs & orationi, quam doctrinæ applicare oportet, si ardentissimum Dei amorem citiùs consequi desideramus. Amore potiùs quàm scientiâ sublimiorem Dei notitiam comparamus, quia amor ipse notitia est & amando vehementiùs in contemplatione defigimur, per quam clariùs atque splendidius eum intuemur. Ipsum amando minus laboramus, illi magis obsequimur; nam cognitio quam de illo consequi pos-

sumus, in hoc exilio certis & angustis limitibus conclusa est; amare autem possumus quantum volumus, quantum scilicet ipse dederit, qui sine modo amari desiderat; nec ullus amor terminus præfixus est. Plerique tamen stulto errore decepti, malunt semper quærendo nunquam Deum invenire, quàm amando possidere

§. X L I X. *Veram sanctitatem in amore Dei consistere.*

M Andatum habemus à Deo ut simus sancti: ait enim: *Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum. Levit. 11. 45.* Est autem sanctitas ab omni labe libera & omnino perfecta & omni ex parte immaculata puritas. Sicut enim res omnes ex mistione peioris & inferioris sordes contrahunt & polluuntur, ut argentum ex mistione plumbi, vestis aspersione luti: ita anima impura fit & immunda cum rebus infimis adhæret, nec prorsus pura ac sancta esse potest, nisi à cunctis rebus creatis avulsa sit. Consistit igitur sanctitas in omnimodâ puritate & in immobili cum Deo unione, quæ arctissimo amoris nexu perficitur; cum expurgata anima ab omni rubigine terrenorum affectuum, cunctisque rebus celsior eam justitiæ perfectionem adepta est, ut verè & securè audeat dicere cum Apostolo: *Quis me separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames; an nuditas; an periculum; an persecutio; an gladius? certus sum enim quia neque mors neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Rom. 8. 35.* Ieiunia, eleemosynæ, castigatio carnis, usus Sacramentorum & aliæ ejusdem generis exercitationes ad consequendam sanctitatem plurimum valent, sed sine charitate nihil profunt, quamvis in cibos pauperum omnes facultates distribuantur & proprium corpus igni tradatur, ut docet Apostolus. *1. Cor. 13. 3.* Potest etiam in aliis virtutibus aliquando dispensatio locum habere, quoniam infirmi à jejuniis, pauperes à danda elec-

mosyna, debiles à corporis afflictatione sæpè eximuntur: at à præcepto charitatis, quæ omnium præceptorum finis est & christianæ legis plenitudo, nemo immunis est, nemo quacunque cogente vi, sive necessitate aut impediri, aut excusari potest quin Deum amet & ad eum iugiter aspiret. Paupertas, ægritudo & alia impedimenta, quæ cæterarum virtutum exercitationi obicem ponunt, amoris pabulum subministrant. Intus est dilectio, in corde, in voluntate; & quod à nobis super omnia requirit Deus, in nobis ipsis collocavit. Hoc est illud unum, quod solum, est necessarium & solum sufficit, ut sancti simus. Hoc maximum & præcipuum mandatum, cæteris suavius & facilius: quid enim jucundius, quàm amare & quis est, qui audeat dicere, non possum amare? Qui verò Deum amat, qui unus est, is omnia amat in uno & unum in omnibus: & si aliquid aliter amat, quàm in uno & propter unum, is Deum non amat, quia aliquid amat, quod Deus non est. Deo nihil superius est, nihil æquale: Idè mens ab illo averti nequit, nisi ad inferiora & sensibilia convertatur, à quibus elevari nunquam poterit, nisi à terrenis emergens, quæ pondus animæ sunt, iterum revertatur ad illum, à quo infelicitè recesserat. Ut igitur sancti simus, necessarium est à nobis ipsis recedere, & ab omnibus, quæ extra Deum sunt & ad illud principium regredi, à quo profluximus, totâque virtute illi adhærere: nam ibi unum cum uno erimus, una vita, vnus spiritus, una felicitas.

§. L. *Multi sunt vocati, pauci electi.*

NUllus acrior stimulus pravis moribus corrigendis, vitæque nostræ ad normam Evangelii instituendæ quàm illa horribilis, & tremenda senentia: *Multi sunt vocati, pauci verò electi. Matth. 20. 16.* si tamen ejus sensum intimè penetremus. Nemo enim scit, an illâ vocatione sit vocatus, quâ secundum propositum illi vocati sunt, de quibus scriptum est: *Quos vocavit, illos & iusti-*

ficavit, quos autem justificavit, illos & glorificavit. Rom. 8. 30. Nemo scit utrum amore, an odio dignus sit, sed omnia in futuro servantur incerta. Eccl. 9. 1. Nemo scit an ita vocatus fuerit, ut in vocatione suâ usque ad finem perleveret. Ad quod profundum secretum cum pervenisset Apostolus, quasi quodam ipsius altitudinis horrore perculsus exclamavit: *O altitudo divitiarum sapientiae, & scientiae Dei: quàm incomprehensibilia sunt iudicia ejus, & investigabiles viae ejus!* Rom. 11. 33. In tanto igitur salutis discrimine, in tantâ perseverantiâ incertitudine, continuo horrore concuti debet omnis christianus, satagens cum timore & tremore certam facere vocationem suam, ut in fide vivens, quæ per dilectionem operatur, bonis operibus ostendat se ad illorum exiguum, & beatissimum numerum pertinere, quos misericorditer elegit Deus ante mundi constitutionem. Exiguum verò esse numerum electorum, & multo minorem quàm sit numerus reproborum, etiam si de solis orthodoxæ fidei cultoribus, exclusis parvulis qui ante usum rationis obeunt, sermo sit, infallibili Scripturarum testimonio, multisque indiciis, & rationibus, atque ipsâ experientiâ evincitur. Nam ideò discipulos suos admonuit Christus multi laboris esse, & extremæ difficultatis viam salutis ingredi, ad quam non nisi per angustam portam patet accessus: *Intrate, inquit, per angustam portam: quia lata porta, & spatiosa via est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt, qui intrant per eam.* Tum quasi admirans subdit: *Quàm angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam! & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Matth. 7. 13. Interrogatus etiam apud Lucam, si pauci sunt qui salvantur, respondit: *Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, querent intrare, & non poterunt.* Luc. 13. 23. Rex David cum quæssisset à Domino: *Quis habitabit in tabernaculo tuo?* Psalm. 14. Spiritu sancto responsum suggerente ait: *Qui ingreditur sine maculâ, & operatur justitiam.* Item in alio psalmo: *Quis ascendet*
in

in montem Domini? Innocens manibus, & mundo corde. *Psal. 23.* Quis autem potest dicere, *Mundum est cormeum, purus sum à peccato?* *Prov. 20. 9.* Aut quis audebit asseverare se innocentem esse, & omni maculâ carere? Dicit Christus: *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus?* *Matth. 10. 38.* At Christi crucem quàm pauci amplectuntur! Audiamus Apostolum, *Omnes querunt quæ suæ sunt, non quæ Iesu Christi.* *Philip. 2. 21.* Qui autem Christum non querunt, reprobi sunt. Rursum ait Redemptor noster: *Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut parvuli non intrabitis in regnum cœlorum.* *Matth. 18. 3.* Hoc verò si expenderit humana superbia, inveniet absque dubio paucissimos esse, qui per humilitatem & simplicitatem in naturam puerorum reverti studeant. Testatur Apostolus eos qui secundum propositum vocati sunt sancti, prædestinatos à Deo fuisse, ut conformes fierent imagini Filii sui. *Rom. 8.* At quis est qui possit gloriari vitam suam vitæ Christi conformem esse? Quis est qui cum ipso patiat, ut simul possit glorificari? Omnibus dictum est: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* *Matth. 19. 17.* Omnes autem declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. *Psal. 13. 3.* Regnum cœlorum vim pati, & violentos illud rapere, cœlorum rex testatus est. *Matth. 11. 12.* violentum verò, cum sit contra naturam, in paucis contingit, unde fit ut pauci omnino sint, qui vim sibi inferre velint, & illud regnum futurum à sensibus abstractum, & solo fidei lumine obscure cognitum bono sensibili & præsentì præferre. Quòd si stellæ non sunt mundæ in conspectu Dei, quales erunt homines terræ affixi, & in densâ sæculi nocte viventes? Si omnes justitiæ nostræ sordidissimæ sunt, ut ait Propheta, quales erunt injustitiæ, & iniquitates? *Isai. 64. 6.* *Si iustus vix salvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* *1. Petr. 4. 18.* In arcâ Noë pauci, idest octo animæ salvæ factæ sunt, reliqua omnium hominum innumerabilis multitudo

C. Bona Opusc. Spirit.

T

aquis diluvii interiit. Ex incendio infamium civitatum Loth solus cum uxore, & duabus puellis evasit, cæteri omnes ultricibus flammis consumpti sunt. Ex sexcentis ferè millibus Judæorum, qui egressi sunt de Ægypto, duo soli, Caleb & Josue in terram promissionis introierunt. Hæc autem in figurâ contingebant illis ad ostendendum quàm sit exiguus numerus electorum comparatione reproborum. Confirmari idem potest ex paucitate eorum qui ex hac vita verè contriti decedunt: quamvis enim multi videantur hominibus bene mori; dolor tamen de peccatis ex metu mortis procedens ad veram pœnitentiam difficillimè pertingit. Nam quomodo poterit bonam vitam inchoare peccator, cùm ad ejus finem pervenit? Quomodo poterit super omnia mala detestari peccata, suasque delitias abominari, quas totius vitæ decursu intentissimè adamavit? Quomodo ex animo pœnitentiam amplecti à quâ semper abhorruit? Quomodo statuet efficaci decreto ea deserere, si vita superfit, quibus inveterato usu assuevit? Quomodo intellectus inter morbi, & mortis angores res supernaturales à sensibus remotas meditabitur, de quibus integris viribus aut nunquam, aut non nisi obiter cogitavit? Quomodo vincet contrariis actibus ante actæ vitæ consuetudinem in tantis ægritudinis, temporis & tentationum angustiis? Experientiâ didicimus vix aliquem reperiri, qui cessante periculo in proposito permanferit. Redeunt omnes ad assueta, & eorum quæ metu mortis vel amicorum exhortationibus, aut humanâ prudentiâ agere decreverunt, statim obliviscuntur: cum præsertim nemo ferè sit qui etiam in extremis constitutus spem vitæ omnino abjiciat, quâ fraude multos decipit, & perdit dæmon. Accedunt langor animæ exire de corpore trepidantis, & omnium facultatum deperditæ vires, quæ vix hominem sui compotem esse sinunt, adeo ut astantium verba actus virtutum suggerentium aut nullo modo audiat, aut sonum duntaxat vocis sine sensu percipiat. Bene quidem de illorum sa-

lute sperare licet, qui sub exitu vitæ signa dederunt pœnitentiæ; sed in his nulla securitas est, cujus rei luculentum exemplum Rex Antiochus præbuit. 2. *Machab.* 9. Cum enim ad extrema devenisset, sub potenti manu Dei humiliavit se orans, & promittens illata Judæis damna refarcire, templum exornare, spondens insuper se de suis redditibus pertinentes ad sacrificia sumptus præstaturum, & abnegato ethnicismo se Judæum futurum, omnemque terram perambulaturum, & prædicaturum Dei potestatem. Quis poterat à peccatore plura, & certiora pœnitentiæ signa exigere? Et hic tamen veniam non meruit. sicut dicit Scriptura: *Orabat scelestus Deum, à quo non esset misericordiam consecutus*: quia nimirum ejus pœnitentia ex metu mortis procedens sincera non fuit. Quis hæc considerans non contremiscit? Quis inter tot difficultates, & discrimina certam sibi salutem audebit polliceri? Quis non trepidabit nesciens an amore, vel odio dignus sit? Quia igitur pauci sunt electi & fortassis multo pauciores quam putamus, à multitudine recedendum est, & cum paucis sanctis, electis & innocentibus vivendum, ut quisque possit vitâ peractâ, testimonium sibi perhibente conscientia, justo judici Deo dicere: Redde mihi mercedem, quam promissisti, quia feci quod jussisti.

Finis Principiorum & documentorum vitæ christianæ.

MANUDUCTIO AD CÆLUM

Medullam continens Sanctorum Patrum,
& veterum Philosophorum.

T. iij

MANUDUCTIO
AD CÆLUM

Abrahami cornutus Sabinus
& variorum Philosophorum

PRÆFATIO
AD
LECTOREM.

DVo sunt, quæ in vestibulo hujus libelli me tecum præfari oportet, Lector Benevole. Nam primitus vereor, ne me aliqui impudentiæ & temeritatis accusent. Quomodo enim, inquier, ad cælum homines manuducere præsumis ipse prorsus terræ affixus? Aut quâ fiduciâ describere virtutem aggredieris, cui præstanda idoneus non es? Deinde quid novihæc tuâ nobis lucubratione profers? Rem antiquam ab innumeris penè Scriptoribus doctè & eleganter pertractatam fastidiosâ & rudi repetitione recantas: opesque alienas tanquam tuam verbo mendaci ostentas.

Hæ sunt voces, quibus convellere studium meum nonnulli forsitan conabuntur. Sed primum me excusabo Prudentis illius dicto, quia

— Fungor vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet exors ipsa secandi.

Et ut alterius Sapientis verba usurpem: Non sum tam improbus, ut curationes æger obeam, sed tanquam in eodem valetudinario jaceam, de communi malo tecum colloquor; remedia communico. Sic itaque me audi, tanquam mecum loquar: in secretum te meum admitto. Discentem discipulum, & meipsum erudentem non docentem magistrum hîc me profiteor: nam mutuò ista sunt & dum docent homines, discunt.

T liij

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Quod autem secundo loco objectum est, non aliter diluere possum, quam ingenuè fatendo pauca hîc de meo, pleraque aliena esse. Congessi huc plurima, vel quæ propriâ didici experienciâ, vel quæ mihi profutura intellexi, dum Sanctorum Patrum, & veterum Philosophorum scripta percurrerem. Sed apum more varia libamenta in unum saporem confudi, quædam admiscens propriis auctorum verbis, quædam meo stylo, quem facilem esse volui & sine fuco; quia facere hîc doceo, non dicere. Habes hîc igitur omnium moralium institutionum, quas ad benè beateque vivendum Sancti Patres tradiderunt, compendium quoddam & breviarium: habes Seneca, Epicteti, Antonini, aliorumque Sapientum placita meliora. Placuit autem salutare admonitiones, quas efficaces esse in meis malis expertus sum, omisâ locorum citatione è quibus eruuntur, breviter indicare; remedia enim hæc animæ sunt, non ingenii lenocinia: nec delectare hîc intendo, sed prodesse: Non querit ager, quis potionem miscuerit; vel undè pharmaca accepta sint, dummodo sanent. Multa omisi, quæ dicere poteram; multa, quæ subtilius explicare. Magis enim prodest pauca præcepta sapientiæ tenere, quæ in promptu semper & usu sint, quàm multa discere & illa ad manum non habere. Multum didicit, qui scit quantum saluti satis est. Faxit Deus, ut hic meus qualiscumque labor omnibus primum prosit; sed mihi præcipuè, ne dicta mea factis deficientibus erubescant.

MANUDUCTIO AD CŒLUM

Medullam continens Sanctorum Patrum,
& veterum Philosophorum.

CAPUT I. *De Fine ultimo hominis. Quàm malum sit
ab eo deflectere. Quibus mediis, & quo ordine
ad ipsum perveniatur.*

I. D Cœlum te manducere propositum mihi est, quicumque hæc legis, ad illud scilicet bonum, quo adeptus, nihil possis ulterius desiderare. Hic est scopus, hæc meta, ad quam omnium vota naturali propensione suspirant. Omnes beati esse volunt, sed ob culpam primi parentis plerique obcæcati, relicto vero & summo bono, ad falsa & fucata quærenda se inutiliter applicaverunt. Et hi quidem summum bonum existimantes nullâ re indigere, divitiis hoc nomen imponunt. Alii summum bonum in summa potentia constituentes, vel regnare ipsi volunt, vel regnantibus adhærere. Quidam verò usque ad sordida descendentes, felicissimum putant voluptatibus diffluere, qui summi boni possessionem carne & gulâ metiuntur. Tanta apud istos beatitudinis vilitas est. Sic laborantes sine fructu, ac veluti errantes in labyrintho, quò velocius ad bonum properant, eò longius abscedunt: ideo infelices, quia suam non agnoscunt infelicitatem.

2. Hæc res est, quæ magnis te malis involvit, miserabilis homo, quod beatè quidem vivere, & beatè mori desideras; sed ad videndum quid sit beatitudo & quomodo ad eam perveniatur, stultus & cæcus es devio errore

per varios anfractus incedens. Quicquid agis, quicquid cupis, quicquid moliris contra te est. Non enim respicis illud bonum immensum, in quo sistere debet voluntas tua, quia ultra summum non est locus: sed vagaris sine proposito, instar formicarum per arbusta repentium, quæ in summum cacumen, deinde in imum inanes aguntur. Deus omnium conditor è nihilo te creavit, ut ipsum solum ames; ipsi soli servias totâ mente, toto affectu. Sicut necessarium est illum esse, ita & esse ultimum finem. Serio cogita quantam tuæ vitæ partem illi tribuas, cui te totum impendere debes. Errant studia & consilia tua, si ad ipsum non diriguntur. Sicut finis viæ tuæ locus est, quò tendis, quò cum perveneris, quiesces: sic finis vitæ tuæ Deus est, ad quem referre debes quicquid cogitas, quicquid loqueris, quicquid agis; donec ipso adepto omnia vota compleantur. Ad æternum ducit interitum, quicquid ab ultimo fine abducit.

3. Quemadmodum in navigatione subducto navigio si aquatum exieris, obiter in littore aut cochleam colliges, aut bulbum; animo autem in navim semper intento sollicitus eris, ne gubernator vocet; ac tunc relictis omnibus ad navim properabis: sic tibi in vita agendum est. Mente semper in Deum fixâ, ita rebus externis utere, ut cordi minimè inhæreant, nec te à proposito fine dimoveant. Serviunt illæ tibi, ut tu servias Deo. Alioquin à divina deficiens unitate ad plura non necessaria dispergeris; totque colis idola quot sunt creaturæ, quas inordinato affectu prosequeris. Hi sunt Dii tui, quibus non bovem, non hircum sed te ipsum, tuamque salutem turpi sacrilegio immolas. Non patitur lex amoris quidpiam cum Deo amari, nisi in Deo & propter Deum. Summa perditio est à summo bono deflectere & converti ad creaturas.

4. Quod Princeps Medidorum de imparis corporibus ait; quò magis alantur, eò amplius lædi; id etiam de animis dicendum est. Nam qui à prava consuetudine ad meliorem statum transire incipiunt, malæ vitæ venenum

prius evomere debent, ac tum animo expurgato solida virtutum percipere alimenta. Ipsa autem purgatio sic perficienda est, ut quotquot admisisti peccata expientur, tum omnis erga illa affectus exuatur: vitiosi habitus eradicentur: malæ propensiones & appetitus immoderati sub rationis imperio coërceantur: caro castigetur: quæ corpori sunt necessaria ad justum moderamen redigantur, frænum linguæ ac sensibus imponatur: quæcumque ad arcem virtutis properanti moram injicere possunt penitus exterminentur. Quid trepidas, viamque tibi ad beatitudinem difficilem fingis? Tu teipsum facere beatum potes, eo vires suppeditante, qui principium tuum & finis est. A te autem debes exire, ut ad eum pervenias. Eò vicinior illi fies, quò à teipso remotior fueris.

5. Proponendum est itaque primò quid appetas, quò properes: tum via circumspicienda, quâ summum illud bonum adipiscaris, intellecturus in ipso itinere quantum quotidie proficias. Perlustra sedulò conscientiam tuam, & caligantes oculos aperiens solerter adverte qualis debeas esse, dum alius fieri potes. Serò fraudem agnosces, cum vitare nequibis. Disce quo remedio cupiditatum mansuescat infania, quo fræno timorum sævitia compescatur. Disce terrena despicere & ab his spontè discede, quæ diu tecum esse non possunt. Omnia relinque, antequam relinquare; ut cum venerit mors nihil in te reperiat, quod possit abolere. Curam autem præcipuam animæ impende, ut quæ excellentiâ prior est, non sit cultu posterior. *Quid prodest homini si universum mundum lucretur, animæ verò suæ detrimentum patiatur?* Nullum est lucrum ubi salutis est damnum.

CAP. II. *Cupienti benè vivere morum instructor eligendus est. Qualis hic esse debeat. Officia discipuli.*

1. **N**ihil magis necessarium incipienti servire Deo, quàm ut se regi & institui ab optimo præceptore finat. Quis enim iter ignotum sine duce aggrediatur?

Quis difficillimam artem ediscat sine magistro? Paucos numerabis, qui seipfos protulerint, qui sine ullius adjutorio ad virtutem exierint. Quid universim fieri oporteat & mandari, absentibus potest & posteris scribi. Quando autem & quemadmodum quidpiam fieri debeat ex longinquo nemo suadebit: cum rebus ipsis deliberandum est. Non potest Medicus per epistolam cibi aut pharmaci tempus præscribere, vena tangenda est. Ita etiam in curandis animi morbis quædam sunt, quæ non nisi à præsentem monstrantur. Paulus futurus Doctor gentium, postquam conversus à Christo fuit, missus est ad Ananiam, ut ab eo disceret viam vitæ. Durum & laboriosum negotium aggressus es, malignitatem naturæ vincere, cum spiritualibus nequitis colluctari, & ad virtutem te ipsum perducere inter tot obstantia & impediencia. Quare aliquem invocare oportet, qui manum porrigat adjutricem, qui ostendat pericula, insidias detegat & in ancipiti pugna instruat ad victoriam. Sed dicis mihi: quem invocabo? Virum fidelem & sapientem, qui velit & possit tibi prodesse: cujus reverearis occursum, non reformides: qui non castiget errantem, sed emendet: cujus vita plus oculis quam auribus probetur. Malè imperat, qui præcipit & non facit.

2. Eum elige adiutorem, qui nemini aduletur, qui se vulgi congressibus non inferat, qui nec divitum convivia, nec Principum ædes frequentet, qui tale aliquid habeat in vita, quale Argentarius in pecunia, qui possit dicere: affer quamvis drachmam, ego eam discernam; affer quamvis affectionem, ego eam dijudicabo: qui tanquam probatus medicus internas ægitudines dignoscatur, qui apta præscribat remedia ad omnes animi morbos depellendos. Talis sit, qui subtili examine omnium spirituum instinctus discernere, inter virtutes & vitia discrimen ponere, omnium moribus servire sciat: qui omnes recessus & secreta mentis tuæ solerti consideratione perscrutetur: qui ab omni vitioso affectu immunis lucro dumtaxat spiri-

tuali intentus sit : qui in spiritu lenitatis errantem doceat & alliciat : qui omnes diaboli versutias & stratagemata detegere & eludere didicerit : cui denique non erubescas omnia mala tua pandere , omnia pectoris penetralia reserare. Pars magna felicitatis tuæ erit talem posse reperire.

3. Cum eo libenter sermonem habeas , quicquid pravæ propensionis , quicquid morbosæ qualitatis in te est , quicquid delinquis , quicquid etiam boni facis , quicquid cœlitus immissum tibi existimas , prudenti ejus discussioni committe. Sæpè illum deprecare , ut si quem tibi notaverit turbulentum inhærere affectum , indicare ne gravetur , idque frequenter faciat , nec redarguendi verecundiâ impeditus vitia tua dissimulet. Quod si negaverit se aliquid in te deprehendere censura dignum , ne te protinus credas inculpabilem evasisse. Tacet enim aut timens odium tuum , aut desperans emendationem. Tunc verò urge & insta vehementius & factis ostende quantum proficere cupias. Incipe vitia apud illum deponere , ad ejus præscriptum mores exigere. Gaude fieri ab eo convivium tuæ pravitati , semperque ab ipso vel sanior redeas , vel sanabilior. Inter tot mala aliquid est velle sanari.

4. Hæc sunt docentis & discantis mutua officia , ut ille prodesse velit , hic proficere. Ne ille profit vix quidpiam impedit , nisi discipuli refractarium ingenium , doctrinæ impatiens & curationis incapax. Quidam enim innixi prudentiæ suæ alterius sequi ductum detrectant. Hæc omnia inquirunt , quæ tu doces , jam scio. Quid prodest aperta monstrare : plurimum. Interdum enim scis & non attendis. Non docet admonitio , sed excitat memoriam , nec patitur elabi. Sæpe animus etiam aperta dissimulat : ingerenda itaque illi rerum notissimarum notitia. Nam virtus erigitur cum tacta est & impulsæ. Alios retrahit malus pudor , vitium puerile & viro indignum. Alii quasi phrenetici pertinaci silentio mala intus premunt & Medico curationi intento indignantur. Suadet nimirum hanc noxiam taciturnitatem tartareus hostis sperans perniciem

afferre quamdiu latet. Et corporis quidem ulcera tamen si pudibunda omnium oculis exponere, ut curentur, non erubescis; animæ verò carcinomata studiosè tegis, ac si ea celare tollere sit; cum vix tamen fieri possit, quin vel te repugnante ipsa se prodant. Qui vulnus regit, nunquam sanabitur.

5. Nunquid Medicus injuriam tibi facit, si tuum tibi morbum demonstrat, si periclitanti dicit, Malè habes, febricitas: hodie tibi abstinendum à cibo est, hodie aqua potanda? Imò pro beneficio laudatur, gratiæ ei aguntur & referuntur. Si quis autem dixerit, appetitiones tuæ æstuant, opiniones vanæ sunt, affectus immoderati; protinus exclamas, ô facinus ferro & sanguine vindicandum! ô contumeliam nullo modo ferendam! Infelix! Quid tibi damniaut mali infert tuæ salutis studiosus monitor & instructor? Id scilicet quod speculum deformi. Te talem tibi ostendit, qualis es. Corrige ergo quod ille arguit; compone mores, ablue sordes. Facile potes, si volueris, omnium te oculis irreprehensibilem exhibere.

C A P. III. *De purgatione à peccatis. Exuendus erga illa affectus & vitia extirpanda. Nullum efficacius vitiorum remedium, quàm mortis & aternitatis consideratio.*

I. **A**B ultimo fine deviat homo, cùm peccatum committit, quod est omnium malorum causa. Ab hoc semine nascitur quicquid cruciat: hoc veneno totus orbis inficitur. Latet illud dum fit, sed cùm patratum fuerit, tunc intelliges quàm malum sit. Fuere qui mortuorum corpora vivis jungerent, ut fœtore torquerentur. Similis est in peccantes animadversio, alligatum est eis supplicium, non inveniunt quò evadant. Nisi aliquid patiaris ne malum facias, plurimum patieris quia fecisti. Vix concipitur prava actio & jam puerpera est suæ pœnæ. Inde nata mors est, hinc succensa gehenna. Ab omnibus itaque flagitiis expianda conscientia, dolore, confessione & satisfactione. Nec graviora, dumtaxat evitanda, sed

minima quæque & leviora, quæ tametsi mortem non afferant, vires tamen sensim dissolvunt & ad mortiferam labem disponunt. Quid autem interest ad naufragium, utrum navis uno fluctu operiatur; an guttatim subrepens aqua & per incuriam spreta ipsam impleat & submergat? Tantò majorem maculam ista inferunt moribus, quantò faciliùs poterant evitari. Quò hostis debilior est, eò gravior tibi ignominia erit, si ab illo vincaris.

2. Nunquam virtutes animo inferere poteris & te in pristinum libertatis statum asserere, nisi exuas omnem affectum erga peccata quamvis minima; ne corpore in deserto, animo sis in Ægypto. Malè tecum agitur, si post dimissam injuriam, post relictos turpes amores; adhuc malignis colloctionibus præstas auditum, adhuc terrenâ specie delectaris. Vitia autem & pravi habitus, qui deletâ culpâ in te remanent tanquam pessima peccati soboles radicibus extirpari debent. Si solos ramos præcideris, servata radix emerget & novi ex ea succrescent ramusculi iniquitatis. Dicis te velle vitia exscindere. Falsum est, non enim claudis vitiis ostium, sed opponis. Dicis te offendi turpitudine vitæ tuæ. Hoc credo, quis enim non offenditur? Homines mali vitia sua oderunt simul & amant, atque etiam, dum perpetrant, detestantur. Quid prodest verbis mala rejicere, factis amplecti? Nemo est tam profligatæ conscientiæ, cui aliquando vitia sua nauseam non faciant, sed citò cum illis in gratiam redeunt. Qui autem verè conversus ad Deum est, ponit securim ad radicem & ipsas minutissimas vitiorum fibras eradicat. Tum memor fragilitatis suæ omnes peccandi occasiones studiosissimè vitat: & ad quodlibet malæ rei objectum timore concussus resilit & exhorrescit.

3. Quid frustra tergiversaris & præcipienti Deo vitiorum exterminationem opponis naturæ infirmitatem? Nemo magis virium tuarum mensuram novit, quàm qui ipsas largitus est. Quare ergò non statim obtemperas, cum non commodum quærat jubentis, sed tua utilitas? O

cæcam & sceleratam temeritatem ! Servili nequitia in os Domini reclamare audes & dicere durum esse quod ille jubet ; ac si mandata tibi imposuerit , quæ ferre non possis : ut videatur præcipiendo non tam salutem tuam quæsisse , quam pœnam. Hæc est nimirum humana perversitas & malè de Deo mereri & laborem sibi fingere in præcepto. Sed si volueris vires tuas experiri , videbis multò plura te posse , quàm putabas. Non quia difficilis est lucta non audes ; sed quia non audes , difficilis illa videtur. Multa prius terrori habita usus vertit in risum. Incipe , nec te ipsum contemnas. Non deserit Deus milites suos. Tantùm virium habebis , quantùm volueris.

4. Omnia vitia facilè vinctes , si omnem tibi diem supremum diluxisse credideris. Quid est quod te alligat terræ ? Quia nunquam cogitas cito ab ea exeundum esse. Transeunt quotidie præter oculos tuos elata cadavera , quæ mortalitatis oblitum respicere cogunt ad mortem. Tu autem in media strage morientium nihil minus quàm mortem cogitas : & cum nihil frequentius videas , nihil citius oblivisceris. Veniet tamen qui te relevet dies , & ex contubernio olidi ventris educat. Discutietur ista caligo & tunc in tenebris te vixisse cognosces , cum lucem aspexeris. Produce , si potes , ex tot elapsis annis vel unicum diem integræ virtutis testem , qui non fuerit aliquà labe pollutus. Defloruit rudior ætas inter talos & nuces , inter ineptias & libidines adolescentia , inter scelera & flagitia præceps juvenus. Post omnes annos , qui à cunis ad canos defluerunt , nihil jam superest nisi dolor & pravi fructus iniquitatis. Heu quales te apprehendent angustia , cum præterita pudori erunt , formidini futura ? Quid tunc proderunt divitiæ tot partæ sudoribus , tot curis quæsitæ ? Quid carnis delitiæ & probrosæ voluptates ; quid inania dignitatum nomina , quid purpura , quid coronæ ? O si daretur reverti ad crepundia & telam de novo exordiri , quàm meliori textu omnia concinnares ; sed intempestiva illo fatali momento hæc vota erunt. Si vis tempore uti
nunc

nunc incipe: & ea deferere, quæ tunc velles deferuisse, Minima res est momentaneis renunciare, ut æterna consequaris.

5. Quære, si lubet, ex morituro de antea acta vita quid sentiat. Vix unum reperiēs, qui non longè diversam proferat de opibus, dignitatibus, mundique vanitatibus sententiam, quam vivens habuerit. Tunc res omnes æquiori lance pensantur, suisque momentis æstimantur. Et illis quidem sera sapientia in exitu est: tibi verò plurimum proderit, si ex alieno errore tuum corrigere didiceris. Potes nunc tutò navigare, quid expectas tempestatem? Potes te rebus integris subducere calamitati: cur te reserves extremo periculo? Sera, dum mergeris, cautio est; sera prudentia, cum jam peristi. Tot maximi & sanctissimi viri, relictis omnibus impedimentis, cum sibi & mundo valedixissent, hoc unum in extremam usque ætatem egerunt, ut vivere, & mori scirent: plures tamen nondum se scire professi, è vita abierunt: Adeò difficile est hanc artem ediscere. Tu autem in senectutem sanadiffers consilia, & inde vitam vis inchoare, quò pauci perduxerunt? Stultitia magna est tunc vivere incipere, cum desinendum est.

6. Quò te projicis incautus homo? sic credis & sic vivis? umbræ transitus est tempus tuum, punctum vita tua, & si quid minus puncto esse potest. Vix natus desinis esse. Sis te vel unum diem, horam dumtaxat ne fluat inhibe, brevem moram tempori pone. Frustra conaris: nam te secum citius abripiet, quàm ut desinat velocissimè fluere in tuum rerumque omnium exitium. Et huic momento æternitatem postponis, quæ finem non habet. O stultitiam! ô cæcitatem! Corpori perituro non cessas quæ ad ipsum pertinent comparare, & non est finis acquisitionis tuæ: animæ verò, quæ nunquam moritur, nulla provides bona in futurum, ac si tua non foret? languet corpus, omne discrimen subire paratus es, ut sanetur: Languet anima & negligis & non sentis? Quando dictum est tibi, Naviga ne moriaris & distu-

C. Bona Opusc. Spirit.

V

listi? sime amarissimum pharmacum & recusasti? Levia Deus jubet ut vivas in æternum & non vis obedire? Si tibi lis foret, omnis cogitatio tua, omnis sermocinatio circa illam occuparetur, nec subsidia parare cessares, ut pro te Judices sententiam ferrent: extremo autem judicio imminente, è quo pendet æternitas, rides, nugaris, peccas in æternum periturus. Ah desine tandem insanire, & à vitiis emergens sic forma quotidie animum tamquam ad extremum ventum sit. Vera philosophia hæc est, quàm maximè fieri potest hanc animam è corpore educere & separare.

7. Hoc sit negotium tuum, hoc otium; hic labor, hæc quies, subducere te tempori & immergere æternitati. Fixum semper & immobile stat, quod in jura transit æternitatis. Avarus epulo aquæ stillam post tot sæcula adhuc petit & perpetuo mugitu frustra rogabit. Æternitas est duratio semper præsens, nunquam sine suspirio & horrore nominanda: est rota quæ semper volvitur: est juge, interminatum, semperque inchoans principium. Seria ejus cogitatio mundi delitiis miscet absynthia; lethaliq; mœrore attonitos homines, ac veluti sideratos dejicit, hæc animam rebellem domat & curis inanibus indormiscentem excitat ad virtutem: hæc famem, & sitim condit, hæc omnem laborem facilem, jucundum omnem dolorem, omnem pœnam suavem, & brevem esse persuadet. Impleantur numericis notis ingentia cœli spatia quacunq; in immensum protenduntur. Quis præter Deum poterit hanc propemodum infinitam numerorum seriem exprimere? Hi tamen numeri innumerabiles nec initium quidem æternitatis sunt. Tot anni, tot sæcula labantur, quot sunt in illis unitates, nondum aliquid de æternitate decessit. Nondum pervenerunt ad desperatissimæ eternitatis initium infelicissimi mortales, qui perpetuo inferni incendio cruciantur. Ad hanc considerationem si non horrescis, si vitam serio non emendas, quovis saxo durior es.

CAP. IV. De Gula. Ejus mala, & remedia. Quæ sint indicia deviæ gule.

1. **P**rimum tibi certamen adversus gulæ vitiū in eundum est, quæ pabulum ceteris subministrat. Morti corporis & animæ nos gula iniciavit. Primi enim parentes nostri, pomi interdicti esu omnes homines, antequam gignerent, peremerunt. Nunc eadem animarum hostes utuntur, ut enervato omni vigore nos proterant & conculcent. Hinc stupor, languor & tædium: hinc scurrilitas, loquacitas, dissolutio: hinc immunditia, rixæ, contentiones: hinc mentis hebetudo, destructio omnium virtutum: hinc rei familiaris profusio, hinc egestas, hinc longa morborum series & ipsa denique mors graviore ciborum sarcinâ accelerata. Pauci sunt infirmi, quos gula ad ægritudinem non adegerit. Nam si noxiis humoribus ex nimio cibo & potu congestis careat corpus, tentari quidem à morbo, sed non suabigi posset. *Plures occidit gula, quàm gladius.*

2. O vilissimam ventris servitutem! ô inexplabilem cupiditatem! Modicum tibi corpus natura præbuit, vincis tamen vastissimorum & edacissimorum animalium aviditatē. Taurus paucorum jugerum pascuis impletur, una sylva plures nutrit elephantos: tibi angustus est orbis nō sufficit ventri tuo quicquid volat in aëre, quicquid natat in undis, quicquid latet in sylvis. Aspice potentum culinas & concursantes inter tot ignes coquos: vide servorum & ancillarum sudantem cohortem: vide stragem animalium & natantia vino penuaria: observa quantā sollicitudine argentum ordinant pueri, quantā arte disponunt fercula, inferunt patinas, scindunt aves: quantā celeritate discurrūt ad ministeria. Vix credes unam esse domum, cui tot Consulū & Regnōrū vina promuntur; cui mensæ tanto tumultu apparantur. Non præcipio ut subtrahas ventri alimenta. Contumax est, non potest vinci, quotidiano indiget cibo. Verūm latet hic dolus & subtilissimus concupiscentiæ laqueus, quo sæpè anima irretitur obtentu necessitatis negotium

obumbrans voluptatis. Vis scire quàm parvo fames extinguatur? Te ipsum numera, metire corpus; stomachum consule. Scies non esse necessarium, quod mensuram excedit. Naturæ pauca sufficiunt, luxuriæ nihil.

3. Fames non est ambitiosa, contenta desinere quo desinat non quærit. Elapso momentaneo palati iudicio, non suavius sapit pretiosum, quam vile. Si esuris, edendum est: si sitis: bibendum. Sed utrum panis plebeius sit, an siligineus: utrum aqua ex proximo amne excepta, an multâ nive refrigerata, nihil pertinet ad naturam. Hoc unum illa jubet, sedari famem, sitim extinguere. Pisces è supero, inferoque mari, à fluviis & lacubus evocati, detractæ è cælo aves, ereptæ è sylvis feræ, diversa vini genera & omnia Apicii condimenta infelicitis luxuriæ tormenta sunt. Epicurus sobrium victum voluptatis gratiâ commendat: nihil est enim tam lautum, quod nausea non reddat insipidum; nihil tam insuave, quod delicatum non faciat fames. Vis omnem cibi & potus superfluam curam abiicere? exitum specta. Citò morieris, & corpus istud tantâ epularum varietate nutritum fœdis vermibus pabulum erit. Considera quali convivio te escam præparas, & sic carnem nutri, ne mentem opprimas. Cibo utere, qui parabilis sit & ubique occurrens, nec patrimonio gravis, nec valetudini. Magna pars libertatis est benè moratus venter & patiens contumeliæ. Multa quàm supervacua essent non intelleximus, nisi cum deesse cœperunt. Eget corpus alimoniâ, non cupediis, aut lautitiis.

4. Non est autem quod te laudes, si contempseris superflua. Tunc laudabilis eris, cum contempseris necessaria: cum tibi persuaseris sordidum panem ad victum, modicum vinum & debile, vel aqua debilitatum ad potum satis esse: cum didiceris herbas non tantum pecori, sed homini quoque nasci. Tunc te admirabor, cum solam necessitatem, ac virium reparationem, Deique gloriam in cibo sumendo spectabis: cum lautiores epulas & ma-

gnatum convivium contempseris : cum invitum ad mensam accedes , sicque alimenta sumes , quemadmodum pharmacum ægroti : cum voluptatem gustus , quia tolli non potest , compescere & moderari studueris : cum tibi molestum fuerit quidpiam delicatius , valetudine exigente , accipere : & cum vera denique mentis & corporis puritate imbutus fueris. Non enim in corporis attenuatione probatio abstinentiæ sita est , sed in perfectione castitatis.

CAP. V. *De Luxuria. Quàm turpe sit hoc vitium. Quam facilis in id lapsus , & quomodo evitandus. Voluptas animi sectanda , quæ solida est.*

I. **N**Ullum vitium isto turpius , nullum de quo magis erubescamus. Vel nudum ipsius nomen non care re ignominia edixit Apostolus præcipiens , ut quæ huiusmodi sunt nec nominentur in nobis. Hinc ille pudor , quo solent ingenui ac probi homines affici , si semel admissum aliquod immunditiæ peccatum aliis innotuisse suspicentur. Hinc lubricos adolescentiæ errores quidam in secretissimo pœnitentiæ tribunali ministro Christi abscondunt , æterna potius tormenta cum æterno dedecore subire post mortem eligentes , quàm imaginariam huius vitii infamiam in hac vita. Huic autem limo infixus vix emergit. Conclamata est ejus salus , quem hæc lues infecit. Quid enim possunt ad hoc humanæ vires ? *Nemo potest esse continens nisi Deus det.*

2. Primum itaque huius morbi remedium fervens ad Deum oratio est , ut ipse te sanet & præservet , qui solus potest. Tum impuris cogitationibus resistere in ipso accessu oportet , eâ celeritate quâ ignitum carbonem excutis à vestimento. Væ tibi , si te semel dimiseris ad aliquid quantumvis minimum in hoc genere deliberandum. Proxima deditioni est arx , cujus gubernator incipit cum hoste miscere colloquia. Omnis item præcidenda pravitatis occasio ab otio , à gula , ab omni specie impura , à malorum convictu & societate : nec quidquam in hac lucta negli-

gendum. Sunt etiam in iustis quædam huius vitii reliquiæ omnino extirpandæ: est latens quidam serpentis sibilus, sunt quædam affectiunculæ, quæ tametsi malæ non sint, sunt tamen principia peccatis præludentia, quibus sensim sine sensu fascinata mens, nisi statim abrumpas, adhærebit. Numquam magnus eris, si hæc minima spreveris. Magna à parvis initium sumunt.

3. Ante omnia cavendum ne te nimia tui fiducia decipiat. Quisquis non timuit jam lapsus est. Quot & quales viri post confessiones & victorias, post signa & magnalia, incauto fœminæ aspectu corruerunt? Non afferro hic Samsonis, Davidis & Salomonis toties decantata exempla. Sunt alia recentiora & quotidiana. Et ut desint aliena: habes tu ipse in te unde erubescas, unde discas non altum sapere, sed timere. Nonne extremæ dementiæ est inter tot omnium ætatum & gentium documenta adhuc aliquid audere & non vitare discrimen? sed hæc est semper humanæ pervicaciæ incredulitas, ut nunquam credat alios cecidisse, nisi & se viderit interire. Facta est mulier à Deo adiutrix viri, sed dolo serpentis personam sumpsit hostilem. Nihil in illa, nisi quod feriat, quod urat, quod interficiat. Nulla est hyæna, nullus basiliscus, qui cum illius voce & oculis conferri possit. Ah fuge ejus aspectum, fuge colloquium quicumque tuam optas salutem. Suum morem illa retinet, semper hominem expellit è paradiso.

4. Familiare hic est multas prætexere excusationes necessitatis, consuetudinis, putæ intentionis: Sed latitant sub specie boni ingentia mala. Inde enim prosiliunt nocituræ libertates, incauta colloquia, gestus leviores, modestiæ neglectus, crebra munuscula & quædam hilaritudo, quibus paulatim deponitur pudor & tota demum exuitur verecundia. Crescunt hæc per intervalla & qui rubore suffusus ad sola mulierum vestigia horrescebat, jam vultu constanti lascivientes oculos, nudatumque pectus intuetur & blando intus operante veneno prius dam-

na patitur, quàm periculum senserit. Sic paulatim rationis oculus caligare incipit, postea obcæcatur. Sic anima cælo nata affigitur humi, immemor Dei, immemor sui; donec flamma concupiscentiæ semper duraturo incendio absorbeatur. O miseri, quorum fœdæ & momentaneæ voluptates tam luctuoso exitu terminantur! omnes puto Sardonicis herbis saturos esse, moriuntur & rident.

5. Quid quæris stultus homo, inops proprii consilii, alieni desertor? Voluptates? Deus Cælo æternas reposuit. Vis hujus sæculi fallaces & excludi æternis? Ubi ratio, ubi prudentia? Cælum intueri & omnes ejus beatissimos cives. Olim panem cum cinere, potum cum fletu miscabant. Vidisses eos in mundo angustiis undique oppressos, sordibus obscuratos, semper lacrymis madidos, semper vigiles in oratione, extra omnem mundi lætitiā positos. Viam sibi ad cælum equuleis, gladiis & crucibus fecerunt. Respice infernum & desperatam damnatorum turbam ignibus, tenebrisque perpetuis sepultam. Hi falsa mundi gaudia, carnisque delicias & luxum olim amplexi, nunc serò cognoscunt quantum sibi nocuerint voluptates. Hæc sedulò contemplare & si credis, exhorresce. Momentaneum est quod delectat, æternum quod cruciat.

6. Quod si etiam in hac vita placet voluptas, cur non magis solida, vera, impolluta, immutabilis, quæ ex animo benè composito venit, ut de tuo te ipsum oblectes? Carnis voluptas mollis est, caduca, fucata, semper mero & unguento madens & timens publicari. Ejus statio fornice, popinæ & loca censorem metuentia. Si foris nitet, introrsus misera est. Cum incipit, tum extinguitur & in ipso sui usu perit. Voluptas verò animi tranquilla, excelsa, invicta, semper secunda & stabilis nec satietatem habet; nec pœnitentiam. Nullus eam pudor comitatur, nullus sequitur mœror, nec suum unquam possessorem destituit. Hæc si frui desideras, omnes carnis illecebræ vincendæ sunt. Vera enim voluptas est omnem contemnere voluptatem.

CAP. VI. De Avaritia. Malitia ejus perstringitur. Collatio pauperis & divitis. Opum fallacia & vanitas.

1. **H**Æc est Avaritiæ pessima fraus, quam prænoscere debes, ne decipiaris: occultat se, nec ullum reperies qui se avarum confiteatur. Ille divitias congregat, ut sibi & liberis prospiciat: hic ut pauperum indigentia consulat: alius ut redimat piis operibus peccata sua. Sed congestum atrum nemo istorum erogat; imò nova semper quaeruntur, quæ addantur acervo & dum quaerendo teritur tempus, elabitur vita, cui opes quaerebantur. Ut ægrorum sitim aqua non sedat, quam sitibundus placido amne fluentem videt & agitat manu; nisi os admoveat & gelidos hauriat latices: Ita Avarus nullâ re satiari potest, quia menti ejus, in qua residet Avaritia, thesauri & pecuniæ non possunt illabi. Animam Deo capacem solus Deus implere potest.

2. Congeratur in te, Avare, quicquid omnes locupletes possederunt, ultra Salomonis opulentiam fortuna te provehat: terram marmoribus, auro parietes, gemmis laquearia abscondas. Non tantum habere tibi liceat, sed calcare divitias. Accedant statuæ & picturæ & quicquid ars luxui serviens elaboravit: majora cupere ab his discas. Naturalia desideria finem habent, ex falsa opinione nascentia infinita sunt. Quid refert quantum tibi in arca, quantum in horreis lateat, si non computas acquisita, sed acquirenda? Toto eget mundo, cujus non explet mundus cupiditatem. Atque utinam considerares, quanta secum mala divitiæ afferant, quanta auferant bona: Invenires procul dubio quàm vera sit Apostoli sententia, *Radix omnium malorum est cupiditas*. Inde germinant fraudes, inde confurgunt bella hinc perjuria, hinc proditiones oriuntur. Tolle avaritiam & non est discordia: desinat avaritia & cessat ambitio. Hæc terram latronibus complet, mare pyratis, urbes tumultibus, domos insidiis, forum injustitiâ. Quædam nimirum societas, penè etiam nominis, est vitii & divitiis.

3. Confer, si placet inter se pauperem & divitem: cerne vultum utriusque. Hic plenus sollicitudinum tetricâ facie tristitiam animi prodit: ille serenâ fronte sincerum mentis gaudium ostendit: Hujus inter ærumnas cor exedentes bracteata felicitas est; illius mens mœroris vacua internæ pacis jucunditate perfruitur. Hic quærendi cupiditate anxius, amittendi metu miserrimus, ad omnes fortunæ injurias expositus, quò plus habet plus cupit. Ille in paupertate dirissimus optat quod satis est, nihil timens quia nihil habet quod sibi adhæreat, quod sibi eripi possit. Quàm lætos dies ducit pauper, quàm placidas noctes! Dives autem æger animi morbum suum, quocunque pergit, secum trahit spinis undique circumseptus. Sed lethalis est sopor, qui non sentit aculeos.

4. Audi miser, cujus inextinguibilis avaritia est. Omnibus licet locis recta tua resplendeant: licet immensos pecuniarum acervos possideas: quamvis ultra mare latifundia tua extendantur: veniet tamen, veniet dies ab æterno statuta, quâ hæc omnia simul cum vita amaro & invito animo deferes. Abibunt, peribunt hæc omnia, propter quæ pereundum tibi erit. Tunc demùm intelliges quàm contemnenda mireris, simillimus pueris, quibus omne ludicrum in pretio est. Illos reperti in littore calculi leves, & aliquid varietatis habentes delectant: tu circa auri glebas, splendorosque lapillos insanis carius ineptus. Non dico ut divitias non habeas, si te Deus divitem fecit, sed ut habeas nulli detractas, sine cujusquam injuria partas, sine sordidis quæstibus, sine sollicitudine & superflua cura. In domum illas, non in animum recipias, paratus his carere cum Deus voluerit. Ille verè locuples est, qui divitiis non eget. Ne expectes, ut fur vel casus eripiant tibi quæ possides, occupa tu eorum vices & aufer tibi ipsi animo circa exteriora indifferenti, quicquid alii auferre possunt. Tuus eris, si hæc tua non erunt.

5. Disce à te remove pompam & cultum victumque tuum non ad exempla compone, sed ut Christiani sua-

dent mores. Potest paupertas se in divitias convertere advocatâ frugalitate. Exiguum natura desiderat, non esurire, non sitire, non algere. Potes habitare sine marmorario fabro, potes vestiri sine commercio Serum. An non sitim extinguet poculum, nisi gemmeum aut crystallinum sit, quo simul bibas & timeas? Gladius non scindit panem, nisi ebur & margaritæ in capulo niteant? Pelvis fictilis non excipiet manuum sordes? Nec lumen lucerna ministrabit, nisi sit aurificis opus? Auro servit, qui se auro ornari putat. Quàm utilius foret veras amare divitias, quæ hominem meliorem faciunt, quas nulla fortunæ iniquitas, nec ipsa mors auferre potest? Quid pauperiem times integrum Regnum ferens in corde? Regnum Dei intra te est. Absit ut aliud bonum quæras. Quære bonum tuum: *Nemo bonus nisi solus Deus.* Hic tibi possessio & regnum sit, in quo sunt omnia bona, omnes thesauri. Cui Deus totum est, huic mundus nihil est.

6. Quicquid nitidum, quicquid magnum in mundo apparet, inane est, fictitium est, nihil est. Quid miraris cum vides hominem auro & purpurâ indutum, & magnâ servorum catervâ stipatum? Pompa est. Ostenduntur hæc omnia, non possidentur: & dum placent, transeunt. Non capio hujus rei fidem à Lycæo, vel à Porticu, non à cruce Christi, non ab æterna Dei sapientia; sed ab ipso mundo, ab ipsis vanitatum mancipiis. Audi Amanum opibus, potentiâ, honoribus super omnes tunc mortales eximium. Convocat auditores & coacto cœtu omnia nihil esse pronunciat. *Nihil*, inquit, *me habere puto*, & causam adjecit: *Quamdiu videro Mardocheum sedentem ante fores Regias.* O ludibria! ô cæcitatem! Sæpe legi & audiivi omnia nihil esse collata cum bonis, quæ virtus parit, quæ nutrit æternitas: sed vehementiùs depressa sunt, coram nihil visa sunt nihil. Nihil igitur facis, si nihil spernis. Spernendum est aliquid quod in te sit, quod aliquid sit. Comprimenda cupiditas, ac veluti sub vinculis habenda, ut assuescas colere paupertatem & usu rerum res ipsas metiri. Facile autem contemnes omnia, si semper cogites te moriturum.

CAPUT VII. *De Ira. Character irati. Effectus, causa,
& remedia Ira.*

1. **I**Rascor iræ. Sola hæc ira iusta est adversus monstrum rabidum & execrabile, adversus affectum maximè implacidum & turbulentum, quid si semel invaserit hominem, vix in eo humanæ naturæ vestigia relinquit. Ira brevis insania est, sui impotens; armorum, sanguinis & suppliciorum avida; decoris oblita, necessitudinum immemor, in ipsa irruens tela ut alteri noceat; ruinis similima, quæ super id quod oppresserunt franguntur. Linq̃uit decor omnis iratos. Flagrant & micant oculi, tumescunt venæ, horrent capilli, quatiuntur labia, strident dentes, spumant ora, rabida vocis eruptio colla distendit. Non est ullius affectûs facies turbatior. Fœdatur vultus, contrahitur frons, nutat caput, vacillant pedes, agitantur manus, & totum corpus indecorâ jactatione huc illuc circumfertur. Adjice minaces gestus, complosas manus, pulsatam humum, percussum pectus, evulsos crines, scissa vestimenta & sanguinem ab innis præcordiis exæstantem. Qualem putas intra esse animum, cujus extra imago tam fœda est? Qualia Poëtæ inferni monstra finxere ignibus ardentia, succincta serpentibus, diroque mugitu perstreptentia: talis est irati habitus, turpis, cruentus, æstuans, crudelis & in ferinam rabiem degenerans. Cætera vitia licet abscondere & in abdito alere: ira se profert & in faciem exit, ac velut ignis omnia corripit: quantoque studiosius eam tegeré conaris eò ampliùs effervescit. Modi nescius est, nec frænum patitur, quem ira possedit.

2. Reliqua item vitia certis quibusdam finibus coërcentur: iræ nihil intactum, nihil est inaccessible: cælum ipsum petimus iracundiâ. Hinc blasphemix, hinc querimonix adversus Deum; hinc de ejus providentia motæ ab impiis controversiæ. Nec his dumtaxat irascimur, à quibus nos læsos existimamus, sed futuræ etiam injuriæ co-

gitatione offendimur & qui facturus esse injuriam, falsâ plerumque imaginatione, creditur, jam fecit: adeo ingenioli in vitiis sumus. Sæpè nescimus quibus irascamur, irascimur tamen: & si alius desit, in quo impetus ille frangatur, contra nos ipsos excandescimus. Ut verò scias non ex sola injuria nasci hunc affectum, iræ etiam nostræ sentiunt rabiem, qui nec offendere nos possunt, nec contumeliâ afficere. Sic vestimenta sæpè scindimus, vasa projicimus, frangimus calamum, laceramus chartam, cum his uti ex animi sententia non valemus. Sic in furorem sæpè nos agit aut observatus calix, aut mensa negligentius posita, aut parùm agilis puer, aut tracti subsellii stridor & alia multa, quæ iram nostram nec meruerunt, nec sentiunt. Sic refractarius equus & contumax, sic canis oblatrans & perstrepenres aviculæ; sic importunus muscarum volatus, aut culicum morsus bilem concitant & impatientiæ nostræ pœnas luunt. Vide quàm demens sis. A rebus sensu carentibus & à brutis animantibus exigis pœnas, quibus par esset tuam potiùs insaniam castigare.

3. Quòd si libeat iræ damna & effectus intueri, nulla pestis humano generi pluris stetit. Videbis cædes & urbium clades & totarum exitia gentium. Videbis pestilentiam manu factam & magnam occisorum struem, fusique sanguinis rivos flumina inficientes. Aspice nobilissimarum civitatum fundamenta vix notabilia, has ira dejecit. Aspice solitudines sine habitatore desertas, has ira exhausit. Aspice incendia domos concremantia, violatos fontes venenis, extinctas familias; hæc scelera ira patravit. Ferarum conventum dixeris non hominum, nisi quòd illæ inter se placidæ sunt, hi mutuâ laceratione se perimunt. Accedit huic vitio hæc pernicies, quòd hominem exuit similitudine Dei, cujus opera tranquilla sunt: mentem obcæcat ne verum videat, ne aliorum monitis obsequatur: omnes animæ facultates turbat & pervertit, eumque pessimè totum hominem afficiat, vix illi tamen

ulla tarpitudo inesse creditur, adeò vulgus gloriosum existimat irasci. Sed præstat ad remedia accedere, quibus hæc prava affectio, si non tolli omnino, rationis saltem imperio subjici & ad salutarem modum cogi possit.

4. Ante omnia optimum est primum iræ irritamentum protinùs spernere & ipsis repugnare principiis: nam si cœperit ferre transversum, difficilis ad salutem recursus est. Faciet quantum volet, non quantum permiseris. Cum hostis portis se intulit, modum à captivo non accipit. Facilius enim est non admittere perniciofa, quam admissa moderari. Pars superior mundi & ordinatior, ac propinqua sideribus nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, sed caret omni tumultu: inferiora sunt quæ fulminant. Ita animus sublimis, quietus semper & compositus, ac in statione tranquilla collocatus, intra se mala premit, quibus ira contrahitur & verbis suis minimum libertatis permittit: scit enim cum iratus fuerit, mala non tolli; sed fieri graviora. Sicut aves, dum viscum trepidantes excutunt, plumis omnibus illinunt: sic omnis indignatio in tormentum suum proficit. Plus nocet ira, quam injuria. Qui irascitur, se ab alio contemptum putat; verus autem aestimator sui non vindicat, quia non sentit. Ultio confessio doloris est. Non est magnus animus, qui repetit mordentem.

5. Auditâ voce maledicentis statim animadvertendum, non quid illum audire, sed quid te deceat loqui. Non tantum licere debet alienæ perversitati, ut serenitatem tuam obducatur. Deus, qui omnia potest, tot improbos homines suffert, tu ceteris deterior unum ferre non poteris? Ridiculum est te non corrigere malitiam tuam, quod potes; aliorum velle tollere, quod non potes. Si tot peccatorum reus es, quicquid pateris nihil est comparatione gehennæ, quam mereris. Quis es tu, cujus aures lædi nefas sit? Seipsum offendit, quia peccat, qui facit injuriam: tibi enim quid accidit? Id quod ab æterno decretum est pro tua salute. Audi quid dicat Deus. *Si dimiseritis, &*

ego dimittam vobis. Ad hoc tonitruum si non expergisceris, non dormis, sed mortuus es. Danda est alienis vitiis venia, ut tuis imperes.

6. Tollenda ex animo suspicio est fallacissimum iræ incitamentum. Ille me parùm humanè salutavit, ille inchoatum sermonem citò abruptit, illius vultus aversior visus est. Nec deerunt suspicioni argumenta & conjecturæ, cùm semper ad malum creduli simus. Major injuriæ pars constat vitio interpretanti. Quare simplicitas necessaria est & benigna rerum æstimatio. Age contra te absentis causam, sitque tibi hoc vitium suspectum, quod quæ inviti audimus, libenter credimus & antequam judicemus, irascimur. Dandum semper est tempus, veritatem dies aperit. De parvula summa judicaturus res tibi sine teste non probaretur, amicum verò condemnas, antequam audias? Rebus quæ referuntur statim fidem adhibere, imprudentis hominis est. Multi mentiuntur, ut decipiant; multi, quia decepti sunt. Qui aliquid clam dicit, penè non dicit. Quid iniquius, quam secretò credere, palam irasci? Denique non expedit omnia videre, omnia audire. Non accipit injuriam, qui nescit.

7. Cùm scis aliquem malè loqui de te, interroga conscientiam tuam, an ipse priùs de illo loquutus sis. Tum cogita de quàm multis loquaris. Faciet te moderatiorem respectus tui, si te ipsum consulueris. Nam cur alienæ luxuriæ non ignoscis, qui nihil tuæ negasti? cur mendacia persequeris, ipse perjurus? cur ipse perfidus, fidei acerrimus exactor es? cur tibi licentiam in alios permittis, in te non vis? Succurrat non tantùm quid patiaris, sed quid feceris. Quicquid in alio reprehendis, invenies in sinu tuo. Omnes mali sumus, communi vitio danda est venia. Et si nihil tale fecisti, at potes facere. *Qui stat, videat ne cadat.*

8. Quid novi sit, si inimicus nocet, amicus offendit, filius labitur, servus peccat? Hæc omnia ita consueta sunt, ut rosa verè, fructus æstare. Sicut properanti per fre-

quentia urbis loca alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi: ita in hoc vitæ actu dissipato & vago multæ incidunt querelæ, multa impedimenta. Cur indignaris à viro malo injuriam passus? Quod suum erat fecit. Tu verò, si bonus es, boni viri munus exerce: cura ut illum bonum facias. Hoc autem non fit ultione, sed patientiâ & beneficiis: & si non bonum, saltem benevolum reddes: si neutrum, te procul dubio meliorem efficies. Ille detraxit de fama tua, graviter tibi infensus est. Quid hîc tu? Non credo. Si quid dixit, errore deceptus dixit, mente non malâ, zelo bono, prodesse voluit, aut certè læsus à me fuit. Non est injuria pati quod prior feceris. Verè illam culpam admisi, reus sum, æquum est justitiæ cedere. At gratis impugnor & sine culpa. Quid inde? Christum imitabor & dicam cum Propheta, *Obmutui & non aperui os meum, quoniam tu fecisti*. Aliena dicta aut facta tibi mala non erunt, etsi reverà mala sint; nisi malè eis utaris. Talia sunt, qualis usus eorum.

8. Quæ est causa offensionis? Opinio. Tolle damni opinionem & nihil nocebit tibi. Nulla res attingit, aut movet animum, aut ad ipsum intrat: solus ipse se ipsum movet & quale tulerit judicium, talia fiunt ea quæ accidunt. Nihil te lædet, nisi tu te ipsum læseris. At malus est, inquis, qui me persequitur. Expecta, dabit alteri pœnas, quas debet tibi & jam sibi dedit, quia peccavit. At ratione præditus est? quare non emendat se? Et tu qui ratione præditus es, cur non corrigis impatientiam tuam? cur non vincis in bono malum? Aliena vitia in oculis habes, à tergo tua sunt. Sed age quisquis es, cui dulce videtur ulcisci, datur tibi optatæ ultionis facultas, cum hac tamen justissima lege, ut à majori incipias. Ordo injuriæ præscribat ultionem. Graviorem omnium hostem iram tuam habes, hæc plus te offendit: ab ista auspicare vindictam. Non sunt quærendi in platea adversarii, dum infensor domi latet. Plato iratus in servum, manum quam percussurus sustulerat, suspendit dicens, Cæderem, nisi

irascere. Prius voluit iracundiam flagellare, quàm servum; digniorem flagris existimans dominum irascentem, quàm servum negligentem. Quò quisque honestior est, eò fortius iram comprimit.

10. Iudices & qui præsunt populis iram interdum ostendere debent, ac etiam exhibere; ita tamen ut rationem non præveniat, sed quasi ancilla subsequatur. Corrigendus est qui peccat & castigandus, sed sine ira. Si vir bonus irasci turpiter factis debet, omnis illi per iracundiam vita transibit. Quod enim momentum erit, quo non videat improbanda? Deficiet, si toties à se iram, quoties causa poscet, exegerit. Placidus itaque & æquus errantibus, talem effectum erga illos habebit, qualem medicus erga phreneticos. Sicut non commoveris ob algores & fervores, qui à tempestatibus suas vices obeuntibus inducuntur: ita nec irasci debes propter injurias, quas improbi homines pro sua natura inferre solent. Ægri intemperantes sunt, in quibus nihil est sani. Satis acerba erga contumeliosum vindicta est, nullam petere ab eo vindictam. Ille lædit ut doleas, si tu non doles, ipse dolebit videns ereptam sibi contumeliæ voluptatem: adeò fructus injuriæ in sensu & indignatione patientis positus est. Convitia, si irascare, agnita videntur, spreta exolescunt. At turpe est, inquis, contemni, læsumque honorem non reparare. Imo turpe est timore contemni, non enim hoc timet nisi qui contemni dignus est. Non respicit sapiens quid homines turpe judicent: nihil illi turpe nisi peccatum. Contemnor, ait, ab aliquo? Ipse viderit. Ego curabo, ne quid contemptu dignum agam, aut loquar. Odit me aliquis? viderit. Ego omnibus ero placidus & benignus. Sic invicta patientia improborum malitiam superat & fatigat; Deumque imitatur, qui ignoscit, qui patientissimus est & scelera nostra suis beneficiis vincit. Majoris animi est non agnoscere injuriam, quàm ignoscere.

CAP. VIII. De Invidia & Acedia. Vtriusque
descriptio & curatio.

1. **I**Nvidia sui vindex prius in propria sævit viscera, quam in proximi bona. Alia vitia ultrix pœna à tergo sequitur, huic etiam præire solet. Invidus enim alienam felicitatem suum facit tormentum & de vicini pinguedine ipse marcescit. Simul peccat & plectitur, quem hæc pestis invasit. Cætera vitia certo alicui bono contraria sunt, hoc omnium bonorum inimicum est, omnium rerum naturam pervertit. Adversatur divinæ bonitati, cui proprium est omnia bona sua communicare: adversatur statui Beatorum, qui aliorum felicitate ut suâ potiuntur: adversatur Christianæ charitati, quæ de bonis etiam inimicorum lætatur: adversatur denique legi naturæ, quæ nos omnia bona nostra aliis etiam optare jubet. Sicut oculus eo morbo affectus, quem Ophthalmiam Medici vocant, splendidis omnibus offenditur: ita invidus aliorum virtute & claritate cruciatur. Invidia dicitur, quia alterius excellentiam nimis videt.

2. Invidet Sathan, sed hominibus, sociorum nemini: tu verò homo cum sis, hominibus invides, quod nec diabolus quidem facit. Hoc autem animi pusilli est & proprio iudicio se ad infima abjicientis: neque enim alteri invideres, nisi eum meliorem te & superiorem arbitrare-
ris. Vis invidiâ carere? Sperne hujus mundi fugacia bona & dilige æterna. Amor æternitatis mors invidiæ est. Non potest mortalia bona aliis invidere, qui sola sempiterna concupiscit. Quis unquam Princeps futuri invidit, aut sarcinatori artium suarum vilia servitia? Non se demittit ad hæc infima mens sublimioribus occupata. Nonne satis est propriis malis angi, quæ tam multa sunt, nisi & aliena bona te torqueant? Nunquam eris felix, si te cruciat felicior. An putas bona, quæ invides, alteri erepta ad te posse transferri? Habet proximus tuus divitias, floret scientiâ, supereminet dignitate. Hæc omnia

C. Bona Opusc. Spirit.

X

tua erunt, si ipsum amaveris. Plurimis abundat bonis, qui amat aliena.

3. Jungo Invidiæ Acediam, quia utraque tristitia est: illa de alieno bono, hæc de proprio. Utraque ad pusillos spectat; nam *Parvulum occidit Invidia*: & Acedia vitium est languentis animi, bonorumque spiritualium tædio laborantis, qui rei magnitudine ac difficultate deterritus nihil unquam homine dignum aggrediatur. *Vult & non vult piger*, semper varius & inconstans, sibi gravis, aliis molestus & continuo sui tædio pœnæ incubans suæ. Similis est trocho, qui in orbem quidem agitur, sed non progreditur; atque ita per flagri vim movetur, ut tamen semper insistat. Voluisse eum aliquid deprehendes, sed non fecisse. Omnis ejus operatio insipida & instar repentis aquæ vomitum provocans non hominibus tantum, sed & ipsi Deo. Frustrâ igitur salutem speras, nisi excusso torpore generosos assumes spiritus & acrioribus stimulis ad magna te cogas. Ut avis ad volatum, ita homo nascitur ad laborem; Et ut desint labores pro Deo assumpti, satis cuique pœnarum imponit mundus. Quantum ille laborat, ut divitias consequatur? Quantum ille patitur, ut ad optatam perveniat dignitatem? Magno vitia coluntur. Quod si fugacia bona tanto sudore mercaris, cur non parem adhibes diligentiam ad felicissimam æternitatem comparandam? Ah pudeat segnem esse in re tanti momenti. Brevissimus labor est, merces æterna. Nihil est tam arduum & tam difficile, quod mens humana Deo duce non vincat. Fortiter aude & difficultatum spectra disparebunt. Quicquid sibi animus imperavit, obtinuit. Age quod potes, omnia poteris. Adjuvat facientem Deus.

CAP. IX. *De Superbia, Ambitione & inani gloria. Icon
superbi. Dignitatum vanitas & pericula. Tumoris
mala & alexipharmaca.*

I. **S**uperbia, ambitio, & inanis gloria cognata sunt vitia, è quibus tanquam Oceano omnium malorum flumina oriuntur. Nam cum sibi pro fine propriam excellentiam proposuit homo, huc omnia dirigit, spreto Dei cultu, neglectâ hominum reverentiâ. Et si illi aditus ad gloriam non patet nisi per scelera: per scelera ad gloriam ibit; viamque sibi ad prætensum decus aperiet, per dolos & fraudes, proximique ruinam & cædem. Superbus Deo odibilis, humano generi intolerabilis, omnia studia & opera sua ad captandam hominum laudem inflectit. Se gradu potiori dignum putat, sibi que in illo maximè complacet. Majora viribus temerè aggreditur, omnibus negotiis se ultrò ingerit, se ipsum impudenter extollit, cæteros aspernatur. Callide simulat humilitatem, ut à se removeat ambitionis suspicionem. De gradu dejectus omnia querelis implet, suscitaturque rixas & odia. Erga inferiores ferum se & truculentum exhibet: erga superiores assentator est quovis mancipio timidior & obsequentior. Bona, si quæ habet, non Deo, ut par est, sed sibi arroganter attribuit. Affectat in omnibus videri, deque rebus altissimis, quas ignorat, quasi ex propria experientia subtiliter differit. Aliorum facta curiosè inquirat, temerè judicat, severè damnat: auget vitia, laudem imminuit. In sermone & incessu fastum quemdam præ se fert aliorumque contemptum. Odit correctionem, respuit consilia, monitis non acquiescit. Bona sibi opinatur adesse, quibus caret: & quæ habet multò majora sibi fingit, quàm sint. Ideò indignatur & ad pessima quæque flagitia se dejicit, si cæteris tanquam dignior non præferatur, si se & sua negligi suspicetur. Fluctuat cor ejus perpetuis motibus, quia cum honor quem cupit, in aliena sit potestate, necesse est illum turbidis affectibus conti-

nuò agitari. *Initium omnis peccati est superbia.*

2. Pone in statera, si sapis, & compara cum minima æternæ felicitatis particula quæcumque tibi optanda in hoc sæculo videntur, regna, imperia, orbem denique totum; excutiet illa suo pondere mundum universum cum pompis suis, tanquam folium, quod vento rapitur. Erige te ergò ad æterna & te dignum fac cælo, cui natus es. Excute superbas tuæ excellentiæ cogitationes & te veris bonis metire. Si te Cæsar adoptasset in filium, quis ferret supercilium tuum? Nunc autem Dei filius es, Christi sanguine redemptus: cur non cogitas originem tuam? cur te abjicis ad terrena tuo genere prorsus indigna? Ad Cæli & siderum dominatum te vocat Pater: ad possessionem semper duraturam. Hic ingentes sume animos, hanc promissione extollere, ab hoc Patre nobilitatem tuam jacta, ad ejus similitudinem mores tuos compone. Hæc est via, quæ ad veram gloriam perducit.

3. Quid sunt sceptræ? quid coronæ? Fulgidæ compedes & clara miseria, quæ si plenè hominibus nota esset nunquam de solio litigarent. Plura essent regna, quàm reges. Magna servitus est, magna fortuna. Isti, quos vulgus beatos censet, longè aliter de se sentiunt: nam gravior ipsis incumbit felicitas, quæ graves illos populo reddit. Tunc laudant otium lene & sui juris. Tunc odio est illis fulgor, quem priùs admirabantur. Tunc attoniti & tremantes de terrenorum vanitate philosophantur. Tunc mortem formidant & tremendum Dei judicium, ante cujus conspectum nihil proderit tanto studio quæsita dignitas, tot parta sudoribus & empta sanguine. Sic igitur vive, ut securum te inveniat illud tribunal. Qui nunc humiliatur, tunc exaltabitur.

4. Insanis, si te putas adeptâ dignitate securum & quietum fore. Quod olim licuit, jam non licebit: minor licentia in magnis est. Quò altior fueris, eò magis vitia tua apparebunt. Non latet qui in fastigio est. Si qua tibi olim tranquillitas fuit, jam periit. Nullum tibi secretum

liberum erit: nullum poteris diem ex arbitrio tuo dispo-
nere. Magni sunt ex alto casus. Frustra requiem ibi
quæris, ubi omnes periculum, & laborem, multi mise-
rum vitæ exitum invenerunt. Non capiunt securas dapes
regiæ mensæ. Auro & gemmis bibuntur toxica. Quot
Reges proprio sanguine solium purpurarunt? Lubrica in
summo statio est, pendula omnia & præcipitio proxima.
Tutius itur per plana. Quàm magnus admirantium &
plaudentium numerus, tam magnus invidentium est.
Quanti ibi insidiantium acervi & oppugnantium? Quàm
intuta omnia & suspecta? Non servis fides, non amicis,
non filio, non fratri. At humi jacentem domum non intrant
scelera. Securus vivit qui latet. Nullum timet, quem ne-
mo timet.

5. Si equum videres, aut canem inter cætera suæ spe-
ciei individua principatum assumere, numquid risum co-
hibere posses? Tu verò majori cachinno dignus es, si su-
per reliquos homines te extollis, quòd ditior aliis, seu
potentior sis. *Quid superbis terra, & cinis?* Nemo efferri
potest nisi ex proprio bono. Quod est autem tuum bonum,
si omnia à Deo accepisti? Nihil tuum nisi peccatum.
Quod si omnia accepisti, illi redde gloriam, qui tibi bo-
na sua largitus est. Numquid equus equo præfertur, quia
multum pabuli habet & multum hordei, quia frænum
aureum & gemmara ephippia? Nequaquam; sed qui
celerior est alium antecellit. Ita homo, ni stultus sit,
gloriam ex eo non quæret, quod est extra se: Sed melior
inquis, sum & nobilior cæteris. Si hoc dicis, omni ho-
nore indignus es, quia nemo dignè honoratur, nisi vir
bonus, qui honorem spernit & gloriam. Vera nobilitas
nescit extolli & ubi vitæ splendor est, ibi quoque mode-
stia reperitur. Maxima sublimium gloria est, quàm maxi-
me se submittere.

6. Cognosce conditionis tuæ imbecillitatem, metire
corpusculum tuum, multa reperies in te ob quæ deprimi
debeas, nihil quo possis extolli. Noli Geometras &

Philosophos spernere, omnis terra punctum est. Quàm miserè desipis, si regna in puncto statuis & dividis dominationes. In parvo nemo magnus. Hæc terra, quam tumido incessu premis, mox te premet: nec ampliùs ex ea possidebis, quàm frigidis & putrescentibus membris occupabis. I nunc & in hoc nihilo magna & immortalia ædifica. Hic furores tuos, hic elatam exerce insolentiam. Dilata hic cupiditates tuas, hic acies, hic bella molire. Cum multum insanieris, serò tandem cognosces quàm vana dignitatum nomina, quàm fallaces honorum tituli fuerint. Vitreum est quicquid hic lucet, dum splendet frangitur. Magnæ arbores diù crescunt, unâ horâ extirpantur.

7. Magnum superbiæ irritamentum præcidisti, si lateas. Nemo oculis suis lautus est, nec paucorum quidem & familiarium, sed apparatus vitiorum suorum pro modo turbæ spectantis expandit. Quis eam, quàm nulli ostenderet, induit purpuram? Quis posuit secretam in auro dapem? Quis sub umbra rusticæ arboris luxuriæ suæ pompam solus explicuit? Ambitio scenam desiderat, nec ullibi potentiùs vires suas exerit, quàm inter hominum laudes. Apis si mel fecit, equus si cucurrit, arbor si fructum protulit, nihil ultra quærunt: homo plausum desiderat, digitoque monstrari, & dici, Hic est. Sed si attentius consideraveris, qui sunt isti, à quibus optas laudari, nihil facilius quàm vulgi plausum contemnes. Homines vani & mutabiles sunt, quos sæpè dicis insanire, qui se omni horâ amentiae damnant & sua sæpè reprobant consilia. Brevis vita est & laudantis & ejus qui laudatur; fitque id in angulo terræ, quæ punctum est; ac ne ibi quidem omnes consentiunt, nec quispiam sibi ipsi. At magnum est laudari à posteritate. Ab his nimirum quos neque vidisti, nec unquam videbis. Cur non doles te non fuisse laudatum ab his, qui ætatem tuam antecesserunt? sed finge immortales eos fore, qui tui recordabuntur, tuique futuram immortalem memoriam: quid hoc tibi mor-

tuo proderit? quid prodest vivo? Sæpè laudaris ubi non es & cruciaris ubi es. Pretium cuiusque rei in ipsa est; nec melior fit, si laudetur; nec deterior si laude careat. An sol, si desint spectatores, de luce quidpiam amittit? An carebit dulcedine ficus, flos venustate, gemma nitore, nisi encomiis celebrentur? Magnum argumentum est animi ab altiori sede venientis laudes hominum aspernari & seipso contentum esse. Laudes perdis, si desideras: nam quid laudabile in te est? quanta est fragilitas tua, quanta miseria, quanta salutis tuæ incertitudo? Servus inutilis es, etsi omnia feceris, quæ præstare teneris. Quà verò fronte audebis dicere te omnia fecisse quæ debes? Time igitur ne intus non sis quod foris diceris: & cave ne ea laudentur in te, ob quæ ipse displices tibi. Redde Deo: quæ ab ipso habes, esse, vivere, intelligere: nihil supererit tibi nisi peccatum. Nihil ergo cum sis, de nihilo gloriari non potes. Incipies esse aliquid, cum te nihil esse cognosces.

CAP. X. *De totius corporis, sensuumque exteriorum moderatione. Quantum corpori indulgendum. Castiganda oculorum licentia. Vestium luxus damnatur.*

I. **H**anc sanam & salubrem vitæ formam teneto, ut corpori tantum tribuas, quantum valetudini satis est. Durius tractandum, ne animo male pareat. Indulgendum illi non serviendum. Cibus famem sedet, potio sitim extinguat, vestis arceat frigus, domus munimentum sit adversus injurias temporum: ad alia, quæ inutilis labor veluti ad ornamentum adjecit, subsiste pavidus & time. his enim insidiæ adversus animam parantur. Omne honestum vile est ei, cui nimis carum est corpus, qui pro illo nimium timet. Major es, & ad majora genitus, quam ut sis vile mancipium corporis tui; quod equidem non aliter respicere debes, quam ut vinculum animi & libertatis. Vir probus & sapiens ejus curam habet, non tanquam propter ipsum vivat, sed quia sine illo non potest. Corpus

instrumentum est animæ. Quis autem artifex neglectâ arte in curandis instrumentis tempus terit? Hebetis ingenii est circa corporis ministeria occupari.

2. Quia per sensuum fenestras mors in animam ingreditur, stude illos à terrena vita ad cœlestem traducere, eosque sensum abducito à nimia operis quod exercent attentione, ne se avidius rerum terrenarum delectationibus immergant. Servire sensus debent, non imperare. Oculorum in primis castiganda licentia, nam cum celerrimè videant, rerumque plurimarum imagines ad phantasiam & indè ad mentem transmittant, gravium peccatorum semina in appetitu excitant, nisi firmâ custodiâ muniantur. Si exterioris oculi rectitudinem interioris puritas comiteatur, Dei vestigia ubique impressa reperies: & cum Deum in creaturis venerari didiceris, ex his suaviter attolles animum ad divinæ Majestatis contemplationem. Mulier compta elaborata luxuria est, nunquam in ea figas obtutum, quia peribis. Comœdias, choreas, torneamenta, theatrales ludos ne spectes; dissipant enim mentem & ludicris occupant curis, ut se ad cœlum erigere nequeat. Ubi errat oculus, errat affectus.

3. Auditus sensus est disciplinæ, per quem notio veritatis & sapientiæ quasi per januam mentem ingreditur. Sepi itaque aures providâ circumspectione, ne pro veritate mendacium, pro sapientia stultitia in penetralia cordis irrumpant. Claude illas oblocutionibus, claude susurris, claude nugis & rumoribus, claude otiosis narrationibus; omnique rei, quæ nihil ad animæ profectum confert. Sicut qui audivit symphoniam, fert secum in auribus modulationem illam & dulcedinem cantûs, etiam cum discessit; ita malus sermo, quamvis non statim officiat, semina tamen in animo relinquit, quæ diutius hærent & ex intervallo recurrunt. Deum intus loquentem eò frequentius audies, quò rarius homines audieris. Omnia odoramenta arte confecta effœminatorum sunt & malè audientium. Ideò rejecto omni odore, fac ut bonis mori-

bus suavissimam virtutum fragrantiam redoleas. Gustum verò castigabis abstinentiâ & sobrietate: Tactum ciliciis, verberibus, duriori strato, aliisque asperitatibus. Satius est corpus affligere & servare; quàm noxiis blanditiis & ipsum & animam perdere in æternum.

4. Cùm ex habitu cultuque corporis internus animi status palam fiat, ea procul à te sint quæ solent indicium esse animi pravi & perturbati. Qui olim sapientes inter Ethnicos dicebantur, nec digitum quidem sine ratione exerere viro probò permiserunt. Tantam à te rectitudinem non exigo, sed opto: idque edico, ut abstineas à risu, à scurrilitate, à dissoluti hominis licentia, à manuum gesticatione, à præproprio incessu. Ut nihil in te appareat, quod possit offendere intuentes; non sordes vestium, non frontis rugæ, non motus incompoti, non signa contemptûs, seu animi abalienati, non quicquid nauseam vel fastidium parit. Multa possunt honestè fieri, quæ non possunt honestè videri.

5. Homo nudus creatus est & non erubescerebat; non enim poterat rubore eum afficere nuditas ignorata. Postquam verò peccavit, abjectâ innocentiae chlamyde, quæ satis eum tegebat, externa vestis pudori velando necessaria fuit. Sed quod olim in pœnam irrogatum fuit, nunc in dignitatis prærogativam transivit. Queruntur vestimenta, non quæ tegant, sed quæ ornent, quæ alienis oculis ac libidini placeant. Index animi vestis est. Nimia ejus accuratio, totusque vultus de speculo & capsulo muliebris ingenii est. Pudebit cultûs exterioris, si cogitaveris quid eo tegatur. Qui habet intus ornamenta virtutum non quærit externa. Ostentari virtus sine fūco gaudet, quicquid addideris minus est illâ. Vanus hominum error est fulgere purpurâ, mente sordescere. Quidam se catenis onerant, sed quia aureæ sunt, infamiam servitutis non metuunt. Aliquos non ligat aurum sed figit, nam per vulnera infigitur auribus, è quibus sæpè patrimonia pendent, & quæ olim pœnarum nomina, nunc ambitionis sunt.

Non paucos videbis inter pectinem & speculum diu occupatos, qui magis solliciti de capitis sui decore sunt, quam de salute. Ita prævaluerunt stultorum hominum depravata iudicia, ut se rebus ornari putent, quas calcare deberent. Sit igitur vestis tua artis expertus, non ad pompam, sed ad necessitatem, infra fastum, supra sordes & ad vitæ conditionem temperata. Auro te licet & margaritis exornes, sine Christi decore deformis es. Hic est decor qui semper manet, qui non carnem morituram, sed te ipsum intus exornat. Insana ambitio est finum tegere auro.

CAP. XI. *De Custodia lingue. Quanti momenti sit & quàm difficilis. Quid in sermone servandum, quid vitandum. Qualiter toleranda vitiosa aliorum lingua.*

1. **T** Anti momenti est custodire linguam, ut majori curâ servanda sit, quàm pupilla oculi, quia mors & vita in manibus lingue. Qui eam cohibere nequit urbi patenti absque murorum ambitu comparatur. Vix tamen domari potest sine speciali Dei auxilio. Domat homo leonem, domat taurum, domat tursum & non domat linguam suam. Innata est enim naturæ humanæ loquacitas, ut quod cupit & concipit statim proloqui gestiat. Tum lingua vicina est cerebro, os phantasæ, ut quod illa cogitat, mox derivet ad os & in verba effluat. Docuit te natura quàm sit necessaria lingue custodia, cum duplex ei munimentum objecerit dentium & labiorum. Sicut autem odor unguenti pixidis ore non obstructo evanescit, ita patente oris janua omnis animi vigor dissipatur. Malè sibi attendit, qui lingue jugiter non attendit.

2. In omni locutione cautus esto, illam comprimens immoderatam affectionem, quâ plerique impelluntur ad sententiam vix conceptam temerè effutiendam sine examine & delectu. Fuge duplicitatem & simulationem, sensusque animi absque involucro & ambiguitate purissime profer. Data est tibi à Deo loquendi facultas, ut eâ res sicuti sunt verè & candidè enuncies. Loquuturus ipse

te consule, an ullus in te exæstuet affectio immoderata, nec quicquam linguæ permittas, donec commotio cesset: alioquin plura effundes, quæ te postea dixisse pœnitebit. Facile filebis, si nulli perturbationum clamores in corde perstreant: si fuerit in anima solitudo & serenitas. Non potest esse alius sermoni, alius animo color. Si mens sana est, si temperans, si composita; sermo quoque ficcus ac sobrius erit. Eâ vitiatâ, hic quoque afflatur. Cujus notæ quisque sit, indicium oratio est.

3. Nullus sit sermo otiosus. Sicut eligis quo vescaris, sic elige quod loquaris. Cibus per os ingressurum examinas, cur non verbum egressurum, quod sæpè in domo tua graves tragœdias excitat, quàm cibus in tuo stomacho? Assuesce plurimum tecum, minimum cum aliis loqui. Viros sapientes sæpè pœnituit locutos fuisse, nunquam vero tacuisse. Animalia quæ sapientiora censentur, parùm quoque vocalia sunt. Garrulitas vitium puerorum & mulierum est, quibus minus rationis inest. Nihil virtutis in eo est, è cuius ore non nisi vana & inutilia prodeunt. Si Deum amares, si tuæ salutis studiosus fores, omnia colloquia tua de Deo essent, de virtute & perfectione. Nescit amor mentiri, tegi non potest. Profunditur quisque in ea, quæ amat, quæ latent in mente frequentius ad linguam recurrunt. Idèd minùs libenter de rebus divinis loqueris, quia nondùm è facie vitiorum emerfisti. Accedit exigua lectio & meditatio eorum quæ pertinent ad salutem, ut etiam loqui volentem materia deficiat. Ex abundantia cordis os loquitur.

4. Omnis ferè sermocinatio in congressu hominum de aliorum vita, moribus & studiis est. Tot quisque iudices habet, quot sunt capita in civitate. Vix ullus est, qui oculos domi habeat. Cæcutimus plerique in propriis vitiis discernendis, erga aliena acutissimi. Convitia in proximum plenis valvis admittimus, laudibus vix rimæ patent. Hoc vitium quò communius est, eo studiosius virandum. Satis tibi negotii cum vitiis tuis, ea carpe & emenda. Ar-

cana tua, siue aliorum quæ celare ex officio debes, nemini evulges. Plerosque contigit in perplexas incidisse quæstiones, quòd imprudenter quibus non oportuit secreta crediderint. Sive uni, siue pluribus dixeris, idem est. Facile sermo ab uno ad alterum effluit, ab hoc ad omnes. Oritur hæc facilitas ex hoc præcipuè, quòd cum plus justè protrahitur sermo, sensim irrepit dulcedo quædam confabulationis, non aliter afficiens animum quàm ebrietas; quare nullum secretum tam abditum & sacrum est, quod non erumpat. Ille tibi arcana sua aperit, ut veluti pignore fidei accepto tua vicissim illi communices. Sed tu forsitan audita retices, ille obvio cuique refert: & cum omnes palam ignorent, clam sciunt. Linguas dices per omnium aures secreto volitare, donec tandem arcanum superfluit, & rumor fit. Quicquid mali sub cælo est aut lingua peperit, aut promovit. Idèd verbis tuis stateram fac & frænum ori tuo; nihilque loquaris quod tacuisse melius sit. Laudabilior est verborum parsimonia, quàm pecuniæ. Qui nummos prodigit, dum sibi nocet, aliis prodest; verborum prodigus & sibi nocet & aliis. Ad divinitatem propius accedit, qui multa audire scit & pauca loqui.

5. Nihil linguæ inaccessum. Non sunt immunes à criminationibus Principes terræ, quos extra ferri metum potentia collocavit: non viri sanctitate conspicui, quos censura subduxit innocentia. Ipse Christus, cum inter homines degeret, linguæ flagellum non evasit. Ad horum exempla erige patientiam tuam. Stimulus quidam virtutis est obrectatio & frænum ne à recto tramite devies. Nullus capitalior vitiorum hostis, quàm censura. Cum quis perperam de te loquitur, doceris quid caveas. Vis venenatæ linguæ morsus evadere? contemne. Nul- lum vulnus habebis, si tacueris plus tribuens bonorum iudicio, quàm criminantis insolentiæ. Parùm refert quid alii de te sentiant. Est intus in anima testis certior & incorruptior. Conscientiam tuam interroga & illi crede. Quid turpius, quàm ab insipientium sermone pendere &

propriam existimationem in aliorum judiciis reponere? Quicquid alii de te dicant, te oportet bonum esse: haud aliter quàm si aurum vel smaragdus dicerent, quicquid alii dicant, me aurum esse, me smaragdum oportet & colorem meum servare. Si quis dulci ac limpidò fonti convitium faciat, an propterea cessabit puram aquam scaturire? Et si quis lutum injiciat, nonnè statim eluet ac dissipabit? Ita nec tu tranquillum animi statum turbare debes, etsi mali te lacerent & calumnientur. Exigua sui æstimatio est ad omnem rumorem commoveri. Pueri os parentum feriunt, matris crines turbavit infans, momordit ubera, laceravit genas & sputo asperxit: & nihil horum contumeliam dicimus, quia qui fecit contemnere minimè potest. Quem itaque animum habent parentes adversus pueros, eundem habe adversus eos, qui te calumniantur. Si te semel eo dimiseris, ut injuriâ movearis, eum qui fecit honorabis. Necessè est enim ut ab eo suspici gaudeas, à quo contemni molestè fers. Hoc autem est vitium animi contrahenris se & descendentis. Infelix semper eris, si te putas posse contemni.

CAP. XII. *De sensibus internis. Vfus opinionum. Bonis cogitationibus mens imbuenda. De coërcendo appetitus sensitivo, ejusque pravis affectionibus. Variæ ad id præceptiones.*

I. IN hoc præcipuus sapientiæ cardo vertitur, ut nulla opinio menti tuæ inseratur, quæ vel naturæ vel rationi inconsequens sit. Quare omnibus rejectis adversus phantasiæ motus exerceri debes, sicut Dialectici adversus sophisticas captiones. Obiit filius. Non est hoc in nostra potestate, malum non est. Pater illum exheredavit. Et hoc, cum arbitrii nostri non sit, malum non est. At rem illam ægrè tulit. Hoc nostri arbitrii est, ideò malum fortiter tulit. Nostri arbitrii est & bonum. His si assueveris, proficies. Amicus in carcerem ductus est. Quid accidit? nihil, nisi quòd in carcerem ductus est. De suo autem

quisque addit, malè cum illo actum esse. Corrige opinionem & omnia tranquilla sunt. Sicut furiosum ligamus, ne cui noceat: ita coërcenda phantasia, ne falsis opinionibus obruat mentem. Hæc tanquam fera indomita propriis sese & quocunque libuerit per summam licentiam divagatur, garrula, fugax, quietis impatiens, novitate rerum lætissima, nec agnoscens moderationem. Huic igitur studio sedulam operam navare debes, ut eam teneas & alliges, ac in uno figas, ne cogitationes tuæ, animique decreta semper ex opinione suspensa sint. Quæcumque sunt extra animum tuum, nihil pertinent ad te.

2. Quicquid se tibi cogitandum offert examina diligenter, quo tecum ipse disserere possis, quæ sit ejus rei nudæ, & ab omnibus aliis separata natura, quæ proprietates, quis finis, quæ circumstantiæ, quæ utilitas: an ad te spectet, sitque in tua potestate, nec ne: alioquin nullum ei accessum præbeas, eique repugna, quantum potes. Deus intimè præsens occultissima cordis tui clarissimè perspicit, nihilque tam abditum est, quod oculis ejus pervium non sit. Vide, ne coram ipso ea volvas in mente, quæ coram honesto viro loqui erubesceres. Sint cogitationes tuæ placidæ, simplices, puræ, omnisque malitiæ expertes. Tales sint, ut subito interrogatus quid cogites, possis sine pudore palam facere quod intus latet in corde. Pudeat cogitare, quod pudet loqui. Malis cogitationibus aditum obstrues, si bonis semper occuperis.

3. Nihil æquè noxium animæ, nihil magis contrarium quam inferior, brutalis & sensitivus appetitus. Hic fons est omnium scelerum & imperfectionum; hic hostis quem semper timere, semper impugnare debes, donec rationis imperio, quantum in hac vita fieri potest, subiciatur. Nulla hinc requies, nullum otium datur. Sine fine & sine modo pugnandum, quia nec finem, nec modum adversarius habet. Latet hic intra te, imo tu ipse tibi hostis es, potentior quàm Xerxis exercitus. Custodi à te ipso animam tuam. Fortius est te invadere, quàm urbes;

tui potiri, quàm rerum. Non exigo ut pravæ affectiones omninò conteras & ad nihilum redigas; sed ut eas regere discas. Satis præstiterit ratio, si eas compescat & moderetur. Iniqui fuere Stoici, qui omnes affectus tanquam malos infamarunt. Mala non est, nec supervacua supellex naturæ. Tollit omnem virtutem, qui omnes tollit affectiones. Nullæ sunt victoriæ, ubi nullum certamen.

4. Difficilis sanè hæc lucta est & prælium anceps: affectus enim nascuntur nobiscum & ratio multis post annis subsequitur, quando illi jam dominantur & voluntas sine repugnantia eis paret specie boni inaniter delusa: donec ratio successu temporis & experienciâ instauratis viribus suum agnoscat dominandi jus & affectum tyrannidi obistere incipiat: & primi quidem naturæ motus inemendabiles sunt; sed attendere tibi ipsi summa vigilantia debes & cum primum te perturbari animadvertis, tunc ratione quasi fræno eam commotionem coercere. Facilius est iniitiis resistere, quàm impetum gubernare. Brevis tempore ad magnam animi tranquillitatem pervenies, si casus omnes circumspexeris, antequam eveniant, ut te paratum hostis aggrediatur. Serò animus ad remedia post pericula instruitur. Tum pauca agere & loqui discere; nam si ex his, quæ plurima loqueris & facis, ea tollas quæ necessaria non sunt, pauciores senties animi perturbationes. Neque dicas, hoc parum est, hoc nihil refert. Maximum enim est, licet minimum videatur, quod est initium virtutis & perfectionis.

5. Homo vetus à peccatoris Adæ infecto semine trahens originem, si quasi quædam arbor consideretur, habet pro radice amorem sui, pro trunco propensionem ad malum, pro ramis perturbationes, pro foliis vitiosos habitus, pro fructibus opera, verba & cogitationes, quæ divinæ legi adversantur. Ne igitur rami pravæ affectionum in folia & fructus erumpant, pone securim ad radicem & pessimum tui ipsius amorem extirpa. Si hunc sustuleris, omnem inferioris appetitus vitiosam sobolem

unico ictu excidisti. Tolles autem & eradicabis, si te ipsum spreveris: si verè credideris te unum esse ex millibus, nullâ dote singulari præditum, omnique scientiâ & virtute destitutum: si displicere hominibus & ab illis sperni non metuas: si omni solatio & comodo libenter careas. Servabis te, si benè oderis: perdes, si malè amaveris.

CAP. XIII. *De Amore. Quæ sit ejus natura, quæ causæ, qui effectus. De ejusdem remediis. Addita quædam de Odio.*

1. **A**mor complacentia boni est, illa scilicet prima impressio, quâ afficitur appetitus, dum bonum cognitum ei placet. Hoc cohæret universus orbis, eoque subactio, qui primùm inter affectus locum tenet, facilè reliqua turba debellabitur. Bonus amor illuc tendit, unde sumpsit originem: ad bonum accedit, quia à summo bono procedit. Discute vitam tuam & in statera districti examinis appende cor tuum. Observa quis in eo prævaleat amor: id enim quod in lance dilectionis præponderat, hoc tibi Deus est, hoc idolum quod colis. Ideo præcepit Deus, ut eum toto corde diligeres, præoccupare cupiens tuæ mentis affectus, quia quod diligis ex toto corde, hoc tanquam Deum adoras.

2. Impellunt ad amandum, præter bonitatem & pulchritudinem, sympathia quædam & convenientia morum & animorum: modestia item exterior, industria, nobilitas, doctrina, ingenii perspicacia & alia ejusdem generis corporis & animi ornamenta. Ipse amor magnes amoris est, cui si accedant beneficia, jam cogitur dilectionem rependere, qui nolebat impendere: sunt & quædam naturaliter ad amandum provocantia; nam quibus spiritus lucidiores sunt, cor calidius, subtilior sanguis, quique sunt facili, ac mitinaturâ, ad amorem sunt procli vires.

3. Magna est amoris potentia, in rem amatam transformatur amantem. Quidam sui exitus amor est, quædam à se peregrinatio, quædam spontanea mors. A se ab est
omnis

omnis qui amat, nihil cogitat de se, nihil providet, nihil agit : & nisi ab amato suscipiatur, nullibi est. O quàm infeliciter amat, qui Deum non amat ! Non enim potest in amato esse, qui diligit terrena, quæ animam sariare nequeunt, cum sint finita, & vanitati ac morti subiecta. Qui verò Deum diligit in Deo est, & desinens vivere in se, in eo vivit, in quo omnia vivunt, qui est centrum nostrum, & incommutabile bonum. Amor humanus violentus, & amarus est; divinus semper humilis, & tranquillus : illum cruciat zelotypia, in hoc nulla rivalitas est : ille timet ne alius amet, hic optat ut omnes ament. Ergò si te amas, Deum ama : nam quod ames, prodest tibi, non illi. Homo mutari potest, & perire : Deum nunquam amittis, nisi dimittis :

4. Ut amor, quo socium fortè prosequeris, sincerus sit ; omnes ab eo humanas causas ingenii, jucunditatis, similitudinis remove, & illas dumtaxat quære, quæ in pietate & sanctitate consistunt. Pernicies virtutis est amor, quem Platicum vocant, quo à formæ corporalis aspectu animam erigi fingunt ad divinæ pulchritudinis considerationem. Formosæ faciei obtutus ad tangendi concupiscentiam excitat ; & quod per oculos exit, sive lumen sit, sive fluxus quidam, hominem colliquat & perdit. Melius est labi pedibus, quàm oculis. Sunt autem difficillima amoris remedia, quia castigatus magis premit ; & nisi obstes principiis, ita sensim irrepit, ut te priùs amare sentias, quàm instituas de amando consilium. Sed si omninò initiis repugnes, facilis curatio erit. Alijs quoque rebus occupanda mens, quæ curas ingerant, & memoriam rei amatæ dimoveant. Tum vitanda omnis admonitio dilecti corporis, quia nihil facilius recrudescit quàm amor, qui si semel te invaserit, adeò pertinaciter vexabit, ut non nisi lento remedio temporis, & absentiae submoveri queat, donec scilicet lassus expiret. Multos curavit pudor, dum se digito signari, vulgique fabulam fieri doluerunt ; & rei fœditatem plenam dedecore, plenam periculis, & pœnitentiæ obnoxiam considerarunt.

C. Bona Opusc. Spirit.

Y

Aliis profuit attentè disquirere mala, & incommoda rei amatae, quæ ejus decorem, & amabilitatem imminuerunt. Demum juvabit amorem ad Deum, ad virtutem, ad æterna præmia, ad ea nimirum, quæ verè amabilia sunt, convertere, ut bonus amor malum pellat amorem, & mens hominis generosa vilissimo terræ amore sordescere erubescat. Mali amores bonos mores inficiunt.

5. Omnia colligavit natura amatoriâ quâdam catenâ. Hæc cogit & copulat stellarum choreas in cælo, volucrum examina in aëre, armenta boum in pratis, greges pecudum in montibus, turmas ferarum in sylvis. Sacer autem hic nexus à solo rumpitur odio; ut enim amor ad unionem, ita odium ad divisionem & dissensionem tendit. Huic affectui facilè subjacent ignavi, timidi, & suspiciosi, qui undecunque damnum metuunt. Sunt & quidam homines ita nati, ut oderint omnes, qui tanquam diræ alites, tenebras quoque suas exosas habent. Si quis hujus notæ occurrerit tibi; non odio illum, sed miseratione prosequere. Sicut in palæstra caves à collusore placidè & sine ira: ita in omni vita ab eo sine odio declina, qui tibi contrarius est. Odium verò compesces excitando animum ad amorem per considerationem alicujus boni in eo quod odio habetur. Nullus in te odio locus erit, si omnia in bonum interpreteris. Tum applicandum est odium ad ea, quæ verè illud merentur, quæ sunt deformitas peccati, & æterna damnatio. Si ad alia ipsum vertis, non rem quam odisti, sed te ipsum lædis, & perdis. Nam si etiam inimicos juberis diligere, quem debes odisse? Abeundum est tibi extrarum municipium, ut invenias quem odisse liceat. Extrarum naturam malum est, in quod solum justè exerceri odium potest. Quod si hominem odisse debes neminem ita ut te? nemo enim tantum tibi nocuit, quantum tu ipse.

CAP. XIV. *De desiderio, & fuga. Quid desiderandum, quid fugiendum sit.*

1. **F**elix est qui subiectus est Deo, qui nihil impense desiderat, qui se rebus accommodat, quid dicit: Vult me Deus

incolumem esse, vult me agrotare? vult me divitem, vel pauperem? vult me hinc migrare, vel hinc morari? Ad utrumque paratus sum. Si semel dixeris, Quando illuc ibo? quando illud habebō; misereris. Nam si id concupiscis quod extra te est, perpetuā anxietate cruciaberis, & tanquam in orbiculari machina semper sequeris, nunquam assequeris. In tua potestate sunt opiniones, cogitationes, affectiones, & quælibet actiones tuæ: extra eam corpus, divitiæ, gloria, dignitates, & quicquid ipse non agis. Illa nec prohiberi ab aliquo, nec impediri possunt: hæc aliena sunt, & impedimentis obnoxia: quare ea omnino non appetes, vel ita saltem ut scias ab aliorum arbitrio pendere, & diu tecum esse non posse, quia sic exigit eorum conditio. Nulla res externa desiderabilis est, *Præterit enim figuræ huius mundi*. Etsi omnia votis respondeant, quicquid habueris dolens & invitus in morte relinques. Intro respice: intus est fons boni, semper scaturiens, si semper fodias.

2. In hoc uno posita fuit quorundam veterum Philosophorum sapientia, qui fortunæ imperio exempti inter ipsos corporis acerrimos cruciatus litem beatis mentibus de felicitate movebant. Nam cum terminos potestatis homini à Deo concessæ contemplarentur, sibi planè persuadebant nihil præter affectiones & cogitationes suas ad se pertinere. Ideoque tam absolutum in eas imperium huius meditationis usu acquirebant, atque ita animi motus regabant, ut non sine aliqua ratione se solos divites, solos potentes, solos felices jactarent. Assidua autem exercitatio necessaria est, ut res extra te positas tanquam nihil ad te spectantes spernere discas. Id si fueris assequutus, nunquam dolebis externa tibi deesse, sicut non doles, quod rex Tartarorum non sis, aut quod alis careas ad volandum. Quæ extra nos, nihil ad nos.

3. Hoc fræno coercenda sunt desideria, quibus si modum non imponas, nunquam explebitur inexplibilis animus, & quicquid illi congesseris, non erit finis cupiditatis, sed gradus, & irritatio. Nullus humor sufficit ei, cu-

jus viscera ardenti æstu laborant: non enim sitis illa, sed morbus est. Ita accidit illis, qui desideria sua non ad rationem revocant, cuius certi sunt fines, sed ad vitium & luxum, quorum immensum est, & incomprehensibile arbitrium. Nulla incommoda senties, nec quidpiam tibi deerit quod desideres, si te intra naturalem modum continebis: si modum excesseris, etiam in summis opibus pauper eris. Cupiditati nihil est satis, naturæ pauca sufficiunt.

4. Memento sic in vita versandum esse, ut in convivio. Si quæ epulæ circumferantur, & ad te pervenerint manu modeste extentâ partem accipito. Si te prætereant, qui fert, ne eum detine. Si nondum pervenerit, ne longè appetitum extendas, sed expecta donec accedat. Sic erga divitias, erga dignitates, & reliqua quæ extra sunt, si affectus fueris, dignus eris Sanctorum convivio, eaque animi serenitate frueris, quæ te omnibus casibus superiorem faciet. Quod si ea quæ oblata fuerint despexeris, & recusaveris; non solum conviva Sanctorum, sed consors eris felicitatis eorum, eamque incipies prægustare in terra, quâ illi in cœlo perfruuntur. Arbitrio tuo potes te beatum facere, si nihil desideres, quod extra te sit. Quis est beatus? qui habet quicquid vult. Habet autem quicquid vult, qui non vult nisi quod potest.

5. Multa fugimus, & abominamur tanquam noxia & adversa, quæ revera utilia sunt. Fit enim plerumque ut spiritui plurimum profint, quæ appetitui adversantur. Quæ nocent, docent. Mors, exilium, paupertas, ignominia, labor, ægrotudo, & cætera ejusdem generis, quæ in tua potestate non sunt, nec mala sunt, nec pertinent ad te. His itaque non fugam, non abominationem opponere debes, sed conceptæ de illis opinionis neglectum. Hæc omnia Socrates larvas appositè nuncupabat. Nam ut pueris larvæ incutiunt metum, cum nihil in illis præter externam speciem horribile sit: ita in rebus contingit, quas non ut sunt, sed ut apparent apprehendere soles. Mors

quid est? Larva. Vide quàm dulcis fuerit non solum sanctis, & eximiâ virtute præditis viris, sed Socrati, & aliis sapientibus Ethnicis. Quid igitur terribile est in morte? Opinio. Timor mortis est horribilis, non ipsa mors. Idem in aliis rebus, quas soles abominari, deprehendes. Corrige opinionem, & nihil invenies quod debeas abominari præter peccatum.

CAP. XV. *De Gaudio, & Tristitia. Qualiter vir bonus gaudere debeat. Non tristatur qui omnia prævidet. Varia doloris antidota.*

1. **I**Ta gaudere debes, ut in gaudio tuo modestia eluceat; neque animus ita dissolvatur, quin possis libere, si opus sit, à lætitia ad mœrorem transire. Christus Dominus optimus rerum æstimator non ridentes beatos vocat, sed eos qui lugent. Valdè enim dedecet Christianum hominem, qui se æterna sectari profitetur, inter tot pericula mentis & corporis, inter tot justissimas tristitiæ causas, stultorum more risu gestire, & de rebus perituris exultare. Fugit terrena voluptas, & quæ nos gaudia vocamus, sæpè initia tristitiæ sunt. Verum gaudium non nisi ex virtutum conscientia nascitur. Non potest gaudere nisi justus, fortis, & temperans. Ut nunquam desit animo tuo lætitia, fac ut tibi domi nascatur. Nascetur autem, si intra te ipsum fuerit. Cæteræ hilaritates leves sunt, non implent pectus; nec semper gaudet, qui ridet. Res severa est verum gaudium, oritur ex bona conscientia, & honestis consiliis, & rectis actionibus, ex contemptu voluptatum, & placido illibatæ viræ tenore. Hæc est vera virtutis lex, ut vere gaudeas, diu lugendum.

2. Tristitia malum præsens vel reipsâ, vel apprehensione cum quadam perturbatione & inquietudine execratur. Solemus autem ut plurimum non rebus, sed rerum opinionibus cruciari. Noli res indagate quales sint, non servitia, non agros, non nummos, non negotia: considera potiùs quæ tua de illis opinio sit. Quodd dede-

core afficiaris, quod spolieris pecuniâ, quod vapules arbitrii tui non est: at rectè de his sentire, non ea esse mala sed sæpè utilia, penes te est. Nunquam stolesis, si à præsentī molestia avulsam cogitationem illuc converteris, ubi vera sunt gaudia. Viro bono nihil accidit mali, non quia non sentiat, sed quia vincit. Respicit enim omnem adversitatem ut occasionem exercendi patientiam, ut instrumentum divinæ gratiæ, ut viam ad gloriam in æternum duraturam. Potest vir bonus miser dici, esse non potest.

3. Quicquid fieri potest, quasi futurum prospice. Sic omnium malorum impetum molles, quæ ad præparatos nihil afferunt novi; securis & omnia prospera expectantibus gravia eveniunt. Quid erit si rerum tuarum diuidium auferat casus? quid si omnia? quid si ruat domus, comburantur segetes, deserant amici? quid si fama periclitetur, & de gradu per calumniam dejiciaris? Morbus, captivitas, ruina, ignis, nihil horum sapienti repentinum est. Futuras secum commentatur misérias, & dolorem quem alii diu sustinendo, ipse diu meditando lenit. Cuivis accidere potest, quod alicui accidit. Quæ sunt divitiæ, quas non fames à tergo, & mendicitas sequantur? Quæ dignitas, quam non sordes comitentur & extrema contemptio? Quod regnum, cui non sit paratum excidium? Nonnè gladio carnificis regiam cervicem abscissam, idque jussu subditorum, inaudito exemplo hæc ætas vidit? Nec magnis ista intervallis divisa sunt: horæ momentum interest inter opes & egestatem, inter aulam & caulam, inter solium & securim. Scito ergò omnem conditionem versabilem esse, & quicquid in ullum incurrit, in te quoque incurrere posse. Adversam fortunam faciliè sustinet, qui semper expectat.

4. Non se exerit virtus, cùm secundo cursu vita procedit. Tunc apparet quanta sit, cùm quid possit patientia ostendit. *Spectaculum*, inquit Apostolus, *facti sumus Deo, Angelis & hominibus*. Ecce autem spectaculum dignum, ad

quod respiciat intentus operi suo Deus: Ecce par Deo dignum, vir fortis cum adversitate compositus, de seipso, & de omni calamitate triumphans. Tranquillum mare & ventus obsequens artem gubernatoris non ostendunt. *Qui non est tentatus, quid scit?* Dicit aliquis infelicem me, cui hoc acciderit. Imò felicem te: quia licuit tibi te experiri. Potuit enim tale quidpiam cuique accidere, sed non erat cujusque similem casum sine dolore excipere. Ne itaque in sinistris eventibus te submiseris: contra potiùs fige stabilem gradum, & quicquid oneris supra cecidit, sustine. Nam primo impetu fracto nihil in his horribile esse videbis præter opinionem, Quæ à natura vim habent, eandem servant in omnibus: sed paupertatem, ignominiam, contumelias, & cætera, quæ mala vulgus nuncupat, multi patienter ferunt, multi nec sentiunt quidem: non ergò naturale est in his mœrore consumi, sed à perversa opinione procedit. Quid tibi ipsi mentiris? Levem omnem calamitatem ferendo facere potes. Levis est omnis dolor, si nihil ei opinio adjecerit. Noli mala tua facere tibi per impatientiam graviora. Tam miser quisque est, quam se ipse existimat.

5. Omnis ægritudo morâ tandem decrescit, & licet contumacissimum dolorem, tempus adimit, & enervat. Visne igitur diem opperiri, quo luctus te invito desinat; an ipse illi finem imponere? Cur non id consilio præripis, quod allatura est diuturnitas? Quamvis ipse custodias mœrorem tuum, custodienti tamen elabitur. Nulla enim res citiùs in odium venit, quàm tristitia; quæ dum recens est, consolatorem invenit, inveterata deridetur. Quòd si dolore calamitas vincitur; eat omnis inter luctus dies, noctem sine somno mœstitia consumat, ingerantur pectori manus, & sese omni sævitia genere profecturus dolor exerceat. Sed si lacrymæ inutiles sunt, si nullo fletu adversitas mitigatur, discite te ipsum regere, & omni adversitati invictâ constantiâ obstitute. Turpis est navigii rector, cui gubernacula fluctus eripuit, qui fluctuan-

tem navim tempeſtati permittit. At ille vel in naufragio laudabandus, quem obruit mare clavum tenentem, & undis reluctantem.

CAP. XVI. De Spe, & Desperatione. Quomodo utramque moderari oporteat.

1. **S**pes vana, & mendax, & verè ſomnium vigilantis eſt, niſi in Deo collocetur, cujus ſolo nutu omnis difficultas vinci poteſt. Quid rei futuræ expectatione cruciaris, & in longinqua cogitationes extendis? Nihil ſperabis ſi nihil cupies, ſi omnia terrèna deſpicias. Nemo ſperat quæ contemnit. Licet te nunquam ſperata deſceperint, licet non ex difficili petatur quod ſperas, quamdiu te ſpes aliqua proritat, ſollicitus eris, & incertus tui, ac in ancipiti poſitus. Ut pedibus loca invia, & prærupta non petis; ita nec animo ea ſperanda quæ in tua poteſtate non ſunt. Omne miſeriæ momentum hoc eſt, deſuiſſe voluntati quod ſperavit.

2. Sæpè admonendus eſt animus, ut quæcunque extra te, & circa te ſunt, aſpiciat ut peritura, tenuique ſilpendentia. Quid obliſceris conditionis tuæ? Mortalis natus es; nihil tibi de hodierna die promittitur, nihil de hac hora. Inſtat à tergo mors: quicquid habes mutuò accepisti. Uſuſfructus tuus eſt, cujus tempora ſummus omnium arbiter temperat. Ad ejus nutum omnia ſine querela reddenda ſunt. Peſſimi eſt debitoris creditori convivium facere. Nihil eſt ergò ſub ſole quod debeas aut poſſis ſperare. Illa tantùm vera eſt ſpes, quæ de vero, & ſummo bono ritè concipitur.

3. Deſperationem cauſant inertia, abjectio animi, nimia difficultatum apprehenſio, vitioſa ſui diſſidentia, viriumque & indiſtriæ defectus. Vincitur excitando animum eorum exemplo qui etiam in gravioribus anguſtiis conſtituti omnia obſtantiâ generoſè ſuperarunt. Incipe, & propelle te ipſum, quia Deus facientes adjuvat, & quod arduum videbatur, facillimum fit, ſi falſa de illo

opinio deponatur. Quicquid accidit tibi, id omne ab æterno destinatum est. Illud autem aut ita evenit ut naturâ comparatus es ferre, aut secûs: si primum, ne despera, sed fer: sin aliter: nec tunc quidem desperandum; quicquid enim illud est, citò finem & ipsum habebit, & tibi imponet. Leve est, quod ferre potes; breve, quod non potes. Sed memineris in te situm esse multa facere tolerabilia, si ea ut utilia, & convenientia apprehenderis. Calamitas virtutis occasio est.

C A P. XVII. *De Timore. Quàm vanus sit & quâ ratione vincatur. Audacia vitanda. Quædam iterum de Ira.*

I. **M**agna pars mortalium, cum nec sit quicquam mali, nec pro certo futurum sit; æstuat tamen, & discurrit, sibi que infortunium vel fingit vel auget. Non tot reperit cruciatus humana crudelitas, quot patitur animus futuri anxius, qui sollicitus est ne bona præsentia amittat, aut mala imminetia eveniant. Multa mala quæ non essent, sunt quia timemus. Quid prodest tibi ante tempus cruciari, & inani providentiâ occurrere ærumnis tuis? An ideo oportet te jam miserum esse, quia quandoque futurus es? Stultum est dare se referentibus, nullisque apparentibus signis quæ malum prænuncient, falsis terreri imaginibus. Sæpè fallaci conjectura deceptus verbum dubiæ significationis detorques in pejus. Sæpè potentis offensam majorem putas, quàm revera sit; & cogitas, non quantum iratus sit ille, sed quantum liceat irato. Vani autem sunt hi metus, & ideo magis perturbant, quia vani sunt. Vera enim modum suum habent, quicquid ex incerto venit, conjecturæ & licentiæ paventis animi traditur. Parùm differt patiaris adversa, an expectes: nisi quod modus est dolendi, non est timendi. Doles quantum scis accidisse, times quantum potest accidere.

2. Si vis omnem timorem exuere, quicquid vereris ne eveniat, eventurum propone & illud malum tecum metire, metumque tuum taxa: intelliges profectò non re ip-

sâ sed opinione magna esse quod metuis. Num potest aliquid tibi durius accidere, quàm ut mittaris in exilium, ut ducaris in carcerem? Num quidpiam corpori ultrà timendum est, quàm ne uratur & pereat? Excute singula ista & redige ad verum timorem tuum; multos invenies, etiam infideles, qui hæc omnia contempserunt. Stephanus inter lapides pacato animo Deum precatur: Laurentius in flammis exultat & insultat tyranno: se ultrò projicit in succensum rogam Apollonia Virgo. Ridet ferreis malleis contusus in pila Anaxarchus: Socrates cicutæ poculum gaudens exhaurit & Critiæ propinat. Quid ignes metuis & turbam carnificum circa te frementium? sub ista pompa, quæ stultos territat, latet mors, quam tot pueri, tot puellæ læto animo amplexi sunt. Deme rebus tumultum, deme personam, redde singulis faciem suam: nihil in illis terribile esse videbis, præter ipsum timorem. Id nobis evenit grandioribus pueris, quod parvulis solet. Hi quos amant, quibus assueverunt, cum quibus ludunt; si personatos vident, expavescunt. Tu verò pueris deterior ad tantam ineptiam pervenisti, ut non solum dolore, sed doloris larvâ & panico terrore vexeris.

3. Abduc animum à privata causa ad communem. Dic mortale tibi & fragile corpusculum esse, multisque morbis, ac tandem morti obnoxium. Dic tibi ipsi: Jam pridem sciebam multa mihi adversa imminere. Quid nunc ergò timeo? Ægrotabo? Proderit ad animæ salutem corporis ægritudo. Ad paupertatem redigar? tutior mihi & tranquillior vita erit. Opes amittam? & cum illis curas multas, periculumque perpetuum. Ignominiâ afficiar? si justa, ejus causam execrabor: si injusta, meâ me conscientia consolabor. Repulsam speratæ rei patiar? Nec reges quidem omnia quæ cupiunt assequuntur. In exilium mittar? Sponte ibo, eritque peregrinatio. Cæcus fiam? Multis cupiditatibus via incidetur. Male de me loquentur homines? Facient quod mereor, quod solent. Moriar? Hæc conditione intravi, ut exirem. Sed peregre moriar?

Nulla terra est aliena non habenti hîc permanentem civitatem. Moriar ante diem? Nemo nisi amens queritur ante tempus absolvi vinculis & carcere relaxari. Mors, exilium, luctus non sunt supplicia metuenda, sed tributa nostræ mortalitatis. Stultum est ea timere, quæ vitare non potes.

4. Fuge audaciam, nihilque temerè ultra vires aggredere; nemo enim celerius opprimitur, quàm qui nimium de se præsumit. Exiguæ sunt vires nostræ sine Dei præsidio, à quo omnis sufficientia, omne robur emanat. Oritur audacia à propriæ virtutis nimia existimatione, à contemptu adversariorum, à præcipiti ingenio, rebusque gerendis minùs exercitato. Plus metuit, qui prudentior est; nam vires proprias metitur, solerter prospiciens quid valeant, quid ferre recusent. Audaces, cum graviora quàm antè conceperant experti pericula fuerint effuso primo impetu subsidunt & torpent, serò agnoscentes quàm sint incertæ hominum providentiæ, quàm vanæ cogitationes. Initiû est futuræ calamitatis incauta securitas.

5. Nunquam tui dominabitur ira, si opinionem existimatè injuriæ tollas. Tu ipse dux flagitiorum tibi es & incensor criminum: tu mala omnia tibi struis. Quid causam tuarum perturbationum in alios derivas, si tu te impellis & præcipitas? Nemo læditur nisi à seipso. Quod dicunt pueris nutrices, si non plores, accipies; id tu rectiùs diceres animo tuo effervescenti: Noli irasci, noli urgere & clamare, rectiùs fiet quod volebas. Dies quosdam institue, quibus proponas in iram nunquam incidere quacumque ex causa: tum per unum vel duos menses eadem ratione experire, invenies successu temporis te adeò profecisse, ut ad risum te provocent, quæ priùs iratum è statu mentis dejiciebant. Placidi mores nemini eorum, cum quibus vivitur, ita sunt grati & jucundi, ut ei ipsi qui præditus illis est. Hoc boni habet pacatus animus, semper gaudet, semper triumphat.

CAP. XVIII. *De potentiis animæ rationalis. Continendus intellectus à curiositate. Cui potissimum scientiæ incumbendum. Quàm malum sit aliorum mores disquirere. Aliorum judicia spernenda. De voluntatis abnegatione.*

1. **D**Ata est tibi à Deo intelligendi facultas, ut ipsum agnosceres & cognoscendo amares; sed per peccatum duplici vulnere sauciata est, ignorantia & cecitate. Nam & in notione veritatis erras & quid sit faciendum, vel fugiendum plerumque ignoras. Quanta ergo diligentia vel urbs in grassantis pestilentiae metu, vel arx ab hostili exercitu obsessa custoditur, ne quis non plane cognitus intus obrepatur: tanta est cura, multoque majori vigilandum, ne intellectus malae rei sibi à sensibus objectae aditum patefaciat. Rerum enim species sensus objiciunt, intellectus admittit & ad iudicium defert, hoc voluntati proponit. Sed sensus offerunt bona & mala, mentis est vel admittere, vel excludere.

2. In primis continendus est intellectus à curiositate. Cur per inania distrahis mentem solidae sapientiae & Deo natam? Res frugi sapientia est. Sicut qui gustat aconitum, ut qualitatem ejus scrutetur, prius perit, quam saporem sentiat: sic qui ea rimantur, quae ad se non spectant, prius seipsos pessumdant, quam cognoverint quod quaerebant. Scire quod non prodest, proximum est ignorantiae. Qui verè sapiens esse cupit, non opinioni discit, sed vitae: nec quaerit in scientia oblectamentum animi, sed remedium. Nolle gaudes stellarum vires? Inepties postquam sciveris, si ignores infirmitatem tuam. Vis ornatè & eleganter loqui? Satiùs est si discas tacere. Scire nova cupis? Quid magis novum, quam renovare te ipsum? Hoc dilce. Errores alienos libet confutare? Cur non corrigis tuos? Juvat percurrere historias & scire aliorum facta? Benè, si interim non ignores, quae à te sunt facienda. Placita litigantium concordare delectat? cur non & tuos affectus tumultuantes? Nisi quaereres supervacua,

facile invenires necessaria. Scientia autem necessaria illa est, quæ te bonum potiùs, quàm doctum facit.

3. Quid in iis quæstionibus te torques & maceras, quas subtiliùs sæpè est contempsisse, quam solvere? Cur pertinaci studio laboras, ut ea discas, quæ forent dediscenda si scires? sed, ut aliarum rerum, sic quoque literarum intemperantia nos vexat. Nullus librorum est finis. Instruuntur Bibliothecæ ad spectaculum potiùs & ornatum, quàm ad usum legentium. Vix librorum editorum indices totâ vitâ legere poteris, quamvis multos vixeris annos. Inter hos multi sunt noxii & perniciosi: multi indigni qui legantur, multi vani & imperiti, quos cum diù perlegeris, nihil scies. Plures quidem à limine salutare tibi permittitur, ne aliquid in ipsis latere iudices magni & secreti boni; sed paucis & cum delectu insistendum. Paucis ad bonam mentem libris & literis indigemus.

4. O inanes mortalium cogitationes! Impallescimus chartis & per innumeras artes ac scientias ingenium extendimus, quasi nobis per multa sæcula vivendum sit; vitæ verò sempiternæ curam negligimus, quæ non scientiis sed virtutibus comparatur. Quid prodest acta externorum Regum inquirere & quæ passi invicem, ausique sunt populi, magnis voluminibus describere? Quantò satius foret tua mala extinguere, quàm aliena posteris tradere. Docet te Geometria metiri latifundia; doceat potiùs quomodò quod tibi sufficiat metiaris. Numerare docet Arithmetica & avaritiæ commodare digitos: doceat potiùs ea spernere & læto animo amittere, quæ tantâ sollicitudine computantur. Monstrat Musica quomodò voces inter se consonent: ostendat potiùs quomodò secum mens concordet, nec disparem reddant sonum sensus & ratio. Monstrat qui sint modi hilares, qui flebiles: ostendat inter prospera non extolli, inter adversa non emittere flebilem vocem. Non damno harum rerum cognitionem; sed hæc & alia utiliter scies, postquam sciveris te ipsum &

novissima tua. Nihil scis, quamvis omnia scias, si te ipsum ignoras.

5. Infame vitium ac sordidissimum est aliena facta observare, mores disquirere & omnia temerè interpretari. Quis enim es tu, qui alienum judicas servum? *Domino suo stat, aut cadit.* Ipse est qui judicat omnes, qui omne sibi judicium reservavit. Quà audaciâ divinum tribunal præsumis in vadere? Attende tibi & latebras conscientiae tuæ perscrutare. Vide ibi mala quæ insunt, bona quæ defunt & noli oculos ad aliorum vitam convertere. Satis uberem malorum copiam in te reperies, quam acriori censurâ perstringas. Vix quidpiam justè fit, quod non possit pravum ingenium in malum detorquere. Ipsi Evangelii abutuntur hæretici: Christi actiones calumniabantur Hebræi. Ut corpora melancholica & mali humoris, quicquid cibi sumplerint in bilem vertunt: sic anima malè disposita quicquid videt, quicquid audit perperam interpretatur. Bona vel mala intentio sæpè res bonas vel malas fecit: hæc autem soli Deo nota est, qui scrutatur renes & corda. Quòd si factum alienum nullâ potest ratione defendi, quid ad te? Non erubescis fœdissima quæque quasi è latibulis educere ac publicè spectanda proferre: Cur non te ipsum observas, qui cæteris deterior es? In te exerce maledicentiam tuam, de te ipso tecum detrahe, accusa pravitatem tuam & te ipsum dijudica. Dei enim judicium evades, si tui judex severus fueris.

6. Ut ingeniosi in notandis aliorum factis plerique sumus, indè nobis prudentiæ famam perquirentes; ita facilè suspicamur alios de nobis malè sentire, vel loqui; nos illis odiosos esse & despiciatos. Hoc vitium ut repellas, temperanda primò cupiditas est, quâ hominibus placere, & magni ab illis æstimari desideras. Tum danda est opera, ut vel ipsam cogitationem abjicias sciendi quid alii de te sentiant, vel loquantur: cum præsertim sæpè contingat eos nec quidem de te cogitare, quos fingis perperam de te loqui, & te observare. Dic tibi cum Apo-

nolo. Si hominibus placerem, Christi servus non essem. Dic ad alios, Mihi pro minimo est, ut à vobis judicer, aut ab humano die. Talis reverà es, qualis es apud Deum. Sensus & loquela hominum nihil adjicit bonitati tuæ, nihil detrahit de malitia. Melius est bonum esse, quàm videri.

7. Nihil tuæ voluntati contrarium eveniet, si eam penitus abnegaveris, & transfuderis in divinam. Sic mentis solidà pace, sic verà tranquillitate perfrueris. Vives ut voles, si quid velle debeas didiceris. Debes autem velle quod Deus vult. Hæc est unica vitæ hujus felicitas, velle ut quæ fiunt ita fiant, sicut vult Deus, non ut volumus ipsi. Ducit te Deus ad finem, ad quem ab æterno destinatus es, per suavia & aspera, per prospera & adversa. Obsequere divinæ providentiæ, & sequere alacriter: nam etsi repugnaveris, sequeris nihilominus, & impius eris. Ducit volentem Deus, nolentem trahit.

CAP. XXI. De Statu Proficientium. Variâ profectûs adjuncta. Temporis æstimatio & usus. Dei presentia necessaria.

1. **S**I bonus esse cupis, primùm credito te malum esse. Nunquam proficies, si proficiendi deposueris appetitum. Nolle proficere, deficere est. Persevera igitur ut cœpisti, & quantum potes propera, quò citiùs frui emendato animo & composito possis. Argumentum animi in melius translato, est si vitia tuavides, quæ adhuc ignorabas. Sic ægris gratulari solemus, cùm se ægros esse senserunt. Noli facile tibi credere, sed excute te, & observa, tuique profectûs experimentum cape animi firmitate, & cupiditatum diminutione. In proficientium classe te esse existimabis, cùm in te ipsum maximam habueris potestatem. Inæstimabile bonum est se possidere, & unum esse. Vir probus semper idem, improbus semper alius est.

2. Potes, si vis, unà die ad culmen Sanctitatis pervenire, si toto corde aversus à creaturis ad Deum convertaris. An verò vitam intus cum Deo agas, ex his signis de-

prehendes. Si tibi displiceant res transitoriae, si placeat solitudo, si cures quod perfectius est, si opiniones & iudicia hominum spernas. Magnum verò adjumentum ad omnem virtutem præbebit tibi vitæ & passionis Christi assidua meditatio. Ipse est liber vitæ, in quo solo, veluti in divite ac instructissimâ bibliothecâ, reperies quicquid pertinet ad salutem, etsi omnes libri cum suis auctoribus interirent. Non tamen sufficit Christum scire & meditari, nisi etiam imiteris atque ita vivas, sicut ipse docuit verbo, & exemplo. Nisi ad regulam prava non corriges.

3. Præclare à quodam dictum est, eos qui proficere velint, ita vivere debere, ut perpetuo curentur. Multa enim sunt jugiter observanda, quæ ad arcem virtutis properanti moram injiciunt. Cum nimirum amore inordinato vel te ipsum, vel aliquam creaturam prosequeris: cum rebus externis ita afficeris, ut si eas auferri, vel amitti contingat, iniquo animo laturus sis: cum proprijs commodis nimium studes in cibo, potu, colloquijs, evagationibus: cum temporalibus te nimium immergis, tuoque iudicio ac voluntati pertinaciter adhæres: cum motus internos minime observas, Deumque intus loquentem per secretas inspirationes audire contemnis. Hæc sunt præcipua impedimenta te in via detinentia, quæ ut removeas sedulo vigilabis, & te operi viriliter accinges. Animet virtus quicquid agis, animet finis perfectissimus cum promptitudine & alacritate, animet pura intentio: atque ita operi insiste, ut prænotioni quam habes de ejusdem perfectione penitus adæquetur. Non consistit profectus in multitudine exercitiorum, sed in his quæ quotidie fiunt perfecte obeundis. Non enim in facto laus est, sed in modo, quo res fit.

4. Volant dies, festinat tempus, & quod præteritum est nemo tibi restituere potest. Non vivis, sed victurus es: semper enim vitæ tua spectat in crastinum. Sic elabitur tibi vitæ, dum vitæ instrumenta conquiris: & interim senectus venit, venit mors, in quam incidis imparatus. Sicut iter facientes,

cientes, quos mutua decipit confabulatio, se prius ad metam pervenisse, quam appropinquasse cognoscunt: ira hoc vitæ iter assiduum, quod vigilans & dormiens eodem gradu peragis, tibi occupato & distracto non nisi in fine apparebit. Quid igitur cunctaris? quid cessas? Pretium temporis pone, utere eo celeriter: æstima hunc diem, imò hanc horam, ejus enim jactura irreparabilis est. Prædia tua à nemine pateris occupari: si exigua de finibus contentio sit, ad lites & ad arma discurre: vitam verò & tempus tibi eripi à quocumque permittis, ejus rei profusissimus, cujus solius avaritia honesta est. Computa ætatem tuam, revoca ad calculum præteritos annos, quamvis centesimum excedas, videbis te pauciores habere quam numeras. Quantum enim ex his diripuerunt somnus, gula, lites, amici, & otiosa discursatio? Adjice quod sine usu jacuit, quod nihil agenti, aliudque agenti elapsum est, te non sentiente quid perderes: intelliges quàm exiguum tibi de tuo relictum sit, & te immaturum mori fateberis. Sæpè quereris de transactis diebus, quos malè perdidisti: cur non eniteris sic præsens tempus transigere, ut eo elapso dicere possis, non video quo pacto illud melius potuerim collocare; Singuli tantum dies, & hi per momenta præsentis sunt. Cur hodiernum perdis, quod tuum est, & futurum disponis, quod tuum non est? Maximum vivendi impedimentum est dilatio. Vive hodie, cras vivere serum est.

5. Deum semper in omni cogitatione, verbo, & opere, quocumque alio fine excluso, respice: & unicam ejus voluntatem sectare. Nunquam à recto tramite deviat, qui Deum sibi viæ ductorem proponit. Bono loco res tuæ erunt, si omnia quæcunque facis ad Dei gloriam dirigas, atque ita singula facies, ac si ipse spectet, qui videt omnia, omnia sustentat, omnibus providet. Ejus obtutum nunquam effugies: interest enim non verbis tantum & factis, sed intimis cogitationibus tuis: Cum fores obduxeris, & tenebras intus feceris, ne putes te solum esse:

C. Bona Opusc. Spirit.

Z

Tecum Deus est, qui secretum tuum facere sanctius debet, cui nihil clausum est. In ipso vivimus, movemur, & sumus. Coram illo comede & bibe, cum illo ambula, cum eo tracta negotia tua, ad ipsum erige vitam tuam. Fac te dignum in quem oculos figat, quem semper amabiliter spectet. Magna tibi necessitas indicta est probitatis, cum ante oculos agis iudicis cuncta cernentis. Sic vive, ac si nemo in mundo sit, præter te solum & Deum. Quicquid ejus providentia de te disposuerit, libens amplectere, sive prosperum illud fuerit, sive adversum. Deum quæris, hâc an illâ viâ ad ipsum pervenias, quid refert? Atque utinam aliquando pervenias.

C A P. X X. *De bono solitudinis. Fugienda malorum societas. Mundi vitia quot & quæ sint. Studium Proficientis acquisitio virtutum. Signa quædam obientæ virtutis.*

I Ngens argumentum est compositæ mentis, & à pravis affectionibus emundatæ, secum posse consistere. Sicut Deus se solo beatus in se semper moratur, ita ad Dei felicitatem proximè accedes, si tecum manere didiceris. Et quidem si volueris, nunquam eris solitarius, si nunquam à Christo separeris. Quod si loquendi te corripit cacoëthes, tecum loquere, sed cave ne cum malo homine loquaris. Vis autem scire, quid tecum colloqui possis. Id quod homines de aliis libentissimè faciunt: de te apud te malè loquere. Produca vitia tua, & castiga quicquid in te animadversione dignum repperis. Nunquam deerit aliquod vitium, cui curatio adhibenda sit. Absconde te in otio, sed & otium tuum absconde. Gloriari solitudine iners ambitio est. Corporali autem solitudini internam junge, ut grata tibi atque utilis sit. Subduc te vanis occupationibus, nec ab hominibus tantum, sed à rebus etiam secede, quæ ad te non spectant. Esto liber ab omni creaturâ, & à corde tuo earum imagines exclude. Abjice omnes caducarum rerum sollicitudines, omnes cogitationum ineptias, & in abdito cordis recessu tibi soli, & Deo at-

tende. In hoc mentis silentio, in hac rerum omnium oblivione & nuditate, vera cordis requies, vera tranquillitas sita est. Huc fuge, hinc abscondere, huc semper intende: ibi enim reperitur Deus, ubi omnes creaturæ deferuntur.

2. Si vis bonus esse, fuge malorum consortium. Nihil tam damnosum bonis moribus, quàm se populo committere. Nunquam mores, quos intulisti, referes. Animus tener & parum tenax recti vitiorum impetum tam magno comitatu venientium ferre non potest. Facile transitur ad plures. Convictor delicatus paulatim enervat & emollit: vicinus dives cupiditatem irritat. Unico exemplo luxuriæ, seu avaritiæ perire potes. Trahunt in pravam parentes, trahunt focii, trahunt servi. Plena omnia periculis, plena sunt laqueis. Statim ac editi in lucem sumus, in omni continuo pravitate, & in summa opinionum perversitate versamur. Vix ullus in mundo est, qui non aliquod vitium aut commendet, aut imprimat, aut nescienti allinat. Continebis te aliquando inter domesticos lares, extra forum & commercium hominum: proh quàm suavi & optatâ fugâ! Omnia intus serena, omnia tranquilla, sine nube & vento. Accedit casu qui te evocet, sequeris. Coniungunt se alii, fit corona, venit ad turbam, peccatur multiplici excessu, & qui bonus exieras, pessimus egrederis. Vulnere autem animæ non deprehendis, nisi iterum solitarius. Recede ergo in te ipsum, quantum potes, ne suis erroribus mentem imbuat omnis undique ad vitia consentiens multitudo. Lætior est animus, qui in pauciora restringitur.

3. Crede te paulisper in celsi montis verticem subduci: speculare inde miserrimam mundi faciem. Hinc disces ipsum odisse, & ab eo in solitudinem elongari. Cernes itinera à latronibus claudi, maria à prædonibus obsideri, fremere undique bella, & humano cruore madescere campos, abruptoque fræno vitia ubique & scelera dominari. Videbis in occulto penetrabili ab impudicis ea fieri, quæ nec ipsis quidem possunt placere qui faciunt. Invenies

tam indigna, tam indecora, ut nemo dubitaturus sit eos insanire, si cum paucioribus insanirent: sed sanitatis patrocinium est insanientium turba. Inter leges ipsas delinquitur, nec tuta illic est innocentia, ubi defenditur. Perit innocens, absolvitur reus: minusque crimine, quam absolute peccatur. Nullus legum metus est, quod enim potest redimi, non timetur. Amaræ sunt obloquentium linguæ, subdola ora laudantium: inde sævit odium, hinc decipit mendax officium. Alius vino madet, alius torpet inertia. Illum insatiabilis avaritia tenet, hunc defatigat ex alienis judiciis suspensa semper ambitio. Respice forum multitudine refertum, tantundem istic vitiorum esse fateberis, quot hominum. Peccant omnes injuriis in proximum, in Deum contemptu, in res abusu: omnia in suum congregant iudicium, omnium rei. Et quomodo tutum servare vestigium, vel ad te recurrere poteris, inter tot vitia omni ex parte urgentia, quæ resurgere cupientem, & in altum attollere oculos premunt, & mergunt? Innoxium aliquem esse, ubi regnant nocentium agmina, difficile est: nam si te immutare non poterunt, saltem impediunt. Una est firma tranquillitas tot te malis excerpere, & in eam recedere stationem, è quâ possis mundi luem ab omni contagio liber intueri. Insuperabilis est animus, qui externa deseruit, & sibi soli vacans arce suâ se vendicat. Huic mundus carcer est, & solitudo paradus.

4. Vanum est ab hominibus secedere, nisi cogas animum intentum sibi esse & virtutum exercitatione solerter incumbere. Nullum homini bonum est, si desit virtus: nulla quies, nulla felicitas nisi ex virtute. Tria sunt, quæ sibi mutuo in Universo respondent. Inter omnia & super omnia Deus, inter sensibilia lux, inter animi perfectiones virtus. Deus est lux & virtus omnium: lux virtus mundi & imago Dei: virtus, lux animi, per quam filii Dei nominamur & sumus. Ad hanc purgato animo accedere debes, si ad optatum perfectionis culmen pervenire desideras. Virtus enim perfectio hominis est, instauratrix inno-

scientiæ, omni plena jucunditate. Est supplementum naturæ ad bonum supernaturale ex se ineptæ. Est facilitas boni operis, quâ rectè vivimus, quâ velut cæci illuminamur, quâ peccatis resistimus, quâ meritis cumulamur, quâ vitam æternam promeremur. In hoc studio necessarium tibi primò est cuiusque virtutis naturam & actus præscire, quia nemo amat quod ignorat. Tum ab actu & exercitatione nunquam cessandum: & si desint occasiones, milites imitari oportet, qui in media pace sine hoste decurrunt, fictisque velitationibus se ad vera certamina parant. Finge tibi ingentia quæque scelera objici, puta te contumeliis proscindi, omnia quæ possides à te violenter auferri & sic patientiam exerce, ac si res vera ageretur. Non trepidabis in ipsa re, si ante rem te ita exercueris. Magnos ad pugnam spiritus adfert miles, qui sanguinem sæpè fudit.

5. Virtutum habitus non nisi longâ exercitatione comparantur. An verò aliquam ex illis obtinueris ex his indiciiis dignosces. Si nimirum vitia virtuti opposita extincta sentias, aut magnâ ex parte compressa. Si pravarum affectionum motus sub fræno rationis legem pati, ac menti parere facilè compellas. Si actus virtutis absque difficultate, imò etiam cum delectatione exerceas. Si tepidorum dicta contemnas, plenaque spiritûs libertate ad ea præstanda te exeras, quæ displicent imperfectis. Si pravos actus, ad quos antea per habitum inclinabar, connaturali quodam fastidio abomineris. Si neque per somnium re aliquâ turpi delectari, aut quidpiam injustum approbare videaris. Si ea satagas imitari, quæ in aliis laudas & admiraris: atque ab illis abstineas, quæ reprehendis. Si nullam culpam exiguum putes, omnemque imperfectionem quantumvis minimam studiosè vites & observes. Si cum vides vel audis æquales tuos divitiis aut dignitatibus florere, nec inideas, nec perturberis. Si errores tuos ingenuè fatearis, cupiens ab omnibus corrigi & reprehendi. Si conscientiæ testimonio contentus

bona opera in te ipso serves & abscondas : Rectè enim facti fecisse præmium est. Si studio denique virtutis sine intermissione incumbas : nam vera virtus nunquam torpet, sed semper in actu est.

CAP. XXI. *De virtutibus Theologicis. Fides operibus comprobanda. In solo Deo ponenda fiducia. Motiva Amoris erga Deum. Amor proximi beneficiis ostenditur. Hortatio ad eleemosynam.*

1. **B**Asis cæterarum virtutum & totius Christianæ vitæ fundamentum est fides, sine qua nemo potest placere Deo. Hæc est sapientia, quæ domuit orbem, cui firmiter adhærendum, omni disquisitione & curiositate rejectâ. Crede autem & operare, quia fides sine operibus mortua est. Sermo tuus & professio tua jactitant fidem : cave ne vita & mores prædicent infidelitatem. Credis Evangelium, cur non obedis Evangelio? Credis vitam æternam, cur brevissimum tempus interminabili præfers æternitati? Quid prodest credere vera & bona, si tu falsus es & mala operaris? Vix fieri potest, ut benè credat, qui malè vivit: ille enim verè credit, qui exercet operando quod credit.

2. Cùm certissimum sit Dei providentia omnia disponi & gubernari, aded ut nec passer de cælo, nec folium ex arbore cadat absque ejus nutu & voluntate; ipsi te totum trade excelsæ animo & ingenti fiducia, nihil dubitans quin opportunum ad res omnes auxilium sis habiturus. Scito omnia humana consilia atque præsidia fallacia & incerta esse, teque regi & agi absque ulla anxietate à Deo finas. Et si res accidant inopinatæ, quibus actionum tuarum & consiliorum tota series turbari & præcidi videatur, vel morbis, vel falsis criminationibus, aliisque casibus gravioribus, ne despondeas animum, sed spe divinâ munitus ejus te regimini subjice : nam per hos casus, per hæc discrimina ad illum finem te divina sapientia perducit, quem tibi ab æterno destinavit. Non sentit malum præ-

sens qui futura sperat bona. Tantum potest homo, tantum habet; quantum sperat & credit.

3. Charitas omnium virtutum forma & regina & Deum respicit & proximum. Et Deus quidem ex toto corde, ex tota anima, ex totis viribus super omnia amabilia diligendus est, purè propter se & suam infinitam bonitatem. Quod es, quod vivis, quod moveris, quod sentis, quod intelligis, Dei gratia est. Ipse te à servitute diaboli redimit: ipse animam tuam innumeris prærogativis nobilitavit: ipse tibi vitam æternam nullis præcedentibus meritis præparavit. Cælum, terra, aër, aqua & omnia quæ in eis sunt, magnis vocibus quotidie clamant, ut summo eum amore prosequaris, à quo propter te creata sunt. Cur per multa vagaris quærendo bona animæ tuæ? Ama unum bonum, quod est omne bonum. Quære simplex bonum, quod est summum bonum, quo nihil majus, nihil amabilius potest excogitari. Solus amor est, quo tuam Creatori vicem, quamvis non ex æquo rependere potes. Amor autem non est otiosus, non quærit quæ sua sunt, operatur magna, si est. Nulla amanti impervia difficultas. Verus amator mori potest, vinci non potest.

4. Natura omnis amorem indicit mortuum & sociabiles fecit: omnes enim homines magni corporis membra sumus, ad eandem fidem & gloriam vocati. Non amat Deum qui non diligit fratrem suum. Actus verò dilectionis erga Proximum, sunt beneficia omnibus conferre, omnibus prodesse, omnes obsequio & amore prævenire. Beneficia autem læto animo & prompto indigentibus conferes, nullâ intercedente morâ, nisi in accipientis verrecundia. Sufficiat ad remedium tristius quidpiam passis, quodeorum indigentiam scias. Molestum verbum & onerosum est, Rogo: si amici desiderium occupas & antecedis, antequàm rogeris, multiplicas munus tuum. Non tulit gratis; qui cum rogasset, accepit. Si prævenire non potuisti, plura rogantis verba intercide, ne rogatus videaris: teque daturum ipsa festinatione approba,

Z iiij

etiam si non fuisses interpellatus. Tum bona verba bonis rebus adice, nec quidquam triste misceas beneficio, non mœstitiâ, non tarditatem, non exprobrationem, non denique jactantiam. Res ipsa te silente loquetur & qui videt in abscondito, reddet tibi.

5. Inter actus Christianæ beneficentiæ præcipuum tenet locum eleemosyna, quâ fides probatur, redimuntur peccata, emitur cœlum. Cave ergo ne despicias pauperem, qui cum sibi egenus sit, te facere divitem potest. Peccatis tuis venundatus es, redime te pecuniâ tuâ: fac de instrumento avaritiæ subsidium misericordiæ. Histrio te ad risum provocans plenus à te recedit: Christus offerens regnum cœlorum nihil accipiet? Tributa Principi vel invitus solvis, etsi ex agris nihil perceperis; Christo Regi ex eo, quod superabundat, frustum panis denegabis? Cave ne parcens pecuniis tuis, reus sis sanguinis fratris tui. Si non pavisti, occidisti. Cogitas quàm bene alii post te vivant, non cogitas quàm male tu moriaris. Satiùs est deesse aliquid hæredibus tuis de patrimonio, quàm tibi de salute. Inspice rationes tuas. Vide quid in æterna patria, quid hîc possideas. Ex omnibus rebus tuis, id solum in morte reperiens, quod per manus pauperum in cœlum præmisisti. Argue infidelitatem tuam. Invadere domum hostis potest, cœlum non potest.

CAP. XXII. *De Prudentia. Ejus necessitas, & difficultas. Officium viri prudentis.*

1. **U**T Architectis nullum opus rectè procedit sine linea, & libella, ita nec nobis sine prudentia. Hæc norma cæterarum virtutum est, recta ratio agendorum, oculus animæ, & ars vivendi. Non potest esse jucunda vita, à qua absit prudentia. Hanc artem difficillimam esse omnes fatentur. Sed & obscura est. Oritur ex eo difficultas, quòd intra considerationis suæ ambitum res omnes tam universas quam singulares complectatur. Ac deinde quod nullus sit certus status rerum humanarum,

quæ cum sint variæ semper & contingentes, atque à diversis pendeant circumstantiis? non est cuiusque ingeni certam in illis statuere normam, & quæ non rarò repugnantia sunt certo quodam temperamento conjungere, & miscere. Obscuritatem verò adfert caligo illa, quæ rerum gerendarum causæ involvuntur. Apparent quidem earum fastigia, sed latent fundamenta. Latet etiam divinum decretum de prospero vel infelici rerum eventu, unde fit ut paucorum sit ista virtus. Pauci possunt quid magis expediat in quovis negotio prævidere.

2. Prudentiam gignunt usus, & memoria. Res enim singulares quas illa regit, notæ homini fiunt per usum, & experientiam. Tutus eris si tuo & alieno credideris experimento, nec altiori rei te impones, in qua tibi tremendum, & unde cadendum sit. Ut verò omnia prudenter disponas, inspicere primùm debes teipsum, deindè negotia quæ aggredieris, tum eos quorum causâ, vel cum quibus agendum est. Et teipsum quidem accuratè æstimabis; ne plus quàm potes tibi posse videaris. Aliquis eloquentiæ fiducia prolapsus est, quidam patrimonio suo plus imperavit quàm ferre queat, alius infirmum corpus laborioso oppressit officio. Æstimanda sunt postea quæ aggredieris, & vires tuæ cum rebus agendis comparandæ. Opprimunt onera, quæ ferente majora sunt. His quoque admovenda manus, quorum finem aut facere, aut certè sperare possis. Hominum deindè delectus habendus est, an digni sint, quibus partem vitæ tuæ impendas: eorum mores examinandi, ne tibi noceas, dum aliis prodesse studes. Denique considerandum est, utrum natura tua rebus hujusmodi agendis idonea sit, & eo inclinandum quò te vis ingenii defert. Reluctante naturâ irritus labor est.

3. Vir prudens nihil aggreditur, quamdiu aliquâ perturbatione agitur: non enim potest verum & honestum discernere concussa mens, & pravi affectionis præstigiis delusa. Multum item prudentiæ adversatur præcipitatio, quæ in graves ac inextricabiles casus plerisque induxit.

Quare prudens nil temere agit, propriumque iudicium alieno consilio subijcit. Timidæ sunt hominum cogitationes, incertæ providentiæ, rerum exitus dubii, fallaces experientiæ. Ibi salus, ubi multa consilia. Spectat quoque ad prudentem, rem denudare, & acutè introspicere sine fūco & integumentis, quæ decipere incautos solent. Seponne pecuniam, famam, dignitatem: intrus rem ipsam scrutare: quære quid sit, non quid vocetur. Stultum est simulachris & umbris falli. Tum debes veluti ex specula quicquid evenire potest explorare, ne stultum illud quandoque dicendum sit, Non putaram. Ad id longa consultatio adhibenda, maturumque iudicium, & subtile examen, ne prava aliqua circumstantia actionem vitiet, ne prudentia degeneret in astutiam & calliditatem, & ne in tanta veri ac fucati boni vicinia vitium pro virtute amplectaris. Peractâ denique electione, omnem præcide moram, statimque exequere quod decrevisti. Nullus cunctationi locus est in bono consilio, quod non potest laudari, nisi peractum.

C A P. XXIII. *De Iustitia, & Religione. Actus utriusque. Quid sit Pœnitentia, & in quo consistat.*

Iustitia suprema virtus aliis nata non sibi, quicquid habet transfundit in proximos, nihil petens ex se nisi usum sui. Hæc homines à mutuis injuriis avertit, & mundum universum in pace constituit. Hæc tacita quædam naturæ conventio est, & vinculum societatis humanæ, nec quidquam sine illa laudabile esse potest. Vir justus neminem lædit, alienum non vendicat, omnibus prodest, benè de omnibus sentit & loquitur, dat unicuique quod suum est, non impedit alterius bonum. Si præsit, iusta præcipit, omnibus patet, propriisque utilitatibus subditorum commoda præfert: pœnis vitia coercet, præmia bonis largitur, & sic omnes continet in officio. Si subsit, servat concordiam, legibus paret, & iussis majorum, suorumque statu contentus officia & dignitates non appe-

tit, nec se rebus ingerit, quæ ad se non spectant. Gratis autem justitiam colit, quia justæ actionis nullum majus præmium existimat, quàm justum esse.

2. Religio moralium virtutum præstantissima Deum immediate respicit, ejusque cultum & honorem. Primus autem cultus est ipsum credere & cognoscere: deinde reddere illi majestatem suam, reddere bonitatem. Parum est nosse Deum, & quod Dæmones faciunt qui oderunt: amor insuper & cultus exigitur his ex rebus constans, quæ utinam tam benè implerentur, quàm sciuntur. Scis Deum illum esse, qui præsidet mundo, qui humani generis tutelam gerit, qui universa moderatur. Ipsum solum potentem, solum bonum, solum altissimum confiteris: ab eo tanquam à summo bono & tuo ultimo fine perpetuam beatitudinem expectas. Cur non igitur, ut par est, eum colis? cur non summam ei exhibes venerationem? cur vilissimam terræ glebulam ei præfers? Vana est religio tua, nisi factis comprobetur. Vis verè religiosus esse? Ambula coram Deo & esto perfectus. Satis eum colit, qui imitatur. Vera Religio te Deo religat, Deum tibi. Custodi eam illibatam à negligentia, ab erroribus, à peccatis. Stultitia magna est, fidem linguâ, moribus infidelitatem prædicare. Hujus notæ homines irrisit olim celeberrimus inter Ethnicos Philosophus dicens, Nihil gloriosius esse Christianis, cùm loquuntur: nihil miserabilius cùm operantur.

3. Divini juris læsi reparatrix est Pœnitentia, quæ ad peccati detestationem inclinât, cum efficaci voluntate Deo per illud offenso satisfaciendi. Hæc est enim pœnitentia præterita peccata detestari, expiare, nec amplius in ea consentire. Præterit quod delectat, restat quod arguit, quod torquet, quod damnat. Quid prodest transactam sceleratam abscondere? Nemo nocens se iudice absolvitur. Tribunal quoddam à natura in ipsa mente humana constitutum est, ubi unusquisque sui sceleris accusator est & testis & iudex. Hic coge animum & sensus

tuos quotidie adesse ad reddendam rationem. Dic apud te causam & quantum potes te ipsum coargue. Totum diem tecum scrutare : omnia dicta & facta tua , atque ipsasmet cogitationes remetire, nihil abscondens, nihil transiens. Si agnoscis iniquitatem tuam, ignoscit Deus : si fateris , mederis. Quid refert neminem scire vitium tuum, cum tu scias ? An utilius tibi existimas damnatum latere, quam palam absolvi ? Ubicumque lateas , conscientia tecum est, non potes eam effugere. Miserrimus es si hanc aspernaris.

4. In tria tempora vita dividitur, quod est, quod fuit & quod futurum est. Præsens momentaneum est, ante desinens quam veniat : futurum nondum est : at præteriti dies aderunt omnes cum iusseris & ad arbitrium tuum se inspicipientur. Ne timeas memoriam tuam, nec erubescas te in præteritum retorquere, erroresque tuos tibi exprobrare. Quò frequentius id feceris, eò citius emendaberis. Ipse de te vindictam sume, nec ea iterum admittas, quæ fecisse te plangis. Plerique liberati à naufragio exinde repudium & navi & mari dicunt, Deique beneficium periculi memoria honorant. Hanc bonam sollicitudinem in te esse cupio, ne iterum experiri velis quod semel timuisti. Grande periculum evasisti, ne te iterum discrimini exponas. Toties pepercit Deus, quoties deliquisti : cave ne idcirco deterior fias, quia Deus bonus est. Quid facturus sis cogitas aliquando, cur non potius quid feceris ? Nam consilium futuri ex præterito venit. Multi ad sapientiam pervenirent, nisi jam putarent se pervenisse. Nisi te quotidie emendes, quotidie deterior eris.

C A P. XXIV. *De Pietate, & Observantia. Obedientia commendatur, itemque Gratitude. Quomodo accipiendum, & reddendum sit beneficium.*

1. **N**ULLA vi verborum exprimi potest, quam laudabile opus sit posse hominem dicere; Parentibus meis cessi & parui semper : eorum imperio, sive æquum, sive

durum fuerit, obsequentem & submissum me præbui: bonum patriæ civem me semper exhibui: fratribus & consanguineis benè facere nunquam cessavi: omnes vincere beneficiis conatus sum. Hæc sunt nimirum Pietatis officia, quibus debitum tribuimus cultum, patriæ, parentibus, fratribus & aliis sanguine conjunctis. Quod verò pietas erga cognatos, id præstat observantia erga Prælatos, Principes, Præceptores & alios, qui aliquo modo nos antecedunt dignitate, sapientiâ, ætate, religione & sanctitate. Solemus enim coram illis assurgere, caput aperire, viâ decedere, equo aut vehiculo defilire, ad genua provolvi, manus aut vestes osculari, aliaque honoris signa pro more patriæ exhibere, Hæc autem omnia profuso ac reverenti animo præstabis, si præcesserit in intellectu magna sublimitatis illorum æstimatio. Nam hinc orietur in voluntate fuga quædam & metus, quo perculsus nimiam cum illis familiaritatem declinabis, atque ab eorum magnitudine in tuam quodammodo resilies parvitatē. Omnis potestas à Deo est. Quicquid præstiteris majoribus tuis, infra debitum honorem erit, si Deum in illis consideraveris.

2. Ut ex primi parentis inobedientia omnis calamitas exorta est, sic per obedientiam filii Dei ad felicitatem reducti sumus, si & nos obedientiam servaverimus. Obedientia rerum omnium perfectio est, earumque cum suo principio firmissima connexio. A Deo enim in Deum admirabili circulo cuncta deducit. Hanc Christus præ cæteris virtutibus commendavit, qui ne eam perderet, perdidit vitam. Hæc, melior dicitur esse quàm victimæ, quia per eam propria voluntas mactatur. Suscipiendum est autem superioris edictum velut emissâ divinitus vox, nullâ quæsitâ præcepti causâ vel motivo. Nescit judicare, qui perfectè didicit obedire. Moneat superior, jubeat lex, dicat quid me velit facere: non disco, non disputo, non excuso: sed simpliciter & velociter pareo, paratus ad omnia seu facilia seu ardua pari gaudio & promptitudine

exequenda. Unum est in quo refractarius & contumax esse potes, si quis nimirum à bono te retrahat & adversus Dei legem impellat. Cætera omnia constanter & sine murmure exequi debes.

3. Gratitude debitum respicit ob acceptum beneficium. Nihil autem magis præstandum, quam beneficii æstimatione, si non ex rei magnitudine, saltem ex animo & affectu donantis. Tum jugis benefacti memoria necessaria est, quæ semper animo hæreat. Gratiæ referre nequit, nisi qui meminit: & qui meminit, jam refert. Hoc non exigit opes, non operam, non felicitatem, in promptu omnibus est. Ut desint vires, nunquam deerit voluntas, quâ rependere etiam Regibus potes. Cum ab aliquo accipis beneficium, hilaris accipe & gaudium profiteri, quod fit danti manifestum, ut muneris sui fructum capiat. Justa lætitiæ causa est lætum amicum videre, justior fecisse. Qui gratè beneficium accipit, qui libenter & benignè, primam ejus pensionem solvit. Nunquam voluit gratus esse, qui beneficium tam longè projecit, ut extra conspectum sit. Qui illud extollit, qui se negat gratiam referre posse, jam reddidit. Qui fastidiosè accipit & negligenter, parvi facere illud videtur. Qui vix indicat se, sensisse, vix labia deducit, ingrator est, quàm si taceret. Vir bonus dum accipit beneficium de reddendo statim cogitat. Quid enim tam contra officium quàm non reddere quod acceperis? Nec mensurâ pari, sed uberiori reddendum, sicut terra suscepta semina majori cumulo restituit. Cave tamen ne in gratiæ relatione nimium festines. Quidam, cum aliquod munusculum missum est illis, aliquid subindè intempestivè remittunt & se nihil debere testantur. Rejiciendi hoc genus est cum munus munere subito expungis.

CAP. XXV. De Veritate, ejusque usu. Simplicitas laudatur. Actus fidelitatis.

1. **I**N omni sermone, gestu & scriptura, aliisque signis externis veritas sit. Non decet Christianum hominem labium mendax. Muliebri vitium & plebeium est aliud pectore claudere, aliud ore proferre. Vir generosus res simpliciter enuntiat prout sunt, non exaggerat, non amplificat, non decipit, non simulat, verborumque ambages & involucria devitat. Simplicia verba veritas simplex amat. Vult nuda videri, quia innocens est. Qui verò mentitur aut fallit, rem duplici sermone obscurat, ut lateat. Odit lucem qui malè loquitur sicut qui malè agit. Cave itaque ne ut vestitum, sic sententiam habeas, aliam domesticam, aliam forensem: ne in fronte ostentatio sit, intus veritas occultetur. Ab hoc vitio abhorret ipsa natura. Pueros vide nondum ratione utentes. Mendacium inter prima probra obijciunt & quamvis levitate quādam assumant, tamen insitū iudicii rectitudine damnant. Quia in re Dei providentiam admirari oportet, quæ virtutes animo inserit, sine quibus vita & societas stare non possunt. Omnium autem perniciosissimum est mendacium vitæ. Nam si omnem sermonis falsitatem abominaris tanquam sublimi animo indignam, cur ipse mendacium esse, & vivere non formidas? Magna res est unum hominem agere.

2. Simplicitas parùm hominibus cognita virtus, tantæ est dignitatis ut eā Deus magnoperè delectetur: nam *cum simplicibus sermocinatio ejus*. Simplex enim ille & integer cum sit: simplices esse vult animas, quæ ad se conveniunt. Est autem simplex, qui in varia non abit: qui sine duplicitate & hypocrisi talem se exterius exhibet, qualis interiùs est: qui proprios defectus, cum fert occasio, candidè & sincerè fatetur, qui malitiā parvulus est & omnem politicam agendi rationem detestatur: qui non exclusâ prudentiæ circumspectione, fidem in omnibus

esse arbitratur, malum de nemine suspicatur: qui stultus apud homines videri non refugit, ut sit sapiens apud Deum: qui ab omni multiplicitate alienus simplici intentione Deo placendi cuncta operatur. Quid turbaris erga plurima infelix astutia? Unum est necessarium, ut ad eum pervenias, qui unus & simplicissimus est. Nunquam pertinges ad metam, si duplici graderis viâ.

3. Fidelitas inter maxima & præcipua humani generis bona colenda est: hæc enim sublatâ tollitur usus commerciorum, dissolvitur amicitia, fœdera dissociantur, universa Respublica perturbatur. Rara tamen & ista est, ac ferè mundo incognita virtus. Passim accusant humanam perfidiam tot ad contractus adhibiti testes, tot stipulationum firmamenta, tot interpositæ industriæ, quæ nihilominus vix sufficiunt, ut firma maneant pacta & conventiona. Adeò plerique sordidi sunt, ut sanctior sit illis quæstus quam fides. O turpem humano generi publicæ fraudis ac nequitie confessionem! Nemini credimus sine teste, sine sponse: & tutius in tabulis, quàm in animi sacrario fidem custodiri arbitramur. Cæterum vir fidelis quodcunque opus promissum constanter exequitur, commissâ sibi secreta nemini pandit, datam fidem etiam hostibus servat, ipsamque regnis ac vitæ præfert. Tardè quidem promittit, quia celeri sponsioni celerem incumbere pœnitentiam novit: sed si semel spondit, non fallit, non violat, nisi fortè rerum status mutetur, aut peccandi periculum incidat. Neminem obligat promissio, quæ non potest sine scelere adimpleri.

C A P. XXVI. *De Amicitia. Quibus officiis sit colenda.
Præcepta quadam ad mutuam conversationem
pertinentia.*

1. **N**ihil magis ad humanam vitam necessarium, quàm amicitia, nihil commodius, nihil jucundius. Ea est mutua duorum benevolentia in virtute fundata & bonorum communicationi conjuncta. Quantum hoc bonum est,

est, ubi præparata sunt pectora, in quæ tutò secretum omne descendat: quorum conscientiam minùs quàm tuam timeas, quorum sermo sollicitudinem leniat, sententia consilium expediat, hilaritas tristitiam dissipet, conspectus ipse delectet? Quid dulcius quàm hominem habere, cui confiteri non timeas si quid deliqueris, cuius vel solus occursum prosit tibi? Minuta quædam animalia cum mordent non sentiuntur, adeò tenuis est illis & fallens in periculum vis; tumor indicat morsum, idem tibi eveniet in boni amici conversatione, non deprehendes quemadmodum & quando tibi prosit, profuisse deprehendes. Vera autem esse amicitia nequit, nisi reciproci interveniat amor; sed amare principalius est, quàm amari: atque ideò benevolentia pro fundamento statuitur, redamatio connotatur. Vera item amicitia est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non sola corporalis præsentia, non mendax obsequium, non fallax adulatio; sed timor Dei & divinarum studia literarum conciliant. Solida in malo amicitia esse non potest.

2. In eligendo amico magna cautio exhibenda, juxta illud quod vulgus ait: multos salis modios simul edendos esse, ut amicitiae munus expletum sit. Sunt autem quatuor in eo probanda cum quo inire amicitiam cupis. *Fides*, res difficillima, cujus sola ferè umbra in terris reperitur, ut te & tua ei tutò committas. *Intentio*, ut amicitia finem honestum habeat & res divina non transeat in turpitudinem. *Discretio*, ut scias quid præstandum illi, quid ab eo petendum. *Patientia*, ut paratus sit animus quæcunque adversa pro amico sustinere. Hæc cum in illo probaveris, explorare insuper debes, prioribus amicis quomodo usus sit: nam talem in te futurum sperabis, qualem cæteris se præbuit. Fidus, amicus vivus thesaurus est, magnâ servandus curâ, magno, si pereat, fletu lugendus. Beatus es si talem habes, qui te diligat, non tuas opes, non mensam, non ingenium: qui errantem corrigat, ca-

B. Bona Opusc. Spirit.

A a

dentem subleuet, currentem adhortetur. Similem illi non inuenies, quacunque cœli ambitus patet. Multi sunt, qui dicuntur amici, eorum qui verè sint paucissimi numerantur. Nemo alterum gratis amat. Qui se spectat, qui res externas sibi pro fine proposuit, verus amicus non est. Tandiu te diligit, quamdiu utilis ei fueris. Sublatâ mensâ deficiet; atque ut cœpit, sic desinet. Vera amicitia ibi maximè deest, ubi creditur abundare.

3. Sicut Medicus carissimum sibi ægrôtantem curaturus nec ferro, nec igni parcat: ita erga amicum correctione indigentem te gerere debes, liberrimè, audacter, constanter, nihil negligendo, aut dissimulando. Damnable est obsequium, per quod vitia foveantur. Sit autem admonitio secreta, adsit ei omnis suauitas, careat omni verborum acerbitate. An aliquis tibi in amicitiam recipiendus sit, diu delibera; cùm placuerit fieri, toto illum pectore admitte: tam liberè cum eo loquere, quàm tecum. Ita quidem vivere debes, ut nihil tibi committas, nisi quod inimico committere possis: sed quia interueniunt quædam, quæ consuetudo fecit arcana, omnes curas cum amico, omnes cogitationes misce. Quidam quæ solis amicis committenda sunt, obuiis narrant & in qualibet aures quicquid urit exonerant: alii etiam carissimorum conscientiam reformidant & intra pectus omne secretum premunt, nec sibi quidem credituri, si fieri posset. Utrumque vitium est, & omnibus credere & nulli; sed alterum honestius, alterum tutius. Quod si cupis sine periculo cum omnibus loqui, id facilè assequeris, non occultando quæ feceris, sed nihil faciendo quod velis occultum esse.

4. Affinis amicitiae est affabilitas, quæ humanam conversationem moderatur, in qua seruanda modestia est, seruandum silentium. Multa decet audire virum probum, pauca loqui. Vitiosum est velle potiùs sciri, quàm scire; cognosci, quàm alios cognoscere; proprias merces inutiliter prodigere; quàm sibi alienas comparare. Assuescere

oportet eorum cum quibus vivis verbis & moribus incompositis : & quia multi multa loquuntur falsa, inepta, puerilia, nihilque ad rem pertinentia, hæc prudenter dissimulabis. Animi abjecti ac muliebris est, cum iis dumtaxat versari velle, qui cedant, applaudent & adulentur. De te rebusque tuis parcius loquere, tuæ sententiæ ne pertinaciter inhæreas & à verbis elatis abstine, quæ auctoritatem & magisterium sapiant. Cum quidpiam contra decorum occurrit tibi, in te regressus teipsum interroga, an & tu tali vitio labores : tum ex omnibus quæ audis & vides, aliquid semper ad tuum profectum excerpe. Bene tecum agitur, si ex alieno peccato tuum emendas.

5. Cum tibi aliquid occurrit insolitum, inopinatum & ab usu tuæ patriæ abhorrens, ne id continuo reprehendas : nam levis animi indicium est aliena mirari & redire & suo servire municipio. Res æstimandæ prout sunt, non ut videntur. Vulgus omnia æstimat ex novitate, artificio, raritate, difficultate, pompâ, rumore & extrinseco apparatu : sapiens intrinsecum rei pretium & honestatem respicit ; eaque omnia spernit, quæ plebs insana admiratur. Quicquid acciderit penes te est ut fructum ex eo capias. Noli te coarctare & limitare proventum tuum. Licet tibi personam obducere & actores fabulæ imitari. Illi dum flent, non dolent ; dum emunt, non possident ; jubent sine imperio, objurgantur sine vindicta, objurgant sine ira : agunt scilicet alienam vitam. Utinam & tu sic in aliorum societate te geras sine affectu & proprietate. Magnum theatrum mundus est, in quo tot histriones, quot homines sunt. Cura autem ut quantum fieri potest spectator sis, non actor fabulæ. Qui spectaculum sui in scena exhibent, laborant : qui spectant, rident & delectantur.

CAP. XXVII. *De Liberalitate. Quid sit & qualiter exercenda. Quomodo differat à Magnificencia.*

I. **N**on voco liberalem pecuniæ suæ iratum, qui nec dare scit, nec servare: qui non donat, sed projicit. Liberalis est, qui rectè dat & rationabiliter & pro modo facultatum quantum decet impendit, quando & quibus oportet, non suum sed alienum spectans emolumentum. Porro liberalitas virtus est beneficiorum erogatrix quæ circa pecuniarum largitionem & acceptionem versatur; sed largitio principaliter intenditur, quia præstantius est dare, quàm accipere. Sufficit autem voluntas, cum tribuendi facultas deest: imò hæc maximè attenditur ut non solum prosis, sed velis prodesse. Nemo fluminibus aut mari gratias agit, quòd navigia patiantur: neque arboribus, quòd fructus ferant: nec vento, quòd secundus aspiret: nam licet hæc omnia beneficia sint, illis tamen deest benefaciendi voluntas. Quod verò alicui donandum est, pretium à celeritate sortitur. Sunt nonnulli, qui dum aliquid donant, gratiam omnem corrumpunt, avertendo vultum, obducendo frontem & in alterum diem differendo. Sic amicum dilatione lassant, torquent expectatione; cumque proprium sit libenter donantis citò dare, qui diù noluit, non ex animo largitus est. Properat omnis benignitas & jucundum est munus quod obviam venit.

2. Non potest quisquam beatè degere, qui se tantum intuetur, qui omnia ad utilitatem suam convertit: alteri vivas oportet, si tibi vivere optas. Quid tanquam tuo parcis? Procurator es. Omnia ista quæ ferreis claustris custodis, quæ ex alieno sanguine rapta tuo defendis, tua non sunt, Deposita apud te fuerunt & jam ad alium dominum spectant. Aut hostis illa, aut hostilis animi successor invader. Quæris quomodo facias tua? Donando. Quid est hoc, quo te divitem putas? Domuncula, pecunia, agellus: si donaveris proximo, beneficium erit, virtus

erit, quæ tecum in æternum manebit. Tunc pretiosa est pecunia, cum usu largiendi desinit possideri.

3. Quia tenui impensa fieri magna non possunt, ut mediocres sumptus liberalitas regit, ita splendidos & magnificentia. Hæ duæ virtutes cætera similes hoc discrepant, quod illa etiam in parvis, hæc non nisi in magnis & luculentis apparet. Cui res angusta domi est, liberalis esse potest: laudem verò magnificentia ille solus assequitur, cujus opulentia spectabilis est. Hæc propriè in operis admirabilitate conspicitur. Si quis enim magni pretii gemmam in usum rei divina largiatur, eximie potius liberalis quàm magnificus dicendus erit; sed si pretio gemmæ sacrarium, templum, aut aliud splendidum ac mirabile opus extruxerit, magnificus nuncupabitur. Operum verò nomine in quæ magni sumptus conferri possunt, ea intelliguntur, quæ pertinent ad cultum Dei, ad populi utilitatem, ad publicam hilaritatem & ad quædam hominis officia splendidè præstanda. In his decori ratio habenda est, respectu operantis & facultatum. Non est magnificus, qui plura quàm habeat profundit: (qui ære alieno se & suos gravat, ut magnificentia laudem consequatur. Verè liberalis & magnificus ille est, qui quod donat & expendit, detrahit sibi.

CAP. XXVIII. *De Fortitudine. Quæ sint ejus Officia.*
Mortem à viro forti contemnendam esse.

I. **M**olles sunt hominum animi debilisque natura, quam idcirco fortitudine armare oportet, ne periculis deterriti ab honestate recedamus. Duplex ejus officium est: unum, idque præcipuum, labores atque pericula sustinere: alterum eadem aggredi cum oportet. Vir fortis non se temerè malis ingerit, sed advenientia constanter fert: non appetit formidabilia, sed spernit: ibi extollitur, ubi cæteri deprimuntur: ibi stat, ubi alii jacent: non illum subigit dedecus, non repulsa, non exilium, non injuriæ: non eum carcer, non tormenta, non

A a iij

ipsa mors exterrere : omnem luctum , omnem ægritudinem , omnes molestias magnitudine suâ elidit : non se minis aut precibus à recto detorqueri permittit : non despondet animum , etsi plura benè cœptis obstant impedimenta : non cedit oneri , nec cum officio semel suscepto luctatur ; sed persistit , donec perficiat ; stat rectus sub quolibet pondere : nulla illum vis , nulla potentia , nullus terror minorem facit : periculis undique imminetibus non allidit virtutem nec abscondit. Quò tendat semper attendit , non quid patiatur.

2. Sicut secundo navigans vento variis se subsidiis munit , quibus tempestatem excipiat : sic utile erit tibi , donec prospera est fortuna , quærere præsidia , quibus adversam fortiter feras. Finge tibi jam advenisse quicquid sinistri contingere potest , orbitatem , naufragium , exilium , vulnera , tormenta , morbos , calumniam , contumeliam ; atque ita te compara , ac si jam in discrimine versareris , ut hoc quasi præludio excitatus dicere possis in omni eventu : Hæc jam animo percepi , jam prævidi & contempsi. Ab æterno constitutum est , quid gaudeas , quid fleas : & quamvis magnâ varietate singulorum vita distinguatur ; summa in unum venit. Accepimus peritura perituri. Quid indignaris ? quid quereris ? etsi omnia tua pereant , nihil perit de tuo. Satiùs est dare quod repetit Deus , quàm cogi ad solvendum. Virum sapientem etiam in tormentis beatum fore ipsemet Epicurus edocuit. In Phalaridis , inquit , tauro si fuerit , dicit : Quàm suave est hoc , quàm hoc non curo ! Magnum quidem effatum , sed nobis non incredibile , apud quos extant tot Martyrum exempla quorum in pœnis constantia , in flammis alacritas tanta fuit , ut nullo modo sentire tormenta viderentur. Volenti & Deum amanti omnes pœnæ deliciæ sunt.

3. Nullibi clarius fortitudinis præstantia elucet , quàm in mortis discrimine. Difficile est animum perducere ad contemptum vitæ , cujus amore ita plerique tenentur , ut nihil eâ felicius , nihil pretiosius æstiment. Sed si sapiens

es, ut te esse oportet, defines inter mala numerare mortem, quæ finis malorum est & initium vitæ. Equo animo exire debes, rediturus. Mors invictam necessitatem habet, eam timere dementis est: dubia enim sunt quæ metuuntur, certa expectantur. Considera nec pueros, nec mente lapsos timere mortem. Turpissimum est autem, si eam tibi securitatem ratio non præstat, ad quam stultitia perducit. Cum exceptione mortis data est vita: vivere noluit, qui mori non vult.

4. Gratificata est nobis natura; cum ad certum tempus usuram spectaculorum suorum concessit: jam exacto tempore discedendum est. Quis sapiens ad extremum spiritum redactus si rursus ei vita concederetur, vellet iterum materni uteri ergastulum subire, resumere amentiam infantiae, metus puerilitatis, juventutis pericula, curas virilitatis, labores senectutis? Nemo tam feliciter vixit, cui placeret iterum nasci. Attende igitur quò properes & à quibus discedis. Posses vitæ hujus exitum non timere, si alterius ingressum sperares. Hæc est causa timoris tui, quia inanis bonorum es, quorum incipis in fine vitæ desiderio laborare. Alioquin non trepidares in limine æternæ felicitatis. Viro justo supplicium esset nasci, nisi mors sequeretur.

5. Nemo mortem lætus excepit, nisi qui ad illam se diu composuit. Effice eam tibi assiduâ cogitatione familiarem, ut venientem alacti animo excipias. Ut satis vixeris non dies faciunt, non anni, sed animus exire gestiens & ad originem suam revolare. Diu vixit, qui benè moritur. Benè moritur, qui benè vixit. Vis mortem tibi tranquillam parare? Assuesce ex alto cuncta despicere. Non potest mortem timere, qui jam plura sibi eripuit, quàm rapiat mors. Vis tibi vitam jucundam facere? Omnem pro illa sollicitudinem depone: ad omne genus mortis paratus esto, sive gladius vitam, sive febris abrumpat, nihil tua intersit: vitam sic institue ut liceat tibi quotidie dicere: Vixi. Ille securus vivit & lætus moritur, qui se singulis diebus ef-

A a iiij

fert, cui concessum est vivere vitâ peractâ. Non potes
benè vivere, nisi quotidie moriaris.

CAP. XXIX. *De Magnanimitate. Viri magnanimi
descriptio.*

1. **M**agnum aliquid ipso nomine sonat Magnanimi-
tas, excelsa virtus, cujus robustissima vis est,
semperque tendens ad magna. Sine hac irritus cadet
omnis conatus reliquarum virtutum; nam cum multæ in
earum exercitatione occurrant difficultates, adversus eas
mens erigi & contra audentior ire debet; nec prius absi-
stere, quam perruptis interpositis obicibus ad boni sibi
propositi adeptionem generosè pertingat. Hoc præstat
homini Magnanimitas, quæ ad magna & heroica opera
semper inclinat, Deique opæ subnixa securè ac promptè
res quasque difficiles aggreditur. Audendum est aliquid,
si vis aliquid esse. Non potest parvo res magna constare.
Magna res est homo, cum verè est homo.

2. Magnus animus ad magna semper aspirat, eaque
omnia velut minuta contemnit, quæ pro maximis vulgus
optat. Opera quidem efficit, quæ multo honore sint
digna, sed ipsum honorem, & denegatum non ambit,
& spernit oblatum, nisi aliter exigant Dei honor, &
obedientia. Nihil ad ostentationem, omnia ad conscien-
tiam refert: recteque facti non ex populi sermone mer-
cedem, sed ex facto petit. In edito stat semper, excel-
sus, insuperabilis, par sibi in omni rerum statu: nec lo-
cis altioribus se ingerit, contentus magnitudine suâ,
Super omnia eminet omnium dominus, & ideo nulli se
submittit, neminem rogat, quia extra se nullâ re indiget.
Nihil est quod ipsum terreat, aut incurvet. Se profert,
& spectari vult non vanitatis studio; sed attento gradu,
in quo degit, & Dei donis, quibus refulget. Stat tamen
cum his inconcussa humilitas summa coram Deo, quia
omnia bona sua, omnemque gloriam in ipsum refundit,
pro certo sciens se ex seipso nihil habere, nihil posse, nihil

esse. Hoc est virtutis fines agnoscere, de se suisque rebus humillimè sentire : iisdem tamen habitos honores salvâ modestiâ non repudiare. Sequi debet gloria, non appeti.

3. Excipit adverso pectore omnia adversantium tela nihil reluctans, ut ad summum virtutis fastigium perveniat. Cum viris mediocribus & infimis modestum se ac moderatum exhibet; coram Principibus & opulentis nec se projicit, nec adulatur, nec eorum potentiâ suam opprimi sinit libertatem. Quæ odio vel amore digna sunt apertè odit, apertè amat : quæque palam dici vel fieri debent, liberè loquitur & operatur; quia nihil timet aut sperat. Facit eadem quæ cæteri hominum, sed non eodem modo; atque ideo utitur dissimulatione in vulgus, nec se facillè populo miscet. Non meminit injuriarum, & in his quæ necessariò perferenda sunt, nec querulus, nec supplex est. Paucos laudat, nec ipse laudari optat, sed facere laude digna. Non vivit alterius nutu, nisi amici & superioris: neque facillè admiratur, quia nihil illi magnum vel novum videtur. In omni casu seipso tutus, nullis rerum movetur eventibus. Motum habet tardum, vocem gravem, orationem stabilem ac sedatam: non enim festinat, qui paucis rebus studet; nec vehementer contendit, qui seipso contentus est.

CAP. XXX. *De Patientia. Ejus occasiones, & effectus. Indicia vera Patientiæ. Ad omnia mala ferenda parænesis & documenta. Necessitas Perseverantiæ.*

1. **P**atientia est virtus, quâ mala hujus sæculi æquo animo sustinemus. Quia verò hæc mala plurima sunt, varia sortitur nomina pro varietate malorum, in quibus sustinendis versatur. *Patientia* propriè dicitur, cum injurias fortiter excipit: *Æquanimitas* cum in ferenda jactura bonorum exteriorum occupatur: *Longanimitas*, cum pectus munit adversus rei expectatæ dilationem: *Constantia* cum firmat voluntatem ad alia quæcunque

mala, propria & aliena, privata & publica toleranda. Nulla est virtus, cujus exercendæ crebriores incidant occasiones. Tot enim irruunt malorum agmina, tot nos obsident adversarii, ut rectè dictum sit militiam esse vitam hominis super terram. Nullum penè momentum labitur, quo strenuè dimicandum non sit. Ut desint externi hostes, satis sibi quisque infestus est. Ex nobis, & in nobis nascuntur, quæ nos cruciant & exercent. A fletu auspicamur vitam, rudes ad omnia nisi ad lacrymas. Hoc primum discimus, huic rei incumbimus usque ad mortem. Inventi plures sunt, qui non riserint: nemo, qui nunquam fleverit. Patientia itaque necessaria est, ut pectus muniat, spiritum roboret, virtutes perficiat. Nemo potest cognoscere quantum valeat, nisi tribulationibus exerceatur. Non est sapiens, qui non est patiens.

2. Malè est homini, qui nunquam adversam fortunam expertus est. Aiunt medici nihil magis metuendum, quàm nimis bonam habitudinem: sed & nautis nimia malacia suspecta est. Si te verberat & lacerat calamitas, non est sævitia, sed certamen. Nisi dimices, non vinces: nisi viceris, non triumphabis. Quòd si oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam; tu præsumes alienæ felicitatis particeps fieri absque ulla tribulatione? Erras toto cælo, si aliam tibi viam fingis, quàm migres ad Cælum. Virtutis sacramenta hæc sunt, bona facere, & mala pati. Indicia verò jam adeptæ patientiæ, sunt aliena mala æquanimiter ferre, inter flagella Dei non murmurare, eorum qui mala inferunt consortium non fugere, inter contumelias ab odio custodiri, divinæ voluntati quæcumque nos angunt adscribere, in malis filere, mala inferentes diligere: ob illatas injurias soli Deo conqueri, seque illi paratum ad omnes ærumnas offerre cum gaudio & gratiarum actione. Denique verè patiens esse dignoscitur, qui erga proximi imperfectiones impatiens non est.

3. In bonorum externorum jactura magnum solatium

est, infidam eorum conditionem perpendere. Quicquid possides, quicquid amas, naturalem retinet fugacitatem: apud te est, tuum non est. Noli tibi imaginariæ stabilitatis desiderio illudere. Nihil firmum infirmo, nihil fragili æternum præter virtutem. Hoc unum contingit immortalibus: cætera suam mortem secum ferunt. Ergo quæcumque habes eo loco pone, ut magnum sit inter te, & illa intervallum. Viro bono nihil eripitur, quia nihil possidet tanquam suum. Cur gemis amissio nummulo, elato filio, succensâ domo: perditâ autem modestiâ, verecundiâ, fortitudine non ploras? Atqui hæc bona tua sunt, & tui juris: illa nec bona, nec tua sunt. Si doles, cum ea amittis, te dignum qui amitteres ostendis. Nihil te amisisse putares, si nihil inordinate diligeres. Externa sapientem non angunt, quia non tangunt.

4. Opus aliquod aggressurus omnia ejus adjuncta considera, plura invenies, quibus turbari mens tua poterit, si non fuerint prævisa. Puerum vocas? fieri potest ut præsto non sit, vel ut nihil agat ex animi tui sententia. Ad aliquem iturus es? fieri potest, ut inclusus sit, ut occludantur tibi fores, ut ille te negligat. Hæc prævide, & omnia secunda tibi accident. Ille me hodiè non admisit, cum alios admitteret: sermonem meum averfatus est: me in imo collocavit: querelæ sunt nauseantis animi, in quas felices & delicati ac imprudentes incidunt. Non hæc observat qui his non afficitur, qui scit hæc omnia vitæ hujus tributa esse. Optimum autem est pati, quod emendare non potes. Si cujus malitiâ vel impudentiâ offenderis, cogita an fieri possit, ut nulli sint in mundo improbi & impudentes. Quod si hoc fieri nequit, quid accidit novi, si vir malus & impudens more suo malè agit? Vide ne potiùs tu arguendus sis, qui non prævideris hunc ita peccaturum. Semper sibi constitit mundus, vitia sunt ubi sunt homines.

5. Cum aliquâ afficeris pœnâ, attende non quid patia-

ris, sed quid feceris. Si verum tibi dixeris, acrioribus flagellis te dignum fateberis. Deus est quo auctore cuncta proveniunt. Ipse te castigat, ut sanet, ut exerceat, ut induret, & sibi præparet. Futuris malis reservat eos, quibus indulgere videtur. Undè possum scire quantum animi tibi sit adversus paupertatem, si divitiis affluis? Undè dignoscam quantum habeas constantiæ adversus ignominiam & odium populi, si inter plausus senescis? Audivi te cum alios in tribulationibus consolareris: opto te audire consolantem te ipsum, & tibi ipsi imperantem ne doleas. Si medico urenti, & membra secanti & gratias habes, & mercedem persolvis; cur Dei medicinæ non acquiescis? Amentia est putare damna, quæ sunt remedia. Si paupertas, si ægritudo, & cætera, quæ mala vocas, possent tecum verbis contendere, insultarent tibi, & dicerent; Quid mihi homo adversaris? Num aliquo bono meâ culpâ privaris? Prudentiâne an justitiâ, an fortitudine? An non licet tecum læto animo esse? Bona erunt quæ mala putas, si super ea inconcussus eminueris. Magnum malum est malum ferre non posse.

6. In alienis casibus potes aliquando constantiam dissimulare, nunquam autem in propriis. Sit tibi fletus communis cum miseris, non fletus causa. Descende & inclina te afflictis, ut ipsos erigas. Nemo jacentem levabit, nisi se inflectat. Quia verò res omnes duplex manubrium habent, tolerabile unum, alterum intolerabile: si quis tibi injuriam fecerit, non eâ parte ipsum prehendere, quâ facit injuriam: hæc est enim ansa, quâ ferri non potest. Sed cogita illum eodem Christi sanguine redemptum esse, ad eandem gloriam vocatum: sic eum prehendes quâ parte tolerabilis est. Et quia amicitia valdè exili voce prodita est ad liberas reprehensiones, veritatem ab adversario audire semper studeas. Hic perpetuò vigilans res tuas insensus explorati teque faciliùs mala tua quàm ipsum fallent. Traducet te per vicos & plateas, animique tui morbum vel latentem vel neglectum ipse iratus com-

monstrabit. Ab hoc capere utilitatem satage, & consule salutis tuæ. Attentiùs seipsum circumspicit, qui paratum sibi novit censorem, & adversarium.

7. Perseverantia virtutum omnium corona, & consummatio est. Inchoantibus præmium promittitur, sed datur perseverantibus. Ideo ante omnia hoc cura, ut constes tibi. Nihil tam utile est, quod in transitu prosit: Retrò relaberis, si ad ulteriora non contendis: & si incipis stare, descendis. Constitue quid velis, & in eo usque ad exitum persevera. Inconstantis animi est, novas quotidie exercitationes assumere, novas subinde sibi quærere sedes. Non alibi sis oportet, sed alius. Planta quæ sæpius transfertur, tandem arescit: & remediorum crebra mutatio impedit sanitatem. Si Apostolus vas electionis non attendens quid ante fecisset, sed quid facere deberet, nequaquam se comprehendisse arbitrabatur: quid tibi faciendum erit, cui optabile foret, ut posses in fine tuo illius principio comparari? Ardor literarum nullâ ætate exinguitur, divitiarum amor insatiabilis est, expleri nescit bonorum cupido. Res finem habituræ sine fine quæruntur: divinam verò sapientiam si vel leviter degustaveris, continuo te saturum esse putabis. Aliter te ad perfectionem invitat qui dixit, *Estote perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est*. Hæc meta tibi proponitur, ut locum semper superesse scias incremento virtutis tuæ.

C A P. XXXI. *De Temperantia. Quantum illi conferat Verecundia. De Abstinencia & Castitate.*

1. **T**emperantia voluptatibus imperat, quæ ex gustu & tactu percipiuntur: adscititias & superfluas odit & abigit, necessariis obsequitur, quantum recta ratio permittit. Ejus regula infallibilis est, solam necessitatem in his, quæ ad corpus spectant, pro mensura habere: nec unquam ad voluptates propter ipsas accedere. Hâc virtute efficitur, ne ex homine in jumentum labaris.

Ad eam plurimum confert Verecundia frænum pravorum motuum, bonæ indolis index, custos puritatis, testis innocentiae. Si mentem tuam illa possideat, docebit te omnem timere turpitudinem, ab omni actu illicito abstinere, Dei præsentiam venerari, te ipsum ubique revereri, eamque semper diligere intelligentiæ pulchritudinem, quæ in operibus temperantiæ maximè elucet. Porro tunc verecundum te esse dignosces, cum vel ad ipsum intemperantiæ nomen expavesces; cum te parietes tui regent, non abscondent, quos plerique circumdatos sibi credunt, non ut tutius vivant, sed ut peccent occultius. Quid autem prodest recondere te, & oculos hominum auresque vitare? Tecum semper est Deus, qui ubique te videt: tecum conscientia, quæ ubique te accusat.

2. Usus cibi & potûs abstinencia, & sobrietas: quæ vero ad tactum pertinent, Castitas & Pudicitia moderantur. Et in usu quidem ciborum difficillimum est extra metas necessitatis non abripi. Venter præcepta non audit: poscit, appellat, & quotidianum tributum exigit. Sed quàm parvo dimitti possit, quàm modicâ stipe contentus sit, nemo recogitat. Cogimus vitiis servire naturam, famemque & sitim, quæ naturalibus remediis facile sedari possunt, variis eduliis & potionibus irritamus. Castitas quoque ardua est inter tot libidinis incentiva; nisi ea compescat timor Dei, occasionum fuga, sensuum custodia, & maxima sui ipsius reverentia. Qui seipsum non veretur, nec alios vereri poterit. Vis castus esse? contine oculos, ne invitus ames, quæ incautè aspexisti. Quid fugacem & falsam creaturæ pulchritudinem admiraris? Expecta paulisper, & jam non erit. Serenam frontem squalentes arabunt rugæ, mœsta teget nubes oculorum faces, dentium ebur scaber obducet situs. Fuge etiam pravorum consortium, omnem molliem vitam, carnem jejuniis doma, & durius tracta. Perit, qui nimium est amans sui sepulchri.

CAP. XXXII. De Mansuetudine, & Clementia.

Vtriusque officia, & præstantia.

1. **U**T iræ impetum mitiges, necessaria est mansuetudo, ne citra vel ultra recti limites hac in parte deflectas. Telum naturæ est ira. quo uti licet, cum peccantes arguere & castigare ex officio teneris: cum dictat prudentia tuam vel alienam injuriam debito modo repellendam esse, ne crescat ex impunitate reproborum licentia. Crudelis est tam qui nulli, quam qui omnibus ignoscit. Cum verò justitia exigente puniendi sunt rei, mansuetudinis & clementiæ memor esto. Descende ad pœnas tanquam invitus, & talis esto erga peccantes, qualis extitit erga te Deus. Sicut ille sustinuit te, ut meliorem faceret: ita illos sustine ut corrigantur. Despicias Medicum, si desperas ægrotum. Tam facilis est ægri sanitas, quanta medici sapientia & benignitas. Vir mitis iracundiæ pelago velut scopulus supereminet: fluctusque impingentes dissolvit; nec pœna semper, sed sapius pœnitentiâ contentus est. Clamat coacto cœtu humani generis Salvator mundi, Venite omnes & discite à me: non curare infirmos, non leprosos mundare, non cæcis lumen, aut mortuis vitam reddere. Sed quid? *Discite, inquit, à me, quia mitis sum.* Ad hoc redeisse videtur omnes thesauros sapientiæ & scientiæ suæ, ut ab eo discamus mites esse. Tanta mansuetudinis præstantia est.

2. Ut mansuetudo iram, sic clementia punitionem moderatur. Illa ad omnes, hæc ad principes & superiores pertinet. Ejus enim munus est mitiorem pœnam, quam jura exigant, irrogare; non ex timore, lucro, amicitia, aliòve motivo, sed ex animi lenitate. Non opus est latera montium abscindere, & in arduo collis vertice arces construere: saluum principem in aperto clementia præstabit. Hæc est munimentum inexpugnabile, quæ tutum reddit imperium. Malus Princeps invisus est, quia timetur: & timeri vult, quia invisus est. Quem verò

metuunt subditi, oderunt; & quem quisque odit, perisse cupit. Viræ Regum dominus est, quisquis suam contempnit. Frustrà se potentiâ munit, qui septus suorum benevolentia non est. Turpia sunt principi multa supplicia, sicut medico multa funera. Si Rex continet vim suam, si omnes injurias & offensiones supernè despicit; si quosdam alienæ iræ, neminem impendit suæ: tunc verè se Regem ostendit. Magni animi est placidum esse atque tranquillum.

CAP. XXXIII. *De Modestia. Munus duplex Studio sitatis. Quæ regula in usu Entrapeliæ servanda.*

1. **M**odestia reliquas animi dotes mirabiliter exornat. Hæc forma honestatis est & frænum vitiorum. Quamvis sermone taceas, habitu & gestu te prodis. Argumentum virtutis ex minimis licet capere. Vultus, risus, incessus & flexus oculorum, sæpè hominem ostendunt, qualis sit. Sic vive, ut omnes cognoscant te ad consortium Angelorum pertinere. Serva decorum in motu omnium membrorum, in gestu, voce & aspectu; ne quid in his effœminatum & molle sit, ne quid rusticum aut durum. Vera modestia ab animo in corpus, ex interna morum gravitate in superficiem emanat, ut quasi supellectilem suam mens foris inspiciat. Vir modestus vivum Dei simulacrum est: nam solus ejus aspectus intuentes componit. At hoc quàm bonum est, videri & prodesse? Spectat quoque ad modestiam tui statûs conditionem in vestibus, supellectili, ornatu domus & multitudine servorum non excedere. Animi tui impedimenta hæc sunt, quibus non tu, sed quæ sunt extra te exornantur. Cur igitur gaudes malo tuo? cur inania miraris & impedimentorum multitudine gloriaris? Hanc servorum cohortem, quæ latus tuum cingit, rectè dixeris hostilem exercitum, à quo satis cavere non potes. Quid agas nosse volunt, non quid præcipias. Nihil humiliorum eorum ingressu, nihil progressu insolentius, nihil odiosius egressu.

2. Studio sitatis

2. ^{petitu} Studioſitatis duo ſunt munera, alterum ſciendi ap-
m, qui plerumque juſto major eſſe ſolet, tempera-
re & moderari: alterum, torporem excutere, animique
induſtriam ad neceſſaria ediscenda excitare. Curioſum ho-
mini ingenium dedit natura, artiſque ſuæ ac pluchritudi-
nis conſcia nos operum ſuorum ſpectatores genuit, per-
ditura fructum ſui, ſi tam magna, tam clara, tam ſubti-
liter ducta ſolitudini oſtenderet. Sed abutimur naturæ
bono, ea curioſè investigantes, quæ utiliùs ignorarentur.
Non ille ſapit, qui ſcit multa, ſed qui ſapit quod facit ad
rem. Ea primùm diſcenda, quæ pertinent ad ſalutem:
cætera quo minùs legas non deterreo, dummodò quic-
quid legeris ad mores referas. Cave autem ne lectio mul-
torum librorum habeat aliquid vagum & inſtabile. Cer-
tis ingeniis immorari oportet & innutriri, ſi velis aliquid
trahere, quod in animo fideliter ſedeat. Lectio varia de-
lectat, certa prodeſt.

3. Danda eſt aliquandò remiſſio animo & aſſiduo la-
bori quies intermiſcenda; non enim durabile eſt, quod
caret alternâ requie. Legum conditores dies aliquot con-
ſtituerunt, quibus ad hilaritatem publicè homines coge-
rentur, viresque reciperent paululum reſoluti & remiſſi.
Animi verò relaxationem plurimæ actiones conſtituunt.
Inambulatio ſcilicet in loco amœno & aperto, ut cælo
libero attollat ſe mens & membra vegetentur: ſuburbana
ac ruſtica ſeceſſio procul ab urbium nidore & tumultu:
aucupium & venatio, quæ ſtatum tuum non dedeceant; &
piſcatio quæ innocentior eſt: læta ſtudia & mitiora, mu-
ſicusque concentus & ludus aliquis honeſtus: joci de-
mùm innoxii & urbanitates, à quibus abſit omnis inju-
ria & indecentia. Sunt quidam nimium ſeveri, oſores
hominum, ſuiſque tenebris incubantes, à quibus hilaris
ſermo nunquam poteſt extorqueri. Alii joci ſemper de-
diti, rebus ſeriis nunquam ſe populo ſubducunt. Miſcen-
da autem iſta & alternanda ſunt, nam ſolitudo deſiderium
hominum faciet, frequentia tui, eritque altera alterius

C. Bona Opus. Spirit.

B b

remedium. Odium item laboris sanabit remissio, tedium remissionis labor. Sunt & nonnulli, qui vires suas dispensare nescientes immoderatum in se imperium exercent. Modus illis deest. Nec intermittere studia sciunt, nec repetere. Cum se ad laborem concitant, junguntur dies noctibus, nec desinunt, nisi deficient. Rursus cum se in lusus dimittunt, se ita resolvunt, ut ad priorem consuetudinem vix retrahi possint. Sic igitur dandum animo intervallum, ut remittatur, non resolvatur. Ad hoc necessaria est Eutrapelia, quæ certos fines præscribat, quos prætergredi nefas sit. Optima quæque mala fiunt, cum quis modum excedit.

CAP. XXXIV. *De Humilitate. In quo consistat. De cognitione sui. Veri humilis characterismus.*

I. **A** Christo venit humilitas. Ipse eam verbo promulgavit, docuit exemplo. Hæc post virtutes Theologicas & intellectuales inter cæteras primatum habet, removet enim superbiam, quæ est origo omnium malorum. Hæc nos amabiles Deo reddit, quia cum humilibus sermocinatio ejus. Sine hac, quæ virtutum fundamentum est, quicquid in spiritali ædificio superextruitur nec solidum erit, nec stabile. Quamvis autem ipso nomine quidpiam vile & exiguum præ se ferre videatur, virtus tamen magnorum est, quoniam est virtus perfectorum, animumque erigit ad altiora. Illustria aggreditur sine tumoris periculo, ardua sine metu difficultatis, excelsa, strenua, magnanima, eodem semper tenore subsistens. Non consistit humilitas, ut vulgus putat, in mera sui despicientia & abiectione, sed in ea moderata gloriæ & honoris appetitione, quæ & excessum devitet, & a defectu recedat. Appetit humilis gloriam tanquam stipendium virtutis, animo directè in actionem intento, non propter ostentationem, sed ob solam virtutem & quantum ipsa deponit. Illegitimus est omnis honor, quem virtus non parit. Quia verò humilis, qua pollet mentis perspicacia,

æquus sui æstimator est, omnem propè honorem merito averfatur; tum quia novit quàm sit exiguum, quod ipse de suo confert ad opera virtutis: tum quia timet, ne ex debiti honoris appetitu ad indebitum captandum prolatur. Tutius est aspernari honorem, quem qui recusat, amplificat, qui spernit, auget.

2. Ideo humilis non es, quia teipsum non cognoscis. Nulla est regio tam remota, de qua facilius credas falsa narranti. Quid est homo? Imbecille corpus & fragile, suapte naturâ inerme, alienæ opis indigens & ad omnem temporum contumeliam projectum. Massa luti, fœdum animal, ad omnia mala proclive, adeò perverso & depravato sensu, ut terrena cœlestibus, caduca æternis præferat. *Universa vanitas omnis homo vivens.* Nulli animali vita fragilior, nulli rabies acrior, nulli confusior pavor, nulli major libido. Undè igitur tibi superbia, miserabilis creatura & omnium infelicissima? Attende miseriam tuam, considera probra & dedecora tua, si qua in te superest rationis scintilla. Tunc perfectè humilis eris, cum te ipsum nosse didiceris.

3. Verus humilis se prorsus despicit; neque humilis, sed vilis vult reputari; honorem sibi debitum in Deum refert & in omnibus de se diffidit: gaudet contemptu sui, hoc solo superbus quòd laudes spernit. Seipsum considerat juxta ea quæ ex se habet, alios verò secundum ea quæ habent ex Deo & sic aliis se conferens se omnibus deteriorem arbitratur: hoc est enim ingenium humilitatis, propria mala aliorum bonis comparare, ex quo vel quilibet perfectissimus potest sine mendacio se cæteris imperfectiorem existimare. Ad hæc verus humilis omni obedientiâ se subdit majori, propria desideria non perficit, defectus suos libenter detegit, omnem injuriam patienter sustinet, abjectiora quæque cum gaudio amplectitur, omnem fugit singularitatem, abstinet à multiloquio, latere desiderat & nesciri: infra se omnia ponit; se infra omnia, seque totum intra nihilum claudit. Verecundus

est & circumspectus, non loquitur, nisi cogat necessitas; idque modeste & sine risu, flere potius optans quam ridere. Cordis humilitatem corpore ostendit, defixis in terram oculis, gravi & modesto incessu, cernuo vultu, adinstar rei, qui jam debeat tremendo Dei iudicio presentari. Conscius flagitiorum quæ commisit, incertusque de gratia & dubius de salute, non audet oculos in cælum attollere, sed cum Publicano à longe stans ferventi oratione peccatorum veniam deprecatur: omnia denique opera sua veretur, omnia terræ bona despicit, omnem calcat mundi pompam: totum enim mundum nihil putat, qui se credit nihil esse.

CAP. XXXV. *De statu Perfectorum. Imago viri perfecti. Finis vitæ perfectæ unio cum Deo.*

I. **P**erfectus ille dicitur, cui nihil deest. Quid autem potest illi deesse, qui purgatus à peccatis, emundatus à vitiis, ac virtutibus exornatus, Deo suo intime adhæret & unus cum eo efficitur spiritus in æternum? Hic est apex Christianæ perfectionis, hic finis ultimus, ad quem tendere debes. Cum enim quælibet res tunc perfecta censeatur, cum fini suo copulatur, finis autem tuus Deus sit; tunc demùm te perfici necesse est, cum perfecte Deo adhærens ad eum redis, à quo existis. Perfectus autem sine speciali Dei auxilio nemo est. Et quia pauci inter mortales ad singularem Dei illapsum recipiendum mentis apicem disponunt, idcò paucorum perfectio est. Paucos singula sæcula protulerunt.

2. Virum perfectum illum esse dices, quem videris interritum periculis, intactum cupiditatibus, inter adversa felicem, in ignominia beatum, in mediis tempestatibus placidum, quicquid cæteri timent optantque ridentem, omnia tanquam minora transeuntem, nullo bono nisi suo nitentem, semper liberum, sibi semper constantem, sui semper similem, erectum, excelsum, vacuum sui & plenum Deo, cui bona sua nulla vis excutit, qui mala in bo-

num vertit, qui nullâ re frustratur, nullo læditur casu: qui pretia rebus non ex opinione, sed ex natura imponit: qui super omnia eminens toti mundo se infert & in omnes ejus actus contemplationem suam extendit, semper tranquillus & inconvulsus: qui majore sui parte illic perpetuò commoratur, unde descendit. Sicut radii solis, quamvis terram contingant, illic tamen sunt unde mittuntur; sic vir perfectus nobiscum quidem conversatur, sed optimâ sui parte abest & fini suo semper adhæret. Talis est animus ejus, qualis mundi status supra lunam: semper illic serenum est. Rerum defectus ignorat, varium animum nescit, omnia sæcula illi serviunt, æqualiter tanquam sol universa perlustrat, atque omni multiplicitate rejecta in simplicissima unitate quiescit. Nihil optat, nihil quærit extra se, non habens necesse longiùs arcessere felicitatem, quam corde inclusam gerit. Soli Deo operatur, soli Deo vivit, semper abire paratus. Hanc amussim adhibe vitæ tuæ & intelliges quàm procul absis à perfectione.

3. Res ista major altiorque est, quam ut possis ad eam pertingere nisi ille te sursùm trahat, qui dixit, *Sine me nihil potestis facere*. Sed & præviæ dispositiones necessariae sunt. Finis vitæ perfectæ intima cum Deo unio est: Et quia ille habitat lucem inaccessibilem, ad eum nunquam accedes, nisi tenebras creaturarum à te expellas. Non potest homo divinæ consors naturæ fieri, nisi seipsum & omnia creata mente & affectu transcendat. Omnis vel minima cuicumque rei adhæsiō, Echeneidi exiguo pisciculo similis est, qui si navim mordeat, eam sistit & detinet in medio cursu. Non aliter plerisque animabus contingit, quæ velut naves cœlestibus divitiis onustæ, beatæ unionis portum feliciter attingerent, nisi aliqua vitiosa affectione detinerentur. Deus unus & simplicissimus est, nunquam poterit anima unioni apta esse, nisi una & simplicissima efficiatur.

Finis Manuductionis ad Cælum.

B b iij

VIA
COMPENDII
AD DEUM

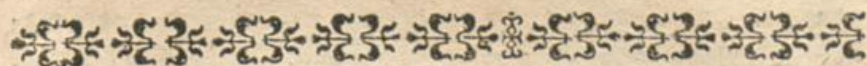
PER MOTVS ANAGOGICOS,
& orationes jaculatorias.

LIBER ISAGOGICUS
ad mysticam Theologiam.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
PADERBORN
FUND
1840

SS. DOMINO NOSTRO
ALEXANDRO VII.
 SUMMO PONTIFICI
IOANNES BONA F.

Xiguum hoc munus, BEATISS. PATER, pedibus tuis advolvere demississima veneratione ausus sum, post diuturnam fluctuantis animi trepidationem. Ut enim me alliciebat Sanctitatis Tuæ dudum nota benignitas; ita multum deterruit augustissimæ dignitatis, qua proximè ad Deum accedis, veneranda Majestas. Vicit tandem incertum quid consilii caperem incomparabilis clementia Tua: nam me prorsus immerentem & nihil tale cogitantem celsissimi throni fastigio respicere, ad conspectum Tuum evocare & honoribus augere dignatus es; ut jam ambigere nefas sit, quin eadem humanitate, qua me excipere voluisti & hunc minimum ingenii mei fœtum prosequaris. Accedit argumenti sanctitas, ob quam futurum confido, ne tibi prorsus displiceat hæc qualiscunque lucubratio. Viam enim describo, quam Tu feliciter cucurristi, quam è specula Apostolici culminis toti orbi Christiano demonstras, quam te auspice arripient omnes, qui Divinitatis illapsu digni fuerint. Et quia Isagogen hîc trado ad Mysticam Theologiam, felicitatis meæ erit, si Tuo præsidio munita in lucem prodeat. Paucis siquidem nota mysteria à profanorum criminationibus Tua auctoritate tueberis: eisque fidem, quam imperiti abnegant, Tuâ experienciâ conciliabis. Deus Optimus Maximus diu Te seruet incolumem, SANTISS. PATER: & Pontificium Tuum omni honore & virtute locupletet.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Multum luctatus sum, Christiane Lector, mecum cogitans & animo volvens, quidnam potissimum in hoc vestibulo tecum colloquerer. Diu tamen cogitanti nihil occurrit, nisi ut plurimam tibi salutem ex imis sensibus optem; quæ utinam per hunc Librum vera & æterna tibi contingat. In hoc voto sistere satius est, quàm te proluxa præfatione gravare: quicquid enim addidero quid erit? An favores tuos & laudes captem? Parce, ista non ambio. An tuam saltem benevolentiam exquisitis verborum flosculis conciliem? Hoc non fit verbis, sed mutuis officiis & beneficiis. An de usu & praxi hujus Opusculi documenta præscribam? Congererem inutiliter, quæ infra suis locis utiliùs leges. An materiæ utilitatem & præstantiam extollam? Iam ex titulo & prospectu intellexisti nihil melius fore, quàm citò ad Deum pervenire. An formam, stylum & dicendi characterem, quod plerique solent, excusem? Neglexi hæc lenocinia, Manilii versusum sequutus,

Ornari res ipsa vetat, contenta doceri.
 An studium meum prædicem & laborem, qui multus fuit? Pietati scripsi, non pompæ. An te de scopo instituti Operis præmoneam? Frustra, quia in limine primi capitis descriptus est. An adversus maledicos & obrectatores tuum implorem patrocinium? Non est necesse, nam sperno & fugio hoc genus hominum; quod si non effugio, causa Dei hic agitur, ipse tuebitur & judicabit. An pro terminis & phrasibus mysticis præmittam Apologeticon? Nec quidquam: à verbis enim obscuris abstinui, vel si quas materia exigente intermiscui, non mea, sed rerum hæc culpa est, quæ non aliter tractari possunt. An objectiones præoccupem, quibus convelli studium meum potest & audacia reprehendi? Non admittunt hæc pagine talem lectorem qui velit contentionibus deservire & clarescere inimiciis. Tum ultrò ipse fateor me rem sublimem, non meam, sed alienam experientiâ edoctum scripsisse; sicut scriptum est: Credidi propter quod locutus sum. Addo solatium meum esse de perfectione discedere, instar languentium, qui cum vacent à sanitate, de bonis ejus tacere non norunt. Denique generosa res est in altum conari: quæ causa igitur mihi est, ut te sine fructu hic morer? Nulla, nisi ut Deum ames & ad eum properes, ejusque Gratiâ mihi concilies: ne in semita immobilis hæream, dum aliis ad metam festinantibus viam ostendo, Vale.

V I A

COMPENDII AD DEUM

PER MOTVS ANAGOGICOS,
& ignitas aspirationes.

CAPUT I.

*Scopus, & usus libri. Pro scriptione, & fine ad Deum Oratio.
Duplex via, qua itur ad Deum. Vtriusque discrimina.*

I. IT Æ sanctioris viam nosse volentibus bre-
vi compendio indicare propositum mihi est,
non meis, sed veterum Patrum monitis, ac
documentis. Usus erit hujus Libelli, uti
spero, non inutilis, nec injucundus. Nam cum plerif-
que longum iter ad Deum, plenumque sentibus videat-
ur; haurient fortasse animo non modicam voluptatem,
cum viam sibi facillimam, sed vulgo ignotam, proponi
animadverterint, à qua labor absit, & longitudo. Nec
erit hæc via scandalum mihi docenti, & non facienti:
nam, ut quidam (a) vir sapiens scribit, *Docens aliquis
plus discit, & dicens saepe una audit cum iis qui ipsum au-
diunt: unus est enim magister & ejus qui discit, & ejus qui
audit, qui & mentem irrigat, & rationem.* Dirigens ergo
pedes aliorum in viam pacis, & ipse incipiam ab omni
via mala prohibere pedes meos: & cum perfecero gres-
sus audientium me in semitis Dei; sequar ego, & exul-
tabo sicut gigas ad currendam viam, quæ me ad verti-
cem montis, ad tertium cælum, ad caliginem, in qua
Deus habitat, recto itinere vel pertrahat vel perducatur.

a Clem. Alexand. 1. Strom.

II. Sed quia socordia depressus, & mundi hujus simulacra circumferens assurgere ad eum, qui posuit tenebras latibulum suum, sine ipso non possum; orationem præmittere par est, ut scientiarum Dominus, ductorque viæ ad supernaturalem illapsum, lumenque arcanum cor meum aperire, & mentem elevare dignetur.

Tu Domine, qui cõda nosti omnium, (*b*) dirige me ad mysticorum oraculorum lucidissimum, indemonstrabile, & summum fastigium: ubi simplicia & immutabilia Theologiæ mysteria aperiuntur in caligine splendidissima silentii arcana docentis, quæ in summè tenebricosa obscuritate clarissimè superelucet, & pulcherrimis splendoribus mentes oculis captas superadimplet. Hic enim est scopus, hæc meta votorum meorum ad te pervenire principium & finem meum, & optatissimum centrum animæ meæ.

III. Duplex autem est via, per quam itur ad Deum, ut summi (*c*) viri asseverant. Unam vocant scholasticam, & communem: alteram mysticam, & secretam. Utraque est donum cœleste defursum descendens à Patre luminum, sed multiplex inter utramque intercedit discrimen. Illa humanum studium, & inquisitionem requirit, paucisque convenit altiori præditiis literatura; hæc ubique, semper, & ab omnibus haberi potest. Illa speculativa, hæc practica. Illa propriè in intellectu; hæc in voluntate sita est. Illa exposita illusionibus, superbiæ, & curiositati, habet unde timeat; hæc tutò ac simpliciter ambulat, nihil quærens præter Deum. Illa naturaliter cum phantasia & discursu operatur; hæc supernaturaliter cum pura & simplici intelligentia. Illa à scientia acquisita; hæc à donis infusis Spiritus sancti procedit. Illa angusta est, limites non excedens humanæ speculationis; hæc cor dilatat ad infinita, & omnem modum naturalis

b Ex Dion. Areop. c. 1. myst. Theolog. *c* Harph. lib. 1. p. 2. cap. 48. & lib. 2. p. 3. cap. 30. & p. 5. collar. myst. Theol. Victor. Gelenius in summa. pract. myst. Theol. part. 1. decis. 1. art. 3.

cognitionis transcendit. Illa longa, laboriosa, & difficilis: hæc brevis, expedita, & facillima est. Illa ab infirmis incipiens, à pravorum scilicet habituum extirpatione, & tumultuantium affectionum moderatione, per studium virtutum, & vitæ activæ officia ad apicem perfectionis ascendit: hæc admirabili circulo ab amore incipiens ad amorem progreditur, & desinit in amore per motus anagogicos, & flammigeras aspirationes. *Est enim amor*, ut (d) Plato etiam cognovit, *circulus à bono in bonum perpetuò revolutus*. Illam alibi, (e) Deo duce, edocui: hanc breviter hîc tradere animus est. Sed iterum ad Deum preces, ut mentem, & manum dirigat, & cor amore inflamet; occulta enim ipsius melius amando, quàm ratiocinando intelliguntur, & explicantur. f

*Spiritus superûm decus,
Sancta siderea domus
Aura labere cœlitus,
Aura sacra, ter optimi
Dia flaminis aura.*

*Spiritus radians veni,
Terror agminis inferi,
Efficax hominum salus,
Aura sacra, ter optimi
Dia flaminis aura.*

*Alma lux sapientie,
Dulcis hospita mentium,
Cordis ardor amabilis,
Ima pectoris occupa
Igne pectus adure.*

*Faustæ nuntia gaudij,
Flamma pronuba gratiæ,
Sancta lux animi veni,
Aura sacra, ter optimi
Dia flaminis aura.*

d In convivio, ubi doctè & fuse de amore. e In mea ad cœlum Manuductio-
ne. f Ex Hymno elegant. Urbani VIII. ad Spiritum sanctum.

CAP. II. *Viam mysticam duplicem esse : activam, & passivam. Quid utraque sit. Cupienti ad apicem mysticae Theologiae pervenire omnia relinquenda.*

I. **O** Missa igitur viâ Scholasticâ de sola mystica agendum est. Hæc, ut docet Dionysius Carthusianus (a) Doctor extaticus, duplex est, activa & passiva. Colligitur hæc divisio ex Magno Dionysio Areopagita, (b) qui ad Timotheum sic scribit. *Tu verò, care Timothee, in mysticis contemplationibus, intenta exercitatione & sensus relinque, & intellectuales operationes, & sensibilia, & intelligibilia omnia, & ea quæ sunt & quæ non sunt universa, ut ad unionem ejus, qui supra essentiam & scientiam est, quantum fas est, indemonstrabiliter assurgas; siquidem per liberam & absolutam, & puram tui ipsius à rebus omnibus avocationem, ad supernaturalem illum caliginis divinæ radium, detractis omnibus & à cunctis expeditus eveheris.* Et alibi ita (c) loquitur. *Est item divinissima Dei notitia, quæ per nescientiam accipitur, secundum illam, quæ supra intellectum est unionem, quando mens à rebus omnibus recedens, ac demum semetipsam deserens, desuper fulgentibus radiis unitur, quibus in illo inscrutabili sapientiæ profundo collustratur.* Quibus verbis utramque viam attingit: activam, quæ in nostra sita est voluntate, non tamen sine divini auxiliij infuso lumine, dum monet Timotheum, ut se disponat ad unionem per omnimodam abstractionem à rebus omnibus, sensus relinquendo, quia non percipiunt quæ sunt spiritus Dei; & omnia objecta sensibilia ac intelligibilia, principia scilicet scientiarum & ratiocinationum; & ea quæ sunt, essentias videlicet rerum immutabiles; & ea quæ non sunt, res nimirum temporales, quæ propter continuam mutationem merito dicuntur non esse. Sic autem expedito ab omnibus impedimentis futurum pollicetur, ut ad supernaturalem divinæ caliginis radium anagogicè sublimetur, & à

* Lib. de fonte lucis. b Myst. Theol. c. 1. c Idem de divin. in omnib. cap. 7.

Deo trahatur: quia tunc anima divinitus rapitur, & absorbetur, quæ est via passiva, supponens præviam viæ activæ dispositionem.

II. S. Bernardus hanc duplicem viam tendendi ad divinam unionem his verbis exponit. (d) *Quidam trahuntur, qui dicere possunt; Trahe me post te. Nonnulli ducuntur, qui dicunt; Introduxit me Rex in cellam vinariam. Alij rapiuntur, sicut Apostolus raptus est ad tertium cælum. Et primi quidem felices, qui in patientia sua possident animas suas. Secundi feliciores, qui ex voluntate sua confidentur Domino. Tertii felicissimi, qui in profundissima Dei misericordia, quasi sepulta arbitrii libertate, in divitias gloriæ in spiritu ardoris rapiuntur; qui spreto ac suppresso adminiculo rerum ac sensuum, non ascensoriis gradibus, sed inopinatis, instantaneisque excessibus feruntur in Patrem. Hæc Doctor mellifluus, qui duos priores dispositioni activæ deputat, tertios passivæ. Deus itaque sublimis, verba sunt excellentissimi magistri Dionysii Carthusiani, (e) Cùm viderit mentem hominis spiritualis zelo justitiæ penetratam, charitate flammigeram, puritate ac omni virtute fulcitam, ad divina fortiter aspirantem, mox dignantissimè, exuberantissimè, amorosè, ac frequentissimè ei occurrit, succurrit, cooperatur, seque ei communicat, manifestat, infundit, eam ad se elevat, intra se rapit, deosculatur, amplectitur, atque se ei intuendum, gustandum, fruendum offert ac exhibet, habetque complacentiam magnam in ea, & tanquam amicam ac sponsam apprehendit, fœcundat, & sibi adstringit.*

III. Tunc verò animæ nostræ suprema portio ad Dei receptionem parata erit, ut in speculo æternæ salutis summus rerum divinarum contemplator Rusbrochius (f) admonet, cùm fuerit prorsus nuda, & formis seu imaginibus vacua, in suum semper principium intuens. Sed quia ad hoc, teste D. (g) Bonaventura, nihil potest

d Cap. 2. de Ascens. e De fonte lucis, art. 16. f In speculo æternæ salutis, p. 8. g Itiner. ment. c. ult.

natura, modicum potest industria; parum dandum est inquisitioni, multum unctioni; parum verbo & scripto, totum Dei dono. Moriamur ergo, & ingrediamur caliginem, imponamus silentium sollicitudinibus, concupiscentiis, & phantasmatibus: transeamus cum Christo crucifixo ex hoc mundo ad Patrem, ut eo viso dicamus cum Philippo, (h) *Sufficit nobis. Hæc est vera vita*, ait Plotinus, (i) *fuga solius ad solum*. Sed melius de nostris propono. *Relinque hominem, Angelum, cælum*, inquit Taulerus; (k) *& ipsum essentiale bonum, ipsam essentialem veritatem cape nudè in se ipsa; nam quicquid apposueris, hoc ipsum tegit & excludit unitatem*. Platonici, quos phrasibus & verbis Dionysii Areopagitæ sæpissimè uti sanctus (l) Maximus affirmat, nihil frequentius docent, quàm nos debere omnia relinquere, ut ad Deum ascendamus. Hinc Plato in Phædone Philosophiam esse docet animi à corpore avulsionem, à corporeis scilicet affectionibus separationem. Eandem veritatem cognoverunt Pythagorici, quorum unus, cujus magisterio se subdiderat (m) Justinus Martyr, sic ipsum hortabatur: *An putas te percepturum quicquam ad felicitatem perlinens, nisi prius animam à rebus sensibilibus ad intelligibiles traductam reddas aptam virtuti, ipsiusque summi boni contemplationi?*

IV. Hæc est vera sapientia à fonte omnium bonorum beatissima emanatione procedens, ac mentibus Sanctorum divinitus illapsa, quâ perfusa anima, non Dei dona, sed ipsum largitorem scintillantibus affectionibus, insatiabilibus votis, unitivis aspirationibus desiderat; & ad eum suspirat, donec obtineat. Huc suspirabat, Propheta, cum dicebat, (n) *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ & volabo, & requiescam?* Quod si quæras, ubi vera sit requies, subjungit, *Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine*. Verbum namque sempiternum non nisi in solitudine profertur: in ea, in-

h Ioan. 14. 9. i In fine lib. ult. Ennead ult. k Serm. 3. de Pascha. l Prologo in Op. S. Dionysij. m Initio Colloq. cum Triphone. n Psal. 54. 7.

quam,

quam, solitudine, ubi homo & à seipso, & ab omnimultiplicitate relictus, desertus & exul effectus est. Propria Sanctorum est hæc solitudo, quorum hæc sunt verba (o) apud Tertullianum. *Ego nihil foro, nihil campo, nihil curia debeo: nihil officio advigilo, nulla rostra præoccupo, nulla prætoria observo, cancellos non adoro, subsellia non contundo, jura non conturbo, causas non elatro, non iudico, non milito, non regno. Secessi de populo: imò unicum negotium mihi est, nec aliud nunc curo, quàm ne curem. Erat olim ista sententia, Nemo alij nascitur, moriturus sibi. Certè ad Epicuros & Zenones ventum est: sapientes vocas totum quietis magisterium, qui eam summa atque unica voluptatis nomine conservare.*

CAP. III. *Mystica Theologia quid sit. Quomodo differat ab alijs scientiis. Ancognita fuerit antiquis Platonicijs.*

Ejus principium & scopus.

I. **H**Ac via quietis, secessus, & abstractionis pervenitur ad mysticam Theologiam, ad illam videlicet indoctam sapientiam omni sapientia humana superiorem, qua mens Deum suum sine discursibus agnoscit, & quasi contrectat, & sine ratiocinationibus gustat. Est autem mystica Theologia secretissima mentis cum Deo locutio. (a) Est animi extensio in Deum per amoris desiderium. (b) Est motio anagogica in Deum per purum & fervidum amorem. (c) Est cœlestis quædam Dei notitia per unionem voluntatis Deo adhærentis elicita, vel lumine cœlitus immisso producta. (d) Est sapientia experimentalis, Dei affectiva, divinitus infusa, quæ mentem ab omni inordinatione puram per actus supernaturales fidei, spei, & charitatis cum Deo intimè conjungit. (e) Alias alii definitiones tradunt, quæ cum prædictis coincidunt. Res enim abstrusa & difficilis, ac prorsus di-

o De pallio. a Dionys. Cart. super Dionys. myst. Theol. b Io. Gerson. de myst. Theol. specul. confid. 28. c Idem ibid. d Ioan. à Iesu Ma. myst. Theol. cap. 1. e Balis Border. Mag. ad myst. Theol. Dionys. Arcop. cap. 2.

vina certis finibus circumscribi nequit, & Dialecticorum regulis concludi.

II. Liquet ex his Theologiam mysticam non esse propriè scientiam, prout scientia est habitus acquisitus: sed si accipiat pro actu, nihil aliud est quàm ipsa mentis in Deum defixio, admiratio majestatis, suspensio animi in lumen immensum ac æternale, ferventissima, quietissima, ac transformativa inspectio Deitatis: si verò sumatur pro habitu, realiter idem est ac præstantissimum donum Spiritus sancti, quod sapientia nuncupatur, secundum altissimum ejus gradum. *

II. Differt à Theologia Scholastica, & Symbolica, quia scholastica è caliginosis fidei orthodoxæ principiis sua deducit asserta: symbolica figuratas de Deo locutiones explanat: hæc puris quibusdam, & tranquillis obtutibus sine rationis satagentis excursibus divinæ sapientiæ arcana dignoscit. Per scholasticam discit homo rectè uti intelligibilibus, per symbolicam sensibilibus, per hanc rapitur ad supermentales excessus. Scientiæ humanæ in valle phantasiæ discuntur, hæc in apice mentis. Illæ multis egent discursibus, & erroribus subjectæ sunt: hæc unico & simplici verbo docetur & discitur, & est merè supernaturalis tam in substantia, quàm in modo procedendi.

III. Multa quidem de Platoniciis legimus, quæ primo aspectu persuadere videntur eos mysticæ Theologiæ non omnino expertes fuisse. Eunapius enim in vita Iamblici scribit eum aliquando decem cubitis à terra elevatum fuisse: & Porphyrius in vita Plotini mira de ipsius contemplatione scribit: Proclus quoque in libris de Theologia Platonis, & ipse Plotinus passim, multa tradunt de mentis excessu, & de abstractione à rebus sensibilibus sapientiæ nostræ placitis haud dissentanea. Auctor item divinæ sapientiæ secundum Ægyptios sic de

* Dion. Carth. sup. myst. Theol. Dionys. q. 3. art. 5.

seipso loquitur: (f) *Ego sapius animo contemplans relicto corpore, visus sum perfrui summo bono cum voluptate incredibili.* Sed ut Taulerus observat, (g) quicquid isti fecerint vel dixerint, numquam terminos naturæ transcendunt. Magna enim & subtilissima ingenia ita phantasmata extenuare potuerunt, ut species intelligibiles, quæ inde abstraherentur, vix cum aliqua tenui umbra sensibilitatis sua objecta repræsentarent. Quod si acuto ipsorum intellectui in rerum sublimium contemplatione occupato phantasmata se ingerebant, ipse intellectus se altius elevabat, & phantasmatum nubes, ut ita dicam, infra se despiciebat. Hoc autem quomodo fiat, res admodum obscura est. (h) Fromundus Libertus, qui de hac re acutè, ut solet, disputat in sua Philosophia Christiana, fieri hoc autumat beneficio cujusdam lucis interioris, de qua Valerianus Magnus, Fromundo non visus, doctè sed obscurè differit duplici libello de luce mentium. Verùm de hac quid sentiendum sit alibi nos fusiùs Deo favente. Nam de Platonici posterioris ævi certissimum est, quod (i) Augustinus scribit, eos rerum magiarum curiositate depravatos fuisse. Antiquiores autem spiritu superbiæ inflati, cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, frigidi speculatores facti, sine fide & charitate.

IV. Porro mysticæ Theologiæ principium est ipsa essentia bonitatis, rerumque omnium causa superessentialis Trinitas, à qua per bonitatis redundantiam in nos effluxit, cum inæquali tamen participatione ob diversam hominum aptitudinem, & multorum repugnantiam cum divinis illustrationibus. Dicimus itaque cum sanctissimo Dionysio, (κ) *Dei principalem beatitudinem, naturam Divinitatis, principium Deificationis, ex quo Deificandi*

f Auct. div. sap. secund. Aegyptios lib. 1. c. 4. g Serm. 2. de S. Joan. Bap.
h Philosophiæ Christianæ de anima lib. 4. art. 6. & seqq. i Epist. 56. & Confess. lib. 10. cap. 42. k Eccles. Hierarch. c. 1.

deificentur, mysticam Theologiam in salutem & Deificationem hominum concessisse, modo scilicet magis immateriato, & spiritaliori, non extrinsecus ad divina movendo, sed intelligibili ratione atque intrinsecus pura liquidaque illustratione diviniſſimam ijs voluntatem irradiando. Et hic scopus hujus sapientiæ est erga Deum & res divinas continua dilectio, cognitio Dei perfectissima, & simplicis perfectionis ejus divina participatio atque fruitio, quæ Dei contemplatorem spiritali modo reficit, ejusque animam modo prorsus ineffabili arctissime cum Deo unit, & deificat. In ipso siquidem vis quædam superhumana reperitur, & operatio Divinitatis, à qua mens deificanda sacris mysticis initiatur, & theodidactis mystagogiis eruditur. Sed jam videndum quomodo possit mortalis homo ad hæc sublimia & divina mysteria propriis actibus disponi.

CAP. IV. *Quæ sint dispositiones ad mysticam Theologiam. Quæ ejus impedimenta. Qui ad ipsam discendam incapaces, qui magis idonei. Oratio, & gratiarum actio.*

1. **A**Xioma certissimum est apud Scholasticos debere dispositionem ejusdem ordinis esse cum forma ad quam disponit: quare cum supra dictum sit mysticam Theologiam esse omnino supernaturalem, hinc evidentissima consecutione deducitur prærequiri ad ipsam statum quendam supernaturalem ipsi proportionatum. Neque enim fas est, teste Dionysio (a) mysticis Theologis quidquam operari, quod divinis inspirationibus vel minimum repugnet, imò nec iisdem dissentire, si divinam appetant claritatem, & ad hanc sanctè, sicut decet, aspirent. Continua igitur in rebus omnibus mortificatione opus est, ut secum ipse non diffideat, nec divisus sit, qui ad unum colligi cupit. Propterea pauci sunt viri spirituales, & religiosi, qui hujus mysticæ sapientiæ notitiam habeant; quia, ut optimè observat Jacobus Alvarez,

a Cap. 3. cælestis Hierar.

(b) paucissimi sunt, qui se ipsos fortiter abnegent, & perfectè mortificent.

Actus deinde supernaturales prærequiruntur fidei, spei, & charitatis, quibus mens immediatè Deum attingit: & fides quidem intellectum, spes memoriam, charitas voluntatem mysticè perficit & informat, uti pulchrè ac diffusè exponit Ven. Pater Joannes à Cruce in suis divinissimis libris de Ascensu montis Carmeli, de Nocte obscura, & de viva amoris flamma. His accedat necesse est magnum, fervens, & insatiabile desiderium assequendæ perfectionis, sicut dicit Sapiens, (c) *Hanc amavi & exquisivi à juventute mea, & quesivi sponsam mihi eam assumere, & amator factus sum formæ illius. Absque dubio enim, ait (d) Richardus, sine ingenti exercitio, sine frequenti studio, sine ardenti desiderio ad perfectam scientiæ hujus altitudinem mens non sublevatur.*

II. Joannes Taulerus (e) rerum mysticarum experitissimus, sex homini observanda præscribit, ut ad culmen perfectionis pertingat; tria quoad exteriora; totidem quoad interiora: nempe ut vestes, & omnia exteriora illius simplicia sint, quibus nemini placere appetat, nisi Deo: ut verba illius sint succincta, necessaria, simplicia, & de rebus divinis: ut in omni ejus externa actione nihil appareat, quod possit offendere intuentes. Deinde quoad interna necessarium est ut illius cogitationes sint puræ, & cœlestes: ut Deum solum purissima intentione quærat: ut quicquid illi eveniat, imperturbabilem animi pacem retineat. Antonius Monelia (f) Ordinis Minorum, vir magnus inter Mysticos, sed ferè incognitus, sex esse catenas docet, quibus ligatur anima, ne ad mysticam Theologiam ascendat. Prima est negligentia circa spiritualia, quia homo non vult se exercere & mortificare: secunda, evagatio sensuum: tertia, curiositas intellectus circa scientias: quarta, inordinatus amor erga

b Tom. 2. de vita Spirit. lib. 2. part. 1. c. 11. c Sap. 8. 2. d De preparat. ad contemp. cap. 79. e Epist. 29. f in myst. Theol. Dionys. cap. 1.

temporalia : quinta, impuritas in operationibus : sexta, occupatio circa exteriora. S. Bernardus (g) quatuor enumerat hujus ascensus impedimenta his verbis : *In hoc arcanum, in hoc sanctuarium Dei, si quem fortè vestrum aliqua hora sic rapi & sic abscondi contigerit, ut minime advocet, aut perturbet vel sensus egens, vel cura pungens, vel culpa mordens, vel ea certè quæ difficilius amoveantur irruentia imaginum corporearum phantasmata; poterit quidem hic, cum ad nos redierit gloriari & dicere : Introduxit me Rex in cubiculum suum.* Est autem sensus egens, nimis exigens sensualitas, quæ inordinatis affectuum motibus nos exagitat : cura pungens, rerum temporalium sollicitudo : culpa mordens, pravæ conscientiae stimulus : irruentia denique phantasmata sunt rerum sensibilibum, & corporearum imagines, quas vocat Augustinus (h) animæ nostræ plagas per sensus inflictas. Hæc omnia abdicanda, & extirpanda prorsus sunt, ut Deum inveniamus. *Quamdiu enim, ait Richardus, (i) consolationem ab aliqua creatura accipimus, nondum dilectum perfectè tenemus.* Quando autem tales fuerimus, ut nihil prorsus terrenorum nos delectet, eodem momento, eodem puncto temporis videbimus quod cupimus, ut promittit Augustinus. (k)

III. Cum tot igitur dispositiones ad mysticam Theologiam sint necessariae, libet hîc veteri ritu proclamare : Procul hinc, procul este prophani. Nam & Dionysius (l) monet Timotheum, ut caveat, ne quis eorum hæc audiat mysteria, qui rebus adhærescunt, & nihil ultra naturalia supernaturaliter esse imaginantur : qui materialibus rebus immerfi nondum per studium mortificationis, & exercitium virtutum animi candorem acquisiverunt : qui ambulantes in mirabilibus super se arcana Dei sua cognitione se posse percipere arbitrantur. His me-

g Serm. 23. in Cant. h Epist. 72. i Lib. 4. de contempl. cap. 16. k Lib. 1. Soliloq. de cognit. Dei & animæ c. 14. l Cap. 1. myst. Theol.

ritò occinimus cum Christiano Poëta. (m)

*En adest Deus, impios
Hinc procul procul arceo.
Invisum superis genus,
Hinc abite profani.
Fumus ut fugit, obviis
Cera cedit ut ignibus:
Sic, intrante Deo, procul
Hinc abite profani.*

Cæterum hæc sapientia citiùs ac sublimiùs Idiotis simplicibus, qui nihil aliud quàm salutem in timore & tremore curant, quàm magnis & eruditis Theologis conferri solet, nisi & ipsi toto mentis affectu studeant humilitati. Ita scribit vir eximius Bartholomæus de Martyribus Bracharensis Archiepiscopus. (n) Et Bernardus de hac re sermonem habens sic exclamat. (o) *O quisquis curiosus es scire quid sit hoc Verbo frui, para illi non aurem, sed mentem: non docet hoc lingua, sed gratia: absconditur à sapientibus & prudentibus, & revelatur parvulis.* Similia docent alii plures sapientissimi viri (p) Bonaventura, Gerson, Victor Gelenius, Constantinus de Barbanson, Franciscus Suarez. Atque idem confirmant scriptis suis, & exemplo sanctæ ac Theodidactæ mulieres, tres Catharinæ, Senensis, Genuensis, & Bononiensis; Angela de Fulgineo, Gertruda, Mechtildis, Brigida, Baptista Vernaria, Tereisa à Jesu, & aliæ plures.

IV. Ita nimirum, æterne Deus, rex cœli & terræ, ita fuit placitum ante te. Tu enim superbis resistis, & humilibus das gratiam, & cum simplicibus fermocinatio

m Franc. Montmorencius in paraphrasi Psal. 67. n Compend. doct. Spirit. p. 2. c. 13. §. 3. o Serm. 85. in Cant. p. De processu Relig. Gerson de myst. Theol. Gelen. in praxi myst. Theol. p. 1. decis. 1. art. 5. & dec. 10. art. 2. Barbans. in semitis occult. divini amor. Suarez to. 2. de Relig. lib. 2. de orat. c. 10.

tua. Confiteor tibi, Domine, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Non sic illuxisti inflatis cordibus sapientum hujus seculi, sicut lucēs in mente parvulorum & humilium humum deferentium. Verè tu es Deus absconditus & lucem habitas inaccessibilem: sed lucem tuam copiosè illis & amanter communicas, qui Jesum crucifixum corde & corpore exprimentes, animam expurgarunt ab omni labe ac sorde voluptatum. Penetrasti animam illorum profundius & vitalius quàm soleas, cùm solam mentem ignotus irradias, jejuna voluntate. Penetrasti intimè & intelligibili tui contactu experti sunt quàm suaviter mulces & mirabiliter imples hanc immensam mentis nostræ capacitatem. Tum ex abundantia cordis eructarunt verba, verba utique bona, dulciora super mel & favum; ex quibus didici veram sapientiam, quæ non reperitur in siccis & insulsis libris inanium Philosophorum, qui narrant mihi fabulationes, sed non ut lex tua. Ita, Pater, quoniam sic fuit placitum ante te.

CAP. V. *Quid sit unio mystica. Quomodo fiat. Qui ejus effectus. Quid incapacibus & ignavis conferat lectio mystica Theologiae. Transitus ad Aspiraciones.*

I. **E**O tendunt omnia, quæ de mystica Theologia scribuntur, ut animam perducant ad intimam cum Deo unionem, in qua medulla hujus sapientiæ & summum ejus arcanum consistit. Non est autem hæc unio localis, sive præsentia, qua Deus ubique est, nihil se vacuum relinquens propter suam immensitatem. Non est unio per gratiam sanctificantem, quâ anima à peccatis emaculata in Dei amicitiam restituitur, sitque divinæ consors naturæ. Non est unio per charitatem, de qua scriptum est, (a) *Qui manet in charitate in Deo manet & Deus in eo.* Prima enim harum unionum convenit rebus inanimatis. Secunda omnium justorum est & puerorum ante usum

^a Joan. 4. 16.

rationis; fiuntque istæ in substantia animæ. Tertia communis est omnibus probis, qui Deum quidem ardentissimè diligunt, sed dono contemplationis & mystica unione carent. Est igitur alia unio felicissima & arcana, inexpertis impervia & difficilis explicatu, quæ fit in potentiis animæ, in intellectu scilicet & voluntate; istæ enim Deum attingunt & illi conjunguntur actionibus propriis vitalibus: atque in ista unione summa felicitas vitæ hujus consistit & quædam futuræ gloriæ prægustatio.

De hac unione non est meæ imbecillitatis fusiùs disserere: immundis enim & impuris divina attingere nefas. Legat qui dignus fuerit uberrimè de illa differentem virum doctissimum & quasi alterum Hierotheum divina patientem, Thomam à Jesu, (b) qui sanctorum Patrum de ea, omniumque Mysticorum doctrinam affert, multa addens ex propria experientia.

II. In hac unione clarissima luce sapientiæ perfusus intellectus Deum respicit, ut quoddam totum, in quo est omne bonum, ita ut ab eo in aliud diverti nequeat: voluntas autem ardentissimo amore constringitur, qui instar ignis erumpens omnia quodammodo absorbit, ita ut anima jam in se non vivat, neque actionibus naturalibus intendat, sed toto affectu in eum transeat, cui arctissimo amplexu conjungitur. Ambæ verò potentiae in vastissimam Divinitatis solitudinem, ut ita dicam, introducuntur; ubi Pater cunctis imaginibus nudans intellectum supra rationem nos evehit; Filius verò vacuum intellectum infinita claritate perfundit: sanctus autem Spiritus immenso ardore inflammans voluntatem omnes affectus nostros secum conglutinat; quia nimirum id quod mortale in nobis est à vita immortalis absorbetur. Hic dicit anima, *Bonum est nos hic esse*: hic introducit in cellam vinariam, ubi læta bibit sobriam ebrietatem spiritus: hic canit epithalamium dicens, (c) *Dilectus meus mihi & ego illi. Vivit ego jam non ego, vivit verò in me Christus*. Defluit hic

b Lib. 4. de divina orat. per totum. c Cant. 2. 16. Galat. 2. 20.

amans anima, deficitque à seipsa & velut ad nihilum re-
ducta in abyssum æterni amoris collabitur : ubi sibi mortua
vivit in Deo, nihil sciens, nihil sentiens præter amorem.
Perdit enim se in divina caligine, sed sic se perdere in-
venire est.

III. O sanctam illam animam, quæ à Deo singulariter
visitata & supra omnia creata, supraque omnem operatio-
nem elevata, mediante mystica unione in Deum trans-
formatur ! Quàm benè illi conveniunt verba illa Sapien-
tis, (d) *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa!* Cùm
enim felicissima unio sit amplexus & degustatio summi
boni; omnia bona ab ipsa, quasi rivuli à fonte, in animam
derivantur. (e) Hinc decor & pulchritudo & Spiritus
sancti charismata quibus mirabiliter exornatur. Hinc
splendor lucis & præfulgida illustratio, ardorque amoris
& suavitas ineffabilis. Hinc contemptus rerum omnium
terrenarum & insatiabile cœlestium desiderium. Hinc
perfecta Christi imitatio & ex redundantia spiritus exulta-
tio sensuum & corporis admirabilis transmutatio. Hinc
animæ annihilatio coram Deo & mystica mors : hinc fer-
vor, languor, liquefactio, ebrietas spiritualis, silentium
internum, osculum Verbi, ecstasis, raptus, suspensio &
alia multa, quæ libens prætermitto, quia de his sola un-
ctio illos docet, qui digni sunt experiri.

IV. Altissima quidem sunt hæc mysteria & supra commu-
nem hominum captum, sed ut optimè ait Plato, (f) *De rebus
divinis credendum est filiis Dei, etiam si nullas afferant ra-
tiones.* Res sublimes & arcanas, quod sibi notæ non sint,
quasi falsas aspernari; fidemque abnegare spectatissimæ
probitatis viris, cùm de divinis perceptionibus ex pro-
pria loquuntur experientia, stultorum est & impiorum.
Nec idèò inutiles æstimandi sunt, aut prorsus abjiciendi
Mysticorum libri, quod sublimia tractent & mirabilia su-
per nos; nam hoc saltem ex illis discimus, quàm longè

d Sap. 7. 11. e De his fusè Harphius, Rusbrochius, Carthusianus, Blossius &
alii Mystici. f In Timæo.

adhuc versemur à culmine Christianæ perfectionis, nondum digni qui cum Moyse in caliginem ingrediamur. Narrat Guilielmus (g) Abbas Sancti Theodorici, sibi infirmo in Monasterio Clarevallensi S. Bernardum etiam infirmum moraliter exposuisse Canticum Canticorum: *In quo, inquit, cum benignè & sine invidia exponeret mihi & communicaret sententias intelligentiæ & sensus experientie suæ & multa docere niteretur inexpertum, quæ non nisi experiendo discuntur; etsi intelligere non poteram adhuc quæ apponebantur mihi, plus tamen solito intelligere me faciebat, quid ad ea intelligenda deesset mihi.*

V. Hic sisto. Voces enim audio plenas querelarum, quibus à legentibus interpellor. Et ubi, inquiunt, via compendii ad Deum, quam te initio hujus Tractatus ostensurum promisti? Hactenus de mystica Theologia & de unione cum Deo disseruisti, opus proponens difficillimum, iter arduum & altissimum fastigium humanis viribus inaccessible. Unde meritò illud Psalmographi quisque nostrum usurpare potest: (h) *Mirabilis facta est scientia tua ex me & non potero ad eam.* Quomodo enim terrenus homo terram despicere poterit, cælum conscendere, Angelorum choros transcendere, ad Dei solium accedere, quicquid est humanum exuere, Deo intimè uniri? Libenter quidem ista legimus & audimus; sed tam arduo operi nos accingere, humana fragilitate vires denegante, non audemus. Rectè ista; si sola hominum imbecillitas attendatur: malè, si divinæ gratiæ efficaciam adjuvantem respiciamus. Adest hæc omnibus, qui à Deo præventi iter ad ipsum aggrediuntur. Aderit & mihi viam docenti, datamque fidem liberanti.

VI. Dico igitur viam compendii ad Deum, ad culmen mysticæ Theologiæ, ad intimam cum Verbo unionem esse motus Anagogicos & exercitium Aspirationum. Testes hujus dicti afferro omni exceptione majores. Primus est Joannes à Jesu Maria Carmelita excalceatus, qui

g In vita S. Bernardi lib. 1. c. 12. h Psal. 138. 6.

ita scribit: (i) *Concors omnium quos legerim, sententia est, ad altissimam Dei cognitionem & sensum, siue experimentum, aspirationum exercitio ita animam erigi, ut si hoc Angelicum exercitium miris laudibus celebratum, ceteris omnibus antepositum frequentet, plurimum proficiat. Habet enim tam egregiam vim extimulandi & divinis flammis urendi, ut hoc unum idoneis circumstantiis septum & studio virtutum armatum, ad summam christianæ vitæ perfectionem & puritatem corda nostra perducatur. Quamvis enim dona Dei sint unio, raptus, fruius, revelatio & illa indulgentissimi Dei interna blandimenta & solis conatibus nostris, quantumvis nervosis, illa non producamus; at certe animæ sese idonee ad eas nuptias ornanti & comparanti munificentius, quam cogitare valeat, indulgentur. Hæc Joannes, cui alterum adjungo ejusdem instituti Thomam à Jesu. (k) Si Sanctorum Patrum, inquit, aliorumque Mysticorum, qui hanc viam experti sunt, sententiæ credendum est, nullam compendiosorem viam, nullumve alium in Deum assurgendi modum faciliorem ac nobiliorem eo invenies, quem sapientiam unitivam, siue amorem unitivum Mystici appellant, qui in motibus anagogicis siue aspirationibus, quibus cor enititur ad Deum assurgere, ac illi avidissime adherere, consistit. Possem paginas late implere aliorum testimoniis hanc veritatem confirmantium, præsertim Bonaventuræ, (l) Henrici Harphii, (m) Joannis Gersonis (n), Dionisii Chartusiani (o), Constantini de Barbançon (p); sed pro indicta mihi brevitate duo proposita sufficient.*

CAP. VI. *Aspirationes, Motus anagogici, Orationes jaculatoriæ quid sint. Sententiis & exemplis Sanctorum Patrum approbantur. De illarum præstantia & utilitate.*

I. **A** Baridem Hyperboreum Pythagoræ ævo nobilem & famosum habuisse fuerunt aureum telum, quo

i Myst. Theol. cap. 9. k De divina orat. lib. 4. cap. 20. l Cap. 3. myst. Theol. ipsi ascriptæ, quæ est Henrici de Palma. m Myst. Theol. lib. 2. initio p. 5. n In myst. Theol. o Lib. de fonte lucis. p In semit. occult. p. 1. cap. 5. & p. 2. c. 3. Lansperg. init. Pharetræ.

vectus, ut poëtico Pegaso, celeriter per aërem volitabat, unde dictus est Æthrobates, scandens per æthera, ut refert Iamblicus (a) in vita Pythagoræ. Sed quod genus aurei teli potentius est, quam alata & ignita Aspiratio- nes, quæ devotam animam momento in cælum efferunt & penetrant usque ad thronum Divinitatis? *Anima, in qua habitavit ignis Dei*, ait Magnus Antonius Abbas, [b] *similis est avi duabus prædita alis, quibus volat & sursum per cæli aëra elevatur. Etenim avi præ omnibus crea- turis ale peculiare sunt: ale verò animæ Domino obsequen- tis sunt virtus ignis Dei, quibus ad cælum sursum volare va- let. Si autem his caruerit alis, minimè sursum elevari in aëra poterit, cum sit illius ignis expers; similisque erit avi suis spoliata alis, quæ volare nequit.* Hæc Antonius, qui su- pra jam dixerat causam ascensionis Sanctorum ad Cælum fuisse ignem invisibilem, calorem scilicet accensum in cordibus eorum. Hoc enim igne deficiente, nemo ad cælum aspirare, necdum ascendere valet.

II. Sunt autem Aspirationes brevissimæ quædam Orationes, sive mente sola, sive mente simul ac ore con- ceptæ, atque prolatae, quibus debet fidelis anima in quovis loco & tempore assuescere & frequenter incumbere, cor suum & voluntatem ad Deum erigens die ac nocte, domi & foris, sedens & ambulans, in quovis negotio, in quavis actione & occupatione. Scriptum est enim (c), oportere semper orare & numquam deficere; sed quia instabilitas naturæ nostræ, corporis cura & aliæ occupationes sæpe nos distrahunt, hæc Angelica Aspirationum exercitatio perpetuitatem orationis compensat. Fiunt quidem in momento & transeunt; sed jugiter permanet earum fru- ctus & continuatur oratio continuatione boni desiderii in charitate fundati: bonum autem desiderium semper orat, quia semper clamat ante Deum sinceri amoris affe- ctus. Beati in cælo nunquam cessant ab actuali amore & cognitione Dei: nos verò hanc felicitatem continuis

a Cap. 28. b Epist. 18. c Luc. 18. 1.

aspirationibus æmulamur, dicentes cum Apostolo (d); *Nostra conversatio in cælis est.* Oratio enim est ascensus spiritus ad Deum (e) *Per quem ascensum*, ait S. Joannes Chrysostomus, (f) *societatem effugimus, quam cum brutis animantibus habemus & cum Angelis copulamur.* Vocantur aspirationes, quia illis aspiramus ad Deum & per eas aspirat Deus conatibus nostris: dum verò ad Deum aspiramus, nil nisi Deum spiramus; & per easdem fervor charitatis, non minus quàm vita corporis aëris aspiratione sustinetur. Motus quoque anagogici, id est sursum ducentes, nuncupantur, quia illis à rebus terrenis abducimur & ad superna levamur, ac tandem ad beatam cum Deo unionem evehimur. Dicuntur orationes jaculatoriæ, quia instar jaculorum & sagittarum velocissimè transeuntium in cor divinum tanquam in scopum jaciuntur, ut ab eo dona cælestia obtineamus. Affectus denique appellantur, quia sunt affectiones cordis & desideria, ac proposita voluntatis: nihilque aliud est aspiratio, ut eam Gelenius diffinit (g) præterquam expeditus affectus erga Deum, ut summum bonum.

III. De his plura sanctorum Patrum documenta habemus & exempla. Augustinus (h) ad Probam. *Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, sed eas tamen brevissimas & raptim quodammodo jaculatas, ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum necessaria est, per productiores moras evanescat, atque hebetetur intentio.* Cassianus (i) instituta Monachorum describens: *Utilius censent breves orationes, sed creberrimas fieri. Non enim multitudine versuum, sed mentis intelligentia delectantur.* Et in Collationibus (k): *Frequenter sed breviter orandum est, ne immorantibus nobis inserere aliquid cordi nostro insidiator possit inimicus.* Chrysostomus (l) ad populum Antiochenum: *Breves & frequentes orationes fieri Christus & Pau-*

d. Philip. 3. 30. e. Damascen. l. 1. de fide orthod. c. 14. f. De orando Deum l. 1. g. Part. 1. decis. 6. art. 1. h. Epist. 111. i. Lib. 2. Inst. b. 10. & 11. k. Collat. 9. cap. ult. l. Homil. 79.

lus praeceperunt parvis ex intervallis. Nam si sermonem in longum extenderis, in negligentiam frequenter lapsus multam diabolo subrependi facultatem dederis & supplantandi & abducendi cogitationem ab his quae dicuntur. Si verò continuas & crebras orationes facias, totumque tempus interpolans frequentia, facile poteris modestiam exhibere & ipsas orationes cum multa facies solertia. Aëlredus Abbas (m). Haec devota suspiria tam gratiosa sunt in oculis ejus, qui scrutatur renes & corda, quod non possit diu abscondere multitudinem dulcedinis suae, quam abscondit timentibus & diligentibus se. Guilielmus Abbas S. Theodoricus (n). Hauriendus est saepe de lectionis serie affectus & formanda oratio, quae lectionem interrumpat, & non tam impediat interrumpendo, quam puriorem continuo animum ad intelligentiam lectionis restituat. Hujusmodi oratiunculas recte appellat Tertullianus (o), Orationes sine agmine verborum: & Abbas Isaac apud Cassianum (p) eas commendat tanquam verum sacrificium, pingues hostias, pura libamina, holocaustomata medullata. Sunt enim, teste B. Laurentio Justiniano (q), opus spiritualis arcus, sagittae contra adversarios directae, ignita vota, quae à Christi militibus in caelum corde tacito destinantur; emittuntur, celeriter emittuntur, hostem non sinunt propius accedere & ascensorem frequenter unico prosternunt ictu. Rursum Chrysostomus (r): Dic in mente, Miserere mei Deus & absolvisti precationem. Qui enim dicit, Miserere, confessionem offert & peccatum suum agnoscit, quia lapsorum est misericordiam requirere. Qui dicit, Miserere mei, remissionem delictorum accipit: qui enim misericordiam consecutus est, non punitur. Qui dicit, Miserere mei, regnum caelorum obtinuit: quem enim Deus miseratur, non à poena solum liberat, sed futurorum etiam bonorum possessione dignatur.

IV. Porro hunc orandi modum exemplo suo nos Christus Salvator edocuit. In horto enim iterabat haec verba:

m De duobus discip. n Epist. ad Fr. de Monte Dei, inter Op. S. Bernardi c. 10.
o De orat. cap. 1. p. Collat. 9. cap. ult. q De intern. conflictu, cap. 10. r De An.
aa, tom. 1.

(*f*) *Pater si possibile est, transeat à me calix iste: verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.* Et in Cruce magnos sustinens cruciatus aliquam interdum ex his aspirationibus ardentissimo fervore jaculabatur, dicens; (*t*) *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.* Deinde: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me.* Ac postea: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum.* (*u*) Nehemias interrogatus à Rege, priusquam responderet, mentem ad Deum sustulit, ad solium Divinitatis animi sui nuntio celerimè amandato. Judith (*x*) Holofernem percussura apprehendit comam capitis ejus & ex corde ignitam protulit & brevissimam orationem dicens, *Confirma me Domine Deus in hac hora.* Sancti in cœlo requiem non habent die ac nocte dicentes (*y*), *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* (*z*) Basilus suadet peccatori, ut ad imitationem Chanaanæ identidem inclamet illud, *Miserere mei fili David.* De S. Marcella scribit Hieronymus (*a*), eam semper cantasse illud Psalmi, *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* S. Malachias, teste Bernardo in ejus vita, raptim quodammodo & velut jaculum emittebat orationem. Thais olim meretrix edocta à Paphnutio Abbate sic orabat: *Qui plasmasi me miserere mei.* (*b*) Cassianus usum multiplicem hujus versiculi, *Deus in adjutorium meum intende,* elegantissimè commendat in Collationibus. Ex vitis Patrû multa hic referri possunt. Abbas Isaias vidit cujusdam Monachi orationem, dum manducaret, ascendere instar ignis in conspectum Dei. Alius quidam, dum colloqueretur cum aliis fecit centum & tres orationes. Abbas Macarius de modo orandi à quibusdam interrogatus dixit, Non est opus multum loqui in oratione, sed extendere manus frequenter & dicere, Domine, sicut vis & scis, miserere mei. (*c*) Moyse Æthiops olim princeps latronum, quinquaginta quotidie orationes perage-

f Matt. 26. 39. & ibid. 27. 46. *u* Esdræ 2. 4. *x* Judith 13. 9. *y* Apoc. 4. 8. *z* Exhort. ad Baptisim. *a* Epist. 16. ad Principiam. *b* Collat. 10. cap. 10. 1. vitæ. Pat. Rolfeid, lib. 5. libel. 12. *c* ibid. libel. 8.

bat:

bat: Paulus Monachus trecentas: quædam Virgo septingentas. Narrat Theodoretus (*d*) Simeonem Stylitam, innumeras quotidie adorationes peregrisse, adeo ut unus numeraverit aliquando mille ducentas quadraginta quatuor, alias omittens, quia lassus destitit numerare. Quidam Christophorus (*e*) Monachus centies in nocte orabat. Beata Clara de Monte Falco millies quotidie Deum adorabat genua flectens & totidem fundens jaculatorias orationes, ut testatur in ejus vita Baptista Pergilius. (*f*) S. Franciscus tota nocte orabat hæc sola verba repetens: *Deus meus & omnia*. Pater Didacus Martinez, Peruani Regni dictus Apostolus, quotidie dicebat sexcentis quandoque vicibus (*g*) *Deo gratias*; & ad hoc alios hortabatur dicens, nullam orationem breviorē esse, nullam Deo magis acceptam. Alius quidam è Societate Jesu Jacobus Cerrutus (*h*) nomine, innumerabiles actus amoris & gratiarum actionis singulis diebus eliciebat, qui pervenerunt aliquando ad viginti quatuor millia: vota verò ter millies quotidie renovabat. [*i*] Sub regimine P. Consalvi Sylverix erant qui brevi oratiuncula decies millies in die divinum auxilium invocarent. [*k*] Similem orandi frequentiam æmulabantur ex eadem Societate suis scriptis notissimi viri Sebastianus Barrada & Franciscus Suarez, [*l*] ut alios omittam. Non erit finis exemplorum, si omnium Religiosorum Ordinum percurrere historias velim & gesta omnium Sanctorum. Recentiora quædam habet Joannes Rho in Historia Virtutum.

V. Tanti momenti est ad assequendam brevi tempore perfectionem hoc exercitium, ut illud semper plurimi æstimarint quotquot fuerunt viri doctrina & sanctitate conspicui. Hoc enim tamquam igne in cordibus nostris accenso consumuntur omnia peccata, vitia omnia destruantur. Tollit id à nobis quicquid est terrenæ adhæsi-

d Ibid. lib. 9. *e* Ibid. lib. 10. *f* part. 1. c. 6. *g* Nicol. Lancicius. *h* Opusc. Spirit. 11. cap. 30. *i* Ibid. 11. *k* Nicol. Codignus in vita P. Consalvi l. 3. c. 10. *l* Ioan. Rho in Hist. virtutum l. 3. c. 8.

nis, quicquid deformitatis, quicquid dissimiles nos facit Deo & sanctam cum illo unionem impedit. Eo mediante vincuntur tentationes, acquiruntur virtutes, perficiuntur operationes, cœlesti lumine imbuitur intellectus, exercentur actus supernaturales, purificatur intentio, erigitur affectus, inflammatur voluntas, disponitur mens ad contemplationem & totus homo in Deum transfunditur. *Preces tacite multum habent acuminis*, ait Abbas Gillebertus, [*m*] *privatim fiunt, sed privata non petunt; submissior est vox, sed mens intensior. Verbis non eget, nec utitur oratio quæ puro & pleno fertur affectu.* Divinus homo & in schola amoris versatissimus Franciscus [*n*] Salesius Episcopus Genevensis studium orationis & usum aspirationum unum & idem esse cum mystica Theologia doctè & luculenter ostendit. Quia sicut Scholastica Theologia habet Deum pro objecto, mystica etiam non nisi de Deo loquitur, sed cum triplici discrimine. Illa differit de Deo, ut Deus est: hæc ut summè amabilis est. Illa de Deo loquitur cum hominibus & inter homines: hæc de Deo cum eodem Deo, ac in ipso Deo. Illa tendit ad Dei cognitionem, facitque nos doctos & Theologos: hæc tendit ad amorem & nos ardentes reddit, ac Theophilos. Principale itaque hujus exercitium est cum Deo loqui & ipsum Deum in fundo cordis loquentem audire secretis aspirationibus & alloquiis, quæ à nemine nisi ab ipso dicente & à Deo intelliguntur. Optimè de hac re pius Poëta. [*o*]

*Ille meos gemitus, mea scit suspiria solus,
Quem fugit humani nulla latebra sinus.
Quid clamem, mea dum sese suspiria rumpunt,
Non nisi nos soli novimus, ille & ego.
Nemo meos gemitus, vota, aut suspiria novit.
Nemo, duo nisi nos & duo sufficimus.*

m Serm. 23. in Cant. *n* De amore Dei l. 6. c. 1. *o* Herman. Hugo priorum elegia proœmiali.

CAP. VII. *Varia documenta pro usu & praxi aspirationum.*

1. **U**T qui domum moliuntur à fundamentis, ita nos documenta scripturi pro usu & praxi aspirationum, à fulcro & veluti basi ipsarum, à Dei scilicet præsentia, ordiri debemus. Ab hac omnino pendet hæc Angelica exercitatio, neque enim ad absentem aspiramus aut preces fundimus, qui nos audire & exaudire non possit. Præsens est ille omnibus & ubique: atque ut canit quidam Religiosus Poëta. [a]

*Cuncta Deus replet, Deus est supra, Deus infra,
Æthereos orbes habitat, sub Sole, sub aura,
Sub tellure latens, sub Dite, sub æquoris unda,
Omnia plena Deo.*

Romanus sapiens ad suum Lucilium sic scribit: [b] *Non sunt ad cælum elevandæ manus, neque exorandus aedituus, ut nos ad aures simulachri, quasi magis exaudire possimus, admittat. Prope est à te Deus, tecum est, intus est. Ita dico, Lucili, sacer intra nos spiritus sedet, malorum bonorumque nostrorum observator & custos: hic prout à nobis tractatus est, ita nos ipse tractat. Bonus vir sine Deo nemo est. Præsentia itaque diviua per se considerata facillima est: nam quid facilius quàm illum intueri, qui ubique est, in quo vivimus, movemur & sumus? Sed attenta naturæ nostræ corruptione, quæ per inepta & corpori jucunda vagari consuevit, cæcutimus plerique & lucem ubique fulgentem non videmus. Sicut homini cæco præsens est sol, sed ipse soli absens est: sic omnis stultus & impius procul à Deo est, non quia Deus illi sit absens, sed quia ipse, ut potè cæcus, præsentem non videt. Magna hæc miseria est,*

a Mantuanus 3. Sylvarum. b Epist. 41.

ut scribit Augustinus, [c] *cum illo non esse hominem, sine quo non potest esse: in quo enim est, sine dubio sine illo non est; & tamen si ejus non meminit, eumque non intelligit & diligit, cum illo non est.* Ut ergo cum illo simus, semper ad illum respiciamus, ejusque amorem assiduis aspirationibus excitemus & augeamus. Amor enim oculum mentis ita afficit, ut non nisi amatum videre libeat. De illo quem amat semper cogitat homo, semper loquitur, semper ad ipsum aspirat: & mutuò ista fiunt, præsencia Dei studium aspirandi gignit, ipsisque aspirationibus eadem fovetur & nutritur.

II. Cum autem varii sint modi à diversis scriptoribus (d) traditi, quibus Deum præsentem habere & concipere possumus; ille cæteris præferendus, qui nec caput lædat aut imaginationem, nec stolidos & quasi abstractos in peragendis ordinariis actionibus nos reddat, sed potius adjuvet ad solita exercitia perfectiùs obeunda. Hic duplex est. Primus consistit in actualis fidei exercitio circa tria: circa ejus immensitatem, quæ cælum & terram implet; circa scientiam infinitam, quæ omnia videt & penetrat, etiam intimas cogitationes: circa ejus concursum ad omnes nostras actiones. Per simplicem enim istarum veritatum apprehensionem Dei assidue recordari facillimum erit: cumque hinc phantasmata absint & actus imaginationis, non erit hic modus illusionibus subjectus, & capitis fatigationi. Secundus multò isto perfectior ille est, quo Deum non jam extra nos, sed in abdito cordis & in intimo spiritus nostri præsentem & in nos sua bona effundentem purissimo mentis oculo intuetur. *Nescitis*, ait Apostolus, (e) *quia templum Dei estis & spiritus Dei habitat in vobis?* Magna cæcitas multorum est & non modica ignorantia Deum semper extra se quærentium, ac si

c Lib. 14. de Trinit. c. 12. d Virgil. Ceparius, Ioan. de Angelis Anton. Gardier, Nicol. Lancicius, Franc. Arias, Alphons. Rodriguez, tom. 1. Jacob. Alvarez, tomo 3. Lud. de ponte in Duce Spirit. Thomas Massutius lib. 2. de cælesti convers. Lud. vâris Capucinus in palat. divini amoris c. 130. usque ad c. 159. & alii. e 1. Cor. 3. 16.

procul ab illis esset. Nam si est in omnibus rebus, ut fides docet, procul dubio etiam in nobis est, magis intimus nobis, quam anima corpori, qua de causa à Platoniceis [f] *Anima mundi* dicitur, non quasi pars & forma ipsius sed tanquam perfectissima causa tribuens omnibus esse & operari. Tutius est autem intra nos ipsos, quam in aliis creaturis quærere & aspicere; species enim externa creaturarum ita nos sæpe detinet & rapit, ut non sinat ad Creatorem in illis habitantem intrare. Idè querebatur Augustinus [g] se foris Deum quæsisse, qui intra ipsum erat. *Mecum eras*, inquit, & *tecum non eram*. Hæc Dei præsentia sanctæ Catharinæ Senensi usui erat, quæ, teste Raimundo in ejus vita, cellulam sibi secretam intra se ipsam fabricavit, in qua jugiter cum Deo morabatur. Felix planè cubiculum, in quo anima seipsam abscondit à tumultu creaturarum & cum magna tranquillitate Deo creatori intendit. Sententia Salvatoris est, [h] *Regnum Dei intra nos esse*: Regnum verò Dei est ipsemet Deus cum universis divitiis suis. Ad ipsum igitur intra nos habitantem in fundo & essentia animæ ignitis aspirationibus introvertere nos debemus, semper de illo cogitando, ut ad ejus amplexum & felicem cum eo unionem tandem pervenire, seu perducere mereamur.

III. Semper debet anima sancta & veri sponsi amica, ut docet [i] Richardus, ad dilectum suum summo cum desiderio inhiare, parata semper & vocanti occurrere & pulsanti aperire. Sed in hac introversione & praxi aspirationum, sicut & in reliquis exercitiis, vulgatum illud attendere debet, *Ne quid nimis*: ne videlicet ultra vires assumantur, ita ut caput gravetur ex nimia attentione, vel intensione affectus. Cavendum quoque ne nimis extendat intellectum; ne si altiùs, quam oporteat, volare

f Varie sunt platonice sententiæ de anima mundi. v. proclum: & ex recentioribus. Foxium in Timæum: Alcinoium cap. 12. ac ibid. Comment. Jac. Carpentarii. Plotinum lib. 2. 3. 9. enn. 2. ac ibid. Ficinum, qui item legendus lib. 4. platonice Theol. g Lib. 10. Confess. c. 27. h Luc. 17. 21. i Lib. 4. de contempl. c. 13.

tentaverit, à simplicitate aberrans internis tenebris involvatur, ex quibus intolerabiles miseriæ & anxietates oriri solent. Discretio hîc necessaria est, & simplicitas cum suavitate conjuncta, sicut dicit Scriptura, [κ] *Mel invenisti, comede quantum sufficit.*

IV. Eliciendæ sunt Aspirationes non perfunctoriè & festinanter, sed cum matura serenitate spiritus, & interiori harmonia; ita ut revera sentiat anima se Deum quærere, & ipsum velle in mente sua invenire, non alia de causa, nisi ut ipsum diligat toto corde, totis viribus, tota virtute. Proderit aliquando, [ι] ex doctrina Seraphici Bonaventuræ, puras manus ad cælum levare, & suam interdum audire vocem: proderit ad sublevandam intentionem in cælum suspicere; sed cavendum ne extra se vagetur spiritus, & ne ipsæ Aspirationes sola voce prolatae steriles fiant, & sine fructu. Spiritus enim fertur in Deum per anagogicos excessus oculo intellectûs ferè clauso, ac sopitis ejus discursibus, cum sancto silentio ac ferventissimo affectu. Quare minima pars intellectui, maxima voluntati tribuenda est.

V. Convenit hoc exercitium illis præsertim, qui animam jam à vitiis expurgarunt, & aliquid in via illuminativa, studioque virtutum, & exercitio meditationis profecerunt. Postquam enim anima ab affectu seculi mentalis orationis exercitatione abducta fuerit, ita ut sentiat divinum in se ignem succensum, relicto statu meditationis ad statum transit aspirationis, post quem demum ad contemplationem, & ad mysticam Theologiam pertingit. Rectè S. (m) Nilus, *Si es Theologus, verè orabis; & si eris Theologus, & verè orabis, Theologus verè eris.* Et B. Joannes Climacus: [n] *Statum tuum oratio tua manifestat tibi, hanc enim Monachi esse speculum tradunt Theologi rectissimè.* Sententia hæc est omnium Mysticorum, post orationem vocalem & meditationem poni aspi-

k Prov. 25. 16. l Spec. discipl. p. 1; partic. 2. c. 6. m De orat. c. 57.
n Gradu 28.

rationes, tanquam modum orandi perfectiorem, per quem fit transitus ad orationem internam, & divinitus infusam. De qua re legendi sunt duo viri eximii ex Ordine Capucinorum, Benedictus Angelus in Regula perfectionis, [o] & Victor Gelenius [p] in Praxi mysticæ Theologiæ. An verò deferendus sit status meditationis tribus indiciis cognoscas: quæ tradit Joannes à Cruce [q] in Ascensu montis Carmeli. Primum est, si jam non possis meditari, neque imaginationis opera uti, nec ullam ab hac re mentis refectionem, sed potius ariditatem percipias. Secundum, si nec placeat, nec gratum sit animæ tuæ ex industria occupare imaginationem, & desigere in aliquo objecto. Tertium, quando libet & placet animæ solam manere cum amorosa ad Deum attentione in quadam interiori pace & quiete, absque actu saltem discursivo potentiarum. Tria hæc indicia simul sumpta in te animadvertere debes, quicumque optas à statu meditationis tutò ad alium sublimiorem progredi.

VI. Requiritur alia quædam ad hoc exercitium, puritas cordis, rectitudo intentionis, perfecta abnegatio & nuditas ab omnibus imaginibus & idolis creaturarum; fuga curiositatum, inutilium sermonum, humanarum consolationum, & vanarum occupationum; desiderium semper proficiendi, humilitas, mens libera, & expedita ab omni terrena delectatione; lectio spiritualis, collocutio de rebus divinis; internum, externumque silentium, sicut scriptum est: (r) *Qui minoratur actu percipiet sapientiam.* Quælibet vel minima inordinatio, quicumque tenuissimus affectus erga aliquam creaturam, quævis levior offensa, aut exterior distractio, moram injiciunt animæ ad unionem cum Deo properanti. *Quantumcunque enim*, [s] ait quidam vir Sanctus, *profecisse videamur ad extra in bonis spiritualibus, & apparentius, seu in reputatione sanctitatis, totum inane, & parvum est;*

o 1. part. c. 19. p 1. part. decis. 4. art. 10. & decis. 6. per totam. q Ascens. montis Carm. l. 2. c. 13. r Eccli. 38. 21. s Gerlacus in soliloquiis c. 25.

nisi interior homo fuerit reformatus, & Deo conformis. Constat autem ex his non exigi ad hanc sapientiam acumen ingenii, & multiplicem cognitionem, sed simplicitatem, & purum atque ardentem affectum, cum assistentia Spiritus sancti, qui super humiles & parvulos requiescit. Quare multum lugendi sunt illi, qui solis externis exercitiis contenti, & interiorem animæ fundum negligunt, & sanctam cum Deo unionem. Nunquam enim satiari anima poterit, etsi omnibus spiritualibus divitiis abundet, nisi per amoris contactum, & intimam unionem Deum consequatur. *Fecisti nos Domine ad te,* [t] inquit Augustinus, *& inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te:* donec scilicet arctissimo tecum amoris vinculo jungatur.

VII. Solet praxis aspirandi dura admodum, & difficilis nondum exercitatis apparere. Natura enim instabilis & libera, variisque cogitationibus & desideriis assuetata frænum divini amoris pertinaciter fugit: & quia statim fructum non videt, tanquam laborem nullius momenti contemnit. Sed hoc commune est omnibus exercitiis, quorum initia semper sunt difficilia: labor autem assiduus omnia vincit, & cum laudabilis consuetudo firmiter in anima stabilita fuerit, quasi in naturam transibit, rebusque divinis tam facile intendet, quam facile spirat ac vivit. Accedit gratiæ auxilium, quod assidue implorare oportet: nam ut ait Chrysostomus, [u] *Supra vires hominis est serere cum Deo colloquium, nisi adsit vis, & actus Spiritus sancti.* Unde sicut ad calorem nulla propinquior dispositio invenitur, quam ipsemet calor; ita nulla ad orationem convenientior præparatio ipsa oratione. Quod si anima interdum langueat, ita ut ægrè aspirationes producat; aliqua pia meditatione utendum est, donec cor meditando incalescat, & mox ad aspirationes redeundum. Docet hoc Gelenius, [x] & addit debere unumquemque in hunc finem sibi ipsi instituere

* Lib. 1. Confess. c. 1. u Lib. 2. de orat. x 1. p. decis. 6. art. 5.

colloquia plangentia sui ipsius vilitatem & infidelitatem circa mortificationem & virtutes: quæ si defint petenda erunt ex meditationibus & soliloquiis sancti Augustini. Si verò nec meditatione, nec huiusmodi colloquiis cor exciteretur, non propterea abjicienda spes est, sed constanter perseverandum difficulter agendo, & varias aspirationes quantumvis frigidè & aridè eliciendo, quo ad usque probata fide victoria à Domino misericorditer concedatur. Tale est augmentum sanctarum exercitationum, quale & plantarum: quotidie crescunt, quamvis id non appareat: processu verò temporis crevisse videbis, licet ipsum non videris incrementum.

VIII. Cum eliciuntur Aspirationes extendenda intentio est ad finem ipsarum, qui est animam purificare, & disponere, aptamque reddere ad contemplationem, & unionem cum Deo. Qui gressum mentis in ipsis figit, nihil agit; quia juxta sanctorum Patrum vulgatissimum proloquium, non progredi in via Domini retrogredi est: & qui non ascendit, descendit. Omnis fructus & finis orationis, ex sententia [y] Bonaventuræ, est Deo adhærere, & unum cum eo spiritum fieri per liquefactionem purissimi amoris, & speculationem serenissimæ cognitionis, & absconsionem in Dei vultu ab omni mundanorum strepitu, per excessum quietissimæ fruitionis; ubi omnes vires animæ, & potentiæ à suis dispersionibus simul collectæ, & in unum verum, & simplicissimum, ac summum bonum fixæ, in quandam divinæ confortationis & æternæ stabilitatis similitudinem transformantur. Ad hunc finem datæ sunt nobis à creatore vires animæ nostræ, non ut eas rebus terrenis mergamus, sed ut eas sanctis aspirationibus ad ipsum Deum efferramus, ad quem possidendum conditi sumus; & his quasi brachiis bonum nostrum, nostramque felicitatem amplectamur.

IX. Qui ex hac saluberrima exercitatione uberes fru-

ctus percipere cupit, nulla unquam die, imò nulla hora, si fieri possit, eam intermittere debet. Cùm enim non sit opus continuum, sed morulis discretum, omnibus ferè actibus interferi potest, seu quis mente perspicax, seu tardus ingenio sit. Præclare sanctus Ephrem. [z] *Bonum fuèrit semper orare, & nunquam deficere, quemadmodum ait Dominus. Quare sive opereris, sive dormias, sive iter facias, sive comedas, sive bibas, sive decumbas, cave orationem tuam intermiseris. Sive in Ecclesia fueris, sive domi tuae, sive in agro: & si oves pascas, & ædificia construas, & si in symposio verseris, ab oratione cave desistas.* Olim præcepit Deus, [a] ut ignis in altari suo semper arderet, quem nutriet, inquit, Sacerdos subjiens ligna mane per singulos dies. Altare autem Dei, ut magnus Gregorius [b] interpretatur, est cor nostrum, in quo jubetur ignis semper ardere, quia necesse est ex illo ad Dominum charitatis flammam indefinenter accendere. Sunt qui certum quotidie pensum aspirationum à se exigunt, quod vix probarim, nisi discretio adsit, & magistri spiritualis consilium: affectum enim sequi in his oportet, & impulsus Spiritus sancti, qui certæ regulæ non subjicitur. Quidam cùm legisset S. Bartholomæum Apostolum centies in die orasse, ut eum imitaretur, centies quotidie aspirabat ad Deum factis sibi quibusdam Litanis ex Dei nominibus & attributis: quod qualiter fieri debeat scribit Jacobus Alvarez. [c] Usus & unctio plura docebunt.

X. Concludo hoc caput aliquot documentis ab his specialiter observandis, quibus gratia Aspirationum à Deo concessa est. Et primò quidem ne hujus doni jacturam faciant, se illo prorsus indignos fateantur, nec propterea insolescant, sed viliùs de se sentiant, & gratiam Dei humilitatis velo occultent. Secundò caveant, ne eos contemnant, qui ejusmodi dono carent: fieri enim

z To. 1. hom. de orando Deum. a Levit. 6. 16. b Lib. 25. moral. c. 7.
c To. 3. lib. 4. p. 3. cap. 10.

potest ut majorem illi charitatem habeant, & gratiores Deo sint in sua simplicitate. Tertiò advertant, ne aliqua præventi consolatione ac dulcedine spirituali, nimium erga illam afficiantur, sicut ait Psalmista: [d] *Divitiæ si affluant, nolite cor apponere.* Satiùs enim, & tutius est gloriari cum Apostolo in cruce Domini nostri Jesu Christi, quàm in sensibili devotione, & delitiis spiritualibus. Cessante autem operatione divina, recurrant ad propriam, & gratiæ subtractionem patienter ferant. Quartò, ita influxui divinæ gratiæ satisfacere curent, ut vires corporales minimè lædantur: magno etenim periculo subjecta est spiritualis ingluvies, qua quis percepta gratiæ suavitate spiritum urget indiscretè ad majorem fervorem, quàm corpus ferat. Quintò, divinæ gratiæ abundantiam ad sui mortificationem dirigant, & ad virtutum exercitationem; nec ita sinant se devotione absorberi, ut opera misericordiæ, & vitæ activæ officia negligant. Hæc monita Thomas à Jesu in libris de divina oratione tradit, exercitatis autem plura suggeret Spiritus sanctus.

CAP. VIII. *Qui sint fontes Aspirationum, quæ materia, quis ordo. Detriplici statu, Incipientium, Proficientium, & Perfectorum.*

1. **F**ONTES copiosissimi, è quibus elici & hauriri possunt quàm plurimæ aspirationes, hi ferè sunt. Consideratio cœlestis patriæ, tædium hujus miserræ vitæ, desiderium videndi Deum; divinæ bonitatis, & misericordiæ magnitudo, Dei sapientia, potentia, justitia, & cætera attributa; dolor de peccatis, affectus gratitudinis erga Deum, amor in Deum, zelus animarum, passio Salvatoris, amor Dei erga nos, divinæ providentiæ admiratio, & desiderium patiendi pro Christo. His accedunt actus abnegationis, pœnitentiæ, charitatis, humilitatis, & cæterarum omnium virtutum. Quorum omnium ma-

d Psalm. 61. 11.

teria desumi potest vel ex proprio cuiusque affectu & devotione; vel ex verbis sacrae Scripturae, vel ex sanctis Patribus, aliisque piis Scriptoribus. Sacra Scriptura, maximè verò in Psalmis, huiusmodi affectuum feracissima est: & hi cæteris præferendi, quia nihil Deo gratius esse potest, quàm si verbis à Spiritu sancto dictatis eum alloquamur. Sequuntur opuscula sanctorum Patrum, & mysticorum Theologorum, quæ uberrimam aspirationum materiam suppeditant; præsertim Confessiones sancti Augustini, & ejusdem Soliloquia, Manuale, & Meditationes: opera item S. Laurentii Justiniani, Dionysii Carthusiani, Joannis Lanspergii, Thomæ à Kempis, & Ludovici Bloisii, aliorumque recentiorum. [a]

II. Thomas Massutius [b] triplicem librum describit, unde materia Aspirationum desumi potest. Primus liber magnus est valde, semper apertus, omnibus visibilis. Secundus parvus, occultus, omnino invisibilis, & à paucis tantummodò intelligibilis. Tertius, magnus & parvus; apertus & clausus; visibilis & invisibilis, & ex se intelligibilis. Primus est Mundus, qui, ut ait Basilus, [c] perinde est ac liber literis exaratus palam contestans & prædicans gloriam Dei. Hujus quatuor sunt paginae evolvendæ, à quo factus sit, ad quid, qua ratione, & quanta rerum varietate exornatus. Hunc verò nonnulli inutiliter legunt, vani scilicet & curiosi mundi sapientes, quales fuerunt infideles, qui cum Deum cognovissent, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis: alii perniciosè, qui tanquam pueri analphabeti solam externam speciem creaturarum respicientes, inde sumunt occasionem recedendi à Creatore, ut adhæreant creaturæ: quidam utiliter & cum fructu spiritali, qui Deum in creaturis contemplantur, & in singulis operibus conditoris sapientiam, bonitatem, potentiam, & reliqua attributa laudant,

a Vide Jacob. Alvarez to. 3. & Viam vitæ æternæ Ant. Sucquet. b Init. lib. 2. de celest. convers. c Homil. 11. examer.

prædicant, admirantur. Secundus est conscientia, sive cor nostrum pravum, profundum, & inscrutabile. In eo legere oportet quid fuit homo, quid est, quid erit: quid potuit, quid possit, quid poterit: quid fecit, quid nunc faciat, quid facturus sit. Deinde observandum à quo sit scriptus, quæ sint in eo scripta, & ad quem finem. Scriptus est autem à Deo, & à nobis, sed stylo valde diverso: à Deo literis aureis inspirationum, admonitionum, legum, & dictaminis rectæ rationis: à nobis atramento culparum, & imperfectionum. Tertius est sacra Scriptura, cujus sunt libri historici, prophetici, morales & mixti: in quibus quot apices, tot mysteria, quot verba, tot sunt incentiva nostri erga Deum amoris: si tamen legatur eo spiritu, quo scripta est.

III. Quod verò spectat ad ordinem Aspirationum, ille in praxi omnino promiscuus est. Nimia enim amoris fecunditas est, nec attendit quo ordine, qua lege, quæve serie erumpat. Interdum nec verba requirit, nec voces omnino ullas, solis ad hoc contentus suspiriis: tunc præcipue quando voluntas accensa est, quia tunc, ut monet Seraphica Virgo Tereſia, [d] tollendi sunt discursus intellectus, & strepitus verborum, ne his tanquam lignis amoris scintilla opprimatur & suffocetur. Aliæ quidem Aspirationes incipientibus, aliæ proficientibus, aliæ perfectis conveniunt: sed quandoque incipiens proficientium, & perfectorum orationes assumit, ut discat ad altiora cor suum erigere: & isti vice versa incipientium aliquando induunt affectus, ne perdant humilitatem, dum semper habitant in excelsis. Porro affectus incipientium sunt horror inferni, detestatio peccati, timor judiciorum & justitiæ Dei, contritio, petitio veniæ, odium & contemptus sui, suæ vilitatis cognitio & erubescencia. Proficientium, imitatio Christi & Sanctorum, gratitudo, perfecta abnegatio, amor virtutum, & desiderium eas acquirendi. Perfectorum, gaudium

spirituale, admiratio divinæ majestatis, amor Dei, ingens desiderium sanctificationis nominis ejus, & adventus regni ipsius.

IV. Triplex igitur est status vitæ spiritualis, quia, ut dicit D. Gregorius, [e] aliud sunt virtutis exordia, aliud profectus, aliud perfectio. In primo statu sunt incipientes quasi tyronum agmen; in secundo proficientes quasi tyrocinium prætergressi; in tertio perfecti, quasi milites veterani. Sanctus Maximus (f) martyr primos servis, medios mercenariis, postremos filiis comparat. Angelicus Doctor (g) tribus ætatibus hunc triplicem statum assimilat, infantia, juventuti, & virilitati: ut enim docet Augustinus, (h) *Nascitur charitas divina operante misericordia, cum nata fuerit, crescit & roboratur, roborata denique perficitur*. Primus status purgat, secundus illuminat, tertius perficit: qui sunt tres actus Angelicæ & humanæ Hierarchiæ à Dionysio Areopagita descripti. (i) S. Bonaventura tres assignat operationes, quas juxta hanc triplicem viam charitas in anima exercet. Primam vocat virtutis vigorem, quia mediante vigore gratiæ anima purgatur à peccatis: secundam veritatis splendorem, quia studio mortificationis divinorum cognitione anima illustratur: tertiam charitatis ardorem, quia vi amoris anima in Deum transformatur. Via purgativa purgat ac perficit sensus, illuminativa rationem, unitiva spiritum sive mentem, quæ est animæ superior pars. Purgativa Deo Patri appropriatur, cui potentia attribui solet: illuminativa Deo Filio, tum quia est sapientia Patris, tum quia hæc via in Christi imitatione consistit: unitiva Spiritui sancto, cujus proprius effectus est unio per amorem. In prima cognoscit homo seipsum, in secunda Deum, in tertia studet unioni & transformationi in ipsum: quia omnis vitæ spiritualis substantia ad hæc tria puncta refertur; quid sit homo, quid sit Deus,

e Hom. l. 15. in Ezech. f De Eccl. mystagogia c. 24. g S. Tho. 2. 2. q. 24. a. 9. h Tract. 3. in Epist. Johan. i Part. 5. Brevilogii c. 10.

& qualiter hæc duo unum per amorem efficiantur. Sicut ignis cum in lignum viride operatur, primò frigus & humiditatem tanquam obstacula sua expellit; deinde calorem & siccitatem immittit, veluti qualitates ad aditum suum necessarias; ac tandem intimè illi unitur: sic ad unionem animæ cum Deo, primùm amoliri oportet omnia impedimenta, postea requisitas dispositiones adferre: quibus peractis infallibiliter unio subsequetur.

V. In primo purgantium statu sunt peccatores post conversionem, qui præterita peccata puniunt, & pugnant ne iterum labantur in ea; qui pravos habitus exsecant, & passiones interimunt. Et ideò carnem castigant jejuniis, vigiliis, laboribus, aliisque austeritatibus; lacrymisque & contritioni operam dant. In secundo proficientium illi degunt, qui terrenorum affectum deponentes puritati student, & virtutum acquisitioni: virtus enim est proprium, ac verum animæ lumen. Crebris idcirco meditationibus de Christi virtutibus & doctrina urgent semetipsos, & accendunt ad imitationem. In tertio demum illi quiescunt, qui purgata jam mentis acie arcano nexu Deo uniri merentur, & ea pace fruuntur, quæ exsuperat omnem sensum. Una sanè est charitas, cui omnes isti incumbunt, sed gradus, & incrementa diversa sunt. Contingit autem nonnunquam, Deo sic disponente, ut tyrones perfectorum prærogativis locupletentur, & ad divinæ contemplationis altitudinem, quamvis brevi mora eleventur: ne fortè objecta virtutis difficultate, ac tentationum pressura territi, ab incepto itinere resiliant. Sicut è contrario acerrimis tentationibus perfectiores animæ aliquando infestantur, Deo permittente; ne, sicut de se ipso testatur Apostolus, magnitudine revelationum extollantur. Gustata enim à pœnitentibus suavitate spiritus, desipiunt illis mundus & caro: & cum perfectus incipientium molestias patitur, despicit se ipsum, & impensius laborat, ac si ab apice perfectionis longo admodum itinere distaret.

VI. Sunt autem hîc tria advertenda, quæ ex dictis colliguntur. Primum, quod cum vita spiritualis duplex sit, activa & contemplativa; ad activam duo priores status pertinent, tertius ad contemplativam. Secundum, quod amor, de quo loquimur & in quo sita est Christiana perfectio, non est amor afficiens, sive affectuosus, ut aiunt, sed efficiens, practicus & obediencialis, qui à proprio bono voluntatem omnino abducit, Deoque subicit, ejusque voluntati tam imperanti quam consulenti conformem facit. Affectus quidam teneri & molles, ignavi sunt & otiosi & lacryma nihil citius arescit. Si quis dominus servum habeat; qui domi otiosus sedeat, magnificentiam ejus & opes semper contemplans & nihil aliud obsequii præstet, is certè hunc servum tanquam muneri suo ineptum arguet & à servitio amovebit. Ideò Christus observantiam mandatorum præcipit & sancti Patres studium bonorum operum super omnia commendant. Ad hunc amorem practicum omnes aspirationes dirigi debent, ex illo quippe oritur vera & solida devotio, purum gaudium, atque acquisitio virtutum. Tertium, quod licet distinxerimus tres supradictos status penes tria officia & exercitia, puritatis scilicet, lucis & amoris; non id tamen eo sensu intelligendum est, ac si purgatio ad cæteros status, illuminatio ad primum & tertium & perfectio ad duos priores non extendatur: In unoquoque enim omnes actus hierarchici reperiuntur & in purgativa non solum emundatio à peccatis, sed etiam notitia veritatis & Dei amor vigent, & sic de reliquis; tantòque excellentius isti actus sunt, quantò status est sublimior. Idcirco tamen unicuique statui proprium destinatur officium, quia illi congruentius, magisque essentiale est & ad ipsum duo reliqua dirigere oportet: in primo nimirum lucem & amorem ad purgationem, in secundo purgationem & amorem ad illuminationem in tertio puritatem & lucem ad amorem. Hac autem actuum communicatione fit, (κ) ut & dolor ex

amore

κ Henric. Morus in Method. exercit. S. Ignatii.

amore dulcior sit, & amor ex causis ritè perpenſis juſti doloris ſecurior & incitator: cumque commiſcentur actus unius viæ cum actibus & exercitiis alterius, incipientes ad majora jugiter aspirant: proficientes verò & perfecti memoriam retinent & affectum earum rerum, quæ ſunt fundamenta perfectionis & prima principia ſanctitatis.

CAP. IX. *Transitus ab aspirationibus ad contemplationem. Addita quedam de aspiratione paſſiva. Quid ſit Contemplatio. Ejus objectum & cauſa.*

I. **A**ſpirationibus tanquam alis evehitur anima ad feliciffimas cum Deo nuptias: earum enim mediante uſu id evenire poteſt quod dixit Abbas Allois, (a) *Quia ſi vult homo, in una die uſque ad vesperam pervenit ad menſuram Divinitatis.* Sed hoc rarum, difficillimum & vix intelligibile eſt: & nos infra de duratione ſtatus aſpirationum diſſeremus. Nunc videndum quo pacto ab illis ad contemplationem fiat tranſitus. Revocata ſi quidem ad interiora ſua, mediante aſpirationum activitate, inferioris hominis capacitate, & elevata ad Deum mente motibus anagogicis, affectuque ſuccenſo, ſpiritus rationalis à vinculis paſſionum & fallaciis ſeculi expeditus, ad cœleſtia perlustranda lumen internum dirigit & ad ſtatum tranſit altiffimæ, ac divinæ contemplationis. *Illuxerunt*, inquit Pſalmographus, (b) *coruſcationes tuæ orbem terrarum vidit & commota eſt terra.* Sunt enim aſpirationes quaſi ſubitanæ illuminationes, quibus ſubinde coruſcantibus, terra humani cordis admiratione cœleſtium excitata, terrena relinquens ad ſuperna elevatur. Quia verò celerrimè motiones iſtæ anagogicæ peraguntur, niſi aſpirans cogitationes impertinentes, quæ animo ſeſe ingerunt, rejiciat, aliamque protinus ſubſtituat aſpirationem, cujus additione diſtractio cohibeatur, haud fieri poterit, quin mens prona ad evagationem ſtatim ad externa dilabatur, quæ ſenſibus objiciuntur. Hanc calamitatem in ſeipſo experie-

^a Vita pat. lib. 5. libel. 1. ^b Pſal. 76. & 96.

batur & sic deplorabat Augustinus: (c) *Aliquando intramittis me in affectum multum inusitatum introrsus, ad nesciam quam dulcedinem: quæ si perficiatur in me, nescio quid erit, quod vita ista non erit. Sed recido in hæc arummosis ponderibus & resorbeor solitis & teneor & multum fleo, sed multum teneor. Tantum consuetudinis sarcina digna est. Hic esse valeo, nec volo; illic volo, nec valeo, miser utrobique.* Satagendum est itaque, ut spiritus in se ipso conclusus, atque à distractionibus, affectuque inordinato liber exardescat sicut ignis; & suspiriis ac desideriiis piè scintillantibus seipsum bene afficiat & Deo conjungat.

II. In hoc statu aspirationis vix ultra annum devotus exercitator detinebitur, ut Gelenius observat: (d) solet enim eo spatio emenso ad firmum intuitum contemplationis transire, ut ignem amoris intus clausum ab instantaneo motu anagogico ad ampliora spiritualis magnitudinis spatia extendat. Si quis tamen gratia abundantiori à Deo præventus & illustratus fuerit, brevissimo tempore & ut Mystici nonnulli asseverant, (e) intra duos menses ad magnam perveniet contemplationem. Utrum verò transire quis debeat ab aspiratione ad contemplationem, hoc indicio cognoscet: si constet experientiâ orationes jaculatorias solito ardore destitui & internam dispositionem ad intuitus & inhæSIONES spirituales inclinare, quasi ad quietem mentalem, non per gustum & intuitum transeuntem, sed qui permanens sit & perseverans. Sunt quidam spiritu uteri sui coarctati, quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas novas dirumpit, qui parum memores vicissitudinis humanæ ac inconstantis naturæ, impatientissimo desiderio ad Deum feruntur, quasi velint omnia divina quodammodo deglutire: Hi miserè decipiunt se ipsos, quia mox fatigari deficiunt & internam animi serenitatem adeò necessariam ad contemplationem obscurant & perdunt. Alii inconsultò statum aspiratio-

c Lib. 10. Confess. c. 140. d Part. 1. dec. 6. art. 6. & Canfeld. de volunt. Dei p. 1. c. 18. e Dionys. cap. 7. myst. Theologiæ. & epist. ad Caium.

num deferunt, ne minus proficere videantur, quam cæteri, quos legunt vel audiunt in altiori statu versari: & hi consilio ac humilitate carentes, præcipitio proximi sunt & ruinæ, quia sine duce viæ, sine ope scilicet divinæ gratiæ, per ignotas sibi semitas iter difficillimum arripiunt. Alii denique subtilioris ingenii nudis discursibus & speculationibus intellectus contenti, posse se illis Deum possidere existimant, sine amore, qui nos similes Deo facit: & hi similes sunt antiquis Philosophis, evanescentes in cogitationibus suis & colentes pro Deo suo phantasmata sua. Quælibet enim speculatio intellectus est quid humanum, quod nos in proprio carcere vinctos detinet: amor autem est quid divinum, quod nos elevat & rapit extra nos, atque in Deum transformat. Quare Dionysius Timotheum monet, ut omnia intelligibilia transcendat & ad Caium scribens ait: *Divinæ tenebræ omnem abscondunt cognitionem; & si quis viso Deo, cognovit id quod vidit, nequaquam ipsum vidit, sed aliquid e rebus ejus, quæ existunt & cognoscuntur.* Cui consonans Maximus Martyr: (f) *Vnus, inquit, Deus sine principio, incomprehensibilis, totam vim ut sit habens per totum, notionem quando & quomodo sit penitus repellens, utpote nulli eorum qui sunt exrepresentatione naturali cognitus.* Qui putant aliter se posse Deum intelligere & contemplari, parum tutâ gradiuntur viâ; solido enim fundamento pietatis destituti, cum naturalis de Deo oblectatio disparuerit, ad fallaces seculi voluptates miserando lapsu revertentur.

III. Non est hoc loco omittendum, quod (g) Joannes à Cruce in flamma amoris viva scriptum reliquit, præter aspirationes, de quibus hætenus disseruimus, esse aliam aspirationem arcanam, occultam & passivam, quam Deus in anima mirabiliter producit, aspirans illi Spiritum sanctum, qui profundissimè illam absorbet & amorem sui inflammat super omnem gloriam & sensum: in centro enim animæ, quæcumque illa sit, latenter mo-

f Gen. 1. cap. 1. g Cantu. 4.

ratur Deus, sed cum discrimine. In quibusdam inanet velut extraneus in aliena domo, nihil imperans, aut efficiens. In aliis libenter habitat, quasi in propria domo, regens illam & gubernans. Talis est anima, in qua nullus jam appetitus, nullæ imagines, aut formæ creaturarum reperiuntur: huic enim se intimè Deus communicat, hanc amplectitur, in ea quiescit, eique se ipsum revelat eam excitando & ad proportionem notitiæ Divinitatis ipsi concessæ eidem aspirat, illam replens Spiritu sancto, ejusque gloria & bonitate. Cæterum hæc aspiratio passiva ineffabilis est & ab illis vix intelligitur, qui ea felicissimè perfruuntur. Hac igitur prætermissa, quædam breviter de Contemplatione, quæ statum aspirationis subsequitur, pertractanda sunt.

I V. Contemplatio propria Mysticorum functio & optima pars humanæ vitæ, habet pro scopo suo & objecto ipsummet Deum, ut D. Thomas (*h*) testatur: consistit autem in visione quadam suavi, quieta & amabili veritatis æternæ, quam sine discursuum varietate sincerè aspiciat & penetrat, ingenti amore, atque admiratione tantæque certitudine & claritate, ut facie ad faciem, sicut de (*i*) Moyse dicit Scriptura, Deum intueri dicatur, non quemadmodum Beati in gloria, sed minori quodam lumine, caliginoso & fidei innixio, quæ ab eo valde perficitur & clarificatur. Ex cognitione verò accenditur amor & vicissim ex amore ipsa crescit cognitio. Amorem enim ignis est ardens & lucens, & ardens in voluntate inflamat intellectum; impellitque nos ad ibi figendos oculos, ubi est thesaurus, quem diligit cor nostrum, cujus bonitas & pulchritudo cum sit immensa & infinita, acriores iterum amoris flammæ in corde succendit, ex quibus crescit videndi desiderium; nec ullus est finis, donec anima Dilecto adhæreat & unus fiat cum eo spiritus in æternum. Optimè Clemens Alexandrinus: [κ] *Non cessabit qui querit, donec inveniat; cum autem invenerit admirabitur, admirans regnabit.*

h 2, 2, q. 180, art. 3. & 4. *i* Exod. 3. 11. & 5. Stromat.

regnans conquiescet. Est igitur contemplatio, si latinæ vocis notionem respiciamus, (l) rerum occultarum consideratio, seu veritatis investigatio: Theologicè verò accepta, est terminus meditationis, sive considerationis, qui est veritatis quæsitæ & inventæ intuitio. Auctor libri de spiritu & anima inter opera D. Augustini, (m) sic eam definit: *Contemplatio est perspicua veritatis jucunda admiratio.* Consonat Bernardus. (n) *Contemplatio est verus, certusque intuitus animi de quacumque re; sive apprehensio veri non dubia.* Aliter Richardus, (o) aliter alii. (p) Brevissimè D. Thomas, (q) *Contemplatio est divina veritatis simplex intuitus.* Fusiùs & clariùs Jacobus Alvarez, (r) *Est liber, perspicax & certus intuitus Dei ac rerum cœlestium, admirationem inferens, in amorem desinens & ex amore procedens.* Dicitur intuitus, quia non est opus rationis discurrentis & inquirentis veritatem, sicut Meditatio, sed opus intelligentiæ veritatem simpliciter absque discursu inspicientis. Liber autem vocatur ex parte hominis, quia liber esse debet à peccatis, ab affectibus inordinatis & à curis superfluis: ex parte actus, quia animus à rebus terrenis expeditus, quasi avis in aëre, liberrimo motu vagatur, quocumque Deus illum fert: ex parte objecti, quia illum nudum ab imaginibus sensibilibus, vel in ipsis sibi patefactum contemplatur. Est etiam perspicax, id est clarus, apertus & conspicuus, non in lumine gloriæ, sicut in patria, sed in lumine fidei, quam lux sapientiæ perficit & exacuit. Certus præterea est, licet non excludat fidei obscuritatem, quia de rebus divinis eò certiores reddimur, quò clariùs eas perspicimus. Hic verò intuitus admirationem maximam infert, quia licet objecta, quæ contemplamur, jam nobis cognita & perspecta sint, tam novo tamen & insolito modo proponuntur, ut stupenda & mirabilia videantur. Tandem contem-

l Cicero 1. Acad. & 4. de finibus. m Sive Auctoris lib. de spiritu & anima apud August. n lib. 2. de Confid. c. 2. o Lib. 1. de contempl. c. 4. p Vide Maximil. Sandæum myst. Theol. lib. 1. comment. 8. q Suarez tom. 2. de Relig. lib. 2. c. 9. r 2. 2. quæst. 180. art. 1. & 3. Tom. 3. lib. 5. p. 2. cap. 1.

platio ab amore Dei incipit & in amorem definit: tamen enim essentialiter sit actus intellectus, principium nihilominus habet in voluntate, quia ex charitate Dei ad ejus contemplationem incitatur: & quia finis correspondet principio, finis quoque ejus est in affectu, dum in visione rei amatae delectamur & ipsa delectatio magis excitat amorem.

V. Multiplex est objectum circa quod versatur contemplatio. Deus in primis optimus maximus, ut jam supra dictum est, ejusque infinitae perfectiones. Deinde Christus Redemptor noster & quicquid ad illum spectat: B. Virgo, Angeli & Sancti, eorumque dotes & beatitudo; status Ecclesiae militantis & ejusdem persecutiones & triumphus: mundus iste visibilis & omnes creaturae, quatenus perducant nos ad Dei cognitionem & amorem: atque ut uno verbo omnia complectar, quicquid ad meditando assumitur, materia est quoque contemplationis, nisi quod meditatio investigat, contemplatio degustat: illa discurret circa objectum, haec simpliciter intuetur. Causa proxima unde oritur, est Spiritus sanctus median- tibus donis suis, sapientiam praesertim & intellectu. Sapientia enim confert intellectui cognitionem altissimam & simplicissimam rerum divinarum, cum quadam mirabili suavitate, sapore, atque dulcedine. Intellectus intellectui nostro superadditur, ut res fidei intimius penetraret, & subtilius apprehendat. Scientia fidei veritates manifestat rationibus capacitati nostrae accommodatis, elevatque spiritum nostrum a creaturis ad Creatorem & ab eis cor nostrum avellit, docens nos aspicere ea quae habent a Deo, & bonum quod per illas nobis confert. Consilium perficit mentem nostram, ut se mobilem praebet ad dictamina Dei & ut discernat in quavis occasione quid faciendum aut fugiendum sit. Pietas voluntatem exornat, & excitat in ea piam affectionem ad opera divini cultus & misericordiae erga proximos. Neque enim otiosa est contemplatio, sed practica esse debet & dirigere non so-

lūm ad cognitionem & amorem, verū etiam ad operandum & exequendum quod Deus jubet. Fortitudo corroborat ad opera difficillima, vires naturæ excedentia, ita ut exeamus ab ipsa contemplatione quasi leones dæmoni formidabiles. Timor denique imprimi cordi magnam erga Deum reverentiam & in prosperis atque adversis nos divinæ voluntati perfectissimè subdit. Plura de his Scriptores Mystici. (f) Dionysius Richelius, post dona Spiritus sancti tres adhuc causas contemplationis enumerat: fervidum scilicet amorem Dei, abstractionem mentis ab omni operatione circa res creatas & conatum mentis ad extensionem, ac defectionem suam in Deo. Et amor quidem admirabili circulo causa simul est & effectus contemplationis, ut supra in ejus definitione notatum est. Abstractio autem pertinet ad præparationem ipsius, ut idem Dionysius alibi (r) scribit. Quod verò de conatu dicit prudenter intelligendum est: nam contemplatio donum Dei est, quæ neque industria nostra, neque labore comparari potest; quia tamen dispositivè, ut aiunt, nos circa eam aliquid agimus, ad hoc applicare conatum nostrum debemus, ut præviis dispositionibus ad eam præparemur; abnegatione nimirum, mortificatione, puritate vitæ, meditatione, jugi præsentia Dei & exercitio aspirationum. *Status enim divinus*, teste Hesychio, (u) *nascitur in animo nostro ex continua Dei memoria & assidua ejus invocatione*. Per vitam verò practicam, sive activam, ut ait Olympiodorus, (x) quæ est veluti prævia introductio ad theoreticam, pervenimus ad contemplandam divinarum rerum sublimitatem. Ut enim tutum non est cum veste natare, ita nec cum passione aliqua Theologiam attingere, ut sapienter Climacus scribit. (y) His igitur præparationibus ritè præmissis, ad fores divinæ sapientiæ cum magna longanimitate & constantia pulsare

(f) Rusbroch. in regno Deum amantium. Harphius lib. 3. p. 1. c. 10. & 11. Massut. de Cærl. connu. lib. 4. Alvarez tom. 3. lib. 5. p. 2. c. 4. A. Pont. in Duce spirit. tract. 3. c. 3. §. 1. Bonavent. in tract. de ipsiis. 1. Tra. de contempl. 2. De fonte lucis c. 9. in f. x. Centur. c. 96. y. in Eccles. c. 7. v. 12. & Grad. 27.

oportet, quousque ad contemplationem ipsius, ipsa auspice, introducatur; ac tandem ad arcanam cum Deo unionem elevemur, quæ est finis contemplationis & hujus mortalis vitæ suprema beatitudo.

CAP. X. *Indicantur Auctores, qui de contemplatione scripserunt. Quotuplex ea sit. Quæ ejus gradus & status. Exempla diutina probationis & patientia in desolatione. Divisio Animæ & potentiarum ejus secundum Mysticos. Hymnus ad Deum.*

I. **Q**Uæ de contemplatione dicenda forent, paucis verbis perstringo. Quid enim opus pluribus? Patent fontes. Omnes Mystici Scriptores & qui de ea ex professo agunt, Richardus Victorinus libris quinque, Dionysius Carthusianus libris tribus & aliis opusculis, Jacobus Alvarez libro quinto tertii tomi de vita spirituali, Ludovicus à Ponte in suo Duce spirituali; & optimè libris sex Thomas à Jesu; quibus addo eximiam Christi heroinam S. Tereciam. Ab his petenda quæ hîc defunt. Quod si aliquis cupit Mysticorum effata scholastico rigore examinare, Franciscum Suarez consulat in utraque Theologia versatissimum, libro secundo de oratione; & Maximilianum Sandæum in sua mystica Theologia & in ejusdem Clavi sive Onomastico.

II. Inter Ethnicos sapientes plures fuisse divinorum contemplationi intentos ex scriptis Platoniorum liquet & ex historiis. Sed ut notat Albertus verè Magnus, (a) illorum contemplatio ob contemplantium perfectionem erat & ideo extra intellectum minimè procedebat, cujus solius illustratione posse se ad unionem cum summo bono pervenire, neglectâ curâ voluntatis, falsò existimabant. Nostri verò propter amorem Dei est; & ideo ab intellectu transit ad affectum per amorem. Hæc dividitur in acquisitam & infusam. Acquisitam voco, quam propria industria & exercitatione, sed non sine divina cooperatio-

a Lib. de adhaerendo Deo c. 2.

ne & gratia, acquirimus: Infusam, quæ ex sola gratia sive inspiratione divina promanat. Illa ab habitu fidei, aliisque virtutibus Theologicis & moralibus procedit: hæc a dono Spiritus sancti. Illa longa & difficilis: hæc facilis, prompta & suavis. Illa ratiocinativa dicitur, ista experimentalis. Qui primam habent, optimè de ea ejusque regulis discunt, experientia destituti; qui secundam, minus periti in sermone sunt, sed in usu & experientia excellentissimi.

Dividitur hæc etiam in puram & mixtam. Mixta nuncupatur, quando intellectus contemplans ab operatione phantasiæ dependet. Pura, cum sine interventu phantasmatum exercetur. Hæc difficilis est & admodum rara & communiter à Scholasticis negatur; admittitur tamen à Sanctis & Mysticis Scriptoribus, ut diffusissimè probant Sandæus (b) & Thomas à Jesu (c)

Alia divisio est in affirmativam & negativam. Approbant hanc duplicem viam Deum contemplandi plerique veterum (d) & Scholastici, (e) docentes alia nomina dici de Deo negativè, alia affirmativè. Cum enim Deus sit infinitus, illi attribui quicquid perfectionis reperitur in creaturis, sed quia creatis perfectionibus aliqua semper adhæret imperfectio, hanc removentes in Dei notitiam per negationes assurgimus. Uterque hic modus aptè explicatur duplici symbolo, pictoris & sculptoris. Qui enim imaginem pingit, eam in tabula multorum colorum adjectione delineat: qui sculpsit, segmenta marmoris aut ligni paulatim demit, donec simulachrum perfectum reddat. Sic cum asserimus Deum esse sapientem, bonum, potentem, justum, misericordem; perfectiones ei creaturarum, velut colores iconi, adjicimus. Cum verò dicimus Deum non esse ens, neque vitam, neque sapientiam, neque potentiam, neque aliud cætero-

b Thzol. myst. l. 1. com. 12. c De contempl. l. 1. c. 1. & seq. d D'o yf. Bassi. Mag. Johan. Cyparisiot. August. Bonav. & alii relati à Sandæo lib. cit. com. 11. e 1. p. qu. 13. & ubi agunt de attribut. in genere.

rum, eo scilicet modo, quo à nobis concipiuntur, quasi statuat dedolamus: & hoc est Deum per nescientiam scire, ut S. Maximus observat, (*f*) quod est proprium mysticæ Theologiæ. Utitur prædicta similitudine S. Dionysius, (*g*) cui aliam non dissimilem corporis vestiti & spoliati affert Maximus Tyrius, (*h*) Philosophus Platonius.

Rursum dividitur contemplatio in claram & caliginosam. Clara est Beatorum in patria. Caliginosa Viatorum, quæ sublimior est, quàm contemplatio pura, & ab ea differt per maiorem approximationem ad divinam unionem. (*i*) Caligo autem divina, ut scribit primus Mysticorum magister, (*k*) est lumen inaccessible, in quo Deus habitare dicitur, quod nec cerni potest propter excellentem claritatem & inaccessible est ob excedentem supersubstantialis lucis effusionem. Quare hæc contemplatio nihil aliud esse videtur, quàm defixio mentis in huiusmodi lucem intelligentiæ oculum reverberantem & sua immensitate seipsam abscondentem.

Alia denique est contemplatio supereminens, altior quàm caliginosa, in qua Deus, non per dona Spiritus sancti, sed per se solus rapit ac elevat mentem ad divina, quæ sic elevata Deum attingit, non per ænigmata similitudinum corporalium, sed altiori, atque ineffabili modo. Talem fuisse existimo sanctissimi Patris nostri Benedicti raptum, (*l*) quando extra mundum elevatus, quasi sub uno Solis radio, universum mundum collectum conspexit. Differunt de hac profundissimè Thomas à Jesu, (*m*) & latè Sandæus (*n*) atque hanc existimo elegantissimè describi ab Augustino libro nono suarum Confessionum, in colloquio habito cum Matre de Regno cœlorum.

III. Plures itaque & diversi sunt gradus contemplationis, quamvis ipsa una sit, nec facile possunt certo nume-

f In cap. 2. myst. Theol. Dionisi. *g* Ibidem. *h* Serm. 1. *i* Thom. à Jesu de Contemp. lib. 5. c. 4. *k* Dionys. epist. 5. ad Dorotheum. *l* Greg. 2. Dialog. c. 35.
m De contempl. l. 6. *n* Myst. Theol. l. 1. com. 14.

ro comprehendi. Multis enim modis animæ contemplanti se communicat Deus; & spiritus ejus ubi vult spirat & quando vult & quomodo vult. Et quis poterit sensum ejus assequi, aut quis audebit terminum ponere ejus admirandis operationibus? Ideò à viris Theodidactis horum sublimium mysteriorum explicatio petenda est, (o) quibus Deus, mirabilis in Sanctis suis, incerta & occulta sapientiæ suæ manifestavit.

Richardus Victorinus sex genera contemplationis enumerat, quæ doctè, copiosè & eleganter explanat toto opere de gratia Contemplationis. Primum, inquit, est in imaginatione, secundum solam imaginationem. Secundum in imaginatione, secundum rationem. Tertium in ratione, secundum imaginationem. Quartum in ratione, secundum rationem. Quintum est supra, sed non præter rationem. Sextum supra rationem & præter rationem. Duo itaque sunt in imaginatione, duo in ratione, duo in intelligentia. Ubi notandum rationem distinguere ab intelligentia, quod qualiter intelligendum sit, infra explicabitur. Hos gradus aliter ordinat Auctor libri de spiritu & anima; & post eum Seraphicus Bonaventura. (p)

D. Thomas (q) secutus Dionysium (r) tres gradus contemplationis distinguit juxta triplicem differentiam motus localis, circularis scilicet, recti & obliqui. Anima enim quasi circulariter movetur contemplando sensibilia & ex his ad seipsam perveniendo. Movetur rectè, ascendendo à se ad substantiam separatam. Obliquè, cum ad divinam veritatem contemplandam elevatur.

Jacobus Alvarez (s) omnia complectens, quæ Sancti Patres & viri spirituales de hac re tradiderunt, quindecim nomina ad contemplationem pertinentia quasi totidem ejus gradus explanat & Sanctorum sententiis confirmat. Nomina do, explicatio apud ipsum utiliùs legetur. Sunt autem ista, Intuitio veritatis, secessus animæ ad interio-

o Lib. de Gratia contempl. c. 6. p. Itin. 3. æternit. dist. 4. art. 3. q. 2. 2. qu. 180. art. 6. r Cap. 4. de diuonim. s Tom. 3. lib. 5. p. 3.

ra, silentium spirituale, quies, unio, auditio loquelæ Dei, somnus spiritualis, ecstasis, raptus, Christi & Sanctorum apparitio corporalis, eorundem apparitio imaginaria, visio intellectualis, visio Dei in caligine, admirabilis visio Dei disjecta caligine, visio clara & intuitiva Dei, quæ licet propria sit Beatorum in cœlo, fuit tamen, ut probabiliter quidam Theologi docent, quibusdam sanctissimis viris etiam in hac vita concessa.

Thomas à Jesu, Angelorum immixtus choris, tres eorum Hierarchias, & cujusque Hierarchiæ triplicem ordinem menti humanæ applicans, tres contemplantium Hierarchias in novem gradus distinctas constituit. Prima in imaginatione potissimum residet, secunda in intellectu, tertia in apice mentis. Prima à rerum sensibilibus cognitione ad invisibilibus contemplationem nos ducit. Primus ejus gradus in mundi hujus visibilis speculatione & admiratione consistit. Secundus Scripturæ sacræ intimos sensus profundè scrutatur. Tertius circa Verbi incarnationem, & omnia Christi mysteria occupatur: in ipso enim sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei absconditi. Secunda Hierarchia rerum invisibilium intuitu ad superna elevat mentem, ipsumque Deum ut unum, & trinum intuetur. Primus gradus docet nos ad Deum ascendere per suæ imaginis, animæ scilicet rationalis, contemplationem, secundum dona naturalia, & gratuita, & finem ejus, qui est gloria cœlestis, ac felicitas Beatorum. Secundus relictis creaturis ipsum Deum, ejusque attributa contemplatur. Tertius transit ab unitate Dei ad sanctissimam Trinitatem. Tertia Hierarchia per negationes ad Deum assurgit, & divinam caliginem ingreditur. Primus ipsius gradus est pura contemplatio sine phantasmatum admixtione. Secundus contemplatio Dei in caligine. Tertius unio mystica cum Deo.

Victor Gelenius Trevirensis summam practicam my-

sticæ Theologiæ in duas partes digestam conscripsit, ediditque Colonia anno hujus seculi quadragesimo sexto; in qua septem mysticos status accuratissimè describit, per quos successivè transit anima, antequam perveniat ad culmen sanctitatis. Primus est status meditationis. Secundus aspirationis. Tertius contemplationis; modi affirmativi & negativi. Et hi tres modo activo, humano, & naturali procedunt, quamvis principio supernaturali innitantur, nec careant aliquando divinis perceptionibus. Reliqui verò status ad modum operandi supernaturalem spectant, nec debet aliquis à Deo non vocatus temerè ad eos transire: sunt enim hæc mystica, & secretissima Dei dona, quæ nemo novit, nisi qui accipit; nec accipit, nisi qui desiderat; nec desiderat, nisi quem ignis Spiritus sancti inflamat. Est igitur quartus status privationis rigorosæ, quo disponitur anima ad status supernaturales, & idèdè medius censetur esse inter status naturales, & supernaturales tanquam dispositio necessaria ad modum operandi supernaturaliter. In eo cessant discursus, & conversio ad phantasmata: anima omnino expeditur, & depuratur à modo operandi humano & naturali, spoliatur omni solatio, omnibus externis exercitiis, omni sensibili consolatione: omnes potentiae in fundo animæ commorantur languentes ac desolatæ: deficit & obscuratur vivacitas intellectus: actus virtutum essentiali modo exercentur: nulla hîc lætitia, sed tormentum inexplicabile. Dicant quid sit, qui experti sunt. Doctor mellifluus (t) comparat hunc statum morti spirituali, quam vocat mortem Angelorum. Rubrochius (u) divini spiritus & nostri concertationem appellat, & quandam desperationem: Taulerus (x) pressuram internam: Harphius (y) languorem infernalem, & divisionem animæ ac spiritus: Barbanfonius (z) item divisionem naturæ ac spiritus: Maria Vela sancti-

t Serm. 52. in Cant. u De orn. spirit. nuptiar. x Serm. 1. Dom. 15. post Pentecost. y Lib. 3. c. 13. z Serm. occult. p. 2. c. 10.

monialis Cisterciensis, (a) terribile martyrium: B. Catharina Genuensis, (b) horribile & indicibile tormentum: Joannes à Cruce (c) sub noctis obscuræ symbolo eum pingit, & purgatorio assimilât. Thomas à Jesu (d) purgatorium quoque esse dicit in via unitiva contingens. B. Angela de Fulgineo (e) maluisset in inferno esse, quàm talem privationem sustinere, quæ in ipsa mirabilis fuit. Seraphica Virgo Terefia (f) quid pateretur in hac pressura constituta, ipsa enarrat in vita, & scriptis suis. Alia aliorum effata prætermitto, & transeo ad alium statum. Hic est quintus, & dicitur status mysticæ unionis, quando à pressura rigida privationis respirans anima incipit reviviscere, & spe interioris perceptionis erecta lumen & amorem suscipit, in libertatem spiritus paulatim transit; & quanto ampliùs ascendit, tantò faciliùs capacitatem spiritus erigit ad superiora, donec à Deo sursum tracta perveniat ad felicissimam cum ipso unionem. Sextus est status Transformationis per donum Sapientiæ, per quam intelligimus, non substantialem Transformationem: (Absit, ut consentiamus errori jam pridem damnato, quo quidam opinati sunt animam hominis à proprio esse desinere, & in ipsam Dei essentiam transire:) sed arctissimam unionem cum summo bono, qua Mysticus divinæ consors naturæ factus modo perfectissimo, in eandem imaginem transformatur de claritate in claritatem tanquam à Domini spiritu, ita ut in ejusmodi felicitate perfecta ratio mysticæ possessionis inveniatur. Hujus Transformationis duplex est modus, unus quo ex alto ad inferiora descendere dicitur; alter, quo ab inferioribus ad superiora ascendit. *Charitas enim, ut verbis utar S. Bonaventuræ, (g) ad superiora ascendit, ut in eis requiescat; ad inferiora tendit, ut ea ad se reducat: sursum movetur, ut illic maneat; deorsum, ut redeat.*

a Vita p. 2. c. 43. b Dialogi c. 2. c Passim in ascens. mont. Garmeli. d De orat. in sc. lib. 4. c. 19. e Vita c. 19. f Vita c. 25. & mansioni 6. c. 1. g Quart. itin. atern. dist. 5. art. 3.

Porro hic anima silentii mystici quietam fruitionem adipiscitur, quousque spiritum suum supra se in alto videat. Licet enim in statu unionis supremas spiritus fruitiones experiatur, nondum tamen plenam requiem, & appetitus satietatem consecuta est; quia frequenter reincidit in carentiam & cessationem unionis: in hoc autem statu nullam patitur distractionum molestiam, nullam passionum inordinationem, nullam gaudii spiritualis interruptionem. Septimus denique status est Sanctorum militantis Ecclesiae, quando anima abundantiori gratia, vitae eximia sanctitate, dono miraculorum, aliisque gratiis, quas gratis datas vocant, à Deo illustratur. Hujus autem status ecstases, raptus, & alias mirabiles operationes revereri oportet, & admirari, non æmulari.

IV. Hi sunt gradus & status vitae contemplativae, quos, Deo auspice, majori, qua potui claritate & brevitate explicare conatus sum: à suis enim Auctoribus fusiùs & obscuriùs describuntur. Quae verò ex praefatis divisionibus praeferrì debeat, non est meum definire. Hoc solum admoneo, quòd Richardus gradus distinxit in ordine ad potentias, quarum ministerio Anima contemplatur; Angelicus doctor modum respexit operandi; Jacobus Alvarez non tam gradus recenset, quàm effectus & proprietates contemplationis: Thomas à Jesu in prima & media Hierarchia omnia objecta complectitur circa quae versatur contemplatio: in tertia modum tradit; quo anima suum primarium objectum perfectiùs contemplando attingere potest. Tandem Victor Gelenius non gradus contemplationis, sed vitae mysticae & contemplativae varios status sibi invicem succedentes describit, methodum servans & ordinem, quo solet Anima ab infimis ad suprema per media progredi. Legimus quidem aliquem nonnunquam extitisse, qui ab infimo statu ad supremum sine medio pertractus fuit: sed haec privilegia singularia sunt, quae Deus omnipotens quando vult

operatur : quæ nec trahere in consequentiam licet , nec curiosè perſcrutari. Sapientia Dei infinita eſt , juſtiſſima providentia , judicia ejus abyſſus multa. Aliquando imperfectis gratiam contemplationis largitur , quam perfectis negat , & uni dedit quinque talenta , alii duo , alii unum. Dicam cum Auguſtino : (*h*) *Nemo venit ad Deum , niſi tractus. Non traheris ? ora ut traharis. Quare autem illum trahat , & illum non trahat , noli velle judicare , ſi non vis errare.* Si Dei beneficio ad ſublimiora evectus es , cuſtodi theſaurum tuum cum humilitate , & gratiarum actione : ſi relictus es in gradu inferiori , cave repiditatem , & negligentiam ; & te perfectiùs ſemper exerce in meditatione & aspirationibus ; nam ut docet Joannes Abbas apud Caſſianum : (*i*) *Meliùs eſt devotum in minoribus , quàm indevotum in majoribus profeſſionibus inveniri.*

V. Libet autem hîc quærere & obſtupescere , unde proveniat tam exiguum eſſe numerum incumbentium myſticæ Theologiæ & contemplationi ; cùm ſint tamen innumeri viri pii , & religioſi , divinæ gratiæ conſortes , & donis Spiritus ſancti præditi : creſcitque admiratio expenſa ratione habitus , qui quò nobilior eſt , eò majorem confert potentiæ operandi facilitatem. Cum ſit ergò in omnibus juſtis habitus ſapientiæ , quæ eſt donum Spiritus ſancti , cur è tot millibus vix unus reperitur rerum divinarum contemplator ? Profectò mirum eſt hoc , & poſſumus cum Propheta (*κ*) plorare & dicere , *Vie Sion lugent , eo quod non ſint , qui veniant ad ſolemnitatem.* Hujus rei cauſas ſubtilius indagare , majoris otii & voluminis foret. Nonnullas breviter attingam. Calaguritanus , (*l*) qui hoc dubium proponit , cauſam potiſſimam eſſe putat , non ſeriò vitare leviores culpas , nec perennem cordis alere puritatem : ſi enim hæc exquireretur , in cordibus puris facilè divina cerneretur imago.

h Tract. 26. in Joan: i Coll. 19. c. 3. *k* Thren. 1. 4. *l* Joan. à Jeſu Maria myſt. Theol. c. 3.

Hæc ille verissimè, nam & sapientes Ethnici (*m*) hanc veritatem cognoverunt. Hierocles tunc hominem posse fieri divinum ait, cum exuerit quicquid humanum est. Musonius (*n*) apud Aristidem, *Ejice*, inquit, *quod est in anima mortuum, & Deum cognosces*. Plato mentem à corpore separandam asserit, ut Deo jungatur. Alii causam rejiciunt in naturalem corporis, & temperamenti dispositionem, ratione cujus nonnulli ad mysticas functiones inepti sunt: nam teste Magno Gregorio (*o*) sunt quidam ita inquieti, ut sedere cum Maria ad pedes Christi minimè valeant. Sed ut observat sanctæ memoriæ Episcopus Genevensis (*p*) debent qui sunt hujusmodi naturam vincere ope divinæ gratiæ, quæ omnibus invocantibus adest, & volenti nihil difficile. Ludovicus à Ponte (*q*) aliam assignat rationem, singularem Dei providentiam in Ecclesiæ gubernatione, in qua diversa officia & gradus sunt. Quare debet unusquisque suam attendere vocationem, & invitantis vocem sequi, omnia removendo impedimenta. Præclare Bernardus, (*r*) *Omnes nobis causamur deesse gratiam, sed justius forsitan ipsa sibi queritur gratia deesse nonnullos. Nempe res cordis est gratia devotionis ista quam quarimus, & hoc munere ipse se fraudat, qui internum ei dissimulat receptaculum exhibere.*

VI. Quòd si loquamur non simpliciter de contemplatione, sed de transitu à modo operandi humano, & naturali ad divinum & supernaturalem; advertendum est non nisi post longam & durissimam probationem, quam in statu privationis supra descripto anima experitur, à Deo concedi: qua de re mysticum admonere placuit, ne diutino labore pertæsus animum despondeat, & à cœpto itinere retrocedat. Et ne videar temerè loqui, adfero exempla. Ubertinus de Casali (*s*) quatuordecim annis

m Init. carminum Pythag. *n* 6. Sacrorum Sermo, t. 1. *o* Moral. cap. 17. *p* De divino amore l. 12. c. 9. *q* Ducis spirit. t. 3. c. 2. *r* Initio Serm. de tripl. custodia. *s* Arb. vitæ prolog. 1.

laboravit, priusquam introduci ad intimam perfectionem mereretur. S. Tereſia [*t*] octodecim annis interabiles angustias paſſa eſt. S. Franciſcus (*u*) per biennium gravissimo mœrore tabeſcebat. B. Clara de Monte Falco (*x*) quindecim annos huic privationi impendit. B. Catharina Genuenſis martyrium ſuum in ſuo dialogo ipſa deſcribit. Altera Catharina Bononiensis (*y*) per quinque annos valdè deſolata fuit, & à dæmonibus exagitata. Maria Ægyptiaca (*z*) ſeptemdecim annis afflicta ad purum decoxit ſcoriam ſuam. B. Maria Magdalena de Paſtiis [*a*] per annos quinque, & deinde per alios ſexdecim tantam ariditatem paſſa eſt, ut videretur à Deo derelicta. B. Henricus Suſo (*b*) per decennium divina caruit conſolatione. Balthaſar Alvarez (*c*) vir eximie ſanctitatis è Societate Jeſu non niſi poſt ſexdecim annos in vita myſtica cum tenebris & labore decurſos divinæ lucis adeptus eſt illuſtrationem. Thomas à Jeſu (*d*) annis pluſquam viginti laborans percipere non potuit quid ſit unio animæ cum Deo, donec tandem divina bonitas ei revelavit. Quod ſi in viridi hæc facta ſunt, in arido quid fiet? Animo igitur infracto in via Domini perſeverare oportet, & ab ejus diſciplina non deficere, quia ut ait B. Laurentius Juſtinianus (*e*) in bono occupatos non derelinquit, illoſque ex inſperato, & in neſciente caligine viſitare conſuevit. D. Bernard (*f*) uſque ad finem vitæ hanc ſpem, & patientiam extendit, ſic enim ait: *Multi tota vita ſua ad hoc tendunt, & nunquam pertendunt; quibus tamen ſi piè, & perſeveranter conati ſunt, ſtatim ut de corpore exeunt, redditur quod in hac vita diſpenſatoriè eſt negatum: illuc perducente eos ſola gratia, quò priùs tendebant ipſi cum gratia, ut conſummati in brevi expleant tempora multa.*

a Vitæ ſuz c. 30. *u* Chronic. Minor. p. 1. lib. 1. c. 59. *x* Harphius lib. 2. p. 5. collat. 3. in fine. *y* Lib. de 7. artib. : & Jacob Graſſet. vitæ ejus. *z* In vitis Patr. lib. 1. *a* In vita ipſius. *b* Vitæ ſuz c. 23. *c* Lud. à Ponte in vita ejus c. 1. & 13. *d* In præf. lib. de orat. inſuſa. *e* De triumphali Chriſti agone c. 17. *f* Serm. de Circumciſ.

VII. Desino, si prius explicavero quod ante promisi, animæ scilicet & potentiarum ejus divisionem secundum Mysticos. Marius Victorinus Afer (g) duas distinguit animas in homine, duas mentes, duplicem rationem: cœlestem, & hylicam. Constat enim homo duplici natura; corporali & spiritali, & ideo duplices debet habere operationes; corporales, & spirituales; quarum ordinem & directionem in proprium finem respicientes Mystici hominem animale & spirituale distinguunt, non per substantiam, sed per meriti qualitatem, ut loquitur Paulinus Aquileiensis. (h) Animæ autem vires sive potentias in ordine ad contemplationem sex esse statuit Seraphicus Bonaventura, (i) nempe sensum, imaginationem, rationem, intellectum, intelligentiam, & apicem mentis, sive synderefsis scintillam. Afferunt quidem Philosophi rationem, intellectum, & intelligentiam non esse diversas potentias; non tamen negant esse diversos actus, sive gradus intellectus. Nam vis intellectiva, in quantum est discursiva, dicitur ratio; in quantum est simpliciter intuitiva, dicitur intellectus; in quantum est Divinitatis contemplativa per simplicem apprehensionem, dicitur intelligentia, quod optimè Richardus (k) observat. Synderefsis verò, quæ est habitus rationis practicæ animæ concreatus, quo prima principia in operabilibus naturaliter cognoscit, merito à Mysticis apex mentis nuncupatur, & scintilla rationis sive intelligentiæ, quia per eam sortitur anima quemdam respectum ad Deum immediatum, quo capax est ab ipso immediatè tangi, & irradiari: & quia semper nata est in superioribus figi, & ad divina elevari: illustratque animam splendore cognitionis & ardore inclinationis ad bonum eam succendit. Hæc ad mentem Bonaventuræ. Alii aliter procedunt. Animam vocant secundum operationes partis sensitivæ, & appetitivæ: spiritum quoad

g In fine lib. 1. adv. Arium. h In libel. adv. Felic. Ugelit. & Elipantum Tolos. Episcopus itine. i Mentis in Deum c. 1. k Lib. 1. de contempl. c. 9.

vires rationales. Mens vel apex spiritus est nudus ac Deiformis animæ fundus, id est simplex animæ essentia imagine Dei insignita. Per fundum autem intelligo animæ nostræ *ἡγεμονικόν*, seu principem partem, ut vocetur Stoicorum, aliter tamen quam ipsi intelligant. Concipio enim animam tanquam yas quoddam lucidum, capax omnium illuminationum & umbrarum à rebus quibuscunque provenientium. Sicut autem infimum vasis fundus vocatur, omnia superinfusa sustentans ac retinens: ita princeps nostri pars, seu apex mentis idem sortitur nomen. Et sicut fundus eò magis absconditur, quò magis repletur corporibus densis: ita anima eò minus divinam percipit irradiationem, quò crassiores species rerum terrenarum Dei illustrationi superinfundit. Cunctis verò imaginibus creaturarum evacuatis, simplex dumtaxat, & amabilis Dei vultus in fundo animæ apparebit. De hoc fundo plura Taulerus, & alii Mystici passim. Ejus quoque mentionem facit S. Diadochus Photicensis Episcopus, [1] qui vixisse creditur circa finem quarti seculi, quod notare volui, ne quis hanc vocem novitatis incuset.

VIII. Quoniam autem huc perveni, & hanc brevem Isagogen mysticæ Theologiæ, Deo duce, conscripsi; jam ad praxim Aspirationum descendendum est, si prius hymnum cecinero, quo & gratias primæ omnium causæ agam, & vires postulem ad ea quæ desunt perficienda. [m]

O Fons decori luminis,

O lux serena siderum,

Ignis Deus purissime,

Vigor perennis cordium.

Te vocor semper, te prece,

Te mente grata, vindicem

Mee salutis concinam,

A Sole Eo ad Hesperum.

[De perfect. c. 26. & 33. m. Ex libell. meorum carminum nondum impresso.

*Tu spes mihi, tu premium,
Tu portus es fiducia:
Te fretus uno pertuli
Sortis procellam turbida.*

*Inter labores asperos
Lumen tue clementie,
Repente fulgens, vim procul
Abesse iussit Tartari.*

*Salve supernum incendium,
Clarumque mentium jubar:
Ad te revertor, supplicem
Voca per ignes mysticos.*

*Descende flamma, illabere
Cœlorum ab arce fulgida,
Infunde cœco pectori
De fonte lucis lumina.*

*Cor, ossa, fibras concrema,
Venas, medullas, viscera,
Ipsamque mentem, ac spiritum,
Ut totus ardeam tibi.*

*O sors beata, ô gaudium,
Coniuncta cum mens Numini,
Et immemor rerum omnium,
Te diliget perenniter.*

*Summo Parenti Cœlitum,
Natoque, & almo Flamini
Sit laus, decusque perpetim
Nunc & per omne seculum.*

CAP. XI. *Gemitus Animæ Pœnitentis pro Incipientibus.*

QUAMVIS expertis difficile non sit propriis motibus
ad Deum assurgere, possitque unusquisque ex pha-
retta sui cordis sagittas orationum depromere; ne his
tamen deficientibus pius Asceta aridus reperiatur, de-
fectave lignorum mysticus ignis in ara cordis extingua-
tur: ex Scriptura & sanctis Patribus sylulam Aspiratio-

num collegi, pro triplici statu Incipientium, Proficientium, & Perfectorum; in quarum usu & praxi quid servandum sit, jam supra explicatum est. Habes hinc eas in varias decades distributas, quò faciliùs valeant memoriæ mandari: cui studio aliquot dies tribuendi sunt. Quid enim prodest multas Aspirationes in libello descriptas habere; nisi etiam memoriæ inscriptæ, imò & insculptæ sint, ut in promptu habeantur omni hora, & momento? Propone autem primo loco gemitus animæ pœnitentis, naturæ & doctrinæ ordinem sequutus: quia ut perveniamus ad id quod nondum sumus, purgare primo id quod sumus, & lacrymis eluere debemus.

DECAS I.

1. **D**omine Deus meus, ego vilissimus sum peccator; indignus planè, quem terra sustineat. Miserere mei, & salva me.
2. Domine, qui es summum bonum meum, quam longè per peccatum recessi à te, & habito in regione hac longinqua miseriarum, ubi perdidisti me.
3. Pater amantissime, peccavi in cœlum, & coram te, verè non sum dignus vocari filius tuus, fac me obsecro sicut unum de mercenariis tuis.
4. O quàm pœnitet me peccasse, dulcissime Deus, quàm pœnitet me, quòd legem tuam transgressus sum! ampliùs lava me ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.
5. Domine Deus meus detestor peccata mea, abominor universa flagitia mea, confiteor ingratitude meam, & confugio ad aram misericordiæ tuæ.
6. Ablue me, Christe Jesu, pretioso sanguine tuo, & munda me ab omni peccato.
7. Sana Domine animam meam peccatis vulneratam, unge oleo gratiæ tuæ cicatrices delictorum meorum, ne quæso despicias me.
8. Domine Deus, piissime, ab hac hora nunquam

transgrediar legem tuam, nunquam ampliùs consentire volo in aliquod peccatum: malo incurrere omnem pœnam, omnem infamiam, atque ipsam mortem, quàm deinceps peccare.

9. O Pater amantissime, da mihi ut faciam fructus dignos pœnitentiæ, & puniam delicta mea debita castigatione.

10. Erravi sicut ovis quæ perierat, audio tamen dulcissimam vocem tuam: Tu fornicata es cum amatoribus multis, tamen ad me revertere, & ego suscipiam te.

DECAS II.

1. **N**unc cœpi, Domine, nunc vivere incipio, non in fortitudine mea, neque in virtute brachii mei, sed in multitudine miserationum tuarum: confirma hoc tui, quod operatus es in me.

2. Tu, Domine, integros sensus, & cor docile tribuisti mihi: sed heu me miserum & infelicem, quia omnibus bonis tuis abusus sum. Tu verò Pater misericors peccantem revocasti, & à pœnis inferni liberaisti.

3. Doleo & angor vehementer ob innumera peccata mea, quibus te benignissimum Redemptorem offendi, diaboli servum me feci, indignationem tuam provocavi.

4. O si nunquam, Amantissime Pater, præcepta tua transgressus essem! ô si nunquam in tantam miseriam, & calamitatem incidissem! ô si nunquam peccassem! ô illos felices, qui innocentiam non perdiderunt, qui baptismatis gratiam illibatam custodierunt!

5. Statuo, summe Deus, in posterum non peccare: firmissimè propono tua sanctissima præcepta non transgredi; verè & ex corde decerno cum adiutorio gratiæ tuæ universam legem implere.

6. Respice in me, Domine, oculis misericordiæ tuæ, dele præterita peccata mea, concede mihi per bonitatem tuam gratiam emendationis.

7. O quanta fuit hactenus ignavia mea ! tempus ad pœnitentiam concessum perdidisti, gratiam & auxilia rejeci, vocibus tuis, quibus me vocabas obsurdi : & nunc, Domine, quid faciam ? Pœnitet me peccasse, miserere mei.

8. Eheu Domine Deus, quanta sunt vulnera mea, quanta infirmitas & pravitas mea, pro quibus sanandis crucifixus es, & occisus ?

9. Deus propitius esto mihi peccatori : Jesu Fili Dei vivi miserere mei.

10. Dominator vitæ meæ, ecce vides quia non est in me bonum, nec sanitas animæ meæ : miser & cæcus sum, nihil possum, nihil sum sine te.

DECAS III.

1. **O** Salvator piissime, tu scis quot mala commisi, quot bona omisi, propitius esto mihi & salva me.

2. O magna domus Dei quàm vilis mihi fuisti, & quàm turpiter te pro nihilo contempsi !

3. O quàm justè me in infernum detrudere poteras, justissime iudex, & mihi clementer pepercisti !

4. Confiteor, Domine, me omnium quos mundus habet vitiosissimum esse ; sed nihilominus in immensa confido bonitate tua. Et si sunt super numerum peccata mea, non est etiam numerus misericordiæ tuæ.

5. Deus tu scis insipientiam meam, & delicta mea à te non sunt abscondita. Delicta juventutis meæ, & ignorantias meas ne memineris.

6. Deus meus misericordia mea, oro te per dilectum filium tuum, da mihi virtutes amplecti, vitia rejicere, terrena calcare, cœlestia sitire.

7. Væ tempori illi, quando te non cognoscebam summum bonum animæ meæ : væ cæcitati illi, quando te non videbam.

8. Domine Deus meus, quando plenè mihi moriar,

& tibi vivam? quando me ab omnibus rebus terrenis expediam? quando sensus meos & affectus plenè cohibebo & quicquid est in me vitiosum frænabo?

9. O si jam mundum contemnerem! ô si terrena calca-rem! ô si quod amant mundani pro nihilo ducerem!

10. Utinam ab omni vitio purgatus & ab omni inordinata affectione emundatus divino illapsu dignus essem & cœlestium charismatibus gratiarum!

DECAS IV.

1. **M**ortifica, Domine, passiones meas, cohibe illas & moderare amore & præsentia tua, ne me perturbent; sed magis ad id juvent, cujus gratia eas dedisti, ad bonas scilicet operationes.

2. Amove à corde meo inanes cogitationes & verear illud evolvere in conclavi animæ meæ, ubi tu habitas, quod si ad notitiam hominum venturum esset, cogitare erubescerem.

3. Vilescat mihi, Domine, omnis creatura & nihil mihi placeat, nisi tu.

4. Dulcis Jesu, quàm amabilis est gratia tua, quàm suavis amicitia tua! ne quæso abjicias me propter peccata mea.

5. Ne projicias me Deus à facie tua, accelera, precor, & sensus meos erue citò de luto facis.

6. Ablue me, Domine, pretioso sanguine tuo, sana me vulneribus tuis, sanctifica me amarissima passione & morte tua.

7. Qui plasmasti me & per crucem tuam redemisti mundum, adjuva me & miserere mei.

8. Aperi mihi viscera benignitatis tuæ, clementissime Pater, recipere me in gratiam tuam & dimitte omnia peccata mea.

9. Damihî, Domine, fortis & patiens tantam contritionem, quantam scis deberi peccatis meis. Peccavi, miserere mei.

10. Hic ure, hic seca, ut in æternum parcas: hic me castiga & noli in futurum reservare mala mea.

DECAS V.

1. **P**Eccavi super numerum arenæ maris; indignus sum, Domine, miserationibus tuis, sed misericordia tua superat scelera mea.

2. Nonne dixisti, Domine, gaudium esse in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente? Exple igitur hoc gaudium in cœlis de me.

3. Tu Domine, qui non vis mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat, largire mihi vitam, qua destituor.

4. Venistine, Domine, ut justos traheres ad te, an ut peccatores? Si peccatores, ecce me maximum omnium, trahe me ad te.

5. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam: & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam.

6. Asperge me Domine sanguine tuo & super nivem dealbabor.

7. Cor mundum crea in me Deus, deterfis sordibus animæ meæ.

8. Redemptor animæ meæ, quamdiu avertis faciem tuam à me & non succurris gementi?

9. Ecce me filium prodigum & prodigo deteriorem: miserere Pater & dona me annulo & veste & dignum fac amplexu tuo.

10. Non sit frustra pro me fusus sanguis tuus, dulcissime Salvator, sed in salutem & vitam æternam.

DECAS VI.

1. **Q**uousque non mederis vulneribus meis medicorum peritissime & clementissime Jesu Christe? Ecce cæcus sum ad videnda quæ recta sunt, claudus ad obsequia tua, surdus ad monita, mutus ad preces, paralyticus ad opera bona: miserere & sana me.

2. Sanguine tuo medere mihi Domine & cura vulneribus tuis vulnera mea.

3. Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.

4. Ecce ego servus tuus sum & filius ancillæ tuæ, lætifica animam servi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi.

5. Non mereor filii nomen & tamen tu pater es: semper sis, ut semper sim filius.

6. Deus tu scis insipientiam meam & delicta mea à te non sunt abscondita. Utinam non peream in insipientia mea!

7. Dixi, Confitebor adversum me injustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

8. Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moveat me.

9. Delicta quis intelligit? Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce servo tuo.

10. Memento quæso quod sicut lutum feceris me & in pulverem reduces me.

DECAS VII.

1. **N**on intres in iudicium cum servo tuo Domine, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens. Misericordia indigeo, pacem quæro, non iudicium.

2. Vide humilitatem meam & laborem meum; & dimitte universa delicta mea.

3. Ostendo tibi Pater immania delicta mea, quæ libentius occultarem, si possem & obliterarem sanguine cordis mei. Arque utinam aboleantur unâ guttâ sanguinis dilectissimi Filii tui, Redemptoris mei, ne appareat coram te fœditas mea.

4. Heu me Domine quia peior dæmonibus sum & in natura quidem manifestum est, in moribus etiam fateor, nam video plura in me peccata, quàm in illis.

5. Confiteor tibi Deus meus dedecora mea in laude tua: recolo coram te scelera mea, non quod ea amem, sed ut amem te lumen oculorum meorum & fons misericordiarum.

6. Purissime & sanctissime Deus, malo millies mori, quàm te vel levissimè offendere.

7. A nullo hoste magis timeo, quàm à meipso. Quis me custodiet à meipso? Non utique ego. Nisi enim tu custodieris me, frustra ego vigilo ad me custodiam.

8. Veni Domine ad me, quia longè recessi à te. Doce me venire ad te, non enim possum, nisi tu qui es via, doceas me.

9. Detestor peccata mea, Deus meus, corde salvatoris mei. Sicut cor Jesu ea flevit, ita ea ploro & abominor.

10. Quis mihi det ut sit magna velut mare contritio mea, ex quo lacrymarum flumina exeant, & in illud intrent, ut iterum ac perenniter fluant?

DECAS VIII.

1. **O** Ubi estis lacrymæ, ubi dolores? Deferite omnes & in me tot scelerum reum agminatim irruite.

2. O quàm bonum erat mihi si natus non fuissèm: neque enim vitam mihi dedisti, ut te offenderem Deus meus.

3. O Sol mundi oculus, qui me toties peccantem aspexisti, utinam me deinceps non nisi dolentem & lugentem aspicias.

4. Contremiscite omnes artus mei ad horrificum nomen peccati. Et vos omnes creaturæ vindicate in me Creatoris offensam.

5. O qualem Deum offendi, quàm amabilem, quàm amantem mei, Deum dilectionis, beneficentiæ & bonitatis!

6. Quid iniquitatis inveni in te, ô bone Jesu, ut tam crudeliter, tam impiè agerem tecum?

7. O si quod factum est possem infectum reddere! ô si tempus præteritum revocare! quàm libenter cum perdita innocentia vitam commutarem!

8. Pœnitet me peccasse Deus meus, semperque pœnitet: & si possem infinito dolore doleré quòd offenderim te.

9. Convertere Domine & eripe animam meam, saluum me fac propter misericordiam tuam.

10. Vide Domine afflictionem meam amaram nimis, quia non est qui auxilietur mihi, nisi tu Deus meus.

DECAS IX.

1. **S**iccine permittis, Domine, me indignissimam creaturam tuam à terra sustentari? ô quanta est bonitas & misericordia tua!

2. Placare, Domine, ostende mihi serenum vultum tuum.

3. Ecce Deus tuus, anima mea, ecce qui delet peccata tua: vide quanta pro te pertulit, quanta charitate te diligit: cave ne unquam ab eo discedas.

4. Hoc unum à te peto, Domine mi, exaudime, ut non peccem, ut cognoscam & faciam voluntatem tuam.

5. Veni Domine in cor meum, fac flagellum de funiculis & ejice ab eo omnes profanantes domum tuam.

6. Da mihi, Jesu benignissime unam ex tuis lacrymis, quas pro me uberrimè effudisti, ut eam offeram Patri tuo in satisfactionem pro peccatis meis.

7. Recipe fugitivum tuum, clementissime Pater, pateat mihi pulsanti janua tua, accipe me fugientem ab inimicis.

8. Mortifica & avelle à me quicquid displicet tibi: vivifica & auge in me quod tibi placet, tu qui mortificas & vivificas.

9. O Pater amantissime, si vis potes me mundare. Sana animam meam, quia fateor me peccasse.

10. O si omni vitio carerem! ô si sensus ab illicitis objectis cohiberem! ô si totus compositus intus & foris es-

sem! Quando, quando ab omni labe purus ero? Quando ita expurgatus & ordinatus, ut nihil appareat in me, quod intuentium oculos possit offendere? Adjuva me Domine Deus meus & peccatricis animæ meæ ablue sordes.

C A P. XII. *Pia desideria ad usum Proficientium.*

Anima quæ à Deo aberraverat, postquam rediit in viam bonam, similis est filiis Israël, quos Dominus in manu forti de servitute Ægyptiaca liberavit. Sicut enim illi egressi de Ægypto in terram fluentem lac & mel, duce Moyse, progressi sunt: ita anima ad ulteriora procedere debet, contemptis hostium tentationibus ad reditum in Ægyptum sollicitantibus, quia Dominus pro nobis pugnat & adiutor noster est, virtus nostra & tutissimum refugium; ad quem fervidis motibus cor erigere, ejusque opem jugiter implorare debemus piis desideriis & aspirationibus, quæ statui Proficientium specialiter conveniant. Harum decades aliquot subjicio in usum & exemplum.

D E C A S I.

1. **I**llumina, Domine, oculos mentis meæ lumine fidei & sapientiæ, ut te semper respiciam tanquam exemplum mihi datum ad vitam sanctè instituendam.
2. O si vires animæ meæ, Christe dulcissime, per vires sanctissimæ animæ tuæ perficeres & reformares! Utinam ad imaginem tuam me animo & corpore effingam!
3. Deus meus & vita animæ meæ, quis ego sum & quæ domus patris mei, ut præstares mihi tot beneficia? A te Domine & ad te creatus sum: tu requies mea, tu centrum animæ meæ.
4. Bone Jesu, spes mea & refugium meum, saluto & veneror suavissima vulnera tuā, immerge me & absconde in illis; imprime illa cordi meo, ut tui amore totus ardeam & medullitus tibi compatiar.
5. Da mihi Domine intentionem rectam, ut ex filiali

amore tuum honorem & beneplacitum in cunctis quæram. Da intentionem perfectam, ut nec spiritualem consolationem exquiram, sed in omni desolatione tibi soli adhærere concupiscam.

6. Tolle Domine à corde meo nimium amorem mei & infunde perfectum tui amorem: tolle cor servi pigri & minus fidelis, & da cor filii per sanctam fiduciam in te sperantis.

7. O si tui dumtaxat recordarer, te solum cogitarem, te solum diligerem!

8. O si januas sensuum meorum rebus mundanis occluderem, cunctisque virtutibus ornarer, ut tibi per omnia placerem!

9. O si mentem meam ab omni multiplicitate expedires, si eam penitus in te colligeres!

10. Quæram te diligenter summum bonum meum, te sollicitè cupiam immensa pulchritudo mea, ad te velociter curram vera requies animæ meæ.

DECAS II.

1. **D**iscedite à me creaturæ omnes, vestrarum curarum me expertem relinquitte, ne impediatis salutem animæ meæ, nec me ab assidua Dei memoria interpelletis.

2. Ne me permittas, Domine, in salebra tepiditatis hærere & caligine ignorationis obvolvi, sed expedi vires meas, ut ad perfectionem velociter curram.

3. In tuum pretiosum sanguinem me totum projicio, ut universa delicta mea & imperfectiones absorbeat, ac in humilitate, patientia, cæterisque virtutibus contineat.

4. Hoc unum volo, Domine, hoc unum desidero, hoc unum peto, ut benignis oculis respicias me.

5. Illumina cor meum, accende affectum, roboram manus, ut eum virtutis gradum, ad quem sum destinatus, per tuam misericordiam adipiscar.

6. Præsta Domine, ut per mei perfectam abnegatio-

nem ad perfectum tui amorem perveniam. Tu jussisti ut diligam te, da quod jubes & jube quod vis.

7. Seda, precor, tentationum procellis agitatam animam meam, tu qui mari terminos ponis & dicis: Huc usque venies & hinc confringes tumentes fluctus tuos.

8. Adorna Rex Sion thalamum animæ meæ sponsæ tuæ, ut nihil admittat, quod non sit honestum & decorum, nihilque in ea appareat, quod displiceat oculis tuis.

9. Utinam, Domine Deus meus, verè mitis essem & humilis corde; verè pauper & nudus spiritu!

10. Ecce, Domine, constituo me in infimo loco infra omnem creaturam, quia peccator sum & omnium indignissimus.

DECAS III.

1. **O** Mnem voluntatem meam in tuam, Domine, transfundo: fiat voluntas tua de me & per me in tempore & in æternitate.

2. Conformam me, suavissime Jesu, sanctissimæ humanitati tuæ & da mihi liberam ad te introversionem.

3. Instrue, dirige & adjuva me in omnibus, ut nihil agam, nihil loquar, nihil cogitem, nihil velim, nisi quod tibi sit acceptum.

4. Benedico & gratias ago omnipotenti clementiæ tuæ, Domine Deus meus; nam quicquid mihi impendi potuit à largitate tua, recepi semper inestimabiliter supra condignum.

5. Domine quid me vis facere? fac ut vivam in beneplacito tuo.

6. Da mihi, Domine, mentem tranquillam & excita in me castæ dilectionis ardorem.

7. Illucesce mihi anhelanti ad te, ne tenebræ mortis me comprehendant.

8. Quam bonum est pati pro Christo, affligi, contemni & mori!

6. Ave dulcis Jesu, qui pro me mori dignatus es, ne permittas

permittas me damnari, quem tuo pretioso sanguine redemisti.

10. O dulcis societas semper esse cum Christo! ô dulcis vita, cum Christo vivere, cum Christo pati & mori!

DECAS IV.

1. **S**erviat tibi, Domine Deus, quicquid ago, quicquid loquor, quicquid cogito: omne opus meum à te incipiat, in te finiatur.

2. Servus tuus ego sum, da mihi intellectum Domine, ut discam mandata tua: nolo mei ipsius esse, tu libera me ab omni proprietate.

3. O quàm suave est sedere in solitudine & tacere, cum solo Jesu loqui, solum Jesum meditari, in quo sunt omnia bona!

4. Planta in me, Domine, radices solidarum virtutum, & fac excrescere cum viriditate boni operis, ne velut arbor infructuosa otiosus sim in domo tua.

5. O dulcis Jesu fons omnium bonorum, fons vitæ & gratiæ, dirige gressus meos in semitis tuis, & doce me facere voluntatem tuam.

6. Cor meum evacua ab omni creatura & ab omni impedimento: fac ut sim purus & simplex, ac totus in te defixus, ut nihil respiciam, nihil amem in creaturis, nisi quod tuum est & propter quod creatæ sunt.

7. Da mihi fervorem spiritus tui, Jesu amantissime, accende in me ignem, quem venisti mittere in terram, ut tibi soli placere studeam & ab omnibus propter te despici exoptem.

8. O unice dilecte Jesu, ne derelinquas me desolatum in hoc exilio; sed sicut promisisti, ita mecum age, ut vadas & venias iterum ad me tempore opportuno, donec finito probationis certamine assumes me ad te ipsum.

9. Domine virtus mea, sis in omnibus benedictus, in quibus me affligis; voluntatem tuam adimple in me, scio enim quod nihil potes agere injustè.

C. Bona. Opusc. Spirit.

Gg

10. Oro te, Deus meus, eripe distractum & captivum animum meum ab omnibus concupiscentiis & corporalibus imaginibus, ut teipsum in me illuminata ratione inveniam, qui me ad tuam pretiosam & incorruptibilem imaginem fecisti.

DECAS V.

1. **D**Eus meus, omne bonum meum, quando replebis me gratia & charitate tua, ut cognoscam quod tu sis mihi omnia, quodque verè extra te nihil sint omnia?

2. Orere mihi lux sempiterna & inclinentur umbræ vanitatis meæ, ut ne atomus quidem me separet à te, aut obumbret mihi.

3. O quàm suavis est, Domine, spiritus tuus! & quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! utinam semper eorum memor sim ad faciendum ea!

4. Domine Deus, desidero laudare te pro omnibus qui te ignorant, vel blasphemant, sive in terris, sive in inferno.

5. Intuere me oculis misericordiæ tuæ, & justitiam tuam longè fac à me, Deus meus, amor meus.

6. Tu scis, Domine, quia amo te: repelle à me quicquid displicet tibi.

7. Nihil habeo, quod offeram tibi, præter lacrymas contriti & amantis cordis; suscipe eas & misce sanguini tuo, benignissime Jesu.

8. Tibi, Domine, hoc corpus nutrio, tibi conservo hanc vitam: vires mihi largire, ut serviam tibi.

9. Utinam efficere possèm, dulcissime Deus, ut omnia gaudia, quæ sunt & erunt in mundo, non sint nisi de te! In te enim verum gaudium, in te vera consolatio.

10. Posside, bone Jesu, cor meum & reple illud gratia tua.

DECAS VI.

1. **I**N te vivam, in te moriar, suavissime Jesu, & tam in vita quàm in morte cantabo tibi, quia bonus es,

& in æternum misericordia tua.

2. Absorbe, Domine, concupiscentiam meam dulcedine tua, quam abscondisti timentibus te, ne interior gustus vanis illectus & deceptus ponat amarum dulce & dulce amarum.

3. Confugiat, Domine, mens mea sub umbra alarum tuarum ab æstibus cogitationum hujus seculi, ut in te abscondita cantet: In pace in idipsum dormiam & requiescam.

4. Da quaeso, Domine, cordi meo te desiderare, desiderando quaerere, quaerendo invenire, inveniendo amare.

5. Fac me funditus mori huic mundo & transcurrentium rerum oblivisci præ magnitudine timoris & amoris tui, ut nihil temporale diligam aut metuam.

6. Deduc me, Domine, in justitia tua propter inimicos meos, dirige in conspectu tuo viam meam.

7. Salvum me fac, Domine, quoniam defecit Sanctus, quoniam diminutæ sunt veritates à filiis hominum.

8. Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.

9. Tu qui dixisti, Si quis sitit veniat ad me & bibat, da sitienti animæ meæ semper bibere ex te, ut secundum promissionem tuam fluant aquæ vivæ de ventre meo.

10. Expelle à me, omnipotens Deus, jactantiam mentis & auge cordis compunctionem: minue superbiam meam, & perfice in me veram humilitatem: libera me ab insidiis inimici & conserva in tua voluntate.

DECAS VII.

1. **C**ognoscam te Domine virtus mea, inveniam te desiderium cordis mei, diligam te vita animæ meæ.

2. Tibi laus, tibi gloria, tibi gratiarum actio in secula sempiterna, ô beata Trinitas, pro omnibus contumeliis, quæ tibi ab impiis inferuntur.

G g ij

3. Laudo te, Amor dulcissime, & glorifico te pro omnibus & in omnibus bonis, quæ tua gloriosissima Divinitas & beatissima Humanitas operata est in nobis per nobilissimum instrumentum cordis tui & operabitur in secula seculorum.

4. In te projectus sum ex utero: de ventre matris meæ Deus meus es tu, ne discefferis à me.

5. Dominus illuminatio mea & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ, à quo trepidabo?

6. In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum; redemisti me Domine Deus veritatis.

7. Complaceat tibi, Domine, ut eruas me; Domine ad adjuvandum me respice.

8. Judica, Domine, nocentes me, expugna impugnantes me, apprehende arma & scutum & exurge in adjutorium mihi; dic animæ meæ: Salus tua ego sum.

9. Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea.

10. Sitivit in te, Deus, anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

DECAS VIII.

1. **M**iserere mei Deus omnium & ostende mihi lucem miserationum tuarum.

2. Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in secula.

3. Venite, audite & narrabo, omnes qui timetis Deum, quanta fecit animæ meæ.

4. Deus in adjutorium meum intende, Domine ad adjuvandum me festina.

5. Repleatur os meum laude, ut cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem tuam.

6. Domine Deus virtutum quis similis tibi? potens es Domine & veritas tua in circuitu tuo.

7. Bonitatem & disciplinam & scientiam doce me; quia mandatis tuis credidi. Doce me justificationes tuas.

8. Quò ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum, tu illic es; si descendero in infernum, ades.

9. Ad te, Domine, levavi animam meam, Deus meus in te confido, non erubescam.

10. Vidi prævaticantes & tabescebam; quia eloquia tua non custodierunt.

DECAS IX.

1. **Q**uis similis tui in fortibus, Domine, quis similis tui? magnificus in sanctitate, terribilis, atque laudabilis & faciens mirabilia.

2. Opto, Domine, patiens esse & humilis & resignatus: tu pro me supplere digneris quicquid mihi deest in his virtutibus.

3. O quàm desidero humilitatem habere! Da mihi thesaurum humilitatis tuæ, humillime Jesu Christe.

4. O quantum desidero pati pro te, amantissime Jesu! Tametsi induxeris omnes fluctus tuos super me, lætus omnia tolerabo per gratiam tuam ob amorem tui.

5. Recordare, Domine; quia Pater meus es: ecce anima mea nuda est; indue eam virtutibus tuis: ad Patrem enim pertinet nudam & pauperulam filiam vestire.

6. Quid volo præter te, Domine, aut quid mihi prodesse omnia sine te? Tu solus sufficis animæ meæ.

7. Quàm vani sunt homines, qui te non quærunt; quàm miseri & avari, quibus tu non sufficis?

8. O si omnium hominum, quotquot fuerunt, sunt & erunt, corda & voluntates solus haberem, ut iis te summe diligerem unicum bonum meum!

9. In te, Domine speravi, non confundar in æternum. Et si Angelus de cœlo assereret mihi, me projectum esse à facie tua, non crederem illi. Et si tu ipse, summe Deus, diceres mihi, Ego in æternum te damnavi, nolo audire preces tuas; Ignosce, Domine in hac re non crederem tibi; sed etiam si occidas me & in inferno demergas me, semper te in sperabo.

G g iij

10. Da mihi, Domine, vulnera tua : abhorreo enim videre cor meum, nisi vulneribus plenum, cum te adeo crudeliter pro me videam crucifixum. Non possum vivere sine vulnere, cum te undique videam vulneratum.

CAP. XIII. *Suspiria amantis animæ pro Perfectis.*

Perfectos appello, non ex omni parte : quis enim in hoc mundo ? Imò, ut verissime scribit Bernardus Drogoni Monacho, *Nemo perfectus est, qui perfectior esse non appetit : & in eo quisque perfectiorem se probat, quod ad maiorem tendit perfectionem.* Perfectos igitur voco expurgatos à peccatis, ornatos virtutibus, qui in humilitate & charitate magnos jam progressus fecerunt & ad intimam cum Deo unionem ferventi affectu aspirant. Quia verò perfectio in amore Dei consistit, motus anagogici ad Perfectorum statum pertinentes, ex amore potissimum desumuntur, ut ex subjectis formulis apparet.

DECAS I.

1. **O** Dulcedo cordis mei, ô vita animæ meæ, ô essentia essentiæ meæ & jucunda requies spiritus mei, abstraheme ab omnibus creaturis, ut solum requiescam in te.
2. O Domine Deus meus, spes mea & refugium meum, ô dilecte votorum meorum, quando omnem dissimilitudinem & imperfectionem assumes in me ?
3. O charorum omnium charissime : ô sponse floride, sponse melliflue, quando me ornabis illis monilibus, quibus tibi placebo ?
4. Trahe me post te, sponse dulcissime ; ut alacriter, pure, perseveranter curram in odorem unguentorum tuorum.
5. Effice me hominem secundum cor tuum, præpara tibi in me gratam habitationem, ut ad me venias & mansionem apud me facias.
6. Inebria me vino charitatis tuæ, ô pulcherrime ana-

tor mens, uni me tibi intimè & me totum transfusa in te.

7. O ignis increate, quando me totum concremabis flamma ardentissima amoris tui? quando perempta in me omni proprietate totus tuus ero?

8. O dilecte mi, quem solum quæro, quando mihi pulsanti & gementi aperies? quando te ipsum mihi manifestabis & dices, Salus tua ego sum?

9. O immensa dulcedo mea, quando me totum in te rapies & absorbebis & abscondes? Quod enim est mari absorbere unam guttam, hoc tibi est absorbere me.

10. O felicitas mea, ô totum & solum gaudium meum, quando sublatis omnibus impedimentis introduces me in cubiculum gloriæ tuæ & me tibi inseparabiliter agglutinas?

DECAS II.

1. **Q**Uæsiui vultum tuum: vultum tuum, Domine, requiram: frustra enim laboro, quamdiu te non quæro.

2. Nolo te sequi, Domine, per viam consolationum & delectationum; sed veri & puri amoris. Nolo id quod egreditur à te, sed te ipsum solum. Te solum volo, te solum desidero: nihil mihi extra te.

3. In te, Domine, est omne esse meum, omnis delectatio mea, omne bonum meum: Si quid meum dico, si me ipsum nomino, te solum intelligo, qui solus meus es, & omnis essentia mea in te est.

4. Anima mea sicut terra sine aqua tibi. Effunde ergo, clementissime Deus, largam super me benedictionem de rore cœli & de pinguedine terræ viventium.

5. Utinam disrumperes cœlos & ad me descenderes, ut durities mea liquefacta deflueret & amore tuo totus ignitus inenarrabilibus te gemitibus invocarem!

6. Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est & cogor ibi vivere, unde mallet abesse: cogor abesse à te, cum quo tantopere cupio permanere.

7. O Amor! quàm absconditus, quàm ignotus es! Te cupio, Domine, nihil aliud. Præbe mihi cor tuum & accipe meum.

8. O si possem velocissimè totam terram peragrarè & clamore valido ubique vociferari, Vivat amor Jesu Christi: Vivat amor Jesu Christi.

9. O superlucida & delitiosa Trinitas unus Deus, pasc me tuis influxibus. O simplicissimum & jucundissimum bonum, ô bonum incommutabile, imple me te ipso: transfer in te originem meam: introduc me in fundum animæ meæ.

10. O charum principium meum, quando te feliciter inveniam? quando te ardentissimè diligam? quando me totum in te rapies? quando me totum absorbebis & sine medio tibi unies?

DECAS III.

1. **Q**Uando obdormiam & requiescam in te, pax mea dulcissima? quando plenè aspirabit mihi Divinitatis tuæ fragrantia? quando mihi exorietur dies sempiterna tuæ manifestæ visionis?

2. Per tuum cor transverberatum transfige, amantissime Jesu, cor meum jaculo amoris tui, ita ut nihil terreni continere possit, sed à sola efficacia tuæ Divinitatis contineatur.

3. Ave Jesu sponse mellifluæ, saluto & veneror te omnium electorum tuorum affectu. Excita & rege spiritu tuo vivifico omnes motus cordis mei.

4. O amor meus & omne gaudium meum, quando inclinabitur umbra mortalitatis & aspirabit dies æternitatis? quando depositâ sarcinâ corporis hujus cum Sanctis tuis te perenniter laudabo?

5. Recipe me, ô floride sponse, inter suavissimos amplexus amoris tui, quibus constrictus spiritus meus totus ardeat & comburatur.

6. O bonum super omne bonum, ô finis sine fine,

quando fruar te sine modo & sine fine?

7. Pulcher es, dilecte mi & amabilis valde, non carni & sensui; sed animæ credenti, mundum cor habenti & ad invisibilia se transferenti.

8. Dominus meus & Deus meus, amem te solum propter te & nihil amem nisi in te.

9. O suavissime Cæli splendor adure cor meum potentissimo charitatis incendio: tibi viscera mea sacrifico, ut ea æternis flammis comburas.

10. Cupio, Domine Jesu, ut quories aërem ad me attraho, te ipsum cordiali affectu intra me attraham, quatenus omnes cogitationes, verba & opera mea tuis cogitationibus, verbis & operibus uniantur, & sic unita Deo Patri ad maiorem ejus gloriam repræsententur.

DECAS IV.

1. **D**A mihi, Domine, ut te videam sine forma corporea, sine specie imaginaria, sine luce creata. Trahe me post te extra me & extra omnes creaturas.

2. Malo, Domine, ex voluntate tua acerbissimas inferni pœnas sine fine tolerare, quam sine te gaudiis perfrui sempiternis.

3. Demerge, dilectissime mi, parvulam guttam spiritus mei in immenso pelago bonitatis tuæ, demerge & absorbe me totum in abyssio infinitæ misericordiæ tuæ.

4. Veni suspirata quies amantis animæ meæ, ut nulli mihi dies, nullæ noctes eant sine te, nullus mihi somnus sine te: tibi soli vivam & moriar.

5. Quis ego sum & quis es tu amor meus? Numquid non multum esset, si te permitteres à me amari? sed & insuper te amari præcipis & mihi mortem sempiternam minaris, si te non amo.

6. Clementissime Pater, sicut tu ab omni æternitate voluisti, antequam ego essem, ita fiat: charior est enim mihi tua gratissima voluntas, quam operandi libertas.

7. Quando me lætificabis in regno tuo, Domine Deus

meus, clarissimo vultu tuo? Quando omnia quæ credo, lego & audio de te & gloria tua, clarè & intuitivè videbo?

8. Sileat ante te omnis creatura, Deus meus: tu solus mihi loquaris, ad sis & illumines, qui es omnia in omnibus & super omnia amabilis & gloriosus.

9. Vulnera cor meum tam potenti jaculo dilectionis tuæ, ut omnis terrena consolatio amara mihi reddatur & omni solatio creaturarum libenter caream.

10. Extingue, Domine, omnes extraneas imagines in corde meo, ut pacem nullibi, sive delectationem vel quæram, vel inveniam, nisi in te dulcissime Deus meus.

DECAS V.

1. **O** Charitas Deus meus, fac me obsecro unum tecum, sicut tu & Pater unum estis & sufficit mihi.

2. Utinam, suavissime Jesu, ea flamma amoris arderem, qua ardent Seraphim, qua ardet Mater tua, qua ardes tu!

3. O si possem ab omnium cordibus amorem, qui non est tuus, evellere & tuum inferere, ut amore tuo omnes arderent & languerent!

4. Amo te Deus meus, quia Deus es. Amo te æternitas mea, quia æternus es. Amo te immensitas mea, quia immensus es.

5. In amoris signum gratulor tibi, Deus meus, Divinitatem tuam, simplicitatem tuam, æternitatem tuam, omnesque tuas perfectiones, quæ ita sunt in te, ut idem sint quod tu.

6. Utinam omnia quæ cogitavi, quæ sum loquutus & operatus, ex puro tui amore semper fuissent! Utinam te semper amassem!

7. O si possem, Deus meus, retrovertere annos meos & peractæ ætatis spatia amoris tui actibus replere! ô si te semper dilexisssem cum alia extra te dilexi!

8. Nihilum mei præcessit me à diebus æternitatis tuæ, Deus æterne; nunc verò exulto tibi factori meo & cupio

annihilari quicquid in me terrenum est, ut tu solus vivas in me.

9. O æternitas quàm clarè luces, quàm blandè, quàm præcisè, quàm in puncto ! Ad te secedo à mundo isto sensibili : in te meum solatium & recreatio est post negotia vitæ humanæ, post tædium vitæ labentis.

10. Tu desiderium collium æternorum, dulcissime Jesu : tu desideratus cunctis gentibus : tu sponsus, tu rex cordium : tu amor meus & omne bonum meum.

DECAS VI.

1. **T**U scis Domine, quia si possem, omnem tibi laudem, gloriam & honorem tribuerem, quibus te laudant, glorificant & honorant omnes Angeli & Electi tui ; sed quia impotens ad hoc sum, suscipe saltem desiderium meum & bonam voluntatem.

2. Exclude à me, Deus, omnia impedimenta gloriæ tuæ & in eo statu me constitue, quem aptiorem fore nosti, ut major tibi gloria ex me proveniat.

3. Possideam te in medio cordis mei, beatitudo sempiterna, possideam te, summa dulcedo animæ meæ.

4. Me tibi resigno, Creator meus, purè propter te ad omnia officia, loca, casus, eventus, statumque animæ & corporis, qui tibi placuerit.

5. Nihil à te peto, Domine, nihil volo, nisi pro majori gloria tua. Quòd si per ignorantiam, vel errorem aliud peterem, nolo exaudiri.

6. Si tibi æquale præstatur obsequium ; malo, Domine, desolationem, quàm consolationem, ut pro tui amore aliquid patiar internæ afflictionis.

7. Quia sine te nihil possum pati pro te, da mihi multam & magnam gratiam, ut multa & magna patiar pro amore tuo.

8. Major es omni laude, Deus meus ; & ob id gaudeo, quia quicquid obsequii omnes puræ creaturæ præstare tibi quocumque modo conantur, longissimè impar est dignitati & magnitudini tuæ.

9. Quicquid virtutum, piorum actuum, & affectuum in libris editis & edendis describitur; quicquid fieri potest tibi gratum & acceptum, id omne approbo, & volo, & cum gratia tua perficere cupio,

10. Utinam possem, Deus meus, aliquid hoc momento efficere, quod summè tibi placeat! En hoc quod nunc aggredior purè ad hoc dirigo, ut maximam in eo habeas complacentiam.

DECAS VII.

1. **Q**Uæso te, Domine, ne patiaris quidquam in me, quod non sit usquequaque tuum & divinum; & si quid est, illud protinus evelle.

2. Si scirem, Deus meus, me fore annihilandum, adhuc tibi omni studio servirem; non enim tibi servio propter me, sed propter te.

3. Da, bone Jesu, ut oratio illa tua suam vim in me habeat, ut sicut tu in Patre, & Pater in te est; ita ego tecum unus sim voluntate, amore, opere, moribus, & vita.

4. Extingue me, Domine, in corde omnium hominum; & cunctos homines in corde meo occide, ut mihi mundus crucifixus sit, & ego mundo.

5. Mitte mihi Deus quancumque volueris afflictionem & crucem; & in omni tribulatione præsta ut reum me fatear & cognoscam, & ut meipsum contemniam.

6. Hactenus quosdam amavi, qui me non amabant; jam te amabo, amator æternæ, qui me amasti antequam te novissem; quem amare virtus summa est, à quo amari felicitas.

7. De profundis cordis mei clamo ad te, suavissime Deus, ut auferas à me vanissimum amorem corporæ pulchritudinis, & me totum transferas ad purissimum amorem decoris tui.

8. Illabere, precor te, in penetralia cordis mei, & imprime mihi servo tuo dulcissimam & admirabilem spe-

ciem tuam, ut quiescam in suavitate præsentiæ tuæ.

9. Veni Domine, amor meus, gaudium meum, & corona mea: veni & noli amplius tardare, ne ex nimio desiderio sine sensu efficiar.

10. Scribe, dulcis Jesu, nomen tuum in corde meo, & amorem tuum mellifluum per jugem memoriam pectori meo inscribe.

DECAS VIII.

1. **V**incat nequitiam meam, Domine, immensa bonitas tua, & imaginem tuam in me recognosce, quamvis deturpatam.

2. Revertor ad te felicissimum principium meum, dulcis origo & finis meus: esto deinceps totum ac solum cogitationum mearum objectum.

3. O unum divinum, te solum desiderat cor meum, libera me ab omni multiplicitate.

4. Diligam te, Deus, pro dono tuo, & pro modo meo, exiguo quidem & minus justo; sed non possum ultra quàm possum: potero autem plus, cùm plus donare dignaberis, nunquam tamen prout dignus habebis.

5. O quàm beati sunt illi, qui edunt & bibunt ad mensam tuam in regno tuo, quoniam te ardentè diligunt, & te fruuntur in lætitiâ & exultatione. Ego autem hic fame pereor, & projectus in cinere & caligine lumen cœli non video.

6. Sitio te clarè cognoscere, esurio te perfectè diligere, nec desiderium meum adipisci valeo. Obsecro, Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ostende mihi faciem tuam.

7. Fac mihi, Domine, quodcunque placitum fuerit in conspectu tuo: in manibus tuis ego sum, & corpus meum, & spiritus meus: quocunque pervenero laudabo te, & exultabo vehementer.

8. Satia animam meam ad te suspirantem, felicitas

mea, & reple esurientem bonis tuis.

9. Dejiciantur, quæso, omnia simulacra de throno gloriæ tuæ, ut tu sis solus regnans in corde meo, nec sim ego ampliùs miserabiliter instabilis, & fugitivus à te.

10. Uniat me sibi verbum Dei, gignat seipsam in me sine intermissione æterna sapientia: & pro minimo mihi erit, si me despiciant cælum, & terra, & omnia quæ in eis sunt. Quod si me repuleris ab osculo tuo, non poterunt me omnia, quæ infra te sunt, consolati.

DECAS IX.

1. **V**eni gaudium meum, lumen oculorum meorum: veni amor meus, lux incomprehensibilis, imple omnes potentias animæ meæ intus & foris, ut nihil nisi te videam, cogitem, amem, & desiderem.

2. Tu dixisti Domine: Ducam eam in solitudinem, & ibi loquar ad cor ejus. Et quid aliud est solitudo, nisi te solum amare, in te solo quiescere?

3. O divina solitudo tam concupiscenti animo desiderata, quando fiet istud, ut in te omnino quiescam?

4. Heu me, quia non diligo te, vita animæ meæ, nam si verè te diligerem, semper te in corde haberem; scriptum est enim: Ubi est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.

5. Congrega nos in unum, potentissime amator, data est enim tibi omnis potestas in cælo, & in terra.

6. Trahe me post te, suavissime Redemptor, qui dixisti, Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum.

7. Accende cor meum igne tuo, Deus meus; tu enim ignis comburens es, & facis ministros tuos ignem urentem.

8. Deus meus es tu, qui infinita tua bonitate locupletissimus, nec bonorum meorum, nec alterius cujusque rei indigentiam habere potes. Et in hoc gaudeo & exulto

quod nulla tibi perfectio, nec quidem per imaginationem adungi possit.

9. Domine Jesu, quantum te diligunt, qui te novērunt ! Pater tuus te diligit, Spiritus sanctus te diligit; omnes Angeli, omnes Electi & amici tui amore tuo exardescunt; & ego solus frigidus ero?

10. Libera me Deus à multiloquio, quod patior intus in anima mea: non enim cogitationibus taceo, etiam si vocibus taceam. Multæ sunt cogitationes meæ, quales tu nosti cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Da mihi eis non consentire, nec immorari, ne me impédiant ab amore tuo.

DECAS X.

1. **O** Amor, quàm parum cognosceris & amaris! Accede ad me, ô Amor, & si nullibi requiem invenis, te totum transfunde in me, æterne & suavissime Amor.

2. Semper ardeat ignis amoris tui in altari cordis mei, & in tantum crescat incendium, ut non solum sacrificium, sed & ipsum altare comburat, & consumet.

3. Nihil me lætificet, Domine Jesu Christe, nisi tu: nihil me contristet, nisi culpa mea, & offensio tuæ Majestatis.

4. Tu es unicum desiderium meum, æterna Sapientia, tu thesaurus quem quæro, tu beatitudo ad quam suspiro.

5. Quàm pulcher es, dilecte mi, quàm speciosus in deliciis tuis! Utinam potentissimus amor tuus omnem extraneum amorem in me occidat! Quicquid videro, quicquid audiero, quicquid sensero; tu solus intres, & possideas cor meum.

6. O Amor potentissime, qui lutum transfiguras in Deum, transforma me totum in te. Nimis saxeum est cor meum, nisi molliatur sanguine tuo: nimis distractum est, nisi colligatur in latere tuo.

7. O æterna veritas & vera charitas & chara æternitas! Tu es Deus meus, ad te suspiro die ac nocte. Te amo, te diligo & magis amare desidero: percussisti enim cor meum verbo tuo, ut amarem te.

8. Quid amore dulcius? quid securius? quid suavius? Quare sagittis ejus non est transfixum cor meum? Ergone amor tuus circundat me undique & nescio quid sit amor? cur sic maneo insensibilis? cur me magis attraxit creatura, quam Creator?

9. Venustissime Jesu, vita mea perennis, per quam vivo & sine qua morior, vita dulcis & amabilis; concede ut tibi jungar, te complectar & suavi charitate soporatus in te obdormiam.

10. Quando te videbo, dulcissime Deus? quando apparebo ante faciem tuam? quando transibo in admirabilem domum tuam? quando videbo te in terra viventium? In ista enim terra jumentorum mortalibus oculis videri non potes, sed in regione Angelorum videbimus te, sicuti es.

CAP. XIV. *Laudem virtutis in actione consistere.
Actus diversarum virtutum.*

NOrunt omnes, qui vel primis Philosophiæ rudimentis imbuti sunt, omnem vim & laudem virtutis in actione sitam esse. Habitus enim virtutum, sive à Deo infundantur, sive acquirantur à nobis, data opportunitate in opus exire debent: & hoc est primarium eorum munus, bonæ actionis principium & fontem esse; & potentiam, quam imbuunt, disponere ad hoc, ut certius & facilius operetur. Causa exigui profectus in vita spirituali non defectus cognitionis aut desiderii, sed defectus executionis esse solet. Aliud est scire multas divitias, aliud possidere: nec notitia divitem facit, sed possessio. Actiones autem, quibus unaquæque virtus aut generatur aut crescit, duplices sunt, internæ & externæ. De externis non est hîc differendi locus, nec earum usus semper occurrit.

currit. Internæ perfectiones sunt, solaque mente & voluntate perficiuntur & ideò his incumbere possumus omni loco, omni tempore & in qualibet occasione. Sunt qui unam virtutem singulis mensibus seligunt, cui ex professo incumbant, instituto ea de re examine particulari, quæ res necessaria omnino est proficere in studio perfectionis desiderantibus, ut fusiùs explicavi in meo Horologio christianæ diei. (a) Scripsit etiam de virtutis actionibus luculentissimum tractatum ex Scripturis & Patribus Bernardinus Rossignolius, quem Lectori meo enixè commendo. Ego interim in exemplum actus sub jicio præcipuarum virtutum per breves aspirationes ferventissimè eliciendos: qui modus servari quoque potest in reliquarum actibus ad usum & praxim quotidianam describendis.

ACTVS FIDEI.

1. **A**uctor fidei, Jesu Christe, firmissimè credo vera esse omnia, quæ te revelante credit & docet sancta mater Ecclesia & pro hac assertione & veritate millies mori paratus sum.

2. Auge in me fidem à te semel infusam, vitamque fidei consonam concede, ut quod mente credo moribus exprimam.

3. Testimonia tua, Domine, credibilia facta sunt nimis: utinam secundum ea semper vixissem?

4. Verissima sunt omnia, quæ in sacris libris & Apostolicis traditionibus, ac decretis Ecclesiæ continentur: pro qua veritate tuenda vitam meam libentissimè offero.

5. Omnino verum est te Deum meum unum esse in substantia & Trinitatem in personis: quod ego per medios gladios & ignes profitebor.

6. Utinam fides tua integra semper & sincera conserveatur, qualem tu, Domine, tradidisti, qualem Apostoli prædicaverunt.

a Sest. 2. §. 27. & Sest. 3. §. 2.

C. Bona Opusc. Spirit.

7. Credo tibi, ô summa veritas : & quia fides sine operibus mortua est, da mihi, ut fidem meam patientia & charitate, aliisque virtutibus vivam esse demonstrem.

8. Gratias ago tibi, Domine, quod mihi fidem dederis, qua te agnoscerem, quod me Christianum feceris & Catholicæ Ecclesiæ membrum. In hac fide vixi, in eadem mori volo, atque utinam pro eadem.

9. Credo te Deum ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum Sanctum ab utroque procedentem. O credam & fruam semper, quia tu Deus meus es, principium meum, & finis ultimus & mea æterna beatitudo!

10. Credo te Dei filium pro mea salute carnem humanam induisse. Credo te passum pro me & mortuum in cruce. Credo te Deum & hominem in sacramento mirabiliter existere. Credo hæc omnia & alia, quæ de te docet Ecclesia & credens adoro & amo te.

11. Revela, Domine, oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo.

12. O si fidem possem annunciare in universo mundo & omnes infideles ad Deum convertere: quam libenter id facerem etsi propterea omnia tormenta sustinere deberem!

13. Utinam possem, Deus meus, omnium infidelium intellectibus in te credere, omnium affectu te amare, omnium viribus tibi servire!

14. Discedite à me omnes pessimi hæretici, filii diaboli & pestes animarum; vos detestor & abominor & cum Ecclesia Dei anathematizo.

15. Quæcumque docet fides adeò firmiter credo, ac si oculis ea viderem. Adauge, Domine & confirma fidem meam: hac enim duce securus ibo ad tribunal tuum, quacumque hora me vocaveris, quia credo & spero videre bona tua in terra viventium.

ACTVS SPEI.

1. **C**lementissime Deus, tametsi multa & gravissima peccata commiserim, spero tamen ex tua misericordia & ex bonis operibus gratiæ tuæ adjutorio præstitis me gloria sempiterna fruiturum.

2. Etsi reus essem omnium peccatorum mundi, tamen in te sperabo, major est enim misericordia tua, quam iniquitas mea.

3. Gaudeo, Domine, nihil in me esse, in quo confidere possim: lætor quòd nullibi spes mea consistere queat, nisi in te, qui solus es refugium meum & firmamentum meum.

4. Dixisti, Domine, & ira est: Sine me nihil potestis facere: quid ergo residui habeo nisi ut oculos ad te dirigam, & tu, ô bonitas, adjuves me?

5. Adjutor meus esto, ne derelinquas me, neque despicias me Deus salutaris meus. Tanquam prodigium factus sum multis & tu adjutor fortis.

6. Ad te confugio, Domine, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeam & in te sperans non confundar.

7. Omnis spes mea, optime Jesu & totius fiduciæ certitudo in pretioso sanguine tuo mihi est. In ipso respiro & in ipso confisus ad te pervenire desidero, non habens meam justitiam, sed eam quæ est ex te.

8. Quicquid asperum & molestum mihi evenire permiserit divina providentia tua, benignissime Pater, semper in te sperabo: certus enim sum, quia si in inferno demersus fuero, inde me liberabis.

9. Magna valde est misericordia tua, Domine, & in ea sola posita est tota spes & consolatio mea.

10. Mirifica misericordias tuas, qui salvos facis sperantes in te: custodi me ut pupillam oculi, sub umbra alarum tuarum protege me.

11. Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in

H h ij

homine: bonum est sperare in Domino, quàm sperare in Principibus.

12. Domine virtutum, beatus homo qui sperat in te. In te eripiar à tentatione & in Deo meo transgrediar murum.

13. Toto corde firmissimè spero, omnipotens Deus, me posse à te omnia obtinere, quæ mihi necessaria sunt ad salutem: & quia Filius tuus, Redemptor meus, omnia bona mihi promeruit, tantam in ejus meritis fiduciam habeo, ac si bonum, quod desidero, jam tenerem & possiderem.

14. Ego autem in te speravi, Domine: dixi, Deus meus es tu, in manibus tuis sortes meæ.

15. O si citò adveniret regnum tuum, summum bonum meum, regnum quod spero, quod expecto, quod toto corde concupisco! Utinam citò adveniat, quia regnum omnium seculorum est, plena possessio totius felicitatis!

ACTVS CHARITATIS ERGA DEVM.

1. **O** Ro te, dulcissime Deus, ut cordis mei principatum geras. Absit à me, optatissimum bonum meum, ut aliquid amem præter te.

2. Ure me incendio decoris tui, speciosissime princeps cordis mei, sacrifico tibi omnia viscera mea & præcordia mea.

3. Vive potentissime imperator cordis mei & dominare, sicut decet te. O quàm mihi placet, ut regnes in æternum & ultra!

4. Utinam tot millia cordium, quot tibi placuerunt, vel placere possunt, ipse possiderem, ut te perfectissimè amarem!

5. Utinam subdere tibi possem, amabilissime Domine, omnia colla filiorum Adæ, ut te solum requirerent & amarent!

6. O unice amor meus & serena lux oculorum meorum, omnia mihi sordeant & vilescant præter te!

7. O admirabile principium meum & tota sufficientia mea, nihil volo, nihil cupio præter te!

8. O quantum gaudeo quòd Deus sis summè bonus & perfectus, immensus, infinitus, justissimus, sapientissimus, omnipotens & incomprehensibilis! Amo te purè propter te ipsum, & gaudeo de bonis tuis ob hanc solam causam, quia bona tua sunt.

9. Ad te summum bonum toto cordis affectu feror, in immensa bonitate tua exulto: gaudeo quòd omnes Angeli & Sancti adorent & laudent te.

10. Utinam possem amare te, quantum amabilis es! sed quia hoc excedit vires omnium creaturarum, utinam saltem amem te quantum possum, quantum debeo!

11. Reple, Deus meus, animam meam amore tuo, ut amore totus ardeam & amore æstuans amore moriar.

12. Quàm pœnitet me quòd alia extra te dilexi! Utinam possem transactos annos revocare & amoris tui actibus replere!

13. O dulcissima vita animæ meæ, utinam, deficiat in te cor meum! Quid enim mihi est in Cœlo, & à te quid volui super terram?

14. Unam petii à te, Domine, hanc requiram, ut habitem in domo tua omnibus diebus vitæ meæ.

15. Utinam ultimus halitus, quo animam efflabo, halitus amoris sit! Moriar amore tuo, Deus meus & quia vitam ab amore non inchoavi, da mihi vitam amando finire. Ultimus vitæ actus sit amare.

ACTVS CHARITATIS ERGA PROXIMVM.

1. **I**nsere, Domine pectoribus nostris tuæ dilectionis affectum, ut diligamus nos invicem, sicut tu diligis nos & alter alterius onera portemus.

2. Da mihi, Domine, non diligere verbo, neque lingua, sed opere & veritate, ut quæcumque volo ut faciant mihi homines, id faciam illis.

3. Doleo, Deus meus, quòd ea hætenus non præstiti

H h iij

in obsequium proximi mei, quæ tuo auxilio adjutus poteram.

4. Detestor quicquid injuriæ & offensæ olim patravi verbo, opere & cogitatione in proximum meum, paratus singulis satisfacere, si quid alicui debeo. Inspira tu Deus, ut sciam; & da, ut faciam.

5. Amator hominum Deus, oro te pro omnibus, qui persequuntur & calumniantur me; & qui me quovis modo offenderunt. Da illis salutem mentis & corporis!

6. Utinam, clementissime Deus, omnes peccatores resipiscant & convertantur ad te.

7. Obsecro, Domine, ut omnes, qui oppugnant Ecclesiam tuam, dextræ tuæ potentiâ conterantur & agnoscant veritatem.

8. Propono, Domine, omnes injurias & offensas, te adjuvante, æquo animo tolerare: nec ullum unquam hominem, quantumvis mihi infestum, odio habebo.

9. O si possem pro fratribus meis; iis præsertim, qui me aliqua injuria, aut molestia affecerunt, sanguinem fundere, quàm libenter id facerem! Confirma, Domine, in me hanc voluntatem.

10. Fac obsecro, Deus meus, per viscera misericordiæ tuæ, ut omnes ad te convertantur, qui rebus terrenis adherent & quos voluptas carnis illexit.

11. O si ego possem omnes peccatores ab erroribus viæ suæ convertere, etiam cum vitæ dispendio id præstarem.

12. Utinam totus mundus in te crederet & te cognosceret. Confiteantur tibi populi omnes. Omnis terra adoret te & pfallat tibi.

13. Diligo te, Domine, toto corde, proximum in te & propter te.

14. De bonis omnium fratrum meorum gaudeo & de malis doleo, ac si mea forent: & mala quidem ab omnibus avertere efficaciter vellem, si possem; bona verò multiplicare.

15. Libenter, si possem, omnium indigentium necessitatibus subvenirem, esurientibus cibum, sitientibus potum darem; reliqua item opera misericordie spiritualia, & corporalia exercerem.

ACTVS PATIENTIÆ.

1. **S**I oportuit te, Christe pati & ita intrare in gloriam tuam, quo pacto ego in illam intrabo, nisi viâ regîæ sanctæ Crucis?

2. Cognovi, Domine, quia æquitas judicia tua & in veritate tua humiliasti me.

3. Opto potius cunctos inferni cruciatus tolerare, quam tuam iustitiam violare.

4. Iram tuam, Domine, portabo, quoniam peccavi tibi. Quod si bona suscepi de manu tua, quare mala non sustinebo?

5. In omni adversitate te, bone Jesu, recogitabo, qui talem pro me sustinuisti adversus temetipsum contradictionem.

6. Utinam dignus sim gaudenter cum Apostolis tuis contumeliam, pauperiem & quicquid volueris pati pro nomine tuo!

7. Quicquid laboris mihi unquam acciderit, id propter te, Domine, patienter feram. Si tentationibus exercear; si mœror importunus ingruat, si dolores, si quævis tormenta contingant, omnia te juvante fortiter tolerabo.

8. Absit à me, Domine, ut animum despondeam à christiana perfectione comparanda: omnes enim difficultates, te duce, superabo, & in Deo meo transgrediar murum.

9. Absit à me, ut amore vitæ, vel timore mortis à virtutis proposito desistam. Et si me oporteret universis mundi miseriis & calamitatibus obrui, numquam à te recedam.

10. Imprime, fortissime Deus, robur magnum cordi

H h iij

meo ; cupio enim te sequi per omnem afflictionem & desolationem internam & externam.

11. Ut jumentum factus sum apud te, Domine Deus meus : Tu nosti onus meum quale sit, da mihi illud patienter ferre, ut per viam crucis extollar ad te.

12. Offero me tibi, Domine, paratum ad omnia mala æquanimiter, hilariter, ac sine ulla prorsus querimonia sustinenda.

13. O si patientiam sancti Job assequi possem & constantiam sanctorum Martyrum !

14. Utinam dignus essem martyrium pro te subire, Domine virtus mea & firmamentum meum ! Utinam pro te vivus comburerer ! utinam affari cum Laurentio mererer !

15. Da mihi, Domine, disciplinam, ut non auferas misericordiam : cæde contumacem, ut reddas mihi promissam hereditatem. Auge tormenta, sed auge patientiam.

ACTVS HUMILITATIS.

1. **O** Gemma pretiosissima humilitas, quando te possidebo ? quando tranquillitatem animorum tibi obsequentium habebō ? quando tuo splendore & pulchritudine ornatus ero ?

2. Noverim te, noverim me, Deus meus : quoniam in te sunt omnia bona mea & ex me nihil sum.

3. Hoc ex corde desidero, bone Jesu, hoc eligo, abjectus esse & pusillus in domo tua, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum.

4. Nolo, Domine, ut me homines laudent & honorent, quia omni laude & honore indignissimus sum : volo autem ad gloriam tuam despici, conculcari & tanquam canis mortuus vilissimus reputari.

5. Latrones ipsi & sacrilegi, ô misericordissime Domine, perfectiùs tibi famularentur, si tot beneficiis, ac donis eos cumulassem, quibus me benignissimè affecisti.

6. Peccavi, Domine & non sum dignus aspicere altitu-

dinem Cœli præ multitudine iniquitatum mearum.

7. Omnia animalia pro captu suo tibi, Domine, appropinquant, solus ego infinita vitæ meæ turpitudine à te recedo.

8. Unde mihi hæc infania, Deus meus, ut audeam gloriari tot peccatorum reus, ob quæ potes hoc momento mittere me in gehennam?

9. Abjicio, me, Domine, propter te infra homines universos, quia vilior & contemptibilior omnibus sum, & pro tali haberi, ac tractari desidero.

10. Nihil aliud volo, nihil opto, altissime Deus, nisi pati & contemni pro te, da mihi claram & veram mei notitiam.

11. Indignus sum, Domine, omnibus donis tuis ob vitæ & ingratitude meam: indignus consortio hominum propter sordes culparum mearum, quarum pessima tæbe vel aërem ipsum inficio.

12. Utinam universi homines, æquissime Deus, misericordiam meam agnoscerent & despicerent me, ac meam mihi indignitatem exprobrarent, ut spernerer propter te.

13. Domine non sum dignus calcare hoc pavementum, per quod transeunt tot servi tui, quibus comparatus vermis sum & non homo, opprobrium hominum & abjectio plebis.

14. Absit à me, Domine, ut velim ambulare in magnis & in mirabilibus super me. Magna enim est abyssus fragilitatis, & nihili mei: nihil sum, nil possum sine te.

15. Fac me, Deus tanquam pavementum mundi, ut ab omnibus conculcer & indignissime tracter, quia sic exigunt peccata mea.

CAP. XV. *Fasciculus aspirationum ad Jesum, ad B. Virginem, ad Cœlires universos.*

TAmetsi oratio ut est actus Religionis cultum patriæ continens, ad solum Deum fundenda sit, tanquam ad primum auctorem boni, qui illud per seipsum nobis

conferre potest; certum est tamen ex fide catholica posse nos, & debere Angelos etiam, & sanctos homines cum Deo regnantes humiliter exorare, opemque illorum devotis aspirationibus implorare: Licet enim Christus sit principium universale totius meriti, mediator Dei & hominum, qui semper interpellat pro nobis; aliis tamen mediatoribus indigemus, qui pro nostris necessitatibus efficaciter intercedant. Notissima est sententia Eliphaz Themanitis ad patientissimum Job: *Voca si est qui tibi respondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere.* Ideo operæ pretium me facturum existimaui, si huic lucubrationi caput istud attexerem, quo varias aspirationes breviter digessi ad Jesum Redemptorem, à quo primitus omnia bona speranda, tum ad Virginem Beatissimam ejus genitricem, deinde ad Angelos, & reliquos Cives cœlestis patriæ, ut ipsi nobis quicquid ad salutem, & perfectionem necessarium est suis precibus obtineant, pro sua in nos pietate, & apud Deum auctoritate.

AD IESUM REDEMPTOREM.

1. **I**esu sapientia Patris, da mihi quærere & sapere quæ suum sunt, ut gustem quam suavis es.
2. **I**esu verbum Patris utinam audiam quid loquaris in me!
3. **I**esu Redemptor, esto mihi in Deum protectorem, & in domum refugii, ut salvum me facias.
4. **I**esu frater primogenite, fac me tibi coheredem in domo Patris nostri.
5. **I**esu Fili Dei, qui pro me factus es homo, non sit mihi grave humiliari pro te.
6. **I**esu creator meus, cor mundum in me crea, & spiritum rectum innova in visceribus meis.
7. **I**esu viri mea tibi soli vivat anima mea, nam mihi vivere tu es, & mori lucrum.
8. **I**esu Domine mi, posside me servum tuum, & nemo præter te.

9. Jesu præceptor, doce me facere voluntatem tuam, ut diligam à te quia mitis es, & humilis corde.

10. Jesu lux mundi, illumina oculos meos, & deduc me in semitam mandatorum tuorum.

11. Jesu fons vitæ, sitivit in te anima mea: fac me haurire aquas in gaudio de fontibus tuis.

12. Jesu pastor bone, propter nomen tuum deduces me, & enutries me.

13. Jesu salvator, salva me, qui venisti querere, & salvum facere quod perierat.

14. Jesu sponse sanguinum, desponsa te mihi in misericordia, & miserationibus.

15. Jesu amator speciosissime, trahe me post te in funiculis charitatis.

16. Jesu zelator animarum, cujus delitiæ esse cum filiis hominum, amem te ardentissimo amore, & cætera omnia propter te.

17. Jesu panis vitæ, anima mea sustinet te, ne dimitte eam jejunam, ut non deficiat in via.

18. Jesu Judex misericors, qui non venisti perdere quemquam, parce mihi, & responde pro me.

19. Jesu corona, & merces nostra magna nimis, jube me numerari inter electos tuos.

20. Jesu gloria mea, cupio dissolvi, & esse tecum: da mihi vivere in te, & in temori.

AD BEATAM VIRGINEM MARIAM.

1. **P**rotege me, dulcissima Virgo Maria, sub umbra alarum tuarum, & non recedat in æternum mellifluum nomen tuum ab ore, & corde meo.

2. Ne unquam elongeris à me, potentissima Mater Dei, quia circumdederunt me undique inimici mei.

3. Quid possum sine te, Virgo beata, aut quid fiet de me, si averteris faciem tuam à me?

4. Quando venies, dulcissima Virgo, quando apparebis indignissimo servulo tuo?

5. Spiritus tuus, ô Maria, super mel dulcis, & possessio amoris tui super aurum, & topazion.
6. Sentiat anima mea suavitatem amoris tui, & in tuis semper versetur laudibus, quia unica post Deum consolatio mea tu es.
7. Compatere, Domina, animæ meæ ad te suspiranti, respice in me, & festina in adjutorium meum.
8. Da mihi gratiam tuam, ut semper de te gaudeam, & post istud exilium te contempler in gloria.
9. Sicut filius ad sinum matris, ita suspirat ad te anima mea, ne despicias me Mater misericordiæ.
10. Quantum desidero videre vultum tuum, speciosissima Virgo, assume me velociter ad te, & comple desiderium meum.
11. Quis non diligit te, Regina cordium, & Mater sancti amoris, quis non diligit te? Utinam omnes creaturæ tibi serviant, & in amore tuo vivant, ac moriantur.
12. Suscipe cor meum, dilectissima Mater mea, & offer illud purissimis manibus tuis purissimo Filio tuo.
13. Gaudeo, & exulto, B. Virgo, quod Deus te amet super omnia opera sua, & de hac re super omnia delector: magisque optarem inferni pœnas, quàm ut momenti spatio quicquam de gloria, & dignitate tua minuatur.
14. Sperent in te qui noverunt nomen tuum, gloriosa Virgo, quoniam non derelinquis sperantes in te.
15. Gloriosus vultus tuus mihi appareat in extremis, & consolatio tua lætificet egredientem spiritum meum, clementissima Mater.

AD SANCTOS ANGELOS.

1. **A** Ngele sancte, vitæ meæ gubernator, & custos, apprehende arma & scutum, & exurge in adjutorium mihi.
2. Custodi me sub umbra alarum tuarum ab insidiis

inimici, & ab omni periculo, & tentatione.

3. Adesto mihi, beatissime Spiritus, doce, dirige, & protege me: cumque finis vitæ meæ advenerit, in extrema lucta versanti benignè succurre.

4. Septem Spiritus, qui astatis ante Dominum, purgate, illuminate, & perficite me: & dirigite omnia studia, & actiones meas ad gloriam Dei, & animæ meæ salutem.

5. Estote mihi singulare solatium in morte, Angeli Dei, potentes virtute, qui estis in vita salutare præsidium.

6. Infundite menti meæ deificum lumen, ut absorpta omni materia totus ardeam divino amore.

7. Venite in adiutorium meum cœlestis militiæ exercitus innumerabiles, & defendite me ab incurso malignorum spirituum.

8. O supremi amatores Dei, succendite me illo igne, quem Dominus Jesus misit in terram, & voluit vehementer accendi.

9. Fontes sapientiæ pascite me cœlesti doctrina, & docete me scientiam Sanctorum.

10. Facite me, mentes purissimæ, docilem Dei, ut discam justificationes ejus; & discussis tenebris divinum lumen inserite menti meæ.

AD OMNES SANCTOS.

1. **F**elices Sancti, qui jam nostræ mortalitatis pelagus pertransistis, securi de vestra immarcescibili gloria, solliciti estote de mea multiplici miseria.

2. Date manus infirmo, cœlestis patriæ Cives, & erigite jacentem, ut convalescens de infirmitate fortis efficiar in bello.

3. Eripite me de aquis multis, & de limo profundi, suis precibus ad eum, qui dominatur potestati maris.

4. Impetrate mihi fidem & perseverantiam, servire Domino in timore, & servare mandata ejus.

5. Clamo ad vos, potentissimi protectores salutis

mea, mittite è patria felicitatis pauculas guttas pretiosissimi vini charitatis vestrae, quia aruit sicut testa virtus mea, & defecit prae siti anima mea.

6. Subvenite mihi misero peccatori sedenti in tenebris, & umbra mortis, & solvite vincula captivitatis meae.

7. Liberate me à tumultuantium affectionum turba, ut sedeam solitarius, & taceam, & audiam vocem Domini loquentis in silentio ad cor meum.

8. Elevate me ab hac sordida terra, ut mihi mundus crucifixus sit, & ego mundo.

9. Ad me respicite, gens illustrissima & hæreditas summi Dei, adhuc peregrinantem in hoc exilio, & mittite de Cælo opem, & consolationem.

10. Circumdante me gaudentem, & exultantem de vestra beatitudine, & gratiam impetrate virtutes vestras imitandi, ut vestris adjutus suffragiis particeps fiam vestri gaudii, & coronæ.

Hæc in exemplum. Plura suggerent usus, & affectus. Sunt autem quatuor capita, ac veluti fontes uberrimi è quibus aspirationes ad omnes, & singulos æterni regni proceres peti possunt. Primo quidem ex titulis honoris, dignitatis, perfectionis, & diversarum virtutum, quæ in illis elucent. Secundo ex perceptis beneficiis, pro illis gratias agendo. Tertiò, invocando illos, ut propitientur peccatis nostris, eorumque remissionem nobis obtineant. Quartò, multiplicem miseriam nostram, & innumerabiles necessitates proponendo, ut à malis omnibus erui, cunctisque bonis imbui, ipsorum meritis, & precibus, mereamur.

C A P. XVI. *Aspirationes ex nominibus Dei, ejusque attributis, & perfectionibus.*

Qui magna mentis adepta puritate ad unionem cum Deo aspirare jam digni sunt, præter affectus, quos pro perfectis supra descripsimus, alios elicere possunt ex

divinorum attributorum contemplatione. Ad hos enim pertinent Dei verba per os Prophetæ dicentis. *Vacate & videte quoniam ego sum Deus.* Vacate, inquit, ab inutilibus cogitationibus, ab affectibus, & desideriis terrenis; & videte oculo fidei ac contemplationis, quoniam ego sum Deus omnipotens, immensus, infinitus. Rectè Sapiens: *Nosse Deum consummata iustitia est, & scire virtutem ejus radix est immortalitatis.* Si tamen ad cognitionem accedat amor: parum enim prodesset nuda Dei speculatio, nisi simul voluntas ad eum assurgeret piis affectibus & motibus anagogicis. Id qualiter fieri debeat, sequentibus aspirationibus breviter indicabo, ut qui Theologica Dei notitia imbuti sunt, dicant cum Apostolo: *Conversatio nostra in Cælis est.*

D E C A S I.

1. **A**peri, Domine, oculos animæ meæ, ut non contenti aspectu rerum temporalium, quas percipiunt sensus: ascendant ad æterna contemplanda, quæ non videntur, teque aspiciant Deum invisibilem, qui es tu omnibus, & super omnia.

2. Deus immensæ majestatis, verè mirabilis facta est scientia tua ex me, omnia tamen ossa mea, omnia membra, sensus, & potentiæ dicunt, quia tu es Deus, & non est alius similis tibi. Tu es meum esse & mea vita, & gaudeo, quia te plusquam me diligere debeo.

3. O si omnia membra mea, omnes sensus, & fibræ verterentur in linguas, ut hoc prædicarent toti mundo, quia tu solus es qui es, ac propterea omnes gentes te laudarent, & glorificarent! O si te omnes agnoscerent, & diligerent plusquam vitam suam, quia in te omnes viuunt, moventur, & sunt!

4. O pelagus omnis essentiae, & existentiae, tu es ipsummet esse omne esse continens: à te omnia pendent & effluunt, & in te refluunt, & eatenus sunt, quatenus aliquid tui esse participant. Me igitur despiciam, & om-

nia quæ non sunt : te autem amabo, & tibi adhærebo, qui solus es.

5. Deus perfectissime, & causa omnium entium, perfice gratia tua esse, quod mihi dedisti, ut perfectum sit, sicut & tuum perfectum est, quia ex me ipso nihil sum.

6. O substantia simplicissima, quæ omnia es, quam intimè te diligere, & super omnia æstimare debeo ! Tu nihil de temporibus, nihil de locis, nihil de rebus trahis. Non partibus constas, ut corpus : non affectibus distas, ut anima ; non formis substas, ut omne quod factum est. Fac me æmulari simplicitatem tuam, ut in omnibus simplex & purus sim, te solum quærens & desiderans.

7. Tu solus impeccabilis es, tu solus habes immortalitatem. Per hanc te oro, ut moriar morte justorum, & a morte peccati semper eripiar.

8. Clarifica, Domine, mentem meam, ut cognoscam illud esse, quod tu habes per tuam essentiam, & illud non esse, quod ego habeo ex me ipso ; ut supra duplicem hanc cognitionem, tanquam supra duplicem polum moveatur rota vitæ meæ, donec ad te perveniam.

9. Quàm immensa, & incomprehensibilis est perfectio tua, Domine, cui nihil deest, & à quo omnia perfectionem accipiunt ! Sim & ego perfectus, sicut & tu perfectus es. Operare in me quod jussisti, & fac me ita perfectum, ut nihil mihi desit.

10. Deus meus & omnia, principium meum & finis ultimus, tu es mihi omnia quæ concupiscere possum : tu meæ divitiæ, meæ delitiæ, mei honores, & dignitates, ac thesauri infiniti : in te solo omnia habeo, omnia autem sine te nihil sunt mihi. Quando veniam ad te, ut in te omnia habeam ?

DECAS II.

1. **I**llumina intellectum meum, perfectissime Deus, ut in creaturis omnibus te respiciam earum creatorem, à quo illæ suam perfectionem accipiunt. Purifica affectum,

Etum, ut in omnibus te amem, & quæram, qui es bonum & finis omnium.

2. O dilecte cordis mei, si ita me oblectat pulchritudo, & perfectio creaturarum, cur non potius pulchritudo, & perfectio tua, à qua illæ processerunt? Diligam te præ omnibus, qui omnium pulchritudinem & perfectionem excedis in infinitum, nec illas diligam, nisi in te, & propter te.

3. Tu solus, Domine, nullum terminum habes: omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram te. Tuam igitur infinitatem adoro, & absque ullo termino te amare desidero.

4. Deus immense, qui excelsior Cælo es, profundior inferno, longior terra, latior mari; qui omnia replet, omnia contines, omnia penetras. clarifica internos oculos meos, ut certiùs te videam, quàm si te viderem oculo externo & corporeo.

5. Rex superne, qui in toto tuo regno ita es per essentiam, ut totus assistas cuilibet parti; concede mihi, ut totus coram te sim, tibi que serviam ex toto corde, ex tota mente, ex tota virtute.

6. Domine Deus, qui in omni loco contemplaris bonos & malos, acue fidem meam, ut cùm solus sum, me solum non esse considerem, teque præsentem attendens, nihil faciam tua præsentia indignum.

7. Deus meus, qui realiter intra me es, magis intimus mihi, quàm sim ego mihi ipsi, perfice in me hanc conjunctionem, quam mecum habes, addens perfectissimam unionem gratiæ & charitatis tuæ, ut unus tecum spiritus efficiar in æternum.

8. Deus immutabilis, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio, fac me immutabiliter tibi adhærere, ut sicut tu idem ipse es, & anni tui non deficient, ita ego à via rectitudinis nunquam deficiam, & in amore tuo semper idem perseverem.

9. Æterne Deus, principio carens & fine, fac me

C. Bona Opusc. Spirit.

I i

despicere temporalia, quæ caduca sunt & transitoria, & diligere æterna, quæ semper tecum perdurabunt.

10. Omnes dñi gentium dæmonia, tu autem, Domine, solus es Deus, & non est alius præter te. Propugna causam tuam, & destrue multitudinem idolorum, ut omnes homines in te unum sint, teque uno ore laudent & glorificent. Da etiam mihi illud unum, quod solum est necessarium.

DECAS III.

1. **D**eus invisibilis, quando te videbo, non per speculum, & in ænigmate, sed facie ad faciem? O si te cognoscerem, sicut à te cognitus sum, ut sicut tu me amas, ita te amarem! sed quia cognitio obscura & brevis est, te amabo quantum possum, donec te videam sicut desidero.

2. Incomprehensibilis & ineffabilis Deus, gaudeo quòd ipsi supremi Spiritus in tuo conspectu quasi cæci sint: vincis enim omnem scientiam illorum, nec ulla creatura te nominare, sicuti es, aut comprehendere potest. Utinam saltem vires omnes intendam, & applicem ad te diligendum, quandoquidem ad comprehendendum non sufficio.

3. Deus vivens & verus, prima & summa veritas, verax in sermonibus tuis, & fidelis in promissionibus: da mihi, obsecro, veritatem amare, in veritate ambulare, in te sperare & credere, & omnem hypocrisim ac duplicitatem detestari.

4. Sancte Sanctorum Deus, exemplar & finis totius sanctitatis, fateor me nullam sanctitatem habere posse, nisi tu dederis; nec in ea persistere, nisi tu conservaveris. Funda me in hac profunda humilitate, ut dignus sim ascendere ad altissimam sanctitatem.

5. O summa, suprema, & essentialis bonitas, Deus meus, quam pœnitet me, quòd te derelicto fonte omnium bonorum, ad bona fucata & apparentia me con-

verterim ! Mirifica voluntatem meam, ut te unicum & summum bonum quæram & diligam.

6. Da mihi, ô summa bonitas, summum amorem mihi possibilem, ut toto illo te summè amabilem amem. Deberem sanè infinito amore te prosequi, quia infinitè bonus es, sed quia incapax infiniti amoris sum, opto saltem te amare summo conatu mihi possibili.

7. Totus mihi es amabilis, Dilecte mi, quia totum est bonum quicquid est in te. Utinam sic tibi amabile esset quicquid est in me. Aufer ab anima mea omne genus culpæ & maculæ, ut tota sit pulchra in oculis tuis, & amabilis cordi tuo.

8. Ne permittas, bonitas infinita, ullum esse hominem, qui te non amet : aperi oculos odientium te ; si enim viva fide te cognoscerent, nunquam odissent.

9. Mirabilis es, Domine, in te ipso, mirabilis in operibus tuis, mirabilis in Sanctis tuis : Tu facis mirabilia magna solus. Te igitur intellectus meus rerum novarum & mirabilium indagator semper consideret, reliqua omnia tanquam vilia & communia rejiciat.

10. Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum : licet enim horrendum sit incidere in manus Dei viventis ad vindictam, valde tamen amabile est incidere in manus tuas, Deus vivens & vita, ad misericordiam.

DECAS IV.

1. **D**eus scientiarum, & totius sapientiæ fons, qui omnia nosti, & nihil est absconditum ab oculis tuis : ecce colloco me in infimo loco mei nihili, & meæ omnimodæ ignorantie ; precorque humiliter, ut tribuas mihi nosse te ipsum, & voluntatem tuam, & hæc cognitio sufficit mihi, adjuvante me gratia tua, ut te cognitum diligam, & faciam quod à me requiris.

2. Domine discretor cogitationum, & intentionum cordis, in cujus conspectu nulla est creatura invisibilis, utinam noscas me ex nomine, ut me cognitum & tuæ

providentiæ subjectum sciens, omnem mei curam & sollicitudinem in te projiciam !

3. O altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia tua, & investigabiles viæ tuæ ! Incerta & occulta hujus admirabilis sapientiæ veneror & adoro, ejusque justissimæ dispositioni me prorsus committo.

4. Emitte, Domine, sapientiam tuam à sede magnitudinis tuæ, ut mecum sit, & mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit coram te omni tempore : præcedat illa omnia opera mea, comitetur me in omnibus quæ fecero, ac eò deducat, ubi clarè te videam.

5. Rerum omnium summe Artifex Deus, qui omnia disposuisti in numero, pondere, & mensura, juxta exemplar in mente tua præexistens, fac me ita perfectum, ut ideam veræ perfectionis in te existentem, quantum fieri potest, imiter, & exprimam in me ipso.

6. Lux beatissima Deus, & lumen cordium, qui lucem habitas inaccessibilem, & illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, emitte lucem tuam à montibus æternis, & splendoribus Sanctorum illumina cor meum, ut verbo & exemplo cunctis præluceam.

7. Deus, qui revelas abscondita, & vides in tenebris constituta, da mihi abyssum judiciorum tuorum timere & venerari, tuamque voluntatem in præceptis & consiliis tuis revelatam semper agnoscere, & strenuè perficere; cætera verò, quæ ad me non pertinent, nequaquam perscrutari.

8. Ostende mihi, Deus, magnitudinem amoris tui, ut eo cognito vehementer admirer, & secundum parvitatem meam tantæ dignationi vicem rependam.

9. Gratias tibi ago, Amantissime Deus, quia ab æterno dilexisti me, & ex mera gratia tua voluisti, ut essem, & talis essem. Fateor impossibile esse, ut eo modo te diligam, quo tu me : possum enim bene tibi velle, sed non aliquid dare tibi, quo tu careas. Do nihilominus

tibi quod ipse mihi largitus es, serviens tibi, & pro omnibus gratias agens: quod verò tibi dare nequeo, debeo proximis meis, amore tui.

10. Quàm admirabilis est amor tuus erga hominem, Deus meus, propter quem tot creaturas in sua natura perfectas condidisti! O si tot haberem corda, quot illæ sunt, ut illis omnibus earum nomine te diligerem & glorificarem, reddens tibi debitum quod illæ nequeunt, & cujus ego illarum causa debitor sum!

DECAS V.

1. **A** Mator sempiternæ, qui nunquam cessas amare, & cum amore operari, nam si cessares, omnia desinerent esse; concede mihi, ut nunquam cessem te amare, aut propter amorem tuum operari; si enim charitatem non habuero, nihil sum.

2. Diligam te toto corde, Deus meus, & omnem amorem meum in te uno collocabo, quia tu Pater meus es, tu frater, tu sponsus, tu amicus, & benefactor in æternum.

3. Dulcissime Deus, amabilis super omnia quæ cogitari possunt: magnum fuit beneficium, quod me ad imaginem & similitudinem tuam condideris, sed infinita charitas tua adhuc me voluit ad altiore similitudinem elevare per gratiam & charitatem, ut non solum servus, sed amicus tuus essem. Utinam hæc amicitia ex parte mea perfecta sit, sicut ex tua est perfectissima!

4. Utinam semper te dilexissem superoptime Deus, ex quo sum homo, quia tu me dilexisti ex quo es Deus. Ne differas, anima mea, Deum diligere, ama Amorem ab æterno te amantem.

5. Quàm immensa est charitas tua, æternæ Deus, qui solem tuum oriri facis super bonos & malos! Occlude, si fieri potest, januas inferni, ut nemo eò descendat, ubi omnes te oderunt: aperi portas Cœli, ut omnes eò conscendant, ubi omnes te diligunt.

6. O altitudo bonitatis Dei! ô amor ineffabilis, qui ut perfectam cum homine amicitiam contraheres, illum ad Dei æqualitatem sublimasti! Quas tibi referam gratias pro tam eximio beneficio? laudet te ipsamet charitas tua, & benedicant opera, quæ ab illa proveniunt.

7. Exulto, Domine, cum lego in Scripturis tuis, quia tu charitas es. Quid enim dulcius, quid lætius audiri potest? Da igitur mihi teipsum, da charitatem tuam. Diligam te, sicut vis diligere, & da quod jubes, ut implere possim quod desideras.

8. Deus fortis, & zelotes, Deus æmulator, qui omnium erga me amorem zelo zelaris, ne amorem tibi debitum alteri tribuam: accendatur velut ignis zelus tuus, nec me unquam permittas ab amore tuo declinare.

9. Amator ardentissime, cujus amor transit in zelum, comedat me zelus gloriæ tuæ, & ad eam propagandam semper impellat.

10. Deus author pacis & amator, aufer à zelo meo omnem perturbationem, ut similis sit zelo tuo, pacificus, discretus, secundum scientiam. Tu es enim princeps pacis, & Ecclesiam tuam fundasti in pulchritudine pacis: omnia in pace & tranquillitate disponis, & factus est in pace locus tuus.

DECAS VI.

1. **M**iserator, & misericors Domine, longanimis & multum misericors, cui proprium est misereri semper & parcere; mirifica super me misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele omnes iniquitates meas.

2. Præveniat me misericordia tua, Domine, & subsequatur omnibus diebus vitæ meæ, ut liber sim ab omni miseria animæ, & corporis. Veniant mihi miserationes tuæ, & vivam, & cantabo in æternum, quia tu es Deus vita mea, & misericordia mea.

3. Justus es, Domine, & rectum iudicium tuum, iustitia plena est dextera tua. Millies pro hac te laudo, precorque, ut non intres in iudicium cum servo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

4. Iustissime Iudex, qui scrutaris Hierusalem in lucernis, & iudicas æquitatem, vide si via iniquitatis in me est, & deduc me in via æterna. Ulciscere hic in omnes adinventiones meas, ut parcas in æternitate. Libera me nunc ab omni peccato, ut in iudicio tuo ab ultione liber evadam.

5. Fortissime Deus, in quo omnia, & sine quo nihil possum, vide infirmitatem meam, & laborem meum, & roboram me virtute tua, ut meipsum vincam, & omnia quæ virtuti adversantur.

6. Scio, Domine, quia tu es Deus clemens, & benignus, & infinitæ patientiæ, qui dissimulas peccata hominum propter pœnitentiam: suscipe me itaque reverentem ad te, & præsta, ut patientia tua non abutar.

7. Verè tu, Domine, suavis & mitis es, & multæ misericordiæ omnibus invocantibus te; quare, precor, ut corripias me in mansuetudine, & suavitate tua, non autem in furore tuo; ne fortè ad nihilum redigas me.

8. Magnus es Domine, & laudabilis nimis, terribilis super omnes Deos: benedicant te omnia opera tua, cælum & terra, & quicquid in eis continetur.

9. Quicquid eveniat mihi, Domine, semper laus tua erit in ore meo. Lingua autem deficiente, omnis respiratio mea sit laudis tuæ significatio, corpore verò extincto, & in pulverem redacto, laudes tibi infinitas dicant minutissima quæque pulveris grana usque ad extremum iudicii diem.

10. Universa propter te ipsum operatus es, Domine, tu finis omnium rerum, & non est alius ultimus finis præter te. Verè fecisti nos ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Tu es civitas ad quam tendimus; tu portus ad quem navigamus; tu

magnes cordis nostri. Trahe nos igitur ad te ab hoc durissimo exilio, ab hoc mari procelloso.

DECAS VII.

1. **T**erribilis es Domine, & magnus vehementer, & mirabilis potentia tua; fecisti enim omnia quæ voluisti in cælo & in terra, quia subest tibi cum volueris posse: imò plura infinities facere potes, quàm vel cogitatione ego assequi valeam. Robora impotentiam meam omnipotentia tua, quia sine te nihil facere possum, & tu omnia operaris in me.

2. Deus liberalissime, gratias ago tibi ob tot insignia opera tuæ infinitæ liberalitatis: concede ut sim liberalis in reddendo tibi, quod à te accipio.

3. Offero tibi cor meum, suscipe illud, Domine, quia melius & securius apud te erit, quàm apud me.

4. O Deus omnipotens, qui totam terræ molem appendis, nulli rei extra innixus, oro ut mihi nihilum meum verè agnoscenti, tu solus mea sis firmitas, & in te securus sit virtus mea.

5. Benignissime Pater, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, dirige omnes actiones meas in finem à te destinatum, quia in manibus tuis sortes meæ, & iis me totaliter committo.

6. Amantissime creator, qui admiranda providentia singulis prospicis creaturis, & mihi ab æterno bona præparasti, quibus nunc fruor; fac me ita transire per bona temporalia, ut non amittam æterna.

7. Respexisti me, Deus, ante mundi constitutionem, & dilexisti me, antequam quicquam boni vel mali facerem, & ex mera tua bonitate elegisti me in Christo, ut essem sanctus & immaculatus. Et nunc, Domine, gratias ago pro tam insigni beneficio, precorquæ, ut des mihi per bona opera certam facere vocationem meam.

8. Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plasmaverunt me: da mihi intellectum, ut discam mandata tua

Et sicut esse quod habeo dedisti mihi, ita etiam da perfectionem, qua careo, ut opus tuum sit omni ex parte perfectum.

9. O Sapientia divina, quæ ex ore Altissimi prodiisti, primogenita ante omnem creaturam, quæ effecisti in cælis, ut oriretur lumen indeficiens, largire mihi partem aliquam tuæ lucis quæ indeficiens in me permaneat.

10. Æterna Sapientia, cujus delitiæ creare filios hominum & esse cum illis, quando quidem me creasti conversationis tuæ & boni infiniti capacem, ne vacuum esse permittas hanc in me capacitatem, sed age mecum familiariter, & imple me teipſa, quia tu sola sufficis mihi.

DECAS VIII.

1. **P**ater misericordiarum, qui Electos tuos prædestinasti conformes fieri Imagini Filii tui, ita me illi conforma in sanctitate, ut cum apparuerit, ei similis sim in gloria.

2. Benefactor immense, dator & conservator omnium bonorum, qui omnia quæ fecisti continuata quadam creatione conservas, & ad omnes actiones nostras semper concurras; conserva me, quoniam in te speravi & fac me semper operari quod tibi placet, ut concursus tuus in meum commodum semper cedat & ad majorem tui gloriam.

3. Rege me, Domine, & gubernare me: ne, quæſo, ego meipſum regam, nec me gubernet mundus, aut caro: tu enim sollicitus es de me, meique curam sapientissimè geris, ac si ego solus essem in mundo, qui tamen omnium sum miserrimus.

4. Submitto me, Domine, providentiæ & dispositioni tuæ in tempore & in æternitate: in te projicio omnem sollicitudinem meam; quia non derelinquis diligentes te: & si quæſiero regnum Dei, & justitiam ejus; cætera omnia adjicientur mihi.

5. Gratias tibi ago, bonum infinitum, quia ex malis

nostris bona deducis & permittis nostram miseriam, ut magis emineat misericordia tua: Ostende quæso in me hujusmodi providentiam, ut omnia mihi cooperentur in bonum.

6. O suavissima Dei providentia, quid ampliùs facere potuisti? Sic nimirum dilexisti mundum, ut Filium tuum Unigenitum dares: Filium, inquam, tuum, ut servum redimeres, tradidisti. Applica nunc mihi tam copiosa redemptionis fructus, ut per gratiam tuam redemptus, te fruar semper in gloria.

7. Esto mihi, dulcissime Jesu, sapientia, justitia, sanctificatio, & redemptio, applicans mihi efficaciter pretium sanguinis tui, quem pro omnibus effudisti.

8. Tibi gratias ago, Amantissime Pater, quia me vocasti vocatione tua sancta ad fidem tuam & statim natum per baptismum regenerasti; à te autem aversum miris modis ad te pertraxisti & gratiâ tua justificasti. Nisi enim tua inspiratio me prævenisset immeritum, jam meritis pro sceleribus pœnis afficerer.

9. Domine Dominus noster, quàm admirabile est nomen tuum in universa terra! Mirabilis enim fuisti in creatione, mirabilis in redemptione, sed multò mirabilior in convivio quod parasti nobis in dulcedine tua, in quo anima nostra Redemptoris nostri carnem manducat & sanguinem bibit. Utinam mihi liceat hac salutari mensa refecto dicere cum Apostolo: Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus.

10. Pastor supreme, salva me ex ore leonum & luporum infernalium, quia parasti in conspectu meo hanc mensam cœlestem, adversus eos qui tribulant me.

DECAS IX.

1. **O** Fons bonitatis, Deus animæ meæ, quis sum ego, & quæ domus mea, ut me vocare dignatus sis ad hunc sublimem statum Religionis? Nam cum essem in seculo sicut unus ex multis, claudicans in duas partes, in-

ronuisti de cœlo & dedisti vocem tuam, vocem magnam & efficacem, qua de mundi deserto eduxisti me & in paradysum transtulisti.

2. Gratiar tibi, Magister supreme, quod me in discipulum tuum elegeris in hac schola perfectionis, multis aliis relictis, qui me digniores erant. Da mihi sequi vestigia tua, & quod docuisti semper implere.

3. Adveniat regnum tuum, Rex sempiternæ, regnum æternum, quod præparasti diligentibus te: Ostende mihi bona, quæ promissisti & ita me excita ad illa procuranda, ut ea tandem obtineam.

4. Quàm dilecta tabernacula tua; Domine virtutum! Concupiscit, & præ magnitudine desiderii deficit anima mea, dum cogitat de atriis tuis. O quando veniam, ut in eis habitem, & tanta fruam pulchritudine?

5. Multa scio de te, Domine, sed nescio quid dicam. Quicquid enim dixerò, quicquid cogitavero finitum est, tu autem immensus es, & incomprehensibilis, & magnitudinis tuæ non est finis.

6. Deus infinite, qui es Trinus in personis, sed unus in essentia; & ita divinitatem communicas, ut Unitas non lædatur; communica mihi copiosam gratiam, ut sim tecum unus charitate perfecta.

7. Sancte Sanctorum, Deus spirituum & cunctæ carnis, à cujus conspectu tremit cœlum & terra, omni qua valeo virtute te benedico, quia per Ecclesiæ tuæ sanctæ documenta in fide tua confirmasti me.

8. Te invoco, Beata Trinitas, ut venias in me, & templum dignum gloriæ tuæ efficias me. Perfice me Deus, qui plasmasti me, usque ad plenam formam imaginis, & similitudinis tuæ, ad quam fecisti me.

9. Deus immense, à quo omnia, per quem omnia, in quo omnia facta sunt, custodi me opus manuum tuarum in te sperantem, & in tua solummodo misericordia confidentem.

10. Domine, qui dixisti: Non videbit me homo & vi-

vet, Moriar, ut te videam. Hæc est enim vita æterna, ut te Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, unum, verum, & solum Deum cognoscam & amem in secula seculorum.

DECAS X.

1. **P**ater immensæ majestatis, principium absque principio, qui à nullo procedis, gaudeo quod intra te ipsum Verbum tuum æternum concipias, Filiumque generes adeo tibi similem, ut sit unum & idem tecum.
2. Pater cœlestis, à quo omnis Paternitas in cœlo & in terra nominatur, obsecro te per Filium tuum Unigenitum, in quo tantopere delectaris, ut multos alios gignas filios per gratiam adoptionis, ut Paternitas tua ubique dilatetur & resplendeat.
3. Pater ingenite, innascibilis, improducibilis, fons Deitatis, ac totius entitatis origo, sanctifica me in veritate, ut qui à te processi, in te perpetuo maneam, nec unquam mens mea à te avertatur.
4. Fili Dei Unigenite, qui æterna generatione à Patre procedis, ipsi coæqualis & consubstantialis, fac me pro modulo meo hujus similitudinis & æqualitatis aliqua ex parte participem.
5. Fili Dei, Deus de Deo, lumen de lumine, sapientia increata, candor lucis æternæ, fac me filium lucis in hac vita, ut in æterna lumine gloriæ illustratus videam te gloriosum & benedictum in secula.
6. Splendor paternæ gloriæ & figura substantiæ ejus, qui summè dilectus à Patre, ipsumque Patrem summè diligens, simul cum ipso unica spiratione producis Spiritum Sanctum: emitte lucem tuam, & veritatem tuam ut splendoribus tuis illustratus cognoscam te & diligam, sicut tu diligis Patrem & eum perfectè cognoscis.
7. Sancte Spiritus, consolator dulcissime, donum Altissimi & unctio Electorum, da mihi teipsum donum infinitum, ut & ego spiritus sum sicut es tu, omnis terrenæ

contagionis expers ; & sanctus sicut tu curram inoffenso pede viam mandatorum tuorum.

8. Spiritus Patris , à quo accipis divinitatem & omnipotentiam : Spiritus Filii , à quo accipis ejusdem sapientiam : Spiritus utriusque , à quibus accipis infinitum amorem , quo se mutuò amant ; illabere menti meæ & fac concordiam in affectibus meis , ut jungar tibi in uno spiritu , & totus convertar in spiritum amoris.

9. Sanctissime Spiritus & Amor suavissime , charitas essentialis & totius charitatis principium , bonitas æterna , à qua omnia bona in nos descendunt : inflamma voluntatem meam ferventissimo tui amore , & adstringe me tibi , ac Patri & Filio ; ut nec intellectu , nec affectu à vobis divellar.

10. Sancta & adoranda Trinitas , Deus meus & omne bonum meum , da teipsum mihi & sufficit mihi. Quid enim ei sufficiet , cui tu non sufficis ?

CAP. XVII. *Vitam Christi esse fontem omnium bonorum. Quomodo ex ea pii affectus eliciantur.*

Prolixi voluminis opus foret bona omnia commemorare , quæ ex vita Christi velut ex fonte uberrimo & nunquam deficiente scaturiunt & perenniter fluunt. Ipse enim Salvator noster factus est nobis à Deo sapientia , justitia , redemptio & sanctificatio. In ipso habemus divitias salutis , thesaurum meritorum , cumulum perfectionis. Sicut Sol aspectu suo lætificat , influit , illuminat , nec unquam cessat operari : ita verus Sol animarum Jesus Christus jugi influxu infundit in nos & imprimit mores suos , virtutes suas , suam Divinitatem. Vitæ ejus consideratio erigit in adversis , in prosperis reprimat , tollit peccata , conciliat gratiam , excitat ad amorem , juvat incipientes , dirigit proficientes , edocet perfectos. Quemadmodum unguentarii semper olent id quod attrectant ; sic Christianus , qui assidue cum Christo versatur , ejus redolet patientiam , charitatem , humilitatem , cæterasque

virtutes, quas vitæ suæ studio sensim instillat idem Dominus virtutum, cujus doctrina seminarium justitiæ, vita speculum prudentiæ & temperantiæ, mors exemplum est fortitudinis. Sed quia non sufficit Christi vitam meditari, nisi etiam ex ea pii & devoti affectus eliciantur, hujus rei praxim in hoc capitulo breviter indicabo, ut auctorem fidei respicientes, eundem salutis nostræ atque perfectionis consummatorem habeamus.

DECAS I.

1. **D**omine Jesu Christe, concede mihi misero peccatori vitam & mores tuos præ oculis mentis semper habere & pro viribus imitari.

2. O charitas infinita, ô admiranda dignatio tua, Domine! ut servum redimeres Filium tradidisti.

3. Vidisti, suavissime Jesu, afflictionem populi tui & grave onus filiorum Adam; & tactus stimulis charitatis intrinsecus cogitasti super nos cogitationes pacis & redemptionis: Nam ubi advenit plenitudo temporis, visitasti nos oriens ex alto.

4. Deus immensæ majestatis, quid est homo, quod memor es ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Laudent te Angeli tui ob tantum amorem, quo nos miseros prosequeris.

5. Salve dies tot ætatibus optata, qua Deus pro nobis factus est homo. Salve Gabriel Archangele tanti gaudii annunciator. Salve Virgo gloriosa, in cujus castissimo utero carnem assumpsit Deus.

6. O quàm potens es Amor, qui ad tam infima abjicis Deum! O quàm divino dissimilis est amor meus!

7. Princeps supreme, qui de Cœlo in terram pro mea salute descendisti, tanto mihi charior es, quanto pro me factus es vilior.

8. Verbum incarnatum plenum gratiæ & veritatis, eadem gratia imple animam meam, ut tibi placeat.

9. Verbum divinum partem aliquam largire mihi lucis

& gratiarum, quas tribuisti assumptæ humanitati. Depri-
me cor meum humilitate usque ad infimum locum :
erige gratitudine & amore ad altissimum gradum.

10. Christe Salvator, qui adhuc clausus maternis vis-
ceribus ad Præcursores sanctificandum properasti, da
mihi peccatorum veniam & spiritualem in tuo obsequio
lætitiā.

DECAS II.

1. **J**esu amabilissime, qui pro me nasci in sordenti sta-
bulo voluisti, illumina mentem meam, & volunta-
tem, quo tuam Nativitatem contemplari valeam & elu-
centes in ea virtutes imitari.

2. Cur non ardet cor meum tenerrimo tui amore, In-
fans formosissime, qui salutem meam in ipso tui ortu ope-
rari cœpisti?

3. Utinam Nativitati tuæ præsens fuissē, dignusque
habitus, qui te amplecterer & mea tibi obsequia defer-
rem! Accepta, Domine, hanc voluntatem & præsta, ut
quicquid possum, quicquid sum tuo semper famulatui im-
pendam.

4. O inaudita amoris prodigia! Dilecti mei cubile, sta-
bulum est; desponsationis meæ thalamus præsepe; lectus
sponsi mei fœnum; pulvillus, stramen; aula, vilis spelunca.

5. O sanctam Filii Dei paupertatem, omnibus mundi
divitiis pretiosiore! hanc mihi commendabilem tuo
exemplo reddidisti, bone Jesu, natus in stabulo, pannis
involutus, qui Cælum stellis, terram floribus adornasti.
Infunde cordi meo ejus amorem & da patienti animo ejus
molestias perferre.

6. O quantum lugere debeo pro peccatis meis, piissime
Jesu, quandoquidem tu pro eis ploras! Me enim abluunt
vagientis tuæ infantiae fletus, mea delicta tuæ deplorant
lacrymæ.

7. Jesu sapientissime, qui tacendo doces & vagiendo
prædicas; doce me in silentio humilitatem tuam sequi, ti-

bique conformem fieri infantili simplicitate & innocentia.

8. Fortunati Pastores, quibus ante omnes lapsus è Cælo Deus, stabuloque reconditus angelica voce nuntiatur!

9. Verè gloria in excelsis Deo: nam cui gloria, nisi tibi Rex gloriæ? Trahe cor meum in excelsa, ut nunquam degenerem ab excelsis cogitationibus filiorum tuorum.

10. Da mihi, Salvator dulcissime, quam omnibus offers bonam voluntatem; pacemque divinam, ut abjecta mundi inconstantia & discordia in beneplacito tuo stabilis perseverem.

DECAS III.

1. **L**Audo te, redemptor mundi, pro prima sanguinis tui in tenerrima ætate effusione, cum tua caro immaculata pœnam circumcisionis, quam non meruit, sustinuit.

2. O lapsus Adæ, quàm es amarus Domino meo! ego peccavi & tu Domine, pœnam exolvis: ego in concupiscentia conceptus & natus sum, & tu sulcipes in te ultionem.

3. Sponsus sanguinis tu mihi es, qui cùm voce nondum possis, ipso cruore tuo clamas pro me ad Patrem; mihi-que tribuis arrham desponsationis sanguinem tuum preciosum super aurum & topazion.

4. Circumcide, Domine, omnia membra & sensus meos spiritali petra, quæ tu ipse es, & quicquid in me repereris carnale & superfluum, abscinde & extirpa; vitamque meam disciplinæ tuæ rigore coërce.

5. O dulcissimum nomen Jesu, super omne nomen in Cælo & in terra benedictum, esto mihi salus & redemptio: non enim est aliud nomen hominibus datum, in quo oporteat nos salvos fieri.

6. Esto mihi, Jesu, id quod diceris. Esto mihi turris fortitudinis à facie inimici. Scribe nomen tuum salutiferum in corde meo, ut ibi maneat semper impressum, donec

nec perducatur ad æternam salutem.

7. Glorifico te Deus, pro primitiis gentium, & earum admirabili illuminatione, cum eas ob oriente in persona trium Magorum ad fidem tuam secreta inspiratione traxisti.

8. Adoro te, Rex Regum, cum sanctis Magis, & pro illorum maneribus offero tibi aurum paupertatis, thus obedientiæ, myrrham castitatis.

9. Utinam omnes gentes te fide viva cognoscerent, & adorarent & tibi fideliter servirent!

10. Da mihi, Domine, horum virorum fidem & constantiam, ut eadem, qua illi, perseverantiâ te quæram, donec inveniam.

DECAS IV.

1. **V**oluisti, Domine, præsentari in templo & more servorum quinque siclis redimi: sit benedicta immensa charitas tua: & quia Pater tuus te mihi tradidit quinque siclorum pretio ego vicissim trado me tibi in servum perpetuum. Fiat per gratiam tuam, ut nec tu me unquam deseras, nec ego te.

2. Benedico te, sanctissime Redemptor, quia ut nobis veræ obedientiæ exemplum relinqueres, te legalibus institutis, tanquam unus de populo subdidisti. Da mihi in omnibus perfectissimam obedientiam.

3. Offero tibi, Domine, par turturum, geminam scilicet compunctionem; primò quidem pro peccatis, & negligentis meis, deinde verò pro æterna felicitate, ad quam jugiter suspiro.

4. Da mihi, bone Jesu, radium aliquem illius lucis, quam sancto seni Simeoni tribuisti, cum te infantem in ulnas suas suscepit, ut te agnoscam & amem, sicut ille te novit & amavit.

5. Sapientissime Jesu qui sanctæ Genitrici tuæ doloris gladium, quo transfigenda erat, revelari voluisti, transfige animam meam gladio compunctionis, ne me dissol-

C. Bona. Opusc. Spirit.

K k

vant vanæ mundi consolationes.

6. Vix natus eras, Rex amantissime, cum subito mundus te persequitur, & Rex Herodes statim te quærit, ut perdat te, sicut autem te caput bonorum persecuti sunt impii, ita & membra tua. Da mihi igitur hanc veritatem agnoscere, & malorum persecutiones patienter ferre.

7. Tecum fugere, Jesu dulcissime, & omnia quæ mundi hujus sunt relinquere, grave mihi non erit: nam si tu mecum fueris, quid poterit mihi deesse?

8. Comitare fugientem Deum, anima mea, nec erubescere ad hanc fugam. Gloriosum est & dulce pro Deo abjici & contemni.

9. Adesto mihi, Deus, gratia tua, ut in hujus vitæ exilio, voluntati tuæ subjectus vivam, semper bonum exemplum illis præbens, cum quibus vixero.

10. Dulcis Jesu, qui revocatus ab Ægypto, ubi exul diu fuisti, in Nazareth secessisti, & Nazaræus vocatus es; da mihi leges Nazaræorum spiritualiter observare, abstinere nimirum ab omni amore inordinato, & nihil tangere quod possit maculare animam meam.

DECAS V.

1. **N**ihil scimus de te, ô Sapientia incarnata, usque ad annum duodecimum ætatis tuæ, & multa scimus. Ipsa enim taciturnitas tua clamat in cordibus nostris; ut silentium tuum, & humilitatem admiremur & imitemur.

2. Sedisti in medio Doctorum, sapientissime puer, interrogans prudenter & respondens modeste, ita ut omnes mirarentur. Utinam illic adfuisset, & sermones tuos audire licuisset! Repete eos, Domine, in corde meo, ut fructu eorum perfruar in æternum.

3. O quam dolenter quæsit te amissum mater tua, quam lætanter te invenit! Da mihi exemplo tuo in his semper esse, quæ Dei sunt, nulla habita ratione cognationis, & sanguinis: & fac, ut te absentem sollicitè semper quæram, donec inveniam.

4. Congratulor tibi, Beatissima Virgo, quod dilectissimum tuum inveneris: ora pro me, ne unquam illum amittam, aut ab eo discedam.

5. Proficiebas, dulcissime puer, sapientia, ætate, & gratia apud Deum, & homines; quia majora quotidie edebas virtutis indicia, ego autem proficere opto à remissiori vita ad ferventem & perfectam. Da tu mihi benedictionem tuam, ut juxta desiderium meum crescam de virtute in virtutem, donec ad gradum supremum perveniam.

6. O humilitas Christi quantum confundis superbiam & vanitatem meam! Tu latuisti, Domine & tacuisti usque ad trigesimum annum, cum esses sapientia æterna: ego verò stultissimus cum sim, inaniter loqui præsumo & apparere. Doce me viam solidioris humilitatis, & tuis semper inhærere vestigiis.

7. Domine Jesu, fons bonitatis & origo virtutum, qui à baptismo Joannis prædicationem tuam auspicatus es, quid tibi & baptismo isti, cum sis innocentissimus? Utinam superbia mea hoc tam mirabili humilitatis exemplo exterminetur!

8. Rex altissime, qui omnem justitiam sic implere voluisti, baptiza me in igne & spiritu, & ablue animam meam ab omni sorde iniquitatum.

9. Imple me, Domine, Spiritu Sancto, ut eo inspirante sequar te in desertum & secedam ab hominibus, orationi, jejunio & pœnitentiæ incumbens.

10. Fortissime athleta, Jesu Christe, qui strenuè contra Diabolum dimicasti, & eum gloriosè superasti; da mihi viriliter contra ipsum decertare & mitte sanctos Angelos tuos, qui me fideliter custodiant, potenter adjuvent & benignè consolentur.

DECAS VI.

1. **C**onfiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ, quia Redemptionis nostræ mysteria abscondisti à sa-

K k ij

pientibus, & prudentibus hujus seculi, & parvulis piscatoribus revelasti, ut mundi sapientiam destrueres. Fac me parvulum in oculis meis, ut magnus fiam in tuis.

2. Dux supreme, qui omnes ad te vocas per viam crucis & abnegationis, gratiam tuam largire mihi, ut crucem meam indefessus portem usque ad mortem.

3. Aliam viam, Domine, tenere nolo, quàm tuam: nec aliam, quàm tuam veritatem amplecti: nec aliam vitam ducere, præter eam, quam tu docuisti. Tu es enim via, veritas & vita.

4. Gratias ago tibi, æterne Pater, quòd talem mihi magistrum, legislatorem, & consiliarium dederis, cujus præcepta & monita via tutissima salutis sunt.

5. Aperi os tuum, Salvator mundi, & loquere ad cor meum, quia audit servus tuus, desiderans id exequi quod audierit.

6. Illumina me splendoribus tuis superne Magister, ut perfectionem agnoscam, quam mihi commendas: igne tuo accende, ut eam amem: potentiâ corrobora, ut eam quæram & assequar.

7. Salvator potentissime, qui tot miracula verbo virtutis tuæ patrare dignatus es; innova signa, immita mirabilia, & animæ meæ languores sana, eamque resuscita à morte vitiorum.

8. Inclyte Jesu, lux mundi, salus populi, & gloria nostra, respice propitius infirmitatem meam; nemo enim potest spiritualia vulnera curare, nisi tu qui solus es Deus.

9. Circuisti vicos & plateas, dulcissime Jesu, ut peccatores converteres, & pœnitentibus indulgentiam conferres: fac me hujus charitatis tuæ participem, & miserrere mei, quoniam iniquitatem meam ego cognosco.

10. Millies te laudo, & benedico, Jesu sanctissime, exemplar omnium virtutum pro vita tua pauperrima, humillima, purissima, patientissima: tribue mihi miserrimo servo tuo mores tuos sedulò meditari, & ad eorum

normam omnes actus, sermones, & gestus meos efformare.

DECAS VII.

1. **Q**Uàm immensa fuit charitas tua, benignissime Redemptor, quia non solum pro salute mea vitam ærumnosam ducere, sed eam insuper acerbissima passione & morte claudere voluisti! O quàm gravia sunt peccata mea, quæ talem poscebant satisfactionem!

2. Clementissime Pater, per passionem & mortem Unigeniti tui ignosce peccatis famuli tui. Suscipe sacrificium filii tui, & obliviscere injuriarum nequissimi servi tui. Multo enim plura ille solvit, quàm sit debitum meum.

3. O passio Christi desiderabilis! ô amabilis mors, sana vulnera mea, & vivifica me: inflamma pectus meum, ut præ amore lique scat.

4. Non peto mundi divitias, sed tuas angustias, Domine Jesu: non carnis delicias, sed tua flagella.

5. Rogo te, dulcis Jesu, ne finas unquam me oblivisci mortis & passionis tuæ, sed præsta, ut in ea mihi sit requies & accessus ad Divinitatem.

6. Omnia vulnera tua, Domine, inscribe cordi meo, ut tu solus, tuaque passio in eolegantur. Intra vulnera tua absconde me.

7. Domine Jesu, qui nos sic amasti, ut tibi non parceres, veni; & ne differas vulnerare cor meum, ut solum tua vulnera sentiam & in iis jugiter maneam & requiescam.

8. Tui dolores semper occupent pectus meum, ut eorum memor dicam cum sponsa: Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur.

9. Dulcis Jesu, qui tanto fervore & festinatione in Hierusalem ascendisti, ut durissimam mortem pro me patereris, fac me alacrem & ferventem ad omnia quæcunque volueris pro te sustinenda.

10. Salvator mundi, qui à perduto discipulo venditus fuisti, ne quæso permittas, ut pro vili pretio rerum terrenarum te summum bonum meum vendam & derelinquam.

DECAS VIII.

1. **H**umillime Jesu, qui servili obsequio lavisti pedes discipulorum tuorum, amplius lava me ab iniquitate mea, & à spiritu superbiæ libera me.

2. O dilecte cordis mei, qui imminente passione tua perpetui amoris tui pignus immensum reliquisti nobis, corpus tuum scilicet in cibum, & sanguinem in potum; præpara me ad hoc convivium, & orna animam meam virtutibus tuis.

3. O Rex supreme, qui nutris sanguine tuo populum tuum, ut simus omnes de regio tuo sanguine genus electum, regale sacerdotium, gens sancta: fac me agnoscere genus meum, & de eo gloriari, & à moribus tuis nunquam degenerem esse.

4. Ut passio tua esset acerbior, amabilissime Jesu, omnem lætitiā à te procul abjecisti, incipiens pavere, contristari, & mœstus esse, & ubi dolor meus in causa tua & mea? Fac me semper memorem tristitiæ tuæ, ut omnem angustiam quacumque ex causa mihi advenientem, pro tui nominis gloria libenter patiar.

5. O lætitia Angelorum, qui in tristitia tua ad orationis remedium confugisti, concede mihi misero, ut ablaeter à lacte, & avellar ab uberibus humanarum consolationum, meque totum orationi applicem, in qua sanctissimam voluntatem tuam & cognoscam & exequar.

6. Transeat à te, Domine, ad me calix tuus: omnis enim amaritudo pro te degustata erit mihi jucundissima.

7. Quis mihi det dolores tuos ita sentire, afflictissime Jesu, ut vel eorum cogitatio sanguineum à me sudorem eliciat? Adjuva me gratiā tuā, ut voti hujus compos efficiar.

8. Laudo & glorifico te, mitissime Jesu, pro tua inefabili mansuetudine, quam ostendisti a perfido discipulo osculo traditus, & ab impiis comprehensus, atque ligatus: da mihi hunc spiritum lenitatis, quo erga meipsum severus sis, & erga proximum mansuetus.

9. Quam celeriter ire cogeris à tuis hostibus raptatus, dulcissime Jesu, sed multò magis à tua charitate: ne quæso patiaris, ut à te alacriter sequendo desistam, etiamsi multi labores & dolores subeundi sint.

10. Jesu innocentissime, qui per diversa tribunalia crudeliter trahi voluisti, victima meorum criminum; dirige gressus meos in viam pacis, & jube me venire ad te; nam etsi oportuerit me mori tecum, non te negabo.

DECAS IX.

1. **O** Bone Jesu, virtus & fortitudo animæ meæ, qui tot irrisiones, percussiones, & contumelias admirabili patientia tolerasti, doce me omnia mihi adversantia mihi silentio vincere, & tranquillo corde suscipere.

2. Piissime Jesu, qui nequissimo latrone & homicida nocentior proclamatus fuisti, fac me vana hominum judicia contemnere, & opprobrium tuum semper præ oculis habere, falsisque mundi honoribus præponere.

3. Mitissime Jesu, qui nudus ad columnam alligatus & durissimè propter scelera mea flagellatus fuisti; concede animæ meæ, ut diuturnis criminum tempestatibus jactata in hac columna portum inveniar. Liga me ad eam in funiculis Adam, in vinculis charitatis.

4. Rex Christe, corona Sanctorum omnium, qui inaudito supplicio spinis coronatus fuisti, & joculari purpura indutus; fac me omnem contemptum patienter ferre, atque in glorium omnibus apparere, tuasque spinas semper amare.

5. Benignissime amator hominum, qui ab iniquo judice morte turpissima damnatus fuisti, cum sis speculum innocentiae & sanctitatis: quanto magis me pati oportebit si-

nistra hominum iudicia, qui in multis tam sapè deliqui;

6. Proficiscere, bone Jesu, ligno crucis onustus, sed multo magis amoris pondere pressus; & qui dolori tuo non parcis, parce peccatis meis.

7. Jugum tuum, Domine, suave est, & onus tuum leve, fac ut illud gaudenter portem, abnegans memetipsum, & crucem meam bajulans post te.

8. Suavissime Jesu, qui tam inhumaniter in cruce extendi voluisti, ut numerari possent omnia ossa tua: præsta ut omnia membra, sensus & potentias ad te semper eretas tibi amanter uniam, & clavis timoris tui cruci tue perpetuò affixus maneam.

9. Ad te, Domine, clamantem exaudi, & qui dixisti Apostolis tuis: Cum exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum; trahe me ad te, & excipe animam meam in foraminibus petrae, in cavernis maceriae.

10. Agnosco, gloriosissime Fili Dei, titulum tuum; tu es enim Jesus Nazarenus Rex Judæorum. Utinam orbis universus hunc titulum legat, & admittat, teque omnes confiteantur Regem suum & Salvatorem.

DECAS X.

1. **J**esu vita morientium, qui cum jam mortuus esses pro nobis, latus tuum lancea aperiri voluisti, ut accedentibus ad te facilis pateret aditus ad cor; admitte me in latus tuum, ut in eo sit requies mea in seculum seculi.

2. O quinque Christi pretiosa vulnera, divina dulcedine plena, saluto & veneror vos: in vobis enim medicina vitæ, copia gratiæ, plenitudo indulgentiæ.

3. In latere tuo latere volo, Jesu mi crucifixe, ibi orare, ibi tractare negotia mea: quia ibi quicquid voluero obtinebo.

4. Gratiarum ago tibi, Salvator mundi, quia opus Redemptionis nostræ perfectissime peregisti: perfice & in me opus quod incepisti, ut plena in me, & consummata justitia reperiatur.

5. Quanta duritia cordis mei! concutitur terra, dissiliunt saxa, obtenebrantur cœli, moriente Domino: solum cor meum immotum erit, qui tantæ necis causa fuit? Scinde illud, Domine, & frange sanguine tuo.

6. Sepeli cor meum tecum, & absconde me intra vulnera tua, dilectissime Jesu, ut extra te nusquam reperiar.

7. Obsigna cor meum, Domine, & sensus ac facultates sigillo charitatis tuæ, ut sic obsignatus tecum maneam in æternum.

8. O Rex gloriæ, Domine virtutum, qui post mortem descendisti ad inferos, & justos è carcere eduxisti, gaudeo de hoc tuo triumpho, & precor, ut omnem tartaream potestatem virtute tua vincere me facias.

9. O Triumphator gloriosissime, fac me participem passionis tuæ, ut sim etiam resurrectionis: tecum moriar, ut tecum resurgam, & tecum tandem ascendam in cœlum.

10. Rex sempiternæ, qui sedes ad dexteram Patris, trahe me post te, ut illic semper fixum sit cor meum, ubi tu es thesaurus meus, & gloria mea, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

CAP. XVIII. *Ex qualibet re quæ occurrit, motus anagogicos elici posse. Scala à visibili creatura ad invisibilem Creatorem.*

1. **O**ptimè dictum est à Redemptore nostro filios hujus seculi prudentiores esse filiis lucis in genere suo. (a) Nam quis ex nobis, qui filiorum lucis nomine censemur, tantam adhibet industriam in spiritualibus bonis procurandis, quantam mundani homines in terreno lucro ex omni re solertissimè captando? Languet nimirum spiritus, & vigent sensus: & quia cœlestia ab oculis corporalibus remota sunt, mentem humanam vix percellunt: atque ideo plerumque fit, ut in temporalibus

* LUC. 16, 8.

lynceſ, in æternis talpæ ſimus. Ne igitur ſeculo addicti homines ſurgant contra nos in iudicium, quod vivaciores fuerint & diligentiores in perituris divitiis, quam nos in veris & perpetuis congregandis; varias artes excogitare debemus opes quam plurimas ſpirituales accumulandi, in omni opere ac negotio lucrum ſpirituale ſectando, & ad Deum aſpirando, qui omnium actionum noſtrarum finis eſt & principium. Id qua ratione fieri poſſit, non meis, ſed ſanctorum Patrum verbis indicabo, quò maiorem huic doctrinæ conciliem auctoritatem.

II. Divinus Ephrem (b) hoc lucrum in oratione poſſimum conſiſtere docet, & ait: *Bonum fuerit ſemper orare, & nunquam deficere, quemadmodum ait Dominus. Quare ſive opereris, ſive dormias, ſive iter facias, ſive comedas, ſive bibas, ſive decumbas, cave orationem tuam intermiſeris. Sive in Eccleſia fueris, ſive domi tue, ſive in agro: etſi oves paſcas, etſi ædificia conſtruas, etſi in ſympoſio verſeris, ab oratione cave deſiſtas, & quandoque potueris, genua flecte; quando non potueris, mente Deum invoca. Quod ſi orationem operi præmiſeris, & ſurgens è lecto primorum motuum tuorum initia ab oratione duxeris, aditus peccato in animam non patebit. Conſonat Chryſoſtomus dicens: [c] Accedamus ad Deum, orantes omni tempore, quia nunquam contingit importunè accedere. Eum quippe, qui cupit largiri ſemper opportunè oramus. Sicut enim reſpirare importunum omnino nunquam eſt; ita etiam non quidem petere, ſed non petere potius importunum eſt. Sicut enim reſpiratione hac jugiter indigemus, ita etiam eo, quod à Deo præſtatur, auxilio. Idem Chryſoſtomus (d) alibi explicans Apoſtoli ſententiam dicentis: Omnia in gloriam Dei facite, varios proponit modos Deum glorificandi in omni actione & omiſſione, ſcalamque nobis de ſingulis creaturis faciendi, qua ad Deum aſcendamus. De qua re cum prolixum habuerit*

b Rom. 1. homil. de orando Deum. c Homil. 24. in Matt. d Orat. Kalendis habita.

sermonem, sic concludit: Si voluerimus, per omnem vitam hanc spirituales mercaturas faciemus, & ex omni re lucrum capiemus. Sive ergo precemur, sive jejunemus, sive accusemus, sive condonemus, sive laudemus, sive vituperemus, sive ingrediamur, sive exeamus, sive vendamus, sive emamus, sive taceamus, sive disputemus, sive aliud quid faciamus, omnia referamus ad Deum. Hæc ille docens quomodo ex omnire motus anagogici elici possint, quibus ad Deum assurgamus. Similia tradit Magnus Basilius. [e] *Accumbens mensæ, ora; esitans panem; largitori gratiam rependito; bibis vinum; memento ejus qui illud tibi dedit ad letitiam & infirmitatum solamen; tunicam indueris, gratias agito benigno datori; suspicis in cælum, & siderum pulchritudinem intueris, procide Deo, & cole eum, qui omnia hæc in sapientia creavit.* Omitto reliqua. Nam ut alterius Basili Seleuciæ [f] Episcopi verba usurpem: *Cum Deus res creatas in morem scale adaptaverit, per eas sui amantibus ascensum ad se extruxit.*

III. Quicquid igitur occurrit in creaturis ad laudem reducere oportet Creatoris, ut piè admonet Seraphicus Bonaventura. (g) *Cum videris aliquos, inquit, in praelatione temporali, vel in dignitate constitutos, cogitabis hoc esse factum ad divinam magnificentiam ostendendam, & sic in eis Dei potentiam collaudabis. Cum autem videris alios scientiæ insistentes, & non solum Creatoris, sed etiam creaturarum occultißima inquirentes, & quemlibet versiculum curiosius ordinantes, hoc esse factum ad manifestandam divinam sapientiam non ignores, & sic in eis Dei sapientiam commendabis. Cum verò videris alios temporalibus negotiis insistentes, in eis divinam laudabis providentiam per tales quiescentibus providentem. Si aliquos videris cæteros judicantes, divinum judicium time: Si pœnas inferentes, divinam justitiam cogita: si rigidos, divinæ justitiæ expavesce rigorem: si reprehensores, & causarum discussores, futuri*

e Homil. in S. Julit. Mart. f. Orat. i. g. In Stimulo amoris c. 10.

judicii recordare. Si verò videris prelatos circa punitionem malorum remissos, in eis divinam misericordiam commendabis. Si videris aliquos insistere operibus charitatis & pietatis, in ipsis laudabis divinam bonitatem, & suam clementiam infinitam se breviter ad omnia diffundentem. Si calorem habueris, recoga erga nos Dei Patris nimiam charitatem, qua suum filium voluit incarnari, & pro nobis omnibus crucifigi. Si frigus habueris, ab omni aestu miseria refrigerium anhelabis: & sic per singula discurrendo omnia potes & debes reducere in laudem & magnificentiam Creatoris. Hoc sancti viri documento quasi acuto ferro medulla spiritus eruitur ex omnibus rebus, quæ sensibus percipiuntur. In promptu enim est juxta Apostolum, (h) Omni utenti ratione, invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspicere. Quod si accesserit moralis intelligentia rerum omnium, quæ præ manibus versantur, jam ingens sylva unicuique aperitur quamplurimos affectus erga Deum ex qualibet re eliciendi. Hanc autem intelligentiam curioso Lectori suppeditabunt ex antiquis Patribus Clemens Alexandrinus, Origenes, Gregorius Magnus, Rupertus Abbas, Bernardus, Eucherius, & alii: ex recentioribus sanctus Pagnicus in Isagoge ad mysticos Scripturæ sensus, Joannes à S. Geminiano in Summa de exemplis & similitudinibus, Hieronymus Lauretus in Sylva Allegoriarum, Petrus Berchorius in Reductorio, & Repertorio morali, & omnes ferè Interpretes sacre Scripturæ.

I V. Philo (i) disertissimus Judæorum scalas ad Deum esse creata omnia asseverat. Via enim patet nobis, ut dixi, ab his quæ videmus & contrectamus, ad Opificem Deum, quem non videmus. Nemo est, si internas aures admovere voluerit, qui vocem naturæ non audiat ingenti clamore conditorem suum prædicantis: Cælum, mare, terra, & omnia quæ in eis sunt, ait S. Prosper, (k) consono speciei suæ, ordinationisque concentu gloriam Dei pro-

h Rom. 1. 20. i Lib. de præmiis, k Lib. 2. de vocat. Gentium.

testantur, & predicatione perpetua maiestatem sui loquuntur auctoris. Magnus est liber creaturarum, in quo non solum vir incomparabilis Antonius Abbas, ut de eo Athanasius (l) refert, sed etiam mundi sapientes studuerunt. Trismegistus dixit mundum esse librum Divinitatis, & speculum divinorum, in quo Deus seipsum clarè expressit. Orpheus in hymnis mundum esse ait musicam admirabilem, quæ prædicat, & laudat Deum: quod etiam noster hymnographus cecinit dicens; (m) *Cœli enarrant gloriam Dei.* Sunt Creaturæ nutus, quibus Deus se nobis manifestat, ex sententia Augustini, (n) & Gregorii Papæ: (o) Sunt venæ divini susurri, ut idem Gregorius (p) testatur. Sunt choreæ, quas mater natura Numini statuit, ut canit Synesius. [q] Sunt fontes divini amoris, ut docet Angelicus Doctor. [r] Nulli ergo dubium, quin facillimè possit, quicumque huic studio animum applicaverit, ex aspectu cujuslibet creaturæ in Deum assurgere, & piis affectibus ad Creatorem aspirare. Præxim hujus exercitii mox tradam, si prius monuero fuisse quemdam virum sanctum, qui omnia quæcumque audiebat, & videbat, ad Christi passionem referebat. Si clamor occurreret, aut tumultus, vel ictus malleorum: Si scalas aspiceret, aut ligna, aut lanceas, aut clavos, aut aliud quidpiam, ex omnibus occasionem captabat Christi passionem grato animo recolendi. Poterit autem hujusmodi exercitatio ad totam Domini vitam extendi, adhibitis Aspirationibus, quæ superiori capite descriptæ sunt.

CAP. XIX. *Diarium, & Sylvula Aspirationum pro omni actione diei, & pro qualibet occasione.*

EX uberrima messe spicilegium faciam, cuncta enim percurrere ex quibus elici Aspirationes possunt immensi voluminis foret; sed sicut scriptum est: [a] *Da*

l In vita S. Antonii. m Psalm. 18. 1. n Lib: 2. de lib. arbit. c. 17. o Moral. lib. 26. c. 8. p Ibid. lib. 5. c. 20. q Hymno. 3. r Opusculo 61. & Prov. 9. 9.

occasionem sapienti, & addetur ei sapientia. Primum autem præcipuas diei actiones, & exercitia proponam; tum pleraque alia, quæ frequentius occurrere solent, ut in quolibet actu, & occasione piorum affectuum sylva semper in promptu habeatur.

Cum quis noctu expergiscitur.

1. **D**eus propitius esto mihi peccatori: educ me de tenebris & umbra mortis, & dic de tenebris lucem splendescere.
2. Voca me, Domine, in admirabile lumen tuum; & illumina tenebras meas, tu lux filiorum lucis, tu dies qui nescis occasum.
3. Tuere me, Domine, ne tenebricosa peccati caligine involvar: eripe me ab omni inquinamento carnis & spiritus.
4. Fiat mihi nox ista illuminatio mea in delitiis meis, quoniam memor fui nocte nominis tui Domine.
5. In lectulo meo quasiivi per noctem quem diligit anima mea. Doce me, Domine quærere te, & ostende te quærenti.
6. Anima mea desideravit te in nocte, sed spiritus meo in præcordiis meis; de mane vigilabo ad te, splendor paternæ gloriæ.
7. Nox est, & alta rerum quies, ac profundum silentium. Amemus Deum nostrum, anima: nam amor secretum optat.
8. Ardeant tibi & luceant, Deus meus, sidera tua, & tot accende rædas amoris in corde meo, quot in cælo splendent stellæ.
9. O si animus ad amoris lucernam vigil hæreret, dum somnum corpus capit, itaut dicere possem cum sponsa, Ego dormio, & cor meum vigilat! Da mihi, Domine, cum necessaria somni quiete perpetuam amoris vigilantiam.
10. Gratias ago tibi, Deus meus, quia dum nox in suo

cursum medium iter haberet, omnipotens sermo tuus è regalibus sedibus venit, ut eos illuminaret, qui sedebant in tenebris, & umbra mortis.

Mane cum surgis.

1. **B**enedicta sit sancta Trinitas, atque indivisa Unitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus, confitebimur ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.

2. In nomine Domini nostri Jesu Christi crucifixiurgo; ipse, qui me redemit, me custodiat, protegat, atque defendat ab omni malo hodie, semper, & in hora mortis meæ.

3. Credo tibi, Domine mi, in te spero, ac toto corde te diligo: ex te enim, & in te, ac pro te sunt omnia, Deus meus, & omnia.

4. Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo: Sitivit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea.

5. Pater sancte, in unione amoris dilectissimi Filii tui commendo tibi hodie spiritum meum.

6. Offero tibi cor meum, & oro te, ut omnis cogitatio, locutio, & operatio, ac voluntas mea secundum beneplacitum tuum hodie dirigatur.

7. Laudo, glorifico, & saluto cor tuum, dulcissime Jesu Christe, gratias agens pro fidei custodia, qua me hac nocte protexisti: & quia laudes pro me, & gratiarum actiones, atque omnia, quæ ego debeo Deo Patri incessanter persolvis.

8. Commendo, Domine, divinæ sapientiæ tuæ visum meum interiorem, & externum, ut lumen cognitionis mihi largiaris, quo voluntatem tuam agnoscere valeam, visumque cohibeam ab omni vano & illicito objecto.

9. Commendo auditum meum misericordiæ tuæ, ut ab auditione mala me protegas, & intellectum tribuas ad omnia, quæ hodie auditurus sum.

10. Commendo benignitati tuæ os meum & vocem, ut gustum divini spiritus infundas mihi, & ab omni lapsu linguæ me custodias.

11. Commendo pietati tuæ manus meas : ut opera mea tuis apponas operibus , & in eis omnia mea sanctifices , & perficias , & ab omni pravo opere me retrahas.

12. Commendo cor meum divino amorì tuo , ut illud cordi tuo unias , tuoque amore ita succendas , ut nunquam deinceps de re aliqua terrena delectetur.

Dum indueris.

1. **E**Xue me, Domine, veterem hominem cum actibus suis, & indue me novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis.

2. Indue, Domine, animam meam cyclade auro texta, vesteque nuptiali charitatis, quæ operiat multitudinem peccatorum meorum; & immensis monilibus virtutum exorna me.

3. Largire quæso animæ meæ vestes & ornamenta, quæ eam maximè deceant, ne deformitas mea appareat coram te, & Sanctis Angelis tuis.

4. Præcinge lumbos meos, purissime Jesu, cingulo castitatis & pudiciæ, ut viam mandatorum tuorum expeditè currere possim.

5. Fac, pie Domine, mecum quod solent mundi proceres; vestes patientiæ & humilitatis, quæ tibi regnanti in gloria non sunt amplius necessariae, largire mihi pauperculo servo tuo, qui eis maximè indigeo.

6. Te sic præcipiente, Deus meus, corpus terrenum terrenis vestibus induo: non propter ornatum & superbiam; sed propter necessarium operimentum, & ut ex habitu status meus discernatur.

7. Dum ego corpori suas vestes tribuo, tu Deus indue animam veste innocentiae, ut habitus ejus laudabilis appareat coram te.

Cum

Cum manus abluis.

1. **D**A virtutem, Domine, manibus meis ad abster-
gendam omnem maculam, ut sine pollutione men-
tis & corporis valeam tibi servire.

2. Amplius lava me, Domine, ab iniquitate mea, &
à peccato meo munda me.

3. Domine Jesu, qui lavisti nos à peccatis nostris in
sanguine tuo, lava omnes animæ meæ sordes, & super
nivem dealbabor.

In ortu Solis.

1. **E**Xorere, exorere Sol justitiæ, & illustra splendo-
ribus tuis animam meam.

2. Emitte lucem tuam, & veritatem tuam: ipsa me
deduxerunt, & adduxerunt in montem sanctum tuum,
& in tabernacula tua.

3. O lux, quæ illuminas omnia, absorbe me in chari-
tatis abyssum, ut videam semper te in te, & me in te,
& cuncta sub te: nam sine te omnia mihi sunt tenebræ,
& nox obscura.

4. O sol animæ meæ, Deus meus, quam amabilis est
pulchritudo tua! Amo te lumen æternum, & ardentius
amare desidero.

Ante Divinum Officium.

1. **V**Ocabis me, Domine, & ego respondebo tibi,
operi manuum tuarum porriges dexteram.

2. Domine in unione illius intentionis, qua ipse in
terris laudes Deo Patri persolvisti, hoc tibi officium per-
solvere intendo.

3. Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra
me sunt, nomini sancto ejus.

4. Ergone ranuncula vilis de cœno iniquitatum egressa
coram Domino majestatis perstrepere audebo? Et quis
sum ego pulvis & cinis, ut loquar ad Dominum meum?

C. Bona Opusc. Spirit.

Ll

5. Introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo. In conspectu Angelorum psallam tibi.

6. Confiteantur tibi, Domine, omnia opera tua, & Sancti tui benedicant tibi. Psallite Domino Sancti ejus, & confitemini memoriæ sanctitatis ejus.

7. Summè desidero laudare te, Domine Deus meus, & sic honorem afferre tibi, quoniam tu dixisti, Sacrificium laudis honorificabit me.

8. Accipe laudationem meam, Domine, vitulos labiorum meorum, & quia vir pollutus labiis ego sum, sanctifica me, & mitte Angelum tuum, qui calculo ignito emundet os meum, & faciat me dignum laudibus tuis.

9. Illumina intellectum meum, Domine, ut corde percipiam quod ore pronuncio: transforma in te sensus & cogitationes meas, ut nihil præter te cogitem: affectus purifica, & voluntatem inflamma, ut te solum amem, & desiderem.

10. Te laudare volo bone Jesu; tu supple pro me, quicquid minus est in me.

Post Officium.

1. **G**Ratias tibi ago, Domine Deus, quod meas indignas orationes audire dignatus sis, & de manu mea laudum tuarum sacrificium suscipere.

2. Unde mihi hoc, ut invenirem gratiam ante oculos tuos, Domine mi, qui consolatus es me, & fiduciam præbuiisti orandi te?

3. Dimitte, Domine, secundum magnitudinem misericordiæ tuæ quicquid in tuo servitio scienter, vel ignoranter peccavi; & admitti jubeas ante conspectum majestatis tuæ deprecationem servi tui.

4. Recordare fragilitatis meæ, & ignoscens distractionibus meis, miserere mei Deus, & omnium, pro quibus oravi.

5. Suscipe, benignissime Jesu, obsequium servitutis meae in piissimum cor tuum, & illud tuis, atque Sanctorum precibus adjungens purifica, supple, perfice, & offer Deo Patri ad tuam, & Sanctorum gloriam, ad meam, & omnium salutem.

Ante Missam, vel Communionem.

1. **D**omine Jesu, in memoriam tuae passionis & mortis offero tibi hujus Missae, & omnium Missarum, quae in toto mundo celebrantur, hostiam immaculatam sacrosancti corporis, & sanguinis tui.

2. Suscipe me, Domine, cum oblatione hujus hostiae immaculae in laudem gloriam, & beneplacitum tuum in unione illius oblationis, qua temetipsum in ara crucis obtulisti.

3. Memoriam fecisti mirabilium tuorum, dulcissime Deus animae meae, & in escam unam omnes amoris vires contraxisti. Utinam hic cibus me transformet in te, & lapideum pectus meum igne tui amoris accendat, & disrumpat.

4. Veni, Domine, & noli tardare; reple bonis tuis esurientem animam meam, & calice suavitatis tuae inebria sitientem.

5. Melior est panis tuus, quam omnes delitiae mundi, quas ideo respuo & abominor: & calix tuus inebrians quam praeclarus est!

6. Panis dulcissime sana palatum cordis mei, ut sentiam suavitatem amoris tui. Sana me ab omni languore, ut nullam praeter te amem pulchritudinem.

7. Ignis qui semper lucet, amor qui semper ardes, illumina & accende me, ut citra condemnationem assistam metuendo altari tuo.

8. Ne proijcias me a facie tua cum divinissimis donis tuis venientem ad te: neque me adveseris propter nimiam indignitatem meam.

9. Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum.

rum, ita desiderat anima mea ad te Domine Jesu, Saluator meus.

10. Manna suavissimum, omnem habens saporis suavitatem pro cuiusque desiderio, recrea hodie, ac suaviter affice aridum palatum animæ meæ.

11. Veni, obsecro, æterna sapientia, tam potenter hodie in animam meam, ut cunctos profliges hostes meos, cuncta vitia consumas, cuncta peccata remittas.

12. Ignem venisti mittere in terram, benignissime Jesu, accende illum in me, & eventila gratiâ tuâ, ut semper crescat.

Ad elevationem Hostiæ & Calicis.

1. **P**roteCTOR noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.

2. Amo te, & adoro toto corde & affectu. Lava me in tuo sanguine, & da mihi pati pro amore tuo.

3. Tu Rex gloriæ Christe: tu Patris sempiternus es Filius.

4. Amantissime Jesu, per effusionem sanguinis tui fac ut mundo mortuus tibi soli vivam, à meipso penitus deficiens.

Post Missam, vel Communionem.

1. **G**ratias ago tibi, Domine Jesu, quia me vilissimum peccatorem admittere dignatus es ad vivificum tuæ mensæ convivium. Ignosce vilitati meæ, & fac me hominem secundum cor tuum.

2. Saucia, Domine, cor meum vulneribus tuis, mentem meam inebria sanguine tuo, ut quocumque me veritam semper te videam crucifixum, & quicquid aspexero tuo sanguine tinctum appareat mihi.

3. Sanctifica, Domine, animam meam, & benedictionem tuam in ea relinque. Ingredere cubiculum cor dei mei, & illud posside in sempiternum.

4. Respice in me, Pater æterne, quia Unigenitus

Filius tuus intra viscera mea clamat ad te.

5. Penetrèt amor tuus , clementissime Jesu , intima mea , & omnem alium amorem expellat.

6. Transforma me totum in te , ut omnis substantia mea pereat in te , nec me ampliùs inveniam nisi in te.

7. Recedo modicum à te , sed non sine te , Domine mi , consolatio mea , & omne bonum meum. Da mihi vivere semper in te , & tibi jugiter adhærere.

Ante mensam , & dum reficeris.

1. **D**A mihi , Domine , operari non cibum qui perit , sed qui permanet in vitam æternam.

2. Ecce , Domine , ad mensam accedo , da mihi congruam servare moderationem , ne ex indiscreta parsimonia deficiat corpus ; aut ex nimietate gravetur & inflescat.

3. O quanti pauperes fame pereunt ! mihi autem nihil deest. Gratias ago tibi Deus , qui pascis me à juventute mea , & usque nunc.

4. Quàm suavis es , Domine , animæ quærenti te ! Utinam nihil sapiat , nihil dulcescat mihi , nisi tu. Tu cibus meus , tu potus suavissimus , tu omnis delectatio mea.

5. O si deterior ferculorum pars mihi semper contingeret , sicut decet me ! Indignus enim sum rationalis creaturæ cibus , & pane filiorum , quia jumentis insipientibus similis factus sum propter innumerabilia & execranda peccata mea.

6. Fac me semper , Domine , esurire & sitire justitiam. Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum , quoniam apud te est fons vitæ.

7. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ! super mel ori meo.

8. Dederunt in escam meam fel , & in siti mea potaverunt me acero.

9. Præsta mihi , Domine , ut sicut corpus terreno ci-

Ll iij

bo, ita cœlesti alimonia mentem reficiam,

Post mensam.

1. **G**Loria tibi Domine, qui me cibo ac potu necessario refecisti: fac me semper abundare in omni opere bono.

2. Singulas buccellas, & guttas quas sumpsi offero tibi in laudem æternam; in unione illius amoris, quo tu Deus meus pro me factus homo cibum & potum sumpisti in terris ad honorem Patris tui.

3. Parce mihi, Domine, quia temperantiæ limites transgressus sum: da ut deinceps omnem concupiscentiam superem, & omnia gulæ irritamenta.

Ante quodlibet opus.

1. **D**omine Jesu, da ut peragam opus istud ad gloriam tuam, & salutem meam, sicut tibi placitum est.

2. Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, ut mecum sit, mecum laboret, ut sciam quid acceptum sit coram te omni tempore.

3. Da mihi, Domine, spiritum discretionis, ut vera à falsis discernere queam; ut sciam eligere bonum, & reprobare malum.

4. Fac ut optimum finem semper intendam, & omnia prævideam quæ accidere mihi possunt.

5. Adjuva, dirige, & conforta me, ut secundum te, tecum, & propter te hoc opus perficiam, quia sine te nihil sum, nihil possum.

Opere peracto.

1. **D**omine Jesu hoc opus, quod peregi commendo mellifluo cordi tuo emendandum ac perficiendum: tibi que illud offero in unione operum tuorum.

2. Domine, si quid unquam tibi gratum feci ex gratia tua, id omne approbo & ratifico, id renovo & confirmo.

3. Quicquid neglexi offerre tibi ex actionibus meis, id hoc momento quantum possum compenso, & tibi omnia propter te offero omnium Angelorum, & Sanctorum affectu.

Cum è domo, vel cella egrederis.

1. **V**ias tuas, Domine, demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Perfice gressus meos in semitis tuis, ut non moveantur vestigia mea.

2. O quanti sunt infirmi & claudi, quibus ambulare concessum non est! Gratias tibi ago, Domine, quia corpus integrum dedisti mihi, & me hactenus incolumem conservasti.

3. Sequar te, Domine, quocumque ieris, quia verba vitæ æternæ tu habes.

Cum regrederis.

1. **A**perite mihi portas justitiæ, & ingressus in eas confitebor Domino. Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam.

2. Hæc requies mea in seculum seculi, hîc habitabo, quoniam elegi eam.

3. Elegi abjectus esse in domo Dei mei, magis quam habitare in tabernaculis peccatorum.

Ad sonitum Horologii.

1. **B**enedicta sit illa hora, qua Dominus noster Jesus Christus incarnari voluit & pati pro nobis.

2. Respice in me, Domine, & miserere mei præsertim in hora mortis meæ: & fac me talem in hac hora, qualem me desideras in æternitate.

3. O Deus infinitè amabilis, quam parum hætepus dilexi te! Dixi, nunc cœpi. Da quod jubes, & jube quod vis.

4. Quàm pœnitet me temporis, cujus inutiliter jacturam feci! Utinam illud possem revocare, ut in rebus tibi placitis totum infunderem.

Ll iij

5. Ecce lapsa est hora, Deus meus, & nullum in me sentio amoris incrementum. Utinam geminatis ignibus hanc jacturam resarciam.

6. Quanta est misericordia tua, Domine, quia me usque ad hanc horam tolerasti! Gratias ago, & doleo, quod tam ingratus fuerim.

7. Offero tibi, æterne Pater, quicquid dixero, fecero, cogitavero hac hora. Utinam eam utiliter transigam ad majorem tui gloriam.

In dolore & quacumque tribulatione.

1. **F** Asciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Auge, Domine, dolores, auge afflictiones; sed auge etiam patientiam. Hic ure, hic seca, ut in æternum parcas.

2. Recordare, Domine, fragilitatis meæ, & dic Angelo percutienti, Cesser jam in manus tua. Veruntamen non mea, sed tua voluntas fiat.

3. Tu es refugium meum, Jesu crucifixe, in tribulatione quæ circumdedit me: exultatio mea, erue me à circumdantibus me.

4. Si vis, Domine, omnia mala pœnæ libenter patiar pro te, sine ulla consolatione. Omnia volo, nihil volo.

5. Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me. Propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam.

6. Gratias ago tibi Deus, quia voluntas tua in me adimpletur, qua voluisti ab æterno, ut hæc mihi evenirent. Offero ea tibi ad gloriam tuam, in unione passionis Christi.

7. Tuus sum ego, Domine, tu scis quid mihi expediat. Offero me tibi in omne beneplacitum tuum.

8. Gratias tibi ago, quia nos etiam invitos rectè fingis, & per externum hominem internum purgas.

9. O Amor, ea intentione, qua pœnam istam de corde Dei mihi attulisti, tibi committo; ut eam in summa gratitudine ibidem reconfignes.

10. Tibi, Domine, hæc omnia patior. Sit nomen tuum benedictum in secula, qui voluisti hanc tribulationem venire super me. Sicut placuit tibi, ita factum est.

In prospero successu.

1. **N**on nobis Domine, non nobis; sed nomini tuo da gloriam. Fallax est honor mundi, fallaces hujus vitæ consolationes: Satiabor cum apparuerit gloria tua.

2. Valdè quidem me consolatur res ista, Domine Jesu; eam tamen nolo nisi à te, in te, & propter te, paratus ea carere, quoties volueris.

3. Nolo, Domine, hîc consolari & felix esse; sed afflige me in præsentî, ut misericordiam in fine consequi valeam.

4. Benedictus es, Domine, qui adjuvisti me, & consolatus es me; cum mihi minimo, & infelici nulla debeatur consolatio, nulla prosperitas.

5. Refulge cordi meo, veritas summa, ut mihi ipsi vilescam, ac omni humana consolatione me indignum existimen.

In omni tentatione.

1. **S**alvator mundi salva nos, qui per crucem & sanguinem tuum redemisti nos, auxiliare nobis, te deprecamur Deus noster.

2. Confige timore tuo carnes meas, à judiciis enim tuis timui.

3. Tu Domine, qui ad exercitium facis ut sentiam, adjuva me, ne consentiam.

4. Excita Domine potentiam tuam & veni, & exurge in adiutorium mihi.

5. Da mihi, Domine, patientiam & pacem, ne perdam coronam in cælo. Tu enim dixisti: In patientia vestra possidebitis animas vestras.

6. Inclina cor meum in testimonia tua, & esto mihi turris fortitudinis à facie inimici.

7. Tu scis, Domine, quàm libenter puram animam tibi exhiberem: sed quia immundum vas habeo, plenum tentationibus; ipsum tibi offero quale est. Munda illud sanctissimo sanguine tuo, ut divini influxus capax efficiatur, tibi que in gratia acceptum fiat.

Cum te allici sentis ad complacentiam ex pulchritudine, vel alia perfectione creaturarum.

1. **E**cce isti sunt rivuli, Domine Deus meus, qui ex te vero & increato fonte omnium bonorum dimanant: hæ sunt guttæ inexhausti maris tuæ ineffabilis bonitatis.

2. Averte oculos meos, ne videant vanitatem, ne per fenestras oculorum intret mors in animam meam.

3. Resisto, Domine, seductionibus oculorum, ne implicentur pedes mei, quibus ingredior viam tuam: & erigo ad te invisibiles oculos, ut evellas de laqueo pedes meos.

4. Multa fecisti tu Domine Deus meus mirabilia tua, sed tu omnium pulcherrimus & perfectissimus es. Quando veniet dies, ut in te solo delecter?

5. Quàm callidè hic lates absconditus, maledicte serpens, ut me tuo veneno inficias! Benedicta sit bonitas Dei in æternum, qui mihi hostem hic latentem, & animæ meæ dolosè insidiantem tam benignè detexit.

In transitu ante Ecclesiam, & in ejus ingressu.

1. **E**Rgone putandum est, quòd verè Deus habitet super terram? Si cælum & cæli cælorum te capere non possunt, quantò minus hæc domus?

2. Tu Domine, qui pollicitus es, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi, exaudi orationem servorum tuorum orantium in templo isto.

3. Domine in multitudine misericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo ad templum sanctum tuum, & confitebor nomini tuo.

4. Omnes Sancti & Sanctæ Dei, quorum reliquiæ, & imagines hîc sunt, saluto & veneror vos, intercedite pro me.

5. Salvete Christi fideles animæ, quæ hîc & ubique requiescitis; requiem æternam vobis donet, qui pro vobis passus est.

Ante Crucifixum.

1. **D**omine Jesu Christe per illam amaritudinem, quam sustinuisti propter me in cruce, maximè in illa hora, quando anima tua egressa est de corpore tuo, miserere animæ meæ in egressu suo.

2. Suscipe me, Domine, in ulnas tuas, quas in cruce expandisti, protege me ab hoste maligno, & fac me participem crucis tuæ.

3. Adoramus te Christe, & benedicimus tibi, quia per crucem tuam redemisti mundum.

Cum aridus es.

Pater cœlestis pro frigida & misera cordis mei ariditate offero tibi fervida desideria, & ardentissimum amorem dilectissimi filii tui, beatæ Virginis, & omnium electorum tuorum.

Cum loquendum est.

Jesu fili Dei, qui coram Judice tacuisti, tene linguam meam, donec cogitem qualiter & quid loquar. Pone, Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labiis meis.

Ante studium.

Domine Jesu, æterna sapientia, purga animam meam igne amoris tui, illumina intellectum, memoriam confirma, ut bonas literas discam, quibus te unum sapiam & diligam; quia extra te quisquis sapit, desipit.

Cum audis Confessiones.

AD singulos pœnitentes hac oratiuncula uti poteris.
Sana, Domine, per me hanc animam in omne peccatum lapsuram sine te. En pretium sanguinis tui, sponsa tua ab hoste vulnerata. Doce me, ut prudenter cœcam, & ægram ad te adducam, pro tua unius gloria. Angele sancte, adjuva me.

In aspectu horti amœni.

EXorna, dilecte mi, virtutum floribus animam meam, Utinam in me floreat lilium castitatis, humilitatis viola, rosa charitatis.

In aspectu pulchræ domus.

QUàm dilecta tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini. Melior est dies una in atris tuis super millia. Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te.

Dum grata qualibet, & pulchra vides.

ECce tu pulcher es, dilecte mi, ecce tu pulcher es, fons pulchritudinis, exorna splendore gratiæ animam meam quoniam denigrata est super carbones facies mea, propter multitudinem iniquitatum mearum. Ne finas me donis tuis abuti contra te.

In aspectu rei deformis.

FActi sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt: tolle à me Domine peccati deformitatem.

Cum pluit.

IRriga, Domine, arentem animam meam, ut fructum boni operis reddat temporibus suis.

Cum sudum est.

Dissipa, Domine, à corde meo nubeculas terrenorum affectuum, & lucis tuæ radiis illustra animam meam. Refulge super me sol justitiæ, & splendoribus Sanctorum illumina cor meum.

Cum oculis occurrunt vana.

Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Averte oculos meos, ne videant vanitatem in via tua vivifica me,

Cum vaniloquia auribus insonant.

NArraverunt mihi iniqui fabulationes, sed non ut lex tua.

Cum occurrit peccandi occasio.

Qui elongant se à te, Domine, peribunt: perdidisti omnes, qui fornicantur abs te. Mihi autem adherere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam.

Ad nomen, Iesus.

UTinam potestatem haberem cælum & terram, & infernum cum omni creatura tibi dulcissimo, & fidelissimo amatori inclinandi, ac subjiciendi.

In aspectu arborum.

LAudate Dominum ligna fructifera. & omnes cedri. Ah bone Jesu, quàm adhuc imperfectè tibi servio, & tamen plantatus sum secus decursus aquarum gratiæ tuæ! Adjuva me, ut fructum afferam in patientia.

In aspectu volucrum.

Benedicite omnes volucres cæli Domino. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requies-

cam ? Eleva me, Domine, à terra, ut alis amoris ad te volem.

In aspectu Bestiarum.

Bestiarum & universa pecora laudate nomen Domini. Da mihi, Domine, cognoscere dignitatem meam, ne fiam sicut equus & mulus, quibus non est intellectus.

In aspectu ignis.

Ignem venisti mittere in terram, Deus meus, & suades mihi, ut emam à te aurum ignitum: accende tu illum in me, ut liquefam amore tuo.

In aspectu aquæ.

Anima mea sicut terra sine aqua tibi, sitit ad te fontem vivum. Irriga me, & potum da mihi in lacrimis in mensura.

In aspectu Cæli.

OMagna domus Dei, quam vilis mihi fuisti ! Pœnitent me Domine, da mihi constantiam in servitio tuo, Cæli Cœlorum laudate Deum. Quando aperiemini mihi, ut inveniam eum, quem diligit anima mea ?

In alia quacumque occasione.

Nihil prorsus homini occurrit, ex quo non possit varias ad Deum aspirandi occasiones elicere, quicumque studet Christianæ perfectioni. Nam ut superscriptis orationunculis, & exercitiis alia quædam in exemplum adjiciam; si tibi occurrat aliquis infidelis, orabis pro illo, & actum fidei elicies. Si cæcus, claudus, vel aliqua ægitudine affectus; eorum misereberis, & Deo gratias ages, qui membra integra tibi, corpusque validum dedit. Transiens Xenodochia, ora Dominum, ut det omnibus patientiam, & consolationem. Cum legis, audis, aut vides aliquid ad laudem Dei pertinenens; gaude multo magis,

quàm si laudes tuas audires. Cùm videris aliquem peccantem, vel blasphemantem audieris, statim in spiritu contristare, & Deum pro illo precare. Si angit te desiderium placendi hominibus, cogita quod qui hominibus placent Christi servi non sunt; & opus Deo soli placere. Cùm recordaris alicujus peccati, elice actum contritionis. Si musicam, & concentum audis, ora cum Cæcilia ut fiat cor tuum immaculatum, Deoque psalle in cithara cordis, & ad gaudia Angelorum suspira. Si mundi pompam vides, & hominum superbiam, eam detestare, & dic: Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Ex aspectu Judicum, Principum, & Prælatorum, timorem concipe divinæ justitiæ, & ora pro illis, actumque elice obedientiæ. In introitu alicujus oppidi vel civitatis, Angelos & Sanctos tutelares, quorumque imagines & reliquiæ ibi sunt, venerare, & ora pro habitantibus. Ad imaginem quoque Angelorum & Sanctorum actum dulciæ exerce, & opem eorum efflagita. Cùm se offert imago Evangelistarum, vel Doctorum scribentium, ora & dic: *Scribite me sancti Dei in libro afflictorum, quia affligi semper desidero propter Deum: Scribite me cum Sanctis Martyribus: Scribite me in corde Iesu, & in corde Mariæ, ut nunquam obliviscantur animæ meæ.* Si apparet arcus cœlestis benedic eum qui fecit illum, & ora pro pace. Si terram excoli cernis, considera qua diligentia agrum animæ tuæ colere debes, & roga pro fructibus terræ. Si bene operantes conspicias, congaude, & opta fieri eorum particeps, & ora pro tua & ipsorum perseverantia. Plura suggerent usus & unctio.

Cùm vespere accenduntur lucernæ.

1. **T**ua nos, Domine, veritas semper illuminet, & ab omni pravitate defendat.
2. Domine, apud quem nihil est obscurum, nihil tenebrorum, emitte lucem tuam cordibus nostris, ut in via tua ambulantes nihil patiamur erroris.
3. Te lucem veram & lucis auctorem de precor, ut di-

gneris à me tenebras depellere vitiorum, & clarificare me luce virtutum.

4. Veni cœlestis amor, & fulgidissima facie tua discute noctem ignorantiae meae.

5. O amor, decus & lux virtutum omnium, explica pompam radiorum tuorum in domo cordis mei, ut in lumine tuo te videam lumen æternum.

Ante somnum.

1. **F** Ac me, Jesu dulcissime, super pectus tuum requiescere: da mihi trahere anhelitum de mellifluo corde tuo: influat spiritus tuus suavissimus in animam meam, quicquam absorbeat, & inseparabiliter sibi uniat.

2. Tu, quæso, mecum maneat, mecumque dormias hac nocte, ut dormiente corpore mens semper ad te vigilet, & te præsentem videat.

3. Deus creator corporis mei & animæ, respice me misericordia tua, ne tenebricosa peccati caligine involvar.

4. Modera somnum meum, Deus meus, quem summi præcepisti ad corporis alleviationem; pervigiles concede cogitationes, & mentem sobriam, ne me gravis opprimat sopor.

5. Peto, Domine, & desidero, ut singulæ respirationes meae hac nocte laudem & honorem tibi exhibeant.

6. In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me Domine Deus veritatis.

7. Veni, Divine Amor, & tu mihi somnia dispone, ut in tuum amorem tanquam in somnum suum incumbat cor meum, & in te solo requiescam nunc, & in æternum. Amen.

CAP. XX. *De Amore Dei. Quid sit Amor. Ejus origo, prerogativa, & proprietates. Amoris Philosophia à quibus discenda. Possesse Deum facilius amari, quàm cognosci.*

1. **I** Am quod initio pollicitus fueram pro virium tenuitate, ingenii captu executus sum: nunc consentaneum

neum arbitror nonnulla de divino amore veluti corollarium appingere huic libello; via enim mystica, cuius semita, sicut haftenus docui, brevi compendio perducunt ad Deum, ab amore principium sumit, & finem habet in amore. Est autem Amor complacentia boni, sive propensio appetitus in bonum. Est primus motus voluntatis, omnium reliquorum affectuum principium & radix, omnibus ad omnia ingenuus, ut Platonius Phædrus [a] ait. Est vehemens, & bene ordinata voluntas, ut docet Guillelmus Abbas. (b) Est vis animæ naturali quodam pondere ferens eam in finem suum; juxta illud: [c] *Amor meus, pondus meum, illo feror quocumque feror.* Est connexio & vinculum, quo rerum universitas ineffabili amicitia, & insolubili unione copulatur, ut ex hymnis Hierothei magnus Dionysius Areopagita (d) commemorat. Est circulus sempiternus sine & principio carens, propter bonum, ex bono, in bonum, & ad bonum indeclinabili conversione circumiens, in eodem, & secundum idem & procedens semper & manens & remans. Quicquid in sacris literis, quicquid in libris Sanctorum continetur aut amor est, aut pertinet ad amorem.

II. Si ejus originem quæris, non te ad Symposium Platonis, non ad doctas Poëtarum fabulas mittam: firmiorem enim doctrinam ab eo habemus, qui dixit: [e] *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* In ipso puro & summo bono ab æterno Amor fuit quasi ignis semper ardens, omnia accendens, & in se transmutans. Ex eo enim quod Deus suam infinitam pulchritudinem, & excellentiam intuetur, oritur in ipso infinitum amoris incendium, quo Pater seipsum & Filium à se genitum diligit: rursumque Filius eandem in Patrem reciprocatur dilectionem, qua tantum illum amat, quantum amari dignus est, hoc est infinites infinitè. Hic autem mutuus amor Spiritus Sanctus est, æternus, immen-

a Plato in phædro. b Ab S. theodorici l. de amore c. 7. c August. lib. 13. Confess. cap. 9. d De divin. nominib. cap. 4. e Ioan. 4. 16.

ius, Patri & Filio coequalis, à Deo prodiens, in Deo manens: à quo, sicut radius à Sole, omnis amor dimanat, propter bonitatem suam infinitam extendens se, & descendens ad creaturas pro cuiusque captu & meritis; & omnia denuò ad se reducens: quia ut à Deo exivimus omnes, & venimus in mundum, ita mundum iterum relinquere debemus, & ad Deum redire. Nulla vox est, quæ Amoris dignitatem non dicam explicare, sed nec leviter adumbrare valeat. Nam Amor increatus ipse Deus est, ineffabilis, incomprehensibilis, cuius magnitudinis non est finis. Amor autem creatus donum Dei est altissimum, nobilissimum, inenarrabile, termino carens, ac modo, quia, ut ait mellifluus Bernardus, (f) *Modus diligendi Deum est diligere sine modo.*

III. Quòd si libeat ejus effectus intueri, ut saltem ex illis quanta sit ejus vis & potentia dignoscamus, jam Propheticum torrentem ingredimur, qui pertransiri non potest. Cancellarius Parisiensis (g) ex Cantico amoris quinquaginta ejus descripsit proprietates eroticè, & divinè; sed hanc lucubrationem amoris sagitta vulneratus corporali morte conclusit, ut in patria amantium disceret, quam imperfectè in via de Amore scripsisset. Et quomodo ausum ego in amore rudis & inexpertus ejus prærogativas enarrare? Quomodo, inquit Richardus, (h) *de amore loquetur homo, qui non amat, qui vim non sentit amoris? De aliis nempe copiosa in libris occurrit materia, hujus verò aut tota intus est, aut nusquam est.* Dicam tamen balbutiendo nonnulla, quæ in eximiis amatoribus ipse amor operatur. Amor participatio Dei est, in ipsius pulchritudine & bonitate tanquam in sua causa conquiescens, Deum movet, ut descendat ad creaturas, quia summè sui diffusivus est: tum vicissim creaturas sursum trahit ad pulchrum & bonum. Simplex est, & multiplex, æqualis & inæqualis: actus enim Dei simplicissimus est, quamvis ad infinita se extendat. Amantes Deo assimilant, ipsique jungit inse-

f Init. lib. de diligendo Deum. g Joan. Gers. sup. Cantic. h De grad. charit. c. 1.

parabiliter, & admirabili quadam Apotheosi divinæ naturæ consortes efficit; quia sibi similes semper quærit, aut efficit, & qui amat manet in Deo, & Deus in eo. Terrenum & falsum amorem dixit Plato, esse animi ardorem in proprio corpore mortui, in alieno viventis; quem effectum operari in anima divinum amorem testatur Dionysius dicens, (i) Amantes sui juris non esse, quia Amor ecstasim facit. Ad ipsum omnia præcepta, omnes leges, omnia consilia reducuntur: neque musicam solum docet, ut quidam (k) asserit, sed omnium artium, omnium scientiarum, omnium virtutum actor, magister, principium, & finis est. Urit, & refrigerat; exaltat & humiliat; vulnerat, & sanat; occidit, & vivificat. Leges præscribit amantibus ipse legis expers: modum rebus statuit modi nescius; finis est omnium fine carens: omnia rapit neminem spolians: omnibus dominatur cunctis subiectus: semper quiescit nunquam otiosus. Non deficit in adversis, quia non vincitur: injurias non rependit, quia non sentit: morte non terretur, quia fortior illa est. Nullam quærit sui causam, non fructum, non mercedem, seipso contentus. Amat qui verè amat, quia amat: amat ut amet, & ad suum recurrrens principium semper ex eo sumit, unde jugiter amet. Virtutes omnes nihil aliud esse, quam ordinem amoris asseruit Augustinus: nam si amor desit, quid est spes, quid fides, quid religio, quid fortitudo? Tabescunt omnia instar cadaveris, quæ hoc igne non animantur. Si habuero prophetiam & omnem fidem, & tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

IV. Quid ergo amore jucundius, quid securius, quid nobilius? Quanta ejus dignitas, & sublimitas; quot tituli, & excellentiæ? Dicant qui experti sunt quid sit amorem incomparabilem esse, insuperabilem, superfervidum, semper mobilem, incessabilem, activum, zelotem, officiosum, omnipotentem. Dicant quæ sint ejus causæ,

i. De divin. nomin. k. Plutarch. in Opusculis.

quæ natura, quis ordo, qui effectus, quæ exercitia, qui gradus, quæ leges, quod initium, qui progressus, quis finis, quæ perfectio. Ego enim conscius infirmitatis meæ & imperitiæ, tantæ rei majestatem & violare timeo, & assequi despondeo. Legendi sunt eximii viri Bernardus, & Richardus, ille in tractatu de diligendo Deo, hic de gradibus charitatis. Legendus Harphius in fine suæ mysticæ Theologiæ. Addo recentiores, Didacum Stellam, Jacobum Salianum, Antonium Gaudier, Laurentium Parisiensem Capucinum, Ludovicum Granatensem, Christophorum Fonsecam, Joannem Calaguritanum Carmelitam, & alios, qui de arte amandi Deum, & de amore Dei doctissima nobis scripta reliquerunt. Addo singulariter nominandum Franciscum Salesium Episcopum Genevensen omnino encomio superiorem, cujus libri duodecim de hac re omne ferunt punctum miscentes utile dulci. Nec desunt ex sequiori sexu in amoris philosophia supra communem captum excellentissima Gertrudis, Theresia, Magdalena de Pæctiis, tres Catharinæ, Senensis, Genuensis, & Bononiensis, & aliæ; ex quibus plenior de Amore cognitio petenda est.

5. Discet autem amare Deum, qui frequenter ad eum aspiraverit. His enim piis affectibus ignis amoris accenditur, nutritur & in magnum crescit incendium. Dictum est supra, viam scholasticam longam & difficilem esse, mysticam verò brevem & facilem: quia nimirum multò facilius est Deum amare, quàm cognoscere. *Facilius*, ait Richardus, (1) *ad Deum patet ingressus piè pulsantibus, quam subtiliter perscrutantibus. Pulsat autem qui amat, qui orat, & pulsanti aperitur.* Cui consonans Angelicus Doctor [m] apertè fatetur Deum in hac vita plus amari, quàm cognosci: quia plus requiritur ad perfectionem cognitionis, quàm ad perfectionem amoris. Ad hanc enim sufficit, quòd res ametur, prout in se apprehenditur: ad illam verò necesse est sigillatim cognoscere quicquid est in re, partes nimirum, virtutes & proprietates. Probatu

1 Luc. c. 3. m Thom. 1. 2. q. 27. art. 2. ad 2.

hoc exemplo scientiarum, quas aliqui amant ob confusam & imperfectam, quam de eis habent cognitionem; & hoc amore ad eas perfectè discendas incitantur. Eidem sententiæ subscribunt Abbas Vercellensis, & alii Mystici, quos refert & sequitur Seraphicus Bonaventura. (n) Nec obstat illud Augustini, (o) incognita non amari, quia non amat voluntas omnino incognitum; imò ut ait Gregorius, [p] *Amor ipse notitia est.* Et sic debet intelligi commune illud Mysticorum dictum; *Voluntas intrat, ubi intellectus foris stat*: quia amor mensuram cognitionis excedit, & ex tenuissima, atquè obscurissima cognitione ingens amoris flamma accenditur in voluntate, quæ ideò penetrare dicitur suo acumine, quo non intrat intellectus. Non disputo, an possit Deus de potentia absoluta efficere, ut voluntas amet nulla prorsus cognitione præcedente: hoc enim controversum est, nec desunt qui partem affirmativam tenent: (q) sed dico de lege saltem ordinaria non magis posse hominem incognitum amare, quàm pingere super inane. Talis quippe est natura voluntatis, ut aliqua semper cognitione indigeat, quæ faciem illi præferat, & ostendat quid appetendum. Ex his autem colligi potest quanta sit mortalium infania. (r) Amare Deum, dum sumus in corpore, plus possumus, quàm vel eloqui, vel cognoscere. Amando plus proficimus, minus laboramus, illi magis obsequimur. Malumus tamen semper quærendo per cognitionem nunquam invenire quod quærimus, quàm amando possidere. Bona quidem est scientia, sed multò melior dilectio: utilis cognitio, sed utilior amor. Scientia sine charitate inflat, & nihil prodest; amor verò sine scientia sufficit ad salutem. Potest homo scientiam habere sine amore; at verò qui amat, quamvis scientiis careat humanitus acquisitis, plura tamen discet, quàm doceat humana sapientia, quia illum intus magistrum ha-

* Itin. 5. xter. dist. 5. 6. De Trin. l. 8. c. 4. & l. 10. c. 2. p. Homil. 27. in Evang. q. Valudanus, Ocham. Thomas de Argentina, & alii citati à Sandeo lib. 2. myst. Theol. ubi hanc quæst. diffusè tractat. comment. 6. exercitat. 25. usque ad 30. Vide etiam Alvarez tom. 3. de Orat. lib. 4. c. 8. r. picus Mirand. lib. de En te & Vno c. 5.

ber, quid docet hominem scientiam. Optimè Rogerius vir extaticus ex ordine Minorum, apud Alvarum Pelagium: *Quid, inquit [s] putas erit, si in intimo tuo intimus sit Deus? A quantis tenebris ad quantas duceris claritates per spiritum ejus? Si illas, quæ in intimis illis sive internis secretis sunt, nosse intimas contemplationes, si illas lucidas illuminationes, si illos fervidos splendores, si illos simplices radios, si illos puros fulgores, si illos vivificos ardores, si illos pacificos sapes, si illos delitiosos, imo delitiosissimos dulcores, si res incognitas & innominabiles, res tamen experimentales perfectè possideres. Ah homo, si hæc experimento nosse, puta quia, ut ego, tenebras ferres graviter vitæ tuæ. Quando autem erit? Putasne videbo? Quando, quando, quando? Omnia in mora: nimium flenda hæc dilatio. Ah, ah, ah? Quid tibi sum ego, aut quid tu mihi, Deus meus? sed quid non mihi es? Hæc verba silentiū sunt, nec extra silentiū & Deum inveniri possunt, quia alibi non sunt. Vis hæc sentire? Attende quoniam nullus sic intrat, nisi prius excesserit; nec deficit, nisi prius introierit; nec transit, nisi prius defecerit; nec apprehendit, nisi prius transierit; nec transformatur, nisi prius apprehenderit; nec intuetur, nisi transformatio præcesserit; nec sic in illum amorem movetur, nisi qui intus & valde intus fuerit; nec in beato illo silentio quietatur, nisi qui illum beatum amorem noverit. Hæc Rogerius, Beatus vir, qui sic sentit, sic amat, sic afficitur. Verè dici potest de divina dilectione, quod olim de Sapientia; *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa*, quia amor omniū bonorum fons est & origo. Quis igitur me separabit ab amore? Tribulatio, angustia, fames, nuditas, periculum, gladius, persecutio? Dicam audacter cum Apostolo (1) me certum esse, certam scilicet in Domino spem habere, quod nulla creatura poterit me separare à charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro, cui cum Patre & Spiritu Sancto honor est, & gloria in cælo & in terra, nunc & semper & in secula seculorum. Amen.*

Finis Vie Compendii ad Deum.

DE
SACRIFICIO
MISSÆ
TRACTATUS ASCETICUS.

DE
SACRIFICIO
MISSAE
TRACTATUS AESTIVUS

A D
SACERDOTES
DE VSV ET SCOPO
HVIVS LIBELLI
PRÆMONITIO.

PAVCIS te in hoc vestibulo sistam, quisquis es Christi Sacerdos, qui hanc meam lucubrationem evolvere dignaberis, ut in ea edenda propositum meum, ejusque scopum & usum noscas. Cum primum Sacerdotio initiatus fui, illud protinus animo versare coepi, quam ardua res esset suscepto ministerio ritè fungi, & ipsum Dei Filium pro meis & aliorum peccatis incruento sacrificio quotidie immolare. Actus igitur conscientia stimulis, sanctorum Patrum, & recentiorum ferè omnium, qui de Missa sanctè celebranda aliquid ediderunt, scripta percurrrens, plura ex illis documenta excerpsti, quibus in unum congestis, paucisque de meo additis, hoc Opusculum composui, quod amicis impellentibus multos post annos publici juris facio. Et primo quidem de ipso Sacrificio, ejusque valore & fructibus quædam generaliter præmitto. Secundo de his ago, quæ ad ritè & pie celebrandum Sacerdoti necessaria sunt. Tertiò de antecedentibus Missæ celebrationem, & de proxima ad eam preparatione. Quartò de ipsa celebratione. Demùm de his, quæ sacro absoluto facienda sunt.

Inserui aliquot orationes & exercitia pro me, meique similibus adhuc in limine perfectionis hærentibus, quibus si quis assueverit, à distractionibus præservari, Deique amore succendifacilè poterit. Alios autem, qui in altiori gradu sunt

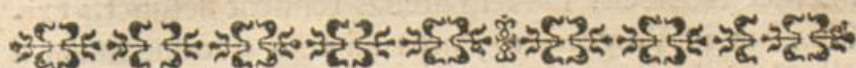

constituti, sublimiores exercitationes Spiritus sancti unctio docebit.

Porro hæc exercitia non eo consilio descripta sunt, ut singulis diebus à Sacerdote rem divinam acturo peragantur: sed legendus aliquoties libellus est, donec documenta in eo tradita bene animo percipiantur, & voluntas piis affectibus imbuetur: tum ea quisque seliget, quibus se magis affici senserit; & quoties celebrare voluerit, aliqua ex illis pro suo arbitrio, & devotione assumet.

Terret quosdam prolixitas, sed inexpertos, qui tandem usu & exercitatione edocti, quæ prius ardua & operosa putabant, expeditissima esse, minimique negotii experiuntur. Velocius enim mens operatur quam lingua; & quæ non nisi longo sermone explicari possunt, unico mentis actu concipiuntur. Plura docebit usus, Deo iuvante, cujus gratia ut mihi & omnibus, qui hoc meo labore uti voluerint, uberrimè aspiret, enixè deprecor; sed mihi præcipuè, ne fortè cum aliis predicaverim, ipse reprobus efficiar.

DE
SACRIFICIO MISSÆ;
TRACTATUS ASCETICUS.
CAP. I.

Quædam præmittuntur de ipso Missæ Sacrificio.

§. I. Quale Sacrificium sit Missa.

UAMVIS in lege veteri plura fuerint sacrificia, in nova tamen unicum est, quod omnium legalium hostiarum differentiam tantò perfectius complectitur, quantò excellentior, Deoque acceptabilior est victima, quæ in eo immolatur. Est igitur Missa sacrificium latreuticum, sive honorarium oblatum Deo ad summum & supremum cultum atque honorem ipsi exhibendum, tanquam primo principio & ultimo fini nostro, in protestationem infinitæ ejus excellentiæ, dominii, & majestatis; nostræque ab eo dependentiæ, servitutis, & subjectionis. Est Eucharisticum in gratiarum actionem pro omnibus beneficiis naturæ, gratiæ & gloriæ collatis & conferendis ab ipso Deo, ut summo benefactore. Est Propitiatorium & satisfactorium pro peccatis & pœnis debitis, applicat enim omnibus, pro quibus offertur, vim & virtutem sacrificii crucis; imò est idem sacrificium quoad substantiam, eadem hostia, idem principalis offerens, licet diverso modo offeratur. Ideò vero propitiatorium dicitur, quia hac oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ peccatoribus non ponentibus obicem concedit: Pœnas item peccatis debitas relaxat, quia per ipsum applicatur sacrificium Christi, qui pro peccatis totius mundi

in cruce satisfecit. Easdem pœnas remittit defunctis existentibus in Purgatorio, quia ad eum quoque finem à Christo institutum est; ut constat ex potestate, quæ confertur Sacerdotibus in ordinatione, offerendi pro vivis & defunctis: nec potest hoc effectu carere, quia ex parte ipsorum nullus obex esse potest. Porro in illis, pro quibus tantum offertur, sive vivis, sive defunctis, tanta erit pœnæ remissio, quantam Christus ex sua misericordia taxavit. Licet enim res, quæ offertur sit infiniti valoris, nostra tamen oblatio non nisi finitum habet effectum, ut communiter docent Theologi. In iis verò qui simul etiam offerunt, augetur pro cuiusque affectu & devotione. Denique quia Christus non solum nobis remissionem peccatorum, sed alia quæcunque beneficia promeruit, idcirco hoc sacrificium est etiam omnium bonorum impetratorium, spiritualium quidem primò & per se, temporalium verò secundariò, & quatenus ad spiritualia conducunt. Sed quia ex se vim habet dumtaxat impetrandi in genere, ut aliquid determinatum impetretur, debet ad illud offerentis intentio specialiter applicari. Ad impetrandum autem pro Ecclesia, semper intervenit ejusdem Ecclesiæ intentio, præsertim quoad ea quæ in orationibus Missæ à Deo petuntur: nam ipsa quoque Ecclesia est offerens in persona sui Ministri.

§. II. *De his qui offerunt hoc Sacrificium.*

Primum & præcipuum inter offerentes locum obtinet Christus, qui solus potuit acceptabile sacrificium offerre Patri, quod quia quotidie offert per Sacerdotes ministros suos, idè dicitur sacerdotium habere sempiternum, sicut scriptum est; *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Non solum autem ex eo est offerens quod illud instituerit, quodque ei vim totam ex meritis suis contulerit; sed ex eo præcipue quod sacerdos in persona ejus, & tanquam Minister ac legatus ipsum repræsentans sacrificat, ut constat ex verbis

consecrationis, non enim dicit, Hoc est corpus, vel Hic est sanguis Christi; sed, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Christus igitur, simul cum sacerdote idem sacrificium Deo Patri pro hominibus offert: & ex ejus persona, cujus purissima sanctitas & dignitas infinita est, semper hoc sacrificium mundum est & gratum Deo, quamvis à Ministro peccatore offeratur.

Alter offerens est ipsa Catholica Ecclesia, cujus sacerdos Minister est, & in ea omnes fideles non excommunicati, qui etiam aliqua ratione sunt offerentes per sacerdotem non tanquam per Ministrum, sed tanquam per Legatum seu mediatorem. Nam sicut tota Respublica dicitur agere quicquid ejus nomine Legatus suus agit: sic omnes Catholici dicuntur sacrificare, quia ipsorum nomine in persona totius Ecclesiæ sacerdos sacrificat. Non tamen omnes eodem modo: sed quidam habitualiter tantum, illi nimirum qui nec adsunt sacrificio, nec cogitant de illo; quia tamen uniti sunt toti Ecclesiæ per charitatem, censentur habitualiter idem facere quod illa facit. Alii causaliter, jubendo & curando ut quis sacrificet, quod maximè contingit in dantibus ad hoc eleemosinam. Alii demum actualiter, qui sacrificio actu intersunt.

Tertius offerens & proprius minister hujus sacrificii est sacerdos legitimè ordinatus, cujus tam firma & immobilis potestas est, ut etiam in hæresim lapsus, suspensus, depositus, degradatus, sive excommunicatus, validè hoc sacramentum conficiat & offerat, licet illicitè, dummodò legitimam materiam & formam adhibeat. Nec valor sacrificii minuitur, etsi sacerdos pessimus, aut ab Ecclesia præcisus sit: non enim fructus ex qualitate Ministri, sed ex Christi institutione dependet.

§. III. De vi effectiva hujus Sacrificii.

DUplex spectari potest in hoc sacrificio vis effectiva. Una quam dicunt Theologi ex opere operato, independentè à merito & dignitate Ministri: altera quam

vocant ex opere operantis, dependenter nimirum ab ipso operante, ejusque merito & bonitate, atque ab ipso pretium, & virtutem accipiens. Primum effectum ex opere operato plures Theologi docent, nec sacerdotem percipere ut offerens est, nec fideles quatenus sunt offerentes, sed quatenus pro ipsis offertur: hunc enim effectum sacrificium istud non habet nisi pro iis pro quibus est institutum, & eo modo quo institutum fuit: est autem institutum ut pro hominibus offeratur, & ut illis dumtaxat prosit, pro quibus offertur: cumque sit applicativum virtutis sacrificii Crucis, non causat nisi in subjecto, cui talis virtus applicatur; id autem fit ab offerente, qui determinat oblationem pro tali persona. Constans semper fuit Catholicorum sententia habere hoc infallibiles & determinatos effectus ex opere operato, nisi ille pro quo offertur obicem ponat, remissionem videlicet aliqujus pœnæ peccatis jam remissis debitæ, vel donum aliqujus gratiæ prævenientis ad obtinendam commissorum remissionem. Quod verò attinet ad vim impetrativam eam non esse infallibilem quotidiana probamus experientia, non enim omnia quæ petimus, & propter quæ sacrificium offertur, semper impetramus. Provenit hoc ex natura impetrationis, quæ requirit libertatem in dante, adeò ut possit pro suo arbitrio negare vel concedere quæ petuntur. Petimus enim proposito aliquo motivo, quo putamus posse Deum moveri ad aliquid faciendum, sed ex eo non arctatur, vel propter pactum vel propter institutionem ad concedendum. Deinde non impetramus, nisi voluntas nostra, respectu rei, quam petimus, sit conformis voluntati Christi, quæ cum nobis ignota sit, ei non possumus nos conformare. Certum nihilominus est non carere sacrificium hoc effectu, quia tamen id præcisè Deus non concedat quod postulamus, aliud tamen tribuit, quod hic & nunc magis judicat expedire.

Quo ad alterum effectum ex opere operantis, duo sunt capita, ex quibus augeri potest. Primum est bonitas

& dignitas operantis procedens ex habitu gratiæ sanctificantis & virtutum, quæ gratiæ annexæ sunt : nam quò sanctior est sacerdos & gravior Deo, eò magis acceptabiles erunt ejus preces, & oblationes. Secundum est actualis devotio, qua sacrificium offertur : nam quò major illa est, eò amplius ipsum prodest. Sicut enim alia opera bona à justo facta eò magis sunt meritoria & impetratoria, plusque valent ad satisfactionem & remissionem pœnæ, quo perfectiùs & ferventiùs fiunt : ita hoc sacrificium sive spectetur ut est sacrificium, sive ut est sacramentum, quò ferventiùs peragitur & suscipitur ; eò magis augetur meritum, magisque prodest pro se offerentibus & suscipientibus, & illis pro quibus offertur. Ideò satagere debet sacerdos, ut sit Deo valdè gratus, & continua virtutum heroicarum exercitatione crescat apud illum in gratia & sanctitate, semperque celebret cum ingenti fervore & devotione : sic enim fiet, ut tam ipse quam alii pro quibus offert, plures & efficaciores sacrificii effectus ex opere operantis consequantur.

§. IV. *De valore, & fructibus Sacrificii.*

Quamvis nonnulli ex Theologis existimarint hoc sacrificium ex opere operato valorem sive efficaciam intensivè infinitam habere, eò quod sit idem quoad substantiam cum sacrificio crucis, resque oblata, corpus scilicet & sanguis Christi, sit infiniti pretii, & ipse Christus principalis offerens sit persona infinita ; certior tamen & communior sententia est, non nisi finiti valoris esse. Potissima hujus Assertionis ratio ex Christi Domini voluntate desumitur, qui noluit hoc sacrificium ordinare ad fructum intensivè infinitum conferendum : sicut de facto rebelles Angeli non sunt redempti, quia Christus merita suæ passionis noluit illis applicare. Alia ratio est, quia ad infinitam sacrificii efficaciam : præter hostiæ & principalis offerentis infinitatem, requiritur etiam ejus infinitas à quo immediatè offertur. Cum igitur sacerdos imme-

diatus offerens sit finitæ dignitatis, valor etiam sacrificii quoad actuale influxum & efficientiam finitus erit, quia actio illa à supposito finito immediatè producit: & in hoc differt à sacrificio crucis sacrificium nostrum, quia illud fuit immediatè à supposito infinito, ideoque fuit actio secundum esse morale infinita, & Deo Patri infinitè grata. Favet huic doctrinæ communis fidelium sensus, qui plura pro se & suis sacrificia offerri curant, quod certè non facerent, si infinitam in singulis efficaciam agnoscerent. Possent etiam sacerdotes unico sacrificio sexcentis obligationibus satisfacere, quod Ecclesiastica verant decrta. Frustra pro uno defuncto tot multiplicarentur sacrificia, quia unum sufficiens esset ad omnes animas liberandas. Missa denique cujuslibet sacerdotis sacrificium Christi in cruce æquaret, quod ideo unicum fuit, quia valoris infiniti. Neque considerandum est id quod in sacrificio continetur tanquam ens quoddam naturale agens secundum summum gradum virtutis suæ, sed ut ens liberum, cujus operatio tantam habet efficaciam, quantam habere vult ipsum agens principale Christus Redemptor noster, qui hoc incruentò sacrificio vult nobis applicari finitum tantum & limitatum fructum suæ passionis. Habet igitur sacrificium efficaciam finitam in ordine ad omnes suos effectus, excepta vi impetrativa, quam ideo infinitam esse omnes fatentur, quia non consistit in aliquo quod producat à sacrificio, sed in excellentia & intrinseca dignitate ipsius, quatenus objectivè movet Deum ad id quod petitur concedendum, quamvis semper non concedat, nisi cum judicat salutis nostræ expedire ut concedatur.

Si verò loquamur de infinitate extensiva, an scilicet sacrificium pro multis oblatum æquè singulis prosit, sicut uni prodesset, si pro eo tantummodo offerretur, gravis quæstio est præmissa distinctione fructuum Missæ diffinienda. Est igitur triplex portio valoris Missæ, seu triplex fructus, generalis, specialis & medius. Primus pertinet ad omnes

omnes fideles; secundus est proprius celebrantis, tertius subest dispositioni sacerdotis, ut applicet cui voluerit. Primus ex eo provenit quod generaliter pro omnibus fidelibus vivis & defunctis offertur, est enim idem quoad substantiam cum sacrificio crucis, quod pro omnibus oblatum est, & ex canone constat debere sacerdotem pro omnibus applicare, pro Papa, pro Episcopo, pro Rege, totaque Ecclesia militante & purgante, & non potest non applicare, cum sit ab ipsa Ecclesia ad hoc specialiter deputatus. Quocirca hic fructus ad omnes fideles extenditur, qui ab Ecclesiae unitate non sunt præcisi, & non ponunt obicem, & sic potest esse quodammodo extensivè infinitus, omnesque & singuli, si per ipsos non steterit, integrum fructum percipere possunt, ac si unus tantum esset. An autem hic fructus non solum impetrationem, sed etiam satisfactionem includat, controversum est. Secundus in hoc fundatur, quia sacerdos offert etiam pro se ipso, *Offero*, inquit, *pro innumerabilibus peccatis, & offensionibus, & negligentis meis*. Debet enim, ut ait Apostolus, *quemadmodum pro populo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis*. Provenit autem sacerdoti fructus, quatenus ab ipso ut publico ministro offertur; & idè non est alteri applicabilis: nam dum offert pro se illis verbis, *pro peccatis & offensionibus meis*, eo ipso sibi applicat, sibi verò applicatum non est alteri applicabile. Tertius colligitur ex natura sacrificii, quod ita institutum est ut pro hominibus offeratur, ac propterea illis prodesse debet, pro quibus offertur. De hoc fructu medio communis sententia est non esse infinitum extensivè, sed eo magis in singulis minui, quo magis extenditur. Debet autem sacerdos hunc fructum illi applicare, pro quo specialiter celebrare tenetur ratione beneficii, elemosinæ, præcepti superioris, vel alio quocunque titulo; idque ante Missam, vel saltem in Missa ante consecrationem, nam si essentia Missæ in sola consecratione consisteret, ut plerique sentiunt, applicatio post illam facta ni-

C. Bona. Opusc. Spirit.

N n

hil valeret, sacrificio quoad substantiam jam consummato.

§. V. *Quæ praxis servanda in applicatione Missæ.*

Quia diximus sacrificii fructum debere à sacerdotibus applicari, operæ pretium erit ex communi & magis recepta Theologorum sententia praxim aliquam sive methodum hujus applicationis præscribere, quæ ipsis sacerdotibus usui sit, ne eos labi in re tanti momenti & muneri suo deesse contingat. Et primò quidem observandum est sacerdotem multiplici nomine hoc sacrificium offerre, nomine Christi primi & præcipui offerentis ex cujus meritis sacrificii valor emanat, & ex cujus voluntate maximè pendet ejusdem applicatio: nomine item Ecclesiæ, cui meritorum suorum & satisfactionum dispensationem Christus commisit: deinde nomine proprio, quatenus libera sua voluntate offert, sibi que aut aliis pro suo arbitrio applicat: nomine tandem aliorum fidelium, qui simul cum ipso, sive per ipsum interno affectu offerre dicuntur, illorum videlicet qui Missæ inserviunt & assistunt, vel pro ea celebranda eleemosinam largiti sunt. Porro Christus & Ecclesia sacrificii fructuum quoties offertur, participes esse volunt omnes fideles, dummodò capaces sint, & nullus in eis obex reperiatur: nec ulla requiritur ex parte sacerdotis celebrantis applicatio, ut communis hic fructus in omnes diffundatur. Omnium autem fructuum pars quædam notabilis, Christo sic volente & disponente, relicta est liberæ applicationi, & determinationi tam ipsius sacerdotis celebrantis tamquam Ministri & mysteriorum ejus dispensatoris, quàm aliorum simul cum eo offerentium, quod ex communi Ecclesiæ consensu morem fidelium approbantis, quo expetunt hoc sacrificium pro se peculiariter offerri, manifestum est: frustra enim id facerent, si omnis ejus fructus jam applicatus esset, nec ullus per sacerdotis intentionem applicandus superesset. Sacerdos verò in hujus sacrificii actione aliis cum

ipso offerentibus superior est, & ideo fructuum applicatio ab ejus intentione præcipue pendet, nam cum sit actus potestatis ordinis, ejus subjacet voluntati. Sed quanta & qualis sit portio fructus, quam Christus Dominus voluit sive generatim ad omnes fideles, sive speciatim ad hos vel illos secundum intentionem particularem sacerdotis celebrantis derivari, incertum omnino est: neque enim sacra Scriptura, nec Ecclesiæ traditio, nec concilia, aut Patres quidquam de hac re tradiderunt aut diffinierunt. Ideo satis est quod sacerdos tantum de fructu sacrificii juxta devotionem, sive obligationem suam his aut illis applicare velit, quantum Christus Dominus ipsi applicandum concessit.

Observandum secundo quod ut sacerdos sacrificii fructum valide applicet, necessaria est ejus intentio, qualem requiri aiunt Theologi ut aliquod sacramentum valide conficiatur. Quapropter habitualis sufficiens non est; actualis optima atque laudabilis; sed non necessaria: sufficit enim virtualis, illa nimirum quæ ab actuali proveniens & non revocata, adhuc remanet secundum suam virtutem. Debet autem hæc intentio ipsam sacrificii actionem concomitari, & esse certa & determinata, nec effectum sacrificii suspensum relinquere, quia non potest à futura conditione pendere. Quod si sacerdos fructum sacrificii nemini applicet, vel ille pro quo offert ejus capax non est, aut eo non indiget, manet fructus in Thesauo Ecclesiæ. Unde intali casu optimum fore censent Theologi conditionatam habere voluntatem, & alium substituere, qui eo fructu potiatur. Optimum quoque aliquibus visum est, quod sacerdos, qui pro pluribus offerre intendit, eos specialiter & nominatim exprimat, non generaliter & in confuso, quia singulis minus prodesset; suum enim effectum producit, secundum modum quod applicatur, perfectior autem applicatio est, cum omnes sigillatim nominantur. Ad scrupulos denique evitandos, qui circa applicationem oriri possunt, debet sacerdos reiectis incertis

opinionibus, sacrificii fructus primò & principaliter illi applicare, pro quo celebrare tenetur ratione beneficii, eleemosinæ, promissionis, aut specialis obligationis. Tum sine ejus præjudicio & in quantum licitè potest, aliis item applicare poterit sibi charitate aut alia quavis ratione peculiariter conjunctis, seu commendatis, suam intentionem intentioni Christi summi sacerdotis perfectè conformando, & submittendo: sic enim poterit tuta conscientia ex infinito & nunquam exhauriendo thesauro meritorum & satisfactionum Christi, cujus dispensator est constitutus, partem aliquam in plures derivare, quæ ex summa & ineffabili Dei misericordia non nisi uberissima sperari potest.

CAP. II.

De requisitis in Sacerdote ad ritè & piè celebrandum.

§. I. De puritate vitæ.

QUod olim David de templi ædificatione, id sibi sacerdos de divini sacrificii oblatione, & sumptione dictum putet: *Opus grande est, neque enim homini preparatur habitatio, sed Deo.* Ad Deum igitur accessurus, ut ipsius Dei unigenitum Filium incruentè sacrificet, cum timore & tremore tantum opus aggrediatur, probetque seipsum, & præviis dispositionibus præparet ad uberimos sacrificii fructus percipiendos. Sunt autem tres præcipuæ dispositiones, quæ in sacerdote requiruntur: Puritas vitæ, Rectitudo intentionis, & actualis Devotio. Puritas vitæ in duobus consistit: Primum ut sit mundus ab omni peccato non solum mortali, sed etiam veniali delibato & scienter admissò, atque ab omni affectu erga ipsa peccata venialia. Levissima siquidem peccata omnino vitare nequimus; at ipsorum affectum penitus ex animo evelere & possumus & debemus, adeo ut nulli voluntate & affectu inhæreamus. Alterum ut conetur omni studio

esse purus & sanctus & ornatus omni virtute, sibi que propterea illud peculiariter dictum existimet, *Qui iustus est iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc.* Rectè Chrysostomus, *Quo non oportet esse puriorem tali fruente sacrificio? quo solari radio non splendidiorem manum carne n hanc dividente? os quod igne spirituali repletur? linguam qua tremendo nimis sanguine rubescit? Cogita quali sis insignitus honore, quali mensa fruaris: quod Angeli videntes horrescunt, neque liberè audent intneri propter emicantem inde splendorem, hoc nos pascimur, huic nos unimur, & facti sumus unum Christi corpus & una caro.* Docet S. Thomas proprium effectum hujus sacramenti esse hominem in Deum transformare, & ipsi per amorem assimilare. Qua ergò fide debet esse imbutus, qua spe roboratus, qua succensus charitate, qua præditus innocentia, qui talem victimam quotidie immolat, Deumque suscipit, & in ipsum mysticè transformatur? Quod si dispositio, ut aiunt Philosophi, ejusdem rationis esse debet cum forma ad quam disponit: divina procul dubio dispositio necessaria erit, ut recipiatur cibus divinus; vita sic instituta, ut divina sit & superhumana, & mundanæ atque carnali prorsus opposita. Qui sic vivit, secedit à creaturis, & soli Deo adhæret: solus Deus in intellectu ejus est, solus in voluntate, solus in colloquiis, solus in operibus. Nihil in illo quod sapiat mundum, quod carnem redoleat & sensum: seipsum odio habet, corpus suum jugi mortificatione crucifigit, divitias spernit, honores fugit, amat nesciri & pro nihilo reputari. Discutiat ergo vitam suam sacerdos, & si talem nequaquam esse, sed adhuc terrenam deprehenderit, in divinam transferre satagat sedula virtutum exercitatione. Hic etiam pertinet externa corporis & vestium mundities, gravitas & maturitas, quæ Presbyterum hoc est senio rem debeat; talisque compositio totius hominis, ut omnes ex solo ipsius aspectu ædificentur.

§. II. De rectitudine intentionis.

Secunda sacerdotis dispositio ad celebrandum est rectitudo intentionis, virtutis enim laudem vel vitii notam à fine, quem intendimus, actiones nostræ fortiuntur. Intentio autem ut recta sit, non solum excludit omnem finem malum, & alienum ab ipsa sacrificii institutione, sed etiam vetat ad ipsum accedere ex sola consuetudine sine actualitanti mysterii consideratione, & prævia præparatione. Sacerdos itaque celebraturus diligenter attendat quo fine moveatur, an propter damnabile lucrum, aut aliquod temporale motivum, non cælestem panem, sed terrenum quærens; non animæ salutem, sed corporis emolumentum: ne sacrificio pro mundi vita instituto in sui perniciem abutatur. Finem sibi præfigat excelsum, cælestem, supernaturalem, qui Dei gloriam respiciat, propriam salutem & perfectionem, ac proximi utilitatem. Huc dirigat suam intentionem, ut per hanc victimam salutarem purgetur à peccatis, à languoribus animæ curetur, & ab ingruentibus malis protegatur: ut ab aliquarentatione, & adversitate eripiatur: ut aliquod beneficium impetret, & de perceptis gratias agat: ut virtutes, augmentum gratiæ, & donum perseverantiæ obtineat: ut pro variis proximorum necessitatibus, & pro requie defunctorum Deum interpellet; & universam Ecclesiam ei commendet: ut cultum patriæ Deo exhibeat, sanctisque honorem & venerationem: ut Christi passionem & mortem commemoret, sicut ipse præcepit dicens, *Hoc facite in mei commemorationem*: ut emendatus ab omni inquinamento carnis & spiritus seipsum Deo jungat, & inseparabiliter uniat, cum ipso consummatus in unum. Ex his & aliis hujusmodi motivis intentionem ante Missam dirigere oportet juxta formulam infra tradendam. Non est autem hoc loco prætermittendum quosdam eximie sanctitatis & doctrinæ viros semper memores incertitudinis vitæ quotidie hac intentione corpus & sanguinem Christi

In Missæ sacrificio suscepisse, ut si eos contingeret ea die mori, Viaticum illis foret ad vitam æternam. Multum verò hoc proderit sacerdoti ad mortis & æternitatis memoriam sedulò renovandam.

§. III. De actuali devotione.

Tertia dispositio in actuali devotione consistit, quam ut in se excitet sacerdos, satagere debet primò, ut quicquid de hoc ineffabili mysterio, cælestiumque charismatum thesauris in eo reconditis sacro-sancta docet Ecclesia, firma fide apprehendat cum sublimissima eorundem æstimatione. Verbis enim consecrationis ab eo prolatis, panis in corpus, & vinum in sanguinem Christi transsubstantiatur, atque ibi adest sub specierum velamine illud purissimum Christi corpus, quod pro salute nostra cruci affixum fuit: adest sanguis, qui pro nobis effusus est: adest anima gloriosa, in qua sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei: adest Christus verus Deus & verus homo, mirabilis in maiestate sua, qui venturus est judicare vivos & mortuos & sæculum per ignem. Necessaria secundò est ad excitandam devotionem humilitas, quæ præ cæteris virtutibus in hujus sacramenti institutione maxime enituit. Christus enim cum in forma Dei esset exinanivit semetipsum, & sub exiguis speciebus panis & vini corpus suum & sanguinem atque Divinitatem conclusit, seipsum exponens sceleratorum hominum injuriis, qui pleni immunditiis ad ipsum accedere, eumque pollutis manibus contrectare præsumunt. Par igitur est sacerdotem tantam humilitatem imitari, & in suum nihilum resilire, ac nihil de se præsumere. Sola humilitas est, quæ dignè nos præparat ad tantum hospitem suscipiendum. Nulla nostra dispositio, nulla industria, nulla virtus; sed sola Dei gratia nos dignos reddit: quare nostram debemus indignitatem agnoscere, & soli divinæ misericordiæ inniti. Tertiò, quia Christus hujus mensæ delicias acerbissima sua passione nobis promeruit, sanctos sacerdotes legimus

ignem devotionis in se solitos succendere, jejniis, flagellationibus, ciliciis, & aliis hujusmodi cruciatibus; quos imitari & nos debemus, Agno pro nobis occiso nosmetipsos immolantes, silentio, solitudine, abstinencia, sensuum custodia, non omissis exterioribus castigationibus juxta cujusque vires & conditionem. Multum denique prodest ad devotionem ingens fames, fervens desiderium, atque ardentissimus amor hujus angelici panis, ad quem sumendum nos amantissimè invitat Dominus dicens: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Quod si desit hoc desiderium, illud saltem desiderare, & a Domino petere debemus ferventissimis amoris actibus; *desiderium enim pauperum exaudiet, & animam esurientem satiabit bonis.*

CAP. III.

Variae considerationes ante Missam.

§. I. *Quanta sit sacerdotum dignitas, & quanta debeat esse sanctitas.*

NULLA est inter homines dignitas, nulla excellentia, cui possit sacerdotalis sublimitas comparari. Omnium Principum fulgorem superat, omnium Regum potestatem excedit; illorum enim auctoritas circa temporalia & terrena versatur, sacerdotis autem potentia etiam ad æterna & cælestia extenditur, pro quibus comparandis omnes Principes & Reges ad sacerdotes confugere, opem eorum implorare, seque illis subicere non erubescunt. Ideò ab Apostolo dictus est sacerdos ab hominibus assumi, *ut offerat dona & sacrificia*; ac si super alios elevatus communem hominum conditionem antecellat, quasi mediator Dei & hominum *in his quæ sunt ad Deum* constitutus. A Malachia item propheta Angelis æquiparatur his verbis: *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirunt ex ore ejus, Angelus enim Domini exercituum est.*

Imò ex potestate quam habet absolvendi à peccatis, & conficiendi corpus & sanguinem Christi, etiam Angelis superior est; & ut ait Nazianzenus orat. 1. quædam illi divinitas inest, aliosque efficit Deos. Hæc te sedulò considerare oportet, quicumque es Christi sacerdos, ne ad te pertineat Psalmographi sententia dicentis; *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Nihil in te terrenum sit, nihil commune cum populo. Sit Angelica conversatio tua, vita divina, mores illibati. Quid turpius quàm honor sublimis, & vita deformis; sancta professio & illicita actio? Vide igitur quàm dignè actio respondeat nomini, mores dignitati. Quod si sacerdotes antiquæ legis jussit Deus sanctos esse, ut incensum & panes propositionis convenienter offerrent; quantò majorem sanctitatem inesse tibi oportet, qui filium Dei quotidie offers & suscipis? Et si solet corpus ciborum quibus nutritur qualitatibus imbui, æquum sanè est, ut Christi in Eucharistia existentis, quo singulis diebus vesceris, conditiones imiteris, & virtutes perfectè exprimas. Latet Christus sub exiguis speciebus, nec ullo se specioso indicio manifestat: tu quoque Dei dona absconde, & ama nesciri, ac pro nihilo reputari. Ille ibi manet peccatorum, infidelium; ac etiam bestiarum injuriis expositus: tu similiter cunctis subjectus esto, atque in omni contemptu & opprobrio patientiam serva. Ille omnes seipso pascit sine ulla personarum acceptione: & tu erga omnes liberalis esto, sitque sincerus in te animarum zelus sine ullo humano respectu. Ille divis speciebus nec læditur nec dividitur: tu etiam pacatum animum ac omnino imperturbabilem in omni difficultate conserva. Ille nullum detrectat locum, & in eo stat, in quo collocatur à quovis sacerdote quantumvis scelerato: tu pari ratione ad omnia loca & officia indifferens esto, nec ullum onus recuses quod tibi à superioribus imponatur. In hoc denique sacramento substantia panis & vini definit esse, & sola remanent accidentia: & tu eodem

modo in te debes annihilare omnem terrenam substantiam, omnes scilicet affectus inordinatos, gloriæ appetitum, prava desideria, dictamina hujus mundi, & quicquid perfectioni contrarium est.

§. II. *De excellentia hujus Sacrificii.*

CUm sacrificium sit primum Religionis munus, planè decebat ut Christiana Religio, qua nulla perfectior & sublimior esse potest, nobilissimum haberet sacrificium, cujus excellentia ex multis capitibus colligi potest. Primò ex eo quod in illo offertur, qui est Christus Dominus, verus Deus & verus homo: & quia nihil excelsius illo est, ideò ratione ipsius actio ipsa sacrificandi omnes humanas actiones excedit, etiam actus sanctorum in Cœlis Deum amantium. Cavendum ergò ne nostra irreverentia & indevotione tam magnæ rei oblationem de-honestemus. Et si Deus olim sacerdotibus præcepit, *Mundamini qui fertis vasa Domini*, quantò majori puritate nos enitere debemus, qui purissimum Christi corpus, & pretiosissimum sanguinem Deo offerimus? Secundò ex persona cui offertur, qui est solus Deus. Nulli enim Sanctorum, nec ipsi Beatæ Virgini offerri potest, sed ex ipsa intrinseca rei natura convenit soli Deo, quia per sacrificium testificamur Deum esse primum principium & ultimum finem nostrum, & supremum Dominum omnium rerum, cui in signum nostræ subjectionis aliquod sensibile offerimus ad significandum per rem sensibilem oblatam sacrificium internum, quo anima se offert Deo sicut principio suæ creationis, & sicut fini suæ beatificationis. Hoc autem nec ipse Deus per absolutam suam potentiam efficere potest, ut alicui creaturæ conveniat. Tertio, ex ipsa consecratione, qua panis & vinum in corpus & sanguinem Christi transsubstantiantur, manentibus accidentibus sine subjecto. Est autem hæc actio omnino supernaturalis, quæ nullo modo pendere potest ab aliqua potentia creata tanquam à causa principali, quia solus Deus efficit transsubstantiationem. Quarto, ex valore ip-

fius sacrificii, qui est infinitus sicut merita & passio Christi, ac proinde æquè placet Deo, ac mors ejus in cruce, licet effectus finitus sit. Quintò, ex fine propter quem cæteris omnibus abolitis institutum fuit, ut nimirum per ipsum Deo creatori nostro cultum patriæ tribuamus. nostramque servitutem & subjectionem humillimè testificemur: ut dignas ei gratias perpetuè agamus pro universis beneficiis ejus: ad auxilia divinæ gratiæ, ejusque protectionis, excitationis & directionis impetranda: ad obtinendam peccatorum veniam: ad iram Dei placandam, & imminentia flagella avertenda: ad succurrendum omnium vivorum & defunctorum necessitatibus; quæ sunt penè infinitæ. Porro ex his clarissimè constat nullam posse majorem in hac vita, aut præstabiliorem actionem à mortalibus exerceri, quam offerre Deo hoc sacrificium. Ideò nullus seu Rex, seu Pontifex esset, qui Sacerdotem celebrantem quacunque ex causa accersere, cœptumque sacrificium interrumpere auderet. Quia verò Sacerdos hoc sacrificium peragit in persona Christi, ita se gerere debet, ne quid in ipso sit quod Christi personam dedeceat: sicut legatus Regis personam sustinens summoperè cavet, ne quid indecorum, & suo munere indignum committat.

§. III. *De ejusdem necessitate.*

DEbet sacerdos sollicitè considerare quam sit necessarium hoc sacrificium, quo summoperè indigent & qui sunt in hoc mundo & qui in purgatorio: hi ut citius liberentur, & ad perennem felicitatem perveniant: illi ut continuis Dei præsidiis adjuventur. Ad ipsum enim spectat, tanquam ad legatum totius orbis, omnium petitiones ad Deum ferre, omnium necessitates spirituales & corporales eidem exponere, & singulis obtinere quod singulis prosit ad salutem. Sunt autem necessitates spirituales primum peccata, quibus plenissima sunt omnia regna mundi in quovis ferè hominum statu & conditione. Deinde sunt tentationes internæ & externæ

à corrupta natura, à sensibus & membris, ab extrinsecis
 objectis rerum & personarum, à volubilitate liberi arbitrii, à dæmonibus oriri solitæ, eæque innumere & superata difficiles. Sunt denique occasiones extrinsecæ malorum ad peccata allicientes domi & foris, & hinc perpetua pericula æternæ damnationis. Necessitates corporales sunt etiam innumerabiles, quibus omnes vel premuntur, vel sunt obnoxii: morbi videlicet, bella, persecutiones, lites injustæ, inimicitie, odia, calumnie, contumeliæ, paupertas, mendicitas, amissiones bonorum, exilia, carceres, insidiæ, doli, fraudes, pugne civiles & domesticæ, jurgia, detractiones, & multiplices injuriæ dominorum, fervorum, vicinorum, æqualium, quæ passim inferri solent manifestè vel occultè. Sunt igitur in magna necessitate Catholici malè viventes, qui peccati mortalis nexibus irriti computrescunt in facibus suis: omnes quoque Infideles, Hæretici, Schismatici, Judæi, Pagani, & Turcæ, qui veri Dei cognitione carentes in tenebris vivunt: neque hi omnes à statu adeò infelici naturæ viribus emergere possunt, nisi respiciens desuper Pater misericordiarum potenti virtute eos excitet & præveniat. Justi item tepidi, & imperfecti, & alii etiam ferventes quibus continuum imminet periculum cadendi in peccatum mortale & gratiam divinam amittendi, cum sit tanta depravata naturæ fragilitas, tanta carnis rebellio, tanta dæmonis rabies, tanta vis pravorum habituum, tanta mundi corruptela. Sunt & alii sine numero superscriptis calamitatibus pressi; Quidam enim ope divina indigent ad aliquam tentationem superandam, alii ad aliquam virtutem acquirendam, sive ad aliquem actum supernaturalem eliciendum. Quidam in mari sunt, alii in via non satis tuta. Hic vexatur inimiciis, ille calumniam patitur: nonnulli paupertate, alii morbis, scrupulis, litibus, ære alieno, aliisque calamitatibus affliguntur. Multi sunt in periculo mortis constituti, à qua pendet æternitas, quos modo prorsus inexplicabili torquent & cruciant peccata commissa,

bona omiffa, temporalia quæ relinquunt, æterna ad quæ properant. Graviffimam denique neceffitatem patiuntur animæ defunctorum in carcere Purgatorii detentæ, quarum tota fpeces in fuffragiis noftris fita eft, cum ipfæ pro fe nec fatisfacere, nec quicquam poffint impetrare. Horum omnium infinita multitudo fupplices manus extendit ad facerdotem miferabili ejulatu clamans & deprecans, ut partem aliquam divini auxilii fingulis impetret, porrectis in Miffa fupplicibus eorum libellis, quos feridè & ferventer, magnoque affectu æterno Patri commendare debet. Turpe enim efferet in confpectu tantæ majestatis diftractione vel hæfitatione infulfam reddere legationem, & tanti ponderis negotia frigidè ac perfunctoriè pertractare.

§. IV. *Qua reverentia celebrandum fit.*

DUplex eft reverentia, interna & externa. Interna in timore & tremore, in humilitate & compunctione cordis confiftit. Ad externam pertinent totius hominis compositio & gravitas, omniumque cæremoniarum ac præfcriptorum rituum obfervantia. Quanta verò cura adhibenda fit, ut hoc auguftiffimum facrificium omni veneratione ac reverentia celebretur, facilè intelliget facerdos, fi ex una parte confideraverit nullum opus fanctius ac divinius à Chriftri cultoribus tractari poffe, quam hoc ipfum tremendum myfterium: ex altera verò perpendat maledictum vocari in facris literis qui facit opus Dei negligenter. Quod fi Regem alloquuturus magno metu fiat coram illo, nec audet oculos ab eo divertere: quanto majori trepidatione, humilitate, ac follicitudine, in confpectu divinæ majestatis altare oportet, tota mente in ipfum Deum intenta, qui non folum externum afpectum, fed intima etiam animi penetrabilia intuetur? Quid turpius & pœna dignius, quam quod peccator facro altari irreverenter affiftat, ubi Sancti metuunt, pavent Angeli, tremunt Potestates, & fupremi Spiritus faciem fuam velant præ verecundia & confufione? Accedit nox ad lucem, in-

firmus ad omnipotentem, servus ad Dominum, creatura ad Creatorem & non formidat, non contremiscit? Proderit etiam ad excitandum reverentiæ affectum consideratio gaudii, quod S. Trinitas & omnes cælitæ ex devota & reverenti Missæ celebratione percipiunt: tum quia id sacrificium testamenti loco à Christo relictum est in pignus amoris quo suos in finem dilexit: tum quia est mortis illius commemoratio, qua intercedente peccata nostra deleta sunt, homines redempti, sancti salvati, & nos qui vivimus innumeris beneficiis cumulamur. Cavendum ergo ne quid sacrificans admittat, quod istam minuat lætitiā Dei & Sanctorum, quæ ex hujus sacrificii suavissimo odore promanat. Ad eandem denique reverentiam comparandam debet sacerdos solerter præmeditari quam sapienter & exactè S. Ecclesia divinitus edocta totius sacrificii ordinem, modum, & apparatus præscripserit, & instituerit. Nam primò culpas veniam precando confitetur: tum Deum laudat & adorat, eique de acceptis beneficiis gratias agit: opem divinam sibi & aliis implorat: nec ullum officii genus prætermittit, quod possint mortales sanctè cum Deo exercere. Jungit autem cum his externam conformationem, habitumque corporis maximè decentem & religiosum: vel stat vel flectit genua, aperto semper capite, manibus modo junctis, modò protentis, & in cælum sublatis, quæ omnia aptissima sunt ad reverentiam in ipso celebrante & in astantibus conciliandam. Nec quocunque modo, sed præstantissimo Deum alloquitur: secretò enim loquitur & veluti ad aurem, sicut amicus cum amico. Loquitur non suo, sed totius Ecclesiæ nomine, & à Deo auditur tanquam gerens personam publicam, nulla habita sui ratione, sive bonus sive malus sit. Loquitur in publica celebritate coram universa cæli curia, & hominibus qui adstant: atque ideò in solemnī confessione, quæ Missæ præmittitur, & sanctos & populum appellat; & in Præfatione Deum precatur, ut voces suas cum Angelorum vocibus admitti jubeat. Loquitur cum

Christo Domino, qui in sacramento præsens est, ejusque preces simul cum ipso aeterno Patri præsenterat. Verba tandem, quæ loquitur non ipse suo ingenio composuit; sed vel à Christo tradita sunt, vel in sacris literis à Spiritu sancto dictata, vel sanctorum Patrum & Conciliorum auctoritate comprobata: quare nihil proferre potest quod non sit Deo gratissimum & summè acceptum. Totis itaque viribus conari debet, ut tam sanctum ministerium quam maxima fieri potest reverentia & sanctitate exequatur: & depositis terræ sordibus Angelica puritate eluceat.

§. V. *Aliæ considerationes ad pios affectus in celebrante excitandos.*

Vix fieri poterit ut non attentè, devotè, & reverenter celebres, quisquis es Christi sacerdos; si fide viva hanc veritatem perceperis, & intimo sensu apprehenderis, te ipsum Christum offerre, unigenitum Dei filium, salvatorem & judicem tuum. Sed huic veritati magnum momentum ex hoc accedit, quod perfectiorem Christi humanitatem nunc in Missa Deo offers, quam ipse obtulerit in ultima cœna. Nam primò Christus mortalem obtulit, tu immortalem; ille passibilem, tu impassibilem. Secundò nunc eadem offertur cum plena pro nobis satisfactione, omnia siquidem ipsius merita ejusdem morte completa sunt. Tertiò, quia humanitas Christi etsi à principio sanctificata fuit in unione hypostatica, cum tamen in passione oblata est Deo, novam acquisivit sanctificationem, ut hostia scilicet tunc actualiter exhibita, & nunc offertur in Missa hac nova sanctificatione exornata. Adde quod Christus mirabili modo in sacramento existit quam in cœlo. Totum enim ejus corpus in totis speciebus est, & totum in qualibet minima earum parte sine quantitate coextensa ad locum; ita ut ejus præsentia nec quidem à supremis spiritibus per principia naturalia naturaliter videri possit. Sunt & alia innumera mirabilia, quæ

fatius est venerari quam enarrare. Nam ut reliqua præmittam, quis dignè poterit explicare, vel saltem animo concipere, quam magnum beneficium sit, quod mediante hoc sacrificio cælum in terris quadam anticipatione possident homines, dum ante oculos habent, manibusque contrectant ipsum cæli & terræ conditorem? Hoc sedulò contemplare & erubescere, quod aded tepidè, & irreverenter hæc tremenda mysteria audeas celebrare.

Extende cogitationem tuam per universum mundum, quam malè ubique Deo serviant homines, quot peccata committant: quam pauci sint Religiosi qui perfectioni sedulò incumbant: quam multi qui in rebus vanis & otiosis jugiter occupati vix unquam de Deo cogitant & loquuntur. Ided tactus dolore cordis intrinsecus ardorem & affectum vehementissimum in te excita erga Dominum Deum, quem plerique mortalium vel non agnoscunt, vel spernunt: tum sacrificium ea devotione offerre satagas, ut Dominus si fieri possit, ejus suavitate, quam habet etiam ex opere operantis, quodammodo recreatus, eorum omnium obliviscatur, quæ contra sanctissimam ipsius voluntatem ab hominibus perpetrantur. Ex altera vero parte in cælum animo ascende, & considera quanto fervore cælitates universi Deum amant, & quam suavi harmonia ipsius laudes uno ore decantent. Junge te illis, & similes elice amoris ac laudum affectus: sed cave, ne vocis tuæ ac morum cacophoniâ Beatorum dulcissimè concinentium concentum perturbes.

Cum hoc sacrificium Christi passionem & mortem præsentet, veluti quædam imago & actio tragica est, non verbalis, quales sunt Poëtarum Tragædiæ, sed realis & substantialis, exprimens incruentè passionem illam & mortem cruentam, ex qua omnia bona tua & aliorum, omnesque thesauri divinæ gratiæ profluxerunt. Solerter itaque adverte, quam fervida devotione tanti boni representatio à te fieri debeat. Sunt spectatores hujus Tragædiæ SS. Trinitas, Humanitas Christi in cælo, Angeli, & Animæ

Animæ beatæ: cave ne quid ineptum vel indecens in te appareat, quod Dei ac cælestium civium purissimos oculos possit offendere. Id verò assequeris, si perpetuam in te ipso corporis afflictionem, & passionum mortificationem expresseris, vivamque memoriam in te conservaveris acerbissimorum Christi cruciatuum, quos hoc sacrificio commemoras & repræsentas; & eosdem aliis proposueris morum ac vitæ severitate.

CAP. IV.

*De his quæ Missæ celebrationem proximè
antecedunt.*

§. I. De necessitate Preparationis.

ANte orationem, ait Sapiens, *prepara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum.* Quod si Deum tentare atque ad iracundiam provocare dicitur, qui ipsum audet in oratione interpellare, non præmissa diligenti & accurata præparatione: quanto magis eundem sua temeritate & audacia irritabit, qui Unigenitum suum illi offerre, ipsumque suscipere imparatus præsumet? Et si Rex aut Princeps magnæ potentia tibi, ô Sacerdos, significasset, ut illi hospitium crastina die parares, quanta sollicitudine expurgare domum & ornare satageres, totam etiam noctem ducens insomnem, ne quid ille veniens incompositum & indecorum reperiret? Nunc verò Rex regum, & Dominus dominantium mandat tibi per Prophetam dicens, *Preparare Israel in occursum Dei tui*, quia ecce ego veniam, & manebo in medio tui. Vide ergò & considera quanta diligentia thalami tui tergere fordes debeas, quali apparatu ipsum ornare, quo dignus fias à tanto hospite visitari. Talem se Deus exhibebit animæ tuæ, qualem se illa præparaverit ei: quantumque tu apposueris ad diligentiam, tantum ille adjiciet ad gratiam. Vetus parœmia est, *Adoraturi sedeant*, qua pa-

C. Bona Opusc. Spirit.

Oo

Et cum purgatumque animum ad Deum afferre monemur. Quidam etiam Ethnicus ait, *Dimidium facti, qui bene cepit, habet*: in singulis enim actionibus id in primis curandum est, ut rectè ordiamur. Omnium autem optima præparatio, & magis necessaria illa est, quæ in puritate & sanctitate vitæ consistit; cum quicquid agis, quicquid cogitas, quicquid moliris ad hunc scopum refers, ut vivas vita divina, teque dignum reddas hoc cælesti convivio. Sicut enim fructus frequentis celebrationis in hoc præcipuè attenditur, ut quotidie crescas in humilitate, patientia, mundi contemptu, & charitate: ita vera præparatio in hoc sita est, ut quotidie aliquid vitii deponas, aliquid virtutis acquiras, donec possis cum Apostolo dicere, *Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus*. Et illis quidem, qui Deo jugiter adhærentes mentem habent rebus divinis exercitatem, non erit difficile sanctioris vitæ incremento se ad dignè celebrandum rectè disponere: aliis verò, quorum major numerus est, qui minus idonei sunt ad animum sursum erigendum, varia sancti Patres documenta præscribunt, quibus adjuti ad Deum accedant tali cura, & dispositione, quæ tanto mysterio digna sit. Quædam ex his jam supra à nobis tradita sunt: alia infra explicabuntur.

§. II. De præmittenda Confessione sacramentali.

Formidabilis est, & non sine horrore audienda Apostoli comminatio dicentis: *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini*. Quare celebrare volenti revocandum est in memoriam ejusdem præceptum, *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo cdat, & de calice bibat; qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit*. Et quidem probatio omninò necessaria est, ut nullus sibi conscius mortiferæ labis ad sacrificandum præsumat accedere, non præmissa sacramentali confessione quantumvis sibi contritus videatur; alioquin pa-

nem vitæ in mortem & condemnationem accipiet. Ut verò ex hoc divino convivio, quod sanctis animabus inexplicabiles præbet delicias, mens abundantius reficiatur, non solum à mortalibus, sed etiam à venialibus culpis, & ab omni terreno affectu eam expurgare oportet, & puram at vacuum Deo exhibere, gratiæ suæ donis implendam & exornandam. Hac de causa boni sacerdotes, quos te imitari par est, vel quotidie, vel alternis diebus, vel bis saltem in hebdomada animo verè contrito ad confessionem solent accedere, omnesque malorum radices evellere conantur, atque omnem vel levissimam maculam abstergere. Quod si nihil sacramento pœnitentiæ expiandum occurrat, intensum nihilominus contritionis actum de totius vitæ delictis elicere non omittes, quia cor contritum & humiliatum Deus non despiciet.

In ipsa autem confessione vitanda prolixitas, & nimia diligentia in levioribus culpis recensendis: satius enim est intimè de iis dolere, & per devotam cordis ad Deum conversionem eas expiare, quam in iis ad instar historiæ sine proposito emendationis, sicut ut plurimum contingit, enarrandis immorari. An verò expediat quotidianas imperfectiones in confessione explicare, ut status pœnitentis notior sit Confessario, non est una Magistrorum spiritualium sententia; tutior tamen & communior est, oportere eas extra sacramentum manifestare. Cavendus item multorum error, qui se prolixè de iis accusant, quæ peccata non sunt, ut de pravis habitibus & passionibus, & de circumstantiis impertinentibus; quod sint superbi, iracundi, & proni ad malum; quod Deum non amaverint ex tota cordis intensione, & alia ejusdem generis multa, de quibus & aliis ad confessionem pertinentibus suadeo ut omninò legatur tractatus S. Bonaventuræ de modo confitendi, & puritate conscientiæ. Confessionem autem duplex præparatio præmittenda, remota & proxima. Remota in hoc consistit, ut per vigilem cordis custodiam, profundam tui cognitionem, & exactam discussionem,

eam comparare studeas conscientiae teneritudinem & puritatem, quæ commissos defectus statim sentiat, & fideliter memoriae suggerat. Deinde assuesces actum contritionis frequentare, & quotidianum examen sic instituere, ac si statim confiteri deberes. Proxima aliquot actus complectitur: nam primò gratiam efficacem petere debes omnia peccata agnoscendi, detestandi, & emendandi: tum in memoriam revocanda quaecunque ab ultima confessione commissa sunt: Demum de singulis actum doloris elicies cum firmo constantique proposito ab his deinceps abstinendi, & satisfaciendi. Quod si peccata leviora sint, quia omnia corrigere propter humanam fragilitatem difficile est, propones saltem & conaberis, quoties ad confessionem accedis, aliquod ex his deponere, in quod frequentius labi soles.

§. III. *Modus confitendi.*

QUandoquidem hujus sacramenti pars essentialis, eaque præcipua, est dolor & contritio ob admissa facinora, huic maximè insistes, præmissa brevi consideratione alicujus motivi ejusdem contritionis, qualia sunt 1. Gravitas peccatorum, quibus offenditur Deus, cujus bonitas infinita nec levissimè quidem lædenda foret, etiam ob salutē totius mundi. 2. Atrocissima damna, quæ tam in ista quam in altera vita ex peccato oriuntur. 3. Inscrutabilitas judiciorum Dei sæpe ingratos deferentis, tepidos evoementis. 4. Brevitas & incertitudo temporis gratiæ, quo potest offensa Dei expiari. 5. Memoria æternitatis, ejusque interminabilis durationis. 6. Inæstimabilis dignatio Dei, qui tanta passus est, ut te à peccatis liberaret. 7. Magnitudo beneficiorum tibi à Domino collatorum, pro quibus turpissimum est non te gratum benè vivendo exhibere. 8. Sublimitas æterni præmii, & facilitas mediorum ad illud acquirendum. 9. Infinita amabilitas Dei infinito obsequio propter se dignissimi, quia ipse est summum bonum, qui te amore incomprehensibili prosequitur.

Hęc motiva si attentè consideraveris, facilè poteris summam in te contritionem excitare. Sic autem dispositus ad pedes Confessarii accedes, quasi ad lavacrum sanguinis Jesu Christi, in quo te ab omnibus inquinamentis tuis dealbandum fore confides. Duos ibi sacerdotes adesse putabis, visibilem unum, alterum invisibilem, qui penetralia cordis intuetur. Idèd humillimè quasi filius prodigus resipiscens benedictionem petes, & gratiam benè confitendi, præmissaque generali confessione actum contritionis renovabis. Tum magna interiori & exteriori reverentia, quanta Judici solet à reo exhiberi, peccata tua sacerdoti, qui Christum Judicem repræsenterat, confiteberis nudè, sincerè, humiliter, non ex habitu & consuetudine, plorans coram Deo flagitia tua cum rubore & confusione. Dum verò sacerdos profert verba Absolutionis, iterū actū contritionis elicies, teque à Christo ceu filium prodigum osculo excipi, nova stola ornati, amplexu constringi putabis, additis ab eodem illis verbis, *Remissa sunt tibi peccata tua, jam amplius noli peccare*. Quare gratias ei ages dicens cum Propheta: *Nunc cœpi*, & incipies ab illa hora vitam sanctius instituere.

Post confessionem id quod impositum tibi fuerit pro satisfactione statim persolves, Deoque offeres in unione passionis Christi & satisfactionum omnium Sanctorum. Deinde examinabis an vera fuerit contritio elicitā, an intima cordis penetraverit, an diligentem discussionem præmiseris, an culparum gravitatem agnoscas, an aliquid prætermiseris, an tibi ex ignavia ignoscas, an teipsum arguas, & ad serid pœnitendum impellas.

§. IV. *Oratio ante confessionem, & actus contritionis.*

AD te, Piissime Jesu, refugium meum & consolatio mea; ad te mœrens & tristis venio, recogitans tibi annos meos & delicta mea in amaritudine animæ meæ. Ad te verba doloris effundo, misericordiam tuam implorans, ut facias opus tuum, quod est misereri & parce-

re, tollens peccata mea, quæ sunt maxima miseria mea. Ne despicias voces & singultus ovis perditæ & filii prodigi ad tuam pietatem redeuntis de regione longinqua, non enim lætaris in perditione morientium, qui ut ego non morerer, mortem subire dignatus es. Vermis terræ retribui tibi mala pro bonis: & heu quot mala & quam gravia peccata pro tantis & tam eximiiis bonis! Et tamen loqueris ad sponsam tuam prævaricatricem animam meam, postquam fornicata est cum amatoribus multis, ut revertatur ad te & suscipies eam, quia misericordia tua super omnia opera tua; & major est bonitas tua, quam iniquitas mea. Surgo igitur & venio ad te corde contrito & humiliato: venio ut laver, ô fons æternæ vitæ, ad quem sitio sicut cervus ad fontes aquarum: venio ut illuminer, ô lux mea, & amem te, & confitear adversum me injustitiam meam. Emitte lucem tuam & veritatem tuam, & illumina mentem meam, ut omnia mala mea quæ commisi, & bona quæ omisi distinctè cognoscam, & integrè confitear; nec me permittas computrescere in sordibus meis, tu qui omnium misereris, & nihil odisti eorum quæ fecisti. Fac me assueta mala relinquere, & tibi placitis operibus occupari, ut ubi abundavit dilectum, tua gratia superabundet: & sicut fuit sensus meus ut errarem à te, decies tantum iterum conversus requiram te. Doleo benignissime Jesu, de omnibus & singulis peccatis meis, ea que detestor super omnia mala, non solum arido & imperfecto corde meo, sed corde etiam & affectu omnium verè pœnitentium, ex gratuito tui amore, quia Deus es infinito amore dignissimus: firmiterque propono quælibet potius subire mala, quam iterum peccato consentire. Exactissimè item confiteri volo, tibi quæ & proximo integrè satisfacere, atque omnes peccandi occasiones deinceps evitare. Quicquid verò mihi deest, suppleat mors tua, sanguis tuus, & superabundantia merita tua, quibus fretus veniam obtinere spero, & gratiam mores meos corrigendi, & in bono usque ad finem perseverandi. Et

nunc, Domine, qui dedisti mihi cognoscere flagitia mea, perfice contritionem meam, & perduc ad finem satisfactionem meam, Ure me igne amoris tui, & separa à me quicquid displicet majestati tuæ. Purifica omne quod tibi placet in me, ut in te vivam non in me, & in te moriar ac propter te, salvator meus, Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

§. V. *Oratio post Confessionem.*

Gratias ago tibi Domine Pater & dux vitæ meæ, quia non secundum peccata mea fecisti mihi, sed superexaltasti misericordiam judicio, & projecisti in profundum maris omnia delicta mea. Atque utinam possem tantam in me contritionem excitare, quantam habuerunt pro peccatis suis sanctus Propheta David vir secundum cor tuum, S. Petrus Princeps Apostolorum, ac reliqui pœnitentes: quam libenter totus in lacrymas diffliu-rem, donec lavarentur iniquitates meæ, & ostenderes mihi placatum vultum tuum! Sed facta est anima mea sicut terra sine aqua tibi, & aruit sicut testa virtus mea: cumque omni virtute destitutus sim, hoc solum habeo residui, ut oculos meos extollam ad Redemptorem meum, ejusque lacrymas offeram tibi, quas ille pro me uberrimè effudit, ut iis placatus aperias mihi januas misericordiæ tuæ, & suscipias me servum fugitivum venientem ad te, & ab inimicis fugientem. Respice in me & miserere mei, Domine patiens & misericors, loquere ad petram cordis mei, & percutite virga virtutis tuæ, ut fluant aquæ compunctionis, aquæ salutare, quibus sanabitur, & dealbabitur anima mea. Confirma hoc quod operatus es in me, tibi que grata & accepta sit confessio mea, atque omnem ejus defectum suppleat pietas & misericordia tua. Misericordiam tuam imploro, & veniam postulo cum inviolabili proposito deinceps non peccandi, & studio virtutum sedulo incumbendi, te mihi vires subministrante, qui non deseris sperantes in te. Ne patiaris me diutius va-

O o iij

gari post vanitatem vitæ hujus, transeunt enim dies & dies, anni & anni, & ecce nihil proficio. Convertere ergo & deprecabilis esto super me indignissimum servum tuum, & noli sic attendere malum meum, ut obliviscaris bonum tuum: nam si ego commisi unde me damnare potes, tu non amisisti unde me salves, & recipias in gratiam tuam, Deus meus adjutor meus, Qui vivis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

§. VI. *Directio Intentionis ante Missam.*

Deus cæli & terræ infinitè amabilis, & omnium bonorum fons indeficiens, ego N. omnium ^{notarum} miserrimus peccator, & Ecclesiæ tuæ minister indignissimus, ante thronum gloriæ tuæ humi provolutus, quam maximo possum amoris, reverentiæ, & devotionis affectu, volo & intendo hodie sacrosanctum Missæ sacrificium altissimæ Majestati tuæ, cui soli debetur, juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ offerre, & ex nunc offero, una cum omnibus sacrificiis tibi placitis quotquot à principio mundi oblata sunt, & usque ad finem offerentur: simulque pretium sanguinis & cunctos labores ac cruciatus Redemptoris nostri; omnia merita sanctissimæ & immaculatæ Genitricis ejus; omnium Sanctorum virtutes, totiusque militantis Ecclesiæ laudes & preces. In unione illius admirabilis sacrificii quod idem Unigenitus tuus in ultima cœna instituit, & in cruce consummavit factus sacerdos suæ victimæ, & victima sui sacerdotii: affectu ac nomine ejusdem, totiusque Ecclesiæ suæ sanctæ, & omnium mecum quocunque modo offerentium: ex puro tui amore ac desiderio tui beneplaciti semper & in omnibus perficiendi. Ad tuam maximam laudem, & cultum, & gloriam: in protestationem supremæ tuæ excellentiæ, dominii tui in omnes creaturas, & nostræ subjectionis & dependentiæ à te: in cultum patriæ tibi soli debitum, simul cum adorationibus tibi gratissimis ejusdem Christi filii tui, B. Virginis, omniumque Angelorum & Sanctorum. In me-

moriā vitæ, passionis, & mortis præfati Domini nostri, & in obedientiam ejusdem mandati, quo præcepit ut idem in ejus commemorationem faceremus. Ad honorem & augmentum gloriæ Deiparæ Virginis, omniumque Angelorum & Sanctorum, eorum præsertim quorum hodie festivitas celebratur. In gratiarum actionem pro universis beneficiis tuis, quæ mihi indignissimo peccatori, cunctisque hominibus, & omni creaturæ conferre dignatus es. In propitiationem & satisfactionem pro peccatis totius mundi, & pro meis specialiter, de quibus doleo, quæque detestor & abominor super omne detestabile, quia tibi maximopere displicent, cum firmo proposito emendationis. Et quia hoc sacrificium vim impetratoriam infinitam habet, offero illud pro meis, & omnium viventium, ac defunctorum necessitatibus: & primò quidem fructum quem possum & debeo, illi principaliter applico pro quo celebrare intendo, & si fortè contingat eum non indigere, vel non esse capacem, opto & volo hunc fructum ad N. derivari: cum applicatione Indulgentiarum mihi vel tali defuncto. Secundariò autem sine ejus præjudicio, pro quo offerre primariò teneor vel intendo, offero pro omnibus mihi peculiariter commendatis, pro N. & N. pro tali gratia obtinenda, & pro cunctis viventibus atque defunctis, pro quibus me indignum famulum tuum legatione apud te fungi voluisti, ut defunctis requiem indulgeas, vivisque gratiam concedas tibi serviendi, & in amore tuo usque in finem perseverandi. Amen.

§. VII. *Deprecatio pro omnium necessitatibus.*

Memento Domine per viscera misericordiæ tuæ, per merita Filii tui, quem pronobis oblatum nunc denuò offero, per merita B. Virginis & omnium Sanctorum; memento Ecclesiæ tuæ, sponsæ tuæ, auge in ea puritatem fidei & munditiem sanctitatis, & labore virorum Apostolicorum dilata eam toto orbe terrarum. Conserva eam quietam & tranquillam, & portæ inferi non prævaleant

adversus eam. Hostium ejus elide superbiam, & gentes à fide alienas veritatis tuæ splendore collustra, ne pereant tot imagines tuæ, pro quibus pretiosus Filii tui sanguis effusus est. Da Summo Pontifici nostro N. cor. docile, da Spiritus sancti abundantiam, ut populo sibi commissio verbo & exemplo præluceat. Intende oculos pietatis tuæ in universos Ecclesiæ Præsules & Pastores, & fac eos super gregem sibi commissum fideliter excubare. Adesto Parochis & Presbyteris, & omni clero, ut nulli præbeant scandali occasionem, diligant puritatem, & ea sequantur quæ pacis sunt. Esto propitius omnibus Religiosis, quos separasti tibi in hæreditatem de universis populis terræ: da illis continuum in virtute profectum, votorumque ac regularum exactissimam observantiam. Da huic domui bonorum temporalium sufficientiam, & spiritum excita in Prælati nostris, & in cunctis fervorem accende. Suscita in Ecclesia tua strenuos operarios, qui eam verbo fideliter pascant, & exemplo confirmant. Da eis rectam mentis intentionem, zeli sinceritatem, contemptum sui, animi robur, virtutis constantiam. Effunde miserationes tuas, Domine Princeps Regum terræ, in omnes Reges & Catholicos Principes, eisque tribue in obedientia fidei & Ecclesiæ, perseverantem famulatum, subditorum curam, justitiæ zelum, mutuam pacem, & observantiam mandatorum tuorum. Tuum etiam auxilium cunctis Magistratibus præbe, ut pacata gubernatione subjectos regant, te in omnibus judiciis suis timeant, tibi que jugiter placere contendant. Da omni statui Ecclesiæ abundantiam gratiæ tuæ, ut unusquisque in ea vocatione, in qua vocatus est, tibi dignè & laudabiliter famuletur. Da Virginibus castitatem, Deo dicatis continentiam, conjugatis sanctimoniam, pœnitentibus indulgentiam, viduis & orphanis sustentationem, pauperibus protectionem, peregrinantibus reditum, navigantibus portum, justis perseverantiam, bonis ut meliores fiant, tepidis ut ferveant, malis & peccatoribus, qualem me dolens esse confiteor, ut conver-

tantur. Conserva cælum in salubritate, terram in fertilitate, fructus in maturitate, mundum in providentia omni ex parte sufficienti. Respice omnes ægrotos, afflictos, tentatos, agonizantes, & in aliquo periculo vel necessitate constitutos, & da illis auxiliū, remedium & consolationem, prout expedit ad gloriam tuam & illorum salutem. Supplex item oro te, benignissime Deus, pro omnibus inimicis meis, quos intimè diligo: pro iis qui me offenderunt, vel quos ego offendi aut scandalisavi, ut eis in omnibus benefacias, & pectora eorum sancto igne tuæ charitatis succendas. Miserere omnium pro quibus orare debeo, vel qui se commendaverunt indignis orationibus meis, omnium præcipuè consanguineorum, affinium, amicorum, & benefactorum meorum N. & N. Exaudi preces & vota ipsorum, & subveni eorundem ad te clamantium necessitatibus. Oro te quoque pro tali re & negotio N. & N. ut felicem exitum sortiatur, si saluti nostræ profuturum esse cognoscis. Memento etiam Domine Rex æterne, cui omnia vivunt, animarum omnium fidelium defunctorum, præsertim N. & N. super quas invocatum est nomen tuum. Extingue earum ardorem optato rore misericordiæ tuæ, & cito purgatas in conspectu tuo admitte. Pro me ipso tandem infelicissimo peccatore clementiam tuam humillimè imploro, ut per virtutem hujus sacrificii universa peccata mea dimittas mihi, quæ multiplicata sunt super numerum arenæ maris. Audi sanguinem Filii tui altius clamantem quam sanguis Abel, & in virtute hujus oblationis miserere servi tui secundum magnam misericordiam tuam. Dirige me in via tua, & doce me facere voluntatem tuam. Auge in me fidem, spem, charitatem, & reliquas virtutes statui meo necessarias. Da terrena despicere, & amare cælestia. Posside me jugiter secundum beneplacitum tuum, ut te in omnibus & ubique inveniam, donec per felicem mortem ad te merear pervenire. Amen.

§. VIII. *Specialis oblatio sacrificii quatenus est
Latreuticum.*

SAncta Trinitas unus Deus, rerum omnium principium & finis, cujus potentia, sapientia, bonitas, & magnitudo incomprehensibilis est, toto corde & corpore prostratus adoro te; tibi que hodie sacrificium offerre intendo corporis & sanguinis Domini mei Jesu Christi, purè propter te, ad majorem tui gloriam, in protestationem supremi dominii tui in omnes creaturas, & nostræ subjectionis ac omnimodæ dependentiæ à te: in recognitionem infinitæ tuæ perfectionis, beatitudinis, & gloriæ, omniumque operum tuorum, quæ sum noperè gaudeo à nulla creatura dignè posse æstimari, nisi à te Pater omnipotens, æterne Deus, & ab Unigenito tuo Salvatore nostro, qui tecum, & cum Spiritu sancto unus est Deus, unus est Dominus: quem ideo tibi in sacrificii um laudis offero tua infinita majestate dignissimum, in cultum patriæ tibi soli debitum, cum omnibus obsequiis, laudibus & adorationibus, quibus te olim glorificavit in terris: una cum meritis, laudibus, & adorationibus beatissimæ Virginis Mariæ, omniumque Angelorum, & Sanctorum. Quis enim ego sum vermiculus terræ, & opprobrium hominum, ut audeam faciem meam levare ad te, & aspicere altitudinem cœli? Christi igitur Filii tui, & omnium electorum meritis ontustus accedo ad te, eorumque nomine & affectu abjicio me corpore & spiritu ante thronum Divinitatis tuæ, ut intelligat universus orbis me esse opus manuum tuarum, & tanquam nihilum ante te. O quam gratum & jucundum mihi foret per omnes undique regiones omnes homines videre in genua provolutos te adorare: Sed quia plerique te non cognoscunt, vel cognitum non venerantur, pro his quoque te adoro, teque humillimè deprecor, ut hanc oblationem Filii tui suscipere digneris in supplementum peccatorum & blasphemiarum, quibus perditæ mortales te offendunt sive in terra, sive in inferno. Tibi gloria in sæcula. Amen.

§. IX. *Oblatio sacrificii quatenus est Eucharisticum.*

Gratias ago tibi Domine Deus omnium bonorum fons & origo, pro maximis & innumerabilibus beneficiis tuis, pro quibus omnibus & singulis infinita tibi & interminabilis gratiarum actio singulis momentis temporis & æternitatis deberetur; sed quia minor sum sine ulla comparatione minimo beneficiorum tuorum, nec ulla creatura reperiri potest, quæ tuæ inexhaustæ bonitati dignas valeat referre gratias: Unigenitum Filium tuum tibi unicè dilectum divinæ majestati tuæ in sacrificium eucharisticum humillimè offero, una cum omnibus obsequiis, laudibus, & gratiarum actionibus ipsius ac beatissimæ Matris ejus, omniumque Sanctorum & electorum tuorum. Specialiter autem gratias tibi hoc sacrificio persolvere intendo ex totis præcordiis meis propter magnam gloriam tuam, proque omni gaudio quod tu teipso beatus intra te percipis perenni & interminabili fruitione ex æterna generatione Filii tui; & à te atque ab eo processione Spiritus sancti, & ex perfectionibus tuis, quarum non est numerus, & quas nemo comprehendere potest. Pro omnibus item misericordiis & mirabilibus tuis, quæ per Filium tuum extra te operatus es, & semper operaberis. Pro ejusdem Incarnatione, & pro inexhaustis sapientiæ, scientiæ, meritorum, & gloriæ thesauris, quos in sanctissima ejus Humanitate abscondisti: proque illa singulari pietate, qua eum mihi in Patrem, ac Doctorem; in Ducem ac Redemptorem concessisti; & pro omni fructu vitæ, passionis & mortis ejus. Pro immensis gratiarum opibus, quas beatissimæ ejusdem Genitrici Virgini Mariæ contulisti, quam mihi quoque in parentem, advocatam, & protectricem largiri dignatus es: pro ejus electione, immaculata conceptione, admirabili maternitate, gloriosa in cælum assumptione, omnique gratia, & gloria, qua illam in terra & in cælo honorificasti: & pro omnibus beneficiis, quæ ipsa intercedente toti terrarum orbi, ejus-

que devotis clientibus contulisti & conferes in perpetuum. Pro innumerabilibus Angelorum exercitibus, quorum numerum tu solus nosti, qui eos creasti prærogativis singularibus exornatos ad tui gloriam & nostrum subsidium. Pro eximiis donis quibus Sanctos & electos tuos cumulaſti, illos præsertim quos hodie S. Ecclesia veneratur, quorum meritis & doctrina ipsam Ecclesiam edificasti, hæreses & schismata contrivisti, & omnes fideles illuminasti. Pro maximo gratiarum munere, quibus eos repleſ, quos ad apicem perfectionis efficaciter trahis, & ad dulcissimam familiaritatem tuam admittis. Pro inexplicabili patientia, qua peccatores toleras, ad te invitas, & auxilia illis necessaria suppeditas ut convertantur. Pro singulis beneficiis, quæ omnibus viatoribus, amicis & inimicis meis, fidelibus & infidelibus, cunctisque creaturis sensibilibus & insensibilibus contulisti. Pro gratiis gratis datis ad Ecclesiæ utilitatem, quas licet non omnes singulis dederis, dedisti tamen ut sint in omnibus, ut quod singuli in se non habent, in aliis habeant; spiritus enim tuus dividit singulis prout vult. Pro infinito amore, quo me prosequutus es eligens me ante mundi constitutionem, ut sim sanctus & immaculatus in conspectu tuo: quodque tempore præfinito ex abyſſo nihili eduxeris me, & nasci feceris in Ecclesia tua, extra quam non est salus. Quod me dono tuæ gratiæ per baptismum ditaveris, & animam meam præclarissimis virtutum habitibus exornaveris: quod perpetuo astitisti mihi conservans me, & præservans à multis periculis & adversitatibus admirabili tua providentia: quod Angelum ad mei custodiam deputaveris, qui perpetuus cogitationum, & operationum mearum inspector est, dirigens me occultis inspirationibus ad salutem. Pro maxima misericordia, qua me redemptum pretioso sanguine Filii tui è seculo nequam eripuisti, & cum in peccatis jacerem excitasti illustratione tua, & vocasti in admirabile lumen tuum in locum sanctificationis, dissimulans peccata mea propter pœnitentiam. Pro sublimis-

suma sacerdotii dignitate, ad quam me prorsus immerentem evexisti : & pro multis præclarissimis donis naturæ & gratiæ, quæ mihi singulariter contulisti. Quod mihi tot media ad salutem, totque virtutis instrumenta suppeditaveris, quod toties me custodieris ne peccarem, occasiones subtrahens, & pravos sanans affectiones : quod cum aliquando me tentari permisisti, vim tamen & fortitudinem resistendi misericorditer tribuere dignatus sis præveniens me in miserationibus tuis. Quod victum & vestitum, & alia necessaria ad decentiam status mihi copiosè præbueris : quodque omnia propter me regere & conservare non desinas. Quod ut validius me traheres ad te aliquot mihi corporales ægritudines, angustias animi, & adversitates immisisti, ac mirabili vicissitudine consolationum & desolationum erudiens me, ne in prosperis extollar, aut in adversis deficiam. Quod per viam mandatorum tuorum deduxeris me, dans scire, velle, & operari quod bonum est ; ut per bona opera certam faciens, te adjuvante, vocationem meam, præparata electis tuis gloria perfruar in æternum. Hæc & alia multa fecisti mihi Domine Deus meus, vita & dulcedo animæ meæ, de quibus optabile mihi foret semper loqui, semper cogitare, semper tibi gratias agere : sed imperfectum meum viderunt oculi tui. Quis enim ego sum filius iræ, & abyssi tenebrosa, ut tantis beneficiis par esse possim ? Calicem igitur salutaris accipiam, & hoc tibi sacrificium pro me & omnibus immolabo, ut de perceptis hac dignissima victima gratias exhibentes beneficia potiora sumamus. Amen.

§. X. *Ob'atio sacrificii quatenus est propitiatorium.*

PRocido coram te, Domine, cum tremore & rubore gravissima onustus flagitiorum meorum sarcina : nec mea solum, sed & totius populi peccata coram te porto, quia me pro omnibus legatione fungi iussisti, ut quod illi pro se non possunt, ipse tanquam mediator merear im-

petrare. Sed qua fiducia pro culpis alienis intercessor veniam servus nequissimus innumerabilium scelerum reus, qui pro tot beneficiis à te susceptis gravissimas tibi injurias offensas retribui, bonitatem tuam contemnens, & justitiam vilipendens? Iniquitates meae diviserunt inter me & te, & peccata mea absconderunt faciem tuam ne exaudires. Verumtamen ecce revertor ad te dolens & mœrens quod offenderim te: & quia nullum extat pretium, quo infinitæ bonitati tuæ offensæ condignè satisfacere valeamus, nisi pretium Sanguinis dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi, ipsum tibi offero hostiam placationis sufficientissimam pro meis ac totius mundi peccatis, ut mihi & N. N. atque omnibus peccatoribus veram contritionem concedas, meque & illos à reatu pœnarum misericorditer absolvas, per acerbissimam passionem & mortem ejusdem Filii tui, quem semel in cruce oblatum nunc denuo offero. Ibi enim invenio meritorum ejus mare magnum & spatiosum, quo demergantur omnia peccata nostra: ibi infinitum satisfactionū thesaurum, quo omnia debita nostra remissione obtenta expungantur. Esto itaque placabilis super multitudinem iniquitatum nostrarum, & audi Sanguinem Filii tui clamantem ad te non vindictam, sed veniam & misericordiam. Attende Domine, & ignosce dolentibus & pœnitentibus. Da gratiam emendationis, & in bono perseverantiam, & cantabimus laudes tuas in sæcula sæculorum Amen.

§. XI. *Oblatio sacrificii quatenus est impetratorium.*

Quia ineffabili tua pietate & misericordia me indignissimum famulum tuum legatione fungi apud te voluisti pro omnibus hominibus vivis & defunctis; offero tibi clementissime Pater, hoc tremendum sacrificium, quod vim impetratoriam infinitam habet, pro singulorum necessitatibus & indigentis, ut per passionem & mortem Jesu Christi Salvatoris nostri eorum voces & singultus misericorditer audire, & partem aliquam auxilii tui singulis largiri

largiri digneris. Attende itaque & exaudi pro singulis deprecantem, nec avertas faciem tuam à me propter innumerabilia peccata mea; non enim in justificationibus meis, sed in persona Ecclesiæ tuæ, & tibi unicè dilecti Filii tui ad te loqui præsumo. Miserere omnium quos fecisti, Domine, & reple eos scientia ac fide tua, ut lauderis cum hæreditate tua. Da omnibus fidem vivam, & ardentissimum in te amorem, & ne claudas ora canentium te. Effunde misericordiam tuam in gentes quæ te non noverunt, Turcas, Mauros, Idololatrias, Judæos, Hæreticos, Schismaticos, obscura nocte infidelitatis sepultos; vindica eos ab erroribus, & illumina corda illorum, ut te cognoscant, & Jesum Christum quem misisti. Dissipa consilia impiorum, ne quicquam officiant regno tuo, & propagationi gloriæ tuæ; & libera fideles tuos de manibus filiorum alienorum. Sanctifica Ecclesiam tuam, quam plantavit dextera tua: aufer ab ea omnia scandala, dissensiones & schismata; ut tandem aliquando fiat unum ovile & unus Pastor. Da Summo Pontifici nostro, cunctisque Prælati ut oves sibi commissas fideliter pascant fructu orationis, exemplo bonæ conversationis, verbo prædicationis, subsidio charitatis. Sit perpetua in illis oneris sibi impositi consideratio, & sacerdotio fungantur sine reprehensione. Reforma omnes Ecclesiasticos ordines, ut & ipsi luceant coram hominibus, sitque in eis virtutum decus, splendor sanctitatis. Reduc omnes Religiones ad fervorem & perfectionem, in qua fuerunt institutæ, da superioribus zelum disciplinæ, subditis obedientiam, ut professione sua omnes digni inveniantur. Da Prædicatoribus vocem virtutis, ut è cæno peccatorum quam plurimos educant, & ad timorem & amorem tuum perducant. Illumina sapientia tua omnes Reges, & Principes, cunctosque Magistratus ut subditis sibi populis justitiam fideliter administrent, pacem diligant, Ecclesiam venerentur, mandata tua custodiant, & de hostibus sanctæ fidei te protegente triumphent. Defende fideles tuos à fame, peste,

C. Bona Opusc. Spirit.

P p

& bello, à persecutionibus & calumniis, à cunctis periculis & adversitatibus, ab omni necessitate corporali & spiritali, ab omni angustia & calamitate: & illos adjuva quos affligi & tribulari permisisti, ut omnes sibi misericordiam tuam sentiant adfuisse. Ne finas eos labi, qui in periculo & occasione peccandi versantur: eosque conserva quos gratiæ tuæ pretiosissimo munere locupletasti. Adesto agonizantibus, ut vera contritione purgati & amore tuo succensi diaboli insidias evadant, & à damnatione perpetua liberentur. Memento tot miserabilium peccatorum, qui in foveam peccati mortalis infeliciter lapsi sine ope tua inde emergere non possunt, & da illis auxilium efficax, ut surgant & resipiscant. Omnibus item inimicis nostris charitatem & dulcedinem tuam benignus infunde; & libera nos à malorum insidiis. Da illis quos ego offendi aut scandalizavi veniam peccatorum & veram emendationem. Omnes autem amicos & benefactores, consanguineos & affines nostros illustra gratia tua, succende amore tuo, ut te solum quærant, te solum diligant, omnique tempore opera illorum plena inveniantur in oculis tuis. Da huic Congregationi, ad quam me vocare dignatus es, bona spiritalia & temporalia, nosque & illa administra & dirige, ut cultus tuus & animarum salus hic semper vigeat, crescat, & perseveret. Custodi omnes mihi commissos & commendatos, & pro quibus orare debeo, præcipuè verò N. & N. rege, & salva eos juxta beneplacitum tuum, ut nemo ex illis pereat. Succurre omnibus, pro quibus me orare tu vis, & ego nescio: protege servos tuos omnes, qui te maximè diligunt, quamvis eorum numerum & nomina ignorem: justis autem, tepidis & imperfectis auge fidem, spem, charitatem, auge fervorem, ut ad culmen perfectionis citò perveniant. Respice benignis oculis animas in Purgatorio detentas, illas præsertim quæ suffragiis nostris magis indigent, & da illis requiem sempiternam. Mei deniquè memento omnium miserrimi & indignissimi, qui gratiæ tuæ auxilio tanto majori præ

cæteris egeo, quanto infirmior sum & impotentior. Extingue in me omnia terrena desideria, & ignem tui amoris accende. Dirige me in veritate tua, & da finalem perseverantiam, Per Christum Filium tuum, cui tecum & cum Spiritu sancto est laus & honor in sæcula sæculorum. Amen.

§. XII. *Actus diversarum virtutum ante Missam.*

F I D E I.

Quis mihi det, suavissime Jesu, ut sub candido specierum sacramentalium velamine vultum tuum intueri possim, in quem desiderant Angeli prospicere? Quis mihi det ut pateant mihi fontes saluberrimi quinque vulnerum tuorum, quæ oculis fidei in tuo corpore cerno, fontes aquarum viventium in ablutionem peccatricis animæ meæ? O venæ salientes in vitam æternam, effundite super me aquam gratiæ, quæ sitim meam satiet, ut gaudio repletus, & fide viva imbutus exclamem cum Thoma Apostolo, *Deus meus & Dominus meus*. Credo enim firmissima fide te in augustissimo sacramento corporis & sanguinis tui verè præsentem esse Deum meum, & Dominum meum; & pro hac assertionem millies mori paratus sum. Credo inquam quod in hoc sacramento corpus tuum gloriosissimum verè adest, sole splendidius, electum ex millibus, cum ea integritate, pulcritudine, majestate, qua in cælo existit, & qua nulla major concipi potest. Ibidem est sanguis olim pro nostra omniumque salute effusus. Ibi est anima omni gratia & sapientia plena, in qua sunt omnes thesauri virtutum & scientiæ Dei. Ibi denique latet Divinitas tua, Verbum scilicet omnipotens, per quod Pater dicit omnia: & quia tu in Patre, & Pater in te est, adest etiam Pater te Verbum suum generans; adest & Spiritus sanctus utriusque nexus & amor. Hoc est compendium omnium mirabilium tuorum, hoc summum prodigium omnium creaturarum mentium captum exce d ns

Pp ij

hæc veritas infallibilis, quam te largiente per gladios & ignes profitebor.

S P E I.

IN te solo spem meam colloco, dulcissime Jesu, quia tu salus & virtus mea, tu refugium & firmamentum meum, tu fons omnium bonorum. Quomodo enim aude- rem hoc tremendum sacrificium Deo Patri offerre, teque in eo suscipere, nisi fiduciam tu mihi præberes, qui me tuo sanguine redemisti? De tua igitur benignitate confi- sus accedo ad te, ut ovis morbida ad Pastorem, ut infir- mus ad Medicum, ut reus morti obnoxius ad Advocatum; ut tu me foveas, protegas, corroboreas & sanes. Abyssus nihili mei abyssum invocat bonitatis tuæ, nam licet pec- cata mea plurima & gravissima sint, ea tamen nihil sunt, quamvis plura & graviora forent, si cum misericordia tua, & pretio sanguinis tui conferantur. In ipso reposta est to- ta fiducia mea, & gaudeo quod nihil in me sit, in quo possim confidere. Miserere mei, & salva me, qui nun- quam deseris sperantes in te.

C H A R I T A T I S.

O Quanta vis amoris cor tuum succendit, Amantissime Jesu, cum transiturus de hoc mundo ad Patrem mensam parasti nobis habentem omne delectamentum, & omnem saporem suavitatis! Grande quidem fuit & admi- rabile opus amoris tui, quod naturam nostram assumere dignatus sis; sed longè præstantius & mirabilius est, quod corpus tuum in cibum, & sanguinem in potum reliqueris: in illo siquidem nostram suscepisti humanitatem, in hoc tuam largiris Divinitatem. Sic totum thesaurum gratiæ tuæ in nos effudisti, ut immensa hac dilectione præventi amoris vicem tibi rependere totis viribus satagamus. Amo itaque te unicum meum solatium in hoc exilio, unica spes languentis animæ, unica mea felicitas, & summum bonum quo in terris frui licet. Amo te toto corde, tota mente,

tota virtute : atque utinam omni momento te ferventius
semper amarem ! Hoc est ardens desiderium meum , huc
feruntur gemitus mei , & suspiria cordis mei. Ad te enim
trahis omnes vires animæ meæ , dum teipsum transfundis
in me : dum quantum fieri potest me similem tui facis :
dum esurientem animam meam non cibo aliquo terreno ,
sed pretioso corpore & sanguine tuo nutris , satias , & sa-
ginas. Pro hac tua ineffabili largitate amo te, Deus meus,
& ut nunquam cessem amare te , amorem meum teipso
inflamma , qui esca & pabulum amoris es. O ignis jugi-
ter ardens , & nunquam deficiens , ure renes meos & cor
meum, ut ardeant amore tui. Ignem venisti mittere in ter-
ram, accende illum & eventila, ut semper crescat. Te
enim amabo, si amandi vires præbueris , & eo amplius
amabo, quo uberiores amandi gratiam infuderis : num-
quam tamen te amabo , ut dignus es.

DE SIDERII.

Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum,
ita desiderat anima mea ad te , Salvator meus Do-
mine Jesu : desiderat, inquam, anima mea accedere ad te ,
teque offerre Deo Patri, ac de fontibus salvationis tuæ
vinum lætificans in gaudio haurire. Sitio enim Domine ,
lassatus in via iniquitatis , sitio te Deum meum venam
aquarum viventium , sitio sanguinem tuum , quem mihi in-
potum mirabiliter tribuisti. Ad te venio , & clamo post
te liberator meus , esuriens & sitiens : miserere mei fili
David , & da mihi panem tuum , da vinum quod miscui-
sti , ut refocilletur anima mea. Atque utinam possem om-
nium Sanctorum affectus & inflammata desideria habere ,
teque semper sitire fontem vitæ , fontem sapientiæ , fon-
tem æterni luminis , torrentem voluptatis. Utinam te sem-
per esuriat cor meum panem Angelorum , refectionem
animarum sanctarum , & dulcedine saporis tui repleantur
viscera animæ meæ ! Renuit consolari anima mea , donec
suscipiam te omne bonum meum , Domine Jesu , quem

Pp iij

solum ardentissimè concupisco cum omni affectu & devotione omnium electorum tuorum tecum epulantium in mensa tua, quorum divitias offero tibi in supplementum inopiæ meæ. Esto tu solus gaudium meum, tranquillitas mea, refectio mea & thesaurus meus, in quo mens mea quiescat. Nihil desiderem extra te, & omnia mihi vilescant præter te Deus meus dulcedo mea, & unicum centrum cordis mei.

GRATITVDINIS.

Quis sum ego bonitas infinita, ut me sacris altaribus astare volueris, tibi que offerre de donis tuis sanctum sacrificium hostiam immaculatam? Unde inveni hanc gratiam in oculis tuis ut ostenderes in me divitias misericordiæ tuæ? Venite & audite omnes Angeli & Sancti Dei, & narrabo vobis quanta fecit Dominus animæ meæ. Nam cum essem abiectus in domo mea, de pulvere erexit me, & constituit me cum Principibus populi sui ut comederem panem & biberem vinum in mensa sua omnibus diebus vitæ meæ. Quas ergo tibi gratias agam, clementissime Jesu, Salvator Mundi, aut quid retribuam tibi pro omnibus quæ tribuisti mihi? Verè enim de te sponso Ecclesiæ illud Canticorum intelligitur. *Si dederit homo omnem substantiam domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eam.* Tu omnia quæ habes mihi largitus es, corpus, sanguinem, animam, & divinitatem tuam: & si ego tribuam tibi omnem substantiam domus meæ, corpus, animam, & libertatem cum omnibus quæ nunc habeo vel habere possum, hoc quasi nihilum reputabitur comparatione immensi, & inestimabilis doni tui. Tantum tibi debeo, quantum ipse vales, qui infinitus es: quare debitum meum omnem meam facultatem excedit. Audeo tamen rogare te, quia benignus, & misericors es, & tu nosti paupertatem meam, audeo rogare te, ne despicias munusculum quod tibi offero in simplicitate cordis mei dicens cum sponsa, *Dilectus meus mihi, & ego illi.* Nam

sicut tu totum te mihi tradidisti in nutrimentum animæ meæ; ita ego me totum servituti tuæ consecro, & quicquid habeo, quicquid sum, quicquid possum tibi penitus trado, ut me totum tibi vendices, nec quicquam mei mihi patiaris superesse.

TIMORIS.

AD mensam convivii tui à te vocatus & invitatus, Domine Jesu, summum bonum meum & felicitas sempiterna, parere quidem vocanti vellem, teque amanter & devotè suscipere; sed contremisco valdè, cum meam intueor fœditatem, contremisco à voce Apostoli tui dicentis: Si quis manducaverit panem hunc & biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Mira enim res est, & portento simillima. Pascor cœlesti pane, quo saturari possunt infiniti mundi: potor præclarissimo vino, quo ardentissima Angelorum sitis extinguitur; & fame ac siti aresco: omne cœli gaudium intus fero, & terræ illecebris irretiri non desino, vanaque solatia à creaturis emendico: ad Deum excelsum, fontem omnium bonorum quotidie accedo, & sub specie panis & vini ipsum quotidie sumo; & non solum non rapior cum Paulo in tertium cælum, sed terræ totus adhæreo, omnique mea sollicitudo terræ famulatur & corpori, nulla cælo. Hæ sunt angustiae, quæ me undique premunt, hæc consternatio mea magna nimis. Vereor enim ne quod in salutem constituisti, in iudicium & condemnationem accipiam. Nunquid ergo fugiam à facie tua cum impio Cain, aut abscondam me cum Adamo, eo quod nudus sim, & audierim vocem tuam? Absit. Scio enim quia major est misericordia tua, quam miseria mea: major est clementia tua, quam iniquitas mea. Si fœdus, si infirmus, si nudus sum: tu me potes mundare, sanare, vestire. Ad te igitur cum timore, & tremore confugio, ut me vestias, sanes & purifices. Abstrahere cor meum à cæteris omnibus extra te, in quibus nihil est nisi vanitas & afflictio spiritus.

Pp iij

Sentiat mens mea dulcedinem præsentiæ tuæ: gustet quam suavis es, ut amore tuo capta nihil quærat extra te, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.

HVMILITATIS.

IMmente, tremende, potentissime, & incomprehensibilis Deus, quis es tu, & quis sum ego, ut digneris venire ad me, mecum epulari, & mansionem apud me facere? Heu quanta est dignatio tua, quanta miseria & ingratitudo mea? Tu Rex regum & Dominus dominantium, qui respicis terram & facis eam tremere: tu fons sanctitatis, coram quo Angeli non sunt puri: tu Sol claritatis æternæ, qui lucem habitas inaccessibilem: ego verò animal immundum, omnium calamitatum ludibrio expositum, insanis perturbationum motibus agitatum: omni vanitati subjectum, vas contumeliæ, filius iræ, & tenebrarum. Et quomodo potest lucis tuæ ad tenebras meas esse conventio? Quomodo præsumam ad te accedere vermiculus terræ, in quo nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat? Qua fiducia coram te apparebo, justissime Judex, ante cujus conspectum columnæ cœli contremiscunt? Longè enim recessi à te, qui tamen ubique es, & miserabilis anima mea, quam tibi in baptismo desponsaveras, fornicata est cum amatoribus multis, te repudians Creatorem & Redemptorem, ut fallacibus creaturis adhereret. Tu me segregasti ex utero matris meæ, & vocasti per gratiam tuam, ut lucerem coram hominibus doctrinæ & vitæ splendore: ego verò in tenebris vixi, non sapiens quæ tua sunt, sed quæ super terram. Tu parasti mihi mensam in dulcedine tua, & suspiravi ad ollas carniū Ægypti. Tu potasti me sanguine tuo, & converti me ad poculum Babylonis. Verumtamen ego loquar ad te, cum sim pulvis & cinis. Respice servum tuum & suscipe me, quem tam amanter invitas ad te. Jam enim cognovi, quia sine te nihil sum, nihil possum: & extra te non est salus nec vita. Projice ergo post tergum tuum omnia peccata mea,

& amplectere me, quamvis indignissimum gratia, tua, ad te revertentem, juxta verbum Prophetæ tui dicentis: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies.*

§. XIII. *Commemoratio Dominicæ Passionis ante Missam.*

SÆPÈ dictum est in hoc incruento sacrificio cruentum illud, quod semel in Cruce peractum est, non verbis sed re ipsa repræsentari: una si quidem & eadem est hostia, idem qui per sacerdotis ministerium offert, idem Christus qui immolatur. Sicut enim dicitur Agnus occisus ab origine mûdi, eo quod mortuus censeatur in figuris animalium, quæ in ipsius memoriam mactabantur: ita non immerito eundem vocare possumus Agnum, qui quotidie occiditur usque ad finem mundi, in hac nimirum suæ mortis repræsentatione, quæ duratura est, donec Mundus durabit. Ideò sancti Patres mortis Christi memoriam hoc sacrificium celebranti super omnia necessariam esse affirmant, dicente Apostolo, *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.* Hoc ipsum autem idem Salvator noster præcepit, cum instituto hoc sacramento ait, *Hoc facite in meam commemorationem.* Quæ verba Seraphicus Doctor sollicitè expendens libro de puritate conscientie cap. 9. existimat sacerdotem nullatenus debere Missæ sacrificium celebrare quin prius passionem & mortem Domini commemoret. *Id,* inquit, *quod pro meipso retineo, est verbum illius qui hoc sacramentum instituit, quem non creao illud frustra protulisse. Dixit enim, Hæc quotiescunque feceritis, in mei memoriam facietis. Ex quo quidem verbo arguo mihi ipsi, quod quoties volo id agere quod ipse instituit, & modo prædicto reliquit, timeo nequaquam sine remorsu conscientie ac præjudicio anime ad illud posse accedere, nisi pramemorata ipsius instituentis charitate, ac ejus passione & morte, in cujus memoriam perpetuò recolendam illud Sacramentum*

debere confici & percipi ipse præclare asseruit & injunxit.
 Sacerdos itaque, cum ad sacrum faciendum se præparat, fasciculum sibi colligat ex omnibus anxietatibus & amaritudinibus Domini, & inter ubera sua collocet, cordisque medullis inferat; mente & affectu sedulo revolvens omnia tormenta, quæ ille pro salute nostra perpeffus est. Hæc frequenter in ore, hæc semper in corde habeat: & hæc sit ejus sublimior Philosophia, scire Christum, & hunc crucifixum. Cum verò ad altare accessurus est, sic oret ex toto corde.

O R A T I O.

MEmoria memor ero, Clementissime Pater, & tabescet in me anima mea: omniumque dolorum & passionum, atque acerbissimæ mortis Filii tui Domini mei Jesu Christi cum gemitibus & lachrymis recordabor, quia ipse salus & vita mea ante oculos meos pependit in ligno, offerens se tibi in holocaustum pro mea & totius mundi salute. Hanc autem oblationem vivam, quam tu misisti in miseratione multa ad altare crucis immolandam pro nobis, hanc eandem tibi nunc offero, passionem ejus & mortem recolens ac repræsentans: sicut ipse præcepit, cum dixit, ut idem in ejus commemorationem faceremus. Recordare itaque humilitatis ejus, patientiæ, charitatis, mansuetudinis, & obedientiæ. Respice labores ejus, jejunia, contemptus, contumelias, vincula, irrisiones, & iniquam condemnationem. Respice in faciem Christi tui, & intueri speciosum forma præ filiis hominum opprobriis, injuriis, verberibus, livoribus, contusionibus ita deformatum, ut non sit ei species, neque decor. Vide caput nobilissimum spinarum punctationibus transfossum, & percussionibus attritum. Vide genas modestissimas sputis fœdatas, alapis cæsas, sanguine cruentatas. Vide oculos benignissimos lacrymis perfusos & ad ignominiam velatos. Vide os suavissimum siti ardentissima cruciatum, & felle atque

aceto potatum. Vide dorsum, supra quod fabricaverunt peccatores, verberibus dilaniatum, & humeros crucis pondere oppressos. Vide brachia amabilissima funibus devincta, & in cruce crudeliter extensa. Vide manus innocentissimas durissimis clavis perforatas. Vide pedes delicatos tot itineribus defatigatos, ac cruci tandem affixos. Vide corpus venerabile pro nobis in cruce suspensum, vulneratum, mortuum, & sepultum. Vide sanguinem pretiosissimum usque ad minimam guttam pro nostra salute misericorditer effusum, Hæc enim tibi offero & repræsentō, omni quo possum devotionis affectu suppliciter orans, ut ipsa pietas, qua Filium tuum pro nobis tradidisti, te omnibus misereri compellat, pro quibus ille factus obediens usque ad mortem, crucem subire dignatus est. Amen.

§. XIV. *Oratio ante Missam ad Patrem.*

Respice, Clementissime Pater, de sanctuario tuo, & de excelso cælorum habitaculo, & intueri hanc immaculatam hostiam, quam tibi offert magnus Pontifex noster Jesus Christus Filius tuus Salvator mundi pro peccatis fratrum suorum, & esto placabilis super multitudinem malitiæ nostræ, quia vox sanguinis Domini nostri clamat ad te de cruce. hic est iustitia mea, & sanctificatio, ac propitiatio mea. Averte faciem tuam à peccatis meis, & respice in faciem Christi tui: ejus enim meritum offero ad te, omnemque fiduciam in eo defixam habeo. Impellit ministrandi necessitas, terret conscientia indebiti sacerdotii. Sed rogo te, ne despicias mihi creditæ dispensationis officium, licet in me boni operis testimonium non agnoscas. Et quia me indignum mediatorem esse voluisti inter te & populum tuum, ne me repellas à tua pietate cum divinis donis tuis venientem ad te, ut inculpatè accedens ad gloriam tuam, dignus sim qui operiar protectione Unigeniti Filii tui, & illuminatione Spiritus sancti tui, atque pro omnibus de-

precans pro omnibus exaudiar, te præstante, Deus meus, Pater misericordiarum, qui cum eodem Filio tuo in unitate ejusdem Spiritus sancti vivis & regnas in sæcula sæculorum. Amen.

§. XV. *Oratio ante Missam ad Dominum Iesum Christum.*

GRatias ago tibi, Domine Jesu Christe, pro ineffabili tua charitate, qua transiturus de hoc mundo ad Patrem mensam mihi parasti in dulcedine tua, mensam prorsus regalem, omne delectamentum in se habentem; mensam pretiosissimam corporis & sanguinis tui, ut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & secreto illapsu nutritionis tuæ roboretur infirmitas mea. Et unde hoc mihi, Gloriosissime Fili Dei, ut me permittas venire ad te, & cum cæteris commensalibus tuis epulari? Atque utinam ab omni culpa liber, purus ab omni labe, ab omni vitio purgatus, & ab omni inordinata affectione perfectè emendatus essem, ut ad hanc mensam supercœlestem accedere possem fervens charitate, niveus innocentia, & omnium virtutum decore exornatus. Sed quia miserrimus ego sum, & omni ornamento destitutus obsecro te in primis benignissime Salvator, cujus charitas immensa est, bonitas infinita, ut sanguine tuo animam meam lavare, & super nivem dealbare, meritis tuis induere, illoque igne ardentissimi amoris succendere digneris, qui te à nobis discessurum compulit ad hoc vivificum convivium instituendum. Obsecro deindè Beatissimam Virginem Matrem tuam, & omnes electos tuos, ut tibi pro me offerant charitatem, fidem & devotionem, qua hoc Sacramentum susceperunt ab initio institutionis ejus usque in præsentem diem. Et quia particeps ego sum omnium timentium te, offero tibi omnium sacerdotum, omniumque fidelium hac die celebrantium & communicantium pietatem & puritatem. Offero omnium justorum ab origine mundi usque ad ejus consummationem

virtutes & merita, ac pios affectus erga te, dulcissimè Jesu, in venerabili Sacramento existentem: firmissimæ nimirum fidei, & vivæ apprehensionis earum rerum, quæ de hoc maximo mysterio credendæ sunt: perfectissimæ charitatis, & intimæ tecum familiaritatis: famis & flagrantissimi desiderii te omne bonum suscipiendi: filialis fiduciæ & spei de tua misericordia tam mirabili modo declarata: zeli divinæ gloriæ & dilectionis proximi, pro cujus salute hoc sacrificium offertur: admirationis tantæ dignationis, & profundissimæ humilitatis: gaudii & jubili in te & de te: laudis gratitudinis, adorationis, & devotionis. hos inquam, aliosque affectus offero tibi in supplementum insufficientiæ meæ, & eos si possem elicerem cum maxima intensiōe ad laudem & gloriam tuam quia dignus es. Suscipe Domine, hoc desiderium meum, meritisque placatus electorum tuorum, ne à mensa tua repellas me, quatenus hoc cibo satiatus, hoc recreatus potu vitam habeam, & abundantius habeam, hic & in æternum. Amen.

§. XVI. *Alia Oratio ad eundem.*

Veni, Domine Jesu, unica salus animæ meæ & infunde pectori meo multitudinem dulcedinis tuæ, ut nihil amem, nihil desiderem præter te. Veni gaudium & felicitas mea, veni spes & robur meum quia tecum sunt divitiæ & gloria tu vita & consolatio mea, tu paradisus voluptatis. Atque utinam te veniente ad me, vertantur mihi in amaritudinem omnes mundi deliciæ, ut tibi unitus in hoc cælesti convivio à te nunquam separer in æternum. Frustra expenderem argentum meum non in panibus, & laborem meum non in saturitate, licet omnes Ægypti escas compararem, si carerem hoc pane, qui præbet delicias Regibus, & vino tuo destitutus essem, cujus suavitas in infinitum excedit omnia hujus seculi oblectamenta. Et unde mihi tantum bonum, ut tecum epulati merear, Rex tremen-

dæ majestatis, ego indignissimus servus tuus, qui quotidie pecco & incorrigibilis persevero? Sed major est in infinitum misericordia tua, quam miseria mea: & tu dulcissima refectio mea me in virum alterum transformas, & verbo virtutis tuæ sanas omnes languores meos. Ad te igitur venio de tua pietate confusus, & in te sperans non confundar. Lætifica animam servi tui, & supple quod mihi deest, tu benignissime Salvator, qui omnes ad te vocare dignatus es dicens, *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Refice me te ipso, quia in te sunt omnes cæli deliciæ ex copiosissimo flumine gaudiorum Dei cum tanta plenitudine emanantes, ut omnes dignè ad te accedentes inexplicabili lætitia replere possint. Uni intimè tecum animam meam, & fac me dignum, ut huic mensæ supercælesti cum debito virtutum ornatu affideam, & dulcedine perfruar præsentis Divinitatis. Amen.

§. XVII. *Oratio ad Spiritum Sanctum.*

Veni Sancte Spiritus, amor Patris & Filii, mundator scelerum, curator vulnerum, fortitudo fragilium, mœrentium consolator, fulgor intellectus, & vindex libertatis. Veni è patria felicitatis, & cordis mei penetralibus tam potenter illabere, ut vitia omnia & defectus tuo igne consumas, & omnia peccata mea remittas. Emitte in animam meam lucis tuæ radium, quo illuminante intellectum, quæ tibi sunt placita videam: quo affectum inflammante ad ea prosequenda tota virtute incumbam. Fac me dignum sacris altaribus ministrum, meque torrente tuæ voluptatis inebria, ut cælesti suavitate in hac divinissima mensa degustata, nihil venenatæ mundi dulcedinis libeat amplius degustare. Imbuat me & perficiat septiformis Spiritus tuus, & ad illum scientiæ gradum fac me pertingere, ad quem pervenit Apostolus tuus, cum dicebat se nihil scire, nisi Christum & hunc crucifixum. Roboretur

infirmetas mea fortitudine tua, vincat bonitas tua malitiam meam, & deformitas mea tua pulchritudine decoretur. Sursum erige me per æternorum affectionem, copula tecum per amoris unitatem, conserva per finalem perseverantiam; ut tuo ductu revolet anima mea ad te principium & finem suum, à quo numquam separetur. Amen.

§. XVIII. *Oratio ad B. Virginem.*

Gloriosissima Mater Dei Virgo Maria, tota fiducia mea, & unicum solatium languentis animæ meæ, precor te, ut mihi miserrimo peccatori assistere hac hora digneris, qua pretiosissimum Filii tui corpus & sanguinem æterno Patri oblaturus sum; sicut amans & dolens eidem Filio tuo in Cruce pendenti & se pro nostra salute offerenti astitisti. Ne me despicias, Mater misericordiæ, ob intolerabilem peccatorum meorum scditatem; neque avertas faciem tuam à me, quem Filius tuus tanto amore dilexit, ut pro me mori dignatus sit. Plena es gratiarum, plena rore cælesti, innixa super dilectum tuum, delitiis affluens. Ciba ergo pauperem tuum de supereffluenti mensa tua: tuarumque virtutum vestibibus indue me, ut his ornatus divino conspectui gratus appaream. Memento illius charitatis, qua Verbum Dei ex te carnem assumpsit, ut tu fieres mater nostra. Aperi manum tuam, & imple me benedictionibus, quibus te Deus benedixit in æternum, ut te interveniente tremenda mysteria acceptabiliter perficere, & sancta sanctorum dignè merear degustare.

§. XIX. *Oratio ad Sanctos Angelos.*

Sancti Angeli, purissimi spiritus, ministri Dei Altissimi, qui facitis voluntatem ejus, & orantium preces in cælum defertis: Tuque præcipue fidelissime Custos meus, state mecum juxta aram, in qua Deo Patri totius mundi pretium oblaturus sum, & in vestris

thuribulis incensum orationum mearum suscipite , ut fumus aromatum hujus divini sacrificii ascendat per manus vestras in conspectu Dei. Purgate , illuminate , perficite , & dirigite me , vestramque puritatem & innocentiam impetrate mihi , ut appaream coram Deo decenter ornatus.

Sancti Archangeli , duces illustrissimi militiae celestis , instruite me ut hæc sancta mysteria percipiam , fidemque vivam & efficacem hujus sacramenti in me excitare.

Altissimi Principatus , vera pace interna animam meam componite ut in ea jugiter commoretur Dominus , de quo scriptum est, *Et factus est in pace locus ejus.*

Sanctissimæ Virtutes , assistite mihi , ut proficiens de virtute in virtutem Deum deorum dignus sim oculo fidei cernere , manibus contrectare , intus recipere , ac tandem in patria clarè vobiscum intueri.

Inviçtissimæ Potestates , dæmonum impetus cohibete , ne mihi appropinquent sacrificanti , ut sine impedimento dignè merear Deo servire , & ministrare. Potentissimæ Dominationes , veram mihi & sanctam libertatem obtinete , ut nec peccato serviam , nec corporis mei appetitui , & sensibus subdar. Throni stabiles & sublimes , sedes pulcherrimæ Dei , discam à vobis veram humilitatem & subjectionem , ut fiat anima mea gratissimum domicilium Deo , qui superbis resistit , & super humilem & quietum requiescit.

Clarissima & nobilissima cæli lumina Cherubim , illustrate mentem meam plenitudine scientiæ , ut summam vilitatem meam , hujusque sacrificii infinitam excellentiam agnoscam.

Supremi spiritus Seraphim , ardentissimi amatores Dei , solvite gelu cordis mei , & vestrum in eo ignem succendite , ut Deum vobiscum ardenter amem , atque utinam sicut vos.

S. XX. *Invocatio omnium Sanctorum.*

Sancti Dei omnes, cives supernæ patriæ, inclinate aures vestras & demittite lumina ad me, meamque orationem exaudite. Ad vos clamo pauper, nudus, & infirmus, cui omnia defunt ornamenta virtutum: ad vos clamo, & vestram imploro benignitatem; succurrite infirmitati meæ, fidem meam & spem roborate, excitate in me igniculum amoris vestri, induite me veste nuptiali, ornatè donis quibus abundatis, ut sine rubore introire valeam in locum tabernaculi admirabilis, in aulam cælestis convivii, in conspectu divinæ majestatis.

Sancti Patriarchæ & Prophetæ, qui Christum Dominum nostrum dictis prophetastis, & ardentissimis desideriis è cælo ad terram traxistis, hujusque Sacramenti mysteria variis typis & umbris præfigurastis, preces fundite pro me, ut ipsum Dei Filium sanctè tractare possim, & puro corde complecti.

Sancti Apostoli, quos Christus in ultima cæna novi Testamenti sacerdotes creavit, ac primum seipso cibavit, vos supplex exoro ut vestra adiutus ope gratiam non negligam per manuum impositionem mihi collatam, sed magno quotidie augeam incremento.

Sancti Martyres, qui Christo Regi pro nobis crucifixo vicem quam potuistis vitæ oblatione per martyrium rependistis, ipsum pro me orate, ut ignem sui amoris accendat in corde meo, quo succensus & purificatus meipsum maciem Deo hostiam vivam & ei placentem; sicque paratus & probatus ad hoc divinum sacrificium accedam.

Sancti Pontifices & Confessores, mysteriorum Dei fidelissimi dispensatores, qui hostiam placationis frequenter pro populo obtulistis; pro me obsecro intercedite, ut meum quod oblaturus sum sacrificium Deo.

C. Bona. Opusc. Spirit.

Qq

fit acceptabile, mihiq̃ue & omnibus, pro quibus illud offeram, propitiabile.

Sancti Monachi & Eremitæ, qui cibo potuque celesti sæpius reſecti pravas concupiſcentias, & vitæ hujus pericula ſuperatiſtis, adjuvate me orationibus veſtris, ut ſacris hiſce myſteriis armatus me ipſum vincam, & omnes inimicos animæ meæ conteram ſub pedibus meis.

Sanctæ Virgines Deo amabiles, quæ ſtudio caſtita- tis dignum in vobis Filio Dei habitaculum præparaſtis, & nunc in cælo canticum novum concinitis, quod nemo poteſt dicere, niſi fuerit Virginitatis prærogativa eximius, impetrate mihi perfectiſſimam caſtita- tem, qua corpus & animam in omni puritate contineam, ut Chriſto Domino, qui paſcitur inter lilia, gratum in corde meo exhibeam domicilium.

Sancti mei tutelares N. N. & vos Sancti N. N. quo- rum hodie memoriam veneramur, veſtro conſiſus pa- trocinio accedo nunc ad immolandum corpus & ſan- guinem Ieſu Chriſti Domini noſtri, comitamini me euntem ad altare, fulcite meritis veſtris, orna- te vir- tutibus, ut hoc ſacrificium viva fide, ferventi charita- te, & plena devotione perficiam, perque ejus con- tinuum & ſalutiferum uſum veſtro dignus conſortio tan- dem inveniar. Amen.

CAP. V.

De Miſſæ celebratione.

s. I. De proxima diſpoſitione ad Miſſam.

Pervulgatum apud ſanctos Patres axioma eſt, quod talem ſe animæ exhibet Deus, qualem ſe illa præ- parat Deo. Ideo Chriſtus in Euchariftia aliis quidem eſt fructus vitæ, panis Angelorum, manna abſconditum, paradysus deliciarum, ignis conſumens, & tertium cæ-

lum, in quo audiuntur arcana verba, quæ non licet homini loqui. Aliis verò est panis insipidus, omni carens dulcedine, & vitali operatione, & nauseat anima eorum super cibo isto: quia nimirum mors est malis, vita bonis; & sicut quisque erga Deum affectus est, talem ipsum erga se experitur. Pauci sunt qui admirabiles hujus sacri convivii in se sentiant effectus, quia pauci sunt, qui se ad illos recipiendos ritè disponant; qui seriò cogitent se ad sancta sanctorum accedere, ad altare Dei, ad Deum ipsum. Ideò multi infirmi sunt & imbecilles, & dormiunt multi. Mortem olim summo sacerdoti minabatur Deus, si ausus fuisset intrare in sancta sanctorum sine strepitu tintinnabulorum, non radians gemmis, non fulgens auro, omniumque virtutum varietate circumamictus. Quam ergo pœnam merebitur novæ legis sacerdos, qui non ad arcam typicam, sed ad Deum ipsum accedit, ut filium ejus Dominum Jesum Christum immolet, tangat, comedat, nisi id faciat ea sollicitudine, attentione, & apparatu, qui dignus sit tali convivio, dignus Deo? Instante itaque celebratione totis viribus curare debet, ut in ara cordis ignem divini amoris succendat, acutusque eliciat diversarum virtutum, qui heroici sint, & tanto sacrificio, ejusque termino & objecto, quantum fieri poterit, convenientes.

Quia verò in hoc sacrificio non solum animus, sed etiam corpus occupatur, ipsum quoque oportet ab omni sorde incontaminatum custodire. Si enim sacerdos Mosaica sacrificia, quæ non nisi infirma & egena elementa fuerunt, ac umbra futurorum, oblaturus, ex Dei præscripto nitidis vestibus indui, corpusque lavare tenebatur: quanto magis decet à sordibus etiam corporeis Christianum sacerdotem expurgari, qui Domini sui carnem, & sanguinem offert, comedit, bibit? Et primo quidem necessariæ celebraturo sunt hæ corporis dispositiones, jejunium scilicet, castitas, & car-

Qq ij

nis munditia, de quibus differere ad scholasticos spectat: vestes item compositæ, & modestæ, quæ sordibus careant & pompa, nec quicquam redoleant. quod à statu sacerdotis alienum sit. Tum quia Christus ante hujus sacramenti institutionem lavit pedes discipulorum suorum, debet sacerdos pedes animæ, qui sunt affectus, ab omni macula expurgare, cor lacrymis ablueri, & dum manus lavat actu ferventissimo contritionis omnem vel levissimam culpam expiare. Cum verò lotis manibus hostiam patenæ imponet, intentionem renovabit, considerans quod ille panis mox fiet corpus Christi: tum ex suæ vilitatis & immensæ dignitatis hujus mysterii apprehensione actus eliciet timoris & confusionis.

§. II. *De sacris Vestibus, & earum significatione.*

Sicut Reges & Magistratus non vulgari & quotidiano vestitu in publicis functionibus uti solent, sed alio augustiore, quo potestas eorum appareat, & ipsis reverentia concilietur: ita sacerdos celebraturus sacro & peculiari utitur habitu, amictu scilicet, alba, cingulo, manipulo, stola, casula, sive planeta, quibus & passio Christi ante sacrificium recolenda representatur, & ejusdem virtutes exprimuntur, quibus ornari celebrantem par est, ut sacerdotio fungatur in justitia & sanctitate veritatis. Cum enim hoc sacrificium incruentum idem sit cum sacrificio crucis, ut supra explicavimus, congruum est ut sacerdos, qui Christi pro nobis morientis personam gerit, ejus quoque similitudinem habeat in vestimentis; idque ad decus & reverentiam sacrificii adhibeatur, quod impius Iudæorum furor ad contumeliam intulit Salvatori. Porro Amictus velamen illud significat, quo facies Christi velata est, cum percutiebant eum illudentes & dicentes, *Prophetiza nobis, quis est qui te percussit?* Alba vestem albam denotat, qua ab Herode tanquam stultus indutus fuit.

Cingulum funes, quibus in horto vinxerunt eum; sive flagella, quibus columnæ alligatum crudelissime cæderunt. Manipulus vincula, quibus adstrictæ sunt manus ejus tanquam hominis nefarii & scelerati. Stola funes collo ejus injectos, sive crucis patibulum humeris ejus impositum, & in quo pro nobis pependit. Planeta vestem purpuream, quam ei milites in domo Pilati tanquam ludicro Regi imposuerunt. Cum igitur hæc indumenta signa sint eorum, quæ Christus pro nobis perpeffus est, varii actus à sacerdote, dum illis induitur, eliciendi sunt, amoris, doloris, gratitudinis, & intensissimi desiderii ejus patientiam & humilitatem imitandi in doloribus, afflictionibus, opprobriis, aliisque adversitatibus sustinendis.

Considerandæ sunt etiam virtutes, quæ per eadem indumenta mysticè designantur, ut discat sacerdos qua vitæ sanctimonia & morum integritate præditus esse debeat: scriptum est enim, *Sacerdotes tui induantur justitiam*, omnibus scilicet virtutibus ornati sint, quas justitiæ nomine passim sacræ litteræ comprehendunt.

Amictus itaque significat oportere mentem in æternæ dumtaxat salutis, rerumque cælestium consideratione fixam habere, ab omnibus curis rerum caducarum amotam, & contra quoscumque hostium incursus spe & fiducia in Deum tanquam galea salutaris communitam. Refert etiam Amictus Christi Domini humanitatem, cujus caput Divinitas est, quæ ab illa occultatur, sicut Amictus caput tegit sacerdotis. Neque enim oculi nostri Solis justitiæ infinitum splendorem intueri potuissent, nisi carnis nube operiretur. Quare Sacerdos, cum illum accipiens osculatur & capiti imponit, se amoris osculo sacratissimam Christi Humanitatem tangere, & capiti imponere putet, ut ea se protegat & tueatur, dicens cum Propheta, *Domine virtus salutis mee, obumbrasti caput meum in die belli*. Obiter quoque per Amictum monetur sacerdos maximam serua-

re oculorum modestiam, cum pergat ad Altare, & ibi manet, & ab eo redit, nihil prorsus aspiciendo, nisi quod necessarium est, ut videat quod facit.

Alba totum corpus regens innocentiam, simplicitatem, puritatem, animique candorem, & pulchritudinem indicat, quæ totum sacerdotem complecti & exornare intus & extra debet, atque in omnibus operibus ejus splendere, ut sit sanctus & immaculatus in conspectu Dei, seque talem semper exhibeat divinis mysteriis celebrandis.

Cingulum indicium est Castitatis, quæ in sacerdote ita splendere debet, ut nullam prorsus tam in corpore quam in corde admittat labem. In cujus rei typum jussit olim Deus, ut comedentes Agnum accingerent renes suos: & ipse Christus ait, *Sint lumbi vestri præcincti*. Idem quoque B. Joanni apparuit in Apocalypsi præcinctus zona aurea, ut nimirum intelligamus oportere nos omnes affectus purificare, & amorem carnalem vincere spirituali, quod est aurum charitatis.

Manipulus præmissio crucis osculo sinistro brachio infertus, ostendit lacrymas, dolorem, & pœnitentiam, quibus lugere peccata ac perpetuo dolere sacerdos debet; carnis item & spiritus mortificationem, & humilitatem, qua accedendum est ad altare; tum futuram bonorum operum retributionem, sicut Psalmographus cecinit: *Euntes ibant & flebant mittentes semina sua: venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos suos*.

Stola collo superposita, & in modum crucis per medium pectoris ducta, demonstrat sacerdotem teneri se Deo unire & quodammodo colligare, suamque crucem Dei causa patienter ferre, divinæ legi cum omni obedientia se subicere, ejusque jugum alacriter portare, ac semper memorem esse mandatorum Dei ad faciendum ea.

Casula, quæ cæteris vestibus splendidior & pretiosior

illis superinduitur, signum est Charitatis, quæ reliquis virtutibus excelsior omnibus supereminet tanquam illarum Regina, & vinculum perfectionis. Omnes enim sine ea sunt imperfectæ, ab ea pendent omnia mandata divinæ legis: & omnia bona in ipsa continentur. Sicut autem casula in duas partes dividitur, ita charitas duplex est, erga Deum & proximum: & sicut illa varios exigit colores juxta temporis aut festivitatis diversitatem; ita hæc varios affectus, nunc lætitiæ ob Dei magnalia, nunc gratitudinis ob ejus beneficia, nunc fortitudinis in adversis, nunc tristitiæ ob propria & aliena peccata.

Hæ sunt præcipuæ virtutes, quas vestes sacerdotales significant, quarum actibus induere se debet sacerdos, ut suum dignè offerat sacrificium. Consuetas autem Ecclesiæ preces singulis indumentis accommodatas attentè & devotè recitabit: & cum indutus fuerit seipsum considerabit tanquam lupum in vestimentis ovium, & rubore suffusus veniam à Deo flagitabit.

§. III. *De accessu Sacerdotis ad Altare.*

SI ad omnes sacras functiones sanctè accedendum, & omnes sanctè peragenda sunt; multò majori sanctitate hoc divinum sacrificium offerendum est, quo nihil sanctius, nihil excellentius, nihil divinius esse potest. Ad hoc omni conatu niti debes, Christiane sacerdos, si tam sublimi, & tremendo ministerio ritè & perfectè fungi desideras. Qua in re ut tibi prosum, documenta quædam generalia præmittam: deinde sigillatim proponam aliquot considerationes pro singulis sacrificii partibus, ex quibus pios elicere affectus possis, & mentem utiliter occupare, ne distrahatur. Neque deterrearis si hujusmodi considerationes & affectus aliquantò fusiùs explicavero: licet enim multis verbis describantur, possunt tamen in momento elici, nec Missæ celebrationem solito prolixior rem reddent, ut re ipsa experieris; nam ipso usu memo-

riæ tenaciter infiguntur, ad id ut eos quasi naturaliter eliciturus sis, absque ulla confusione, aut capitis fatigatione. Primum generale documentum est, ne toto sacrificii tempore Deum offendas ullo peccato veniali; nec ullo defectu & imperfectione tam venerandi sacrificii excellentiam contamines. Id verò assequeris, si ea reverentia, attentione & devotione celebraveris, quæ omnem vel levissimam animi evagationem excludat: si exactissimè & scrupulosissimè observaveris quicquid in Missali præscribitur circa ritus & caerimonias, eo modo quo à viris serio perfectioni incumbenibus observari solent.

Secundò, omnia verba, quæ sive elata, sive submississima voce proferuntur, clarè, distinctè, ferventer, & absque ulla festinatione pronunciabis, nihil interim mente revolvens, quantumvis bonum & sanctum videatur, quod à propria & litterali verborum significatione alienum sit, ut te menti Ecclesiæ conformes, quæ omnes Missæ preces, lectiones, & sententias magno cum delectu ad sacerdotis & astantium instructionem & devotionem selegit. Ad hoc autem plurimum proderit omnes Missæ ritus perspectos habere, eaque omnia probè intelligere, quæ tum in lectionibus, Collectis, Evangelio, Versibus, & cæteris hujusmodi; tum in Canone continentur, quæ facilè disces ex eorum lectione qui de officiis Ecclesiasticis scripserunt, quales sunt Isidorus, Amalarius, Rabanus, Berno, hugo Victorinus, Rupertus Abbas, Dionysius item in libro de Ecclesiastica hierarchia, Germanus in Theoria rerum Ecclesiasticarum, & ex recentioribus Gabriel Biel in Canonem, Durandus in Rationali, Joannes Baptista Scortia de Sacrificio Missæ, & alii plures. Affectus verò elicies, quales infra proponam, eorum quæ recitas & agis sensui & significationi convenientes.

Tertiò, sicut in Missali præcipitur, antequam sacris te vestibus induas, Missam celebrandam perquires, perleges, & ad ea quæ dicturus es signacula ordinabis, ne

te postea contingat aut in verbis hæsitare, aut in carimoniis deficere, & perturbari.

Quarto, Processurus ad Altare, Crucifixum vel aliam imaginem humillima inclinatione salutabis, te tanto ministerio indignum reputans, atque ideò ipsius Christi, Sanctorumque opem implorabis. Tum ipsum Christum mente intueri, quasi cruce onustum & ad Calvarie montem iturum, ante te incedentem. Sequere ipsum primum offerentem, cujus passio & mors à te debet representari: sequere, inquam, cum modestia & gravitate, & agmina Angelorum te undique stipantia venerare: reque existima ex hoc mundo in cælum transferri.

Quinto, Cum perveneris ad Altare, cælum tibi desuper veluti apertum contemplare, & curiam cælestem, Deumque ipsum spectantem te pro universa Ecclesia hostiam litantem immaculatam. Memineris poenam mortis olim indictam bestiae quæ montem terigisset, idque tibi applica hominum pessimo & timorem concipe. Mox in Deum assurgens satage quantum potes ferventissimos actus charitatis elicere, cupiens in Christum totus converteri, eique simillimus fieri virtutum imitatione. Cum denique librum aperis, memor esto libri, quem aperuit Agnus, & septem signaculorum ejus; & desidera Christi fidem in universum orbem propagari.

§. IV. *De initio Missæ usque ad Introitum.*

CAlice ritè collocato & Missali aperto stans paulisper in medio Altaris, & facta cruce inclinatione tecum Abrahamo quasi pulverem & cinerem ante conspectum Domini confiteberis, imitans Christum, qui cælos inclinavit & descendit formam servi accipiens: quò enim humilior fueris, eò gratior & acceptior erit Deo oblatio tua. Mox descendens ad crepidinem Altaris, Verbi æterni Incarnationem recale, ejusque dilectionem & admirabilem promptitudinem ad opus nostræ Redemptionis suscipiendum. Iterata autem inclinatione te intimè

humilia, & Deum adora pro omni creatura. Dum signo Crucis te signans dicis, *In nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti*; animadvertite quale & quantum sit nomen, à quo sacrificium auspicaris, & sic te gere ut tantam decet majestatem. Magni momenti est sanctissime Trinitatis præsentiam initio concipere, & ab ea nunquam deflectere; ad ipsam enim & ad ejus gloriam oblatio dirigitur, ejusque memoria robur tribuit ad improbos hostium conatus elidendos, qui semper tentant variis & inutilibus curis, atque imaginationibus mentem à sacrificio avocare. Sic concepta dei præsentia, duos affectus raptim elicies, Fidei contra infideles Trinitatem negantes, & recordationis Crucis Christi, atque passionis in ea completæ, ex qua fluxerunt omnia bona. hos autem affectus ad omne signum crucis renovabis.

Sequitur antiphona, *Introibo ad altare Dei*, quæ ter repetitur: ante psalmum, in ipso, & post ipsum; ut intelligas spirituali impulsu, & alacritate, ac summa veneratione totam Missæ actionem peragendam esse, omni abjecta tepiditate. Admirare dei bonitatem, qui te vocavit ad Altare suum: quis enim es tu, ut audeas ad ipsum introire? Ora abscondi in abscondito faciei Domini à conturbatione malorum spirituum; ne immitrentes teraphantasmata divinum perturbent ministerium. Ora etiam renovari in te animæ juventutem, quæ est fervor spiritus, ex quo vera & solida lætitia procedit.

Ad primum versiculum psalmi, *Judicame Deus*, considera ea præparatione & dispositione ad altare accedendum esse, ut Dei judicium non pertimescas, ut discernaris à gente non sancta & iniqua, sisque purus & sine macula ante Deum, quantum fert humana fragilitas. hanc autem puritatem humiliter petes, cum certa fiducia eam meritis Christi obtinendi.

Ad 2. *Quia tu es Deus fortitudo mea*, Erubescere quod toties tanti sacramenti divino alimento confortatus adhuc imbecillis es, adhuc tristis incedis, & cuicumque

levissimæ tentationi turpiter succumbis. Merito ergo repellit te Deus, merito te affligit inimicus, nisi ipse vires suppeditet, qui est fortitudo tua & robur tuum.

Ad 3. *Emitte lucem tuam*, Pete divinum lumen, ut veritatem à vanitate discernens, ipsam veritatem sequaris; cujus splendoribus interior sensus illustratus cum externo sacrificio concordet. Mons vero sanctus, qui in hoc versiculo commemoratur, altare est Calvariæ montem indicans, quia in eo Christi passio & mors repræsentanda est.

Ad 4. *Et introibo*, Magnum renova in te reverentiæ affectum erga Altare & sacrificium.

Ad 5. *Confitebor tibi in cithara*, Excita in te cordis lætitiā, quæ per citharam significatur: sed statim oculos ad tuam imperfectionem reflectens ingemisce & dic, *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me?*

Ad 6. *Spera in Deo*; Ne despondeas animum, restat enim spes in salutari tuo, in quo tota fiducia collocanda est, quoniam ipse dabit ut obtenta culparum venia in ipso gaudeas, & in ejus laudibus perseveres.

Hac spe excitatus dices cum ingenti fervore, *Gloria Patri & Filio*, caput inclinans & offerens ad omnia adversa, & ad mortem pro Deo sustinendam. Tum repetita antiphona *Introibo*, ut benememineris quò ingrederis, & quid aggrederis, dices, *Adjutorium nostrum*. ut discas non ponere fiduciam in tuis viribus & industria, sed in eo *qui fecit calum & terram*, à quo duplex adjutorium postulabis, pro consequenda æterna salute & mediis ad eam necessariis, & pro illa peculiari necessitate, pro qua offers sacrificium.

Subditur statim generalis confessio, quia *justus prior accusator est sui*, quam humiliter recitabis, actum eliciens contritionis, ut est distincta ab attritione; dolens scilicet de peccatis tuis & totius mundi super omnia mala, idque pure propter Deum super omnia bona dilectum: dabisque operam ut verba illa, *mea culpa*, cum magno

doloris sensu proferas, & cum bona spe divinæ misericordiæ pro tuis & aliorum peccatis. Confiteris autem non solum Deo Creatori, Redemptori, & Judici tuo; sed etiam B. Virgini, cujus innocentem filium sceleribus tuis interfecisti: B. Michaëli Archangelo, cujus obsequiis te ingratum exhibuisti: B. Joanni Baptistæ & aliis Sanctis, quorum monita & exempla contempsisti: fratribus quoque quibus scandalo fuisti. Agnoscens autem fragilitatem tuam & necessitatem, auxilium eorum imploras quibus confessus es, ut pro te orent, quod humiliter facies: & cum astantes preces pro te fundunt dicentes, *Misereatur*, dum etiam ipsi confitentur, dum sequentes versiculos recitas, illum in te spiritum excitabis, quem verba sonant, magno animi ardore & devotione.

Osculum altari semper figes tenero amoris affectu erga Dominum Jesum Christum, cum intenso desiderio semper ei adhærendi, & ideo brevem sed ferventissimum amoris actum elicies.

§. V. De Introitu usque ad Epistolam.

INtroitu & ea quæ sequuntur sedatè, attentè, & devotè recitabis, adhibitis magna cum honestate præscriptis cærimoniis, ut spiritualem ac divinam rem agi omnes intelligant. Attendes autem ad sensum verborum, & cum dicis *Gloria Patri* sanctissimam Trinitatem adorabis optando ut omnes illi serviant. *Kyrie eleison* ad singulas tres personas mente in cælum erectus diriges, petens remissionem peccatorum cordis, oris, & operis pro te & aliis: & quia novies repetitur quot sunt Angelorum chori ipsorum vocibus tuam cõjunges, & cor ad illos elevabis. Ad *Gloria in excelsis* miraberis quomodo peccator in terra aliena canticum Angelorum canere præsumas: tum alios affectus adjunges laudis, adorationis, gratiarum actionis, fidei, spei, amoris, zeli gloriæ Dei, petitionis & obsecrationis, juxta sensum verborum. hæc autem verba, *Tu solus sanctus, Tu solus Dominus, Tu so-*

lus Altissimus Iesu Christe, intensiori affectu charitatis & reverentiae erga Christum Dominum pronuntiabis, desiderans, ut ab omnibus ametur, honoretur, glorificetur.

Hymno absoluto sequitur salutatio populi per hæc verba, *Dominus vobiscum*. Quoties autem ea dices, optabis intimo affectu Ecclesiae Dei & toti mundo omnem Dei benedictionem, per quam singulis animabus id, quod maxime indigent, conferatur. Dicturus Collectas erubescas, quod mediator inter Deum & populum esse audeas, qui toties alios ad malum pertraxisti. Cum dicis *Per Dominum*, offeres Deo omnia merita Christi cum magna fiducia, quia scriptum est, *Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis*. Expendes autem verba Orationum, quæ & per se magni ponderis & efficaciae sunt, & cum in persona Ecclesiae à celebrante recitantur, facilius postulata impetrant ob sacrificii præstantiam.

s. VI. *De Epistola, Evangelio, & Symbolo.*

Absoluto Introitu sequitur instructio populi in fide, per doctrinam Prophetarum & Apostolorum in Epistola, per verba Christi in Evangelio, per articulos fidei in symbolo; quæ omnia mysteriorum sanctificationi, ut nos purgent & præparent, præmittuntur.

Ipsam verò Epistolam & Evangelium lecturus mente elice hunc actum humilitatis: Egone in Ecclesia divina depromam oracula, qui tamdiu sedi in Cathedra pestilentiae? Ego Evangelium promulgabo, qui factis & exemplis Evangelium impugnavi? Deinde considera beatos nos esse, quia ut ait Baruch Propheta, quæ Deo placent manifesta sunt nobis. Deus enim voluntatem suam nobis revelavit per Prophetas & Apostolos in eorum libris & epistolis, & per Filium suum in Evangelio. Idcirco hæc omnia magna cum attentione & reverentia legenda sunt tanquam sermones Dei, gratias ei agendo, quod mundum doctrina sua illuminare & instruere dignatus sit: promptumque animum offerendo ad servanda ipsius mandata.

tam in prosperis, quam in adversis. De hoc autem nos monent in Epistolæ lectione manus super librum positæ, & veluti operi admotæ.

Graduale etiam, & cætera quæ sequuntur, exequendi desiderium significant, & ascensum ad apicem Christianæ perfectionis, qui sunt fructus Prophetiæ & Apostolicæ prædicationis. Quidam devotus Sacerdos dicebat se quotidie duabus concionibus interesse elegantissimis & efficacissimis, lectioni nimirum Epistolæ, & Evangelii: quas sic audiendas asserebat, ac si Apostolus & Christus præsentem forent, & loquerentur, cum firmissimo proposito exequendi quod docent. Turpissima enim esset eius præcepti transgressio, quod ab Apostolo & à Christo ea die auditum fuit, nam videretur Verbi Divini statim oblitus esse, & tantos Concionatores neglexisse.

Initio Evangelii librum & te ipsum signabis signo crucis cum tenero affectu erga Christi passionem & mortem. Fit autem ipsum signum in fronte sede pudoris, ne Evangelium erubescas: in ore ut palam annuncies & confitearis: in pectore ut illud in corde semper conserves, nec ulla diaboli suggestio fructum eius impedire queat. In fine librum ibi osculaberis, ubi prius crucem formaveras, ad significandum amorem, quod ea doctrina amplectenda & executioni mandanda est: ideoque propones factor verbi esse, & non tantum auditor; actu ferventissimo amoris elcito erga Deum eiusque legem.

Certis diebus lectionem Evangelii excipit Symbolum, ut fides excitetur, & sicut corde ad iustitiam creditur, sic ore confessio fiat ad salutem. Actus igitur fidei exercebis verbis correspondentes, & contrarias hæreses detestaberis. Christo item gratulaberis ob eius gloriam, dum ipsius Resurrectio, Ascensio, & judiciaria potestas commemoratur, & gaudebis, quia regni eius non erit finis. In illis verbis, *Qui cum Patre & Filio simul adoratur*, Spiritum sanctum adorabis, & intimo animi sensu sanctissimam Trinitatem glorificabis ob singula beneficia

naturæ, gratiæ & gloriæ omnibus creaturis concessa & concedenda. Demum cum dicis, *Et vitam venturi sæculi*, spem firmam concipies vitam æternam meritis Christi obtinendi.

s. VII. *De Offertorio usque ad Canonem.*

HAtenus instructio fidelium & Missa Catechumenorum, qui deinceps adesse non poterant, indicente eis Diacono ut exirent. Iam sequitur Missa fidelium, & quia hic inchoatur actio sacrificii incruenti, maiori fervore & igneo pietatis sensu singula verba proferenda sunt. Exordiris autem ob osculo altaris, in quo divinum sacramentum perfici debet, ut hac amoris & honoris exhibitione Dei quodammodo captes benevolentiam. Sed quia Dei amor annexam habet erga Proximum charitatem, sequitur populi salutatio tanquam commune amicitiae signum, quo ostendis te omni odio & dissensione carere, præcepit enim Domini non esse offerendum munus, nisi prævia cum fratribus, qui aliquid habent contra offerentem, reconciliatione. Astantes etiam mones ut simul tecum orent, dicens, *Oremus*, & hoc ferventer facies respiciens in cælum ad Deum Patrem, deinde ad teipsum, tuumque nihilum, qui peccator cum sis omnium notarum æterno Patri Filium suum offerre debes.

Quando patenam cum hostia in manibus accipies, pones in ea cor tuum, & omnium circumstantium, omniumque fidelium, ut ea quoque Deo offeras hac intentione, quod sicut panis, quem offers, mox convertetur in corpus Christi; ita cor tuum & omnium fidelium, in ipsum Christum per amorem & imitationem transformentur, adeo ut dicere omnes possint, *Vivo ego iam non ego, vivit verò in me Christus*. Idem repetere poteris in calicis oblatione.

Dum vinum calici infundis, gratias ages Deo, quod sub his speciebus se occultare voluerit pro amore tuo : &

commisces aquam, desiderium excitabis te totum immergendi in abyssum meritorum Christi; atque ad intimam cum Deo unionem suspirabis. In oratione autem *Deus qui humanae substantiae dignitatem* tres veluti mixtiones seu conjunctiones prorsus admirabiles celebrari observabis. Primam in humanae naturae creatione, cum mortali corpori immortalis anima copulata est; alteram in ejusdem à Verbo facta assumptione, cum duo extrema infinitè distantia in unitate personae conjuncta sunt; tertiam in ejus elevatione ad gratiam & gloriam, ad consortium scilicet & participationem Divinitatis, quam ardentissimè concupisces.

Quamvis hoc sacrificium unicum sit, duabus tamen partibus constat, corpore videlicet Christi, sub speciebus panis, ejusque sanguine sub speciebus vini. Idè pane jam oblato, seorsim procedis ad vini oblationem. Utramque verò extends ad omnes fines propter quos hoc sacrificium institutum fuit, qui cum sint maximi momenti, cum summo devotionis fervore hæ oblationes fieri debent, ac si tu solus esses in toto mundo sacerdos, & ab hoc sacrificio omnium hominum salus penderet.

Subditur brevis precatio. *In spiritu humilitatis* ex longiori decerpta, quam Azarias unus ex tribus pueris inter flammis fornacis Babilonicæ concepit, animo verè contrito & summae humilitatis affectu recitanda. Sequitur alia oratio, *Veni sanctificator*, qua Deum invocas omnis sanctificationis auctorem, ut non solum sacrificium jam præparatum perficere, sed sua etiam benedictione complere dignetur.

Dum manus lavas, protestaberis te velle purè ac mundè vivere, & à minimis etiam defectibus emundari; tum gratias ages quod Christi sanguine lotus sis, aliosque affectus elicies verborum sensui conformes.

In oratione *Suscipe sancta Trinitas* non nudam & aridam beneficiorum Redemptionis nostræ, quæ ibi commemorantur,

memorantur, memoriam facies, sed quæ intus gratitudinis affectum includat. Quare totus in demississimam gratiarum actionem effusus hanc hostiam infinitæ dignitatis te posse offerre gaudebis ad Dei gloriam, & ad honorem B. Virginis, & omnium Sanctorum, ut ipsi in cælis ante thronum Dei incensum orationum tuarum pro tua aliorumque salute repræsentent.

Postea memor imbecillitatis tuæ & considerans quanti momenti sit tantum sacrificium divinæ majestati offerre, ad circumstantium confugiens suffragia ipsos admones ut pro te orent. Manus autem extendis, ac si omnibus viscera pandas: & rursus jungis, quasi intra petus receptos complectaris. Ipse verò, qui alios ad orandum hortatus es, secreto quoque oras, ut tuum à Deo sacrificium acceptetur. Porro inter hæc congruos his considerationibus affectus excitabis.

Secretis orationibus absolutis statim clara voce dicis, *Per omnia secula seculorum* nihil sonans temporale, sed sublime & æternum. Tum populum salutans non te ad eum pro more convertis, quia jam debes à terrenis abductus totus Deo intentus esse. Jubes autem *Sursum corda* attolli, ac si diceres, Elevamini omnes creaturæ ad Deum, emergite è facie terræ, & quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Corda verò ad superna subvecta ad gratias Deo agendas hortaris, quia nihil dignius, nihil magis æquum & salutare, quam beneficiorum memorem esse. Ideò cor tuum expandes ad omnes creaturas, & ad omnia beneficia illis collata, gratiarum enim actio potissima est ad ampliorem gratiam dispositio. Succedit Præfatio, quasi proloquium, seu præparatio quædam ad eam actionem, quæ propriè sacrificium continet, in qua Deum impensius laudas, advocatis etiam cælestibus spiritibus, ut tecum concinant. Ne tamen temerè in Angelorum cho- os te ingeras, facultatem à Deo petis humili supplicatione dicens, *Cum quibus & nostras*

R r

voces ut admitti jubeas deprecamur. Ita Angelicis junctus agminibus sacrum Trifagion psalles cum summa reverentia & fervore, qui tantus sit, ut quantum fieri potest, supernorum spirituum affectui correspondeat, & adæquetur. Si enim *tremunt Potestates*, quæ sunt veluti cæli columnæ, quanto debes horrore ac tremore concuti tu vilissimus terræ vermiculus, qui Deum toties & tam enormiter offendisti? Porro continet hic hymnus tres laudes, & duas petitiones. Nam primò laudas sanctitatem, potentiam, ac supremum Dei dominium, cum dicis *Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Sabaoth.* Secundò celebras gloriam ejus, quæ in tot creaturis in cælo & in terra tam mirabiliter elucet, his verbis: *Pleni sunt cæli & terra gloria tua.* Tertiò magnificas Christum Dominum dicens, *Benedictus qui venit in nomine Domini*: & cum hoc dicis, ipsum invitabis in animam tuam affectu omnium Sanctorum. Duæ verò petitiones insunt verbis istis, *Hosanna in excelsis*, quæ bis repetuntur, & illis salutem postulas, & quæ ad eam sunt necessaria, primò à Deo, deinde à Christo. Hic autem hymnus idèd Canoni præmittitur, ut ex ipso admonearis te in maximi momenti negotio coram throno divinæ Majestatis consistere, ac veluti in Sancta sanctorum introire: & si hactenus oportuit te purum & ferventem esse, jam memineris te deinceps debere tanto ardore inflammari, ut eo possis omnes circumstantes, imò universum terrarum orbem succendere.

§. VIII. *De Canone usque ad Consecrationem.*

HÆc pars Missæ Canon dicitur, id est Regula, quæ in sacrificii oblatione servanda est. Constat autem, ut testatur Tridentinum Concilium, ex ipsis verbis Domini, ex Apostolorum traditionibus, ac summorum Pontificum institutionibus; nihilque continet quod non maximam redoleat pietatem & sanctitatem, atque offerentium mentes in Deum erigat, ut cum eo jungantur.

Submissa voce recitatur, ut per silentium tum gravitas negotii, quod quasi secreto cum Deo tractatur; tum compositus, pacatusque animi status, qui ad hanc functionem ritè peragendam necessarius est, intelligatur. Ejus verba attentè & devotè prolata ipsa literalì significatione pios affectus suppeditabunt. Per particulam igitur connectitur cum præcedentibus: cum enim tibi Angelorum ministerio, quorum vocibus tuas adjungi in Præfatione rogasti, jam quasi pateat ad cælum via; statim fiducialiter ad thronum Dei accedis, & elevatis sursum oculis, expansisque manibus, preces tuas ad Deum effundis, per Christum eum rogans, uti accepta habeat *hac dona* ab ipso nobis collata, *hac munera* à nobis ipsi oblata, *hac sancta sacrificia*, quæ pro peccatis nostris offeruntur. Et primo quidem personam commemoras, cui oblatio dirigitur, nempe Deum Patrem: secundo, Mediatorem Christum Jesum: tertio, offerentes, eorumque affectum: quarto, res oblatas, quas petis ut Deus acceptet & benedicat: quinto, eos pro quibus offertur, Ecclesiam scilicet, summum Pontificem, & alios: sexto, ea omnia, quæ consequi hac oblatione desideras, redemptionem, salutem, incolumitatem: septimo Beatam Virginem, & præcipuos Principes Curiae cælestis, quorum suffragia memor tuæ imbecillitatis imploras, ut Deum tibi propitium reddant.

Ut omnium recordari possis, pro quibus orare debes, postquam dixisti, *Memento domine famulorum, famularumque tuarum*: utque ipsæ preces vim habeant efficaciorum, multum proderit cum Christi Domini cruciatibus illas sociare, hunc ferè in modum. Primo, pro te ipso orabis per sanguinem pro nobis effusum, ut per illum expieris à peccatis, & eas virtutes obtineas, quæ tibi maxime sunt necessariae, & finalem perseverantiam. 2. Per latus transfixum Ecclesiam commendabis, quæ ex eo orta est. 3. Per caput spinis coronatum, Summum Pontificem, omnesque Principes, & Antistites. 4. Per vulnus

R r ij

dexteræ manus, amicos, consanguineos, & benefactores. 5. Per vulnus sinistræ, omnes qui te oderunt, vel aliqua molestia aut scandalo affecerunt. 6. Per dextrum pedem transforatum, personas, & negotia à superioribus commendata. 7. Per sinistrum, omnes qui sunt in peccato mortali, ut in dexteram partem transferantur. 8. Per flagella, sputa, & alapas, ethnicos, hæreticos, ceterosque infideles, qui Deum contumeliis afficiunt. 9. Per crucifixionem, Religiosos omnium ordinum, ut crucem voluntariæ asperitatis libenter ferant. 10. Per sitim, eos omnes qui tuas preces expetunt. 11. Per angorem, quem in horto pati voluit, omnes qui in aliqua calamitate, periculo, necessitate, tentatione, aut molestia versantur. 12. Per mortem & sepulturam, justos omnes, ut cum ipso sepulti semper in iustitia perseverent. Speciatim verò pro illis orabis, quorum te Deus meminisse vult, tu nescis: pro his quos Deus maximè diligit, licet eorum numerum, & nomina ignores; id enim gratissimum illi est, ut amicorum ejus memor sis. Ab his autem orationibus te brevissimè expadies, imitatus Ecclesiam, quæ paucissimis verbis se ipsam, Summum Pontificem, & Antistitem, omnesque orthodoxos commendat. Neque enim decet privatas causas prolixius quam publicas tractare, præsertim apud eum Principem, qui omnia scit, & nos admonuit, ne orantes multum loquamur. Consultius itaque erit pro omnibus ante Missam fusius orare, ut in ipsa brevior sis.

Postquam verò privatæ devotioni satisfacisti, rursus publicas Ecclesiæ preces assumis pro circumstantibus & pro offerentibus, sive præsentibus sint, sive absentes: & quia sacrificium jam oblatum fuit in expiationem culparum, in gratiarum actionem, & impetrationem omnium beneficiorum, jam primarius ejus finis exprimitur hac oratione, *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ*, qua protestaris & agnoscis supremum Dei dominum, & infimam nostram servitutem ac subjectionem; expansis manibus

super oblata veteri ritu, ut ea transferas in Dei potestatem, ipsum exorans, ut *ab aeterna damnatione nos eripi jubeat, & in electorum suorum grege numerari*. Tum ipsi commendas sacrificii oblationem, ut eam in omnibus benedictam, & inter dona sibi grata adscriptam & ratam, sive approbatam, & confirmatam: atque rationabilem, divinis scilicet rationibus congruentem, ac tandem acceptabilem, idest dignam, quæ non solum ex parte doni, sed etiam ex parte ministri offerentis à Deo acceptetur non quidem ex nostris meritis habere, sed sua gratia facere dignetur. Porro ad illa verba, *Vt nobis corpus & sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Iesu Christi*; actualem & expressam intentionem renovabis consecrandi corpus & sanguinem Christi per transubstantiationem panis & vini Christi verbis conficiendam.

s. IX. *De Consecratione usque ad Orationem Dominicam.*

Post multas oblationes verbis hætenus expressas, sequitur tandem realis oblatio, qua idem Christus incurrentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit. Quod si hætenus necessaria fuit puritas, humilitas, & reverentia; multò major nunc requiritur, cum ad tremendum mysterium non sine timore & horrore perficiendum appropinquas. Humilia te igitur quantum potes, & recordare quid acciderit Ozæ: tum ea Christi verba tibi ad aurem dici existima: *Ecce appropinquat hora & filius hominis tradetur in manus peccatoris*. Considera te hic Christi personam gerere, totumque hominem internum & externum ad ejus majestatem & sanctitatem compone: & cura ne quid sit in te dissonum à persona quam sustines.

Hæc verba, *Qui pridie quam pateretur*, proferuntur historicè, & recitativè, ut inspicias & facias secundum exemplar, quod tibi à Christo Domino monstratum est. Cum dicis, *Accipit panem in sanctas ac venerabiles ma-*

Rr iiij

nus suas, considerabis quam puræ debeant esse manus; quæ tantum pignus attrectant, & hinc disces hoc opus esse divinæ omnipotentiae. Cum oculos in cælum elevas, illuc trāsferes universas animæ vires & cogitationes. Cum dicis *gratias agens*, gratias item ages ob hujus sanctissimi sacramenti institutionem. Verba consecrationis prolaturus considera te ea formaliter & enunciativè proferre in persona Christi. Ipsi autem prolatis penetra oculis fidei id quod latet sub speciebus sacramentalibus: tum genua flectens aspice iisdem oculis fidei exercitum Angelorum te circumdantem, & cum illis adeò profunda reverentia Christum adora, ut cor tuum usque ad abyssum humilies. Ad elevationem, Christum in cruce exaltatum contemplare, & ora ut omnia trahat ad seipsum. Varios etiam virtutum actus, eosque intensissimos elicies, nunc hos, nunc illos, fidei, spei, amoris, adorationis, humilitatis, & similium, mente dicendo, *Iesu fili Dei miserere mei. Dominus meus & Deus meus. Amo te Deus meus, & adoro toto corde & affectu*. Poteris etiam renovare intentionem pro qua celebras, & sacrum offerre secundum quatuor fines. Specialiter verò cum calicem elevas, memor eris cum sensu doloris & lachrymis sanguinem Christi pro te effusum fuisse, & à te sæpè contemptum: ipsumque adorabis veluti in compensationem præteritorum contemptuum. S. Petrus Martyr in calicis elevatione gratiam petebat martyrii & obtinuit; tu adversitatum incruentum martyrium postularis.

Ad illa verba, *Hæc quotiescunque feceritis*, passionis & mortis Christi recordaberis, quam consecratio panis à consecratione vini sejuncta repræsentat. Et quia peracta consecratione statim adsunt sancti Angeli, & perseverant venerabundi, donec sacrificium sit consummatum; tu horum reverentiam æmulare. Nam si cælum est, ubi est Deus, cælum sine dubio efficitur sacrum altare, in quo tantum peragis mysterium, tuque admirabili summi boni participatione quodammodo deificaris. Quoties verò ho-

stiam tanges aut calicem, Christum complectere & cordi tuo adstringe omni possibili amoris affectu.

Post consecrationem sequitur Oratio, *Vnde & memores*, qua Christi passionem, resurrectionem, & gloriosam ascensionem commemoras, quibus mysteriis excitatur fides, spes roboratur. Sperare enim debes per merita tam beatæ passionis, è qua omnis beatitudo nostra promanat, te aliquando participem futurum resurrectionis, & ascensionis in cælum, ac gloriæ sempiternæ. Nec nudam solummodo adfers mysteriorum commemorationem, sed simul cum hostia pura, sancta, & immaculata, corpore scilicet & sanguine Christi, licet enim propter species sacramentales panem adhuc nomines, non tamen panem qui prius erat, sed *panem vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ*. Elicies autem actus gaudii propter Christi glorificationem, & cum dicis, *suprà quæ propitio ac sereno vultu*, offeres Deo omnia antiqua sacrificia.

Cum inclinatus Deum rogas, ut sacrificium perferri jubeat in sublime altare suum per manus sancti Angeli sui, ad summam interiorem humilitatem te excitabis, & ipsos beatissimos spiritus orabis, ac nominatim S. Michaëlem, ut opem tibi ferant. Cum dicis, *Omni benedictione & gratia repleamur*, ingens desiderium elicies consequendi ex meritis Christi omnia possible dona, quibus maximè possis Deum glorificare. In *Memento* mortuorum orabis primò pro consanguineis: tum pro iis, qui tibi causa fuerunt alicujus crucis, seu molestiæ: deinde pro benefactoribus, postea pro aliquo recenter mortuo; aut specialiter commendato: demum pro iis, qui neminem habent, cujus suffragiis nominatim juventur.

In illa oratione, *Nobis quoque peccatoribus*, agnosce te peccatorem esse circumdatum infirmitate, & time: licet enim nihil tibi conscius sis, non tamen in hoc justificatus es. Spem igitur erige ob multitudinem miserationum Dei, & magno animi ardore partem aliquam & societatem cum sanctis tibi donari humillimè pete, atque

R r iiij

in eorum consortium admitti, optando eximiam vitæ sanctitatem pro majori Dei gloria in Christo Jesu Domino nostro. *Per quem*, ais consequenter, *hæc omnia, Domine, semper bona*, panem scilicet & vinum, *creas*, quia per ipsum omnia facta sunt: *sanctificas* cum in prima oblatione sacrificio sunt destinata: *vivificas* mediante transsubstantiatione: *benedicis*, quia per hæc sacramenta copiosam acquirimus gratiam; & *præstas nobis* in cibum & redemptionem. Porro hæc verba valdè ferventer pronuntiabis, itemque sequentia, quia per Christum, cum Christo, & in Christo est *Deo Patri omnipotenti omnis honor & gloria*. Hic autem gratulari poteris toti sanctissimæ Trinitati gloriam quam habet per Christum: & dum tenes hostiam super calicem offeres SS. Eucharistiam, quam sub utraque specie in manibus habes, in laudem & gloriam Dei, pro omnibus beneficiis, in expiationem culparum, & pro omnium bonorum impetratione.

§. X. *De Oratione Dominica usque ad Communionem.*

Absoluto Canone jam te ad communionem præparare debes facto initio ab oratione Dominica, quam cum tremore, & filiali erga Deum affectu recitabis, oculis in sacramentum intentis, quia Christus simul cum Patre preces tuas audit & exaudit. Septem sunt ejus petitiones, in quibus summam continentur res omnes à Deo petendæ, & pro quarum impetratione hoc sacrificium offertur. In prima petitione desiderium excitabis eximiæ tuæ & aliorum sanctitatis, ut gloria Dei augeatur, ut ab omnibus ametur & timeatur, ejusque sanctitas, bonitas, sapientia ubique innotescat. In secunda optabis Deum in tua, & cæterorum voluntate regnare, simulque petes ad regnum illius feliciter pervenire. In tertia rogabis, ut omnes homines sic Deo serviant & obediant in terris, sicut ei ab Angelis servitur in cælis, nunquam peccando, & quæ illi grata sunt semper ferventissimè faciendo. In quarta omnia necessaria pro victu, vestitu, cæterisque

temporalibus postulabis. In quinta, implorata Dei liberalitate pro alimentis, ejusdem clementiam pro remissione peccatorum deprecaberis, elicitō actū contritionis, & sincere dilectionis omnium inimicorum, & aliorum, qui tibi causa fuerunt alicujus molestiæ, pure illos amando propter Deum. In sexta diffidens de propriis viribus, & timens malitiam & inconstantiam tuam, petes à Deo, ut te præservet à tentationibus, ne fortè in eas inductus ab ejus gratia & amicitia excidas. In septima à malis culpæ & pænæ liberari precaberis, atque ab omnibus adversitatibus, quas diabolus & mundus contra te moliuntur.

Hæc postrema petitio fusius explicatur in sequenti oratione, *Libera nos quæsumus Domine*, in qua mala enumerantur, à quibus postulas liberari, præterita scilicet, præsentia, & futura. Mala autem præterita sunt peccata, de quibus scriptum est, *Fili peccasti ne adicies iterum, sed de præteritis deprecare ut tibi dimittantur*. Præsentia sunt quotidiana peccata, & aliæ calamitates. Futura sunt tentationes, & aliæ imminentes miseriæ, quæ sine speciali Dei adjutorio évitari non possunt. Ad hæc impetranda opem flagitas B. Virginis, Sanctorumque Apostolorum Petri, Pauli, & Andreæ & omnium Sanctorum: & signans te signo crucis pacem petis, quam Christus nobis sua passione promeruit.

Sequitur fractio hostiæ in tres partes, quarum unam dum calici immittis, intimam cum Deo unionem postulabis. Pacem populo annuncians triplicem cunctis pacem desiderabis: pacem scilicet uniuscujusque cum Deo, quæ in ejus gratia & amicitia consistit: pacem cum seipso, quæ in concordia appetitus cum recta ratione sita est, ut quod ista dicat, ille exequatur: pacem cum proximo suo, ut nemo alteri præbeat offensæ occasionem, sed omnes potius Christianæ charitatis officiis sibi devinciat.

Ad primum *Agnus Dei*, elicitō actū fidei erga Christum ibi præsentem, qui est verè Agnus Dei pro nobis.

cruce immolatus, liberari & præservari petes ab omnibus miseriis spiritualibus, quales sunt habitus pravi, tepiditas in obsequio Dei, inconstantia in benè cœptis. Ad secundum liberari item & præservari petes à miseriis temporalibus, à peste, fame, bello, morbis & persecutionibus, quatenus à servitio & cultu pacifico Dei nos impediunt. Ad tertium pacem postulabis, quam parit bona conscientia, dominium sui, omniumque rerum creaturarum contemptus.

§. XI. *De Communione.*

RECTÈ Psalmographus de Domino loquens dixit, *Et factus est in pace locus ejus*: & Apostolus etiam ait, *Pacem habete, & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.* Non ergò mirari debes, si sæpius repetita imploratione docet Ecclesia proximè ante communionem pacem à Deo petere, quæ & omnia bona in se complectitur, & dignum Altissimo præparat habitaculum. Hanc petitionem continet prima ex tribus orationibus, quæ communioni præmittuntur; post quam in secunda remissionem postulas peccatorum, & donum perseverantiæ. Tertia verò timorem in te excitat ne panis vitæ & potus æternæ salutis proveniat tibi in judicium & condemnationem: sed mox fiduciam concipies sperans ut meritis Christi tibi proficiat ad tutamentum mentis & corporis, & ad medellam percipiendam. Tum genuflexus Deum adorabis ardentissimum concipiens desiderium ipsum in sacramento suscipiendi, cum versiculum illum profers *Panem celestem accipiam & nomen Domini invocabo.*

Cum dicis, *Domine non sum dignus*, confitere indignitatem tuam, sed simul agnosce Dei omnipotentiam & misericordiam sequentibus verbis, *sed tantum dic verbo & sanabitur anima mea.* Te autem indignum fateberis, primò propter peccata tua, secundò ob vilitatem naturæ tuæ, tertio quia ex te nihil es, nihil habes, nihil potes.

Ante communionem subsiste aliquantulum, & præcipuarum virtutum, humilitatis, fidei, spei, charitatis, contritionis, abnegationis, & adorationis actus breviter elice, quos sequenti vel simili modo formabis. Quamvis autem longiusculi videantur, si tamen memoriæ benè impressos habebis, fient tibi ex ipso usu & agilitate à Deo tributa adeò familiares, ut quasi in instanti eos mente depromas.

Ita est, Domine Iesu, indignissimus sum, quia omnibus peccatoribus, & ipsis damnatis deterior sum, indignus omni bono, & dignus omni malo. Fretus tamen pietate & misericordia tua infinita, te sumere præsumo. Credo Domine, quicquid credit à te edocta S. Romana Ecclesia, & quicquid illa damnat ego pariter damno & anathematizo. Spero à te, & peto omnia auxilia necessaria pro consequenda mea perfectione & salute aeterna tuis infinitis meritis, & Sanctorum tuorum opitulationi ac communioni innixus. Gaudeo & exulto de omni bono & gloria tua, ejusque propagationem quam maximam desidero. Omnia peccata mea quantum possum detestor propter te, paratus pro iis plenissimè in hac vita satisfacere, ut anima mea purissimum tue Majestatis habitaculum semper sit. Parco omnibus qui me aliqua molestia affecerunt, aut deinceps afficient & eos propter te sincere amo. Offero me ad omnia mala poenæ juxta beneplacitum tuum toleranda, renunciando voluntati, judicio, amoris proprio, ac libertati, meque tibi resignans cum omninoda indifferentia. Te denique summum bonum meum suppliciter adoro, & precor per illam amaritudinem, quam sustinuiisti pro mea cruce, maxime in illa hora, quando anima tua egressa est de corpore tuo, ut miserearis animæ meæ in egressu suo.

Hæc postrema verba addita sunt, ut impetres bonam mortem, & cum ea dicis Christi, corpus sumere intendes per modum Viatici, si ipsa die te mori contingat.

Sumpturus sanguinem considera te nihil habere, quod dignè possis pro Christi corpore, quod sumpisti, gratias

agere; & ideo parvis valoris sanguinem offerens dices magno spiritu verba illa? *Quid retribuam Domino*, cum frequentibus orationibus quæ sumpto sanguine dici debent.

Quia verò post Communionem aliqua mora intercedit, dum abluitur calix, complicatur corporale, extenditur velum; ea durante eos affectus breviter & ferventer elicies, qui magnis Principibus exhiberi solent, cum aliquis domum dignantur invisere. Primò itaque tantum hospitem adorabis in ejus Divinitate & Humanitate. 2. Gratiarum ages, quod ad te tam indignum venire dignatus sit, & pro aliis beneficiis generalibus & particularibus. 3. Splendidè eum tractabis præbendo illi omnia, quæ à te desiderat, detestando scilicet omnia peccata; renovando vota, & bona proposita; proponendo ab iis abstinere, quæ illi displicent, & facere semper quod melius est; offerendo te paratum ad omnem crucem & molestiam. 4. Petes à tanto Rege qui omnia potest, quicquid tibi & aliis, vivis & defunctis est necessarium.

s. XII. *De postrema parte Missæ usque ad finem.*

Peracta communione sequitur gratiarum actio, quæ est ultima Missæ pars incipiens à Versiculo, qui Communio dicitur, eo quod olim caneretur, dum populus communicabat. Sequentes autem orationes, non solum gratiarum actionem continent, sed etiam postulationem ut dona accepta in te permaneant, & majus quotidie sumant incrementum. Tum dimittitur Populus, & dum ille respondet, *Deo gratias*, iterum gratias ages Deo. Ad orationem *Placeat tibi*, rursus offeres sacrificium purissima intentione, & cum omni desiderio triumphantis ac militantis Ecclesiæ, pro ut ipsa verba sonant. Deinde Populo benedicens uberem à Deo omnibus fidelibus benedictionem, omniumque cælestium gratiarum abundantiam ex animo precaberis, ut nunc in via, postea in patria sanctissimam Trinitatem omnes glorificent.

Leges demum in fine initium Evangelii secundum Joannem cum reverentia & affectu gratitudinis pro beneficio Incarnationis & vocationis ad fidem, & cum desiderio gloriæ Dei, ut ab omnibus agnoscatur, & glorificetur. S. Augustinus, ut gravissimi auctores testantur, hoc Evangelium aureis literis conscribendum, & per omnes Ecclesias in loco eminenti proponendum esse dicebat. Idem antiqui Christiani tanti faciebant, ut plerique collo appensum ferrent, tanquam alterum Christianæ fidei symbolum, ac veluti amuletum contra dæmonum vexationes. In prima hujus Evangelii parte agnosces, quantum sit hospes, quem sub panis & vini velamine latentem suscepisti, nempe Verbum æternum, per quod omnia facta sunt, Filius Dei, Patri consubstantialis, hominum lux & vita, per quem & in quo omnes vivunt & illuminantur. Expendes deinde ne fortè ad te pertineant verba quæ sequuntur, *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt*. Sicut enim homini cæco præsens est sol, sed ipsi soli absens est: sic homines terrenis affectibus veluti tenebris obvoluti intimam Dei lucem non vident, nec ab ea illuminantur. hæc etiam verba ponderabis, *In mundo erat, & mundus eum non cognovit: In propria venit, & sui eum non receperunt*: ne & hæc forsitan in te locum habeant, quod ne contingat, Deum precaberis & timebis. In ultimis denique verbis attendes quod dicitur, *Dedit eis potestatem Filios Dei fieri*, & hoc in te adimpleri rogabis: & quia Verbum divinum plenum est gratiæ & veritatis, ex hac plenitudine ubertim haurire satages quicquid tibi ad salutem & perfectionem est necessarium.

*Quid agendum post Missam.**§. I. Discessus Sacerdotis ab Altari, & quædam exercitia post Missam.*

Quia finis bonorum operum debet esse gratiarum actio, ab Altari post sacrum discessurus Canticum incipis trium puerorum, quo ad gratias pro tanto beneficio Deo agendas omnes creaturas invitas. Ipsum itaque recitabis dum pergis in sacristiam, dum te sacris vestibus exuis, omni possibili devotione atque ardentissimo affectu Deum benedicendi & superexaltandi proptet ipsius infinitam bonitatem. Quo absoluto in persona Ecclesiæ, quæ illo concludi sacrificium præcepit, in locum te recipies ab omni strepitu & distractione remotum, in quo clauso ostio cordis tui, cæterisque cogitationibus exclusis soli Deo vacabis, nec ab eo recedes. donec benedixerit tibi. Sunt quædam orationes variis affectibus plenæ, post Missam recitandæ, quas sancti Doctores Thomas & Bonaventura composuerunt. Has si devotè & sedatè recitaveris, ponderatis verbis & sensibus, non erunt inutiles & infructuosæ. At si eas celeriter percurreris, ut nonnulli solent, statimque recesseris, nulla protracta cum Christo mora; vide & considera, quam plenè tuæ conscientia satisfacias. Nullum certè pietatis sensum habere convincitur, qui non libenter cum Deo manet. Nec valent prætextus negotiorum vel studii, quibus se tepidi excusant: quod enim gravius & utilius negotium, quam de animæ salute cum Deo tractare? Vel quid possunt docere libri, quod non Deus præsens melius doceat? Sicut igitur post prandium necessaria est quies à negotiis & laboribus, ut nativus calor cibum subigat, & in substantiam aliti convertat; ita post hoc convivium quies requiritur ab externis & humanis occupationibus,

ut divinum sacramentum vim suam & virtutem in animam diffundat.

Et primò quidem diversarum virtutum actus elicies: *Fidei*, confitendo Christum à te susceptum, esse verè Deum & hominem, cujus divinitati & humanitati ea omnia conveniant, quæ credit & docet Ecclesia. *Spei*, sperando ab eo multa bona naturæ, gratiæ & gloriæ. *Charitatis*, elicitò erga illum ferventissimo amoris affectu: gaudendo quod ejus Divinitas tantæ sit eminentiæ, ut nullo modo comprehendi possit: dolendo quod tot peccata contra illum & tu olim commiseris, & passim committantur. *Humilitatis*, considerando quis venerit, & ad quem: ponderando magnitudinem hujus beneficii, attentis peccatis tuis præteritis, statu præsentis, & perfectissimo gradu vitæ spiritualis, ad quem tendere debes, & à quo adhuc longissimè distas. *Desiderii & Zeli*, optando ut cessent peccata, impii convertantur, justi multiplicentur & proficiant, & Deus ab omnibus glorificetur.

Deinde quinque sensus internos animæ circa Dominum præsentem exercebis. Et primò inspicere illum in te, ejus majestatem, & splendorem, manusque, pedes, & latus cum quinque splendidissimis vulneribus: aspice quod ipse sit Deus, splendor paternæ gloriæ, & figura substantiæ ejus, tam excellentis pulchritudinis, ut omnes ipsum videntes beatos faciat. Concipe affectus nunc reverentiæ & humilitatis, avertens oculos à conspectu tantæ majestatis: mox gaudii & exultationis: tum laudis, & gratiarum actionis. 2. Audi quid loquatur in te, & discere ab eo veram morum emendationem, & veras virtutes. 3. Percipe odorem virtutum ejus & post eum curre, atque illum imitare: considera quoque quanta sit fragrantia oblatis sacrificiis, quod suavissimè olet æterno Patri. 4. Gusta quam suavis sit Dominus, & dulcissimo convivio corporis & sanguinis ejus recreatus, propone mundi vilissimos cibos nunquam amplius degusta-

ret cumque ipse sit summa jucunditas, statue de cætero non affici erga aliquam creaturam. §. Tange eum, & ora ut perlustret cor tuum & omnia interiora tua, & virtus de ipso exeat ad sanandum & vivificandum quicquid morbidum & vitiosum in te repererit: Pete etiam humiliter osculum ejus & dic cum sponsa, *Osculetur me osculo oris sui*; & suspira ad intimam cum ipso unionem. Oscula quoque spiritualia figes pedibus, manibusque transfixis, & cæteris membris, quæ gravioribus tui causa doloribus & vulneribus excruciatæ fuerunt.

His demum alia exercitia adjunges, vel quæ infra describuntur, vel quæ tibi devotio suggererit, quibus peractis, singulari cura cor tuum & sensus custodire satages, tantam Dei dignationem crebrò per diem in memoriam revocabis, piis affectibus & aspirationibus acceptam gratiam conservabis, atque in omnibus te ita geres, ut in Christum, quem suscepisti, omnino transformatus videaris, virtutum ipsius imitatione, morum gravitate, & rerum omnium abdicatione.

§. II. *Actus Amoris post Missam.*

AMo te, Domine Jesu, jucunditas mea, & requies mea; amo te summum & unicum bonum meum ex toto corde, ex tota mente, ex tota anima, ex totis viribus meis: & si tu vides me in hoc deficere, saltem desidero amare te; & si satis id non opto, saltem desidero id multum desiderare. Succende, Domine, igne tuo ardentissimo viscera mea, & quando quidem non nisi amorem petis à me, da quod jubes & jube quod vis. Nisi enim dederis mihi velle & perficere, peribo utique in infirmitate mea. Sonet vox tua in auribus meis, vox illa dulcissima & efficacissima? Volo. Nam si vis potes me mundare, & illuminare; potes me ad supremum amoris gradum elevare. Sicut voluisti pro me pati & mori; ita etiam velis, ut appareat in me fructus passionis & mortis tuæ. Memento verbi tui servo tuo, in quo mihi spem dedisti:

dedisti: tu enim dixisti. Qui manducat meam carnem & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. O dulcissimum verbum, tu in me, & ego in te! O quantus amor, tu in me vilissimo peccatore, & ego in te, Deus meus, cujus majestas incomprehensibilis est! Unum est mihi necessarium & hoc solum quæro, in te vivere, in te quiescere, à te nunquam separari. Felix est, qui te quærit, felicior qui te possidet; felicissimus qui in hac possessione perseverat & moritur. O dies infelices, quos turpiter transegi diligens vanitatem, & recedens à te! Et nunc Domine, qui venisti in hunc mundum, ut peccatores salvos faceres, redime animam meam in sola fiducia miserationum tuarum respirantem, & aufer à me omnia amoris tui impedimenta. Procul sit à me omnis terrena delectatio, nihil sapiat mihi, nihil me alliciat nisi tu. Vive & regna semper in me, fidelissimæ amator animæ meæ, in te enim sunt omnia bona, & jam deinceps paratus sum omnia potius mala perpeti, quam ut unquam cessem amare te. O corpus sacratissimum quinque vulneribus sauciatus, pone te ut signaculum super cor meum, & imprime illi charitatem tuam. Obsigna pedes meos, ut sequar vestigia tua; obsigna manus, ut bona semper opera exerceam: obsigna latus, ut ferventissimos amoris tui actus proferam in æternum. O sanguis pretiosissime, qui omnem hominem abluis & purificas, lava animam meam, & pone signum in faciem meam, ut nullum præter te amatorem admittam. O dulcedo cordis mei & vita animæ meæ, sicut tu in Patre, & Pater in te est; ita ego per gratiam tuam unus tecum sim amore & voluntate: mihi que mundus crucifixus sit, & ego mundo. Amen.

§. III. *Gratiarum Actio post Missam.*

GRatias tibi ago, benignissime Deus, quod me vilissimum peccatorem admittere dignatus sis ad vivificum tuæ mensæ convivium. Et quis sum ego pulvis &

C. Bona Opusc. Spirit.

S

cinis, ut apponeres erga me cor tuum, inclinans cælos tuos & descendens, ut sanguine tuo purissimo sordes meas lavares, & deficientem præ fame animam meam, non manna de cælo, sed carne tua immaculata reficeres & satiares. Si cæli cælorum te capere non possunt, & Angeli non sunt mundi in conspectu tuo, quis ego sum, & quæ domus mea, ut ad me venire, & indignis manibus meis contrectari, ac in me commorari volueris? Quid in me invenisti, rex tremendæ majestatis, quod à templo gloriæ tuæ traheret te, & descendere faceret in abyssum miseriarum? Vos Angeli sancti, vos omnes electi Dei, venite, audite, & narrabo vobis, quanta fecit Deus animæ meæ: cum enim essem pauper & abominabilis, nec auderem oculos meos levare ad cælum præ multitudine iniquitatum mearum, ille me de pulvere suscitavit, erexit de stercore, ut sederem cum Principibus, & de mensa ejus comederem omnibus diebus vitæ meæ. Gratias illi agite ex me vos amici mei fidelissimi, ego enim puer sum, non annis, sed sensu, & nescio loqui, nec verba invenio, quibus possim, ut par est, tam copiosum munus gratiæ extollere, & prædicare. Quis enim amor infinitæ charitati ejus à me reddi potest, qui frigus & gelu dici, non autem amor mereatur? Quæ laus, quæ adoratio, quale obsequium meum erit, quod nullum non reddat infinita ejus perfectio & dignitas; & ima ac summa indignitas mea? Sed tu Domine miserator & clemens, & immensæ bonitatis, tu nosti figmentum meum, nec despicias humillimam gratiarum actionem, quam tibi offero de paupertate mea, & sacrificium laudis meæ honorificabit te. Tua est magnificentia, tua est gloria, & tibi laus in perpetuas æternitates pro tam excelso & incomparabili beneficio. Tibi laudes concinant, tibi mecum gratias agant universi populi, tribus & linguæ; omnes Angeli & Sancti tui, quoniam misericordia tua magnificata est super me, & miserationes tuæ super omnia opera tua. Jubilent tibi om-

nes creaturæ, quæcunque cæli, terræ, & abyssi ambitu continentur, & laudem tibi perpetuam dicant, quæ à te exiens in te refluat omnium rerum principium & finem. Jubilent tibi & gratias agant cor meum & anima mea, vires, sensus, potentia, & omnia membra corporis mei: tibi que soli sit honor & gloria, à quo, per quem, & in quo omnia: qui es Deus benedictus & laudabilis in sæcula sæculorum. Amen.

s. IV. *Oblatio post Missam.*

Servus tuus ego sum, Domine Deus meus, & pro tributo servitutis meæ aliquid tibi offerre vellem, quod majestate tua dignum & acceptabile foret: sed excedit omnem facultatem meam debitum meum, quia tantum tibi debeo, quanti tu vales, qui infinitus es. Et ex me quidem nihil possum, nihil sum: habeo tamen ex gratia tua donum præclarissimum, quod nullo modo recusare potes: habeo dilectissimum filium tuum Dominum meum Jesum Christum, qui ita se mihi communicavit, ut ego in illo, & ille in me sit. Quare verba Prophetæ tui aptissime usurpabo & dicam; *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt, nomini sancto ejus.* Ipse enim Filius tuus dignè pro me nomini tuo benedicet, teque amabit, & glorificabit, nam intra me sacramentaliter existens factus est unum mecum, & ego unum cum illo. Ipsum igitur offero tibi velut thymiana suavissimi odoris ad maximam tui gloriam & honorem, in gratiarum actionem pro universis beneficiis tuis; in remissionem peccatorum meorum, & totius mundi; ad impetrandum mihi & omnibus, pro quibus oravi & orare debeo, omnia subsidia vitæ temporalis & æternæ, & pro animabus omnium fidelium defunctorum. Suscipe, Domine cum hac sacratissima oblatione animam meam, & corpus meum, omnes vires & affectus meos, ut sim perpetuum holocaustum jugiter ardens Majestatis tuæ. Præsta ut deinceps nec membra, nec sensus, nec potentias, nec

vitam habeam, nisi ut te amem & serviam tibi. Tu sapientia mea, tu lux mea es; tu fortitudo mea & robur meum: doce me, illumina me, corrobora me, ut cognoscam & faciam voluntatem tuam. Offero me tibi in servum perpetuum, meque totum resigno in beneplacitum tuum, abjecta de me omni cura & sollicitudine. Quicquid mihi evenire permiseris, à divina manu tua amantissimè suscipiam. In tempore & in aternitate id volo, quod tu ab aeterno de me decrevisti, sive prosperum illud sit, sive adversum. Vivat semper & regnet super me beneplacitum tuum, quod in omni verbo, actione, cogitatione, & levissimo quoque motu implere desidero. Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus à te non est absconditus. Desunt enim mihi verba, quibus explicem affectum meum, sed projicio me in ardentissimam fornacem amoris tui, quo succensus ad me venire dignatus es, & mansionem apud me facere. Succende me Domine, inflamma cor meum, viscera combure, ut jugiter tibi ardeam, in te vivam, & in te moriar. Amen.

§. V. *Petitiones post Missam.*

Dulcissime amator, Domine Jesu Christe, qui me corpore tuo immaculato, & pretiosissimo sanguine refecisti, ignosce obsecro indignitati meæ, & quicquid deliqui in hujus Missæ celebratione misericorditer indulge. Agnosco enim & confiteor præsumptionem meam, quia ad hoc tremendum mysterium accedere ausus sum sine debita præparatione, reverentia, humilitate, & charitate. Respice in me oculis misericordiæ tuæ, & supple excessu meritorum tuorum meam nimiam imperfectiorem. Heu quotidies venisti ad me, ut pauperrimam animam meam donis tuis locupletares! Ego autem contempsi te, & abii in regionem dissimilitudinis post prava desideria cordis mei. Cumque inutiliter dissipata omni substantia ad te nudus & fame consumptus reversus sum, tu suscepisti me, & omnium iniquitatum mearum

oblitus es. Bonum mihi quod amasti me amore æterno & infinito : nisi enim infinita esset bonitas tua, nullo modo posses tolerare miseriam meam. Vincat igitur & absorbeat bonitas tua malitiam meam. Riga me lacrymis, quas fudisti pro me; unge me myrrha doloris tui, astringe vinculis, ablue sanguine, cruce erige, morte vivifica. Penetret amor tuus viscera mea, & omnem alienum amorem expellat. Abscedat phantasmatum multitudo, meque totum in te transforma, ut in te pereat omnis substantia mea, meque amplius non inveniam nisi in te. Imprime cordi meo amorem crucis & humiliationis, qui ut me redimeres nec uno quidem momento sine cruce esse voluisti. Ne patiaris me sine fructu à te recedere, sed operare mecum mirabilia tua, sicut cum sanctis tuis operatus es : & fac me ambulare in fortitudine cibi istius usque ad montem perfectionis. Succende me ignita vi amoris tui, ut sim recum consummatus in unum, omnino abstractus à me ipso, & ab omni creatura. Omnibus quoque famulis tuis, pro quibus obtuli hoc sacrificium, & pro quibus orare debeo, seu tu rogari vis, da pacem, salutem, & tuam benedictionem. Converte miseros peccatores ad te, revoca hæreticos atque schismaticos, illumina infideles te ignorantes. Adesto omnibus qui in aliqua necessitate, & tribulatione constituti sunt. Esto propitius propinquis & benefactoribus meis. Miserere omnium adversantium mihi, vel qui me aliqua molestia affecerunt. Succurre illis qui se meis precibus commendarunt. Da vivis veniam & gratiam, da fidelibus defunctis lucem & requiem sempiternam. Amen.

s. VI. *Aspirationes post Missam ad B. Virginem, Angelos, & Sanctos.*

Respice in me, Gloriosissima Virgo Maria, quia dignum obiectum oculorum tuorum nunc factus sum. Loquere pro me bona dilectissimo Filio tuo, qui me corpore & sanguine suo suavissimè refecit, & offer ei

Sf iij

merita tua in supplementum imperfectionis meae. Grati-
as age ei pro me, & impetra mihi ut sacramentali sua
praesentia non discedat à me, nisi relinquat post se ani-
mae meae largissimam benedictionem.

Angeli sancti, ministri Dei altissimi, facientes
verbum illius, aspiciite Primogenitum Patris aeterni,
quem introeuntem in orbem terrarum jussu Patris ado-
ratis, & facite me in eo spiritu & veritate illi servire,
qua vos eidem in hac vita ministratis, & nunc in cae-
lesti patria servitis.

Sancti Patriarchae & Prophetae, viri desideriorum,
conscii secretorum Dei, intuemini promissum ab initio
mundi Redemptorem, quem tam ardentem desiderastis,
& tanto tempore expectastis, nec videre potuistis:
facite me toto affectu ad ipsum suspirare, ut reliquae
promissiones eius fideles inveniantur, & sentiam pro-
missos huius sacramenti effectus.

Apostoli Iesu Christi, ejusque Evangelii clarissimi Prae-
dicatores, aspiciite in me ipsum dilectissimum magistrum
vestrum, quem tantopere dilexistis: & impetrate mihi
ut intimis visceribus ipsum super omnia amem, ejusque
fervoris particeps sim, quem tunc experimentaliter
gustastis, quando hoc cibo de manu ejus refecti fuistis.

Inviictissimi martyres, Christum respiciite crucifixum,
pro cuius amore sanguinem vestrum tam libenter fudi-
stis, ipsumque orate, ut me semper in cruce vivere &
mori faciat, quatenus vicem quam possum ejus dilectio-
ni rependam.

Beati Pontifices, dominici gregis pastores, Agnum
cernite immaculatum, quem omnipotenti Deo in sacro
altari toties immolastis; & vestris precibus facite me
tanti sacrificii dignum ministrum, ut meipsum bonis
operibus perpetuo immolem tam sacrae oblationi asso-
ciatum.

Servi fideles Christi, sancti Monachi & Eremitae,
videte dulcissimum Dominum vestrum; pro quo omnia

huius mundi oblectamenta, & affectu & re ipsa reliquistis; & facite me pro ejusdem amore prospera mundi despiciere, nulla eius adversa formidare, & ad fastigium sanctitatis quantocius pervenire.

Purissimæ Virgines, sponsum vestrum intuemini, cui cum summa exultatione Virginitatera vestram consecratis, illibatam mihi mentis & corporis puritatem obtinete, ut hujus vitæ cursu peracto mundus ab omni labe in conspectu Domini merear præsentari.

Omnes Sancti & Sanctæ Dei, consolatio pauperculæ animæ meæ, vos præsertim patroni & protectores mei, aspiciate magistrum, auctorem, & præmium sanctitatis vestræ, ac universam vestram felicitatem intra viscera mea manentem, mihiq; ab ipso, cui vos tantoperè verbo & exemplo in hac vita conformastis, vestris intercessionibus impetrate, ut vestra semper vestigia sequar, & ut ad scopum mihi propositæ perfectionis, ac tandem plenus meritis ad vestrum merear consortium pervenire.

CONCLUSIO EXERCITIORVM POST Missam.

Anima Christi sanctifica me: Corpus Christi salva me: Sanguis Christi inebria me: Aqua lateris Christi lava me: Passio Christi conforta me: O bone Iesu exaudi me: Intra tua vulnera absconde me: Ne permittas me separari à te: Ab hoste maligno defende me: In hora mortis meæ voca me: & jube me venire ad te: ut cum sanctis tuis laudem te, in sæcula sæculorum. Amen.

Recedo à te modicum, Domine Iesu, sed non sine te; consolatio, felicitas, & omne bonum animæ meæ, & me amplissimæ dilectioni tuæ cum omnibus fratribus, amicis & inimicis meis humillimè commendo. Ama nos, Domine, & transforma quam simillimè in te. Torus occupet in te, & propter te, nihilque sit objectum verborum

actionumque mearum internarum & externarum, nisi tu amor meus. Qui vivis & regnas per omnia secula seculorum. Amen.

s. VII. *Cur multi ex frequenti celebratione non proficiant.*

CUm multi sint Sacerdotes; qui frequenter, multi etiam qui quotidie celebrant; & nihilominus huius vivifici ac divini sacramenti admirabiles fructus non percipiunt, necessarium procul dubio est tanti mali causas investigare. Unde enim in cura salutis tanta tepiditas, tanta in studio perfectionis negligentia; cum dicat Chrysostomus oportere nos ab hac mensa recedere dæmonibus terribiles, & ignem omni ex parte spirantes? Si Deus noster ignis consumens est, venitque in terras suum ignem ferens, qui ardeat & omnium corda comburat: cur ipso intra nos recepto, nec frigus à nobis expellitur, nec ardorem ejus sentimus? Nonne mortis indicium est, vel gravissimæ ægritudinis ignem habere in sinu, & omni calore destitui? Si olim non potuit coram arca Domini statua Dagon subsistere, sed statim corruit & contrita est: cur Christi præsentia amoris proprii tyrannicè in anima dominantis idolum non atterit & confringit? Cur tanta Christi demissio superbiæ spiritum non elidit? Cur tanta ejus mansuetudo iram non compefcit? Cur tantus amor ad ejus sequenda vestigia non impellit? Effectus Eucharistiæ sunt præservare à peccatis, augere gratiam, terrenorum odium infundere, ad æternorum amorem mentem elevare, illuminare intellectum, succendere affectum, conferre animæ & corpori puritatem, conscientia pacem & lætitiâ, atque inseparabilem cum Deo unionem. Plerique tamen post frequentem celebrationem his effectibus non fruuntur, ad quos nimirum spectat Aggæi Prophetæ objurgatio dicentis, *Comedistis & non estis satiati: bibistis & non estis inebriati.* Defectus autem non in cibo & potu est, sed in prava edentis & bibentis dispositione. Et hæc prima tanti

mali causa est, quia aliud comedimus aliud esurimus: comedimus panem Angelorum, & immundorum animalium siliquas esurimus, deteriores Israëlitis, qui dum manna comederent in deserto, ad ollas Ægypti suspirabant. Quid igitur miramur, si fauces amaritudine infectæ mellis dulcedinem non percipiunt? Purganda est anima à delectationibus carnis & sensuum, à tepiditate, ab omni affectu ad creaturas, ut possit divinum sacramentum suos in ea effectus operari. Nam cor terrenis occupatum delectatio sancta declinat, nec datur divina consolatio admittentibus alienam.

Altera causa est omissio necessariæ preparationis: plerique enim ad tantum ministerium accedere non verentur perfunctoriè, ex consuetudine, ex motivo humano, lucri potius quam devotionis causa, non considerantes quanti oneris sit vel semel celebrare. Cum vir Apostolici spiritus Joannes Avila quemdam Sacerdotio paulò ante initiatum immatura morte decessisse audisset, statim quæsivit num aliquando celebrasset: respondenti verò semel dumtaxat; Multum inquit deferet ante Judicem. Timere itaque oportet quia nemo dignè Sacerdotio fungi, nemo hujus sacramenti fructus percipere potest, nisi, quantum fert humana fragilitas, se ad illud disponat ea puritate, amore, & devotione; quæ supra à nobis explicatæ sunt.

Tertia demum causa est, quia multi sacro peracto ad exteriora statim divertunt, nec sinunt ut sacramentum suam in eis virtutem exercent. Isti revera gratiam Dei in vacuum recipiunt, nec de mensa cælesti fructum reportant; quia tantum Dominum ad se venientem indignè excipiunt, nec reverentur; aut gratias agunt: imò protinus ab eo recedunt ipsumque contristant, majestatem ejus, & incomprehensibilem dignitatem parvipendentes, nec advertentes quanta sit fœditas, vilitas, & miseria ipsorum ad quos venire dignatus est. Quod si adhibita omni diligentia ad dignè & devotè celebrandum, con-

tingat aliquem hujus convivii fructibus minimè perfrui, id admirabili sapientiæ Dei adscribendum est, qui hoc permittit, ut suæ industriæ non tribuat homo hoc gratiæ donum, sed cautè illud custodiat, & se illo semper indignum profiteatur.

CAP. VII.

Praxis celebrandi, cum quis prolixius orare non potest.

§. I. De Preparatione.

QUAMVIS humana negotia divinis functionibus nullo modo æquari, nec dum præferri debeant: quia tamen sunt aliqui sacerdotes publicis utilitatibus inservientes, qui necessariis & inevitabilibus occupationibus ita aliquando detinentur, ut prolixius orare nequeant; brevem illis & expeditam praxim proponere necessarium duxi, qua uti possint, cum celebrare voluerint, ne minus dignè divinum sacrificium offerentes, ejus fructibus priventur. Hæc autem tria tempora complectitur, id quod Missam antecedit, id quo perficitur, & quod proximè subsequitur.

Ante missam præmittenda præparatio duplex, remota & proxima. Pro remota hæc servanda. Vespere præcedenti cogitet se die crastina hostiam salutarem omnipotenti Deo oblaturum, eique cogitationi indormiat. Addat brevem aliquem affectum reverentiæ, amoris & desiderii. Sequenti die in eadem cogitatione & affectu evigilet; caveatque diligenter, ne animus ita se negotiis immergat, & ad externa dilabatur, ut cum tempus celebrandi advenit, ad se revocari & recolligi non possit. Proximè ante sacrum terrenis omnibus cogitationibus abjectis, omni-que seposita rerum agendarum sollicitudine, mentem erigat ad cælestia. Perpendat qua devotione se sentiat ad ce-

lebrandum incitari, quo fine moveatur. Conscientiam excutiat & si aliquam ei maculam inesse deprehenderit, sacramentali confessione eluat cum intimo doloris sensu, & firmo proposito emendationis. Tum breve aliquod tempus sumat, quo fidem mysterii excitet, charitatem accendat, passionem Domini commemoret, dirigat intentionem, & Dei opem sibi & aliis flagitet. Auxilium quoque B. Virginis & Sanctorum ferventer & humiliter implorabit. Horum actuum & affectuum formulas supra descripsimus cap. 4. quas sibi quisque in brevissimas aspirationes redigere poterit pro suo captu & devotione.

§. II. De Celebratione.

Missæ celebrationi tres-comites adjungit, reverentiam, attentionem, & devotionem. Reverentia omnes motus exteriores componit, ut modestè graviterque fiant, præscriptis cæremoniis exactissimè servatis, summaque adhibita humilitate, quæ omnino necessaria est hostiam immaculatam offerenti in conspectu Dei & Angelorum. Attentio mentem coërcet, & iis quæ aguntur affigit, ne ad alia defluat & evagetur. Devotio voluntatem inflamat, ne languidè & ex consuetudine sacris operetur, sed cum ingenti fervore, solertique studio Deum placandi & colendi. Quia verò animus parum tenax recti facilè distrahitur, quibusdam quasi vinculis adstringi debet, & in se retineri, qualia sunt à me supra proposita capite quinto, quæ ut ibidem notavi, brevitati Missæ nullum afferunt impedimentum. Sunt etiam aliqui, qui in septem veluti stationes Missam partiuntur, ut in singulis congruos excitent affectus, & renovent attentionem. Prima dicitur *Contritionis*, quæ ante gradus Altaris peragitur, ubi sacerdos tanquam reus se summi Judicis tribunali corde contritio præsentat, & generali confessione noxas expiat. Secunda *Glorificationis*, quæ Missæ introitu, Angelorum cantico, & reliquis usque ad Epistolam continetur. Tertia *Doctrinæ* sive instructionis,

quæ Epistolam & Evangelium complectitur, monita scilicet salutis à Prophetis, ab Apostolis, & ab ipso Christo nobis tradita, & cum ingenti reverentia suscipienda. Quarta *Fidei*, quæ symbolo absolvitur. Quinta *Oblationis*, hostiæ salutaris oblationem continens, omniumque fidelium, pro quibus oramus & offerimus, commemorationem. Sexta *Communione* ab illis verbis *Communicantes* usque ad Postcommunionem, qua sacerdotis animus in sublime erigitur, variisque affectibus ad divinam unionem, quæ communione peragitur, se disponit. Septima *Gratiarum actionis*, à Postcommunionem usque ad finem. Porro in singulis stationibus variis affectus excitari possunt, raptim quidem & breviter, sed breviter intensio affectuum, atque ardor devotionis compensabunt.

s. III. De gratiarum actione.

Quatuor post Missam præstanda sunt, quorum primum & præcipuum est Gratiarum actio, secundum Oblatio, tertium Petitio, quartum Propositum dignè coram Deo ambulandi. Gratiarum actio quanto exactius fiet, tanto erit copiosior oblatis sacrificii fructus. Sicut enim ingratitude fontem divinæ largitatis exsiccatur, ita gratitudo torrentem aperit cælestium benedictionum. Potest autem hic affectus multis & variis modis excitari, quos unctio suggeret, & ingeniosa pietas excogitabit. Hoc unum est, quod à nobis expectat Deus, ut grati simus, & memores beneficiorum ejus. Sequitur oblatio, qua par pari Deo reddere Sacerdos potest, filium ejus Unigenitum & consubstantialem ei offerendo. Seipsum quoque offeret Patri & Christo holocaustum acceptabile in odorem suavitatis: & quo gratiores oblatio, merita ei addet B. Virginis & omnium Sanctorum, ac ipsius Christi, qui est salus, redemptio, & tota fiducia nostra. Quia verò cum Filio omnia nobis Pater donavit, ipsum pro suis & aliorum necessitatibus humiliter & ferventer deprecabitur. Horum

actuum formula in promptu habenda erit, potestque ex his excerpti, quæ superiori capite descripta sunt Tandem concludet efficaci proposito eundi de virtute in virtutem in conspectu Dei, donec ad apicem Christianæ perfectionis perveniat.

§. IV. *Aspirationes post Missam sæpè per diem repetendæ.*

Quis me separabit à charitate tua Domine Deus meus? Non timor mortis, quia tu es vita mea: non amor mundi, quia ipsum sperno & omnes pompas ejus: non tribulatio, quia tu dum tribulor mecum es: non fames, non nuditas, non paupertas, quia tu es cibus meus, operimentum meum, & divitiæ meæ: non persecutio, non gladius, quia hæc dulcia mihi sunt propter te: non creaturæ, quia ante te nihil sunt.

Quando educes me de isto carcere, cui te relicto adhæsit anima mea? quando trahes me post te captum specie tua & pulchritudine tua? quando mihi & toti mundo mortuus ero, ut in te solo vivam; & tu vivas in me? O si semper te amarem, te semper possiderem, à te nunquam discederem, in te prorsus converterer!

Quid possum extra te desiderare, cum in te sint omnia bona? Nimis avarus est, cui tu non sufficis.

O amor qui omnia potes, quando facies ut diligam te toto corde, tota anima, totis viribus?

Quid mihi est in cælo, & à te quid volui super terram? Jam plenum est desiderium meum, plenum gaudium cordis mei, quia tu es plenitudo mea, omne bonum & desiderium meum.

Refice Domine esurientem animam meam, accende frigiditatem meam igne amoris tui, illumina cæcitatem meam claritate præsentis tuæ.

Verte mihi omnia terrena in amaritudinem, omnia

infima & creata in contemptum & oblivionem.

Erige cor meum ad te in cælum, & ne permittas me vagari super terram.

Penetret quæso hujus sacramenti virtus omnia intima mea, & quicquid in me pravum, quicquid vitiosum est, mortificet & eradicet.

In te Jesu suavissime, sit omnis delectatio mea: tædeat me gaudii quod est sine te, amara mihi sit omnis quies, quæ non est in te.

Emitte ex te, benignissime Jesu, amoris tui radios qui me succendant, & quicquid terrenum in me est comburant & consumant, ut igne inextinguibili charitatis tuæ ardeam, & vetus in me homo totus deficiat.

Utinam me rapiat ignita vis amoris tui, quæ me transformet in te, & in te absorbeat, ac me tecum unum efficiat!

Finis Tractatus Ascetici de Sacrificio Missæ.

DE
DISCRETIONE
SPIRITUUM
LIBER UNUS,

DE
DISCRETIONE

STRICTUM

LIBER

SANCTISSIMO

SANCTISSIMO PATRI
BERNARDO ABBATI
DOCTORI MELLIFLUO

Joannes S. R. E. Presb. Cardinalis Bona
indignus Servus & Filius.

NON diu mihi querendum fuit, *cujus potissimum nomine hanc exiguam de discernendis spiritibus lucubrationem inscriberem, quemve illi Patronum accerserem; nam Tu statim occurristi, dulcissime Pater BERNARDE, cujus erga me officia & beneficia multo majora sunt, quàm ut possint paucis perstringi. Ut enim hoc solum commemorem, quod precipuum est, Tibi tueque opi ac tuitioni debeo, quod à teneris annis ab hoc seculo nequam creptus, totum cum pompis ac divitiis suis mundum despicere didici, filiorumque tuorum cœtui aggregatus melioris vitæ vias eorum exemplo & institutione ingressus sum. Cumque meritò formidarem, ne fructus à me exigens tam grandi cultura dignos, & non inveniens, tanquam arborem infæcundam me succidi, & flammis tradi juberet; Tu Clementissime Pater, degenerem filium non abjecisti, sed rorem divina gratia à fonte omnium bonorum impetrafti mihi, lumenque admovisti, ut discussa caligine in qua volutabar, errores meos discernerem & detestarer. Et hoc paternæ protectioni tuæ deputo, quod inhaerunt præcordiis meis præclara monita & documenta salutis, quibus discipulos tuos diebus vitæ tuæ potenter instruxisti, & delectabar in eis; & hoc indicium divinæ erga me misericordiæ agnoscō & gratias ago, quod verba tua non sicut verba hominis, sed sicut Dei, ut revera sunt, libenter audiebam: à vera siquidem sapientia, quæ Deus est, illa profluxit, quæ in libris tuis mirabiliter elucet. Sive enim Monachos erudis, sive vitia redarguis, sive hæreticos conteris & schismaticos expugnas, sive abdita mysteria pandis, sive gratiam Dei extollis, sive Pontifices instruis, sive Dei dilectionem doces, sive Sanctorum merita celebras, sive*

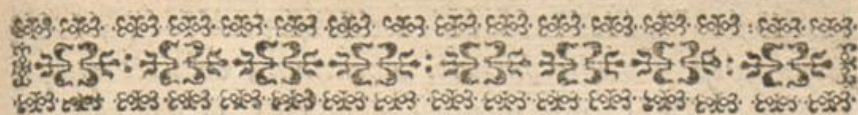
C. Bona Opusc. Spirit.

T t

negotia pertractas; nihil certe legi potest aut disertius, aut excel-
lentius, aut efficacius ad persuadendum. Vrit, afficit, penetrat
mellifluus sermo tuus: & nardus tua dedit odorem suavitatis,
odorem vitæ in vitam; ab illis dumtaxat percipiendum, quibus
datum est à Patre, testante Filio & dicente; Confiteor tibi Pater,
Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudē-
tibus, & revelasti ea parvulis. Hæc sunt nimirum incerta & occulta
increata Sapientia, quæ non nisi ab illis cognosci possunt, qui spi-
ritum ipsius habent; de quo scriptum est; Spiritus omnia scruta-
tur, etiam profunda Dei. Atque utinam hunc ipse spiritum ha-
buisssem, cum animum appuli ad hæc scribenda; certas etenim
& infallibiles regulas tradidisssem, quibus boni instinctus à ma-
lis, verum lumen à falso & sibilus serpentis à voce sponsi loquen-
tis in silentio ad cor Hierusalem dignoscerentur. Et quidem si Tu
hic esses, tenerem Te & rogarem, ut panderes mihi secretum
tuum, & penderem ex ore tuo, sicut olim discipuli tui; nec du-
bitarem Te verum dicere, quia summa Veritas mihi intus dice-
ret te verum dicere. Nunc verò etsi audio te mutis vocibus lo-
quentem & docentem, vereor ne peccatis meis exigentibus eloquia
oris tui non percipiam; nec doceas me, etiamsi loquaris; neque
enim docēs non intelligentem. Et si quid intelligo, vix me ido-
neum existimo ad hoc ipsum rudi meo sermone explicandum.
Quæ est igitur scientia mea, si nescio utrum aliquid sciam?
Idcirco verbis tuis in hoc tractatu usus sum, aliorumque Pa-
trum qui Te præcesserunt, nihil ausus asserere, quod firmissima
eorum auctoritate, sacrarumque literarum irrefragabili testimo-
nio, aut certa experientia non roboretur. Sed Te præ cæteris ma-
gistrum, Te doctorem sequutus sum, cui sublimioris hujus
Theologiæ magisterium divinitus traditum est; adeo ut tibi dis-
plicere non possit hoc qualecunque munusculum, quod in perenne
humillimi mei obsequii & grati erga Te animi monumentum
offero, quia Tuum est, ex tua videlicet sapientia ditissimis thesau-
ris depromptum. Illud igitur excipe & protege paterna benigni-
tate, illorumque mentibus, qui in hunc librum inciderint, divini
luminis obtine claritatem, quæ desuper imbuti æternis rationibus
inhæreant, & mundi ac dæmonis insidiosis susurrationibus des-
pectis in sempiterna Veritatis amore, ejusque beata possessione
conquiescant. Hoc votum meum est, hæc merces operi meo. Ro-
ma, die festo Natalis Tui. MDCLXXII.

DE
DISCRETIONE
SPIRITUUM
LIBER UNUS.

CAPUT I.

Scopus hujus libri. Quanta sit hujus Discretionis difficultas; & unde oriatur. Eiusdem necessitas. Eius defectus plures & horribiles lapsus. Ad eam impetrandam oratio.

- I. Uæ à sanctis Patribus, aliisque probatis scriptoribus de DISCRETIONE SPIRITUUM tradita sunt, & quæ ipse tum propria, tum aliena experientia percepi, in unum colligere proposui stylo facili, & quantum argumenti natura patitur, claro ad Dei gloriam & eorum instructionem, qui animas regendas susceperunt. Qua in re utrum aliquid præstiterim, lectori bene attendenti ipsa tractatio, me nihil temere affirmante, indicabit. Opus enim aggressus sum difficile, multa obsitum caligine, casuum varietate perplexum, & quibusdam quasi cavernosis anfractibus impeditum, quod omnem quærentis diligentiam occurrentibus sæpe insolubilibus nodis ita eludit, ut modò elabatur è manibus quod inventum est, modò rursus appareat, & iterum absorbeatur. Hæc nimirum sapientia est omnium hominum intelligentiam excedens, quantumvis doctissimi sint, &

T. ij

in spirituali palæstra longo certamine probati. (a) *Ab-
scondita est ab oculis omnium viventium, volucres quoque
cæli latet. Deus solus intelligit viam ejus, & ipse novit lo-
cum illius.* [b] *Excelsior cælo est, & quid facies? profun-
dior inferno, & unde cognoscas? longior terrâ mensura ejus,
& latior mari.* Vita enim spiritualis plena latibulis est,
diversæ sunt & admirabiles Dei vocationes: nec potest
homo discernere sine lumine supernaturali ab eo infuso,
qui veritas est, an quis ambulet in spiritu veritatis. Etsi
nemo novit quæ Dei sunt, nisi spiritus ipsius Dei, ut
docet Apostolus [c], quis hominum poterit divinum
instinctum cognoscere, ejusque vocem percipere loquen-
tis in silentio ad cor Jerusalem? Quis etiam valeat hu-
mani cordis secreta penetrare, ad quæ nulli aditus patet,
nisi soli Creatori? *Pravum est cor omnium & inscrutabile,*
teste Propheta [d], *quis cognoscet illud? Ego Dominus
scrutans cor, & probans renes.* Diaboli verò multiplices
fraudes, innumeras nocendi artes, ac pene inextricabi-
les laqueos quis detegere, quis evitare queat? Cùm præ-
fertim ipse malignus hostis quandoque se in Angelum
lucis transfiguret. Monet Scriptura [e] sathanæ cibum
electum esse, quia illos præcipuè decipere ac devorare
conatur, qui sanctiores sunt, quare cautiùs cavere debent,
ne ab ipso circumveniantur. Proprii denique spiritus di-
versos instinctus inter tot affectionum tumultuantium
procellas, inter tot errorum tenebras quis accuratè discer-
net? Quis iter arduum & tenebrosum inoffenso pede
conficiet, nemine facem præferente?

II. *Spirituum ponderator est Dominus, ait Sapiens,
[f] & omnes viæ hominis patent oculis ejus. Ipse librat,
ponderat, dijudicat omnia [g] qui fecit ventis pondus,
& aquas appendit in mensura. Sermo ejus, vivus est & ef-
ficax, inquit Apostolus, (h) penetrabilior omni gladio an-
cipiti, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus,*

a Job. 28. 21. b Idem 11. 8. c 1. Cor. 2. 11. d Jerem. 17. 9. e Habac. 1. 16.
f Prov. 16. 2. g Job. 28. 25. h Hebr. 4. 12.

compagum quoque ac medullarum & discretor cogitationum & intentionum cordis. Hinc prohibemur de interioribus & incognitis humanâ prudentiâ judicare, eodem Apostolo (i) contestante, ne ante tempus judicemus, quousque veniat Dominus, qui illuminet abscondita tenebrarum, & manifestet consilia cordium. Nam teste Gregorio (k) *qui lucem videt, scit quid de tenebris aestimet. Qui verò lucis candorem ignorat, etiam obscura pro lucidis approbat.* Sæpe virtutum aditus vitiorum foribus vicini sunt, magnòque lumine indiget homo, ne in vitium inconsideratè labatur, dum se putat virtutem amplecti. Qua in re maxima circumspectio adhibenda, tum quia obtusior est intellectus ad res internas pernoscentas, rerumque terrenarum amor captivat & obcæcat nos; tum quia falsæ virtutum similitudines aciem mentis quibusdam quasi præstigiis ita præstingunt, ut species boni appareat in re non bonâ, & species mali in re non malâ.

III. Clamat Apostolus quem diligebat Jesus, ne credamus omni spiritui, omnibus scilicet internis motibus, impulsibus, suggestionibus, desideriis, inspirationibus; sed *probate, inquit, (l) spiritus, si ex Deo sunt. Vnde probo?* ait Augustinus, (m) *Probare vellem, si errare non possem. Certè nisi probavero spiritus qui ex Deo sunt, incurram necesse est in spiritus qui ex Deo non sunt, & ex hoc seducar à pseudoprophetis. Quid agam? Quomodo observem? O si S. Ioannes quomodo nobis dixit, Nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sunt; dicere dignaretur, quomodo probentur spiritus, qui ex Deo sunt!* Sed ne solliciti simus, monet nos Spiritus sanctus probare spiritus, & quia superat hæc probatio quicquid viribus naturæ aut assequi aut indagare possimus, ipse idem Spiritus spirans ubi vult, postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus, facit nimirum nos summis precibus à Deo postulare quod non possumus, ut Pater luminum (n,) qui

i Cor. 4. 5. k Gregor. 5. moral. c. 27. l 1. Joan. 4. 1. m Aug. serm. 30. de verbis Ap. 2. Isai. 7. 15.

dicat de tenebris lumen splendescere, illuminet nos mirabiliter à montibus æternis, docens nos juxta propheticum sermonem (o) eligere bonum & reprobare malum, & separare pretiosum à vili. Filii quidem tenebrarum sumus ob peccatum primi parentis opacà nocte circumsepti; at cùm radius effulget divinæ gratiæ, tunc caligo dissipatur, tunc superna luce perfusi ambulamus sicut in die, tunc videmus quid agendum sit, & mortalitatem nostram transilientes in meliorem sortem transcribimur. Cumque ad unam & eandem rem modò diabolus, modò natura, modò Deus impellant; necessaria prorsus est lux Discretionis, ut sciamus quæ suggestiones, à quo principio sint, quibus aditum aperire, quibus obstruere debeamus. Ipsa nos docet in singulis actibus circumire conscientiam nostram, & nosmetipsos deprehendere, hostisque dolos & versutias eludere. Quod si scientia curandorum corporum ideo difficillima dicitur esse, quia pendet à conjecturis & signis externis, quæ ambigua & æquivoca sunt, adeò ut his decepti etiam peritissimi Medici noxia quandoque morbis remedia præscribant: quanto difficilius erit internos motus dijudicare, qui à sensibus remoti, & densis tenebris sepulti sunt? *Animalis homo*, ait Apostolus, (p,) *non percipit quæ sunt spiritus Dei*, ea enim videt & examinat crassâ & animali imaginatione, quæ rebus sensibilibus mentem affigit: *spiritualis autem judicat omnia*, quia ad divinum & incommutabile lumen elevatus, radium ejus excipit, & in eandem imaginem à claritate in claritatem transformatus omnia videt quæ in animo sunt, & in eis ac per ea illa quoque circumspicit quæ in mundo sunt, & de omnibus judicat; quia nihil ab ejus judicio subtrahitur, à cujus cognitione nihil occultatur. Verumtamen *rari sunt*, ut B. Laurentius Justinianus scribit (q,) *qui spirituales re & nomine censendi sint. Vocabulum hoc denuntiatione sortiuntur multi, effectum verò ipsius pauci*. Nomen plerique sanctitatis ha-

a Jerem. 15. 19. p. 1. Cor. 2. 14. q. Lib. de obed. c. 16.

bent, sed non opera: vocem Jacob, manus Esau: & in Apocalypsi, [r] qui viventis speciem gerebat, tanquam mortuus conclamatur. Ideo veteri ritu hinc procul arcendi omnes profani, quorum immensa turba est; oculos enim ad hæc intuenda non habent, quorum fides opifex est. Similes sunt de tenebris ad solem repente prodeuntibus, qui à luce abhorrent, donec sensum assuecant ejus fulgorem sustinere.

IV. Hinc fraudes, hinc doli, hinc illusiones, hinc pericula, & lapsus: hinc horrenda magnorum virorum præcipitia, quorum cum plurima proferre valeam exempla, duo tamen præ cæteris notanda sufficient, ut discant fideles non altum sapere, nec sibi temerè spirituum discretionem arrogare. Quis inter Ecclesiæ proceres sapientior & nobilior Origene? cujus tanta vis ingenii, tanta doctrinæ profunditas, tanta eruditionis ac eloquentiæ ubertas, tanta vitæ sanctimonia fuit, ut apud omnes admirationi esset. Et hic tantus ac talis vir, dum ingenio suo nimium indulget, dum proprio spiritu inflatus veterum traditiones contemnit, in absurdos errores lapsus est. Tertulliani quoque par casus fuit. hic enim miræ ingenii capacitate omnes Philosophorum sectas, omnes disciplinas complexus, vetustæ fidei parum tenax, dum specie deceptus castitatis & abstinentiæ falsa Montani dogmata, & insanarum mulierum deliramenta tamquam veras prophetias præcipiti judicio suscipit, ex Ecclesiæ magistro orthodoxæ fidei hostis accerrimus factus est. Quæ cum ita sint, ne nobis diabolus vitrum pro margarito, falsum pro vero obtrudat, illa Domini nostri sententia, quam sancti Patres (f) sæpe commemorant, sequenda est, ut sinus probabiles trapezitæ, probos nummos ab adulterinis subtilissimè discernentes. Sicut enim trapezita non ea solum numismata examinat, quæ faciem

r 1. Apoc. 3. 1. f. Clem. Alex. lib. 1. Strom. Origen. in Joan. to. 19. Epiph. hær. 44. Hieron. Ep. ad Min. & Alexan. Cassian. collat. 1. c. 29. Cyrill. Alex. lib. 1. adv. Nestorium.

tyrannorum exprimunt, sed illa etiam quæ veri Regis imagine, sed non legitimè figurata sunt: tum inquit ad erutinam, an quidpiam illis iusti ponderis desit. Ita nos debemus internos animi motus, & omnes cordis recessus sagacissima indagatione perscrutari, & non humanâ ita-sterâ, sed iustissimâ sanctuarii lance perpendere, & ad Christi Sanctorumque doctrinam, & exempla veluti ad lydium lapidem examinare. Hoc mihi in hoc tractatu propositum est, in quo nullam necessariæ institutionis partem defuturam confido: nam in his quæ cunctis patent satis esse credo excellentiora notare: in his verò quæ latent, magna pars doctrinæ est nosse quid quæras. Sed satius est divinam opem in hoc ipso introitu implorare, sine qua inanes sunt omnes conatus nostri, omnis providentia timida & incerta, stulta & vana omnis sapientia.

V. Veni igitur lux splendidissima increatæ sapientiæ, & illumina tenebras meas, quia nox perpetua incubuit mihi, & horribilis malorum cohors. Doce me cognoscere veritatem tuam, ut tua efficaci inspiratione imbutus è facie terræ emergens divinis inhæream rationibus. Per-lustra vitali tuo fulgore intima cordis mei, ne tenebras, in quibus natus sum, infelicitè amans longè abeam à te in regionem dissimilitudinis. Fac me gustare per affectum, quod te donante percipio per intellectum, quo te purè purum attingens, pravas opiniones, mundi que hujus simulacra per inane volantia ex animo expellam. Da legi tuę consona scribere despectis iniquorum fabulationibus, tu qui occulta sapientiæ tuæ non prudentibus hujus sæculi, sed parvulis & humilibus revelare dignaris. Excita me, & accende illo igne, quem misisti in terram, & insinua nutus tuos. Pande sinus secreti tui, & immitte cogitationes hac sublimiori sapientiâ dignas, cujus explanationem in te confisus aggressus sum. A te enim summo bono, creatore & artifice meo omnia bona sunt, quæ in vita, sensibus, & mente habeo. Sine te labitur

memoria, errat iudicium: nec idoneus sum ad bonum eligendum, quo per peccatum me sponte privavi. Te deserui, à quo factus sum, & duo mala contraxi, ignorantiam, & infirmitatem: atque in his manebo, & in his peribo, nisi tu me reficias, qui de nihilo me fecisti. Sine luce & ope tua non est veritas, sed vanitas: non est scientia, sed error: non est discretio, sed confusio. Ideo clamo ad te cum Propheta (1), *Dominus illuminatio mea, & salus mea*; ut illuminatio detrahat ignorantiam, salus infirmitatem. Clamo, inquam, ad te, ut ea quæ nescio doceas me, in his quæ novi custodias me, in quibus fallor corrigas me, in quibus labor confirmes me: à falsis & noxiis eripias me. Et velle quidem ex tuo munere adjacet mihi, perficere autem non invenio, nec aliquando me inventurum confido, nisi tu qui velle dedisti, des & perficere. Non enim est volentis neque currentis, sed tui miserentis, Salvator mundi, sine quo nihil possum, nihil habeo, nihil sum.

CAPUT. II.

Duplicem esse gratiam, quarum una justificans & gratum faciens, altera gratis data. Quid utraque sit. Discretionem spirituum inter gratis datas potissimum locum habere. Quid sit Discretio. An detur per modum habitus. Quid ad eam requiratur. Duo ejus modi, unus à Deo infusus, alter per modum artis.

I. **G**ratia Dei, qua nihil excellentius hominibus attributum est, duplex ab Angelico doctore (a) dicitur esse; una per quam homo justificatus ad Deum reducitur, & divinæ naturæ confors efficitur: altera per quam aliis cooperatur, utificentur, & ad Deum reducantur. Illa *gratum faciens*, hæc *gratis data* nuncupatur. Quamvis enim omnis gratia à Deo gratis do-

¹ Psal. 26. 45. Thom. 1. 2. q. 111. art. 1.

netur supra meritum personæ, & supra debitum naturæ; ex fine tamen propter quem datur, orta est hæc distinctio: nam prima ad sanctificationem ejus, cui datur: altera ad aliorum salutem ordinatur. Illa justorum propria est, hæc justis & peccatoribus communis. Ideo illa gratum faciens dicitur, quia supra rationem gratiæ gratis datæ hoc addit, quod hominem Deo gratum & amabilem reddit: hæc autem antonomastice gratis data vocatur, quia hanc solam gratiæ proprietatem habet, quod gratis detur; per se verò, & ex primario ac intrinseco fine non sanctificat hominem, cui datur. Illa unius rationis & speciei est, quia unica est recipientis perfectio: hæc in plures dividitur species, quia diversæ sunt operationes sive energemata ad multiplicem aliorum utilitatem. Hæ gratiæ sic ab Apostole enumerantur. (b) *Divisiones gratiarum sunt, & divisiones operationum. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus ad utilitatem. Alii per spiritum datur sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ secundum eundem spiritum, alteri fides in eodem spiritu, alii gratia sanitarum, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. Hac autem omnia operatur unus atque idem spiritus dividens singulis prout vult.* Et hæc quidem sunt species gratiarum, quas divina providentia illis hominibus conferre solet, quibus utitur tanquam instrumentis, ut quosdam per eos ad fidem vocet, & ad salutem promoveat. Eminent autem inter cæteras tam dignitate, quàm necessitate Discretio spirituum, de qua aliis ommissis sermo nobis futurus est. Sed quia, ut diximus superiori Capite, ea obscura, & valde perplexa est, ne lector statim in limine impingat, & se laqueis involvat, paulò fulsius explicare oportet, quid hujus gratiæ nomine intelligatur.

II. Quidam cum S. Thoma (c) Discretionem spi-

b 1. Cor. 12, c S. Th. 1. 2. q. 111. art. 4.

rituum nihil aliud esse arbitrantur, quàm cognitionem cogitationum cordis, & eam sicut & prophetiam ordinari aiunt ad confirmandam fidei doctrinam. Confirmatio enim in his quæ sunt supra rationem per ea fit, quæ propriè pertinent ad divinam virtutem; cuiusmodi est earum rerum manifestatio, quas solius Dei est scire; futura scilicet contingentia, pro quibus datur prophetia; & occulta cordium, ad quæ penetranda datur Discretio spirituum. Sic autem accepta Discretio, quamvis sub prophetia comprehenditur, & vix ab ea distinguatur; notabile tamen inter utramque discrimen intercedit. Nam prophetia per se est obscura, nec potest evidens esse nisi in attestante: Discretio verò evidentiam habere potest non solum in attestante, sed etiam ex clara intuitionem internarum cogitationum quæ revelantur. Istæ enim actu existunt, suntque occultæ, vel ex defectu principii cognoscendi, specierum nempe & luminis; vel ex dependentia cognitionis nostræ à phantasmatibus: at verò hæc impotentia facilè à Deo suppleri potest vel per infusionem specierum & luminis, vel per speciale auxilium, quo intellectus eleveatur ad operandum sine dependentia à phantasmatibus. Alii rectiùs docent Discretionem spirituum in peculiari motione Spiritus sancti consistere ad discernendum inter varios motus, à quo spiritu proveniant, bono an malo, sive ad mores spectent, sive ad doctrinam: sive quis interiùs & invisibiliter moveatur, & excitetur, sive exteriùs per homines docentes & consulentes, aut per Angelos sensibiliter loquentes, vel apparentes. Et hæc est gratia Discretionis, quam inter gratis datas septimo loco recenset Apostolus, quæ à Spiritu sancto non omnibus datur, sed quibus, & quando vult, ad discernendos spiritus non solum in seipsis, sed etiam in aliis ad communem Ecclesiæ utilitatem. Hæc autem nihil aliud est quàm illustratio mentis, qua perfusus homo facilè, & sine errore dijudicat à quo principio

tum proprii, tum alieni motus & cogitationes ad electionem pertinentes excitentur: quid scilicet à bono, quidve à malo spiritu suggeratur.

¶ III. Sunt qui putent hanc gratiam infundi per modum habitus, nam de aliquibus Sanctis legimus virtute quadam habituali aliorum cogitationes pro suo arbitratu perspexisse, imò etiam cognovisse quasi ex ipso aspectu an quis esset in statu gratiæ, vel damnationis, quæ gratia major est, quàm occultas cogitationes inspicere. S. Anselmus Cantuariensis, ut in ejus vita refert Edinerus, divina luce perfusus mores omnis sexus & ætatis ita discretionis ratione monstrante penetravit, ut cuique posset sui cordis arcana revelare. Origines etiam semina, & radices omnium virtutum, ac vitiorum deregebat, & quomodo illæ *acquiri*, & ista *vinci*, & evitari possent luce clarius edocebat. Alii plures occurrunt Sanctorum acta legentibus hoc eodem dono præditi; non tamen credo in eorum potestate fuisse omnes omnium cogitationes videre quoties vellent: hæc enim gratia, sicut & reliquæ gratis datæ, in Christo solo per modum habitus fuerunt, ut concors Theologorum sententia docet; cæteris datur per modum actus sive morionis transeuntis, aliis quidem rariùs, aliis frequentius, aspirante divinâ gratiâ, quando, & quomodo vult. Optimè de hac re Gregorius Magnus. [*d*] *In cunctis fidelibus spiritus venit, sed in solo Mediatore semper singulariter permanet, quia ejus humanitatem nunquam deseruit, ex cujus divinitate procedit. In illo igitur manet, qui solus & omnia & semper potest. Nam fideles qui hunc accipiunt, cum signorum dona semper habere, ut volunt, non possunt, hunc se accepisse quasi in transitu ostensione testantur.* [*e*] Idem alibi. *Prophætia spiritus Prophetarum mentes non semper irradiat: quia sicut de sancto Spiritu scriptum est, Ubi vult spirat; ita sciendum est, quia & quando vult aspirat. Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis dispensa-*

Greg. lib. 2. mor. c. 27. c. Lib. 2 Dialog. cap. 21.

tionem disponit, quia dum spiritum prophetiae aliquando dat, & aliquando subtrahit, & mentes elevat in celsitudine, & custodit in humilitate, ut & accipientes spiritum inveniant quid de Deo sint, & rursus non habentes cognoscant quid de semetipsis.

IV. Varios Discretionis modos Joannes Climacus ita describit. (f) *Discretio in tyronibus, seu rudibus est perfecta & vera status sui interioris cognitio. In mediis seu proficientibus est sensus quidam animi, qui bonum propriè dictum à physico, & ejus contrarium sine errore dijudicat. In perfectis est cognitio ex divina illustratione orta, quæ obscura quæque in se, & in aliis suo lumine illustrare potest. Generatim verò & omnia complectendo hoc est, & intelligitur esse Discretio, divina nimirum voluntatis certa & firma comprehensio; quovis tempore, quocumque in loco, & negotio, quam tantum possident mundi corde, corpore, & ore.* Hæc ille, qui dum hanc gratiam solis justis, & mundis inesse affirmat, communi Theologorum sententiæ non adversatur. Licet enim hi doceant omnem gratiam gratis datam etiam in malis reperiri posse, quia ex primario, & intrinseco fine non ad propriam sanctificationem, sed ad aliorum ædificationem tribuitur; si tamen consideremus bonitatem morum secundum passiones animi, & actiones externas, ex doctrina S. Thomæ (g), certum est per morum malitiam donum Discretionis impediri. Infusio etenim luminis supernaturalis ad hoc necessaria mentis tranquillitatem, & internam pacem requirit, quæ in animo vitiis obnoxio, ac terrenis affectionibus perturbato locum non habet. Ideo ut plurimum solis justis, & mundis corde lux ista infunditur, quibus visio Dei rerumque divinarum promissa est dicente domino (h): *Beati mundo corde quoniam ipsi Deum videbunt.* Hæc est sapientia, quæ in malevolam animam non intrat, nec habitat in corpore subdito peccatis, sed in sola anima justis requiescit. (i) Quicquid Dei est illi protinus percipiunt, qui spiritu Dei pleni sunt. Et si gratia Dei

f Clim. grad. 26. g. 2. 2. qu. 172. art. 4. h Matth. 5. 8. i Sap. 1. 4.

bonus odor est, ut testatur Apostolus (i), anima Deo plena, ejus suavitate percepta, post eam currit, & internam quadam motione animam item cognoscit, in qua Deus inhabitat. Quod verò oporteat perturbationibus carere ad discernendas cogitationes, S. Diadochus Photicensis Episcopus his verbis docet. [k] Oportet eos qui certant animum semper extra perturbationem fluctus conservare, ut mens cogitationes incurrentes discernens, bonas quidem, & à Deo missas in penu memoria recondat, malas verò, & demoniacas ex apothecis nature ejiciat. Mare enim cum tranquillum est usque ad fundum est piscatoribus perspicuum, ita ut tunc nihil ferè ibi piscium eos lateat; cum verò ventis agitur, tegit tempestate turbida, quæ in placida tranquillitate largiter facit perspicui. Et infra. (l) Quemadmodum gustu, qui est sensus corporis, bona à malis sine errore, cum rectè valemus, discernentes, ea quæ sunt suavia appetimus: sic mens nostra cum cœperit integrâ sanitate, & in multa curarum vacuitate moveri, potest etiam divinam consolationem affatim sentire, & à contrariâ nunquam rapi. Concinit scholias tes Climaci dicens (m): Modestia animi, simplicitasque cordis discretionis gratiâ illuminata, discrimina spirituum ostendit, & discernere facit. Et ipse Climacus (n), Mare, inquit, est parens & causa fontis, humilitas autem fons, & mater Discretionis. Laurentius item Justinianus de discernendis spiritibus agens (o) hanc raram esse gratiam ait, & paucissimis collatam, illis videlicet, qui sunt corde humiles, mente puri, ac tentationibus variis diutissimè probati. [p] Qui non est tentatus, ait Sapiens, quid scit? vir in multis expertus cogitabit multa. Nihil enim sapientius experientia, nec facile quis potest eâ destitutus mysticas Spiritus sancti operationes, ejusque occultas semitas & diversas vocationes, diaboli versutias, & intima cordis penetralia, atque alia ejusdem generis dignoscere, quorum discretio non in simplici notitia, sed in opere, & exercitatione consistit.

i 2. Cor. 13. 14. k Diad 6. 26. l Idem c. 30. m Ad grad. 21. n In fine gr. 25. lio. de obed. c. 26. p Eccl. 31. 2.

V. Huc pertinet quod ait Job (q), *Nonne auris verba dijudicat & fances comedentis saporem?* Quæ verba explicans B. Gregorius r, *Aliud est*, inquit, *nominatum cibum audire solummodo, aliud etiam gustare. Electi cibum sapientie sic audiunt ut degustent, quia hoc quod audiunt, eis per amorem medullitus sapit.* De quo sapore idem alibi hæc habet. *Sancti viri inter illusiones atque revelationes ipsas visionum voces aut imagines quodam intimo sapore discernunt, ut sciant vel quid à bono spiritu percipiant, vel quid ab illusione patiantur.* Hunc autem saporem Cancellarius Parisiensis (t) intimam inspirationem esse docet, & experimentalem dulcedinem, sive illustrationem à montibus æternis omnes tenebras effugantem, & manna absconditum ac nomen novum, quod nemo scit, nisi qui accipit. Inerat hæc gratia S. Monicæ magni Augustini optimæ matri, quæ ut ipse testatur [u], dicebat, se discernere nescio quo sapore, quem verbis explicare non poterat, quid interesset inter Deum revelantem & animam suam somniantem. Iterum Gregorius audiendus est [x]: *Cum per semetipsum Dominus loquitur, de verbo ejus sine verbis ac syllabis cor docetur, quia virtus ejus intimâ quadam sublevatione cognoscitur.* Joannes Rusbrochius in regno amantium (y) divinum hunc saporem, immensum, inexhaustum, & incomprehensibilem vocat: additque Harphius [z] totam animam eo perfundi. Differt hic sapor à Discretione propriè dicta, quia hæc ad vim intellectivam, ille ad affectivam spectat. Deinde hoc sapore proprii tantum instinctus, & ea quæ quisque patitur & percipit, discerni possunt; in alienis autem motionibus judicandis locum non habet.

VI. Quia verò Discretio ex lumine cœlitus infuso paucorum est, sicut pauci item sunt quibus datum sit prophetare, patrare miracula, loqui variis linguis, & ser-

q Job. 12. 11. r Gregor. lib. 11. cap. 4. s Idem l. 4. Dialog. cap. 48. t Gerson: tract. de prob. spirituum. u Aug. l. 6. confes. cap. 13. x Greg. 2°. mor. c. 2. y Rusbr. cap. 33. z Harph. l. 3. myst. Theolog. cap. 18.

mones interpretari; idèd alia via discernendi spiritus inquirenda est, quæ communior sit & facilior, illa nimirum quæ per modum artis & doctrinæ fit; examinatis motionum principiis & effectibus, perpenſis item regulis, quæ à Spiritu sancto præscriptæ sunt in sacris Scripturis, & quas sancti Patres à Deo inspirati, aliique Doctores ab experientia instructi tradiderunt. Hæc autem Discretio, licet directè & immediatè ad gratiam gratis datam non spectet, ad eam tamen reducitur, quatenus præceptis utitur quæ viri sapientissimi præter scientiam & naturale iudicium spiritu etiam veritatis imbuti, & æqui spirituum ex principiis supernaturalibus ponderatores, in suis lucubrationibus reliquerunt. Ex his multa longo studio excerpſi, quæ ad certa veluti axiomata sive aphorismos redigam, ut quæ in pluribus libris dispersa sunt, hîc in unum collecta, brevique sermone perstricta habeantur. Moneo tamen, ne quis facilè sibi persuadeat se ex istis instructionibus posse certum & irrefragabile iudicium ferre, nisi accedat experientia, quæ omnino necessaria est ad varias motiones, Deique diversas operationes in anima percipiendas. Nam ut scribit Richardus lib. de præparatione animi ad contemplationem (a), *Multa quidem de Discretione legendo, multa discimus audiendo, multa ex insito nobis rationis iudicio, verumtamen nunquam de hac ad plenum erudimur sine experientiæ magisterio.* Debet quoque discretor in simplicitate cordis, & in spiritu humilitatis Deum solum respicere, ipsi soli inniti, & ab eo lumen petere; quia ut ait seraphica virgo Teresa (b), *Parum ex libris discitur, nisi Deus intus doceat.*

a Rich. 6. 67. b Teres. vitæ suæ c. 22.

CAPUT III.

Ad quid se extendat Discretio spirituum. Varii hominum motus & affectiones. Vox spiritus quid significet. Quid & quoduplex sit spiritus. Omnes spiritus ad tres revocari, quorum unus intra nos, duo extra sunt.

I. CUM duplex facultas in homine reperiatur, una viribus ad agnoscendum, altera ad apperendum instructa; utramque autem variis spiritus moveant, & excitent, quidquid ad eas pertinet accuratè debet examinari, ne sub specie veri aut boni quidpiam ad malum aut ad errorem inducens diabolicà fraude irrepat, & humanis actionibus permisceatur. Spectat igitur ad discretionem quaelibet mentis excitatio, sive impulsus ad aliquid credendum vel agendum inducens, quod ita verum & bonum appareat, ut tamen veritas & bonitas non sit manifesta; vel periculum saltem immineat, ne ad falsum & malum viam sternat. Sub his comprehenduntur privatae revelationes, visiones, & apparitiones; internæ item motiones & inspirationes ad aliquid extraordinarium vel superstitiosum incitantes: vel ad aliquid aggrediendum supra vires sub fiducia specialis auxilii seu miraculi, sive etiam ad boni status semel suscepti mutationem sub prætextu majoris perfectionis impellentes; & aliæ ejusdem generis, quæ probis viris Deo in veritate servientibus contingentes, eos anxios ac sollicitos reddere solent.

II. Facultas quæ cognitioni deservit duas habet potentias, phantasiam & intellectum, quibus potest aut cœlestia lumina Deus immittere, aut diabolus errores inferre, sive id immediate fiat, sive hominum ministerio. Quare solerter disquirendum est primò, qui & quales sint homines, cum quibus loquimur & conversamur. *Discretio spirituum*, ait Chrysostomus (a) significat cogni-

^a Chrysost. hom. 29. in 1. ad Cor.

tionem, quisnam spiritualis sit, quis non: quis propheta, & quis deceptor. De qua re Christus etiam nos monuit dicens *b*, *Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos.* Secundo cavendum est, ne omni vento doctrinæ circumferamur, neque sinamus nos abduci doctrinis variis & peregrinis, sicut monet Apostolus (*c*), sed constantes in vera fide, Novatorum impulsus, & falsa dogmata despiciamus. At vero in appetitu, qui duplex est, concupiscibilis & irascibilis, magna est series affectionum, quæ ex cupiditate & ira tanquam ex duobus fontibus promanantes in plures rivos deducuntur. Plato, *d*, considerat hominem, quasi monstrum & sphingem ex diversorum animalium partibus conflata, cupiditatem verò latissimam esse ait, multarumque bestiarum capita, innumeras scilicet affectiones continentem. Alibi etiam docet huiusmodi affectiones plures esse sine nomine, itemque plures quæ nominantur. Scholastici vero cum Aristotele & S. Thoma [*f*] undecim enumerant, sub quibus reliquæ, si quæ sunt, comprehenduntur. Cum enim species boni aut veri aut apparentis sese offert, statim oritur in parte concupiscibili amor, qui si augetur, dicitur zelus. Sequitur desiderium, quod cum est vehemens vocatur concupiscentia. Si bonum est præsens, nascitur delectatio; quæ si exterius exprimitur, hilaritas, exultatio, jubilus dici solet. At si objicitur imago mali, adversus illud insurgit odium. Si præsens adest, tristitia existit; quæ si est nimia, vocatur tedium: si retardat ab opere, acedia: si est de malo alterius tanquam ad nos spectante, misericordia: si est de bono alieno tanquam minente excellentiam nostram, invidia: si de malorum prosperitate, qua putantur indigni, nemesis. In parte vero irascibili ex apprehensione boni ardui absentis procedunt spes, & desperatio: ex opinione mali ardui absen-

b Matth. 7. 15. *c* Ephes. 4. 14. Hebr. 13. 9. *d* Lib. 9. de Rep. *e* In Thæet. *f* Arist. 2. Ethic. S. Thom. 1. 2. qu. 23.

ris, audacia & timor. Spes nimia in presumptionem, audacia in temeritatem degenerant. Si timor oritur ex novitate rei fit admiratio: si ex vehementi apprehensione imminentis adversitatis, fit perturbatio, quæ postea desinit in stuporem, angorem, & anxietatem. Si res quæ timetur superat vires, fit ignavia & segnities: si habet adjunctam in se turpitudinem, nascitur verecundia; si in aliorum opinione, erubescencia. Si culpa metuitur ubi non est, scrupulus nuncupatur. Cum verò malum arduum jam instat, ira erumpit, quæ si crescit, in furorem & rabiem transit. Hæc animi pathemata, hæc perturbationes, hi motus sunt, quos in nobis excitant vel Deus, vel sathan, vel ipsa natura nostra. Pertinet autem ad Discretionem quibusdam notis indicare, à quonam principio oriantur.

III. Ad alia plura Discretionem extendit Richardus à S. Victore (g) *Pertinet enim ad eam, inquit, quodlibet insidians malum & adhuc latens providè circumspicere, calidè deprehendere, citius detegere, acerbius arguere. Ad officium ejus spectat diligenter attendere, frequenter discutere, quantum animus quovis die proficiat, vel quantum fortè deficiat, quibus cogitationibus magis incursetur, quibus affectibus frequentius tangatur. Debet non solum vitia sua, sed & gratiarum munera, & virtutum merita nosse; & quæ sint bona naturæ, vel quæ dona gratiæ subtiliter pensare. Promptum habere debet quibus tentationum machinis malignus eum spiritus impugnet, quantis spiritualium gratiarum consolationibus abundet; quam frequenter divinus eum ritus visitet; quomodo ab ipso, cum sit unus, non tamen uniformiter, eodemque modo semper tangitur, sed nunc spiritu sapientiæ, nunc spiritu intellectus, nunc spiritu consilii, vel aliis quibuslibet ejus affectibus repletur. Et ut totum breviter concludam, debet totum interioris & exterioris hominis statum & habitum, in quantum possibile est, plene cognoscere, nec solum qualis sit, verum etiam qualis esse debeat, subtiliter quærere, diligenter investigare. Hæc Richardus. Unum addo, quo*

g De p[ro]p. animæ ad contempl. cap. 70.

clarior evadat hujus rei explicatio, non solum inter bonum & malum, sed etiam inter bonum & melius discretionem adhibendam esse. Ita docet Albertus magnus (g) in paradiso animæ, *Discretio vera est prudenter judicare quid sit bonum, quid melius, quid optimum.* Hæc omnia in toto suo ambitu Discretio spirituum complectitur, sed jam videndum est quid nomine spiritus intelligatur, quidve spiritus sit, & quotuplex.

IV. Nomen spiritus plura significare & Grammaticis notum est & Philosophis, quibus Theologi consentiunt, & sancti Patres. (h) Sumitur enim pro halitu, sive respiratione; (i) *Non habebat ultra spiritum*: pro vita (k) *Revixit spiritus ejus*: (l) pro aëre moto & impulso, (m) *Adduxit spiritum super terram & imminuta sunt aquæ*: pro animâ rationali, (n) *Spiritus redeat ad Deum qui fecit illum*; pro potentiis animæ, (o) *Et exultavit spiritus*: pro Angelis bonis & malis, (p) *Qui facis Angelos tuos spiritus*: pro Deo optimo maximo, (q) *Spiritus est Deus*: pro tertia persona sanctissimæ Trinitatis, (r) *Accipite Spiritum sanctum*: pro cognitione intellectiva supernaturali (s) *Verba quæ loquutus sum vobis, spiritus & vita sunt*: pro iracundia, (t) *Requievit spiritus eorum, quo tumebant*: pro dono Spiritus sancti, (u) *Spiritus sapientiæ & intellectus*: pro intimo ac vehementi animi sensu (x) *Infremuit spiritu*: & *Turbatus est spiritu*. Medici verò cum tria genera spirituum tradunt, vitalem, animale, & naturalem, sumunt spiritum pro substantia quadam subtili, aëreâ, dilucidâ, & tenuissimâ, qua defertur virtus à præcipuis membris ad reliqua, ut suas valeant operationes exercere. Istæ verò acceptiones alienæ sunt à nostro instituto. Significat tandem spiritus inter-

g Albertus cap. 34. h Athanas. ad Serap. de Sp. sancto, Dydim. l. 3. de Sp. sancto. Epiph. har. 74. n. 9. Aug. 14. de Trinit. cap. 14. & 12. de Gen. ad lit. c. 7. Chrys. hom. 5. contra Anomæos. Bonav. 1. sent. dist. 10. q. 3. i 3. Reg. 10. 5. k Gen. 45. 27. l Gen. 8. 1. m Eccl. 12. 7. n Luc. 1. 47. o Psal. 103. p Ioan. 4. 14. q Ioan. 20. 23. r Ioan. 6. 64. s Jud. 8. 3. t Esai. 11. 2. u Ioan. 11. 33. & 13. 26.

nam inspirationem, sive impulsus, instinctum, & motionem, qua quis seipsum sentit ad aliquid agendum vel non agendum incitari, ut cum dicit Scriptura, [y] *Nolite omni spiritui credere*: itemque, *Nescitis cujus spiritus sitis*: Et alibi, *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum qui ex Deo est*. Hoc sensu nomen spiritus in hoc tractatu accipitur, ab halitu respirationis ductâ analogiâ; nam quia halitus ex corde procedit, & illius dispositionem ac motum indicat, inde translatus est spiritus ad quoslibet animi motus & impulsus, quo homo interiorius ad aliquem actum humanum incitatur, qui nihil aliud est, quàm apprehensio sive judicium intellectus, & inclinatio voluntatis ad opus vel omissionem operis, sive à principio intrinseco, sive ab extrinseco moveatur.

V. Aliquando nomine spiritus non ipsos afflatus & inspirationes, sed earum auctores intelligimus, qua ratione spiritus bonus, spiritus nequam, spiritus hominis, qui est in homine sæpe in Scripturis nominantur. Sive autem spiritus ipsos afflatus & motus animi, sive principia eorum significet, sex illos esse auctor est Bernardus in eo sermone, qui de septem spiritibus titulum præfert, cum de sex inscribi debeat. Primus est divinus, de quo Psalmista ait, *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus*. [z] Secundus angelicus, quem Zacharias propheta commemorat, (a) dicens, *Angelus qui loquebatur in me*. Tertius diabolicus, *Immissiones* scilicet *per Angelos malos*; ut in Psalmo scriptum est. (b) Quartus est spiritus carnis, cujus meminit Apostolus, (c) cum Collossensibus scribens quosdam *spiritu carnis sue inflatos* esse testatur. Quintus est spiritus hujus mundi; quem idem negat Apostolos (d) accepisse, sed spiritum qui ex Deo est. Sextus est spiritus humanus, de quo ibidem legimus, *Quis enim hominum scit que sunt hominis, nisi spiritus hominis qui est in ipso*? Ex his spiritibus tres semper mali & falsi sunt, diabolicus,

y 1. Joan. 4. 1. Luc. 9. 55. 1. Cor. 2. 12. z Psal. 84. a Zach. 12. b Psal. 77. c Coloss. 2. 18. d 2. Cor. 1. 12.

carnalis, & mundanus: duo semper boni & veraces, divinus, & angelicus: (e) unus indifferens & medius, nempe humanus, quia tam bono, quàm malo indifferenter adhæret & servit. Rectè hugo in Miscellaneis (f) *Spiritus Dei & spiritus diaboli immobiles sunt, alter in bono, alter in malo. Spiritus hominis nunc huc, nunc illuc fleat.* Possunt igitur omnes spiritus ternario numero comprehendi. & ad divinum, diabolicum, & humanum contrahi, si angelicum divino, carnalem & mundanum diabolico jungamus. Angelus enim bonus ex semetipso non loquitur. Carnis verò & mundi spiritus satellites sunt magni principis tenebrarum, & quæ ex parte illius sunt suggerunt nobis.

VI. Horum spirituum unus intra nos est, ipsa nimirum unicuique insita natura, quæ spiritus humanus dicitur: duo extra nos sunt, divinus, & diabolicus. Licet enim motiones ab his excitatæ, si considerentur ut actiones vitales sunt, à principio intrinseco oriri dicantur, ab his tamen distinguuntur, quas per se natura excitat sine ullo externo agente, à quo primum moveatur, & hoc sensu principia extrinseca nuncupantur. Magni autem momenti est clare dignoscere à quoniam principio omnis motio procedat. Certum quippe est per unum & eundem impulsus ad contrarios fines Deum & diabolum tendere, unde magna ambiguitas est in omni motione discernenda. Quod si principium cognoscamus à quo procedit, nulla amplius hæsitatio remanebit; Deus enim semper ad bonum, semper diabolus ad malum impellit. Deinde si quis intelligat se à Deo moveri, multò alacrius exiliet ad opus: & si diaboli vestigia in aliqua re deprehendat, multò citius ab ea recedet. Alia denique remedia adhibenda sunt homini qui ad aliquod malum à propria natura impellitur: alia illi, qui cum naturaliter ab aliquo vitio abhorreat, ad id nonnunquam diabolicâ suggestionem incitatur.

e Ibidem v. 11. f Lib. 1. tit. 20.

CAP. IV.

Difficile esse discernere à quonam principio sint instinctus & motus nostri, ab intrinseco, an ab extrinseco. Nota aliquot & regulæ ad id traduntur.

I. **C**UM duplex sit principium omnium motuum animæ nostræ, ut supra dictum est, intrinsecum unum, nempe ipsa natura nostra, sive spiritus humanus; alterum extrinsecum, Deus scilicet, vel diabolus: magnique momenti sit posse discernere, à quo ipsi motus, impulsus, instinctus, cogitationes, & affectiones nostræ oriuntur, priusquam ulteriùs progrediamur, aliquot regulæ ad id necessariæ præmittendæ sunt, quas sancti Patres divinitus inspirati tradiderunt. Difficilis enim est hæc Discretio, & vix paucis concessa, quibus Deus uberiores spiritus sui gratiam conferre dignatus est. Nec mirari quisquam de hoc debet, ut ait Gerson (a) cum paucissimos inveniamus qui plenè sciant discernere cogitationes & affectiones suæ rationalis animæ, ut rationalis est, ab illis quæ sunt animales, videlicet in sensu communi, vel in organo phantasiæ. Quem invenies precor, ex timentibus Deum, & peccata fugientibus, qui semper & in omnibus ad liquidum prospiciat, dum tentationes vigent, si sensus eorum sit tantummodo in imaginatione, vel consensus in ratione? Adeò non facile est discernere sensum à consensu. Quanto plus habet difficultatis probatio spiritus, dum videlicet instinctus unus vel inspiratio vehemens tangit mentem, si sit à Deo, vel ab Angelo bono aut malo, vel à proprio spiritu humano? cuius rursus sensus portio duplex superior & inferior adscripta est: cuius sentire divisionem perfectè dat illud verbum Dei quod pertingit usque ad divisionem spiritus & animæ. Hæc Gerson. Sed præstat audire Bernardum (b) ex alta sua sapientia de hac re differentem. Quis ita vigilet diligens observator motionum internarum

a Gerson. de prob. spirituum. b Sermon. 33. in Cant.

suarum sive in se, sive ex se factarum, ut liquidò ad quæque illicita sensu cordis sui discernat inter morbum mentis, & morsum serpentis? Quantumlibet enim quis omni custodia servet cor suum, & omnia quæ intra se moventur vigilantissima intentione observet, etiamsi diuturnum forte in his habuerit exercitium & frequens experimentum, non poterit tamen ad purum in se dignoscere discernere ve ab invicem malum innatum, & malum seminatum. Nam delicta quis intelligit? & ego non possum tradere vobis quod non accepi. Non autem accepi fateor, unde assignem certam notionem inter partum cordis & seminarium hostis. Quippe utrumque malum, utrumque à malo, utrumque in corde, sed non utrumque de corde. Hoc totum certum mihi in me, et si incertum quid cordi, quid hosti tribuam. Haftenus Doctor mellifluus, qui prius distinxit duplex genus cogitationum: quasdam enim cor intus parit, quasdam audit. Illæ à principio intrinseco, hæ ab extrinseco sunt. Tum certam notam & criterion tradidit, quo discernantur quæ à Deo sunt ab his quæ intus à nobis producuntur. Nam cum mala, inquit, in corde versamus, nostra cogitatio est; si bona, Dei sermo est. Illa cor nostrum dicit, hæc audit. Itaque pacem, pietatem, justitiam Deus in nobis loquitur: nec talia nos cogitamus ex nobis, sed in nobis audimus. Caterum homicidia, adulteria, furta blasphemie, & his similia de corde exeunt, nec audimus ea, sed dicimus.

II. Est igitur, teste Bernardo, prima & infallibilis regula, quod omnis bona cogitatio, omnis ad bonum instinctus à Deo est; nam ut ait Augustinus, (c) *Quicquid bonum est, non nisi ab illo nobis est qui summe & incommutabiliter bonus est.* Rationem affert Prosper (d) dicens, quia cum nemo sit bonus, nisi solus Deus, quale erit bonum, quod auctorem non habet bonum? ex nobis verò, teste Apostolo (e) non sumus sufficientes aliquid cogitare tanquam ex nobis, sed sufficientia nostra ex

c Lib. 2, ad Bonif. cap. 9. d adv. Collatorem, cap. 26. e 2. Cor. 315.

Deo est, qui omnem boni sufficientiam benignè nobis subministrat. Sicut enim subsistere non possumus sine illius operatione qui fecit nos; ita nec bonum velle aut cogitare valemus, nisi munere gratuito divinæ opitulationis adjuvemur.

III. Mala cogitatio ex nobis est, sed non semper. Est enim aliquod malum, quod corde quidem sentitur, non tamen exit de corde, sicut nostra cogitatio; sed immittitur à contrariis potestatibus, quale fuit quod diabolus in cor Judæ misisse legitur, ut traderet Dominum, clandestinis avaritiæ facibus miserum accendendo. Quamvis autem immisiones istas per angelos malos à cogitationibus sive affectionibus, quæ ex nobis oriuntur, indubitanter discernere non valeamus, ut ex allatâ Bernardi sententiâ constat; non desunt tamen probabilia quædam signa & conjecturæ, quibus illæ ab istis secernuntur.

IV. Illa, ad quæ movemur à principio intrinseco, libere inchoamus, prosequimur, perficimus, liberè intermittimus & abjicimus; & cum status præsens exigit, ad ea nos excitari experimur. Illorum verò, quæ ab extrinseco adveniunt, nec initium est in nostra potestate, nec facilè possumus progressum impedire: animum etiam ex improvviso plerumque præoccupant, nulla præsentis causa præexistente. Idcirco quæ ab intrinseco sunt, certis notis & indiciis à Philosophis moralibus traditis dignoscitur: quæ autem ab extrinseco procedunt, nullam certam rationem, nullam regulam nobis notam habent. Etenim si bona sunt, à Deo pendent, cujus spiritus ubi vult spirat, & nescimus unde veniat, aut quò vadat: Si mala, à dæmone suggeruntur, cujus perversa voluntas & mille nocendi artes nulli mortalium satis perspectæ.

V. Principio extrinseco tribuendi sunt motus, qui vires naturales superant, quia natura seipsam non excedit. Illi quoque forinsecus immitti censentur, quos impetu quodam quasi aliunde immissos patimur, nam motus na-

turæ placidiores esse solent. A foris item sunt, cum nulla in nobis dispositio, nulla præcedens occasia, nullus humorum excessus, nulla perturbatio inveniri potest, cui adscribantur.

VI. Cum malæ cogitationes excitantur in mente, hinc agnoscere possumus unde trahant originem. Si enim incipiunt in imaginatione ex turpium rerum repræsentatione, postquam in carne pravus motus exurgat, ejus solet esse suggestio, cujus halitus prunas ardere facit. Si verò motus primitus excitatur in carne, & inde turpes subsequuntur cogitationes, mali initium à pravitate naturæ est, & à concupiscentia quæ regnat in mortali corpore. Hoc indicio vir sanctus & sanctorum prudentiâ plenus Philippus Neri non à carne, sed à diabolo emanasse cognovit impuram quamdam tentationem, quæ in ipso exorta est ad aspectum cujusdam pauperis, quem nudo corpore obvium habuit Romæ prope Amphitheatrum: erat enim malignus hostis, qui hominis specie se illi objecerat, ut refert Gallonius in ejus vita. Quia verò in omni tentatione potentissima orationis arma arripere oportet, quibus sathan vincitur & in fugam vertitur: si post longam & ferventem orationem pravi motus perseverant, non à dæmone eos esse, sed à natura probabile est.

VII. Hoc item observandum, sæpe multa diabolo tribui, quæ depravatæ ac perturbatæ naturæ germina sunt. Corporum enim constitutio, & humorum, præsertim melancholici exuperantia, pravæque consuetudines, ac subitaneæ perturbationes gravissimas efficiunt commotiones, adeo ut multi à malo spiritu obsessi & possessi perperam existimentur, qui nonnisi naturali morbo exagitantur. Idem accidit in bonis motibus. Nam fervor atarum & complexionis, ingenii acumen, & vehemens apprehensio varios affectus aliquando excitant, lacrymas & suspiria; altissimos animi sensus & cogitationes, extases quoque & alienationes, quæ cum à causis naturali-

bus oriantur, ab ignaris tamen divino spiritui adscribuntur.

VIII. Instinctus gratiæ ab instinctu naturæ his notis dignoscitur, quas auctor libelli de Imitatione Christi (f) fusiùs prosequitur, & quia liber vulgatissimus est, hic prætermitto. Illud autem maximè notandum, quod fervor procedens ex naturali temperamento, gravi aliqua difficultate superveniente, statim languet & evanescit: at qui ex Deo provenit, superato omni impedimento, ex periculis vires, & ex adversitatibus incrementum sumit; illa enim virtute roboratur, de qua scriptum est (g) *Aque multe non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam.*

IX. Divinæ inspirationis initium semper est à gratia, quæ voluntatem nostram prævenit, adjuvat, perficit. Unde est illa Domini sententia (h) *Sine me nihil potestis facere.* Nullum enim bonum in nobis est, nisi à summo bono nobis donetur. Cumque nos ea delectant, quibus excitamur ad Deum, non nutrimento nostro ac industriâ hoc fit, sed qui seminat in corde bonum semen, ipse idem rigat & dat incrementum ut possit voluntas nostra ab eo facta, quod per se vitiata non potest. Quia verò natura sibi relicta semper ad malum prona est, hinc fit, ut nonnunquam diabolici instinctus ab ipsa natura initium sumant, à qua exilientes scintillas pravis suggestionibus dæmon eventilat & accendit. Optimè ille novit quæ sint vires humanæ naturæ post lapsum primi parentis, & quàm vehementer ipsa se suæ corruptionis pondere ad peccatum impellat. Homo, inquit Bernardus, *impulsor sibi est & sui mei præcipitator, ut non sit quod ab altero impulsore formidet: nam suo sine alieno impulsu cadere potest, alieno absque suo cadere non potest.* Sponte igitur in lubrico constitutos sæpe hostis impellit, conatus suos validiores fore confidens, si cum naturæ motu consenserint. Liquet ex his initia bonorum semper à Deo esse, malorum

f Lib. 3. c. 54. g Cant. 8. 7. h Joan. 15. 5. i Serm. 85. in Cant.

autem instinctus vel à diaboli suggestione in nobis oriri, vel ab ipsa naturæ ad malum inclinatione absque opera extrinseci impulsoris.

X. Quando internæ motiones à nobis ipsis oriuntur, suaviter ut plurimum ac leniter exurgunt, motumque ac vires naturæ ferè sequuntur: at cum veniunt ab extrinseco, duplex in iis modus observatur. Unus est, cum placide incipientes ita se naturæ accommodant, ut omninò naturales existimentur: alter, cum violentiùs irruunt, nosque adeò vehementer concitant, ut agi potiùs quàm agere videamur. Manet tamen in his motibus illæsa semper & inconcussa humana libertas: nam diabolus, licet impellat, non nisi consentientes & non resistentes evertit. Deus verò, cum ad bonum nos incitat, dat simul velle & consentire; & tunc verè liberi sumus, cum nos liberat à servitute peccati, & transfert in libertatem filiorum Dei.

XI. Si motus pravus est, nihil prorsus refert discutere & scire, sitne à proprio, an à maligno spiritu: vigilandum potius & orandum, ne consensum illi præbeamus, undecunque proveniat. Bono autem instinctui, qui Dei solius est, obedire statim oportet, satagendo ne in vacuum gratiam Dei recipiamus.

XII. Cæterum nulla regula excogitari potest, quæ in aliquo singulari casu aut non fallat, aut fallere non possit; præter eam quæ defursum est à Patre luminum descendens. Sed neque certa demonstratione constare nobis potest, quod sancti Spiritus magisterio edocti bonum à malo, proprium ab alieno discernamus, quia (k) *spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, aut quo vadat.* Et Job ait, (l), *Quasi furtivè suscepit auris mea venas susurri ejus: Et iterum, Si venerit ad me, non videbo eum; si abierit, non intelligam.* Servanda itaque præscripta ab Apostolo documenta, (m) *Spiritum nolite extinguere: prophetiam nolite spernere: omnia autem præ-*

k Ioan. 3. 8. l Job. 4. 12. Idem 9. 11. m 1. Thess. 5. 19.

late; quod bonum est tenete. Hæc autem probatio tunc legitima esse censetur, cum sedulum de re proposita examen instituitur; atque omnis motio ad superiorum ac peritorum iudicium refertur. Sic cum Joseph, (n) narrasset patri somnia sua, increpavit eum pater, sed rem tacitus considerabat. Sic Helias: non in turbine adesse Dominum, non in commotione, non in igne, sed in sibilo auræ tenuis, rem serio examinans cognovit. Sic Beata Virgo (p) ab Angelo salutata cogitabat qualis esset ista salutatio. Sic Samuel (q) voce Domini audita ad Heli protinus cucurrit, ejusque monitis obedivit. Sunt qui dicant se alieno iudicio non credere, quia de suo certi sunt per occultam Dei revelationem. Sed his respondendum est posse hominem decipi, cum sibi credit: si autem credit superiori, aut consulit peritiores, errare non potest: respicit enim Deus animam humilem, & si revelatio vera est, nunquam permittet ut alterius iudicio elidatur.

CAPUT V.

Iudicium quo fit Discretio, non esse certum & infallibile; nisi adsit expressa revelatio. Ad discernendum inter varios spiritus per modum artis multa requiri. Quædam ad id regule præscribuntur.

I. **Q**UOD in fine præcedentis Capituli diximus, nullam certam & evidentem regulam dari, qua discerni spiritus possint, id paulo fusius & distinctius tractandum est, antequam de singulis spiritibus disseramus, ut è salebris, in quas multi impingere & labi solent, initio operis Deo juvante evadamus. Norunt omnes in hac palestra exercitati dubiæ quæstionis esse, sitne evidens vel obscurum, certum vel incertum illud iudicium, per quod spiritus discernuntur, siue dono specialis gratiæ id fiat, siue per modum artis & doctrinæ. In cuius rei explicatio-

Gen. 37. 9. Reg. 19. p. Luc. 1. 91. Reg. 3.

ne ut ordinatim procedamus, de illo primum, quod fit per gratiam Spiritus sancti, agendum est, quod sanè certum & infallibile videtur esse, sicut est prima & summa veritas, quæ ipsum suggerit & inspirat. Nihilominus dicendum est hoc iudicium non esse evidens per evidentiam rei in se, sive in causa; quia causa est occulta, & non conceditur iudicanti visio perspicua & intuitiva illius spiritus, cuius instinctum dijudicat, sive bonus, sive malus ille sit: neque per evidentiam ab effectu, quia si posset ab effectibus evidenter cognosci, non esset ad tale iudicium gratia specialis necessaria. Afferendum item est non esse propriè & formaliter certum, quia esset assensus fidei, cui proprium est certitudinem habere cum inevidentia; vel esset assensus propheticus per expressam revelationem, de cuius ratione est divinæ auctoritati & veritati inniti. At hoc iudicium fit per instinctum Spiritus sancti sine expressa revelatione, & qui hoc modo discernit spiritus, non est certus Deum esse, qui ipsum movet ad ita iudicandum, nec id alteri proponit, ut de fide credendum: ex quo fit, ut iudicium certum non proferat, atque interdum decipi possit, quod aliquando prophetis contigisse magnus Gregorius testatur (a). Quia vero Spiritus sanctus non movet speciali instinctu nisi ad id quod reipsa verum & certum est, potest hoc iudicium infallibile dici ex parte principii moventis, ac proinde materialiter certum: quamvis in eo qui iudicat nulla sit certitudo, quia prorsus ignorat, aut saltem dubitat; an illud iudicium ex motione & directione Spiritus sancti procedat.

II. Quod si adsit expressa revelatio cogitationum cordis, cuiuscunque modi illa sit, aderit proculdubio certitudo, firmus scilicet assensus & firma adhæsiō intellectus ad objectum: ut enim docet Angelicus Doctor (b) agens de prophetia, duplici modo mens propheta à Deo instruitur, vel per expressam revelationem, vel per occultum

a Homil. 1. Ezech. b 1. 2. qu. 171. a. 5.

instinctum, quem interdum humanæ mentes etiam nescientes patiuntur, ut scribit Augustinus: (c) & in hoc nulla est certitudo. Quæ verò expresse revelata sunt maximam habent certitudinem, & quoad revelata, & quoad ipsam revelationem. Hinc Abraham (d) paratus fuit ad filium suum unigenitum immolandum, quod nullatenus fecisset, nisi certò & evidenter cognovisset id sibi à Deo revelatum & imperatum fuisse. Jeremias quoque cum sanctæ civitatis excidium prædixisset, & hac de causa additus morti pro se deprecaretur, *Scitote*, inquit, (e) & *cognoscite quod si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis: in veritate etenim misit me Dominus ad vos, ut loquerer in auribus vestris omnia verba hæc*. Erat ergo propheta persuasissimus se Deo revelante accepisse vera quæ populo locutus est, cujus certitudinis rationem reddens Bernardus ait: (f) *Pessima matris ignorantia pessima item filia: dua sunt, falsitas & dubietas: illa miserior, ista miserabilior; perniciosior illa, ista molestior. Cum loquitur spiritus, cedit utraque: & est non solum veritas, sed & certa veritas. Est quippe veritatis ille spiritus, cui contraria falsitas est. Est & sapientia, quæ cum sit candor vite æternæ, & ubique attingat propter munditiam suam, obscurum ambigui non admittit*. Hoc donum quosdam eximie sanctitatis viros à Deo percepisse manifestum est. Sancti Patres veteris Testamenti à Deo illustrati facile cognoverunt Angelos sibi apparentes à Deo esse: imo Hieronymus in cap. 3. Isaia constitutos asserit in populo Juæorum sacerdotales gradus, qui prophetas & pseudopphetas discernere, & intelligere quinam de spiritu Dei, qui de contrario loquerentur. Sub lege autem Evangelica innumerabiles proferre possem, qui hac gratiâ singulariter præditi intimos cordis recessus penetrabant omnes diaboli insidias detegebant, cunctosque instinctus accuratissimè discernebant. Euthymius

c Lib. 2. de Gen. ad lit. c. 17. d Gen. 22. e Jer. 26. 15. f Ser. 17. in Gant.

(g) Abbas, internos Monachorum suorum motus ex externo aspectu veluti per speculum cognoscebat, clarè perspicuens cum quibus quisque cogitationibus decertaret, quas superaret, & à quibus diabolico instinctu superaretur. Theodorus Archimandrita (h) oblatum sibi argenteum calicem affabrè elaboratum noluit accipere, quia Discretionis spiritu etiam ad insensibilia se extendente cognovit fabricatum fuisse ex situla argentea mulieris peccatricis. Eodem spiritu imbutus Ven. Alphonsus (i) de Oroasco ordinis S. Augustini numquam induci potuit, ut Magdalenam à Cruce Cordubensem, cujus vitæ singularis fama totum repleverat orbem, alloqueretur; tandemque innotuit eam spiritu superbiæ delusam fuisse. Idem ei accidit cum moniali Lusitana, quæ stigmata in manibus, pedibus, & latere ficta ostentabat. Petrum quoque de Pedrola, quem tanquam prophetam omnes colebant, ad suum colloquium admittere noluit, cum alioquin benignissimus esset: & hic postea à supremo fidei tribunali extremo supplicio punitus fuit. Joannes à Cruce (k) magnus Carmeli restaurator, cuiusdam Monialis, quæ scientiam scholasticam pacto cum demone inito assecuta, cum peritioribus magistris disputabat, fraudem & imposturam detexit. In Catharina Senensi (l) cognitio prophetica & discretio mirabilis fuit, nihil enim ea absente agebant domestici, quod illi celaretur: secretas etiam cordium cogitationes ita ipsis indicabat, ac si eas in proprio corde versaret. Fatetur de se ingenuè P. Raimundus, quod cum sancta virgo aliquid in illo reprehenderet, ipsa se excusare conanti dixit: *Cur mihi negas pater, quod evidentius cerno, quam tu ipse qui id cogitas?* In seraphica ac verè Theodidacta virgine Theresia [m] tanta erat certitudo quod ejus revelationes à Deo essent, ut in relatione suæ conscientiae

g Cyrillus Mon. in ejus vita. h Apud Surium 2. Apr. 2. lo Marquez vita ejus c. 21. k Lib. 2. vita ejus c. 33. l Apud Surium Apr. 29. m Ribera vita ejus lib. 4. c. 26.

tia Confessario suo hæc scripserit : *Diebus quibus quieta sum & mente in Deum fixa, quamvis in unum coirent quotquot sunt literati & sancti, neque omni tormentorum genere afficerent, nunquam induci potero ut credam demonem auctorem revelationum mearum esse neque possem hoc credere, etsi maximè id vellem.* Subdit post hæc : *Tametsi cerè credam huiusmodi visiones à Deo esse, nihil tamen omnino agerem, nisi eorum jussu, qui mei curam habent.* Omitto plura his similia, quæ in gestis Sanctorum adeo frequenter occurrunt, ut ex iis prolixus liber confici possit.

III. Si autem Discretio fiat per modum doctrinæ ex regulis & conjecturis prudenter applicatis, atque omnibus circumstantiis accuratè perpenlis, cum signis & præceptionibus innitatur non excedentibus probabilitatem, hinc manifestè inferitur semper iudicium fieri cum formidine & incertitudine. Porro si regulis & signis, quæ per discursum ad ferendum iudicium adhibentur, iudicantis peritia, rerumque usus, & longa experientia accesserint, haberi profecto poterit moralis quædam certitudo; sed non adeo firma, ut omnem excludat dubitationem. Illud verò advertendum, quod licet Discretio in ferendo iudicio de his quæ in alio sunt minùs certa videatur, quàm de his quæ iudicans in seipso experitur, quia tamen affectus ad res proprias mentem à recto faciliè abducit, tutius est ab alio potius quàm à se probari spiritus, omnemque instinctum ad prudentem directorem referre. In tanta denique iudicii incertitudine & obscuritate ne rector animarum in sathanæ laqueos impingat, seque & alios temerè prolatâ sententiâ in discrimen salutis conjiciat, præscribendæ quædam regulæ sunt ab eo diligenter servandæ, ut caute & prudenter in re tanti momenti procedat.

1. Quia omne bonum desursum est, & sine Dei gratia omnes conatus nostri inutiles sunt, ipsius auxilium humili prece ante omnia implorare oportet, ut mittat desuper spiritum sapientiæ & intellectus, qui depulsâ caligine mentem illustret, æternæque veritati faciat semper

inhæreere, quæ nec fallere nec falli potest.

2. Cum scriptum sit (n), *Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen seminis meis*: sitque sacra Scriptura, sicut ait Apostolus (o), *divinitus inspirata utilis ad docendum, & ad erudiendum in iustitia, ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus*; sufficiens apparatus ad spirituum discretionem in ea procul dubio reperitur, atque ideo regulæ in ea contentæ expendi debent. Nam ut optime observat Auctor commentariorum in epistolas Pauli apud Ambrosium (p) *quæcumque Apostolorum & Domini dictis congruunt, ea benè dicta habenda sunt & retinenda: ab his autem, quæ inimica fidei videntur abstinendum*. Solent enim spiritus immundi fallaciter quasi per imitationem dicere bona, & inter hæc subinducere prava, ut per hæc quæ bona sunt accepto ferantur & mala: ut quia unius spiritus dicta putantur, non discernantur ab invicem: sed per id quod licitum est, commendetur illicitum, auctoritate nominis, non ratione virtutis. Eandem regulam tradidit Aëlredus Abbas [q] S. Bernardi discipulus. *Vt error humanus, ait ille, vel demonum suggestio certo examine, ac sancti Spiritus possit revelatione discerni; præfixa est fidei regula, præscripta spei promissa, promulgata charitatis præcepta, ut quæcumque sententia occurrens animo his non convenire probetur, eam aut fallaciæ demonum, aut humano errori incunctanter adscribas: quæcumque verò à sacris paginis convenienter elicitæ vel ad fidem erudit, vel ad spem erigit, vel ad charitatem accendit, ipsam & à sancto Spiritu sacris litteris insertam, & ab eo tibi revelatam non dubites*. Quamvis autem in sacris literis optima ad discernendos spiritus institutio contineatur; non sunt tamen omittenda sanctorum Patrum documenta, quæ solida & utilia sunt; & nos multa in hoc tractatu dabimus ab his studiosè collecta.

3. Considerare attento animo oportet quid fiat in proprio corde, ut ex illo aliorum cordium motus utcun-

z Psal. 118. o 1. ad Timot. 3. 16. p in ep. 1. ad Thef. cap. 5. q Sermon: 1. in 4. 13. 14. 12.

que cognoscantur, sicut scriptum est [r]: *Intellige quæ sunt proximi tui ex te ipso.* Nam sicut Gerson præclare scribit, (s) *probare spiritus per modum artis & doctrinæ nemo perfecte potest per solam sacra Scripturæ eruditionem, qui non etiam expertus sit in semetipso variam affectionum spiritualium pugnam, tanquam ascenderit nunc in cælos, nunc descenderit in abyssos, & viderit mirabilia Dei in profundo.* Nam qui navigant mare hoc mysticum diversarum affectionum quasi collidentium se fluctuum, enarrant mirabilia ejus. *Inexpertus autem talium quid novit eorum?* Hæc Gersonis consideratio prudentissima est; cum enim sacra Scriptura & sancti Patres singulares eventus non attingant, experientia rerum magistra certius docebit, qua ratione regulæ generales casibus particularibus sint applicandæ.

4. Ad hanc experientiam accedere necessario debet omnium virtutum usus & praxis, sine quibus nemo potest ad Discretionis perfectionem pervenire. Quid enim factu opus sit in quolibet instinctu, nemo melius scire potest, quam qui didicit ex his quæ passus est experientiâ. Hujus regulæ auctor est Richardus Victorinus. [t] *Prius, inquit, nos oportet in singulis virtutibus exerceri, & quid in unaquaque possimus experiri, quam possimus de omnibus plenam scientiam percipere, & de singulis sufficienter judicare.* Multa quidem de discretionem legendo, multa discimus audiendo, multa ex insito nobis rationis judicio; veruntamen nunquam de hac ad plenum erudimur sine experientiæ magisterio. Post omnes sequi oportet, qui de omnibus judicare debet. Primum ergo est, ut satagamus singulis virtutibus studium frequens impendere, quod dum facimus, necesse est nos sæpius cadere: oportet ergo nos sæpe resurgere, & per frequentem lapsum addiscere quâ vigilantia, quâ cautela oporteat virtutum bona acquirere, vel custodire. Sic, sic dum longo usu virtutum disciplina addiscitur, quandoque mens diu exercitata ad plenam morum discretionem perducitur.

5. Cognitio, ut docet S. Thomas, [u] aliter inve-

7 Eccl. 31. 18. f De prob. spirituum. † De præp. ad contemp. c. 67. u De verit. q. 24. a. 3.

nitur in homine, quàm in Deo & in Angelis: homo enim obtenebrato intellectu veritatis notitiam per discursum habet, unde accidit ei dubitatio & difficultas in discernendo & iudicando. In Deo autem & in Angelis nulla huiusmodi difficultas reperitur, quia in eis est simplex notitia veritatis absque discursu & inquisitione. Cum igitur homo hac simplici cognitione careat, propriam imbecillitatem præ oculis semper habere, & quacunq[ue] polleat experienciâ, prudentiâ ac naturali capacitate, non ei ininiti debet, sed soli Christo, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ Dei. Si in spiritu gratiæ ejus spirituum examen cum cordis humilitate instituatur, rectum erit iudicium, ipse enim dixit, (x) *qui sequitur me, non ambulat in tenebris*, ipse discretor est cogitationum & intentionum cordis: ipse via, veritas, & vita.

6. Humilitas necessaria est, ne quis decipiat, & ut omnia ad prudentem directorem deferantur. Ideo Christus admonuit nos, (y) ut caveamus ne lumen quod in nobis est tenebræ fiant; hoc est ne mens quæ obedientiâ & humilitate comitantibus pro lumine nobis est, superbiæ, propriique iudicii tenebris, veluti caligine, offundatur. Monitum quoque Sapientis est, (z) *Ne innitaris prudentiæ tuæ*. Cassianus vitæ spiritualis magister eximius, Nullo, inquit, [a] *alio vitio tam precipitem diabolus monachum pertrahit ac perducit ad mortem, quàm cum neglectis consiliis seniorum in suo iudicio persuaserit ac definitione, doctrinave confidere*. Hoc documentum exactissime observabat S. Abbas Dorotheus, qui de seipso sic scribit. *Quando eram in cœnobio, exponebam omnia seni Abbati Ioanni. Nunquam enim præsumebam facere quidpiam absque illius sententia. Accidit aliquando ut cogitatio mea mihi suggereret: nunquid hoc tibi dicturus est senex? quid vis ipsi molestus esse? & reponebam cogitationi: Anathema tibi, & iudicio tuo, & intelligentiæ tuæ, & prudentiæ tuæ, & scientiæ tuæ, quia id quod nosti, à demonibus nosti. Abibam igitur*

x 1029. 2. 12. 7 Luc. 11, 35. & Prov. 3. 5. & Collat. 2. cap. 11.

Vir & senem interrogavi, acciditque nonnunquam, ut id ipsum mihi quod cogitaveram, responderet. Tum mihi mea suggererebat cogitatio. Quid ergo? ecce id ipsum est quod dixi: & reponebam isti cogitationi: sed nunc bonum est, nunc à Spiritu sancto est. Nam quod tuum est, id malum est, à demonibus est, à statu passionibus obnoxio est. S. Terefia, ut Luifius Legionensis in præfatione operum ejus testatur, timida & maxime circumspècta in suis revelationibus esse solebat, vitamque suam non ex his solis, sed ex directione superiorum, ne deciperetur, instituebat, Et merito, ut mellifluus Doctor (b) ad Ogerium scribit, quia qui se sibi magistrum constituit, stulto se discipulum subdit.

7. Cum aliqua suggestio mentem perturbat, labor inutilis est in eâ discutiendâ tunc immorari, multis enim & inextricabilibus difficultatibus involutus animus, vix se poterit ab earum molestia expedire. Pravis item affectibus carere debet; Deumque solum, non suum commodum, suamve inclinationem respicere, qui cupit cogitationes & instinctus absque errore discernere. Neque enim potest rectum judicium ferre, qui suis sensibus & cupiditatibus adhæret. Audiendus hac de re optimus præceptor Gregorius [c] Magnus. *Hac sapientiâ, inquit, non turbulenta atque confusa, sed tranquilla corda replentur. Bene ergo de ea dicitur, quia abyssus dicit, Non est in me: & mare loquitur, Non est mecum. Ac si aperte diceretur, Perturbata mentes eo ipso clamant, quoniam à verâ sapientiâ longe divise sunt, quo quiete non sunt. Supercecidit ignis, ait Propheta [d], passionum scilicet animum incendientium, & non viderunt solem; mens etenim cupiditatibus cæcata præsentem lucem veritatis non intuetur.*

8. Simplicitas recte discernere cupienti necessaria item est, & ut abhorreat à multis & superfluis considerationibus, objectionibus, ratiocinationibus: solaque regula æternæ veritatis sit mensura judicii sui, non proprium institutum, non principia naturalia, non aliorum exem-

b Bern. ep. 87. c Lib. 18. mor. c. 2. §. d Psal. 57.

pla: alioquin semper confusus & perplexus erit, & novæ semper emergent difficultates. *Nihil pejus*, inquit Chrysostomus [e], *quàm humanis rationibus spiritualia subiacere*. Et alius quidam dixit (f), *non regnat spiritus Christi, ubi dominatur spiritus Aristotelis*.

9. Non solum respicere sedulò oportet an actiones, ad quas homo impellitur, sint in se bonæ & conformes præceptis Dei & Ecclesiæ; sed etiam an sint conformes gratiæ & lumini, aliisque divinis perceptionibus, quibus ille à Spiritu sancto agitur & pertrahitur. An ordinem divinæ circa se providentiæ, viamque sibi præfixam constanter, ac fideliter sequatur, sine ullo respectu ad seipsum. An gratiæ à Deo acceptæ, atque ejusdem efficaciz actiones ejus consentiant, sitque stabilis & immobilis in sua vocatione. Diversæ enim sunt viæ, per quas Deus non tam ducit, quàm trahit animas ad se: si quis verò à semita sua aberrat, in infinitos errores incidit. Perversi spiritus indicium est, cum mens infirma & invalida ad ardua & excelsa Deo non trahente conscendere nititur, cum vix in imo consistat. Ideò Apostolus ad Corinthios scribit [g], *unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat*: & ad Ephesios (h), *obsecro vos ut dignè ambuletis vocatione qua vocati estis cum omni humilitate, & mansuetudine, & patientia*. Quod si quis ad statum sublimiorem vocari se sentiat, non desit gratiæ Dei; sed caveat illusiones.

10. Quia latentes cogitationes, cordisque secreta scrutari non possumus, certius ac præcipuum internæ motionis principium ab operibus desumendum est, dicente Domino (i), *A fructibus eorum cognoscetis eos*, cujus dicti rationem reddens ait, *non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere*. Igitur ex fructibus arbor, ex operibus homo cognoscitur. *Indicium mentis*, inquit Chrysostomus, (k), *operatio est hominis, quoniam factis ostenditur, quicquid cordis secreto concipitur*. Hoc si-

e Hom. 24. in Ioan. f Absalon. Abb. ser. 41. de Adven. g 1. Cor. 7. h 20. Eph. 4. i. i Matth. 7. k Hom. 12. in varia Matthæi loca.

gnum Judæis calumniantibus pro seipso proposuit Redemptor noster dicens, *I, Ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.* Rursum Chrysostomus, *m*, : *A facie nemo videt quis habeat spiritum immundum, vel quis habeat Spiritum sanctum. Nam si visibilis esset, non decepisset. Venit Montanus dicens, Spiritum sanctum habeo. Venit Manichæus dicens, Spiritum sanctum habeo, non fuit autem manifestum. Ne igitur plures seducerentur, dicit: Quando venerit Paraclitus spiritus veritatis, qui à Patre procedit, ille inducet vos in omnem veritatem. Si quem igitur videritis dicentem, Spiritum sanctum habeo, & non loquentem Evangelica, sed propria, is à se ipso loquitur, & non est Spiritus sanctus in ipso.* Eleganter, ut solet, Augustinus [*n*] : *Quid enim attendo, quid sonet, cum video quid cogitet? & tu, inquis, vides quid cogitet? Facta indicant. Nam oculus in conscientiam non penetrat. Attendo quid agat, & ibi intelligo quid cogitet. Non enim fructus ostenditur nisi in factis. Vnde dictum est, Ex fructibus eorum cognoscetis eos.*

Libet autem in fine hujus Capitis ad traditas regulas hoc documentum attexere, quod quàmvis singulæ pro discernendis spiritibus peculiarem institutionem contineant, singulæ tamen per se non sufficiunt, nisi aliæ simul adhibeantur. Notavit hoc Gerson dicens, *Fallit unum signum vel pauca, si non in unum plura conglobaverimus.* Ita enim tradit Tullius, ita Boëthius, ita Aristoteles in conjecturali causa faciendum. Omnium quoque circumstantiarum connexio attendenda, ex qua rerum exacta cognitio plurimum pendet.

¶ Ioan. 5. 36. *m* Hom. de Spiritu sancto. *n* In Psal. 149.

CAPUT VI.

Spiritus sive instinctus Divinus quid sit. Quot & quibus modis animam excitet & moveat. Traduntur regulae & indicia, quibus à diabolico discerni possit.

I. **S** Ex esse spiritus, atque hos ad tres arctari, divinum scilicet, diabolicum, & humanum, & nos supra conclusimus, & Cassianus (a) affirmat dicens: *Illud sane præ omnibus nosse debemus, tria cogitationum nostrarum esse principia, id est ex Deo, ex diabolo, & ex nobis.* Postquam igitur de Discretionem spirituum quædam generaliter prænotavimus, de singulis spiritibus singillatim, & primum de Divino, tractandum est.

Spiritus Divinus est motio interior animæ sive inspiratio, quæ à Deo procedit, & ad virtutem ac sanctitatem impellit. Est locutio interna Dei, de qua sic differit S. Bernardus. b) *Felix & beata anima quæ venas susurri divini percipit in silentio, frequenter iterans illud Samuelis, Loquere Domine, quia audit servus tuus. Ergo tacentibus nobis Deum intus audiamus loquentem, & suadentem de regno suo, tanto utilius, quanto subtilius per internam inspirationem.* Dicitur etiam adventus sponsi & visitatio Verbi, eodem mellifluo doctore hoc docente ex propria experientia c) *Da mihi animam quam frequenter Verbum sponsus invisere soleat, cui familiaritas ausum, cui gustus famem, cui contemptus omnium otium dederit: & ego huic incunctanter assigno vocem pariter & nomen sponsæ.* Et post pauca, *Fateor & mihi adventasse Verbum, in insipientia dico, & pluries. Cumque sæpius intraverit ad me, non sensi aliquoties cum intravit. Adesse sensi, affuisse recordor, interdum & præsentire potui introitum ejus, sentire nunquam, sed ne exitum quidem. Nam unde in animam meam venerit, quovè abierit denuo eam dimittens, sed & quâ vel introierit vel exie-*

a Cass. col. 1, c. 19. b Serm. de sex spiritib. c Serm. 74. in Cantu

rit, etiam nunc ignorare me fateor, secundum illud, Nescis unde veniat, aut quo vadat. Nec mirum tamen, quia ipse est, cui dictum est; & vestigia tua non cognoscentur. Sanè per oculos non intravit, quia non est coloratum: sed neque per aures, quia non sonuit: neque per nares, quia non aëri miscetur, sed menti; nec infecit aërem, sed fecit: neque verò per fauces, quia non est mansum vel haustum: nec tactu comperi illud, quia palpabile non est. Quà igitur introivit? An fortè nec introivit quidem, quia non de foris venit? Neque enim est unum aliquid ex iis, quæ foris sunt. Porro nec de intra me venit quoniam bonum est, & scio quoniam non est in me bonum. Ascendi etiam superius meum, & ecce supra hoc Verbum eminens. Ad inferius quoque meum curiosus explorator descendit, & nihilominus infra inventum est. Si foras aspexi, extra omne exterius meum comperi illud esse: si verò intus, & ipsum interius erat. Et cognovi verum quidem esse quod legeram, quia in ipso vivimus, movemur & sumus: sed ille beatus est, in quo est ipsum, qui illi vivit, qui eo movetur. Hæc Bernardus, à quo si quæras, unde ergo verbum adesse cognoverit, si omnino investigabiles sunt viæ ejus: respondebit tibi signa præsentia ejus ex his, quæ operatur in anima, clarissime manifestari. Sed de his mox sermo erit.

II. Morio autem sive inspiratio divina multipliciter fit, quia multifariè multisque modis loquitur Deus servis suis. Aliquando per seipsum immediatè, cum sine alicujus ministerio ipse cor nostrum movet excitans in eo bonas cogitationes, & sancta desideria, ad quæ concipienda idonei non sumus sine ejus illuminatione & inspiratione, qui omnem nobis sufficientiam boni gratuito munere subministrat. Aliquando per Angelum suum à malo nos revocat, excessus nostros increpat, provocat ad emendationem, bona suggerit, quæ ipso adjuvante faciamus, gressusque nostros dirigit in viam pacis, salutis, & perfectionis. Aliquando nos excitat mediante conscientia nostrâ, stimulante nos & incitante, ut secundum rationem, &

virtutem vivamus : aliquando per fidem , & charitatem ; fide enim purificat corda nostra , & charitas Christi urget nos : aliquando per scripturas , per exempla , per exhortationes , per varias afflictiones , cum nimirum his pulsantibus ad ostium sensuum , ipse intus percellit mentem , & interna inspiratione loquitur ad cor , atque animam dormitantem e somno suscitatur , suam illi voluntatem insinuans , quæ est salus & sanctificatio nostra . Quæ omnia sagaci indagatione discutiens Cassianus (d) , *Ex Deo* , inquit , *sunt cogitationes nostre , cum Spiritus sancti illustratione nos visitare dignatur , erigens nos ad sublimiorem profectum : & in quibus , vel minus acquisivimus , vel desidiosè agentes superati sumus . saluberrima compunctione castigat : vel cum referat nobis cœlestia sacramenta , & propositum nostrum ad meliores actus , voluntatemque convertit ; ut ibi cum Rex Assuerus castigatus à Domino libros annales instigatur inquirere , quibus Mardochei beneficia recordatus , summi eum gradu honoris exaltat , ac protinus crudelissimam super nece gentis Iudææ sententiam revocat . Vel cum Propheta commemorat , Audiam quid loquatur in me Dominus Deus . Alius quoque , Et dixit , inquit , Angelus qui loquebatur in me . Vel cum filius Dei venturum se unà cum Patre , & mansionem apud nos facturum esse promittit . Et , Non estis vos , inquit , qui loquimini , sed Spiritus Patris vestri , qui loquitur in vobis . An verò Deus per se solum loquatur , an Angelos tanquam ministros adhibeat , cognitu difficillimum est . Verum hoc aut parvi , aut nullius momenti est , nihil enim refert loquentis nosse personam , quando constat bonum esse quod loquitur . Nec facile est , ait Bernardus , (e) quis loquatur discernere , nec ignorare periculosum : præsertim cum certum sit Angelum bonum nunquam loqui ex semetipso , sed Deum esse , qui loquitur in ipso . Satagendum potius , idque humili oratione à Deo petendum , ut bonum instinctum agnoscamus , & ei fideliter obediamus .*

III. Pessima foret ignorantia , & quæ summo nos pe-

d. Cassi. coll. 1. cap. 19. & Ser. 23. de diversis.

riculo exponeret, si tenebris peccatorum nostrorum ob-
 cæcati, Angelum bonum à malo, instinctum Dei à dia-
 boli suggestionem distinguere, & discernere nesciremus.
 Ideo timebat Apostolus, (f) ne sicut serpens Evam se-
 duxit astutiâ sua; ita & corda nostra decipiantur ab eo
 utique, cujus ipse Paulus (g) cogitationes non ignorat.
 Id verò ne contingat, docet magnus Antonius apud
 Athanasium, omni motioni, impulsui, apparitioni auda-
 cter illis verbis occurrendum esse, quibus Josue Angelum
 sibi in specie hominis apparentem interrogavit, *Noster es,*
an adversariorum? Solet enim sapius, ait Petrus Damianus,
 [h] *intervenire tentatio, dum nonnunquam spiritus iniqui-*
tatis transfigurat se in angelum lucis. Et ideo subtiliter est a-
gendum, ut discernantur genera visionum. Sicue & Iesu
Nave, cum Angelum cernebat, & tentationes aliquando
hujusmodi visionibus inesse nullatenus dubitaret, protinus ab
eo qui apparebat, requisivit dicens; Noster es, an ad-
versariorum? Hoc documentum eodem exemplo Jo-
 sue suggerit Gregorius Magnus [i] ejusque rationem
 reddit dicens: *Quia sæpè adversarius specie sanctitatis in-*
duitur, & nisi per divinam gratiam simulationis ejus detegi
indumenta non possunt, bene dicitur; Quis revelabit fa-
ciem indumenti ejus (k)? Subaudis, nisi ego, qui servo-
rum meorum mentibus gratiam subtilissimam discretionis in spi-
ro, ut revelatâ malitiâ faciem ejus nudam videant, quam coo-
pertam ille sub habitu sanctitatis occultat. Et quia aliquando
fideliū mentes corrumpere ostensione sua, aliquando sugge-
stione conatur; agit enim modo opere, modo persuasionem, re-
etè subjungitur; & in medium oris ejus quis intrabit? sub-
audis, nisi ego, qui per discretas electorum mentes suggestio-
num ejus verba discutio, & non ita hæc esse ut sonuerunt, ma-
nifesto. Bonum namque videntur promittere, sed ad perdi-
tum finem trahunt. Bonum ergo spiritum à malo distin-
guere docet divina gratia, qua illustrati sancti Patres &

f. 2. Cor. 11. 3. g. 2. Cor. 2. 11. h. Opus. 32. cap. 4. i. Lib. 33. Mor. cap. 22. K.
 Job. 41. 4.

viri religiosi quædam signa tradiderunt, quibus possint inter nosci.

1. Occurrit autem primum indicium ex Bernardo. (1) *Quoniam spiritualis omnium spirituum natura est, à sermonibus eorum cognoscemus eos, & quis spiritus sit qui loquatur, ipsa suggestio declarabit. Si enim ad id quod bonum, quod sanctum, quod perfectum est, incitatur; ille spiritus est, de quo psallit propheta, (m) Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam.*

Si verò movemur ad sæculi vanitatem, ad illecebras carnis, ad inutilia desideria, certum est spiritum malum esse qui loquitur, quem repellere debemus cum indignatione dicentes ei, Vade retrò sathana, quoniam non sapi quæ Dei sunt, & sapientia tua inimica est Deo. Idem mellifluus Pater, quibus signis adesse sibi Verbum cognoverit, & quid ejus instinctus in ipso operaretur, sic alibi [n] sapienter edisserit, *Vivum & efficax est, moxque ut intus venit, expergescit dormitantem animam meam, movit & mollivit, & vulneravit cor meum, quoniam durum lapideumque erat, & male sanum. Cæpit quoque evellere & destruere, & edificare & plantare, rigare arida, tenebrosa illuminare, claustra reserare, frigida inflammare, nec non & mittere pravam in directam, & aspera in vias planas, ita ut benediceret anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto ejus. Ex motu cordis intellexi præsentiam ejus: & ex fuga vitiorum, carnaliumque compressione affectuum adverti potentiam virtutis ejus: & ex discussione siue redargutione occultorum meorum admiratus sum profunditatem sapientie ejus: & ex quantulacunque emendatione morum meorum expertus sum bonitatem mansuetudinis ejus: & ex renovatione ac reformatione spiritus mentis, meæ, id est interioris hominis mei, percepi ut cumque speciem decoris ejus: & ex contuitu horum omnium simul expavi multitudinem magnitudinis ejus.*

2. Deus paulatim ab imo ad summum, ab imperfe-

1 Ser. 23. de diversis m. Psalm. 142. n Ser. 74. in Cant.

Deo ad perfectum perducit: soletque ætatis, & personarum habere rationem; atque aliam seni, aliam adolescenti; aliam incipientibus, aliam perfectis sapientiam infundit. Dæmon è diverso nullum ordinem servat, intempestivos fervores immittit, statim suggerit mentis excessus, miracula, prophetias, ut hac fraude illaqueatas, rerumque novarum studio illectas animas in superbiam barathrum secum præcipitet. His quoque suadet nimia abstinencia ac immoderatis vigiliis, aliisque cruciatibus corpus penè conficere; & quia modum non habent, onera sibi imponunt, quæ ferre non possunt. Viribus autem fractis, mentisque vigore enervato, in tantam postea relaxationem labuntur, ut meritò de illis propheticum illud usurpari possit (o) *Ascendunt usque ad cælos, & descendunt usque ad abyssos.*

3. Solet Deus initio conversionis lacte consolationis animam reficere, ut gustans quàm suavis est Dominus, eo crescat in salutem: cum verò jam adulta fuerit, solidiorem porrigit cibum; quam normam sequutus Apostolus Corinthiis lac potum dedit tanquam parvulis in Christo, non escam, quia solidi cibi nondum erant capaces. Diabolus verò difficillima quæque initio proponit, Dei severitatem exaggerat, judiciorum ejus abyssum cum horrore ingerit, ut in foveam desperationis inducat. Ille laboranti in comparandis virtutibus paternam pietate tranquillitatem immittit: hic hostili nequitia molestias infert, & anxietates.

4. Spiritu Dei agi creditur, qui cœlestes susurros interna cordis aure excipere sibi videtur: vocem verò quasi de foris venientem & strepitum quemdam audire, indicium est maligni spiritus. Proprium est enim Dei in animum intime illabi, diaboli extrinsecus advenire.

5. Qui à Deo movetur, si quid in seipso mirabile & præter consuetum ordinem accidit, non id pro certo habet, sed timet, se donis Dei indignum æstimat, & ne

diaboli insidiis decipiatur, quicquid illud est superiori revelat. Qui verò proclivis est ad complacentiam in huiusmodi rebus, qui sine delectu fidem illis præstare solet, ab eo spiritu agi videtur, qui per superbiam primum hominem seduxit. Sancta virgo Tereſia, (p) cum Deus inciperet mirabilia in ea operari; hostis illusiones formidans, multis lachrymis à Deo petit, ut eam ad perfectionem viâ consuetâ perduceret, tum examini diversorum se subjecit, qui tunc doctrinæ & sanctitatis laude in Hispania florebat: & cum his libentiùs tractabat, qui magis timebant. Hanc regulam qui sequitur, falli non potest.

6. Signum notabile divini spiritus est misericordia, & pietas erga proximum, eo etiam tempore quo iustitia in illum exercenda est; quia teste Gregorio (q) *Vera iustitia compassionem habet, falsa dedignationem. Iusti siquidem etsi foris increpationes per disciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per charitatem servant. Preponunt sibi in animo ipsos plerumque, quos corrigunt, meliores existimant eos quoque quos judicant. Quod videlicet agentes, & per disciplinam subditos, & per humilitatem custodiunt semetipsos.* Malus verò spiritus semper ad iram, ad impatientiam, ad amaritudinem animi provocat, semperque ferociam ingenerat. Proprium quoque est spiritus boni ad tegenda & excusanda, quantum fieri potest, aliorum vitia, impellere; atqui illis irascitur qui ea extollit, qui de illis passim loquitur à spiritu superbiæ incitatur, propriam enim virtutem ostentare convincitur, dum publicat aliorum defectus.

7. Boni spiritus nota est Sanctos cum Deo regnantes; Deique servos adhuc viventes sincero pietatis ac reverentiæ affectu prosequi, res eorum & gesta frequenter legere, & venerari; ipsorum vestigiis insistere, & interno quodam sensu erga eorum reliquias commoveri. Ille verò qui ab aquilone flat spiritus, protervum facit hominem,

p Ribera vitæ ejus lib. 4. c. 7. q Homil. 34. in Evang.

& refractarium, Sanctorum contemptorem, eorumque res gestas tanquam fabulas iridentem.

8. Quæ à nobis remota sunt & longius dissita, occulta item & arcana cognoscere, tunc signum est divini spiritus, cum de hominis charitate & humilitate certum habetur experimentum. Quod si ea cognitione foveri inanem gloriam & curiositatem videamus, nulli dubium erit à diabolo ea pandi. Internas autem cogitationes & cordis secreta nullo exteriori indicio manifestata intelligere & pandere, opus est divini spiritus, qui solus penetrat corda hominum, & quæ in ipsis latent servis suis revelat.

9. Miracula etiam ab impiis fieri posse Scriptura nos docet, (r) cum refert Magos Ægyptios eadem, quæ Moyse operatus est, portenta edidisse, & Dominus in evangelio de peccatoribus damnandis in die iudicii ait (s) *Muli dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? & tunc confitebor illis: Quia nunquam novi vos: discedite à me, qui operamini iniquitatem.* Faciunt enim miracula, teste Augustino, (t) Magi per privatos contractus cum dæmonibus, boni Christiani per publicam iustitiam, mali per signa publicæ iustitiæ. Et illa quidem quæ à Magis fiunt, dæmonis invocatione & illusione fiunt: à malis autem Christianis atque etiam ab infidelibus, & multò magis à justis virtute divina fieri possunt, vel ad demonstrandam fidei veritatem, vel ad honorem Christi propagandum, cuius nomen invocatur, ut docet S. Thomas: [u] & hæc nota sanctitatis non sunt, nisi attentis omnibus circumstantiis evidenter constet Deo operante à viro probatæ virtutis fieri, ut per huiusmodi signa ejus sanctitas elucescat. Quæ verò in animis patrantur, verè & absolutè nota sanctitatis censenda sunt: non enim solet Deus ad tantum opus, cuiusmodi est per-

r Exod. 7. s. Math. 7. 22. t. Lib. 8j. quest. qu. 79. u. 1. a. qu. 178. art. 2.

fecta ad Deum conversio, quempiam assumere, qui sibi gratus non sit. Unde usu compertum est, neminem unquam hypocritæ suasu verè conversum fuisse: & licet aliqua virtutis argumenta protulerit, ea tamen successu temporis emarcuerunt, & ad nihilum redacta sunt.

10. Instinctus ad bonum in quo nihil mali appareat, nec quod majus bonum impediatur, aut agenti ejusque statui non conveniat, bonus est. Sed subtilissimum examen hic necessarium est, quia bonum est ex integra causa, nec facile comprehendere possumus, quæ sit exacta, & perfecta operis rectitudo. Deinde motus ab initio boni in ipso progressu, vel naturæ corruptæ vitio, vel dæmonis impulsu in malum sæpe degenerant. Videndum igitur an principium, medium, & finis eodem tenore procedant: an omnes circumstantiæ in ipsum bonum consentiant.

11. Spiritum bonum semper comitatur Discretio, & si aliquem introducit in cellam vinariam, statim ordinat in eo charitatem. *Omniò necessariè, ait Bernardus, [x] quia ubi fervidior & vehementior est spiritus, profusiorque charitas, eò vigilantiori opus scientiâ est, quæ spiritum temperet, ordinet charitatem. Discretio quippe omni virtuti ordinem ponit, ordo modum tribuit, & decorem, etiam & perpetuitatem. Est ergo Discretio non tam virtus quàm quædam moderatrix & auriga virtutum, ordinatrixque affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc & virtus vitium erit, ipsaque affectio naturalis in perturbationem magis convertetur, exterminiumque natura. Omnia ligat charitas, & contemperat in unitatem spiritus, si tamen ipsa fuerit discretione ordinata. Nam qui modum non servat in affectibus suis, qui ad excessum impellitur, ab eo utique spiritu incitatur, in quo nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat. Dicebat quædam devota mulier apud Gersonem [y] Nihil mihi magis suspectum quàm amor, etiam erga Deum. Quo enim amor vehementior est, eo faci-*

x Serm. 49. in Cant. y De simplic. cordis not. 19.

lius præcipitat, & difficilius regitur: solentque amantes impetu potius quam rationis iudicio ferri in objectum amatum nisi fræno discretionis coërceantur. Et quia ex amore suavitas quædam, & dulcedo promanat, sollicitè cavendum est, ne amor qui à spiritu incæpit, in carnem desinat, sicut sæpius contingit etiam in personis probatæ sanctitatis, quas in præceptis deiecit impetus, & defectus circumspectionis in moderandis affectibus. Nulla quippe virtus esse potest, ubi vehementia & ardor spiritus dominatur.

XII. Impulsus Dei, cum ad opera grandia & mirabilia movet, à spiritu interno incipit, replendo illum præclaris donis, quæ deinde posito solidæ humilitatis fundamento, extra prodeunt ad aliorum ædificationem. Suggestio autem diabolica ad res tantum externas impellit, quæ videantur ab hominibus, interna reformatione neglecta.

XIII. Bonus spiritus bonos suaviter, malos asperè movet: malus autem spiritus malos fovet, bonos terret. Ideo observanda est hominis & spiritus similitudo, vel dissimilitudo: agunt enim contrario modo cum his qui sibi contrarii sunt. Dæmon peccatoribus illecebras seculi proponit, & sensuum delectationes: inanem spem divinæ misericordiæ ingerit, ut differatur pœnitentia, & peccatorum cumulus augeatur. Justos verò tanquam dissimiles scrupulis divexat, vanoque metu & variis angoribus cruciat, ut cum tædio quæ Dei sunt operentur. At Dei spiritus malos, quia dissimiles, durius pulsant, conscientie stimulis pungit, & mortis ac inferni timore concutit, nullamque sinit in rebus seculi habere quietem: bonos autem mulcet, adjuvat, exhilarat. Huc respexit Augustinus, cum in suis Confessionibus (2) dicebat Deo, *Quid est illud quod interlucet mihi: & percutit cor meum sine læsione, & inhorresco & inardesco? Inhorresco in quantum dissimilis ei sum: inardesco in quantum similis ei sum.*

Lib. 11. cap. 9.

C Bona Opusc. Spirit.

Yy

XIV. Divini instinctus signum est excitatio animæ ad pœnitentiam, & ad veram contritionem; quando anima repenti succenditur, atque adeo mutatur, ut dici possit, *Hæc mutatio dextera excelsi*. Quando inquam torpor, pusillanimitas, perplexitas subito repelluntur; & alacritas, promptitudo, & iucunditas oriuntur. Hæc enim omnia non nisi à Spiritu sancto esse possunt. Appositè Bernardus. (a) *Quæ Spiritus sanctus operatur in nobis, testimonium perhibent de eo. Initium revertendi ad Deum, pœnitentia est, quam sine dubio spiritus operatur, non noster, sed Dei: idque & certa ratio docet & confirmat auctoritas. Quis enim cum ad ignem venerit algens, & fuerit calefactus, dubitabit ei ab igne venisse calorem, quem habere non poterat sine illo? Sic ergo qui prius iniquitate erat frigidus, si postmodum fervore quodam pœnitentiæ accendatur, alium sibi spiritum; qui suum arguit & dijudicat, non dubitet advenisse.*

XV. Cum ex peccato originali ad sensuum delectationem proni simus, ille bonus censetur instinctus, qui à voluptatibus retrahit, & ad laborem ac crucem trahit. Vox Apostolica (b) est perfecti Christi amatoris, *Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Grata ignominia crucis ei, qui crucifixo ingratus non est*, inquit Bernardus. (c)

XVI. Nulla certior nota divini spiritus, quàm dilectio, ut rectè docet Augustinus, (d) *Cognoscimus, inquit, quia habitat in nobis. Et hoc ipsum unde cognoscimus? quia de spiritu suo dedit nobis. Unde scimus quia de spiritu suo dedit nobis? Interroga viscera tua. Si plena sunt charitate, habes spiritum Dei. Idem alibi. [e] Qui non diligunt, si linguis hominum loquantur & Angelorum, fiunt ærumentum sonans & cymbalum tinniens. Et si habuerint prophetiam, & scierint omnia sacramenta, & omnem scientiam*

a. Serm. 1. pentec. b. 2. Cor. 12. 10, c. serm. 25. in Cant. d. tract. 8. in epist. 1. Joan. e. Tract. 76. in Joan.

tiam, & habuerint omnem fidem, ut montes transferant, nihil sunt. f) Et si distribuerint omnem substantiam suam, & tradiderint corpus suum, ut ardeant, nihil eis prodest. Dilectio Sanctos discernit à mundo.

CAP. VII.

Dari quandoque instinctus obscuros & suspectos, de quibus dubium est à quo spiritu sint. Quæ cautio in his adhibenda. Quædam pro illorum examine documenta. Agitur obiter de singulari quorundam vita, & de dono lacrymarum.

I. **T**Otius doctrinæ de Discretionem spirituum caput est ac veluti fundamentum, quo uno hujus lucubrationis structura nititur, non solum bonos instinctus à malis distinguere, quod supra notatum est; sed dubios quoque & incertos dignoscere, & unaquamque motionem illi, à quo provenit, spiritui assignare. Celebris est Salomonis sententia: (a) *Est via quæ videtur homini iusta, novissima autem ejus deducunt ad mortem.* Multorum enim mentes ita excæcat amor sui, ut falsa persuasione existiment se per viam salutis tuto incedere, cum celeri cursu iter perditionis arripuerunt. Ea item affinitas inter quosdam affectus virtutis & vitii quandoque intercedit, ut sæpe contingat nos iram pro zelo, pertinaciam pro constantia, & pro Dei amore philautiam amplecti. Foveant hunc errorem carnis nostræ sagacitas, perturbatorium commotio, imbecillitas intellectus: quibus fit, ut ponamus tenebras lucem, lucem tenebras; amarum veritatem in dulce, dulce in amarum. Alta est hæc profunditas, quam nemo potest sine Dei gratia penetrare. Necessarium igitur est, ut semper consideremus, qui nos impetus ducat. Qua in re docet Gregorius (b) duplicem nobis curam incumbere: *Prima est, ne ad ea quæ agimus per apertum carnis impetum ducamur, nec pravis co-*

f 1. Cor. 13. a PROVER. 14. 12. b HOM. 5. in Ezech.

gitationibus animus seductus mala esse cognoscat, & tamen faciat. Secunda, ne se impetus carnis, quasi impetus spiritus latenter subiciat, & culpas quas agimus, nobis virtutes fingat. Sciendum verò est, quia graviores culpæ sunt, quæ superducta specie virtutes imitantur, quia illæ in aperto cognitæ animum in confusionem dejiciunt, atque ad poenitentiam trahunt: istæ vero non solum in poenitentiam non humiliant, sed etiam mentem operantis elevant, dum virtutes putantur. Ex hoc Gregorii monito patenter deducitur omnes impulsus solerti inquisitione discutiendos esse, ne malum pro bono amplectamur, aut bonum pro malo repudiemus. Utrumque extremum æque perniciosum est, tam Deo pulsanti ostium cordis claudere, putando demonem esse; quàm hosti aperire, si Dei spiritum esse credamus. Quicumque vero sit ille qui pulsat, non ei facilis tribuatur ingressus, sed prudentiam justorum imitemur, omnes instinctus sollicitè explorantes, obscuros præsertim, de quibus dubium est, à quo procedant. Ad hos autem discernendos, & ad omnem errorem præcavendum usui erunt hæc documenta.

1. Quicquid naturam sapit, tamen si bonum in se sit, suspectum est. Cum ergo impellimur ad aliquod bonum, si pars inferior illud appetit, ejus impetum statim coërcere debemus, eoque cohibito ipsum bonum puris actibus intellectus & voluntatis aggredi, gratia præcedente & dominante. Nam si aliquo naturæ sensu bonum à Deo inspiratum permiscetur, puræ virtutis claritas eâ complacentiâ tanquam cæno coinquinatur.

2. Securius cæteris est ille instinctus, quo voluntas movetur, nulla præcedente imaginationis vel intellectus operatione. Id autem fit, quando intellectum eo ipso in puncto Deus illuminat, quo voluntatem intus impellit. Movere autem, & immutare ab interiori voluntatem, solius Dei est, qui potest eam efficaciter inclinare quocumque voluerit, ut docet S. Thomas: (c) ab exteriori

vero & inefficaciter moveri potest ab Angelo, vel proponendo objectum, vel concitando passiones. Non dico voluntatem moveri posse sine ulla prorsus intellectus operatione, sed tantum sine ea quæ modo naturali & consueto fieri solet. An vero possit in sublimiori raptu, aut voluntas sine prævia cognitione actum amoris exercere, aut intellectus sine ulla conversione ad phantasmata in objectum suum ferri, quæstio celebris est, quæ ad hunc tractatum non pertinet.

3. Anceps est omnis impulsus, & non nisi cum timore & tremore admittendus, quo quis ad regimen animarum incitatur. Ut vero periculum evadat, & introitus ad dignitates securus sit, acceptandæ illæ non sunt, nisi ex speciali Dei revelatione, aut ex obedientia cui resisti non possit, aut ex consilio viri sancti & prudentis, cui bene perspecta sint illius status discrimina.

4. Aliquando contingit, ut gratiæ & consolationes spirituales ad corpus, & ad sensus redundant, sicut scriptum est, (*Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.*) Sicut enim tabescit corpus, cum tristatur anima: ita etiam interiori dulcedine per redundantiam sensus afficiuntur, hoc Deo concedente iis præsertim qui imperfectiores sunt, ut ea dulcedine perfusi à terrenis delectationibus abstrahantur. Sunt tamen subjectæ huiusmodi suavitates illusionibus, & seductionibus malignorum spirituum, atque hinc sordes Illuminatorum, hinc Begardorum turpitudines prodierunt. Docet seraphicus Doctor (e) *Quod quidam decepti à seductoriis spiritibus, vel à propriis falsis opinionibus, putant sibi apparere Christum, vel ejus gloriosam Genitricem, & non solum amplexibus & osculis, sed etiam aliis indecentioribus gestibus, & actibus ab eis demulceri, ut sicut spiritus ipsorum interioribus ab ipsis consolatur spiritualiter, ita & caro exterior sibi congruo oblectationis sensu consoletur; quod non solum*

d Psal. 83. e De processu Relig. tract. 7. cap. 18.

est falsum, sed etiam blasphemia gravis esse comprobatur. Tum subdit. De his vero, qui cum aliquando dulcedinem spirituales sentiunt, continuo etiam carnalis delectationis pruritu illecti foedantur, nescio quid iudicem, nisi quod potius eligo illis carere floribus, quas de luti sordibus legere deberem. Et sicut illos damnare non audeo, qui inviti quandoque in huiusmodi spiritualibus affectionibus carnalis fluxus liquore maculantur; ita excusare eos nescio, qui tali fluxu ex consensu delectantur, cum qualiscunque eorum intentio videatur. Haftenus Bonaventura.

5. Cum quis ad aliquid operandum intus movetur non solum examinandæ sunt actiones illæ ad quas incitatur, utrum sint bonæ, & conformes mandatis Dei & Ecclesiæ, sed etiam utrum convenient statui ipsius & ordini, in quo positus à Deo est: an aliquam redolent singularitatem, superstitionem, vel levitatem. Spiritus enim Dei solidus est, ejusque operatio lumini & gratiæ commensuratur, quibus anima prædita est. Qui hunc ordinem temere transgreditur, infinitis se periculis exponit. Actiones item, & verba non in seipsis consideranda sunt, nec referenda ad Sanctorum exempla; sed ad principium sive motivum propter quod sic operatur, & loquitur. Nam S. Martinus morti proximus dixit, Domine si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem: at hæc eadem verba proferre noluerunt sancti viri Philippus Neri, & Franciscus Salesius: ille motus charitate, iste humilitate. S. Franciscus stultum aliquando se finxit, ut sperneretur: aliquando vestem osculandam porrexit, ut honoraretur, non ipse quidem, sed Deus in ipso. S. Hilarion munditiem in cilicio non requirebat, quam S. Bernardus optavit & commendavit. Ut rectum igitur iudicium feratur, disquirere oportet, quo spiritu quisque ducatur: quo principio innitatur, quodnam verborum & actionum proximum ac proprium motivum sit.

6. Suspectus est impulsus, quo quis movetur ad vitam singularem, & ad actiones insolitas & inusitatas. Nihil

enim frequentius damnant sancti Patres, in his præfer-
tim qui vitam religiosam profitentur, quam singula-
ritatem. Pater Monachorum (f) octavum humilitatis
gradum in hoc constituit, *si nihil agat Monachus, nisi
quod communis Monasterii regula, vel majorum cohortantur
exempla.* Antiquorum item Monachorum unanimi con-
sensu apud Cassianum (g) sancitum fuit: Vitam singula-
rem noxiam esse, magisque speciem vanitatis, quam vir-
tutis ostentare. Ratio autem desumitur primò à suavita-
te divinæ providentiæ, quæ viam communem instituit
pro salute omnium quos salvare decrevit, ducitque om-
nes ut plurimum per iter planum, rectum, usitatum. Se-
cundò, à malitia diaboli, qui ad res novas, curiosas, &
inusitatas instigat, quæ admirationem afferant, & san-
ctitatis opinionem concilient; facitque transgredi termi-
nos quos posuerunt Patres nostri, ut à solidis virtuti-
bus removeat, & inducat in vanitatem. Tertiò, ex pravi-
tate naturæ nostræ, quæ peculiaribus exercitiis supra re-
liquos appetit apparere, & non esse sicut cæteri homi-
num. Quartò, ex conditione ipsarum rerum singula-
rium, quæ cum raræ sint, minus cognoscuntur, & illusio-
nibus, ac deceptionibus subjectæ sunt. Sed quia ex sacris
litteris & experientia constat spiritum Dei movere non-
nunquam ad hujusmodi res mirabiles, quæ communem
operandi rationem excedunt, non statim talis instinctus
damnandus est. Sic præcepit Abraham, ut filium im-
molaret: Isaiæ, ut nudus per vicos & plateas civitatis
ambularet: Eliæ inspiravit, ut ignem è cælo peteret,
quo quinquaginta viri consumpti sunt. Quosdam mar-
tyres impulit, ut pro fide tuenda se in ardentem rogam
conjicerent. Daniele & Symeonem stylitas ad vitam in
columna degendam, & alios multos ad singularia quæ-
dam patranda incitavit, quæ admirari oportet, non imi-
tari. Talem vero impulsus ad opera mirabilia & non

f Bened. regulæ cap. 7. g Lib. 1. Instit. cap. 3.

consueta tunc esse à Deo cognoscemus ; si vocatus ad illa excellenti sanctitate emineat ; semper enim tendit huiusmodi motio ad raram sanctitatem efficiendam , & ad virtutes internas in gradu heroico. Si omnia adversa patientissimè toleret , quia in patientia , & tolerantia verus Christianitatis spiritus consistit , & præcipuus ejus actus est veterem hominem crucifigere , & ad nihilum redigere. Motus item examinandus est , quo quis impellitur ad opera grandia & excelsa : est enim aliquando ita vehemens & efficax , ut cor & mentem fortiter trahat , & rapiat : cujus rei luculentum extat exemplum in Apostoli Pauli conversione. Deinde cum impulsus à Deo est , pacem & tranquillitatem cordis conservat , quia factus est in pace locus eius. Nemini autem ad hæc opera eximia , & inusitata aspirare licet , nisi sentiat in se testimonium Spiritus sancti vocantis & trahentis , atque intus docentis quod à Deo certissimè incitetur. Ut tandem de anima sic mota rectum feratur judicium , cognoscere oportet ubi habitat lux gratiæ , ut ait Job (*h*) , & per quam viam spargitur ; quod sine spiritu Dei fieri nequit , quem nemo habet , nisi Deum possideat , & à Deo possideatur. Quia vero hoc donum in paucis reperitur , cavendum est ne quis temerè sententiam proferat de via peculiari , per quam Spiritus sanctus aliquem singulariter dilectum trahit ad se. Adoranda potius judicia Dei , quorum abyssus immensa est : summisque precibus ab eo petendum ; ut det spiritum bonum , nam spiritus omnia scrutatur , etiam profunda Dei. Rectè Gregorius [*i*] : *Lux in hac vita spargitur , quia ad omnis rei intelligentiam continua non habetur. Dum enim aliud sicut est comprehendimus , & aliud ignoramus , quasi sparsa luce & ex parte cernimus , & in obscuritate ex parte remanemus. Tunc verò lux nobis sparsa jam non erit , quando mens nostra ad Deum funditus rapta fulgescet.*

7. Qui spiritu Dei aguntur , quoddam habent experi-

Job 38. 1 Lib. 29. Mor. cap. 12.

mentum divinæ erga se providentiæ, sibi que à Deo tantum imponi pondus intelligunt, quantum est virium ad perferendum. At qui spem collocant in suis viribus, quod procul dubio vel à proprio, vel à maligno spiritu procedit, majorem viribus conflictum experiuntur. Fidelis siquidem Deus est, qui non patitur nos tentari supra id quod possumus [k] sed facit cum tentatione proventum ut possimus sustinere. Explicat hoc aptissima similitudine S. Ephrem. (l) *Si homines exiguo intellectu ac mente præditi probare, & discernere norunt, quantum pondus, atque onus singula ferre queant animalia, veluti mulus, aut camelus, tantumque ad lunt oneris, quantum vires animalis tolerant: quanto magis Deus, qui incomprehensibilis est & ineffabilis scientia & intellectu, totusque sapientiâ plenus, novit quantis probationibus & tentationibus indigeant animæ ipsi placere volentes? Qui vero nimis in se confidunt, cedere, & vinci permittuntur ut discant non altum sapere, sed timere.*

8. Divinæ operationes in anima, & interna jucunditas ex illis procedens diuturnæ non sunt, quia mens luminis claritate reverberatâ ad semeipsam revocatur, & ad infirmitatis suæ tenebras fracta relabitur. Idcirco suspectus est illorum spiritus, qui actualem Dei unionem semper se habere gloriantur. Legimus in Apocalypsi [m] factum esse silentium in cælo quasi media hora, per quod Haymo & Anspertus significari aiunt brevitatem quietis in rerum cælestium contemplatione, quam Deus Sanctis in hac vita concedit. Sic docet Gregorius in illa verba Job [n], *Et cum spiritus me præsentem transiret, inhorruerunt pili carnis meæ. Non stat, inquit (o), sed transit, spiritus, quia supernam lucem nostra nobis contemplatio & inhiantibus aperit, & mox infirmantibus abscondit. In hac siquidem vita quantâlibet virtute quis profecerit, adhuc tamen corruptionis suæ stimulum sentit. Legimus quidem*

k 1. Cor. 10. 13. l Traët. de patientia to. 1. m Apoc. 8. 1. n Job. 4. 15. o Lib. 5. Mor. cap. 23.

fuisse nonnullos eximiae sanctitatis viros, qui per plures horas aut etiam dies ex speciali Dei gratia intimam cum ipso unionem habuere; sed hoc rarissimum est & paucissimis concessum. Alii quoque reperiuntur, qui quoties intrò se vertunt facillimè cum Deo uniuntur: at hoc differt à continua unione; sicut diversum est posse Principem alloqui quoties libuerit, & reipsa semper cum eo loqui. It & redit Verbum divinum pro suo beneplacito, quasi visitans diluculo & subito probans, ut dicat anima ipsius fervens desiderio [p], *Revertere, revertere dilecte mi.* Has vicissitudines euntis & redeuntis Verbi diffusè explicat, eas in se expertus, amicus sponsi mellifluus Doctor (q : *Et nunc, inquit, da mihi animam, quam frequenter Verbum sponsus invisere soleat, cui familiaritatem ausum, cui gustus famem, cui contemptus omnium otium dederit: & ego huic incunctanter assigno vocem pariter & nomen sponsæ, nec ab ea penitus locum qui in manibus est, scilicet revertere, censuerim alienum. Quem enim revocat, ejus absque dubio probat se meruisse presentiam, etsi non copiam. Alioquin non revocasset illum, sed vocasset. Porro revocationis verbum revertere est, & fortè ideò subtrahit se, quo avidius revocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando simulabat se longius ire: non quia hoc volebat, sed volebat audire, Mane nobiscum Domine, quoniam advesperascit. Ergo istiusmodi piam simulationem, imo salutarem dispensationem non cessat identidem Verbum cum devota sibi anima sedulo attitare. Præteriens teneri vult, abiens revocari. Neque enim hoc irrevocabile verbum. Ipsiús siquidem hæ voces sunt [r], *Vado & venio ad vos: & alio loco (s), Modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me.**

Accidit aliquando ut sanctis & divinis inspirationibus; vel virio naturæ, vel fraude dæmonis errores & vitia immisceantur, sicut ratio sub veris principiis efformat nonnunquam falsas assumptiones. Hujus rei exemplum hæ-

q Cant. 2. q Serm. 74. in Cant. r Joan. 14. 28. s Ibid. 16. 17.

bemus in sacris litteris: Fidem enim & devotionem Jephete (t) ex impulsu Spiritus sancti fuisse asserit Augustinus (u), non autem votum de filiae immolatione. Veram quoque fuisse Eliphaz Themanitis revelationem Gregorius Papa & alii testantur, sed ea abusus est adversus Job (x) arguens eum iniquitatis. Multorum quoque deplorandos casus narrat Cassianus, qui post longam & laboriosam eremi exercitationem ob fervorem indiscretum miserrimè lapsi sunt. Ex quibus sapientissimè infert cunctas animi cogitationes seniorum examini atque iudicio subjiciendas esse, illorumque definitionibus acquiescendum.

10. Non videtur illorum spiritus à Deo esse, qui se jugiter in deliciis spiritualibus versari autumant; ista enim non interrupta gaudiorum fruitio patriæ, est non exilii. Quapropter in eorum mores & vitam diligentius inquirendum est, an diu fuerint variis tribulationibus quasi aurum in fornace probati: num illæ deliciæ eò referantur, ut magis earum ope in virtute proficiant: num altius exinde in humilitatis studio firmentur. Quod si ex illis nullus aut exiguus percipitur fructus, proculdubio suspicionem non carent. Ille item suspectus est, qui sibi revelari ait alterius statum, nisi sit probatæ virtutis, atque ipsa notitia sterilis non sit, sed ad proximi salutem, Dei-que gloriam tendat.

11. Qui se per visum roseo sermo redimitos à Christo, vel ab Angelo, sive à beata Virgine; aut annulo vel tor-que insignitos credunt & prædicant, rejici debent tanquam propriæ imaginationis figmento, aut diaboli fraude decepti, nisi perfectissimæ vitæ sint, & eximia præditi sanctitate atque ab omni terrena labe purgati. Idem de stigmatibus asserendum, quæ arte dæmonis fingi posse aliquot exemplis manifestum est. Facilitas quoque ad ecstasim suspecta est, si præsertim contingat in locis publicis, & qui rapiuntur naturæ sint vehementioris. Quid

z Judic. 11. u Quest. 49, in Judic. x Job 4. 12. y Collat. 2.

verò de illis censendum sit, qui quemdam Dei illapsum in animæ essentiam prædicant, in qua Deum operari aiunt cessante prorsus omni operatione intellectus & voluntatis; & quid sit huiusmodi illapsus, deque aliis ejusdem generis inusitatis locutionibus & operationibus, alibi forsitan sermo erit, Deo vitam & vires largiente.

12. Cum varia sint genera lacrymarum, variique fontes unde promuntur, sicut Cassianus (2) & Climacus, aliique Patres asseverant, non exigua pars prudentiæ spiritualis est scire & discernere quodnam sit earum principium, quis finis, & à quo spiritu excitentur. Primò enim ex tenera & molli natura profluere possunt, quæ cum faciliè moveatur ad commiserationem, statim in lacrymas solvitur, quoties sibi aliquid triste aut miserabile occurrit. Nasci possunt secundo astu dæmonis, qui commovet humores, & cor eorum emollit, qui teneræ complexionis sunt, tametsi peccatores sint, ut specie sanctitatis alios decipiant, & ipsimet decipiantur: licet eorum fletum non scelerum detestatio, sed damna temporalia, & ignominia, quæ ex iis oriuntur, extorqueant. Talis fuit planctus & ejulatus Esau, de quo ait Apostolus (a), quod non invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam: non enim flebat peccata sua qui necem fratri moliebatur; sed quia jus primogenitorum ignominiosâ venditione prodegerat, nec potuit recuperare. Tertiò movet ad lacrymas Spiritus sanctus, qui postulare nos facit gemitibus inenarrabilibus, & hoc est donum lacrymarum à sanctis Patribus tantopere commendatum, quòd à Deo petendum est, ut virga virtutis suæ percutiat silicem cordis nostri, & educat ex eo aquas, quibus mergantur delicta nostra. Hujus fletus salutaris Gregorius Magnus [b], duo tantum genera statuit, unum ex timore, alterum ex amore procedens. At Bernardus (c) tria genera recenser, de-

2. Coll. 9. cap. 28. serm. 7. a Heb. 12. 17. b Lib. 3. Dialog. cap. 34. c Sermon 3. de Epiph.

otionis, pœnitentiæ, & fraternæ compassionis. Lacrymarum quæ à natura procedunt nulla ratio habenda est, nam ut plurimum steriles sunt & cito arescunt. Quæ verò à dæmone excitantur eo tendunt, ut ad hypocrisim & superbiam, ac tandem ad extremam perniciem inducant. Peccatoribus autem flendi facilitate illudunt, ut inde noxio errore inferant non defuturam sibi in postremâ vitæ clausulâ contritionem. Vidi aliquando hominem in malo obduratum, è cujus oculis copiosissimæ lacrymæ effluebant, cum de imminente sibi æternæ damnationis periculo disserentem audiret, ob apprehensionem videlicet sui pessimi status, in quo tamen nullum erat propositum abstinendi à malis, quæ deflebat. Cavendum igitur est, ne plus momenti in ipsis lacrymis ponatur, quàm in earum motivo, quod præcipuè attendi debet. Et si quidem Deus hoc irriguum aliqui dederit, segregans pluviam voluntariam hereditati suæ, utatur sane Dei dono cum gratiarum actione, sed meminerit omne sacrificium sale discretionis condiendum esse, vitæque duo extrema, alterum complacentiæ & arrogantia, ne sibi in lacrymis nimis complaceat aut extollatur, neve illis sanctitatem suam & profectum spiritualem metiatur: alterum pusillanimitatis & diffidentia, ne forte putet actum esse de salute & perfectione sua, si illæ defint. Ubertas lacrymarum neminem sanctum facit, nec inopia peccatorem.

CAPUT VIII.

Diversas esse mōtiones divini Spiritus. Ad eas dignoscendas multa regula assignantur. De multiplici loquela Dei, ejusque discretionē. Quibus signis vera locutio à falsa internoscatur.

- I. **O** Altitudo divitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt judicia ejus, &

investigabiles ejus in electis suis ! Hos enim variis & miris modis vocat & movet, & quæ ad salutem illorum pertinent diversimode operatur. Ascendens Christus in altum dona dedisse hominibus dicitur : dona inquam & non donum : quia ut explicat Augustinus (a) *Per donum quod est Spiritus sanctus omnibus membris Christi multa dona, quæ sunt quibusque propria dividuntur. Non enim singuli quique habent omnia, sed hi illa, & alii alia : quamvis ipsum donum, à quo cuique propria dividuntur, omnes habeant, id est Spiritum sanctum.* Ideo ipse Spiritus unus dicitur & multiplex, quia cum unus sit, multipliciter filiis hominum inspiratur, ut non sit qui se abscondat à calore ejus. Diversa quidem sunt munera ; sed charitas una : variæ semitæ, sed finis unus. Præclare Bernardinus Senensis [b] hac de re loquitur in tractatu de divinis inspirationibus. *Multifariè multisque modis consuevit Deus devotas mentes dirigere, erudire, & inspirare ; quandoque revelationibus manifestis, quandoque infundendo imperceptibiliter ipsis animæ viribus fidem, spem, & charitatem : quandoque acuendo intrinsecus intellectum, memoriam, & voluntatem respectu aliquorum objectorum, quæ utilia sunt ad salutem. Quandoque insuper flectit hominis intellectum ad aliquem servum Dei, qui potest illum dirigere & juvare. Quandoque etiam hominem devotum & zelo accensum dirigit ad aliquem textum Scripturæ sacræ, vel ipsi occurrere facit aliquam historiam, in cujus consideratione anima ejus dirigitur, & in eo quod desiderat consolatur. Eamdem modorum varietatem quibus Spiritus sanctus ad nos venire solet, sic explicat Gregorius in Moralibus (c) *Quasi venas susurri sui aperit Deus, cum nobis latenter insinuat, quibus modis ad nostræ intelligentiæ aurem venit. Aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit. Aliquando præsentia quàm nulla sint ostendit, & ad æterna diligenda desiderium erigit : aliquando prius æterna indicat, ut post temporalia vilescant. Aliquan-**

a Lib. 15. de Trinit. cap. 19. b Serm. 1. artic. 1. cap. 1. to. 3. c Lib. 5. c. 20.

Ad nostra nobis mala aperit, & ad hoc nos usque ut alienis etiam malis condoleamus, extendit: aliquando mala aliena nostris obtutibus objicit, & compunctos mirabiliter à nostra pravitate nos corrigit.

II. Quamvis autem spiritus Dei semper doceat veritatem, semper alliciat ad virtutem; nonnunquam tamen docet & non allicit, nonnunquam allicit & non docet; quæ diversitas duplici ex causâ procedit. Primò quidem ex culpa & ignorantia nostra, quia nimirum Dei gratiâ intellectum nostrum illuminante bonum cognoscimus, sed peccatis exigentibus in nostra infirmitate derelicti bonum cognitum non operamur: vel certè quia ad opus bonum excitati à necessaria cognitione mentis hebetudine impedimur. Testatur hoc Bernardus (d) his verbis. *Multi monentur ut benefaciant, sed minimè sciunt quid agendum sit, nisi adsit denuo gratia Spiritus sancti, & quam inspirat cogitationem, doceat in opus proferre, ne vacua in nobis sit gratia Dei. Propterea non solum moneri & doceri, verum etiam moveri & affici ad bonum necesse est, ab eo utique spiritu, qui adjuvat infirmitatem nostram. Idem asserit Gregorius magnus (e) dicens: Vocat nos Dominus, sed non erigit, quando per ejus gratiam illuminamur, sed exigentibus nostris meritis adjuvari non possumus. Plerumque enim videmus quæ agenda sunt, sed opere non implemus. Nutrimur & infirmamur. Mentis judicium rectitudinem conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succumbit. Altera causa sumitur ex infallibili divinæ providentiæ dispensatione, quæ suaviter cuncta disponens ab infimis ad altiora nos erigit, & ex uno ad aliud promovel, prout exigunt vires & conditio nostra. Quorundam mentes lumine scientiæ irradiat, & prævia cognitione voluntatem accendit: quorundam voluntates piis affectionibus excitat, & deinde intellectum illustrat. Nonnullos intus docet quidquid singillatim agendum est: alios acribus stimulis ad perfectionem incitat, quibus tamen nulla via*

et Serm. 1. de Pentec. e Hom. 31. in Evang.

specialis ostenditur. Alii divino instinctu ad opera excelsa & desideranda & adimplenda moventur: alii magnarum virtutum ardentia concipiunt desideria, quæ nunquam tamen adimplenda sunt. Sic David impulit, ut desideraret templum ædificare; non ut reipsa ædificaret; sed ut structuræ præpararet expensas. Sic degentibus in pace Ecclesiæ martyrii desiderium, imbecillibus asperitates, conjugatis statum religiosum, occupatis ex officio amorem solitudinis interdum inspirat, non ut revera hæc opere compleant; sed ut his desideriis succensi mundum cum pompis suis execrentur, & in Dei amore ac perfectione proficiant. Omnia itaque desideria Deo inspirante concepta plurimi quidem faciendâ, sed non statim adimplenda sunt, quia non semper ad hunc finem immituntur. Ideo præmissa rei inspiratæ matura consideratione ferventer orandum cum Apostolo, *Domine, quid me vis facere?* Tum prudens conscientiae director consulendus, ejusque monitis acquiescendum est. Quomodo autem divinus instinctus dignosci & certò distingui queat; sancti viri desuper infuso lumine ac proprio experimento instructi nos docuerunt, à quibus traditas regulas hic fideliter describam; ita brevitati studens, ut necessariae cognitioni nihil subducam.

1. Spiritus Dei ad Christi sequelam excitat, & ad virtutum ejus imitationem. Cum enim Christus non solum redemptor noster, sed & doctor ac dux sit, vita ejus & virtutes propositæ nobis sunt veluti exemplar & idæa totius perfectionis & sanctitatis. *Discite à me*, ait ille [f], *quia mitis sum & humilis corde*. Et iterum [g]. *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis*. Ipse est (h) *via, veritas, & vita*: & i) *qui dicit se in illo manere, debet sicut ille ambulavit, & ipse ambulare*. Non ergo dubitandum est quin à divino spiritu excitetur, qui ad sectanda Christi vestigia impellitur.

f Matth. 11. 29. g Joan. 19. 15. h Joan. 14. 6. i 1. Joan. 2. 6. k Sermon. 1. Pentecost.

2. Cum divinus spiritus bona nobis inspirat ad faciendum ea, tria in nobis operatur, ut Bernardus ait (k) *Monet, docet, & movet. Monet memoriam, rationem docet, movet voluntatem. In his enim tribus tota consistit anima nostra.* Memoria suggerit bona in cogitationibus sanctis, atque ita ignaviam nostram torporemque repellit. Rationem illuminat, ut videat quæ agenda sunt, & sic tenebras dissipat ignorantiae. Movet denique & afficit voluntatem, & sic adjuvat infirmitatem nostram. Tria hæc operatur in anima per gratiam suam, tribuens nobis cogitare, velle, & perficere quod bonum est. Et primum quidem operatur in nobis, secundum nobiscum, tertium per nos.

3. Solius Dei est ex suo instinctu consolationem in anima relinquere, nulla præcedente consolationis causa, ut sanctus Ignatius observat in libello Exercitiorum; proprium est enim creatoris suam ingredi creaturam, & illam in amorem sui totam convertere, trahere, & mutare. Nullam verò causam præcedere nunc dicimus, quando nec sensibus, nec intellectui, neque voluntati nostræ quidpiam objectum est, quod huiusmodi consolationem ex se causare possit. Inter justos autem & peccatores hoc interest, quod justis tanquam similibus placide illabatur, statimque discusso timore sequitur consolatio: Peccatores verò, tepidos, & minus spirituales gravius conturbat, quia sibi dissimiles reperit, ut supra notatum est, terrore autem concussos gratia compunctionis recreat, qua eos excitat ad propriam cognitionem, & ad desiderium perfectionis. *Primum quidem*, ait Bernardus (l) *sonans in auribus animæ vox divina conturbat, terret, dijudicatque: sed continuo, si bene adverteris, vivificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat.* Hinc agnoscimus verissimam esse magni Antonii apud Athanasium (m) sententiam, non esse difficilem beatorum spirituum malorumque discretionem. *Si enim*, inquit, *post timorem sus-*

k Serm. i. Pentec. l Serm. de util. verb. Dñi. m In vita S. Ant.

cesserit gaudium, à Domino venisse sciamus auxilium, quia securitas animæ presentis majestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur. Refert & laudat hanc sententiam Angelicus Doctor (n), quæ licet de visionibus & apparitionibus à S. Antonio prolata sit; in occultis tamen instinctibus locum etiam habet. Ratio autem est, quia ex hoc ipso quod homo supra se ipsum elevatur, pars ejus inferior debilitatur, ex quo provenit perturbatio: sicut etiam calore naturali ad interiora reducto, exteriora tremunt. Sic Daniel consternatus est initio visionis: sic B. Virgo ad Angeli salutationem turbata est: sic commotus est Zacharias viso Angelo, & timor irruit super eum: sic Joannes initio revelationum cecidit tanquam mortuus, ex ingenti pavore veluti exanimatus: sic Apostoli in transfiguratione Domini ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde.

4. Mens, quæ habet Deum sui motus auctorem, rectissimum in omnibus sibi finem proponit: ille enim semper excitat ad majorem sui gloriam quærendam, qui omnia propter semetipsum operatus est; neque potest à Deo moveri, qui ad aliud quærendum incitatur. Notissima est Augustini doctrina (o), Deo solo, quia finis est, debere nos frui, cæteris rebus uti. Neque est alia vita hominum vitiosa atque culpabilis, quàm quæ male utitur, & male fruitur. Verè etiam dixit Bernardus (p), non esse Deo gratam obedientiam sive patientiam nostram, nisi omnium quæ agimus vel patimur ipse sit causa.

5. Instinctus Dei animam docilem facit, aliorumque sententiæ & consiliis, seniorum præsertim & superiorum, acquiescentem, sicut legimus apud Isaiam [q], *Dominus aperuit mihi aurem, ego autem non contradico, retrorsum non abii*. In qua sententia, juxta Bernardi (r) expositionem, voluntariæ habemus obedientiæ formam, & longanimitatis exemplum. Qui enim non contradicit, spon-

n 3. p. q. 30. art. 3. ad. 3. o Lib. 1. de Doct. chr. c. 35. lib. 10. de Trin. cap. 10. p. Ser. de obed. & patient. q. Isai. 50. 5. r. Ser. 28. in Cant.

aneus est; & qui retrò non abit, perseverat. Neque obstat quod qui docent & dirigunt, aliquando minùs docti & imprudentes sint; nam sicut ait Climacus (f), *Deus non est iniquus, ut animas quæ per fidem & simplicitatem alterius se consilio & iudicio humiliter subiciunt, decipi patiatur.*

6. Quia patientia opus perfectum habet, & nos Christo qui pro nobis crucem sustinuit, similes efficit; boni instinctus indicium est, cupiditas multa patiendi, animusque paratus ad quæcunque mala fortiter toleranda. Hic impulsus nec à diabolo, nec à propria natura esse potest. Acute ut solet Tertullianus (t): *Patientia ita proposita Dei rebus est, ut nullum præceptum obire quis, nullum opus Domino complacitum perpetrare extraneus à patientia possit.* Et infra. *Christus saginari voluptate patientiæ discessurus volebat. Despuitur, verberatur, deridetur, fœdis vestitur, fœdioribus coronatur. Mira equanimitatis fides. Qui in hominis figura proposuerat latere, nihil de impatientia hominis imitatus est. Hinc vel maximè Pharisei Dominum agnoscere debuistis. Patientiam huiusmodi nemo hominum perpetraret.* Adversitatibus veluti infallibili notâ, boni à malis distinguuntur. Malorum enim perpeffione malus homo deterior efficitur, bonus purgatur, excoquitur, perficitur. Et illi quidem, quorum virtus nondum robusta est, turbari animo & angî solent in primo occurfu adversitatis, licet postea divinæ dispositioni obtemperantes libenter patiantur: at vir perfectus ad tormenta, ad calamitates tamquam ad nuptias aspirat; sereno & exultanti animo advenientem crucem amplectitur, seque tanto Dei beneficio indignum putat. In his autem pœnis, quæ ad carnis castigationem voluntariè assumuntur, illud ante omnia servandum, quod ab antiquis dictum est, *Ne quid nimis.* Nam Dei spiritus modum servat, & discretionis metas non excedit. *Sapientia est Deus*, ait

f Gradu 26. t Lib. de Patientia cap. 1. & 3.

Bernardus [u] & vult se amari non solum dulciter, sed & sapienter. Vnde Apostolus, rationale inquit, obsequium vestrum: alioquin facillimè zelo tuo spiritus illudet erroris, si scientiam negligas. Eamdem moderationem commendat Gregorius (x) dicens, Sic necesse est, ut artem quisque continentia teneat, quatenus non carnem, sed vitia carnis occidat. Nam plerumque dum plus iusto caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur: ut ad orationem quoque vel predicationem non sufficiat; dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat. Adjutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem, quem exterius gestamus, & ipsi insunt motus lascivia, ipsi affectus suppetunt operationis bonæ. Sæpe verò dum in illo hostem insequimur, etiam civem quem diligimus, trucidamus; & sæpe dum concivi parcimus; ad prælium hostem nutrimus.

7. Signum est evidens divini spiritus eas potissimum virtutes diligere, & exercere, quæ Christi sectatoribus maximè conveniunt, quales sunt simplicitas, humilitas, veritas, atque sinceritas, quæ mundi amatoribus incognitæ sunt. Ego sum veritas, dixit Dominus, & cum simplicibus sermocinatio ejus: quia, ut exponit Gregorius (y) de supernis mysteriis illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla umbra duplicитatis obscurat. Ideò scriptum est (z), Abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis. Sunt hæc virtutes quasi lydius lapis, ad quem reliquæ probandæ sunt. Quacunque enim prærogativa patientiæ, continentiae, mansuetudinis, modestiæ, pietatis quispiam videatur excellere, si non est in eo veritas & simplicitas, si se profert, si sua extollit, si suo iudicio pertinaciter adhæret, si quæ in verbis & factis ejus apparet duplicitas, reliquæ virtutes simulationes sunt & illusiones. Optinè iterum Gregorius (a), Sapientia justorum est nil per ostensionem fingere, sensum verbis aperire, vera ut sunt diligere, falsa devitare, bona

u Ser. 20. in Cant. x Lib. 30. Mor. c. 14. y Past. p. 3. acm. 12. & Matth. 23. 25. a Lib. 10. Mor. cap. 26.

gratis exhibere, mala libentiùs tolerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem querere, pro veritate contumeliàm lucrum putare. Sed hac justorum simplicitas deridetur, quia ab hujus mundi sapientibus fatuitas aestimatur. Si quis igitur erit, qui in omnibus justificationibus Dei corde simplici incedat, qui non ambulet in magnis neque in mirabilibus super se, neque sequatur ad inventiones suas, hunc difficile est diabolicis illusionibus falli. Sicut enim rebellibus Angelis, & primis parentibus nostris causa lapsus fuit superbia, ita humilitas & simplicitas tutissima ad Deum via est, divinique instinctus certa probatio quæ si in omni motione & operatione invenirentur; frustra, ut ait Gerson [b], alia signa multiplicarentur. Hac notâ Dominicus Bannez insignis Theologus spiritum sanctæ Teresiæ agnovit & approbavit. Ego, inquit (c), per multos annos ejus confessiones excepi, eamque sæpius examinavi, semper me erga illam valde asperum ac rigidum præbens: quo magis autem illam humiliabam, & despiciebam, eo magis ipsa ad meum consilium petendum animabatur, ita se existimans tutius incedere. In nulla autem persona majorem animi sinceritatem, simplicitatem, & humilitatem observavi.

8. Ubi spiritus Dei, ibi libertas spiritus à sancto Francisco Salesio [d] tantoperè commendata reperitur. Hæc est autem libertas filiorum Dei, avulsio affectus à cunctis rebus, quatenus mens liberâ & expedita Dei voluntatem in omnibus sequi semper parata sit. Homo præditus hac libertate non adhæret consolationibus, afflictiones autem eâ animi tranquillitate suffert, quam permittit mortalis infirmitas. Spiritualibus exercitiis non ita cor affigit, quin ea possit absque mœstitia & anxietate libere intermittere, justâ causâ necessitatis, charitatis, vel obedientiæ interveniente. Gaudio suo interno nunquam privatur, nam cor avulsum ab omni creatura nul-

b De diff. visionum signo 4. c Initio Operum S. Teresiæ. d Lib. 1. cap. 1.

lius rei privatione tristatur, sicut dicit Scriptura [e] *non contristabit iustum quicquid acciderit ei*. Recipit quidem spirituales consolationes, amat suas exercitationes, sed illis non servit, non hæret. Contristatur etiam aliquando, sed ad modicum tempus; nam statim se intro recipit, ubi omnia pacata sunt.

9. Non omnes servi Dei verum habent & purum lumen, nec semper qui illud habent, eo illustrati loquuntur aut operantur; sed tunc solummodo cum Deus vult ejus largitor & dispensator. Quod si ea quæ vident divinâ claritate perfusi scribere & evulgare conentur, non eis pro voto succedit, nisi ad id speciali Dei instinctu moveantur. Quæ verò sic moti & illuminati loquuntur, nonnisi ab illis intelligi possunt, qui ejusdem lucis plus vel minus participes sunt. Sicut enim corporalem formam cernit oculus corporis corporeâ luce imbutus: ita oculus mentis divino lumine illustratus interni hominis speciem intuetur. Sed hoc lumen paucis conceditur, & idcirco exiguus numerus illorum est, qui vere interni sint, qui alios intimè possint agnoscere. Id magno suo incommodo S. Teresa experta est, cujus directores nec spiritum nec loquelam ejus percipere poterant, donec incidit in homines eodem, quo ipsa, lumine perfusos, quales fuere S. Petrus de Alcantara, S. Franciscus Borgia, Balthasar Alvarez, & alii non dissimilis virtutis & sanctitatis. Sunt & alia multa ejusdem generis exempla, quæ prolixo operis foret recensere. Hinc voces & phrasæ mysticorum hominès ignorantes, & carnales, qui non percipiunt quæ sunt spiritus Dei, falsis interpretationibus in sinistram sensum detorquent. Nam ut ait sapientissimus Bernardus (f), *frustra ad audiendum legendumve amoris carnem, qui non amat, accedit, quoniam omnino non potest capere ignitum eloquium frigidum pectus*. Quo modo enim græcè loquentem non intelligit qui Græcum non novit, nec Latine loquentem, qui Latinus non est, & ita de cæteris: sic lingua amo-

e Prov. 12. 21. f Ser. 79. in Cant.

vis ei qui non amat, barbara, eritque sicut aes sonans, aut cymbalum tinniens.

10. Gratia Dei ex se non destruit aut debilitat naturam; imo potius eam munit, confortat, & perficit: idem enim Deus auctor naturæ est, & dator gratiæ. Quando igitur ægrotudo aliqua aut lassitudo provenit ex his quæ homo instinctu divino operatur, non gratiæ effectus est, sed naturæ debilitas, quia corpus quod corrumpitur, aggravat animam: neque ideo putandum est motionem illam non esse à Spiritu sancto. Legimus enim Daniele[m] [g] post visionem Angeli omni vigore destitutum fuisse. *Et non remansit, ait ille, in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me, & emarcui, nec habui quicquam virium.* Nam ut observat Gregorius [h] *cum mens humana ultra se ad videndum ducitur, necesse est, ut hoc carneum vasculum, quod ferre talenti pondus non valet, infirmetur.* Idque non solum in visionibus beatorum spirituum, sed etiam in divinis consolationibus contingit, quas interdum viri sancti cum ex carnis infirmitate ferre non possent, clamabant, *Satis est Domine, satis est.*

11. Ingens argumentum divini spiritus, & non exigua pars spiritualis prudentiæ est, ea exercitia & opera communiter complecti, quæ huic ætati, in qua degimus, sunt peculiariter accommodata. Nullum verò temporum delectum habere, fraus est & deceptio maligni spiritus. Manifestum est diversam à Deo in diversis ætatibus observatam esse rationem perducendi homines ad salutem. In mundi primordiis lumen naturale plurimum momenti habebat: secuta est Circumcisio, & ætas ceremoniarum: tum affulsit lux evangelii, & sub ea aliarum quasi minorum ætatum discrimina. Cum primum Ecclesia fundata est, palam fidelibus Spiritus sanctus è cælo mittebatur: postea hoc visibili munere subtracto martyrium successit: tum Doctorum hæreses confutantium, & Scripturas exponentium eluxit ingenium: floruit deinde innumerabi-

g Dan. 10. 8. h 3. Dial. cap. 24.

lis Monachorum multitudo, qui se omni genere asperitatis affligerunt; alia denique tempora inter se nexa præsencia induxerunt, quorum conditio senescente jam mundo exigere videtur, ut à miris & insolitis abhorreamus, vitæque internæ operam demus, ut arctius cum Deo jungamur. Quod verò aliqui scribunt, debiliora nunc corpora esse, nec ferre posse victus & vitæ asperitatem, qualem in actis Sanctorum legimus, id seraphica virgo Terrasia (i) refellit, è contrario asserens eo magis nunc oportere ea imitari, quæ Christus & sancti Martyres ac Confessores passi sunt, quo major est mundi improbitas, & ad carnis desideria perficienda effrænis licentia.

12. Indicium quoque est divini spiritus propriæ vocationi insistere, nec ad alia instituta divagari. Dicit enim Apostolus (k) debere unumquemque in ea vocatione manere, in qua vocatus est. Et S. Ephrem (l) ait, *In quo vocatus es opere firma anchoras & funes, ne in pelagus tua navis impellatur.* Rursus Apostolus (m), *Obsecro vos, inquit ut digne ambuletis vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Vnum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestre.* Quod si quisque suo feratur impetu ad ea quibus subinde afficitur, non planè unitas erit, sed confusio. Spiritus sanctus cuique statui suos limites præscripsit, quos transilire nefas est: & Christus Dominus ad sua sequenda vestigia invitans ait: *Si quis vult venire post me, tollat crucem suam.* Suam inquit, non alienam, secularis suam, religiosus suam; suam Princeps, suam item subditus; suam robustus, infirmus suam. Sicut quæque arbor non alienum fructum sed suum profert: ita clericus clericum agere debet, monachus monachum, nec unquam à proprio instituto deflectere; nisi fortè Spiritus sanctus ad altiore perfectionem aliquem vocet. Hæc autem motio subtiliter examinanda est, ne

i Vitæ suæ cap. 27. k 1. Cor. 7. 20. l Adhort. 4. to. 2. m Ephes. 4. 11.

sub prætextu majoris boni per diversa temerè vagantes
omni vento circumferantur.

13. Pax & tranquillitas animi, pacisq[ue] comes lætitia,
& interna jucunditas signa sunt divini instinctus. Ubi te-
nebræ, ubi confusio, & perturbatio, ibi Deus non est,
quia *factus est in pace locus ejus*. Veniens in mundum Sal-
vator noster pacem nobis per Angelos nunciavit: disces-
surus è mundo eandem nobis velut testamento reliquit
dicens, *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis*. Fru-
ctus Spiritus, ait Apostolus, *Gaudium, Charitas, Pax*.
David quoque canit, *Audiam quid loquatur in me Domi-
nus Deus, quoniam loquetur pacem*.

14. Argumenta divini spiritus sunt, nihil à Deo no-
minatim petere, nisi ejus impulsu ad illud petendum mo-
veamur. Hoc autem postulare oportet, ut doceat nos
petere quæ ipsi grata & nobis salubria sunt, voluntatem
nostram divinæ subjicientes, quoniam ipsi cura est de no-
bis. Deinde in proposito virtutis constanter persevera-
re, propriam infirmitatem suspectam semper habere, &
propter labendi periculum cum ingenti erga Deum fidu-
ciâ continuo timore percelli *n*), *nescit enim homo virum
amore an odio dignus sit, sed omnia in futurum servantur
incerta*. Nullam item habere opinionem, quæ sacræ
Scripturæ consentanea non sit, ipsa siquidem est regula
certa divinorum instinctuum: & à placitis sanctorum
Patrum, atque à communi Doctorum orthodoxorum sen-
su nusquam discedere, nam super illos extolli intolerabi-
lis superbiæ foret. Sanctus Abbas Antiochus [o] *Argu-
mentum*, inquit, *evidens est, quod quis Spiritum sanctum
habeat, si mansuetus & quietus sit, si de se quàm modestis-
simè sentiat, si sibi temperet ab omni vana cupiditate hu-
jus seculi, seque ipsum ceteris hominibus multo æstimet in-
feriorem*. Denique ut sapienter Tertullianus (p) scribit,
*Ubi Deus est, ibi metus in Deum, qui est initium sapientiæ.
Ubi metus in Deum, ibi gravitas honesta, & diligentia ad-*

n Eccl. 9. 1. o Homil. 101. p De præscript. cap. 43.

ronita, & cura sollicita, & adlectio explorata, & communicatio deliberata, & promotio emerita, & subiectio religiosa, & apparitio devota, & processio modesta, & ecclesia unita, & Dei omnia.

III. Pertinet ad divinum instinctum locutio Dei, qua variis mirisque modis animam instruit & excitat omnipotentia suâ, & ineffabili sapientitiâ. Duobus modis, ait Gregorius Magnus (q), loquutio divina distinguitur. Aut per semetipsum namque Dominus loquitur, aut per creaturam Angelicam ejus ad nos verba formantur. Sed cum per semetipsum loquitur, virtus ejus intima quadam sublevatione cognoscitur. Cum verò per Angelum voluntatem suam Dominus indicat, aliquando eam verbis & rebus, aliquando imaginibus cordis oculis ostensis: aliquando imaginibus & ante corporeos oculos ad tempus ex aëre adsumptis: aliquando coelestibus substantiis, aliquando simul terrenis & coelestibus. Nonnunquam vero etiam per Angelum humanis cordibus ita loquitur Deus, ut ipse quoque Angelus mentis obtutibus presentetur. Sed fortè, inquit Bernardus (r), ascendunt cogitationes in corde tuo, & queris dubius apud te dicens: Qua ratione verba Verbi facta ad animam referuntur, & quomodo possunt hæc fieri? Nam verbo loquimur, non Verbum loquitur. Bene queris, sed attente spiritum loqui, & spiritualiter oportere intelligi quæ dicuntur. Quoties proinde audis vel legis Verbum atque animam pariter colloqui & se invicem intueri, noli tibi imaginari quasi corporeas intercurrere voces, sicut nec corporeas colloquentium apparere imagines. Audi potius quid tibi sit in hujusmodi cogitandum. Spiritus est Verbum, spiritusque anima, & habeant linguas suas quibus se alterutrum alloquantur, presentesque indicent. Et Verbi quidem lingua favor dignationis ejus, animæ verò devotionis fervor. Hæc Bernardus qui licet Gregorio adversari videatur, nullam tamen inter utrumque repugnantiam esse patebit, si triplicem loquutionis modum distinxerimus. Primus est per verba externa corporeis auribus ab ho-

q Lib. 28. Mor. cap. 2. r Sermon. 45. in Cant.

nunc vigilante percepta, Angelorum ministerio ut plurimum formata, quibus audientis intellectus illustratur. Sic Moyſi & Prophetis loquutus eſt Deus. Sic baptizato Chriſto, & in monte tranſfigurato audita eſt vox (*f*) *Hic eſt Filius meus dilectus*. Sic eodem orante vox è cælis inſonuit (*t*), *Et clarificavi & iterum clarificabo*. Sic ſæpius legimus (*u*) ex ſtatuſ & imaginibus Chriſti Domini & Sanctorum voces prodiſſe, viris ſanctis ante ipſas orantibus. Secundus modus eſt per verba interna non aure corporis, ſed imaginatione percepta, ſicut ſomniantibus ſolet accidere. Hæc autem verba aliquando è ſupernis deſcendere, aliquando ex imo cordis prodire, aliquando juxta audientem, aliquando è loco remotiori proferri videntur. Interdum perſona loquens, ut Chriſtus aut beata Virgo, ſe manifeſtat, propriâ figurâ phantaſiæ impreſſâ, ita ut audiens nullatenus dubitare poſſit quis loquatur: interdum vox ſola auditur, perſona loquens ignoratur. Solet frequentius hæc myſtica Dei loquela in ſomno audiri, quia tunc anima nullo tumultu, nullis curis exterioribus diſtrahitur. Hinc Deus ad Aaron dixit (*x*), *Si quis fuerit inter vos propheta Domini, in viſione apparebo ei, vel per ſomnium loquar ad illum*. Et Job ait (*y*), *Per ſomnium in viſione nocturna, quando irruit ſopor ſuper homines, & dormiunt in lectulo, tunc aperit aures virorum & erudiens eos inſtruit diſciplina*. Tertius modus ſublimior eſt, cum vox Dei loquentis in ſilentio ad cor Hieruſalem, non aure, non imaginatione, ſed ſolo intellectu ſpiritualiter percipitur. Loquitur enim Deus in apice mentis uno ſimpliciſſimo verbo, & anima audit ſimpliciſſimo mentis intuitu. Sicut Angelis, & Beatis loquitur, non aliqua voce ſenſibili; ſed imprimendo ipſorum intellectui veritatem quam illis manifeſtare decrevit: ita in parte ſuperiori animæ verba ſua profert, clariſſimâ quadam luce infuſâ, in qua ſine labore & ſaſtidio, imò cum admirabili quiete & ſuavitate multò plura breviffimo tempore docetur ani-

f Matth. 3. 17. & ibid. 17. 5. & Joan. 12. 28. & Num. 12. 6. & Job. 33. 15.

ma, quàm posset proprio studio multis annis ediscere. Appositè Gregorius Magnus (2]. *Spiritum Dei quasi quadam nobis verba dicere, est occulta vi quæ agenda sunt intimare, & cor hominis ignarum, non adhibito strepitu & tarditate sermonis, peritum repentè de absconditis reddere.* Sed hæc gratia paucorum est, nec facilè explicari potest quomodo hæc fiant. Sic fortassis loquutus est Paulo, cum audivit arcana verba, quæ non licet ho mini loqui. Et Augustinus (a) explicans verba illa Geneseos, *Cum audivissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso, Fortassis, ait, Deus cum illis loquebatur, sicut cum Angelis loquitur, ipsa incomputabili veritate illustrans mentes eorum.* Plura de hac triplici loquutione scriptores mystici disputant, sed his omissis, quia ad hunc tractatum non pertinent, jam regulæ tradendæ sunt, quibus veræ à falsis discerni queant.

1. Verba primo & secundo modo prolata, & Dei & dæmonis & propriæ imaginationis esse possunt. Facilè autem cognoscuntur, quæ à Deo non sunt, quia ariditatem, & inquietudinem post se relinquunt. Quod si aliquando fervidum quemdam affectum & falsam humilitatem instillant, & lacrymas excitant, hostis dolus est sub hac larva latentis, ut tandem animam in vanitatem & sui æstimationem præcipitet. Hujus verò mali remedium est, hujusmodi alloquia, etiamsi à Deo sint, non magni facere, seque illis indignum judicare, ac solidis virtutibus incumbere.

2. Loquutio Dei efficacissima est, statimque effectum suum operatur in anima: *Vivus est enim sermo Dei, inquit Apostolus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ & spiritus, compagum quoque & medullarum.* Quapropter eodem momento & loquitur & operatur, statimque efficit in anima quod enunciat: ut si afflictæ & anxie dicat, *Noli timere*, omnis protinus mœstitia, omnis perturba-

2. Lib. 28. mor. cap. 2. a De Gen. ad lit. lib. 11. cap. 33. Gen. 3. 8.

tio sedatur. Narrat Franciscus Ribera (*b*) in vita sanctæ Theresiæ quod cum initio suæ conversionis à secularium amicitiiis difficile se expediret, orans aliquando audivit in intimo animæ suæ hæc verba : *Iam nolo amplius cum hominibus conversari, sed cum Angelis.* Quibus verbis ita repente mutata est, ut deinceps non potuerit amicitiam habere & consolationem; nisi cum servis & amicis Dei, & cum iis qui de oratione tractabant.

3. Verba Dei tametsi vera & justificata in semetipsis, possunt tamen ab audiente sic intelligi, ut nec vera, nec certa videantur. Oritur hic defectus ex imbecillitate & imperfectione nostri intellectus. Sicut enim exaltantur cæli à terra, ita sermo Dei à sermone hominum: cumque sapientia Dei incomprehensibilis sit, mirum non est, quod verba ejus sensum sæpe habeant ab eo diversum, qui juxta communem loquendi modum nihil ultra considerantibus occurrit. Patet hoc evidenter ex sacris literis. Abraham promisit Deus se daturum terram Chananeorum [*c*] *omnem terram quam conspicias tibi dabo.* Cumque jam senuisset, nec tamen regionem illam possideret, rursumque Deus dixisset illi (*d*) *Ego Dominus, qui eduxi te de Vr Chaldaeorum, ut darem tibi terram istam & possideres eam:* respondit Abraham, *Vnde scire possum quod possessorus sim eam?* & dixit ad eum Dominus, semini ejus daturum se illam post annos quadringentos servitutis in Ægypto, ex quibus constat divinam promissionem non bene à S. viro intellectam fuisse. Credidit enim se possessorum terram illam, quæ ipsius nepotibus post aliquot secula promissa & destinata erat. Jacobo quoque eunti in Ægyptum dixit Deus [*e*], *Ego descendam tecum, & inde adducam te revertentem:* quod tamen non ita evenit, ut verba sonant: nam Jacob mortuus est in Ægypto, & in posteris ac nepotibus suis promissio adimpleta est. Legimus similiter in libro Judicum (*f*) quod perpetrato à tribu Benjamin horrendo scelere; reliquæ Tribus filiorum

b Lib. 1. cap. 9. c. Gen. 13. 15. d. Gen. 15. 7. e. Gen. 46. 4. f. Jud. 20.

Israël congregato exercitu quadringentorum millium per-
rexerunt adversus Benjamin, initoque certamine jussu
Dei, semel atque iterum profligati sunt: quia nimirum
verba Domini de victoria intellexerunt, cum nonnisi de
ineundo prælio loquutus fuerit. Abiit Jonas *g* in Niniven,
& prædicavit in ea ex ore Domini, *adhuc quadraginta
dies, & Ninive subvertetur*: & tamen non est subversa quia
verba Dei comminatoria erant, & sub conditione prola-
ta, nisi agerent poenitentiam. Non ergo noster intelli-
gendi modus in divinis loquutionibus & prædictionibus
attendi debet, quia multum discrepat à communi homi-
num sensu sermo divinus; nec ideò falsitatis argui debent
quædam Sanctorum revelationes, quas legimus, de refor-
matione Ecclesiæ, de mutatione regnorum, si statim non
adimplentur, quia fortè latet sub verbis Domini occultus
sensus hominibus ignotus: Et mille anni ante oculos
Dei tanquam dies hesternæ, quæ præterit.

4. Cum verba à Deo sunt, clariùs intelliguntur, quàm
si auribus exciperentur; & si quis ea audire recuset, &
obluctetur, non tamen potest impedire, quin ipsa mente
percipiat, & animam impellant quo Deus vult. Sancta
Teresia (*b*) integro ferè biennio his internis loquutio-
nibus, omni qua potuit contentione, restitit; sed irritò
semper conatu.

5. Cum Deus mandat aliquid fieri, dat etiam robur
& vires adversus impedimenta & contradictiones. Ca-
vendum nihilominus est, ne statim hujusmodi mandata
executioni mandentur, sed prudentis directoris adhiben-
dum consilium, qui statuere possit quid agendum sit. Fa-
cilè diaboli se laqueis implicat, qui suo se arbitrio regens
quicquid mente percipit temerè aggreditur.

6. Proprii intellectus, seu phantasiæ loquutiones his
signis discernuntur à divinis, quia cum potentiæ nostræ
loquuntur, ipsæ ea quæ dicunt ordinant, & dispo-
nunt, situmque est in nostra potestate ab iis, cum libue-

g. Jonæ 3. *b* Vitæ cap. 25.

rit, divertere. Cum verò Deus loquitur, potentia nostra silent & audiunt, nec cogitationem ab auditis avertere, aut illa rejicere possunt. Deinde quæ à Deo dicuntur procul ab humana intelligentiâ remota sunt, brevissimoque temporis spatio adeò multa audiuntur, ut nullo modo potuerint ab humano ingenio tam citò excogitari.

7. Indicia sunt divinæ loquutionis, si verba audita memoriâ non excidant, si nulla de iis præcessit cogitatio; si audiens non solum sententiæ, sed singulorum etiam verborum postea meminerit; si consona sacrae Scripturæ, & Ecclesiæ doctrinæ sint; si animam illuminent, corroborent, & ad perfectionem impellant. Exemplum internæ hujus loquelæ ex auctore (i) vitæ Hieronymi Gratiani Carmelitæ spectatissimæ virtutis hic referre operæ pretium puto. Is cum aliquando matutinum officium recitaret, radium fulgentissimæ lucis vidit figuræ pyramidalis, cujus apex ab oculo incipiens & paulatim extensus usque ad cælum protendebatur; In eo lumine vidit perspicuè sanctam Matrem Teresiam miro splendore coruscantem, quæ dixit illi. *Nos & vos unum sumus in puritate, & amore: nos fruendo, vos sustinendo: & quod nos agimus cum essentia divina, id vos agite cum sanctissimo Sacramento. Hoc dicite omnibus filiabus meis.* Hæc autem visio & ista loquutio in momento peracta sunt, ita ut alternatim cum aliis psallere ne unum quidem psalmi versiculum omiserit. Eam verò lucem puriorem & clariorem luce solis fuisse asserit, quam & clausis & apertis oculis æqualiter & sine offensione videbat. Verborum quæ audivit, nunquam potuit oblivisci eo idiomate quo prolata fuerunt. Transacta visione nec minima quidem elatione tentatus fuit, imò statim cogitare cœpit, essetne à Deo, vel à dæmone. Sed protinus interno auditu vocem arguentis se audivit, quod tempus inutiliter tereret in ea consideratione: verba potius, quæ audierat, meditaretur. Præclare differunt

de his loquutionibus S. Tereſia vitæ ſuæ cap. 25. cum duobus ſequentibus; & in caſtro animæ manſione 6. cap. 3. & Joannes à Cruce lib. 2. aſcenſ. montis Carmeli cap. 28. & ſequentibus.

CAPUT IX.

Quæ ſigna divinam inſpirationem antecedant, comitentur, & ſubſequantur. Quomodo opranda & recipienda ſit.

I. **S**atis jam de indiciis, quibus divinus Spiritus cognoscitur, ſci poteſt. Sed quò luculentior fiat iſte tractatus, libet hic cum Bernardo (a) ſubtiliùs indagare quæſolertia, & quàm vigili oculo fidelis anima tempus obſervet viſitationis ſuæ, per ſingula momenta diligenter explorans adventum ſponſi, ut cum venerit & pulſaverit, conſeſtim aperiat ei. Felix anima, quam veniens Dominus invenit vigilantem. Viſitabitur frequenter, audietque ab eo vocem pacis & ſalutis, vocem amoris & exultationis. Signa autem adventus ejus, quæ Mellifluus Pater tum proprio, tum alieno experimento ſe didiciſſe fateatur, iſta ſunt.

1. Primum eſt ſuggeſtio bona: Ait enim. *Si admonitus fuerò, vel foris ab homine, vel intus à ſpiritu de tuenda juſtitia & ſervanda æquitate, iſtiſmodi ſalutaris ſuaſio erit mihi proſecto prænuntia imminentis adventus ſponſi, & præparatio quædam ad dignè ſuſcipiendum ſupernum viſitatorum, Propheta id mihi indicante dicendò, quia Juſtitia ante eum ambulabit; & item loquitur Deo ſic: Juſtitia & Judicium præparatio ſedis tuæ. Nihilominus verò ſpes eadem arridebit, ſi ſermo inſonuerit de humilitate, vel patientia, ſeu etiam de fraternâ charitate & obedientia deferenda Prælatiſ, maxime autem de ſectanda ſanctimonia, & pace, & cordis puritate quærenda, quoniam quidem ſcriptura ait, Domum Domini decet ſanctitudo: & Factus eſt in pace locus ejus: & Mundi corde Deum videbunt. Quicquid itaque ſive de his, ſive de aliis quibuſlibet virtutibus*

a Ser. 57. in Cant.

Suggeſtum

suggestum animo fuerit; significatio erit mihi, visitationem Domini virtutum imminere animæ meæ.

2. Correptio est, nam sequitur: *Sed etsi corripuerit me justus in misericordia, & increpaverit me id ipsum sentiam, sciens quia emulatio justî, & benevolentia iter faciunt ei qui ascendit super occasum. Bonus occasus, cum ad correptionem justî stat homo & corrumpit vitium, & Dominus ascendit super illud, conculcans hoc pedibus & conterens ne resurgat. Non ergo contemnenda increpatio justî, quæ ruina peccati, cordis sanitas est, nec non & Dei via ad animam.*

3. Exhortatio. *Nec ullus omnino sermo qui edificat ad pietatem, ad virtutes ad mores optimos, negligenter est audiendus, quoniam & illis iter quo ostenditur salutare Dei. Quod si sermo gratus venit & placidus, quatenus pulso fastidio cum desiderio audiatur: jam non modo venire sponsus, sed & accelerare, id est cum desiderio venire credendus est. Illius namque desiderium tuum creat, & quod tu ejus properas sermonem admittere, inde est quod ipse festinat intrare: non enim nos eum, sed ipse prior dilexit nos.*

4. Compunctio. *Si etiam ignitum eloquium sentis, atque ex eo conscientiam urî in recordatione peccati, recordare tunc de quo Scriptura dicit, quia ignis ante ipsum præcedet, & ipsum propè esse non dubites. Denique juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde.*

5. Conversio. *Si verò non solum compungeris in sermone illo, sed & converteris totus ad Dominum, jurans & stans custodire judicia justitiæ ejus: etiam adesse ipsum jam noveris, præsertim si te inardescere sentias amore ejus. Est enim utrumque de illo legis, & ignem videlicet ante ipsum præcedere, & ipsum nihilominus ignem esse. Moyses siquidem de illo dicit, quia ignis consumens est. Differunt autem quod is qui præmittitur ignis, ardorem habet, sed non amorem. Tantum ad excitandum præmittitur & præparandum, simulque ad commonendum quid ex te sis, quo dulcius sapiat postmodum quod ex Deo mox eris. At verò ignis qui Deus est, ardet suaviter, desolatur feliciter. Ergo in vi-*

G. Bona Opusc. Spirit:

Aaa

tute qua immutaris, & in amore quo inflammaris, Dominum presentem intellige.

6. Dilatatio & illuminatio mentis. Hoc igne consumpta omni labe peccati & rubigine vitiorum, si jam emundata & serenata conscientia, sequatur subita quadam atque insolita latitudo mentis & effusio luminis illuminantis intellectum vel ad scientiam scripturarum, vel ad mysteriorum notitiam, quorum alterum propter nos oblectandos, alterum propter edificandos proximos reor dari: oculus respicientis proculdubio est iste, educens quasi lumen justitiam tuam & iudicium tuum tanquam meridiem, juxta illud Isaia, Orietur tamquam Sol lux tua.

7. Insinuatio divinæ voluntatis. Post hunc tantæ dignationis ac miserationis respectum sequitur vox blandè & leniter divinam insinuans voluntatem, quæ non est aliud quàm ipse amor, qui otiosus esse non potest, de his quæ Dei sunt sollicitans & suadens. Denique audit sponsa ut surgat, & properet, haud dubium quin ad animarum lucra. Hoc siquidem vera & casta contemplatio habet, ut mentem quam divino igne vehementer succenderit, tanto interdum repleat zelo & desiderio acquirendi Deo qui eum similiter diligant, ut otium contemplationis pro studio prædicationis libentissimè intermittat: & rursus potita votis, aliquatenus in hac parte tanto ardentius redeat in idipsum, quanto se fructuosius intermisisse meminerit; & item sumpto contemplationis gustu, valentius ad conquirenda lucra solita alacritate recurrat. Hæc Bernardus, qui deinceps describit amantis animæ angorem inter actionis & contemplationis vicissitudinem æstuantis.

I. Quatuor priora signa divinam inspirationem antecedunt, tria posteriora concomitantur. Sed & alia quædam sunt, quæ ipsam subsequuntur. Veniens siquidem sponsus in animam, tanquam in hortum suum, metit myrrham cum aromatibus suis, relinquens in ea ferventes affectus heroicæ mortificationis, & omnium virtutum; quæ sicut aromata ex ipsa fluunt. Myrrham autem

metit Christus, ait Richardus à S. Victore [b] quando præmissos labores perficit in anima, quibus ad virtutem & perfectionem pertingit, & eam suaviter roborat. ut delectabiliter agat quæ prius horrebat. Dat ei etiam favum cum melle suo, lumen infundens veritatum fidei cum tenero sensu mysteriorum in eis latentium, & dulcedine suavissima imbuens illam, ut intellectus comedat, & delectetur, & voluntas recreetur. Porrigit eidem poculum vino plenum, sed mixtum cum lacte, quia inebriat eam ingenti fervore, quem deinde discretionis lacte moderatur, ne operatio vires, aut zelus scientiam excedat. Alia idem Bernardus signa ore mellifluo alibi recenset his verbis. Si sensero aperiri mihi sensum, ut intelligam scripturas, aut sermonem sapientiæ quasi ebullire ex intimis, aut infuso lumine desuper revelari mysteria, aut certè expandi mihi quasi quoddam largissimum cæli gremium, & uberiores desuper influere animo meditationum imbres, non ambigo sponsum adesse. Quod si se pariter infuderit humilis quedam, sed pinguis intima aspersio devotio, ut amor agnitæ veritatis necessarium quoddam odium vanitatis in me generet & contemptum, ne forte aut scientia inflat, aut frequentia visitationum extollat me: tunc prorsus paternè sentio agi mecum, & Patrem adesse non dubito. Si autem persevera vero huic dignationi dignis semper, quod in me est, affectibus & acerbis respondere, & gratia Dei apud me vacua non fuerit: etiam mansionem apud me faciet tam Pater enutrens, quàm Verbum erudiens.

III. Hæc omnia operatur in anima divina inspiratio diversis occultisque modis, quos nemo novit, nec ipse quidem, qui accipit. Nam unde in animam meam venerit, inquit Bernardus (c) ignorare me fateor, secundum illud, Nescis unde veniat, aut quò vadat. Nec mirum tamen, quia ipse est, cui dictum est, & vestigia tua non cognoscentur. Ex effectibus adesse cognoscitur, quia implet animam claritatis suæ splendoribus, elevat eam supra seipsam,

* in Cant. cap. 32. c. Sermon. 74. in Cant.

terrenarum rerum fastidio afficit, cælestium amore succendit, pace & tranquillitate serenat, gratiæque fluentis irrigat, ut fructum plurimum afferat, & crescat, saliatque in vitam æternam. Quamvis autem hic spiritus ubi vult spiret, præveniens nos in benedictionibus suis, ardentibus tamen votis, summisque precibus experendus est, ut descendat in hortum suum, & aquilonem surgere jubeat, & austrum flare. *Surge Aquilo, ait sponsa [d] & veni Auster, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Fuge, inquit, & recede Aquilo, spiritus tristis & immunde, luce carens & calore: & veniat Auster à parte fervida ac luminosa: veniat Dei spiritus lucidus & inflammans, perfler hortum animæ sibi consecratæ, & fluant instar fluminis aromata virtutum suaveolentia, suumque in omnes effundant odorem. Præparandus insuper est animus ad recipiendum divinum instinctum, affectuum & sensuum mortificatione, ne cum venerit, distractum inveniat, & foris vagantem. Verissima est enim Bernardi sententia: *(e) Impleri visitationibus Domini anima non potest, quæ distractionibus subjacet, & quanto magis illis evacuabitur, tanto amplius istis implebitur; si multum, multum; si parum, parum.* Postquam autem adventum Domini, ejusque visitationem gratiæ splendoribus perfusa anima perceperit, eadem precum instantia excipere illum & retinere debet, reddens gratiam pro gratia, & sollicitè cavens ne in superbiam elata tanto munere abutatur in sui perniciem, & in contumeliam largitoris. Ideo multis non profuit, ut Bernardus admonet, hanc gratiam percepisse, pro eo quod temperamentum de veritate pariter non acceperunt, atque inde factum est, ut in qua privatim exultare voluerunt, gratiâ privarentur, quibus vel serò dici potuerit: *Euntes discite quid sit: Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. Dixerat namque sancta anima quædam in abundantia sua, Non movebor in æternum, cum subito sensit aversam à se faciem Verbi, seque non modò*

* Cant. 4. 16. & Serm. 3. de Ascens.

*motam, sed etiam conturbatam: & sic in tristitia didici-
opus fuisse sibi cum munere quidem devotionis, etiam ponde-
re veritatis. Ergo necessaria post divinam visitationem hu-
militas est, & illius vox assumenda qui dixit, Exi à me
Domine, quia homo peccator sum. Necessaria item gra-
tutudo, & cognitâ propriâ indignitate in illum refunden-
dum est munus à quo donum omne procedit. Pruden-
tia denique adhibenda est, & circumspectio, ut id fide-
liter impleatur, ad quod anima Dei motione incitatur.*

CAP. X.

*De motione qua fit ministerio Angelorum Quomodo lo-
quantur & illuminent. An hominum. mentibus illabi
possint.*

I. **D**ivinam motionem vel ab ipso Deo immediatè
procedere, vel ministerio Angelorum fieri, jam
supra ex mellifluo Doctore constitutum est. Idem asserit
gravissimus scriptor Dionysius (a) de cælesti Hierarchia,
altissimè differens. *Angeli inquit, primariò & multiplici-
ter Deum participant, multisque modis arcanum Dei ma-
nifestant: quamobrem præ cæteris omnibus Angelicum cogno-
men meruerunt, quia ipsi primum à Deo illuminantur, &
per ipsos nobis nostræ revelationes transmittuntur. Sic igitur
lex, ut divinus sermo testatur, per Angelos nobis data est:
& illos celebres ante legem & post legem Patres nostros An-
geli ad Deum adducebant, aut quod agendum erat expo-
nentes, & ab errore & vita profana ad rectam viam ve-
ritatis traducentes: aut manifestantes sacros ordines, aut
mysteriorum quæ supra mundum sunt abditas visiones, aut
divinas quasdam prædictiones tanquam nuncii & ministri
explanantes. Et infra id sanxisse ait ordinem divinæ legis,
ut per superiora ista quæ inferiora sunt ad divinum Nu-
men adducantur: quod variis comprobatur exemplis ex
novo Testamento. Cum enim debeat infimus ordo An-*

a Cap. 4. §. 2.

gelorum actus hierarchicos exercere, idque non nisi respectu hominum præstare possit, constat manifestè Angelos jussu Dei sæpe homines movere & excitare. Rectè Augustinus (b) *Deus per seipsum, quia lux est, illuminat pias mentes, ut ea quæ divina dicuntur, vel ostenduntur, intelligant. Sed si ad hoc ministro utitur Angelo, potest quidem aliquid agere Angelus in mente hominis, ut capiat lucem Dei, & per hanc intelligat. Sed ita dicitur intellectum dare homini, & quasi, ut ita dicam, intellectuare hominem, quemadmodum quisquam dicitur lucem dare domui, vel illuminare domum, cui fenestram facit: cum eam non sua luce penetret & illustret, sed tantummodo aditum, quo penetretur atque illustretur, aperiat. Sed nec Sol, qui per fenestram illustrat domum, ipse creavit eandem domum, aut hominem qui fenestram fecit in domo, aut ipse illi jussit ut faceret, aut adjuvit ipse facientem, aut aliquid egit ut aperiretur, qua suum lumen infunderet. Deus autem & hominis mentem rationabilem atque intellectualem fecit, quæ posset capere lumen ejus, & Angelum talem fecit, qui operari posset aliquid unde ad capiendum lumen Dei mens adjuvaretur humana, & eandem sic adjuvat mentem, ut Angelicam recipiat operationem.*

II. Sunt autem duo præcipui actus supernorum spirituum erga homines, loquutio & illuminatio. Et illos quidem modo quodam excellentissimo loqui sacræ literæ passim testantur; quæ ipsos inter se, & cum hominibus, atque etiam cum Deo colloquentes sæpe describunt. At de modo hujus loquutionis multæ sunt & diversæ Theologorum opiniones, quarum discussio nec hujus loci nec nostri instituti est. Sufficit enim pro re præsentī scire, quod multipliciter cum hominibus loquuntur, vel per voces sensibiles, quas in assumptis corporibus emittunt; vel easdem voces sensibiles efformando in aëre absque corporum assumptione; vel per signa

b Conc. 18. in c. 113.

sensibilia, concutiendo, pungendo, infligendo alapam, ut passim in actis Sanctorum legimus: vel denique per somnia, aut movendo phantasmata. Ab iisdem vero hominum mentes illuminari, constans est Patrum & Scolasticorum consensus: sed modum quoque hujus illuminationis valde perplexum & difficilem reddunt variae & obscurae Doctorum sententiae. Quidam aiunt Angelum illuminantem confortare intellectum illuminati, producendo in eo lumen quoddam intellectuale. Alii asserunt illuminantem imprimere illuminato sui luminis participationem. Alii docent fieri illuminationem per modum speculi; sicut enim ex oppositione duorum speculorum similitudines rerum, quae sunt in uno, resultant in altero; ita Angeli applicatio ad mentem hominis facit in ea apparere species, quae sunt in illo. Aliorum opinio est Angelos illuminare, non infundendo lumen, aut ipsum offerendo instar objecti, aut speculi; sed per modum linguae sermonem exprimentis, sicut magister illuminat docendo. Illi qui putant intellectum nihil posse intelligere, nisi phantasmata intuendo, negant Angelum posse hominem illuminare, nisi illustrando phantasmata, & agendo super species, quae in sensu interiori sunt, eas diversimode dividendo & componendo. Qui vero concedunt posse fieri intellectionem absque phantasmatum speculatione, dicunt Angelum posse intellectum pure & immediatè illuminare, radios suos emittendo super species intelligibiles; quemadmodum lux sensibilis emicat & splendorem causat in rebus corporeis. Nonnulli ita explicant illuminationem. Angelus primo dividit notitiam suam in plures conceptus, ut eam humano intellectui proportionatam efficiat, demittens se & accommodans captui nostro, sicut praeceptor pluribus verbis & similitudinibus explicat discipulis doctrinam, quam ipse unico conceptu intelligit. Deinde confortat intellectum, ipsumque adjuvat & docilem reddit, ut ea percipere possit, quae sibi revelantur. Alii alios modos comminiscun-

tur, in quibus non est opus immorari; omnes enim obscuri sunt, & ob dissidentium Theologorum oppositiones nondum satis elucidati. Longa etiam digressio necessaria foret, & tota sensuum externorum & internorum œconomia enucleanda, ut hæc omnia dilucidè à me explicari, & facile à legentibus intelligi ac introspicì possent. Ne quid autem desit necessariæ cognitioni, quædam breviter adnotabo, quæ certissima sunt, & in quibus omnes conveniunt.

1. Certum est primò Angelos docere, excitare, intus homines movere, veritates ignotas à Deo acceptas eisdem manifestare, purgare ipsos ab ignorantia, cognitione illuminare, & novâ aliquâ veritate ad statum gratiæ vel gloriæ pertinente perficere. Quò autem pacto id præcisè contingat, Scholasticis examinandum relinquo. Agit de loquutione Angelorum doctor Angelicus 1. p. qu. 107. & de illuminatione qu. 106. & 111. Itemque de veritate qu. 9. art. 1. 2. & 3. & qu. 11. art. 3.

2. Illuminario species quædam loquutionis est, sed differt in multis una ab altera. Nam loquutio de quibuscunque rebus esse potest, illuminatio non nisi de revelatis à Deo: illa indifferenter à superioribus & inferioribus esse potest, hæc est tantum à superioribus: illa per totam æternitatem durabit, hæc cessabit in fine mundi: illa bonis & malis, hæc solis convenit bonis; quamvis enim dæmon possit alium incognita docere, quia tamen non respicit moralem discantis perfectionem, nunquam dicitur illuminare.

3. Solus Deus humanæ menti illabi potest: ipse enim solus plenum in eam dominium exercet, & quicquid vult in ea operatur. Auctor (e) libri de spiritu & anima inter opera Augustini, *solius*, inquit, *Trinitatis est intrare, & implere naturam siue substantiam quam creavit* Bernardus item ait. *Illud scitote nullum creatorum spirituum per se nostris mentibus applicari, ut videlicet nullo mediante nostri*

e Tom. 3. cap. 27. Serm. 5. in Cant.

sive corporis instrumento, ita nobis immisceatur vel infundatur, quo ejus participatione docti, sive doctiores, vel boni sive meliores efficiamur. Nullus Angelorum, nulla animarum hoc modo mihi capabilis est, nullus ego capax. Nec ipsi Angeli ita se alterutrum capiunt. Sequestretur proinde prerogativa hæc summo ac incircumscripto spiritui, qui solus cum docet Angelum sive hominem scientiam, instrumentum non quaerit nostræ corporeæ auris, sicut nec sibi oris. Per se infunditur, per se innotescit, purus capitur à puris. Solus igitur Deus omnia cordis penetralia & recessus intima sua virtute scrutatur, solus animæ inest, replens in bonis desiderium ejus. Illabi enim & inesse alicui, ut seraphicus Doctor (d) ait, importat quod illud sit intimum illi, & intime in eo operetur; nihil autem tale reperitur respectu animæ nisi solus Deus, ideò solus illabi animæ potest spiritus divinus, qui est finis ultimus & summum bonum ipsius. Quod si dicas, inquit Bernardus (e), posse inesse & Angelum, non inficior. Memini scriptum; & Angelus qui loquebatur in me. (f) Atqui differentia est in hoc. Inest Angelus suggerens bona, non ingerens, inest hortans ad bonum, non bonum creans. Deus sic inest ut afficiat, ut infundat; vel potius, ut infundatur & participetur: Angelus cum anima, Deus in anima. Ille ut conturbernalis animæ inest, Deus ut vita.

4. Dei solius est voluntatem efficaciter movere sive immutare, ut docet S. Thomas (g) quia ipse solius est ejus Creator & Dominus. Hinc est illud Sapientis (h), Cor Regis in manu Domini, quocumque voluerit inclinabit illud. Et Apostolus ait (i), Deus est qui operatur in vobis & velle & perficere. Quamvis enim Angelus possit movere voluntatem proponendo objectum, concitando passionem, suasionibus alliciendo; non tamen potest ita efficaciter movere, sive immutare; ut ex invita volentem faciat. Ad solum Creatorem pertinet ex nolentibus volentes

d. 1. Sent. dist. 8. p. 1. qu. 2. e. Lib. 5. de consil. c. 5. f. Zach. 1. g. 1. 2. qu. 2. art. 6. h. Prov. 21. 1. i. Philipp. 2. 13.

facere, ut ait Augustinus (k), ex repugnantibus consentientes, ex oppugnantibus amantes. Ipsi psallit Propheta (l), Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cecos. Et apud Ezechielem [m] ipsemet ait, Spiritum novum tribuam in visceribus eorum, & auferam cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum. Hæc autem superant omnem Angelorum potentiam.

5. Idem de intellectu asserendum est, in quo realiter operari, aliquid ipsi immediatè imprimendo, soli convenit Deo, qui solus potest, ut dictum est, intra potentiam spiritualem illabi, ita ut ibi revera sit, & intimus existat. Angelus verò, cum ubi non est operari non possit, non imprimit intellectui, ut docet Angelicus Doctor, quasi interiùs aliquid in ipso agens, sed solum ex parte objecti, inquantum aliquid intelligibile proponit, quo intellectus noster confortatur, & convincitur ad assensum. Quod si possent Angeli substantialiter adesse intellectui, occultas cordium cogitationes cognoscere, & quascumque vellent in nobis producere possent, quia operantur ubi sunt: hæc autem prærogativa & Scripturarum auctoritate, & unanimi Patrum consensu soli Deo reservatur. Ideo orantes Apostoli dixerunt (n), *Tu Domine, qui corda nosti omnium*: Et Psalmista ait (o) *Ipse novit abscondita cordis*. Idem in libro Regum orans Salomon, dixit (p), *Tu nosti solus cor omnium filiorum hominum*. Ex hoc Tertullianus (q) Deum Marcionis ad sui faciendam fidem provocaturum se ait, *Vt & futura prænuntiet, & occulta cordis revelet*. Ambrosius, (r) *Dominus, ait, occultorum cognitione Deum se esse demonstrat*. Augustinus (s) *cogitationes quas modo non videt nisi Deus, omnes invicem videbunt in illa societate Sanctorum*. Abbas Serenus apud Cassianum (t) soli Deo penetrabiles esse omnes spirituales atque intellectuales substantia ex eo evincit,

k Lib. 4. ad Bonif. cap. 9. l Psal. 45. m Ezech. 11. 19. n Act. 1. 24. o Ps. 43. p 3. Reg. 8. 39. q Lib. 5. in Marc cap. 15. r Ambr. in cap. 5. Luca. Aug. serm. 6. de diver. & Coll. 7. cap. 13.

quod solus, totus, & ubique, & in omnibus sit; ita ut & cogitationes hominum, & internos motus, atque abdita mentis universa inspiciat, atque perlustret.

6. Ex his facile colligi potest, qua ratione intelligenda sit scriptura (u) cum dicit, misisse diabolum in cor Judæ, ut traderet Dominum; vel intrasse sathanam in cor Judæ. Considerandum est enim, ut ait S. Thomas (x), quod demon dicitur ingredi posse mentem hominis, non secundum substantiam, sed secundum effectum, in quantum scilicet instigat hominem ad aliquid cogitandum. Possunt nimirum Angeli tam boni quam mali extrinsecus mentem movere obijciendo sensibus tam externis, quam internis earum rerum species, quæ ad bonum sive ad malum invitant & alliciunt: possunt educere species ex phantasia, ut excitent intellectum: & ideò dicuntur aliquando vel causa vel immittere cogitationes, quibus tamen non consentire, cum ad malum provocant, & possumus & debemus. Quod si quispiam eis præbet assensum, tunc dicitur sathanas cor ejus intrare vel implere, non per intimum illapsum, sed secundum effectum pravarum suggestionum. Non ergo, ait Didymus [y], participatione nature sive substantie implet quempiam diabolus, aut ejus habitator efficitur, sed per fraudulentiam & deceptionem & malitiam inhabitare in eo creditur, quem replevit.

7. Instinctus Angelicus initio terrorem, in fine adfert consolationem: initio Angelus abscondit se, in fine se ostendit, & prodit. Patent hæc in historia Tobie, & in congressu Gabriëlis cum beatissima Virgine Maria. Nam Raphaël se in fine rerum gestarum Tobie manifestavit: & B. Virgo primùm turbata est in sermone Angeli, deinde confortata respondit: *Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.* De Angelica motione optimè Antiochus. [z] *Iustitia Angelus verecundie atque intemerati pudoris cupientissimus, mansuetus insuper est*

u. Joan. 13. 2. 27. x. qu. ult. de malo art. 12. in fine. y. Lib. 3. de Spiritu Sancto. z. Hom. 61.

& tranquillus. Hic ubi primum ad cor hominis ascenderit, cum eo mox sermonem texit familiariter de iustitia, de munditia, & castitate, de probitate morum, de frugalitate sive parsimonia victus, de operatione quæ iusta sit, denique de omni virtute gloriæ cœlestis conciliatrice. Simul atque hæc cuncta ad cor hominis ascenderint. perspicuè sentitur præsentia Angeli iustitia. Cum igitur Angeli boni semper ad bonum excitent, eorum instinctus iisdem signis dignoscitur, quibus divinum discerni ostensum est supra. Observat autem S. Thomas eum qui illuminatur cognoscere quidem suam illuminationem ex parte rei quæ sibi manifestatur; sed semper non cognoscere se ab Angelo illuminari: Multa enim beneficia, quæ occulta sunt, conferunt nobis Angeli sancti, illi præsertim, quorum tutelam commissi sumus.

CAPUT XI.

De spiritu diabolico, aiusque signis. Quæ sint diaboli artes & astutia. Variæ ejus illusiones. Quædam de Energumenis. De spiritu carnali, & mundano.

I. **D**iabolici spiritus nomine ille notatur instinctus, quo menti nostræ suggeritur, quod malum & vitiosum est, quod virtuti contrarium, quod alienum ab exemplis & doctrina Christi: cum videlicet mens nostra à concupiscentia abstracta & illecta ad inobedientiam & prævaricationem divinæ legis excitatur. Ideò timet Apostolus (a), ne sicut serpens Evam seduxit astutiâ suâ, ita corrumpantur sensus nostri, & excidant à simplicitate quæ est in Christo: ne videlicet ab illo decipiamur, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret. Hujus fraude mors introivit in orbem terrarum: è cœlo enim in gehennam propter superbiam justè depulsus, cum ad illas beatas sedes, quæ sibi suisque sociis paratæ fuerant destinati homines vidit, hanc illis gloriam invidit, blandif-

a 2. Cor. 11. 3.

que suasionibus primos parentes nostros ad esum vetiti cibi inducens, in corporis & animæ interitum cum omni futura sobole præcipitavit: tum nos paternæ labis hæredes non cessat quotidie occultis inspirationibus à virtutis semita avertere, & ad omne flagitium impellere, quo tandem incautos ad æternam secum perniciem perducatur. Studiosius igitur, inquit Bernardus (b) consideremus quonam modo malignorum illorum spirituum suggestiones audire: imò quanta indignatione abjicere debeamus, avertentes aures nostras, ne audiamus sanguinem & sapientiam, quam revelat caro & sanguis: Parvulos quoque Babylonis, cogitatus scilicet mundanos, ab ipso initio tenentes & allidentes ad petram: ipsum etiam malignum cum tentationibus suis à conspectu cordis nostri abjicientes, & deducentes ad nihilum. Cum autem sathanæ spiritus divino contrarius sit, facile ex his, quæ de hoc dicta sunt, dignosci posset; est enim, ut ait Plato (c), optimi & pessimi eadem ratio: sed quia vaferrimi ac fallacissimi hostis tot sunt astutiæ, & strata gemata, quibus nos decipere & supplantare conatur, ut vix possint enumerari, de his per se agendum est, ut quantum fieri potest ab omnibus deprehendi, & evitari queant. Gravissimum sanè hoc onus est, mearumque virium mensuram excedens; sed vires ac fiduciam debili & ignaro præbuerunt sancti Patres, qui sathanæ astutias non ignorantes, ad ejus laqueos discernendos sequentia nobis documenta reliquerunt.

1. Non semper diabolus apertè aggreditur hominem aut docens falsum, aut instigans ad malum: aliquando enim occultè insidiatur transfigurans se in Angelum lucis, & ad vitium sub specie boni fraudulenter impellit. Et ipsum quidem agnoscere, cum nos palam aggreditur, non est difficile; cuique enim vel imperito manifestè se produnt falsæ atque iniquæ suggestiones. At ejus detegere imposturas, cum sub specie boni insidias struit, cum vitium pro virtute, malum pro bono dolosè ingerit; tunc

b Serm. de discret. Spirituum, & In Phadenc.

enim verò difficillimum est. Multa & luctuosa quorundam exempla legimus, qui hoc astu miserrimè decepti sunt. (d) Heroni Monacho persuasit, ut se in puteum præcipitem daret, affirmans eum pro merito virtutum & laborum suorum nulli posse discrimini subjacere. Alium induxit ad filium interficiendum, ut Abrahæ obedientiam æmularetur. Alius quoque ita diabolicis technis delusus est, ut ad Judaïsmum & Circumcisionem lapsu miserabili fuerit devolutus. Valentem [e] Eremitam crebris apparitionibus tanta inflavit superbia, ut crederet se cum Angelis versari, ipsumque sathanam sub Christi figura adoraverit. His autem malis nullum opportunius remedium, quàm quod præscribit Cassianus (f), & sæpè à nobis repetitum est, ut videlicet *universa non solum quæ agenda sunt, sed etiam quæ cogitantur, seniorum reserventur examini, ut nihil quis suo iudicio credens illorum per omnia definitionibus acquiescat, & quid bonum vel malum debeat judicare eorum traditione cognoscat. Quæ institutio non solum per veram discretionis viam recto tramite docebit incedere, verum etiam à cunctis fraudibus & insidiis inimici servabit illæsum. Illico namque ut patefacta fuerit cogitatio maligna marcescit, & ante quam discretionis iudicium proferatur, serpens teterrimus velut è tenebroso ac subterraneo specu protractus ad lucem, & traductus quodammodo ac dehonestatus abscedit.*

2. Viros spirituales sic solet sathan à studio virtutis avertere. Persuadet illis ut minima negligent, atque ita paulatim decidant: tum variis occupationibus propriæ vocationi haud consentaneis incautos opprimit, & quasi à seipsis exules sensim ad aliena perducit. Deinde animam undique circuit & perlustrat, ejusque propensiones observat, ut qua parte debilior est, eam oppugnet. Rectè in hanc sententiam Leo Magnus [g]: *Non desinit hostis antiquus deceptionum laqueos ubique pretendere. No-*

d Cass. coll. 2. cap. 5. 7. & 8. e Pallad. cap. 31. f Coll. 2. cap. 10. g Serm. 7. de Nativitate.

vit cui adhibeat æstus cupiditatis, cui illecebras gula ingerat, cui apponat incitamenta luxuria, cui infundat virus invidia. Novit quem mœrore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat. Omnium discutit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus: & ibi causas querit nocendi, ubi quemque viderit studiosius occupari. Sicut hostis, qui civitatem obsidet, minus firmam murorum partem aggreditur; sic ille animam, qua parte debilior est, fraudulentus invadit.

3. Instinctus diaboli initio securitatem affert, in fine diffidentiam divini auxilii & desperationem. Quare oportet dolos ejus initio suggestionis deprehendere, & primis ejus conatibus forti animo resistere, ne socordia nostra audacior factus vincat & expugnet nos. Cum sint autem duo genera hominum, bonorum & malorum: bonis ea ingerit quæ molestiam & scrupulos afferant; malis ea quæ desinant in sensuum delectationem. Ad illos asperere & turbulenter ingreditur: ad hos placide, suaviter, & benignè. Ratio aurem diversitatis ex diversa animæ dispositione colligitur. Animæ enim sibi contrariæ advenit spiritus cum strepitu, qui facile cognosci potest: ad eam verò, quam sibi conformem reperit, placide accedit, tanquam in propriam & apertam domum. Et hæc quidem initia pravaram suggestionum sunt, in progressu autem etiam iniquos, ad quos blande ingressus est, turbat verus hostis, ac veluti offusa caligine obscurat, neque enim tranquillitas esse potest, ubi Deus non est. Sic Judam proditorem ad Christi venditionem impulit, tum patrato immani flagitio ad extremam salutis desperationem, ac tandem ad restim adegit. Principiis igitur obstandum est, ut docet Augustinus. [h] *Venit tibi in mentem nescio quid illicitum, noli ibi tenere mentem tuam, noli consentire. Hoc quod venit in mentem, caput serpentis est, caput calca, & evades ceteros motus. Quid est caput calca? Ipsam suggestionem contemne. Sed lucrum suggestit. Magnum*

h in Plal. 103. concilio 4.

ibi lucrum est, magnum ibi aurum est. Si hanc fraudem feceris, dives eris. Caput serpentis est, calca. Quid est calca? contemne quod suggestit. Sed magnum aurum suggestit. Et quid prodest homini, si universum mundum lucretur, animæ autem suæ detrimentum patiatur? Pereat mundi lucrum, ne fiat animæ damnum. Hæc dicens observasti caput serpentis & calcasti. Ille autem diabolus calcaneum tuum observat. Quid est, observat calcaneum tuum? Quando laboris à via Dei. Tu observas primam suggestionem, ille observat lapsum tuum. Si enim lapsus fueris, cades: si cecideris, possidebit. Vt autem non cadas, noli exire de via. Angustam tibi semitam stravit Deus, quicquid extra illam est, lubricum est. Propterea lumen est Christus, & via est Christus. Si ab illo recesseris, nec in lumine eris, nec in via.

4. De diabolo sermonem habens B. Job [i] sub nomine Leviathan ait: *Habitus ejus prunas ardere facit, & flamma de ore ejus egreditur.* Quæ verba Gregorius magnus (k) sic interpretatur. Toties Leviathan prunas accendit, quoties ejus occulta suggestio humanas mentes ad delectationes illicitas pertrahit. Alias namque superbie, alias invidiæ, alias luxuriæ, alias avaritiæ facibus inflammat. Superbiæ quippè facem menti Evæ supposuit, cum hanc ad contemnenda verba Dominice jussionis instigavit. Invidiæ flamma Cain animum succendit, cum de accepto fratris sacrificio doluit, & per hoc usque ad fratricidii facinus pervenit. Luxuriæ facibus cor Salomonis exussit, quem tanto mulieribus amore subdidit, ut usque ad idolorum venerationem deductus, dum carnis delectationem sequeretur, conditoris reverentiæ obvisceretur. Avaritiæ igne Ahab animæ concremavit, cum eum ad appetendam alienam vineam impatientibus desideriis impulit, & per hoc usque ad reatum homicidii pertraxit. Et flamma de ore ejus egreditur. Flamma oris ejus est ipsa instigatio occultæ locutionis: quia ardet in desideriis animus, cum ejus suggestionibus instigatur. Concludit demum Gregorius, ut qui oris ejus flamma affici non vult, ad orationis

i Job. 41. 12. k Lib. 33 mor. cap. ult.

opem confugiat. Nam flammam suggestionum illius extinguit citius unda lacrymarum.

5. Diabolus rex superborum, cum Christi hostis & adversarius sit, ad ea semper instigat, quæ Christi exemplis & doctrinæ contraria sunt. Christus enim, ut Gregorius ait (*l*) *per Prophetam dicit*, vita mea inferno appropinquavit (*m*) : *diabolus dicit*, super astra cæli exaltabo solium meum (*n*) *Christus* (*o*), cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens : *diabolus* ait (*p*), *Ascendam super altitudinem nubium*, similis ero Altissimo. *Christus* (*q*) *ad sputa, ad palmas, ad colaphos, ad spineam coronam, ad crucem, ad lanceam, atque ad mortem veniens membra sua admonet dicens*, si quis mihi ministrat, me sequatur : *diabolus vero nihil aliud mentes sibi subditas docet, quam celsitudinis culmen appetere, cuncta aqualia mentis timore transcendere, societatem omnium hominum alta elatione transire, ac sese & contra potentiam conditoris erigere, sicut de eisdem per psalmistam dicit* (*r*), *cogitaverunt & locuti sunt nequicias, iniquitatem in excelso locuti sunt. Hinc fit ut qui huiusmodi suggestionibus aures præbent, procaces sint & tumidi, socios spernant, reprehensiones ægre ferant, mala sua non videant, curationem respuant, & facile cum omnibus rixentur.*

6. Aliquando sathan aliquem ad virtutem hortatur, sed eum mox importunis suggestionibus adversus illam excitat, multas difficultates objiciens, ut abjecta omni spe ejus consequendæ otio se tradat, suæque saluti diffidat. Sic sæpe evenit B. Catharinæ Bononiensi, cui multoties in forma Christi crucifixi & B. Virginis hostis apparuit, promptam & cæcam obedientiam valde commendans : tum plurima judicia contra præceptum superioris, variasque tricas & nodos suggerens sub specie majoris

l Greg. lib. 34. mor. c. ult. *m* Psal. 87. *n* Isa. 14. 13. *o* Philipp. 2. 6. *p* Isa. 14. 14. *q* Joan. 12. 26. *r* Talm. 72.

boni. Illa autem à spiritu bono hæc esse, verasque visiones credens, in multos errores incidisset, nisi sui diffidentia, & humilitate, suisque cogitationibus superiori semper patefactis, periculum evasisset. Hæc ipsamet de se narrat lib. de septem armis. Hanc diaboli fraudem sic describit Richardus (f). *Dæmones interdum mala sub specie boni occultant, & ad quedam bona incitant, ut ad malum perducant. Falsa etiam devotione decipiunt, quia quasdam orationes, meditationes dulcem affectum & lacrymas in anima producant, ut vel mentem in errorem vel elationem, vel corpus perducant ad debilitatem. Malè quosdam de salute aliorum sollicitant, quos incitant & accendunt ad conversionem, vel ædificationem aliorum longè positorum, quatenus à quiete mentis & utilitate propria eos deficiant. Cum itaque aliquid nobis suggerit agendum, perpendere debemus, utrum aliqua si i parte indiscretio se misceat, vel dolus inimici se ingerat: si cum debito timore & cautela fiat, si humana laus vel ostentatio subrepat, si vanitas vel levitas aliqua impellat.*

7. Hunc morem servat spiritus malignus, ut cognitæ animæ bonis sanctisque desideriis, eis assentiri, piasque cogitationes fovere videatur: sed max hominem occultè aggreditur, suisque fallaciis miserrimè decipit; nam sensim venenum infundit, & quem falso lumine imbuerat, tandem in tenebras horribiles conjicit. Diadochi sententia est (t) dæmonem interdum lumine quodam falso & apparenti animam afficere: *quæ quidem res, inquit, multos fefellit.* Si quæ enim suavitas ex illo oritur, sensus non excedit, mentemque elevat in superbiam & sui æstimationem. Simili modo multa quandoque vera suggerit, ut unum saltem mendacium, quo decipiat, intermisceat. Hac arte hæretici decepti sunt, & alios deceperunt, teste Athanasio (u) *Hæretici, inquit, sicut diabolus ipsorum parer, transformationem vultus ad speciem Angeli conformant, eamque verborum indolem præ se ferunt, ut rectum sensum habere videantur, eumque ubi persuaserint, eò miseros de-*

1 in cantica cap. 17. 2 Cap. 36. 3 disput. 1. adv. Arianos.

ducunt, ut diversa & aliena à scripturis sentiant. Plurimum ergo juvabit ex fine ad quem tendit, pravam ejus suggestionem deprehendere. Nam quando sensus corporis fallit, ut docet Augustinus (x), mentem verò non movet à vera rectaque sententia, qua quisque vitam fidelem gerit, nullum est in religione periculum. Vel cum se bonum fingens ea facit, quæ bonis Angelis congruunt, etiam si credatur bonus, non est error Christianæ fidei periculosus aut morbidus. Cum verò per hæc aliena ad sua incipit ducere, tunc eum dignoscere, nec ire post eum, magna & necessaria vigilantia est.

8. Qui spiritu malo aguntur leves sunt, inconstantes, turbidi, inquieti, vehementes, sine maturitate, sine circumspectione. Nullius consilium admittunt, proprium iudicium veterum Patrum institutis præponunt, diligunt laudantes se, increpantes odio habent, peccantibus indignantur, eosque corrigunt cum impatientia & contumeliis, in rem sibi propositam impetu quodam præcipientes ruunt, & in omnibus seipsos quærunt. De propriis defectibus interdum gloriantur quasi à Deo missi ob custodiam humilitatis, negligentes interim eorum emendationem. Post peccatum vel sibi blandiuntur, quia humanum est peccare: vel sibi irascuntur & misere contabescunt, opem Dei non implorantes.

9. Videns dæmon voluntatem servientium Deo fortem esse & constantem in bono, intellectum aggreditur, sublimes cogitationes altosque sensus & curiosos suggerens, ut iis occupati falso existiment se ad apicem perfectionis pervenisse, & in superbiam elati cordis puritatem, atque studium mortificationis negligant, propriæque sapientiæ velut idolum sibi colendum proponant, in cuius consideratione se suis cogitationibus adeò involvunt, ut aliorum consilia spernant, se illis non indigere judicantes. Hi difficillimè curari possunt, nam si oculus animæ cæcus est, totus homo tenebrosus erit. Debet itaque si quis

& Enchir. ad Laur. cap. 60.

sapiens videtur esse, stultus fieri, ut sapiens sit. Et quia diabolus mentem hominis sensim inficit, à minimis incipiens, & ad majora progrediens; solerter curandum est, ne vel minima rimula illi pateat, per quam ad animam accedere possit.

10. Impugnare non cessat hostis & ad vitia incitare quovis tempore & occasione: sed si pravas suggestiones animo proficientis ingerere nequit, eas saltem quæ à Deo sunt depravare conatur, inanem gloriam & complacentiam excitando. Sæpe etiam commotis humoribus figuras horribiles excitat in imaginatione, & ad turpes actus inspiciendos compellit, sicut legimus contigisse S. Catharinæ Senensi, cui fœdos hominum mulierumque congressus spectandos objiciebat. Accidit item aliquibus, ut ad execranda blphemiarum verba ipsis invitis linguam moveret, eosque quodam violento impetu ad desperationem provocaret. Aliquando autem à piis hominibus tentandis diu cessare consuevit, vel majus lucrum sperans ex tepiditate & ignavia, quam intermissâ pugnae exercitatione contrahunt: vel ut in otio securos & imparatos facilius aggrediatur & vincat, sicut docet Gregorius Magnus (y). *Sæpe, inquit, antiquus hostis postquam menti nostræ tentationum certamen inflixerit: ab ipso suo certamine ad tempus recedit, non ut illata malitia finem præbeat, sed ut corda, quæ per quietem securâ reddiderit, repente rediens facilius inopinatus irrumpat.*

11. Cum callidus hostis animam subvertere alia ratione non potest, eam saltem conatur variis illusionibus decipere, sub specie virtutis & sanctitatis. Nam quia rebus spiritualibus honor, commodum, & delectatio annexa sunt, quosdam ita subvertit, ut per gratiæ motus querant quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi. Alios metu latorum eo adducit, ut opera parvi faciant, satis esse dicentes promptum ac paratum animum habere; Deum non opus, sed voluntatem respicere, cum revera vix

languidum virtutis desiderium in illis sit. Alios è contrario in exterioribus exercitiis totos occupat, cum levi admodum studio interioris culturæ. Quosdam quos nequit à virtutibus avocare, à præcipuis saltem tanquam minùs necessariis avertit: vel certè contendit ut in his perfunctoriè exerceantur. Excitat etiam in aliquibus immoderati ac indiscreti fervoris æstum, ita ut nec consilium requirant, nec ferant: quæ perversitas in illis perniciosior est, qui alterius obedientiæ, ac directioni subditi sunt. Harum autem illusionum remedium est, singulos motus examinare, num quid lateat fraudis: tum omnes gratiæ instinctus in auctorem Deum statim referre, antequam proprii amoris labe inquinentur: sublimes demum elevationes, insolita lumina, intimas suavitates nec petere nec desiderare; his enim aditus diabolicis fraudibus aperitur.

12. In his, qui Deo servire incipiunt, excitat dæmon ardens & indiscretum desiderium omnes ad Deum convertendi, quam tentationem communem esse, multisque causam irreparabilis ruinæ & experientia evincit, & docet S. Theresia (2). Nam cum par esset, ut eadem Magistra monet, eos posthabita aliorum curâ sibi dumtaxat incumbere, & sedulo attendere quomodo oporteat ambulare & placere Deo; ipsi potiùs aliorum salutis procurandæ dant operam: cumque vix possint in via virtutis gressus figere, per difficiles semitas ignari viarum alios ducere audent; eosque in altum tollere, cum vix in imo consistent. Certum quidem est non esse malum errantium conversionem desiderare; sed illi incumbere & insistere potest malum esse, & ut plurimum malum est, nisi magna cautio adhibeatur. *Stultus*, ait Sapiens, (a), *profert totum spiritum suum, sapiens differt & reservat in posterum.* Doctrina Bernardi (b) est, *nullum ad salutem pietatis gradum illi gradui anteponendum, quem sapiens (c) posuit dicens, Miserere animæ tuæ placens Deo, Quod si non ha-*

2 Vitæ lux. cap. 23. a Prov. 29. 11. b Serm. 18. in Cant. c Eccl. 30. 24.

beo, inquit, nisi parumper olei quo ungar, putas tibi debere dare & remanere inanis? Servo illud mihi, & omnino nisi ad Prophetæ iussione non profero. Si institerint rogantes, respondebitur eis: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes & emite vobis. Et paucis interjectis ait, Ceterum tu frater, cui firma satis propria salus nondum est; cui charitas adhuc aut nulla est, aut adeò tenera atque arundinea, quatenus omni flatui cedat, omni credat spiritui, omni vento circumferatur: tu inquam ita in propriis teipsum sentiens, quam dementiâ, queso, aliena curare aut ambis, aut acquiescis? Hæc & alia plura in hanc sententiam sanctus doctor exhortans incipientem, ne festinet effundere nondum plenus, sed expectet donec impleatur, & sic communicet sine suo damno quod sibi superabundat; charitas enim si plena non est, perfecta non est. Alia fraude non minus perniciosa quosdam diabolus decipit, qui vix ingressi viam perfectionis, scientes eos qui ad apicem pervenerunt, inexplicabili suavitate perfrui, ea illecti repentino ac temerario saltu ad altiora præsumunt ascendere, nondum eradicatis pravis habitibus, nondum in virtute probati. Aiunt ad intimam cum Deo unionem aspirandum esse, seque omnia peregisse arbitrantur, cum de rebus sublimioribus grandiloquo sermone differunt, ac si in verbis, non in operibus perfectio sita esset. Quod si repente quidpiam molestum eis accidit, tunc sero cognoscunt, quàm remoti sint à soliditate virtutis, ad quam nondum purgati irrumpere ausi sunt, præscriptos à sanctis Patribus gradus transilientes.

13. Alii jam diu probati in spiritualibus exercitationibus cum cœperint gustare quam dulcis sit Dominus, vanâ sui confidentiâ ac subtilissimâ diaboli illusione miserrimè decepti, se periculis temere exponunt, & cum spiritu cœperint, neglecta sensuum custodia, in carnem desinunt, dicentes se omnia in Deo peragere, nec quidquam in rebus nisi Deum respicere, se ad omnia indifferentes esse,

se nihil discernere, se divina dispensatione ab omni lege immunes esse: & sic præcipites ruunt in nefandos ac turpissimos errores Adamitarum, Gnosticorum, & Illuminatorum. Atque utinam hoc seculum similibus careret exemplis. Oritur hoc malum ex occulta superbia, qua inflati quidam ac velut ebrii ad primum gratiæ sensibilibus gustum in sensus impingunt & dilatantur, nec se continent intra limites ab Ecclesia & à legibus præscriptos, ipsaque jura naturæ transgressi, in peccata abominanda labuntur, eo etiam dementiæ diabolica fraude perducti, ut regendis turpissimis flagitiis divinæ revelationis velamen obtendant. Justi autem in spiritu humilitatis ambulantes, ac fidei lumine imbuti intra terminos legis & honestatis se continent, omni custodia servantes cor suum, justæque trutinâ probantes spiritus, utrum ex Deo sint.

14. Non solum diabolus solertissimus & versutissimus humani generis hostis hominum mentes ad malum incitat occultis suggestionibus, sed interdum etiam corpus eorum obsidet, & ingreditur, ac in illis operatur; quos propterea energumenos, arreptitios, dæmoniacos, sive obsessos, aut possessos à dæmone nuncupamus. Fit autem energema sive operatio dæmonis in homine dupliciter, spiritualiter vel corporaliter. Energema spirituale tunc fit, cum mentem & cor hominis diabolus possidet & in illis operatur, ut cum dicitur in Evangelio intrasse in cor Judæ suggerens illi ut Christum traderet. Corporale autem vel fit extrinsecus per vexationes & molestias, quæ homini forinsecus inferuntur: vel fit intrinsecus, quando hominem invadit, intusque vexat & exagitat. Vt ergo aliquis vere dicatur energumenus sive arreptitius, non satis est ut vexetur extrinsecus sicut Job, & Antonius Abbas, atque alii sancti; sed requiritur ut diabolus sit in illo intime præsens sicut motor in mobili, & in eo aliquid operetur. Esse autem revera quosdam possessos à dæmone, præter sacras literas & ecclesiasticam historiam omnium doctorum consensus, ac ipsa experientia evincit.

B b b iij

Signa verò indicantia dæmonem in aliquo habitare ex operationibus desumuntur; substantiæ enim spirituales, ut Theologi docent, in eo loco esse censentur, in quo operantur. Agrestes ac ferini mores, vultus truculentus, clamores & ululatus, stupor membrorum, privatio vitæ operationum, inquietudo, & alia ejusdem generis, sunt signa æquivoca inhabitantis dæmonis, quæ levem tantum generant suspicionem. Vehementior oritur ex quibusdam insolitis actionibus, cum quis in ignem deicitur, vel in aquam: cum laqueo vel præcipitio vitam sibi adimere tentat: cum catenas præduras frangit, aut onera vires excedentia portat: cum blasphemias profert, sacrarumque rerum contactum horret. Signa autem univoca ac ferè certa, sunt cum quis lingua peregrina loquitur, quam nunquam didicit: cum literarum atque artium ignarus legit, scribit, pingit, & ex arte cantat; aut de rebus altissimis differit, qui nunquam studuit: cum occulta revelat adeò ignota, ut nulla industria vel ingenio humano sciri possint, sive præterita sint, sive præsentia, sive futura: cum eodè temporis momento quo fiunt, enuntiat quæ facta sunt in remotissimis regionibus: cum iussus recitare symbolum Apostolorum vel petere veniam peccatorum omninò renuit: cum cessante vexatione eorum quæ dixit non recordatur, aut de his interrogatus nescit respondere. Plura de his alii: hæc pro meo instituto satis sunt.

15. Quia diabolus carnis & mundi satellitio uti solet, ut suggestionibus suis hominem ad malum impellat, pauca huic Capiti de spiritu carnali & mundano adnectenda sunt. Caro domesticus hostis: quo carere non possumus, semper concupiscit adversus spiritum: mundus in quo vivere nos oportet, nos undique obsidet, suisque principiis, quæ ex parte diaboli sunt, nos imbuere non cessat. Caro semper suggerit mollia, mundus vana. Sapientia carnis Deo inimica nihil sapit nisi delicias: prudentia mundi in quærendis divitiis & honoribus incessanter occupatur. Carnis desideria sunt infinita: mundi superbia

immensa est. Spiritus carnis cogitationes suggerit de potu, de cibo, de somno, de sensuum voluptatibus: spiritus mundi de arrogantia, de jactantia, de opibus, de ambitione, de dignitatibus. Carnalis spiritus decipit interdum viros spirituales carnalem in eis amorem erga aliquam personam excitans sub specie pietatis & spiritualium institutionum. Hoc visco captæ animæ sanctæ quæ jam libero volatu per alta cælorum discurrebant, in laqueum perditionis pudendo lapsu ceciderunt, quod sæpè vidimus cum multorum scandalo, & ipsarum deplorabili ruina. Facile autem discernitur carnalis amor, neque enim ignis abscondi potest, lumine qui semper proditur ipse suo. Et primò quidem indicium est carnalis amoris pauca de Deo loqui, plura de se, & de mutua dilectione: se mutuò laudare, invicem adulari, vitia & defectus excusare. Sequitur in alterius absentia inquietudo, & ex ea molestæ cogitationes, ubi sit, quid agat, quando veniet, an alteri impendat affectum. His accedunt carnis blandiciæ, gestuum insolentia, solitarii secessus, occulta colloquia, atque alia ejusdem generis, quæ scribere superfluum est. Sanctus verò & spiritualis amor nihil horum novit, pudicus est, modestiam servat, nugas odit, oculos continet & manus, angulos non quærit, pacem sectatur, arguit quos amat, orat pro amico, ipsumque in Deo diligit sive præsens sive absens sit, & se studet in omnibus irreprehensibilem exhibere. Spiritus verò hujus mundi ex suis etiam operibus manifestum se facit: nam ut ait Augustinus (d), *Spiritus hujus mundi facit superbos, spiritus hujus mundi facit inflatos, spiritus hujus mundi facit ut putet se quisque aliquid esse, cum nihil sit.*

d Lib. 50. homil. hom. 14.

CAPUT XII.

De spiritu humano. Mira ejus diversitas. Unde hæc oriatur. Quam difficilis ipsius cognitio. Quibus signis discerni possit.

I. **H**UMANI spiritus nomine, quo intrinsecus movemur & incitamus, illum intelligi, qui à natura nostra peccato originali infecta emanat, ex his quæ supra diximus (a) satis comprobatum est; ubi etiam ostendimus quibus indiciis à divino & diabolico discerni possit. His ergo positis, ea nunc solita brevitate tractanda sunt, quæ ad singularem ejus notitiam propriè spectant. Illud autem ante omnia considerandum, quod hic instinctus ideo ad malum semper impellit, quia homo per peccatum primi parentis à Deo desertus & in seipsum relapsus, nisi divinâ gratiâ sublevetur, pravis subjacet concupiscentiæ motibus, sicut equus & mulus, quibus non est intellectus. *Humana natura*, ait Prosper (b) *in primi hominis prevaricatione vitata, etiam inter beneficia, inter præcepta & auxilia Dei, semper in deteriore est proclivior voluntatem, cui committi non est aliud quàm dimitti. Hæc itaque voluntas vaga, incerta, instabilis, imperita, infirma ad efficiendum, facilis ad audiendum, in cupiditatibus ceca, in honoribus tumida, curis anxiosa, suspicionibus inquieta, gloria quàm virtutum avidior, fama quàm conscientia diligentior, & per omnem sui experientiam miserior fruendo his quæ concupiverit, quàm carendo; nihil in suis habet viribus, nisi periculi facilitatem: quoniam voluntas mutabilis, quæ non ab incommutabili voluntate regitur, tanto citius propinquat iniquitati, quanto acrius intenditur actioni.* Sic miserabilem ruinam nostram ille describit prorsus ad mentem Augustini, qui ait (c) *Creatus est primus homo in natura sine vitio: creatus est rectus, non se fecit rectum. Quid se autem ipse fecerit, no-*

a Cap. 3. & 4. b Lib. 1. de vocat. gentium cap. 6. c Serm. 11. de verbis Apost.

rum est : Cadens à manu figuli fractus est. Regebat enim cum ipse qui fecerat, voluit deferere à quo factus erat : permisit Deus, tanquam dicens : Deferat me, & inveniat se, & miseriam suam probet, quia nihil potest sine me. O malum liberum arbitrium sine Deo ? Experti sumus quid valeat sine Deo, ideo miseri facti sumus. Nulla est vis eloquentiæ, quæ satis valeat hominis lapsi infelicitatem explicare, quam pronus ad malum sit, quam inhabilis ad bonum, quot ærumnis expositus, quot morbis oppressus. Sicut veneno infecta potio totum corpus, pervadit & inficit; ita magni illius peccati mortiferum virus totum genus humanum infecit, perdidit, destruxit. Inde tracta mortalitas, inde animi corporisque corruptio, inde cæcitas & ignorantia, hinc curæ inutiles, hinc noxiæ cupiditates, hinc lites, discordiæ, & bella; hinc vani timores & insana gaudia, & non minor miserationum multitudo quam criminum. Hinc densis tenebris offuscata mens evanescit in cogitationibus suis : voluntas languens ac viribus destituta concupiscentiæ & iniquitati turpissimâ servitute famulatur. Hinc homines quotquot sunt, nisi sanentur & liberentur gratia Christi, infixi in limo profundi oculos avertunt à summo bono & in amorem sui convertunt, perpetuò effusi in sensuum voluptates, nihilque agentes nisi ut hominibus placeant, & gloriæ serviant. Hoc principium humanorum instinctuum est, ex infecta radice pessimus fructus. Humana quippe natura, ait Gregorius [d], à statu conditionis spontè lapsa, & corruptionis suæ putredini subdita, dum sibi ex semetipsa molestias gignit, hoc est jam facta quod tolerat. Unde nunc etsi ad summa appetenda se erigit, mutabilitatis lubricæ impulsu protinus ad semetipsam cadit; Cogitationis suæ gressum figere nititur, sed infirmitatis suæ lapsibus enervatur. Quæ nimirum mutabilitatis suæ onera quia volens expetiit, nolens portat.

II. Juvat etiam ad humanorum instinctuum exactam

Lib. 8. no. cap. 3.

cognitionem, ut hominum, ita & spirituum ac ingeniorum admirandam varietatem prænoscere; nam sicut vultu, ita & mente nemo alteri similis est. Uni dedit Dominus quinque talenta, alii duo, alii unum. Quidam sunt robusto corpore, sed ingenio difficili & obtuso: alii prompto subtilique ingenio pollent, sed ob continuas infirmitates omnis eorum vis languescit. Quidam solitudinis & contemplationis amantes, ad curam temporalium inepti sunt: alii ad actiones & negotia apti, ad contemplationem parum idonei reperiuntur. Quidam sinceri & aperti nullis animum involucris tegunt: alii suos conceptus intus premunt, nec nisi per ambages expromunt. Quidam spontaneis officiis, & jucunditate ac hilaritate omnium gratiam demerentur: alii severi & tristes ab omni hominum commercio abhorrent. Quidam nobili & erecto animo semper aliquid sublime & generosum meditantur: alii ad omnem sordem projecti nihil se indignum purant, dummodo quæ concupiscunt consequantur. Rursum nonnulli sunt tardioris ingenii, qui nihilominus nativam hebetudinem industriâ corrigunt. Alii excellentissimi sunt, Angeli potius, quam homines, quorum quælibet secula vix unum, aut alterum protulerunt. Nihil est tam arduum, quod non attingant, nihil tam implicatum, quod non evolvant, nihil tam difficile, quod non expediant. Constat autem experientiâ quod ingenia acutiora facilius errant, rebusque novandis quam gerendis aptiora sunt, nam semper hærent, sibi que fingant obstacula, quæ nunquam erunt, & importunis subtilitatibus omnia turbant. Tutiora verò sunt & magis tractabilia, quæ intra mediocritatem se continent. Porro hujus diversitatis multæ sunt causæ. Prima est animæ & corporis mutuus consensus & conspiratio; patitur enim anima ab affectionibus corporis, à temperie & conformatione membrorum, ab organorum prava dispositione; corpus verò animi perturbationibus quasi procellis agitur & commovetur. Secunda est diversum cujusque temperamen-

rum, variae scilicet primarum qualitatum combinationes, quæ sunt innumerabiles: mores autem animi sequi corporis temperamentum & Philosophi docent & experientia confirmat. Tertia ex variis perturbationibus oritur, quæ animum captivum trahunt, turbidorumque motuum seminaria sunt. Quarta è cæli terræque natura ducitur, sive ex aëris dispositione, ex qua diversos populorum & gentium mores esse constat: quædam enim nationes naturaliter bellicosæ, quædam imbelles sunt: nonnullæ feroces, aliæ mites: quædam ingenia mollia ob cæli clementiam, alia aspera suoque simillima cælo. His accedunt educatio, institutio, ætas, conditio, alimenta, leges majorum, conversatio, & alia ejusdem generis, quæ non solum alios ab aliis, sed singulos à seipsis per intervalla distinguunt. Dignus est qui audiat hac de re differens Tertullianus. (e) *Vt frugum seminibus una generis cujusque forma est, processus tamen varii; alia integro statu evadunt, alia etiam meliora respondent, alia degenerant pro conditione cæli & soli, pro ratione operis & curæ pro temporum eventu, pro licentia casuum: ita & animam licebit, semine uniformem, foetu multiformem: nam & hic etiam de locis interest. Thebis hebetes & brutos nasci relatum est: Athenis sapiendi dicendique acutissimos. Empedocles causam argute indolis & obrusæ in sanguinis qualitate constituit, perfectum ac profectum de doctrina disciplinaque deducit. Tamen vulgata jam res est gentilium proprietatum. Comici Phrygas timidos iludunt; Sallustius vanos Mauros & feroces Dalmatas pulsat: mendaces Cretas etiam Apostolus inurit. Fortasse an & de corpore & de valetudine aliquid accedat. Opimitas sapientiam impedit, exilitas expedit: paralysis mentem prodigit, phthisis servat. Quanto magis de accidentibus habebuntur, quæ citra corpulentiam & valentiam vel acuumt vel obtundunt. Acuumt doctrina, disciplina, artes, & experientia, negotia, studia: obtundunt inscitia, ignavia, desidia, libidi-*

8 De anima c. 10.

nes, inexperience, otia, vitia. Prout igitur hæ causæ diversimode afficiunt homines, diversus quoque est eorum spiritus, diversi instinctus, diversæ motiones, & naturales impulsus, ut luce clarius constat.

III. Ex his autem colligitur quam difficilis hujus instinctus cognitio. Est enim spiritus hominis veluti abyssus profundissima plena latibulis & specubus, nemini pervia nisi Deo, & cui voluerit Deus revelare. *Grande profundum est homo*, inquit, Augustinus (f), *cujus capillos tu Domine numeratos habes, & non minuuntur in te & tamen capilli ejus magis numerabiles sunt, quam affectus ejus & motus cordis ejus*. Nullus est hostis homini perniciosior, quam proprius ipsius spiritus. Subdolus, fallax, captiosus est; volubilis, curiosus, quietis impatiens, amantissimus novitatum. Nihil est tam deformē ab imaginatione confictum, quo ille non occupetur; nihil tam absonum & inane, quod non amplectatur. Nunc divino spiritui famulari videtur, nunc diabolico servit; nec diu permanet in eodem statu. Callidissimus cum sit, mirabili subtilitate, ac industria versat, ut se suaque comoda sub prætextu divinæ gloriæ & perfectionis occultet. Revera tamen procul ab illo Dei gloria est, procul amor perfectionis: nam seipsum in omnibus quærit, se colit, se diligit, & sanctissima quæque à vero fine abstracta in seipsum tamquam in finem horribili sacrilegio convertit. Quare debet unusquisque cautius sibi & diligentius à seipso quam à diabolo cavere: quia nulla est extra nos potentia, quæ nobis nocere possit, nisi nos ipsi impugnantibus arma, manum, & consensum præbeamus. Multi sunt quidem, qui nos impellunt in ruinam: impellit mundus, impellit diabolus, impellit homo: sed nemo acrius, nemo periculosius, quam homo. Quæris quis sit iste homo? Respondet Bernardus (g). *Quisque sui. Noli mirari, usque adeo homo impulsor sui est, & suimet precipitator, ut non sit quod ab alio formides, si*

f Lib. 4. Confess. c. 14. g Ser. 85. in Cant.

ipse à te proprias contineas manus. Quis enim (h), inquit, vobis nocere poterit, si boni æmulatores fueritis? Manus tua consensus tuus: si diabolo suggerente vel seculo suadente quod non oportet, assensum tuum tenueris, & non dederis membra tua arma iniquitati, nec permiseris regnare peccatum in tuo mortali corpore: bonum te amulatorem probasti, cui malitia omnino nil nocuit. Impellit diabolus sed non evertit, siquidem illi tuum negaveris assensum. Iste est qui stantes in paradiso impulit invidus & evertit, sed consentientes, non resistentes. Est & Mundus impulsor, quia in maligno positus est: impellit omnes, sed solos evertit amicos suos, id est consentaneos sibi. Ex quibus satis claret, quàm sit homo præcipuus impulsor sui, qui suo, sine alieno impulsu cadere potest, alieno absque suo cadere non potest. Cuinam horum præcipuè resistendum? Nempe huic, qui cò molestior, quò interior solus deicere sufficit, cum sine ipso alii possint facere nihil.

IV. Hæc sunt quæ ad notitiam proprii & naturalis instinctus generatim præmittenda fuerunt, nunc ad quædam singularia signa deveniendum est, quibus ejusdem malitia & nequitia evidentius innotescat.

I. Nonnulli memores peccatorum suorum, vel acerbissimæ Christi passionis imbre lacrymarum perfusi repente compungi solent, adeo ut etiam in semetipsos flagellis animadvertant; nonnulli etiam supernæ patriæ felicitatem considerantes subita quadam jucunditate affecti extra se rapiuntur: quæ omnia non Dei spiritus, sed amor sui & propriæ mentis acumen, ac præceps quædam naturæ commotio operatur. Quod facile ex hoc dignoscitur, quia cessante illa commotione impetuque sedato frigidi remanent & aridi, ac in solita vitia relabuntur, Spiritus autem divini motio non est otiosa, sed magna operatur ubi est. Unde sequitur ex hac parte difficillimam esse spirituum cognitionem, multa enim quæ sunt naturalis instinctus sæpe divino, sæpe etiam diabo-

lico tribuuntur. Debet ergo unusquisque sedulo perscrutari cor suum, ne à proprio spiritu decipiatur, quem spiritum elationis Gregorius [i] vocat. Hoc autem consequi nemo potest, nisi superbiâ e corde expulsâ sedem Deo in se præparet sui diffidentia & humilitate. *Neque enim receptaculum spiritus Dei quisquam efficitur, ut idem Gregorius [k] ait, nisi spiritu suo primitus evacuetur: nec requiescit spiritus Dei, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones Dei.*

2. Contingit aliquando ut opus aliquod quis incipiat verè propter Deum, ejusque gloriam & honorem, sed quia natura seipsam semper occulte querit, sensim & non advertens divini beneplaciti in progressu obliviscitur, suumque commodum & delectationem quærit. Quod manifeste vel ex hoc apparet, quia si Deus successum operis infirmitate, vel alio casu impediat, statim in anima perturbatio, inquietudo, turbidique motus excitantur, adeo ut agre divinæ voluntati acquiescat. Pauci sunt qui perspectam omnino habeant malitiam naturalis instinctûs in subtilissima & occultissima sui questionatione. Cum enim omne bonum appetitui consonum sit, facile ad nos ipsos incurvamus, adeo ut etiam in intentionibus, quæ rectæ, & divinæ nobis videntur, nos ipsos quæramus: quandoquidem id quod placitum & commodum nobis est, magis allicit & afficit sensus & cor nostrum, idque potius respicimus in cunctis operationibus nostris, quàm quod Dei est. Idem quoque accidit in ipso studio mortificationis, cum præsertim nimis anxium est: nam plerique sensus coercent, affectus cohibent, carnem castigant, ab omni voluptate abstinere, specie quidem virtutis, sed revera ut videantur ab hominibus, vel ut quadam spiritali delectatione perfruantur. Qui gratiæ instinctu movetur, latere cupit: natura se prodit. Nec ipsi quidem ab hoc malo immunes sunt, qui lumine supernaturali abundant, ob frequentes considerationes, quibus ad seipsos insensibiliter convertuntur.

i Lib. 7. mor. c. 3. k In Psal. ult. penit.

3. Ad orandum, ad bona opera exercenda sicut oportet, certissimum est nos indigere gratia Dei; sed certum quoque est, posse nos sine gratia actus virtutum exercere motivo humano, sive ex proprio amore, aut ex timore servili. Estque in nobis tam exiguum lumen, ut certo distinguere non possimus ex quo principio operemur, divino-ne an humano, ex charitate an ex cupiditate. Optamus quidem sursum elevare cor nostrum, & ab omni conversione ad nos ipsos emundare; sed hoc ipsum desiderium interdum provenit ex aliquo nostro subtiliori & secretiori emolumento. Possumus enim desiderare ab omni nostro privato amore exui ob alium proprium amorem, possumus propter superbiam amare & optare humilitatem. Fit nimirum in nostris internis actionibus circulus imperceptibilis à nobis ad nos ipsos, semperque manet subtilissima quædam nobisque ignota radix philautiæ in corde; ita ut nonnunquam tunc maximè à divinis rationibus remoti simus, cum nos illis propiores arbitramur. Eliu Buzites apud Job (1) à Spiritu sancto se incitari credidit ad increpandum ipsum & amicos ejus, cum tamen à solo impetu proprii cordis moveretur. Quare reprehensus à Deo fuit, cujus causam agere videbatur, his verbis: [m] *Quis est iste involvens sententias sermonibus imperitis?* Porro huic similes multi sunt, qui credunt se obsequium præstare Deo, cum eorum amor nihil aliud sit, quam concupiscentia, privatique commodi studium.

4. Si homo spiritualis, ut interdum contingit, aliquo sublimi lumine imbuatur, non facile credendum est ob infusione gratiæ ipsum oriri; potest enim procedere vel ex naturali mentis acumine, vel ex usu meditandi: vel ex nuda rerum supernaturalium speculatione, jejuna & arida manente voluntate, & omni rore gratiæ destituta. Sicut arbor non ex ramis & floribus, sed ex fructibus æstimatur; ita lumen ex operibus pensari debet, si hæc cum illo consentiant. Tum solerter indagandum, an quid-

1 Job. 32. m Job. 38. 1.

piam lumini immisceatur obscurum, impertinens, & à principiis christianæ perfectionis alienum. Nam ut docet Richardus, (*n*) cum aliquis ad aliquod bonum movetur facile & cum aliqua cordis levitate, timendum est quod huiusmodi levitas sit à carnalitate, maxime si aliquid ibi annexum sit, quod delectare humanitatem possit. Item suspecta est cordis alacritas, quando impellitur ad aliquid homo cum quadam vehementia & impatientia dilationis, quia spiritus sanctus modestus est & tranquillus, & temperati sunt motus ejus. Rarus & difficilis est purus & verus amicitiae amor erga Deum absque ulla sui consideratione. Si possent homines abscondi ab oculis Dei & Mundi, pauci bonum operarentur, pauci abstinere à malo.

5. Post lapsum turbari, contristari, & quasi desperare se posse proficere, ex occulta superbia, sui que confidentia procedit. Humilis enim non miratur se labi, novit enim quod sine Deo nihil potest mortalis infirmitas, & ideo gratiae ejus auxilium petens culpam suam corde contrito & tranquillo detestatur, & velocius surgens cursum suum majori fervore persequitur. Signum quoque est humani spiritus, cum quis ita suis exercitiis, officiis, ministeriis tametsi bonis & sanctis adharet, ut si inde avocetur, & aliis à superioribus applicetur, in querelas & gemitus erumpat, deque sua perfectione actum putet, ac si mediis ad eam requisitis privetur. Non quia revera ea magis idonea & efficacia ad ejus consecutionem sint, sed quia in his vitioso affectu quiescebat, in his se ipsum oblectabat, privatum suum commodum non Dei gloriam intendens. Amat natura quæ pulchra, bona, & perfecta sunt, sibi que complacet in illis; atque inde fit, ut in rebus, studiis, & operationibus suis, etiam spiritualibus, omnem defectum oderit. Quod si huiusmodi defectus animum cruciat & torquet; evidens est rei pulchrae & bonæ amorem ex natura procedere.

6. Movet humanus spiritus homines doctos cupidus.

In cant. cap. 17.

que scientiarum ad res divinas & supernaturales discēdas & investigandas, ut super alios emineant, ut seipfos prædicent, ut curiositati satisfaciant. Hinc oriuntur verba magnifica, rara, & subtilia à multis prolata & scripta, quorum fructus est pruritus aurium, non salus aut conversio proximorum. Hinc libri Philosophorum stylo sublimi de virtute compositi, utpote spiritu & vita destituti, mentem distrahant & spargunt per multa phantasmata; nec voluntatem accendere possunt ad pietatem, ad charitatem, ad unionem cum Deo. Sermo enim procedens ex instinctu naturæ, quamvis in se multa bona contineat, fructu tamen exiguus est, similis æri sonanti, & cimbalo tinnienti. Verba autem Dei spiritu animata, licet in se exigua & simplicissima sint, uberes fructus paruntur. Solet etiam humanus spiritus facilè distrahi & effundi ad exteriora, & bonarum cogitationum multitudine ac varietate delectari; atque ita avertitur ab unitate, quæ summopere expetenda & sola necessaria est.

7. Habet humanus instinctus, in his quæ pertinent ad virtutem, comitem individuum prudentiam carnis; atque ideo plerique hominum vitæ mediocritate contenti ad gradum heroicum non aspirant: omnia enim seipsis metiuntur, non potentiâ & efficaciâ divinæ gratiæ: & quia pati, deijci, & contemni timent; divitias, honores, corporis incolumitatem, cunctaque bona temporalia impensius amant, atque huc dirigunt quicquid agunt, quicquid loquuntur, quicquid meditantur. Se videlicet frui optant tanquam ultimo fine, & se statuentes tanquam idolum sui, intentionem à Deo ad seipfos deflectunt; quibusdam quasi præstigiis sede mentis emoti, ut suis commodis obsequantur. Sicut charitas non quærit quæ sua sunt, ita noxius sui amor semper quærit quod suum est. Hic adeo pravi ac penetrabilis potentiæ est, ut non solum terrenis & temporalibus, sed cœlestibus etiam & spiritualibus se immisceat, veneno suo insciens studium orationis, usum sacramentorum, exercitationes virtutum; in quibus ho-

mines vel auram popularem captant, vel sanctitatis opinionem aucupantur, vel lumina à Deo obtinere, mollesque spiritus delicias, atque animi jucunditatem intendunt. Ad ipsa quoque pœnitentiæ opera permanat hoc virus, nam sæpe post lapsum intime dolet peccator, & vindice pœnae carnem castigat, non propter Dei offensam uti par esset, sed ob notam infamiæ, vel ob jacturam existimationis, quam apud homines subire formidat: vel quia saltem coram seipso vult innocens apparere: cum autem in rebus caducis nulla requies inveniatur, tanta est in homine sui amante inconstantia, ut subinde studia & oblectamenta permutans, nec ipse quidem sciat quid velit, aut quid agat. Nunc in spem temere erigitur, mox labitur in desperationem, nunc futili lætitia diffluit, mox mœrore conficitur. Modum scilicet non habet, nec medium tenet, semper in extremis. Similis est navi, quæ vago cursu huc & illuc agitata sæpius ad saxa alliditur, ac tandem miserabili naufragio perit. Vt enim docuit nos Dominus, *Qui amat animam suam perdet eam*. Ad hunc unum perniciosissimum sui amorem dirigenda sunt quæcumque de humano instinctu dici possunt, quia ab illo omnis humana motio excitatur: quare ipsi eradicando omnis industria adhibenda, ut sint homines docibiles Deo, atque omnes humani affectus à Dei instinctu ad bonum impellantur.

CAPUT XIII.

De consolationibus, & desolationibus. Quot sint earum genera, quæ causæ. Illarum vicissitudo. Quæ in illis pericula, quæ damna cavenda. Quomodo anima graviori desolatione probari & purgari soleat.

1. **V**arios esse spiritus, varias item eorum motiones, ex his quæ hætenus dicta sunt, perspicuum est. Sed quia omnes illorum instinctus vel in gaudium sive consolationem desinunt, vel in tristitiam sive

desolationem; doctrinæ ordo postulat, ut de consolationibus & desolationibus hoc Capite agamus. Est autem consolatio, si de Divina loquimur, suavitas quædam & interna jucunditas ac delectatio, quæ animam diversimodè afficiens diversa quoque nomina sortita est. Dicitur enim unctio mystica, gustus sapientiæ, sapor intimus fervor devotionis, gratia reficiens, vinum inebrians, gaudium Spiritus sancti, & prægustatio quædam celestium deliciarum. Oritur ex speciali Dei munere, ex testimonio bonæ conscientiæ, ex voluptate & tranquillitate animæ in solo Dei beneplacito & amore quiescentis. Dicitur spiritualis, cum sola mente percipitur, non defluens in partem sensitivam; unde fit ut nonnunquam pars inferior arida sit & desolata, dum superior pacatissimâ jucunditate perfruitur. Sensibilis autem nuncupatur, cum solam partem inferiorem afficit. Cum verò a spiritu in sensus, & in corpus redundat, utrumque complectitur, sicut scriptum est, *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum*. Quamvis enim plerumque contingat, ut ob mutuam concordiam, qua pars una alteri consentit, gaudia sibi & dolores communicent; fieri tamen potest, ut ex una in alteram parum vel nihil effluat: sicut Christus in passione omni consolatione partis inferioris destitutus fuit. Sicut etiam æger amarum pharmacum haustus, appetitu quidem inferiori horret, atque ipsum sumere nollit; quia tamen in eo agnoscit latens valetudinis bonum, non solum illud vult, sed etiam gustat, & in ipso delectatur. Hac autem delectatione, quam quidam substantialem, Augustinus victicem vocat, perfusa voluntas inferiorem appetitum etiam reluctantem ad bonum trahit. De hac scribens Dionysius Carthusianus (a) eam non semper esse sensu perceptibilem asserit, *sed est, inquit, verum & spirituale gaudium, seu complacentia voluntatis, qua in rebus spiritualibus atque in bonis operibus non aliter quam in centro*

a Lib. 1. de contempl. att. 12.

quiescit. Eandem sic describit Bernardus: (b) *Quid aliud est hac consolatio, quam procedens de spe venie gratia devotionis, & suavissima delectatio boni, & gustus sapientia licet exiguus, quibus interim benignus Dominus afflētam refrigerat animam? sed gustus ille nihil aliud est, quam irritamentum desiderii, & incentivum amoris, sicut scriptum est (c) Qui edunt me adhuc esurient, & qui bibunt me adhuc sitient.* Richardus (d) item à S. Victore de ea sic loquitur. *Absque dubio amor Dei quanto plenius omnem alium affectum vincit, tanto uberius animum internā iucunditate reficit. Sub hoc itaque statu mens fugit vel de petra, oleumque de saxo durissimo: sub hoc statu stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel: sub hoc statu animam esurentem & sitientem saepe Dominus visitat, saepe internā suavitatem satiat, spiritusque sui dulcedine inebriat.*

II. Triplex igitur est consolatio, vel enim in solo sensu, vel in sola mente, vel in utroque percipitur. Primum genus aliquando à Deo, aliquando à dæmone, vel à natura procedit: ab effectibus autem ejus origo discernitur. Cum à Deo est, mentem illustrat, patientiam corroborat, fiduciam erigit, voluntatem accendit, evagationem excludit, sensus reficit, & à rebus terrenis avellit, ac tandem desinit in veram & solidam secundi vel tertii generis consolationem. *Hac gratia*, ait Cassianus, (e) *nonnunquam negligentes ac resolutos inspiratione sancta, & abundantia spiritualium cogitationum visitare non renuit, sed inspirat indignos, exsuscitat dormientes, & illuminat obsessos ignorantia cecitate, clementerque nos arguit atque castigat, infundens se cordibus nostris, ut vel sic de inertia somno compunctione ipsius instigati consurgere provocemur.* Hi nimirum sunt effectus gratiæ sensibilis, cum à Deo immittitur, quos etiam sic describit Richardus: (f) *Visitatione gratia consolatur Deus pusillanimitatem*

b Serm. 1. de omnibus Sanctis. c Eccl. 24. 29. d De grad. viol. charitatis. e Col. 4. cap. 5. f In cant. cap. 6.

tem nostram, juvat infirmitatem, excitat voluntatem. Et
 (g) quid mirum si infirmus ungatur gratia, cum etiam
 malus confiteatur Domino, cum benefecerit ei? Hujus ergo
 dulcis affectus causa est interdum non gratia copia, sed
 mentis inopia. Quæ vero à dæmone provenit, tenebras,
 & caliginem ingerit menti, facitque hominem super-
 bum, pervicacem, impatientem, indocilem, ac tandem
 in carnis illecebras impellit: nihil enim jucundi nobis
 objicit callidus hostis, nisi ut venenum melle illitum in-
 cautis propinet. Ejus dolos his verbis detegit Richar-
 dus: *Fit aliquoties affectus iste dulcis à malo spiritu, ut dum*
nimis ei creditur, eique dum valde delectat inhaeretur, ad
debilitatem cordis homo perducatur. Item ut per illius occu-
pationem ab utiliori opere revocetur: & ut ejus abundantia
fretus se perfectum credat, & ad profectum minus exercea-
tur. Natura autem, cum in omnibus sua commoda que-
 rat, se semper pro fine habet, & in se ipsa quiescit. Ideo
 tutissimum est hanc sensibilem consolationem nunquam
 desiderare, nam vita Christiani est bene facere, & male
 pati. Sæpe etiam decipimur eam à Deo esse existiman-
 tes, cum à natura vel à dæmone sit. O quam frequenter,
 exclamat idem Richardus, (h) *imperfecti & ignari gra-*
tia moventur carnali gaudio, vel naturali alacritate, &
moveri se arbitrantur spirituali consolatione! Undecumque
 verò procedat, non debet homo è nihilo suo exire, ne-
 que ei adhærere, sed soli Deo, ut semper ei vertatur in
 bonum. Secundum genus non nisi à Deo esse potest,
 qui solus humanæ menti illabatur: ejus autem derivatio
 ad partem inferiorem, tametsi naturaliter fieri possit, di-
 vinæ tamen largitati ut plurimum tribuitur, quæ nostram
 imbecillitatem dulcedine illa allicit & confortat. Tunc
 verò à Deo esse evidens erit, si illa præsentem non ex-
 tollimur, illa abeunte non affligimur; sed cum humili-
 tate & gratiarum actione eandem utimur tanquam condi-
 tura, qua inferior appetitus ad solidum cibum edendum

g Ibid. h In cant. cap. 33.

excitetur. Primum genus incipientium, reliqua proficientium & perfectorum sunt. Consolatio perfecta quasi cœlum serenum nulla nube obductum, nullo vento perturbatum, ea pace & tranquillitate animam replet, quam mundus dare non potest. Pignus est felicitatis æternæ mentem à sensibus abstractam in Deum transferens, omni gaudio terreno procul expulso. Non enim datur cœlestis consolatio admittentibus alienam, nec simul esse possunt deliciae spirituales cum gaudio iniquitatis & vanitatis. Præclare Hugo (i) in Miscellaneis: *Spiritus diaboli operatur gaudium iniquitatis, & spiritus mundi operatur gaudium vanitatis. Et sunt mala gaudia ista, quoniam alterum culpam habet, alterum occasionem culpæ. Venit autem spiritus Dei, cum eiectione fuerint spiritus mali, & intrat habitaculum cordis, operatur gaudium suum, gaudium veritatis contra gaudium iniquitatis, gaudium felicitatis contra gaudium vanitatis, & expellunt bona gaudia gaudia mala. Et cum ipsa cor implere cœperint, tunc primum agnoscit homo, quod prima vera non fuerint: quoniam nec plena esse potuerunt in gaudio iniquitatis, nec permanentia in gaudio vanitatis.*

III. Consolatio sensibilis, cum non provenit à substantiali, impertitur à Deo incipientibus & imperfectis, ut illos ad serviendum sibi hac quasi mercede alliciat, & ab amore seculi abducat: sunt enim velut infantes, quibus lacte opus est, non esca; donec adolescant. Quia tamen ex se minimi momenti est nec ullam gignit aut denotat sanctitatem, pericula ingentia in ejus usu occurrere solent. Nam quidam ea abutuntur ad inanem fiduciam, ad jactantiam, ad externam ostentationem. *In quo plurimi falluntur, ut docet Guillelmus (i) Abbas verus auctor libelli ad Fratres de monte Dei inter opera Bernardi, qui cum pascuntur pane filiorum jam se esse filios arbitrantur, & deficientes unde proficere debebant, ex visitante gratia evanescunt à conscientia sua, arbitantes se*

i Lib. 1. tit. 103, i Cap. 14.

aliquid esse, cum nihil sint. Pascuntur enim à Patre Deo aliquando de pretiosiore gratia substantia servi, ut affectent esse filii: ipsi verò gratia Dei abutentes efficiuntur inimici. In eandem sententiam sic disserit Taulerus (k): Effectus amoris quandoque magnum aliquid esse videtur, ut est jubilatio, devotio, & alia huiusmodi; sed non semper potiora, melioraque sunt, cum & sine verà possint charitate subsistere, & natura saepe huiusmodi saporem ac dulcedinem ministrare soleat: vel etiam Deo permittente malignus spiritus ea in homine excitare queat, ut aliquo ille in pretio ab aliis habeatur. Falsam quoque consolationem in aliqua pia exercitatione interdum injicit dæmon, ut in recitandis precibus, in visitandis ecclesiis, in legendis spiritualibus libris, ut ea sanctitatis fictitia imagine tepidi homines decepti oblatranti conscientiae satisfaciant, & quasi jam securi obdormiant in peccatis. Nec mirandum, inquit Ælredus (l) Abbas, hanc gratiam reprobis & electis plerumque esse communem, cum excellentiora illa charismata, sermo videlicet scientia, prophetia, genera linguarum, gratia miraculorum, etiam reprobis noverimus esse impertita. Nam & Saul inter Prophetas, & inter Apostolos Iudas, & infra. (m) Nemo ergo secundum primum illud visitationis genus suam metiatur sanctitatem, quod & reprobis nonnunquam accidere manifestum est. Richardus (n) etiam de hac re scribit: Dulcis in Deum affectus quodammodo carnalis est & fallax, & humanitatis interitum potius quàm gratie, cordis quàm spiritus, sensualitatis quàm rationis. Alii hac ubertate sensibilis consolationis repleti adeo indiscretè se gerunt, ut nimium indulgentes affectui, vel seipsos ultra vires externis pœnitentiæ operibus excruciantes, salutem corporali plurimùm noceant. Alii æstu illo perciti multa temere statuunt, & ad ea vota se obligant, quibus postea natura succumbit, & illo impetu sedato omnino servari non possunt. Hi modum non habent, nec affluentia gratiæ uti sciunt, putantes sibi licere

k Instit. c. 18. l Lib. 2. speculi charit. c. 9. m Cap. 10. n In cant. c. 6.

quicquid vehemens & immoderata devotio suggerit. Seraphicus doctor (o) optimum istis consilium præbet ut se interdum ab huiusmodi vehementia subtrahant, nec se totos illi immergant; sicut scriptum est, (p) *Mel invenisti? comede quantum sufficit. Vtilius enim est, ait ille, ad horam habere temperantius gratiam devotionis, quàm omnino ex haustis viribus & destructa virtute naturali totaliter eam perdere, & irrecoverabiliter ea carere: quia sic destructi postea nimis incipiunt sibi met compati, & ut recuperent vires amissas per indiscretionem, non solum delicatius, sed etiam dissolutius se habere.* Sunt etiam aliæ sensibiles oblectationes, quas aliquando imperfectis largitur Deus, quales sunt, teste eodem Bonaventura, (q) *mirabilis fragrantia odoris, ineffabilis suavitas saporis, & hymnidica melodie vocum & sonorum, & tactu perceptibiles experientie indicibilium suavitatum, quæ cum veræ sunt & à Deo, possumus existimare, quod aut dentur quibusdam novis & rudibus qui spiritualia nondum intelligunt, ut saltem per sensibilia consolentur in Domino, qui veritatem purè spiritualium non cognoscunt: aut quod ideo dentur etiam perfectioribus propter redundantiam interioris dulcedinis, ut sicut anima communicat corpori suo, quasi comiti & socio via, passiones suas, ita & communicet consolationes.* Magnam tamen cautelam in his percipiendis adhibendam esse docet idem Sanctus, quia multi seducuntur in eis, putantes esse à Deo, quod fortè est phantastica deceptio, & aliqui putant esse aliquid magni; quod in se nullius est meriti. Et aliqui extolluntur de talibus apud se, & jactant se quasi de singulari gratia sanctitatis. Illi verò, qui carnalibus delectationibus affueti & nondum bene purgati sunt; sollicitè cavere debent, ne abundantia cœlitus immissa consolationis ad corpus emanans in carnalem delectationem, ad quam propensi sunt, turpiter desinat: quod nonnunquam incipientibus, Deo permittente, contingere & Bonaventura [r] testatur, & experientia

¶ De proc. Relig. pro. 7. c. 21. p. Prov. 15. 16. q. 1bid. c. 20. r. 1bid. c. 18.

demonstrat. Cæterum spirituales consolationes, quæ in sola mente percipiuntur, solidiores sunt, & jam adultæ virtutis comites, atque charitati dant incrementum. Has viri sancti, cum defunt, non optant; cum adsunt, diligentissimè custodiunt; cum auferuntur, patienter ferunt, Deum solum, non ejus dona quærentes, semperque parati illis carere. Docet Bernardus [f] nihil efficacius esse ad gratiam promerendam, retinendam, recuperandam, quam si omni tempore coram Deo inveniamur non altum sapere, sed timere. *Time*, inquit, *cum arriserit gratia*, *time cum abierit*, *time cum denuò revertetur*. Cum adest, timendum ne non dignè operemur ex ea; cum recesserit multò magis timendum, quia ubi deficit nobis gratia, & nos deficimus, quia reliquit nos custodia nostra.

IV. Ideo ille beatus dicitur, (r) *qui semper est pavidus*: multæ si quidem sunt vicissitudines rerum, multa mentis humanæ instabilitas, multiplex divinæ providentiæ operatio. Sereno diei nox turbida succedit, & post maximam ubertatem rerum omnium egestas subsequitur. Sæpe vertitur cithara in luctum, gaudium in mœrorem; & vix gustata primoribus labiis divina dulcedo in amaritudinem amarissimam commutatur. Sic (u) *transeunt suis spatiis universa sub cælo*, & qui dixerat in abundantia sua, *Non movebor in æternum*; mox cum cum gemitu ait, (x) *Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus*. Ex quo discimus neminem securum esse in die virtutis suæ ac propterea necessarium esse ad Deum jugiter clamare: (y) *Cum defecerit virtus mea, ne derelinquas me*. Optimè Bernardus (z) de plenitudine sua verbum bonum eructans: *Spiritus venit & vadit prout vult, & nemo facile scit unde veniat, aut quò vadat. At istud sine damno fortasse salutis nescire licet. Cæterum quando veniat, vel quando vadat, id plane periculosissime ignoratur. Cum enim*

[f] In Cant. Serm. 50. r Prov. 28. 14. r Eccl. 3. 1. x Psal. 29. y Psal. 79. z Ser. 17. in Cant.

*be Spiritus sancti circa nos dispensatoria vicissitudines vigilan-
tissime observantur, fit ut nec absentem desideres, nec presen-
tem glorifices. Nempe qui idcirco recedit, ut avidius requi-
ratur: quoniam modo si abesse nescitur, requiritur? Et rur-
sum qui dignanter ad hoc redit ut consoletur: qualiter digne
pro sua maiestate suscipitur, si nec adesse sentitur? Mens
ergo quæ ignorat abscessum, patet seductioni: & quæ reditum
observat, erit ingrata visitationi. Vigilandum proinde om-
ni hora, quia nescimus qua hora spiritus venturus sit, seu
iterum abiturus. It & redit spiritus, & has alternare vices
non cessat in his qui spirituales sunt, vel quos potius spirituales
proinde ipse creare intendit visitans diluculo, & subito pro-
bans. Harum autem vicissitudinum in spiritualibus ho-
minibus hic ordo est, teste Gregorio. (a) In inchoatio-
ne inveniunt blandimenta dulcedinis, in medio certami-
na tentationis, ad extremum perfectionem plenitudinis.
Prius dulcia suscipiunt quæ consolentur, postmodum amara
quæ exerceant, & tunc demum suavia atque sublimia
quæ confirment, Idem alibi. [b] Omnipotens Deus,
quos in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit.
Vnde scriptum est, [c] Ad punctum in modico dereliqui
te, & in miserationibus magnis congregabo te. In mo-
mento indignationis abscondi faciem meam parumper à
te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.
Sanctos etenim suos Dominus veniendo adjuvat, relinquen-
do probat, donis firmat, tribulationibus tentat. Iterum
Bernardus [d] de Verbi visitationibus sermonem ha-
bens, Subito, ait, dum teneri putatur, elabatur: & rur-
sum lacrymanti & insectanti occurrens comprehendi pati-
tur, sed minimè retineri, dum subito iterum quasi è ma-
nibus evolat. Et si institerit precibus & fletibus devota a-
nima, denuo revertetur, & voluntate labiorum ejus non
fraudabit eam; sed rursus mox disparebit, & non vi-
debitur; nisi iterum toto desiderio requiratur. Ita ergo
& in hoc corpore potest esse de presentia sponsi frequens læ-*

De Lib. 24. mor. c. 7. b Lib. 20. mor. c. 19. c Isaïæ 34. 7. d Serm. 32. in Cant.

ritia, sed non copia: quia & visitatio letificat, sed molestatur vicissitudo. Sic prævenit Deus incipientes in benedictionibus dulcedinis, quibus deinde suavia subtrahit, ut ablactatos à deliciis ad solidiora & perfectiora per varias amaritudines & afflictiones perducatur. Hæc autem omnia dura & amara, quæ Deo agente vel permittente patitur fidelis anima, desolationes nuncupari solent, quarum notitia, licet ex his quæ de consolationibus dicta sunt, haberi possit; majoris tamen claritatis gratiâ de illis seorsum agendum est.

V. Et primo quidem observandum est duplicem esse desolationem: sensibilem unam, alteram substantialem: illa manet in sola parte inferiori, hæc ita afficit sensus, ut etiam in voluntatem tristitiam deriveret, eamque frangat & dejiciat, ut non nisi ægrè & cum maxima difficultate spirituales exercitationes aggrediatur. Illa nihil aliud est quàm tædium, angor, & ægritudo partis inferioris nullam ex rebus spiritualibus gaudium sive consolationem sensibilem percipientis: hæc mentis obtenebratio, & voluntatis ægritudo est adeo terribiliter excrucians animam, ut pœnis inferni similis esse videatur. Quæ sensibilis tantum est, & à Deo, & à dæmone esse potest: à quo autem sit effectus ostendunt. Potest etiam à natura provenire, quæ cum seipsam in omnibus quærat, deficiente solatio contristatur, & ab operibus sanctis abhorret, fucata gaudia quærens in creaturis. Cum à dæmone procedit, fit homo impatiens, tepidus, inconstans, plenus diffidentia & desperatione. Cum audit mentionem fieri crucis, patientiæ, humilitatis, tædium & horrorem ostendit, & à proposito virtutis resiliens ad insana mundi carnisque solatia convertitur. Cum autem à Deo est, ad creaturas non divertit, nec ullam in illis reperit consolationem: nullam obscuritatem, nullum virtutis horrorem sentit: sed fixus in Deo manens in piis exercitationibus perseverat: & quo gravior est sensibilis desolatio, eo magis in illo crescit substantialis consolatio, atque am-

pius lætatur, quod Deo seruiat propter ipsum solum, nulla existente in sensibus suauitate, & nullo sibi proposito gaudio, nisi æterno, Sicut ægrotus, cui cibis omnis fastidio est, si crederet stomacho ad cuiuscunque rei comestibilis aspectum nauseanti, nullum prorsus alimentum sumeret, nisi optimè nosset neminem sine cibo vivere posse, ac propterea seipsum impellit ad comedendum, non obstante appetitus repugnantia: ita desolatus spiritualibus exercitiis, licet cum tristitia & difficultate, incumbit; non sensibili dulcedine illectus, sed eorum necessitate conuictus.

VI. Observandum secundò est, sensibilem desolationem, cum sola est & mentem non afficit, à viris probis & spiritualibus facile tolerari, cum præsertim experientia didicerint auferri quidem ad tempus sensibile gaudium, sed cumulatiùs restitui, cum quis ejus subtractionem excelso animo ferens divino beneplacito generosè acquiescit. Hujus vicissitudinis multæ sunt causæ, nam Deus homini consolationem largitur ne deficiat, desolationem, ne superbiat: illa excitat spem, hæc audaciam reprimat: illa erigit pusillanimitatem, hæc parit humilitatem. Sive autem accedat, sive recedat gratiæ dulcedo, diligenti Deum cooperatur in bonum. Tribuit eam cui vult, & quando vult, eamque subtrahit tempore opportuno, ne magnitudo consolationis extollat, ne quasi jure hæreditario possideatur, ut sciat hoc donum non esse volentis neque currentis, sed Dei miserentis; ut profundius seipsum cognoscat, ut propriam fragilitatem vereatur, ut semper humilis perseveret; ut habitam gratiam diligentius custodiat, & amissam ardentius quærat; ut aliorum afflictionibus compati discat, ut patientiæ exhibitione pro peccatis satisfaciat, ne caro deficiat, quæ dulcedinem spiritus diu sustinere non posset; ut nimia affectio ad Dei dona tollatur, ut gratis seruiat Deo, nec sit veluti (e) *amicus socius mensæ*, qui non permanebit in die tribulationis;

proberetur virtus, sicut scriptum est; (f) *Quia accepimus* eras Deo, necesse fuit ut tentatio probaret te; ut ex momentanea hujus vitæ desolatione conjiciat, quàm malum & amarum futurum sit à facie Dei in æternum separari. Præcipua autem hujus subtractionis causa, si Bernardo credimus, superbia est. *Non sine causa*, inquit, (g) *invasit me languor iste animi & mentis hebetudo, insolita quædam inertia spiritus. Currebam bene: sed ecce lapis offensionis in via, impegi & corruì: superbia inventa est in me, & Dominus declinavit in ira à servo suo. Hinc ista sterilitas anima mea, & devotionis inopia quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum est sicut lac, factum est sicut terra sine aqua? Nec compungi ad lacrymas queo tanta est duritia cordis. Non sapit psalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes solitas non invenio. Vbi illa inebriatio Spiritus? Vbi mentis serenitas, & pax & gaudium in spiritu sancto? Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias somnolentus, ad iram princeps, ad odium pertinax, lingua & gula indulgentior, segnior obtusiorque ad prædicationem. Heu omnes mones in circuitu meo visitat Dominus, ad me autem non appropinquat. Et post pauca hanc subtractionem superbiæ omnino adscribendam esse sic concludit. Nec dubites in causa esse superbiam, etiamsi non appareat, etiamsi nihil tibi conscius sis; quod enim tu nescis, scit Deus, & qui te judicat ipse est. Numquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum superbiæ, privatio est gratiæ. Quanquam tamen interdum subtrahitur gratia, sive retrahitur, non pro superbia quæ jam est, sed quæ futura est, nisi subtrahatur. Habes hujus rei evidens documentum de Apostolo, qui stimulos carnis suæ sustinebat invitus, non quia extolleretur, sed ne extolleretur. Sed sive jam existens, sive nondum, superbia tamen semper causa erit subtractæ gratiæ. Non excludit alias causas Bernardus, sed hæc potissima est, cui proba-*

f Tob. 12. 13. g Serm. 54. 1a Cant.

tio & purgatio animæ ab omni adhæſione ad ſe ſuaque commoda proximè accedit, ut ab omnibus deliciis etiam ſpiritualibus avulſa, ad intimam cum Deo unionem diſponatur.

VII. Perficitur hæc purgatio miris & acerbiffimis modis; nam in parte inferiori privatur homo omni ſenſibili dulcedine, lacrymæ devotionis aſcunt, fontes gratiarum exſiccantur. Vertitur æſtas in hiemem, & qui potabatur fonte voluptatis, repletur amaritudine, dicens cum Tobia, (b) *Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris ſedeo, & lumen cæli non video?* & cum Iſaia (i) *Aruit herba, deſecit germen, viror omnis interiit.* Quandoque etiam terrenis facultatibus ſpoliatur, deſeritur ab amicis, traducitur per ora omnium tanquam illuſus, deſpicitur tanquam inſanus, vita moresque ejus ubique infamantur, gravibus morbis corripitur à dæmonibus vexatur, & quocunque ſe vertit, nihil ei occurrit, niſi afflictiones, irriſiones, perſecutiones, & plurima mortis imago. In parte verò ſuperiori denſiſſima caligine mens obſcuratur, languet voluntas nuſquam inveniens conſolationem, nec in Deo, nec in creaturis: omnis æſtus amoris refrigeſcit, & quod graviſſimum eſt, tot tentationibus premitur, ut ſibi ſæpius videatur diffidentia, blaſphemiis, ac deſperationi conſenſum præbuiſſe. Hoc horribile tormentum pœnis inferni aſſimilant, qui experti ſunt. Ejus autem mirabile exemplum habemus in vita B. Angelæ de Fulgineo, quæ maluiſſet omne genus martyrii ſubire quam talem deſolationem pati, ut ipſa de ſe ſcribit [k]. Simili modo probata fuit per totum quinquennium in camino tribulationis S. Magdalena de Pazzis, arida, deſolata, ab omnibus derelicta, à dæmonibus flagellata, blaſphemiæ tentationibus vexata, ac uſu rationis ferè deſtituta. Alia exempla prætermitto, & ad remedia accedo, quorum primum eſt cauſam deſolationis accuratè inveſtigare; nam ſi procedit ex culpa & negligentia noſtra, ea deleri per pœnitentiam

b Tob. 5. 12. i Iſa. 15. 6. k Vitz c. 2.

& emendari debet. Si ex diaboli impugnatione, illi ob-
 sistendum est. Si ex divina dispositione, fortiter ferenda
 ejus animadversio, & patienter expectandum, donec
 discutiat caliginem, & suam iterum infundat suavitatem.
 Deinde fateri oportet, quod nemo ex se aliquid habet,
 præter vitia & defectus: atque ideo bonum est præstolari
 cum patientia salutare Dei: nec deferendum aut mi-
 nuendum est orationis studium, sed potius augendum
 exemplo Christi, qui factus in agonia prolixius orabar.
 Sicut autem ille non petiit à Patre ut à cruce liberaretur,
 sed ut fieret voluntas ejus: ita nos in omni pressura divi-
 no beneplacito nos offerre & subdere debemus, eique
 gratias agere, dicentes cum S. Job (1) *Dominus dedit,*
Dominus abstulit, sicut Domino placuit ita factum est, sit
nomen Domini benedictum. Tum cogitandum est à Deo
 immitti vel permitti desolationes ad illud ipsum emo-
 lumentum, propter quod vir probus consolationes expe-
 tit, ad mentis scilicet illustrationem, ad ampliorem rerum
 divinarum cognitionem, ad humilitatem, ad fortitudi-
 nem, & ad ardentissimam charitatem consequendam.
 Neque omittendæ tempore desolationis consuetæ exer-
 citationes; neque mutanda quæ alio tempore constituta
 sunt: non enim potest sibi bene consulere animus æger.
 Nobis denique persuasissimum esse debet, desolationes
 munera singularia divinæ providentiæ, experimenta so-
 lidæ virtutis, & maximi erga nos amoris indicia esse:
 quæ nonnisi per fidem percipi possunt. Ideo in omni tri-
 bulatione vitam pacatam & quietam degere & conser-
 vare par est, *Iustus enim ex fide vivit*, ut ait Propheta;
 [m] & confirmat Apostolus *non vivit nimirum vita spi-*
rituali quæ ex principiis fidei nata, iisdem regitur & ro-
boratur. Fides autem docet probari justos afflictionibus
 sicut aurum in fornace, momentaneum hoc & leve tri-
 bulationis nostræ æternum gloriæ pondus in nobis ope-
 rari, Deum nobiscum esse in omni angustia, ejus nutu

1 Job 1. 21. m Habac 1. 4. n Rom. 11. 17.

cuncta disponi, tristitiam tandem in gaudium mutari; sicut dicit Psalmus (o) *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum & glorificabo eum, & ostendam illi salutare meum.* Quæ verba exponens Bernardus sic loquitur (p) *Cum ipso sum in tribulatione, ait Deus: & ego aliud interim requiram quàm tribulationem? Mihi adhaerere Deo bonum est, non solum autem; sed & ponere in Domino spem meam: quia eripiam eum, inquit, & glorificabo eum. Bonum mihi Domine tribulari, dummodo ipse sis mecum, quàm regnare sine te, epulari sine te, sine te gloriari. Bonum mihi Domine in tribulatione magis amplecti te, in camino habere te mecum, quàm esse sine te vel in cælo.*

CAPUT XIV.

De Ecstasi & Raptu. Quid & quod duplex sit Ecstasis. Quæ ejus causæ, qui effectus. In quo differat à raptu. Quibus signis Ecstases & raptus divini à naturalibus & demoniacis discernantur.

I. **D**E triplici instinctu, divino, diabolico, & humano hætenus, sicut potui, disserui, asserendo quæ certa sunt, de incertis dubitando: reliquum est ut de veris ac divinis revelationibus à falsis & diabolicis discernendis consequenter agam; quæ tractatio difficillima est, propter varias diaboli fraudes & illusiones. Quia verò ut plurimum nihil homini revelatur, nisi prius raptus fuerit, & visio sive apparitio aliqua præcesserit; ideo prius de Ecstasi & Raptu, deinde de visionibus & apparitionibus, demum de revelationibus tractabo ea breviter attingens, quæ ad meum propositum pertinent, curiosis & superfluis quæstionibus prætermittis. Ecstasis idem est ac mentis excessus, quando sensus externi ita sunt impediti, ut non solum non operentur, sed nec operari possint, aut ab objectis exterioribus excitari. Augustinus describens ecstasim ait (a) *Ecstasis est mentis*

o Psal. 90. p. serm. 17. in hunc psal. a lib. 2. ad Simplicium. q. 1.

alienatio à sensibus corporis. Et alio modo (b) Ecstasis est mentis excessus, qui aliquando pavore contingit; nonnunquam verò per aliquam revelationem, & alienationem à sensibus corporis, ut spiritu quod demonstrandum est demonstratur. Cum enim sensus impediunt mentem ne divina percipiat, ideo ecstasis necessaria est, ut occulta sapientiae suae manifestet homini Deus, & mirabilia sua in eo operetur. Seraphicus Doctor hanc Ecstasis definitionem laudat: (c) Ecstasis est desertio exteriori homine sui ipsius supra se voluptuosa quaedam elevatio ad superintellectualem divini amoris fontem. In ecstasi enim supernaturali, de qua nobis praecipue sermo, rapitur anima extra sensus ad amandum Deum, vel ad ipsum audiendum, cessante strepitu & inquietudine sensuum & creaturarum. Mystici verò magis propriè ecstasim esse dicunt elevationem mentis in Deum cum abstractione à sensibus exterioribus ex magnitudine ipsius elevationis procedentem. Anima siquidem, cum sit virtutis finitæ, quanto intensius & efficacius actui unius potentiae attendit, tanto magis in actibus aliarum remittitur; & quo magis elevatur, eò amplius retrahitur; ita ut aliquando omni sensuum usu destituatur, nec praesentia cernens, nec voces loquentium percipiens, cum videlicet divinis rebus inspiciendis ac diligendis, Deo illam trahente & illuminante, magna intentione incumbit. Sola potentia vegetativa, ut docet S. Thomas (d) ab actibus suis in ecstasi non cessat, quia per modum naturae solis actibus primarum qualitatuum operatur, non autem ex intentione animae, cum non sit cognoscitiva: alioquin cessantibus ejus operationibus cessaret nutritio, quae semper animali est necessaria, ex quo sequeretur actualis animae à corpore separatio quae ad ecstasim non requiritur; sed tantum ne ad phantasmata, & ad objecta sensibilia convertatur, ut possit ad divina elevari, quae omnia phantasmata, omnemque speciem intelligibilem creatam excedunt. Quidam Philosophi ecstasim fieri exi-

b 1. 1. Plal. 57. c De gradib. contempl. 4. 2. 2. q. 175. art. 5. & de Verit. q. 13. art. 4.

stimarunt, animâ à corpore re ipsa separatâ, & ad ipsum post raptum redeunte. Quam opinionem exemplo probant Eri Armenii, qui ut narrat Plato (e) pro mortuo habitus anima redeunte revixit, & præmia ac pœnas alterius vitæ enarravit. Refert quoque Plinius (f) Hermotimi Clozomenii animam relicto corpore errare solitam, vagamque è longinquo multa annunciasse, quæ nisi à præsentem noscitur non possent, donec ejus inimici corpore cremato remeanti animæ velut vaginam ademerunt. Sed hæc ad fabulas, vel ad ludibria dæmonum referenda sunt, ut observant ex nostris Origenes (g) & Tertullianus (h). An verò anima per divinam potentiam in altiori ac vehementiori raptu è corpore interdum abierit vel abire possit, quæstio anceps & difficilis est: nam Apostolus (i) raptus ad tertium cœlum se nescire professus est, an in corpore vel extra corpus id contigerit. Quod autem tantus vir ignoravit, nostrum non est definire. Quis enim, inquit Augustinus, [k] de Pauli raptu doctissimè disputans, *audet dicere se scire, quod se nescire Apostolus dixit*? Eadem ignoratio Teresiæ mentem invasit, raptus enim effectus describens in Castro animæ ait (l) *An in corpore, vel extra corpus hæc gerantur dicere nequeo, certè jurejurando asseverare non ausim animam in corpore tunc esse, uti nec corpus interire sine anima vivere*. Tum aliqua adhibita similitudine ad ejus rei explicationem concludit se nescire quid dicat. At verò Catharina Senensis & ipsa divina patiens ulterius progredi non dubitavit pro certo asserens (m) animam suam aliquando è corpore discessisse, & bona immortalia degustasse: quam animæ à corpore separationem ad tempus fieri nonnunquam posse, non viribus naturæ, sed divinæ virtutis omnipotentia, manifestum est.

II. Audiamus expertos, ipsi nos docebunt, quid anima agat, vel potius quid patiatur, cum in sublime rapta

e Lib. 10. de Rep. f Max. Tyrius serm. 28. lib. 7. hist. nat. c. 52 g Lib. 3. adv. Celsum h L. b. de anima. Cap. 44. i 1. Cor. 11. k Lib. 12 de Gen. ad lit. c. 1. l Mans. 6. c. 5. m Epist. 12. ad P. Raymundum.

sensus & corpus, deserit Deique presenti fruitur in placida atque dulcissima contemplatione. Augustinus humanam mentem posse divinitus rapi ex hac ad Angelicam vitam, antequam per mortem carne solvatur, asserit his verbis [n]. Sic enim, inquit, raptus est qui audivit illius ineffabilia verba, quae non licet homini loqui: ubi usque adeo facta est ab hujus vitae sensibus quaedam intentionis aversio, ut siue in corpore, siue extra corpus fuerit, id est utrum sicut solet in vehementiori ecstasi mens ab hac vita in illam vitam fuerit alienata manente corporis vinculo, an omnino resolutio facta fuerit, qualis in plena morte contingit, nescire se diceret. Ita fit, ut & illud verum sit quod dictum est, Nemo pote v. faciem meam videre, & vivere, quia necesse est abstrahi ab hac vita mentem, quando in illius ineffabilitatem visionis assumitur; & non sit incredibile quibusdam Sanctis nondum ita defunctis, ut sepelienda caetera remanerent, etiam istam excellentiam revelationis ejus concessam fuisse. Quod existimo cogitasse illum, qui noluit dicere. Idem explicans Psalmistae verba dicentis (o) ego dixi in excessu mentis meae, ubi ipse legit in ecstasi mea, sic loquitur: (p) Videtur mihi qui hoc dixit levasse ad Deum animam suam, & pervenisse spirituali quodam contactu ad illam incommutabilem lucem, eamque infirmitate conspectus ferre non valuisse: & in suam quasi aegritudinem atque languorem iterum recidisse, & comparasse se illi, & sensisse adhuc contemperare non posse aciem mentis suae lucis sapientiae Dei. Et quia hoc in ecstasi fecerat, abreptus à sensibus corporis & subreptus in Deum, ait: Ego dixi in Ecstasi mea. Vidi nescio quid in ecstasi, quod dñ ferre non potui; & redditus mortalibus membris & multis mortalium cogitationibus à corpore, quod aggravat animam, dixi. Quid? Projectus sum à facie oculorum tuorum. Longè sursum es, longè deorsum sum. Abbas Joannes apud Cassianum (q) quid sibi in ecstasi contingeret, sic enarrat, *Meinime in hujusmodi raptum frequenter excessum, ut obliviscerer*

n Epist. 102. o Pl. 30. p Ser. 63. de verbis Domini. q Coll. 19. cap. 4.

me sarcina corporea fragilitatis indutum, mētemque meam ita omnes exteriores sensus subito respuisse, & à cunctis materialibus rebus omnimodis exulasse, ut neque oculi, neque aures mea proprio fungerentur officio, & ita divinis meditationibus ac spiritualibus theoriis animus replebatur, ut saepe ad vesperam cibum me percepisse nescirem, ac sequente die de besterna absolutione jejunii penitus dubitarem. His Bernardus adstipulatur, quem ex propria experientia loqui nemo ambigere potest. Ego, inquit [r] non absurdè sponse ecstasim vocaverim mortem, quā tamen non vitā, sed vitā eripiat laqueis: si tamen eo usque mente secedat & avolet, & hunc commune nō transcendat usum & consuetudinem cogitandi. Quid enim formidetur luxuria, ubi nec vitā sentitur? Excedente quippe anima, si non vitā, certè vitā sensu, necesse est etiam ut nec vitā tentatio sentiatur. Vinam hac morte ego frequenter cadam, ut evadam laqueos mortis, ut non sentiam vitā luxuriantis mortifera blandimenta. Bona mors, quā vitam non auferit, sed transfert in melius: bona, quā non corpus cadit, sed anima sublevatur. Verum hæc hominum est. Sed moriatur anima mea morte etiam, si dici potest, Angelorum, ut presentium memoria excedens, rerum se inferiorum corporearumque non modò cupiditatibus, sed & similitudinibus exuat, sitque ei pura cum illis conversatio, cum quibus est puritatis similitudo. Idem alibi loquens de anima cui datum est excedere, & cum Verbo esse, eoque frui ad jucunditatem, ait: (f) Pergat quis forsitan querere à me Verbo frui quid sit? Respondeo: Quærat potius expertum à quo id querat. Aut si & mihi experiri daretur, putas me posse eloqui quod ineffabile est? Aliud mihi cum Deo, solo arbitro Deo: aliud vobiscum mihi. Illud licuit experiri, sed minimè loqui. Non docet hoc lingua, sed docet gratia. In raptu enim supernaturali non solū loqui, sed etiam concipere non potest anima. quod videt, eo ipso tempore quo videt: tum quia objectum cum sit infinitum, omnes conceptus, omniumque verborum vim & ener-

r Ser. 52. in cant. f Ser. 85. in cant.

giam excedit: tum etiam quia iudicium ferri de eo non potest, nisi se mens ad actionem suam convertat; id vero, quamdiu divinis inspicendis inhæret, non est in ejus potestate; nam adeo intimè unitur objecto, ut nullam vim habeat ad alteram actionem eliciendam. Reversa autem ab ecstasi felicitatem qua potita est verbis exprimere nequit, eo tunc lumine deficiente, cujus splendore illustrata divinis gaudiis fruebatur. Confirmat hæc omnia mirabilis virgo Teresia (†) verè Theodidacta, ecstases suas passim enarrans. Docet enim animam, cum sibi post raptum reddita est, nihil eorum quæ vidit posse aliis referre, neque eorum recordari, nisi confusa & generali quadam cognitione: ut si quis intimum Regis cubiculum vasis, tabulis, statuis, aliisque pretiosissimis ac mira arte dispositis ornamentis refertum ingressus fuerit, eaque omnia simul in oculos incurrant, fieri non potest ut de singulis postmodum in tanta rerum copia & varietate recordetur: ita anima ad Dei conspectum extra sensus admissa tot mirabilia in eo conspicit, ut ipsorum singillatim meminisse non possit. Hominis verò in ecstasim rapti pathemata describens ait: Videtur anima in raptu corpus non habere nec animare: deficit calor, intercipitur respiratio, adeo ut nec minimus halitus sive motus percipiatur: accedit membrorum omnium rigor & frigus, pallor in vultu, & omnia vel morientis vel mortui symptomata. Resistere raptui aut reluctari non valet quacunque adhibita contetione, nam impetus quidam vehementissimus ita repente animam abripit, ut sustolli se videat nesciens quo feratur. Videtur sibi in alia regione esse ab hac multum dissimili, in qua alia lux fulget, alius est modus vivendi & intelligendi. Nec solum anima (u) sed corpus quoque aliquando sursum fertur, & à terra elevatur. Hoc est autem discrimen, quo inter se distinguuntur raptus & ecstasis, nam hæc suavius mentem à sensibus abstrahit, ille fortius & cum quadam violentia, ita quod raptus hoc

† In Castro animæ mant. 6. c. 4. & vitæ suæ c. 10. & 21. u. 2. 2. q. 11. 175. art. 2.

ectasi addit, quod vim quodammodo affert animæ, eamque celerrimè ac potentissimè à sensibilibus avellit, & ad invisibilem intellectualem inspectionem & amorem impellit ac sursum tollit.

III. Ecstasim ergo sive raptum pati quis dicitur cum extra se ponitur. Hoc autem contingit & secundū vim apprehensivam, & secundum vim appetitivam; ut docet Princeps (x) Theologorū. In facultate quæ cognitioni deservit, dicitur esse formaliter, quia ex intēta unius meditatione abstrahitur intellectus ab aliis: in potentia appetitiva causaliter, affectus enim vehementia absorbet animam, nec finit sui juris esse. Celebris est Dionysii sententia (y), *Amor ecstasim facit*; licet enim ad Deum duabus alis evolet anima, cognitione scilicet & amore; amor tamen majorem vim & agilitatem ad volandum præbet: cognitio siquidem assimilatio quædam est, ad hoc tantum requisita, ut amorem accendat; amor autem vim habet unitivam, transformans amantem in amatum, sicut dicebat Apostolus (z) *Vivo ego, jam non ego, vivit verò in me Christus*. Ideò Platōnici perfectam Dei notitiam quam scientiæ negant, tribuunt amorī, quia per cognitionem Deum videmus, per amorem possidemus, & ipsa possessione cognoscimus: nam ut ait Gregorius Magnus (a) *ipse amor notitia est*. Bernardus (b) quoque cum duplicem causam excessus esse statuat, lucem nimirum & amorem; partem tamen potissimam amorī tribuit, à quo anima introducit in cellam vinariam; ita ut possit dicere: (c) *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis*. Cum enim, inquit, duo sint beatæ contemplationis excessus, in intellectu unus, & alter in affectu: unus in lumine, alter in fervore: unus in agnitione, alter in devotione: pius sanè affectus & pectus amore calens, & sanctæ devotionis infusio, etiam & vehemens spiritus repletus zelo, non planè aliunde quàm è cella vinaria reportantur. Consentit Bernardo Richardus (d) qui tres causas assignans, quibus in mentis alienationem abducimur;

x 1. 1. qu. 28. art. 3. y De div. nomin. c. 4. z 13 Gal. 2. 20. & Hom. 27. in Evang. b. Scr. 49. in Cant. c. Psal 38. d Lib. 5. de contempl. cap. 1. & seq.

duas affectui, unam applicat intellectui. Prima est magnitudo devotionis sive amoris, cum mens humana tanto cælestis desiderii igne succenditur, ut amoris intimi flamma ultra humanum modum crescens animam instar ceræ liquefactum à pristino statu resolvat, & in superna attollat. Secunda est magnitudo admirationis, qua anima supra se ipsam ducitur, cum divino lumine irradiata, & in summæ pulchritudinis admiratione suspensa à suo statu excutitur, & in sublimia in modum fulguris coruscantibus elevatur. Incipit autem hic excessus ab admiranda primæ veritatis contemplatione, veluti ab aurora, à qua paulatim procedens in diem desinit ferventissimi amoris. Tertia est magnitudo jucunditatis & exultationis, cum mens hominis internæ suavitatis ubertate potata & inebriata, quid sit, quid fuerit penitus obliviscitur, & in supermundanum quemdam affectum transformata à se ipsa alienatur. His de causis accidere ecstasim docet Richardus, (e) eamque ait in fine libri tribus gradibus progredi. *Ascendit enim aliquando supra sensum corporalem, aliquando etiam supra imaginationem, aliquando verò supra rationem. Quis autem illam quæ supra sensum corporeum seu illam quæ supra imaginationem est negare audeat, cum illam etiam quæ supra rationem est, Apostolica auctoritas convincat?* Scio, inquit, hominem sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit, raptum ejusmodi usque ad tertium cælum. *Ecce quia humanam rationem mentis alienatione transferat, quid circa se plenius ageretur penitus discernere nequibat.* Fit itaque ecstasis primo & imperfectiori modo, cum anima contemplationi intenta totam suam vim ita actibus internis applicat, ut externis sensibus non attendat, quare cessat illorum usus, & ab externis objectis ad suas functiones exercendas non excitantur. Secundo fit, cum etiam interni sensus in altissima contemplatione absorbentur, & Deo negante concursum suum impediuntur, ne ferantur in objecta, ad quæ naturaliter inclinantur. Tertius & supre-

mus gradus est, cum pars superior animæ, ratio scilicet & voluntas, supra phantasmata & omnia sensibilia eleuantur in Deum, modo supernaturali & occulto, quem illi duntaxat norunt, qui experti sunt. In hoc gradu (f) est illa pax, in qua anima obdormit, pax qua mentem ad interiora rapit, pax qua exteriorum omnium memoriam intercipit, qua ingenii acumen exuperat, qua rationis lumen reverberat, qua desiderium cordis replet, qua omnem intellectum absorbet. Simul enim absorbet cogitationem, imaginationem, rationem, memoriam, intelligentiam, ut constet quod Apostolus scribit, quia exuperat omnem sensum.

IV. Alio modo Franciscus Salesius (g) considerat ecstasim in divino tractatu de Amore Dei, ubi tres ejus species constituit, intellectus, voluntatis & actionis. Una, inquit, in intellectu alia in affectu, tertia in actione: una in splendore, alia in fervore, tertia in opere: una fit per admirationem, alia per devotionem, tertia per operationem. Prima provenit ex speciali claritate, qua cælitus imbuta mens novam aliquam veritatem percipit antea ignotam, ex cujus notitia miratur, & supra se elevatur. Secunda oritur ex natura & conditione amoris, qui ecstaticus est; nam Deus cum sit immensæ bonitatis & pulchritudinis, trahit voluntatem ad amorem sui: quemadmodum acus tactu magnetis vitam, ut ita dicam, ac sensum adepta huc illuc circumvolvitur, nec quiescit donec ad polum se convertat: ita anima divini amoris contactu à vinculis carnis soluta & à sensuum commercio libera, sursum rapitur ad unionem cum summo bono. Splendor autem & fervor ut plurimum connexi sunt, unusque ab altero dependet, sed non semper: sicut enim Philosophi plus notitiæ quàm amoris habuerunt, ita sæpe in Christianis plus amoris quàm cognitionis reperitur, imo ecstasis supernaturalis voluntatis potius est quàm intellectus, majoremque fervorem habet quàm claritatem. Tertia, quæ duas priores perficit, est ecstasis vitæ & actionum; cum ele-

f Richard. in Psal. 4. g Lib. 7. cap. 4.

vatur anima à terrenis affectionibus, & à vitiis depravatæ naturæ; Deique gratia aspirante ad observantiam mandatorum Dei, ad recipiendas supernas inspirationes, & ad actus virtutum perfectè exercendos supra communem hominum conditionem erigitur. Cum quis ergo humilitatem superbiæ, paupertatem divitiis, honoribus contemptum, voluptatibus continentiam præfert, hic supra se in vita ecstática versatur, continuoque raptu actionis & vitæ à Deo trahitur, & ultra naturæ vires sustollitur. Raptus iste potior est & securior quàm raptus intellectus & voluntatis, non est subiectus illusionibus, minus splendoris habet, plus sanctitatis. Agit in hoc homo in illis agitur. Quod verò attinet ad causam efficientem ecstasis, à doctrina S. Thomæ (b) discedendum non est, qui ait ex triplici causa posse contingere: ex causâ corporali seu naturali, virtute dæmonis, & Dei operatione. Naturaliter quædam ecstasis & à sensibus alienatio fit ex morbo, quem *catochen* seu *catalepsi* vocant Medici, (i) de quo Fernellius & Sennertus agunt: nam eo correpti omni sensu & motu destituuntur, ac in eo situ quo deprehensi fuerint, rigidi & immobiles manent, apertis & immotis oculis, vigilantis figuram retinentes, licet omnis sensuum functio consopita sit. Exemplum affert Galenus (k) cuiusdam sui condiscipuli, qui cum assiduo disciplinarum studio se fatigaret, hoc morbo correptus est. *Iacebat*, ait, *velut lignum prorsus inflexus atque extensus, videbaturque oculis apertis nos intueri, ut ne conniveret quidem; nihil tamen loquebatur. Is quoque tempore eodem quæ loqueremur audire se dixit, quamquam non evidenter clareque: nonnulla item & memoria tenens referebat, præsentisque omnes sese conspiceret dixit; sed neque loqui posse, neque membrum ullum movere.* Alterius casum narrat Fernellius, qui neque audiebat, neque compunctus sentiebat, sed iacebat velut mortuus. Interdum etiam raptus creditur ab inexpertis quod est deli-

b. 2. 2. qu. 175. art. 1. i. Fern. lib. 5. Patol. cap. 2. Sennert. Instit. med. lib. 2. 7. sect. 1. cap. 9. K. Comment. 2. in lib. 1. Prædic. Hipp. tex. 56.

quium : de qua re diffusè tractat & profert exempla S. Teresa in libro foundationum (l). Alii Lethargum inter morbos ecstasim causantes recensent ; sed revera lethargo correpti profundo somno merguntur rerum omnium ignari , quod ad ecstasim non spectat. Vera item ecstasis, sive à sensibus alienatio, fieri potest ex vehementi imaginatione : tunc enim confluunt spiritus animales in cerebrum , & sensuum exteriorum functiones impediunt , manente homine abstracto & sine motu , eosque sibi præsentes fingente , & cum illis miscente colloquia , quibus hæret imaginatio : sicut accidit in somnio , à quo non differt ecstasis ista , nisi quod illud dormienti , hæc vigili contingit. Quo verò intensior imaginatio fuerit , eo major spirituum copia cerebrum obsidet , fitque fortior & longior abstractio , præsertim cum spiritus crassiores sunt & melancholici , qui difficilius dissipantur. Platonem legimus Philosophicis speculationibus ita quandoque intentum , ut sensuum usu careret. Socrates , ipso Platone referente , (m) integro die immobilis stetit cogitabundus & abstractus. Eundem excessum contigisse Carneadi scribit Valerius Maximus , (n) Plotino Porphyrius , (o) Iamblichus Eunapius. (p) Nota quoque est Thomæ Aquinatis abstractio , qui regis mensæ accumbens conclusum esse adversus Manichæos exclamavit. Nemo item ignorat quod narrat Augustinus (q) de Restituto Presbytero Calamensi , *Qui quando ei placebat , ita se auferbat à sensibus , & jacebat simillimus mortuo , ut non solum vellicantes atque pungentes minimè senti , et ; sed aliquando etiam igne ureretur admoto sine ullo doloris sensu , nisi postmodum ex vulnere hominum tamen voces , si clarius loquerentur , tanquam de longinquo se audivisse postea referebat.* Atqui hoc mirabile est , objectum enim vehementius est ignis admotus , quàm vox prolata. Quod verò aliquis elevetur ad divina cum abstractione à sensibus , non est homini naturale , ut do-

l cap. 6. m In Convivio, n Val. lib. 8. c. 7. o Porph. in vita Plotini. p Eunap. in Iamblico. q De Civ. Dei lib. 14. cap. 24.

et S. Thomas (r). Dæmon autem ecstasim facit ligando sensus, viasque obstruendo, per quas spiritus à cerebro in ipsos sensus exteriores diffunduntur. Tales fuisse ecstases Plotini, & aliorum illius ævi Platoniorum, credidit Augustinus. Ecstases item Montani hæresiarchæ, ejusque muliercularum nulli dubium esse potest, quin à malis spiritibus orientur. Non est autem hic omittenda descriptio ecstasis, quam sibi contigisse scribit auctor libri de secretioni Philosophia secundum Ægyptios, qui perperam tribuitur Aristoteli, Ego inquit, (f) *sepius animo contemplans relicto corpore visus sum perfrui summo bono cum voluptate incredibili. Quare hæsi quodammodo attonitus, me esse partem quamdam superioris mundi, atque me adeptum vitæ immortalitatem sentiens sub luce maxima, quæ neque oratione exprimi potest, neque auribus percipi, neque cogitatione, defessus intellectus recidit in phantasiam, tuncque illa luce deficiente factus sum tristior.* Hæc ille vel naturali contemplatione in altum elatus, vel à malignis spiritibus illusus.

V. His ita constitutis de natura ac divisione ecstasis & raptus, restat nunc pars difficilior & operosior de discernendis naturalibus & dæmoniacis à supernaturalibus & divinis: nam diaboli fraudes innumerabiles sunt, multiformia imaginationis figmenta, viæ quoque Dei investigabiles, nec facile ab inexpertis, qualis sum ego, comprehendere possunt. Ex quo licet concludere incertum & fallax de his iudicium fore, nisi aliena utamur experientia, sicut ait Richardus (r), *Melius in hoc nos illorum peritia instrui, quos ad sapientia hujus plenitudinem non tam aliena doctrina, quam propria experientia provexit.* Ex his regulas selectas excerpfi, quibus difficile non erit verum à falso internoscere, si non una tantum, aut altera, sed plures ad iudicandum de veris raptibus adhibeantur.

1. Ecstasis naturalis ex capitis intemperie, vel ex catalepsi, aut ex alia morbosa qualitate proveniens, medi-

r 2, 2. qu. 175. art. 1. ad 1. f. Lib. 1. cap. 4. f. lib. 5. de contemp. cap. 19.

corum peritiâ, ex his quæ corpus patitur, sine difficultate deprehenditur. Ex hominis quoque temperamento certum ecstasis iudicium fieri potest, nam qui atra bile abundant, ita mentem uni objecto applicare solent, ut à reliquis omnibus avocentur. Illi etiam qui vehementer aliquid cupiunt vel amant, aut gravi aliquo dolore sive tristitia afficiuntur, in illud solum intenti ita sæpe à sensibus abstrahuntur, ut in ecstasim rapti videantur. Vix tamen fieri potest, ut tanta in his alienatio fiat, quin aliquis sensus usus remaneat. Observat etiam Cajetanus, (u) quod pluries contingentia personis patientibus ecstasim causantur originaliter ex sua apprehensione, quamvis forte consuetudo mutata innatum, etiam in vitas postmodum afficiat. Cujus signum est, quod si diutius ad oppositos mentis actus se toto conatu transferunt, ab hujusmodi accidentibus deferuntur. Hæc ille, qui subdit se hoc certa experientia didicisse.

2. Hinc sequitur magnam cautionem in raptibus incipientium judicandis adhibendam esse: spiritus enim debilis, cum rerum divinarum meditationi, cui assuetus non erat, studiosius incumbit, ita plerumque illarum novitate & suavitate afficitur, ut reliquorum omnium oblitus, extra sensus sustolli censeatur. Sicut ebrietas oriri solet ex vini validioris generositate, & ex capitis infirmitate: ita ecstasis in incipientibus ex nimia divinæ operationis dulcedine cui ferendæ pares non sunt, nonnunquam contingit. Usu ipso didicimus nonnullos reperiri adeo firmo capite ut vinum etiam largius sumptum nihil eis nocementi afferat; quidam verò vel unico haustu inebriantur. Ita in usu spiritualium deliciarum accidit, ut qui spiritu debiliori sunt, minùs quoque idonei sint ad illarum suavitatem sine aliquo excessu ferendam. Quamquam aliquando tanta ubertate, etiam illis qui perfectiores sunt, à Deo infundatur, ut viram corporalem adimere potens sit, nisi illam divina providentia aut minueret,

aut subtraheret.

3. Debet vit prudens, qui animas regendas suscepit, cum quis ecstasies patitur, sedulo perpendere, an ejus anima tantæ gratiæ capax sit, an omnem affectum erga creaturas exuerit, ad quem gradum divini amoris pervenerit, qua puritate niteat qua humilitate prædita sit. Deinde observandum, an sicut in mente, ita etiam in moribus ecstasim habeat, an videlicet vitâ vivat supermundanâ, & in Deum elevatâ per omnimodam abnegationem: cujus enim vita donis hujusmodi non consentit, ejus raptus maximo periculo expositi sunt; nec veri raptus censentur, sed diaboli potiùs illusiones. Non dico quòd omni imperfectione carere debeat, quia elevatio in Deum neminem eximit à conditione nostræ mortalitatis quotidianis defectibus obnoxia; sed hoc solum cavendum, ne sanctitas ex his æstimetur; ex quo etiam fit, ut hæc dona parvipendenda sint, nisi contingant personis probatæ sanctitatis, qui ex illis proficiant, & in virtutibus solidentur, ita ut evidens sit, quòd à dæmone non decipiantur. Consilium item saluberrimum est tam incipientibus quàm provectis, illa respuere & quantum fieri potest impedire exemplo Sanctorum. De Abbate (x) Sifoi legimus quod si aliquando stabat ad orationem, nisi citò deponeret manus suas, rapiebatur mens ejus in superioribus. Si ergo contingebat cum eo aliquem fratrem orare, festinabat cito deponere, ne mens ejus raperetur. Rogerius ordinis Minorum, ut Lucas Vadingus narrat (y), confessorio suo verba facienti de creberrimis raptibus B. Ægidii, dicebat menti defœcatæ & in Deum elevatæ facillimum esse in ecstasim rapi. Tum ait se cognovisse hominem, qui sæpe uno die totis viribus restitit, ne extra se raperetur, tantaque vi indignisse ne Deo per ecstasim jungeretur, quanta alii uti solent, ut ad Deum appropinquent. Eidem gratiæ sæpius resistebat S. Terefia, præsertim cum in præsentia sororum versabatur; de se enim humiliter

x Vitæ Patrum lib. 3. libello 12. y An. 1287. num. 10.

sentiunt servi Dei, seque indignos ea gratia reputant, & illis molestissimum est in conspectu hominum apparere. Par quoque est ut sapiens director, cum videt animam ad sublimiorem sanctitatis gradum pervenisse, id nequaquam illi significet; sed eam sinat in simplicitate cordis & status sui ignoratione Deum trahentem sequi. Hæc enim est certa tuitio Donorum Dei & custodia humilitatis.

4. Quod ecstasis à malo spiritu, vel ab aliqua causa naturali proveniat, signum est vel saltem suspicio, cum quis jactat se rapti quandocumque voluerit; nemini enim datur raptus per modum habitus, sed divina gratia ad se animam trahit quando vult & quomodo vult. Cum pro arbitrio suo cessat ab ecstasi, vel ad certam vocem revocatur ad sensus, quia virtus divina non est verbis alligata, nisi sit vox Superioris ex obedientia vocantis: quod tamen signum non est infallibile, nisi cætera consentiant. Cum rapta mens multitudine cogitationum, & speciebus creaturarum occupatur, aut distortis phantasmatibus perturbatur, nam in vero raptu in uno Deo defixa mens, & in ipso mirabiliter subsistens omnium obliviscitur, quæ extra ipsum sunt, ut nec quidem pro amicis orare possit, aut aliquid velle, nisi quod ipse vult. Si quis etiam per plures dies sine cibo & potu in ecstasi permaneat, miraculo adscribi solet, sed non semper hoc evincit ecstasim esse supernaturalem: multas enim multorum historias referunt Medici, qui citra miraculum absque cibo & potu diu incolumes permanserunt. Plures in quæstionibus medico-legalibus congerit Zacchias. (2) Illorum quoque falsæ sunt ecstases, qui cum gestibus & motibus indecoris rapiuntur, qui in ipso raptu verba proferunt inutilia, confusa, inepta, indiscreta; qui ipsas suas ecstases ostentant, sibi que factas revelationes referunt de rebus vanis, inutilibus, & curiosis: qui non student meliores fieri, & se in humilitate custodire. Optimè Cajetanus, (a), *Oportet advertere in hujusmodi alienationibus si in-*

2. Lib. 4. tit. 1. qu. 7. & 2. 2. qu. 173. art. 3.

terveniat

veniat aliquid indecens secundum motus intrinsecos, vel extrinsecos, sive sit indecentia nature, sive indecentia moris, quoniam tunc non est alienatio prophetica, sed infirmitatis, vel fictionis vel illusionis diabolica, aut naturaliter animalis ex nimia meditatione alicujus. Idem addit ibidem. Alienatos in ipsa alienatione loquentes, qui postmodum nescientes quid dixerint ad ea se referunt, quæ in ecstasi dixerunt; itemque eos qui velint nolint quæcumque vident quasi acti ab alio enuntiant non esse veros Prophetas. Et hinc patet, inquit, quod persone in ecstasi posite loquentes in persona Christi vel alterius sancti quasi actæ ab illo, & non ex proprio sensu, aut seducuntur, aut seducunt. Et tamen mundus stultus miratur, stupet, adorat hujusmodi verba, hujusmodi actus hujusmodi personas. Non enim advertunt, quod sicut docet Apostolus, (b) spiritus Prophetarum prophetis subjecti sunt, mente scilicet quieta loquuntur, neque impetu aguntur velut fanatici; sed possunt tacere cum volunt & sermonem in tempus opportunum differre.

5. Ecstasis divina plena est timoris atque formidinis, quia licet anima propensionem ad Deum maximam habeat, tanquam ad finem & centrum suum, ille tamen modus tendendi ad ipsum sine sensuum ministerio, utpote alienus à naturali conditione, horrendum illi timorem incutit, qualis homini accideret, qui cum cœpisset in altissimam turrin per scalæ gradus paulatim ascendere, repente raptus per acra in apice turris poneretur. Hæc autem formido summam parit humilitatem tum propter periculum gravioris lapsus à loco sublimiori; tum quia anima ad lucem inaccessibilem elevata videt in ea minimos quosque defectus suos, clareque cognoscens quantum distet à puritate & perfectione, quæ sibi necessaria est ut tantis Dei donis digna sit, timore & confusione repletur.

6. Cum homo exterior eodem fere modo tam in vero,

b 1. Cor. 14. 32.

C. Bona Opusc. Spirit.

Ecc

quàm in falso raptu se habeat, ut unum ab altero intel-
noscat, inquirenda primum est ejus origo & occasio,
tum omnes circumstantiæ & effectus examinandi. An
videlicet ex intenta alicujus objecti meditatione, an ex
magnitudine amoris processerit. An ecstasi repentina ab-
sorptus fuerit, an data aliqua occasione, & quæ illa sit:
An ex aliqua visione, & in ea quid senserit tam in anima,
quàm in corpore. An positus in ecstasi aliquid intelligat,
& si quæ fuerint aliarum potentiarum operationes. An au-
dierit aliqua verba & quæ sint illa, & an viderit ea pro-
ferentem: an sint admonitiones & consilia, & ad quid
tendant: an prænuncient aliquid futurum, & tunc even-
tus veritatem ostendet: an defectus vel peccata alicujus
manifestent, & cui bono: an alicui infamiæ nota inura-
tur. An ecstasis in locis publicis & ubi major hominum
frequentia, sæpius contingat: an illi conetur resistere, an
quærat se abscondere. An meminerit post raptum, eorum
quæ vidit & dixit: an menti firmiter hæreant etiam post
longum tempus: nam si omnium obliviscitur, morbus po-
tius quàm ecstasis censeretur debet. An de raptu ejusque
veritate dubitet: nam qui verè raptus est, nullatenus du-
bitare potest, quin in Deo fuerit, & Deus in illo. An re-
maneat in corpore languor, macies, debilitas, sicut ait
Daniel propheta: [e] *Vidi visionem grandem hanc, &
non remansit in me fortitudo; sed & species mea immutata est
in me, & emarcui, nec habui quidquam virium*: quia vi-
mentis in rerum divinarum contemplatione defixa, calore
quoque vitali ad mentis functiones contracto, & vehe-
mentia amoris in partem sensitivam redundante, necesse
est obtundi vires vitæ corporali servientes, & frigescere
corpus, & pallefcere, & infirmari. Hac item de causa
solet raptus modico tempore durare propter violentiam
quæ sensibus & corpori infertur. Nec obstat quod pro-
lixiores raptus quibusdam viris sanctis interdum accidisse
legamus: nam vel aliqua intermissio, vel minus perfecta

alienatio erat ; præterquam quod in nonnullis nimia virium imbecillitas, deliquium & quamdam à sensibus alienationem operatur, quod ex hoc evidens fit, quia si nimia eorum jejunia impediuntur, si deperditæ vires instaurentur, protinus cessant in eis raptus, quo remedio usam fuisse S. Tereciam (d) erga quandam Monialem supra à nobis ostensum est.

7. Nullum autem certius indicium ecstasis veræ ac supernaturalis, quam si mores ejus qui rapitur cum hoc divino munere consentiant, ut supra diximus : si nimirum mundum contemnit, si ejus pompas & vanitates detestatur, si efficax Deo serviendi propositum habet, si se indignum ea gratia reputat, si majorem in dies progressum facit, si ex intima cum Deo unione crescit in eo humilitas, abnegatio, odium sui, & amor Dei. Oritur etiam ex vera ecstasi anxium mortis desiderium, sicut dicebat Apostolus, (e) *Desiderium habens dissolvi & esse cum Christo*: jubilus quoque & gaudium omnium potentiarum, quæ diem festum agunt Deo tanta exultatione, ut neceam exprimere, nec capere, aut ferre queat. *Factus est*, ait Ieremias, (f) *in corde meo quasi ignis exestuans, claususque in ossibus meis, & defeci, ferre non sustinens. Raptus etenim & absorptus*, verba sunt Dionysii Carthusiani, (g) *introducitur & immersus animus in divitias gloriæ, in oceanum deitatis immensæ, præ admiratione incircumscriptibilis majestatis, & entis æterni prorsus independentis, nulliusque indigentis, cujus nulla est causa, in cujus manu sunt omnia: defluit prorsus ac deficit à seipso transiitque totus in principem majestatis, in fontem luminis, in deitatis abyssum: conquiescens atque obdormiens in dilecto, & aliud nil advertens totum præoccupante ardore amoris.* Cum verò anima, ipsa nesciente neque cogitante, repente rapitur ad divina spectacula, tanta vis esse solet cœlestis illustrationis, tanta spiritus & amoris efficacia, ut aliquando ipsum corpus in aëra sustollat: in quo raptu

* In Fundat. c. 6. e Philip. 1. 23. f 1er. 20. 8. g De fonte lucis ar. c. 17.

tantam patitur violentiam, ut non possit illi obniti. Illos autem felicissimos vocat Bernardus, (h) qui sic rapiuntur, qui in profundissima Dei misericordia, quasi quodammodo sepulta jam arbitrii sui potestate, in divitias gloriæ in spiritu ardoris rapiuntur, nescientes sive in corpore, sive extra corpus, hoc solum scientes, quod rapti sunt.

CAPUT XV.

De visionibus & apparitionibus: Earum notitiam difficillimam esse. Quædam de ipsis notantur. Tria earum genera. Quid sit visio, sive apparitio corporalis: quid item imaginaria.

I. **F**acile omnes docti indoctique percipiunt quid visionis & apparitionis nomine intelligendum sit: quomodo verò ipsæ visiones & apparitiones, occultorumque & futurorum revelationes fiant, res ardua est & difficillima explicatu, quæ non solum sapientes hujus seculi, sed & doctissimos atque sanctissimos Ecclesiæ magistros fatigavit. Augustinus, quem omnibus præferre non dubito, ab Evodio Episcopo de hac quæstione per litteras interrogatus eam obscurissimam vocat, eiusque solutionem curam atque operam negotiosissimam postulare testatur: Visiones inquit (a), futurorumque prædictiones quomodo fiant, ille jam explicare conetur, qui novit quæ vi efficiantur in unoquoque animo tanta cum cogitat. Videmus enim, planeque cernimus in eo fieri rerum multarum visibilibus, & ad ceteros corporis sensus pertinentium, innumerales imagines: quæ non interest quàm ordinatè vel turbidè fiant sed tantum quia fiunt, quod manifestum est, quæ vi & quomodo fiant quisquis potuerit explicare, quæ omnia certè quotidiana sunt atque continua, audeat præsumere aliquid ac definire etiam de illis rarissimis visis. Ego autem tanto minus hoc audeo, quanto minus quoque id in nobis, quod visus continua vigilantes dormientesque experimur, quo pacto

(h) Ser. 2. in Ascens. Domini. a Epist. 100.

fiat explicare sufficio. Tum narrat visionem cuiusdam Gen-
nadii, & ait: Ego autem quamvis quomodo fiant ista veluti
corporea sine corpore, verbis prorsus explicare non possim: tamē
sicut scio non ea corpore fieri, utinam sic scirem quomodo dis-
cernerentur, quæ videntur aliquando per spiritum, & per
corpus videri putantur: quove modo distinguantur visa-
eorum, quos error vel impietas plerumque deludit, quando
visis piorum atque sanctorum similia pleraque narrantur.
Et epistola sequenti ad eundem illud Zachariæ (b) Pro-
phetæ expendens, Et dixit mihi Angelus qui loquebatur
in me, de hac ipsa quæstione sic disserit (c). Neque
enim forinsecus voces ad aures corporeas Prophetæ venisse
credendum est, cum dicit, loquebatur in me, non ad me.
Utrum voces erant de spiritu factæ corporalibus similes, qua-
les agimus cum apud nos taciti multa memoriter plerumque
etiam cantando, transcurrimus: sed tamen editæ ab Ange-
lo sibi suggerente. Et post pauca. Et ideo mira sunt, quia
occultiores habent rationem, quàm ut videri vel reddi ab
homine homini possit. Nec ullus reperitur tantâ præditus
sapientiâ, ut hæc judicare vel discernere valeat, nisi de-
super ab eo adjutus fuerit, cujus est mysteria sapientiæ suæ
humilibus revelare. Hinc accedit, ait iterum Augustinus,
(d) quia sunt visiones, quæ apparent spiritui tanquam cor-
poris sensibus, non solum dormientibus vel furentibus, sed
aliquando sane mentis vigilantibus: non per fallaciam illu-
dantium demonum, sed per aliquam revelationem spiritalem,
quæ fit per formas incorporeas corporibus similes: quæ discerni
omnino non possunt, nisi divino adjutorio plenius revelen-
tur, & mentis intelligentia dijudicentur, vix aliquando
cum fierent, sed plerumque post ea cum transferint. Hæc
ad Evodium Augustinus, (e) qui & alibi de hac contro-
versia fusiùs disputans certa ab incertis secernere nos do-
cet, & de re profundissima atque obscurissima sine teme-
ritate disserere.

b Zach. 1. 9. c Epist. 101. d Epist. 102. e Lib. 12. de Gen. ad lit. & de
qua pro mort.

II. Primo autem loco observandum est, quod licet visio & apparitio pro una & eadem re accipi soleant, aliqua tamen inter utramque distinctio reperitur. Nam apparitio dicitur, cum nostris obtutibus sola species apparentis se ingerit, sed quis appareat ignoramus: cum verò externæ apparitioni ejus intelligentia conjuncta est, tunc visio appellatur. Secundo loco, duo extrema vitanda sunt: unum illorum est, qui sine delectu & examine quamcunque audiunt vel legunt muliercularum vel insipientium sive impostorum visionem, protinus credunt: & hos perstringit Sapiens (f) dicens, *Qui credit citò, levis est corde.* Alterum è contrario quorundam est, qui res divinas eadem mensurâ qua humanas metientes, adeo angustos omnipotenti Deo terminos ponunt, ut id ab eo fieri negent, quod ipsi non capiunt. His nimirum, ut ait Augustinus (g) *tota regula credendi est consuetudo cernendi: & si quis asseret se spiritum vel spectrum vidisse, cum somniasse dicunt, vel tamquam insanum ad Medicos ablegant.* Fateor quidem in approbandis apparitionibus cantè & lentè procedendum esse, cum multi sint & fuerint pseudoprophetae, multi qui falsas visiones & revelationes fingunt; sed non ideo ob quasdam falsas damnandæ quæ veræ sunt; perinde enim esset, ac si quis diceret nullas esse veras gemmas, quia multæ sunt falsæ, aut neminem posse inebriari vino, quia non omnes qui vinum bibunt, inebriantur. Plenæ sunt visionibus & revelationibus utriusque Testamenti paginæ; plenæ sunt sacræ & profanæ historiæ; pleni tractatus sanctorum Patrum, quorum testimonium nemo prudens respuere, nemo Orthodoxus negare potest. Cum sit itaque certum & indubitatum, visiones plurimas & apparitiones & olim contigisse & in dies contingere, tum Dei optimi maximi, tum Angelorum & malorum dæmonum, tum spirituum humanorum sive regnantium in cælis sive illorum qui aeterno igne cruciantur, aut qui in Purgatorio detinentur: videndum est tertio loco quotuplex

f Eccl. 19. 4. g Serm. 147. de Tempore.

fit visio five apparitio. Richardus a S. Victore (h) initio
 commentariorum in Apocalypsim Quatuor, inquit, sunt
 visionum modi, ex quibus duo sunt intro, & duo foris. Duo
 sunt corporales, duo spirituales. Visio namque prima corpo-
 ralis est, quando oculos ad exteriora & visibilia aperimus,
 & coelum & terram, figuras & colores rerum visibilium vi-
 demus. Sed hac visio infima, & infirma est, quae quia an-
 gustata est, maxima non comprehendit; & quia hebes est, mi-
 nima non discernit, & quia pigra est, non attingit remota;
 & quia perspicax non est, non penetrat occulta. Quae nihil
 denique mysticae significationis continet, sed tantummodo
 corporali sensus motum & actionem habet. Alia quoque visio
 corporalis est, quando species vel actio sensui visus foris osten-
 ditur, & intus magna mysticae significationis virtus continetur:
 qualis fuit visio quae Moysi in rubo quidem extrinsecus visi-
 biliter apparuit, sed typicam significatione plena fuit. Tertius
 visionis modus non fit oculis carnis, sed oculis cordis, quando
 videlicet animus per Spiritum sanctum illuminatus formaliter
 rerum visibilium similitudinibus & imaginibus presenta-
 tis quasi quibusdam figuris & signis, ad invisibilem ducitur
 cognitionem. Quartus est, cum spiritus humanus per internam
 inspirationem subtiliter ac suaviter tactus, nullis mediantibus
 rerum visibilium figuris sive qualitatibus, spiritualiter erigitur
 ad caelestium contemplationem. Prima visio naturalis est,
 nobisque communis cum brutis: secunda sublimior &
 excellentior, praeter speciem quam exhibet sensui, la-
 tens sub illa mysterium designat. Tertia fit in imaginatio-
 ne, quarta in intellectu. Quatuor item genera visionum
 constituit seraphicus doctor Bonaventura (i) Quaedam
 visiones, ait, dici possunt corporales, quae vigilantibus corpora-
 liter ostenduntur: ut Moyses vidit Dominum in rubo ardenti,
 & Patres saepe Angelos visibiliter susceperunt. Ad hanc po-
 test referri quorumlibet sensuum experientia, ut auditus, gustus,
 odoratus, & tactus; quia visus pro quolibet sensu solet poni.
 Hinc in Eodo (k) dicitur, Videbant voces & lampades,

h Lib. 1. in Apoc. cap. 1. i Procc. 7. Relig. cap. 18. k Exod. 10. 18.

& sonitum buccinæ: voces namque & sonitum buccinæ non visu, sed auditu percipere potuerunt. Aliæ sunt imaginariæ visiones, quæ vigilantibus non corporaliter, sed imaginariè ostenduntur, ut visiones Ezechielis, Danielis, & aliorum sanctorum in novo & veteri testamento. Aliæ sunt imaginariæ quæ dormientibus ostenduntur, ut Iacob vidit Dominum innixum scale: & Pharaon & Nabuchodonosor somnia viderunt præfagia futurorum. Aliæ est visio intellectualis, quæ illuminatur mentis oculus luce veritatis puræ, quæ ipsam veritatem in se contempletur: vel intelligit in visione imaginaria veritatem quæ in illa significatur. Sic Paulus raptus in cælum audiuit ineffabilia verba ipsius veritatis splendorem purè intuitus. Sic Joannes in Apocalypsi, licet sub figuris rerum materialium futura describat, creditur tamen omnia purè intellexisse, quæ figurarum velamine operta nobis proposuit. Notat autem Bonaventura quod tres primæ visiones bonis & malis communes sunt: nec videntem sanctum faciunt, aut aliis meliorem, ut patet in Balaam, Pharaone, & aliis impiis: imo plurimis nocuerunt, qui in superbiam elati in propriam & aliorum perniciem illis abusi sunt. Aliis perturbatâ phantasiâ viam paraverunt ad insaniam, ad illusiones & deceptiones, & ad ruinam. Deinde observat visiones imaginarias, earumque corporales figuras veras esse secundum ea quæ spiritualiter & mysticè significant, non secundum existentiam: neque enim verum est, quod revera sint in cælo boves, leones, aquilæ, & alia ejusmodi, quæ scribit Joannes se vidisse; sunt tamen virtutes & mysteria, quæ per alias figuras designantur.

III. Multa de his integro libro Augustinus, quæ brevi compendio perstringam, nullo doctrinæ dispendio. Visionum tria genera esse ait (1) corporale, spiritale, & intellectuale, quarum exemplum occurrere docet in hoc præcepto, *Diliges proximum tuum sicut teipsum*. Nam corporaliter videntur literæ, quibus scribitur; spiritualiter,

1 Lib. 12. de Gen. ad lit.

Id est per imaginationem, proximus cogitatur; intellectualiter dilectio conspicitur. Possunt etiam & literæ absentes spiritualiter cogitari, & proximus præsens corporaliter videri; at vero dilectio nec per se oculis cerni, nec per imaginem spiritu cogitari, sed solo intellectu percipi potest. Porro quidam inter istas visiones respectus reperitur, corporalis enim ad spiritalem, spiritualis autem ad intellectualem refertur; quod evidenter apparet in visione manus scribentis in pariete, quam vidit Balthasar rex. Imago siquidem rei corporaliter factæ spiritui ejus impressa est, & in cogitatione permansit, atque in spiritu videbatur, sed nondum intelligebatur, quamvis sciret, alicujus rei signum esse. Accessit Daniel & mente divinitus illustrata indicavit Regi quid illo signo portenderetur, ipse potius Propheta qui visionem mente intellexit, quam Rex qui signum corporaliter viderat, ejusque imaginem in spiritu cogitando postea cernebat, nec aliquid poterat intellectu comprehendere, nisi quod signum erat, & ideo quid significaret, inquisivit. Cum igitur oculis quædam præsentia videamus, quædam absentia imaginatione, facile illa ab istis discernimus, cum vigilamus: nec dubitamus illa esse corpora, ista imagines corporum. Cum verò nimia cogitationis intentione, vel aliqua vi morbi, vel spiritus boni aut mali operatione, corporalium rerum imagines ita in spiritu exprimuntur, ac si oculis cernerentur; tunc inter ea quæ visui & quæ imaginationi occurrunt, non discernimus; nam sæpe phreneticos & febricitantes audivimus loqui cum his qui verè aderant, & cum his qui non aderant, ac si præsentessent. In ecstasi autem, mente prorsus à sensibus alienata, nec corpora præsentia videntur, nec ulla vox auditur; sed totus animi contuitus in corporum imaginibus est, quando visio est imaginaria; aut in rebus incorporeis nulla corporis imagine figuratis, quando visio est intellectualis. Porro ea quæ cernuntur in visione imaginaria, si nihil significant, ipsius animæ imaginatione sunt; si verò aliquid signifi-

cant, id non fit vi aliqua divinatrice, quæ animæ insit, sed Dei munere, vel Angeli tam boni, quam mali operatione. Verum hoc interest quod malus Angelus sæpe mendaciis & præstigiis videntem ludificat, bonus verò spiritum hominis ad videndas rerum imagines nunquam assumit, nisi aliquid verum significant. Et omnes quidem visiones in anima fiunt, sed servant ordinem suum. Præstantior est enim spiritalis quam corporalis neque fieri ista potest, nisi illa simul fiat; quandoquidem eodem momento quo corpus sensu corporis tangitur, aliquid tale sit etiam in anima, quod non est illud, sed illi simile: at hoc non discernitur, nisi cum fuerit sensus ablatum à corpore, ut id quod per corpus videbatur, inveniatur in spiritu. Visio autem spiritalis fieri potest sine corporali, cum corporum absentium similitudines in spiritu apparent, & multæ pro arbitrio finguntur, vel præter arbitrium demonstrantur. Ut verò dijudicetur, indiget intellectu; quæ cæteris non indiget, & sine illis fieri potest, estque omnibus nobilior & excellentior. Nulla in hac falsitas, nulla deceptio esse potest; reliquæ erroribus & illusionibus subjectæ sunt. Hæc præsertim & summam ex Augustino, quem sequitur, ut solet Angelicus Doctor [m.] Docet enim visionem distingui secundum potentias cognoscitivas, quæ sunt sensus, imaginatio, & intellectus. Et loquens de raptu Pauli, per tertium cælum intelligi ait visionem supermundanam secundum easdem potentias, ut primum cælum dicatur visio corporalis, quæ fit per sensum, sicut visa est manus scribentis in pariete: secundum autem cælum sit visio imaginaria, sicut viderunt Isaias, & Joannes in Apocalypsi: tertium verò cælum dicatur visio intellectualis.

IV. Ex his arbitror satis constare illa videri & apparere, quæ sensum nostrum vel intellectum movent ad sui cognitionem: quod dupliciter fieri manifestum est; naturaliter, per objecta quæ naturali notitia percipiuntur: &

m. 2. 2. qu. 174. art. 1. & qu. 175. art. 3.

supernaturaliter, quando ea manifestantur, quorum cognitio vires nostras naturales excedit. Hæc est autem visio sive apparitio, de qua nobis hic sermo est, cujus triplex genus supra constitutum est; una enim corporea, alia imaginaria, tertia intellectualis nuncupatur. Corporeæ nomen tribuitur tam illi quæ visus, quam quæ aliorum sensuum ministerio fit. Nomen quippe visionis primo impositum ad actum visus significandum, ad omnem quoque aliorum sensuum functionem propter ejus certitudinem & dignitatem extensum est. *Ad oculos propriè, inquit Augustinus (n) videre pertinet. Vtimur autem hoc verbo etiam in cæteris sensibus, cum eos ad cognoscendum intendimus. Dicimus enim non solum, vide quid luceat, quod soli oculi sentire possunt: sed vide etiam quid sonet. vide quid oleat, vide quid sapiat, vide quàm durum sit.* Fit autem hæc visio sive apparitio per signa externa, aut per imagines sive species aliquas, quibus Deus utitur, illustrans videntis mentem, ut quæ repræsentantur intelligat: sive ipsa species sese oculis offerat: sive fiat aliqua vox, quæ ad aures sonet nulla apparente loquentis effigie: sive vox audiatur, & eodem tempore species loquentis oculis exhibeatur. Interdum quoque odoris fragrantia, & saporis suavitas omnem odorum ciborumque voluptatem superantes in cœlestibus apparitionibus & in sumptione Eucharistiæ odoratu & gustu ab aliquibus percipiuntur, Deo illos excitante per hæc signa sensibilia ad majorem erga ipsum amorem, ut ex illorum analogia conjiciant quàm dulcis est Dominus; atque humilitati impensius studeant, agnoscetes se in eorum ordine esse, quibus tanquam parvulis ad cibum solidiorem ineptis lac cœlestium consolationum propinatur. Cavendæ tamen in his fraudes & illusiones, quibus hæc sensuum perceptiones obnoxie sunt, de qua re quædam supra notavimus (o) cum de locutione Dei & Angelorum ageremus, plura dicturi intra cum de his discernens ex proposito tractabimus.

ⁿ Lib. 20. conf. c. 35. o Cap. 8. & 10.

V. Imaginaria, quam Augustinus spiritalem vocat, fit per species seu figuras & imagines rerum jam in ipsa phantasia existentes, quæ Dei vel Angeli operatione ita disponuntur, ut propositum objectum clarè repræsentent, infusâ luce supernaturali ad intelligendum quid significet. Fit etiam per novas species nusquam antea receptas, sed à Deo vel ab Angelo immixtas, quæ potentia aded firmiter inhærent, ut ab his distrahi, & averti pro arbitrio nequeat, & si aliqua persona apparet, ita phantasmam percellit & movet, ut & oculis corporis aspici, & vox ejus auribus percipi videatur. Sic apparuit Deus Danieli, *Aspiciebam, inquit (p) donec throni positi sunt, & antiquus dierum sedit: vestimentum ejus candidum quasi nix, & capilli capitis ejus quasi lana munda; thronus ejus flammæ ignis, rota ejus ignis accensus, Eluvius igneus rapidusque egrediebatur à facie ejus: millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Quæ omnia imaginationi à Deo ostensa constat, ut apparitio humanæ naturæ conditioni congrueret, quæ sensibilibus allicitur & movetur. Profundè & diffusè hanc visionem describit, ex propria experientia seraphica virgo Terefia (-q-) dicens Dominum sibi manus suas, deinde faciem ostendisse, tum illi apparuisse eâ formâ qua è sepulchro gloriosè resurgens pingi solet: qua in re tametsi ejus naturali imbecillitati se accommodaret, magno tamen robore indiguit, ut visionem ferre posset. Tantâ enim pulchritudine corpora gloriosa prædita sunt, & tantam ex omni parte gloriam spirant, ut videntem extra se rapiant; ac veluti dementem reddant. Hinc timor in ea & consternatio oriebatur, ne fortè diabolica fraude illuderetur; sed paulò post divina gratia omnem timorem expellebat. *Nam etsi, inquit, ad multos annos mecum ipsa imaginando cogitarem, quomodo rem tam speciosam effingerem, hoc tamen penitus facere nec possem nec scirem: longè quippe excedit quicquid cogitatione sive imaginatione effingi potest.* Vel solus Domini splen-

p Dan. 7. 9. q Vita suæ cap. 28.

dor, cum alicui apparet, explicari & concipi nequit. *Neque enim splendor est, qui visum perstringat, sed suavis quidam candor & fulgor infusus, qui oculos visūque maximopere recreat, non fatigat.* Hunc splendorem prolixè celebrat, asserens tam diversum esse ab eo qui in terra videtur, ut ipsa claritas solis ipsius comparatione obscura videatur. Lumen est quod noctem & obscuritatem non habet; nec quisquā est adeo præcellenti & acuto ingenio, ut toto vitæ suæ tempore concipere possit quale sit. Deus tamen illud repente ostendit, ipsumque cernimus in momento, & si necesse foret oculos aperire ad videndum ipsum, ne quidem tempus suppeteret. Nulla est distractio, quæ ipsum impedire sufficiat; nulla potentia, quæ ei resistat; nulla diligentia, quæ ad hoc consequendum par sit. Quomodo verò se in hac visione Dominus spectandum exhibeat, se nescire fatetur: nam una ex parte ipsemet præsens adesse; ex altera non ipse sed ejus imago videbatur. Verum imago hæc talis non erat, quales sunt hominum imagines in tabulis expressæ: quia inter hanc & reliquas imagines tantum erat discrimen quantum esse solet inter hominem pictum & vivum. Quod si est imago, vera & viva est: & aliquando cum tanta majestate apparet, ut nemo dubitare possit quin ipse sit. Alibi quoque de hac ipsa visione agens ait (r) sibi apparuisse Dominum eâ formâ qua inter homines visus est, & licet momentanea instar fulguris hæc visio esset, ita tamen imaginationi ejus imago sculpta manebat, ut inde nullatenus deleri posset. Quod autem, inquit, imaginem vocem, non ita accipiendum est, quasi imago quædam sit pro imaginatione & arbitrio videntis expressa; sed vere viva est, & interdum etiam cum anima loquitur magnæque ei secreta revelat. Cum verò Dominus hanc animæ gratiam facit, ferè semper raptum patitur, eo quod natura nostra imbecillis eam terribilem visionem ferre nequeat. Terribilem dixi, quamvis enim pulcherrima sit, & majoris jucunditatis ac delectationis quam quis, si mille annis vive-

r. Cast. animæ mans. 6. cap. 9.

ret & se jugiter cogitando defatigaret, imaginari posset, cum omnem & imaginationis & intellectus capacitatem transcendat: illius tamen presentia tanta est majestatis, tantoque horrore animam implet, ut statim agnoscat quis ille sit. Divina quoque sapientia omnem ab illa ignorantiam discutit, & licet alii multa in contrarium congerant & objiciant, certa tamen manet quod illa gratia à Deo sit: nec timet in ea aliquam illusionem subesse. Hæc Teresia, cui in omnibus consonat fidelis ejus socius in reformatione Carmeli Venerabilis Joannes à Cruce. Sciendum est, ait (f) ille, quod quemadmodum quinque exteriores sensus imagines & species objectorum suorum phantasia & imaginationi proponunt & representant: ita possunt absque exteriorum sensuum interventu eadem species & imagines multo vivacius & perfectius supernaturaliter representari, quemadmodum passim in sacris literis apparet, ut cum Deus gloriam suam manifestavit inter Seraphicos Spiritus, qui alis velabant facies & pedes: & cum ostendit Ieremia virgam vigilantem, & Danieli alias visiones. Et infra docet animam in his visionibus, earumque intelligentia & suavitate admittendis passivè se habere, nec posse eas impedire; sicut vitrum nitidum & bene dispositum solares radios prohibere non valet, quin eorum fulgore & claritate penetretur & illustretur. Docet (t) quoque modum & ordinem quo Deus hominem disponit à sensibilibus ad intelligibilia, à recto scilicet usu naturali sensuum exteriorum ad supernaturales communicationes, cujusmodi sunt corporales apparitiones, & allocutiones, quibus sensus ad exercitationes secundum virtutem excitantur, & à pravis objectis alienantur. Post hæc instruitur, & perficitur phantasia bonis meditationibus, ex quibus ad visiones imaginarias elevatur, donec à rerum sensibilibus simulacris avulsa, ad intellectuales perceptiones Deo trahente perveniat. Quod si quidpiam diabolica operatione phantasiæ representetur, id nec visio, nec revelatio; sed illusio dici solet.

f Ascens. montis Carm. lib. 2. c. 16. t Ibid. cap. 17.

CAPUT XVI.

De visionibus, quæ in somnis occurrunt. Quot sint species, quæ causæ somniorum. Cur plures in somnis, quam in vigilia apparitiones fiant. Somnia divina quæ sint. Quomodo à demoniacis, & naturalibus discernantur.

I. **I**N explicandis visionibus imaginariis, quæ hominī vigilanti, cum sui compos est, vel eidem in ecstasi constituto & a sensibus avulso accidere solent, magnorum virorum auctoritate in superiori Capite usi sumus, nunc eadem adhibenda est in iis exponendis, quæ dormientibus & somniantibus interdum contingunt. Sunt autem multæ somniorum species, & multiplices causæ, nec par omnium ratio est. Vana multa, & falsa, atque inania esse scimus, quorum observationem sacræ literæ damnant: multa, quæ à naturalibus causis oriuntur: alia quæ dæmonum calliditate, alia quæ divinitus immittuntur. Præclare de his Tertullianus, [a] *Vana in totum somnia Epicurus iudicavit, liberans à negotiis divinitatem, & dissolvens ordinem rerum, & in passivitate omnia spargens, ut eventui exposita & fortuita.* Confutat autem Epicuri opinionem multa referens insigniora apud ethnicos somnia, quibus futura & occulta revelata sunt. Tum ait. *Definimus à demoniis plurimū minuci somnia, & si interdum vera & gratiosa, quanto magis vana, & frustratoria, & turbida, ludibriosa & immunda.* A Deo autem, pollicito scilicet & gratiam Spiritus sancti in omnem carnem, & sicut prophetaturos, ita & somniaturos servos suos & ancillas suas, ea deputabuntur, quæ ipsi gratiæ cōparabuntur, si quæ honesta, sancta, prophetica, revelatoria, edificatoria, vocatoria quorum liberalitas soeat & in profanos distillare, imbres etiam & soles suos perequante Deo iustis & iniustis. Siquidem & Nabuchodonosor divinitus somniat, & major penè vis hominum ex visionibus Deum discunt. Sicut ergo dignatio

* De anima. c. 46. & 47.

Dei & in ethnicos, ita & tentatio Mali & in sanctos, ut vel dormientibus obrepit quæ potest, si vigilantibus non potest. Tertia species erunt somnia, quæ seipmet ipsa anima videtur inducere. Hæc & alia multa Tertullianus, cui Gregorius magnus rem clariùs distinguens adstipulatur, [b] Sex, inquit, modis tangunt animum imagines somniorum. Aliquando namque somnia ventris plenitudine vel inanitate, aliquando verò illusione, aliquando cogitatione simul & illusione, aliquando revelatione, aliquando autem cogitatione simul & revelatione generantur. Sed duo, quæ primò diximus, omnes experimento cognoscimus: sub iuncta autem quatuor in sacra scriptura paginis invenimus. Somnia etenim nisi plerumque ab occulto hoste per illusionem fierent, nequaquam aut vir sapiens indicaret dicens, (c) Multos errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis: & iterum, (d) Non augurabimini, nec observabitis somnia. Rursus nisi aliquando ex cogitatione simul & illusione procederent, vir sapiens minimè dixisset, (e) multas curas sequuntur somnia. Et nisi aliquando somnia ex mysterio revelationis orirentur, nec Ioseph præferendum se fratribus somnio videret, nec sponsum Maria, ut ablato puero in Ægyptum fugeret, per somnium Angelus admoneret. Rursum nisi aliquando ex cogitatione simul & revelatione procederent, nequaquam Daniel Propheta Nabuchodonosor visionem edisserens à radice cogitationis inchoasset dicens: (f) Tu Rex cœpisti cogitare in stratu tuo quid esset futurum. Easdem fere somniorum causas & species agnoscunt scholastici post Angelicum Doctorem, (g) sed methodo clariori. Docent enim somniorum causam duplicem esse internam & externam. Interna item duplex est, una animalis cum hominis phantasiæ ea in somnis occurrunt, circa quæ vigilantis cogitatio, & affectio versari consueverunt. Nam qui amant amores suos somniant, qui timent turbidis phantasmatibus agitantur. Sic venatoris somnia de cam-

b Lib. 1. dialog. c. 48. & lib. 8. mor. c. 13. c Eccl. 34. d Levit. 19. 26. e Eccl. 52. f Dan. 2. 29. g 2. 2. q. 95. art. 6.

pis, canibus, & feris sunt; piscatoris de retibus, fluminibus, lacubus, & piscibus: militis, de armis, sanguine, & cædibus. Altera corporalis dicitur, cum ex interna corporis dispositione aliquis motus ipsi conveniens in phantasia efficitur: qua ratione sanguinei hortos, convivias, castus somniant: phlegmatici imbres, lacus, fluvios, navigationes, submersiones: cholericus rixas, certamina, incendia: melancholici tenebras, spectra, funera, & horribilia visa. Atque huc pertinent quæ de insomniis eorumque præfagiis, princeps medicorum Hipocrates & Galenus scripserunt. Externa quoque duplex est, corporalis & spiritualis. Illa aërem continentem, vel impressionem cœlestis corporis; hæc Deum vel dæmonem complectitur, à quibus dormientis phantasiâ immutari posse nemini dubium est. Nobis autem de sola spirituali causa agendum est, de somniis scilicet à Deo vel à dæmone immixtis, quibus illustrandis & declarandis cæterorum notitia præmissa est, ut naturalia à divinis, & divina à dæmoniâis discerni queant.

II. Epicurus & alii ipsius sectatores, cum detestata ab ipsismet Ethnicis impietate, Deum negotium nec habere nec exhibere dicebant, nulla item somnia ab ipso immitui asserebant. Alii verò, tametsi mundum providentia regi faterentur, somnia tamen non à Deo; sed à dæmonibus proficisci crediderunt, ac si Dei majestate indignum foret dormientium lectulos obire, & illis injicere somnia, quæ postmodum expergefæcti aut spernerent, aut non intelligerent, aut è memoria elaberentur. Nos autem firmiorem sacrarum literarum auctoritatem habemus asserentium non solum vera & certa, sed & mysteriis referta à Deo mortalibus tam probis quàm improbis somnia dari: quam veritatem etiam multi inter ethnicos sapientes agnoverunt, quorum testimonia congerere ad rem nostram non spectat. *Terrebis me per somnia*, ait Iob, *h)*, & *per visiones horrore concuties*. Et iterum. *Per somnium in visione*

h) Iob. 7. 14. Job. 33. 15.

D. Bona Opusc. Spirit.

Fff

nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo; tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina, Legimus item (i) quod consuluit Saül Dominum, & non respondit ei neque per somnia, neque per sacerdotes, neque per prophetas. Sed & ipse Dominus ad Aaron, & ad Mariam sororem ejus dixit: (k) Si quis fuerit inter vos Propheta Domini, in visione apparebo ei, vel per somnia loquar ad illum. Tandem Joël novi testamenti gratiam prævidens & prædicans ait, (l) Prophetabunt filii vestri, & filiae vestrae: senes vestri somnia somniabunt, & juvenes vestri visiones videbunt. Nec defunt exempla. Nam Deus [m] per somnium Abimelech Regem Geraræ admonuit, ne tangeret uxorem Abraham. Jacob (n) in somnis mysticam scalam vidit, & Angelos per eam ascendentes & descendentes. Deus in somnis apparuit Laban (o) præcipiens illi ne quidquam asperè contra Jacob loqueretur. Notissima sunt item somnia Joseph (p) quæ futuræ dominationis præsagia fuerunt, & odii atque invidiæ fomitem fratribus ministrarunt. Sunt & illa quæ vidit Pharao [q] septem annorum sterilitatem significantia, quæ Joseph divino imbutus spiritu interpretatus est. Salomoni (r) per somnium largitus est Deus sapientiam, divitias, & gloriam super omnes. In libro Danielis (s) somnium legimus Nabuchodonosor, & alterum ipsius Prophetæ, per quod quatuor regna designata sunt. Judas Machabæus (t) vidit in somnis Hieremiam prophetam à quo gladium aureum accepit, ut adversarios populi Israël in eo deiceret. Josepho Dei genitricis sponso apparuit Angelus in somnis dicens, (u) ne timeret accipere Mariam conjugem suam: & rursus in somnis monuit eum, ut fugeret in Ægyptum cum puero, & ut defuncto Herode in terram Israël reverteretur. Magi quoque admoniti sunt in somnis, ne redirent ad Herodem. Nemini ergo dubitare fas est, quin à Deo immittantur

i 1. Reg. 18. k Nu. 12. 6. l Joël. 2. 28. m Gen. 20. n Ib. 28. o Ib. 31. p Ib. 37. q Ib. 41. r 2. Reg. 3. s Dan. 2. & 7. t 2. Mach. 15. u Matth. 2.

Somnia, aliquando quidem aperta & per se clara, aliquando obscura & ænigmatibus obvoluta, sed semper vera; quibus humana mens vel ad supernaturalem intelligentiam elevatur, vel de agendis instruitur, vel de his quæ ventura sunt admonetur: sive Deus per se immediate formas & similitudines rerum imprimat phantasie, sive ministerio Angelorum. Habet quoque diabolus prophetas suos & somniatores, quorum ipse phantasiam commovet, multaque in ea repræsentat & suggerit, & occulta quandoque revelat, implens animum noxia superstitione, & perniciosis illusionibus decipiens, Ratio est ex Angelico doctore, quia quædam cognoscunt dæmones naturali sua cognitione, quæ à notitia hominum remota sunt, & hæc possunt revelare. Intellectus siquidem superioris ordinis potest aliqua cognoscere, quæ ab inferiori ignorantur: humano autem intellectu superior est non solum intellectus Dei, sed etiam Angelorum tam bonorum quam malorum; ex quo fit ut etiam dæmones occulta interdum manifestent, non illuminando intellectum, sed commovendo phantasiam: non prænunciando quæ ventura sunt, quod Dei proprium est; sed naturales effectus ex certis causis necessario obventuros, antequam contingant, indicando. Possunt etiam quæ ipsi postea facturi sunt somniantibus manifestare, quo genere somniorum ægrotos olim decipere solebant, qui in templo Æsculapii excubabant, ab eo per somnium indicari remedia expectantes, quibus valetudini restituerentur.

III. Cur verò in somnis plures quam in vigilia apparitiones & revelationes fiant, diversæ sunt causæ. Solet enim animus in vigilia multis rerum humanarum curis & negotiis, variisque studiis occupari & distrahi, atque a seipso avocari, & turbidis affectibus agitari, quibus impeditur ne videat & discernat quæ recta & iusta sunt: ac cum dormit, ab omnibus curis & interpellationibus liber, sibi præsens & attentus, quicquid internis facultatibus objicitur, facile percipit, & incorruptè dijudicat.

FFF ij

Deinde cum vigilat, quicquid menti seu phantasiæ occurrat, humanæ ratiocinationis trutina expendere ac discutere, & si quid ab ea discrepare videtur, rejicere consuevit: dormiens autem agitur potius quàm agat, magisque promptus & idoneus est ad divinas operationes percipiendas, non disquirens credendi causas, sed credens. Accedit noctis silentium, sensuumque exteriorum & rerum omnium, quibus mentis attentio aliò diverti & remitti potest, placida quies: unde fit, ut res objectæ magis animo imprimantur, & tenacius hæreant. Et quoniam, si divinitus immittuntur, vim aliqua significandi semper habent, homo de illis sopitis sensibus efficacius instruitur, ablato quoque extrinseco impedimento: quamvis dormiens discernere nequeat, quomodo res ipsas viderit, & intellexerit. *Cum enim vel in somnis vel in ecstasi*, inquit Augustinus (x), *corporum exprimuntur imagines, non discernuntur omnino à corporibus, nisi cum homo redditus sensibus corporis cognoscit se in illis fuisse imaginibus, quas non per sensum corporis hauriebat. Quis enim cum à somno evigilaverit, non continuò sentiat imaginaria fuisse quæ videbat, quamvis cum ea videret dormiens, à vigilantium corporalibus visis discernere non valebat?* Hæc de somno: at de ecstasi idem narrat se virum quemdam fidelem, sed rusticanum audivisse, qui vigilare se sciret, & quiddam videre non oculis corporeis. *Anima mea*, dicebat ille, *videbat eum, non oculi mei*. Non tamen sciebat, ait Augustinus, utrum corpus esset, aut imago corporis: non enim erat talis, ut ista discerneret. In somnis autem certum est non corpora videri, sed imagines corporum, quamvis imaginibus corporum nomina tribuantur. Ait enim homo, cum narrat somnia sua & aliquam in eis revelationem; Vidi montem. vidi fluvium, vidi tres homines, ea nomina tribuens illis imaginibus, quarum similes illæ res erant; quia nimirum in somnis ita versamur, ac si vigilantes objecta cerneremus, sensusque externi sua

x Lib. 2. de Gen. ad lit. c. 2. & 3.

munia obirent. Porro somnia aliquando clara & manifesta sunt, qualia fuerunt Abimelech, & Laban, & Joseph sponsi B. Virginis, ac trium Magorum: aliquando obscura & perplexa, sicut somnia Pharaonis, Nabuchodonosor, & Danielis. Et ea quidem, quæ à dæmonibus immittuntur, ænigmatica esse & ambigua, mirum non est; nam cum certam futurorum scientiam non habeant, si quos motus excitant in phantasia, aut si quid occultum revelant, magna verborum perplexitate, ac rerum caligine obvolvunt, quæ in varios ac contrarios sensus detorqueri possint, ut si eventus somnio & revelationi non consonat, interpretantis ignorantia adscribatur. Quæ verò Deum auctorem habent, ideo difficilia nonnunquam & obscura sunt, vel quia sic exigit sublimitas rerum quæ in somnio manifestantur: vel quia eorum explicatio à viris sanctis sive à Deo petenda est: vel quia eorum intelligentiam vult Deus occultam esse, donec veritas rerum eventu agnoscatur. *Non enim quia videntur vera sunt, ut scitè Tertullianus [y], sed quia adimplentur. Fides somniorum de effectu, non de conspectu renunciat. Sicut & Prophetia, ut scribit Chrysostomus (z), non in tempore quo dicitur, sed in tempore eventus præbet indicium suæ veritatis.*

IV. Cum igitur somnia diversas habeant causas intrinsecas & extrinsecas; maxima autem illorum pars ex varia & incompressa spirituum animalium, specierumque sensibilibum per cerebri anfractus vagantium agitatione, temerè & fortuito eveniat; merito sacræ litteræ nullam eorum rationem habendam esse præcipiunt, ipsorumque observatores & conjectores acriter reprehendunt. Ita in Levitico *a*, *Non augurabimini, nec observabitis somnia.* Et in Deuteronomio *b*. *Non invenietur in te qui observe somnia.* Sapiens quoque ait (*c*), *Multas curas sequuntur somnia.* Item *d*, *Somnia extollunt imprudentes. Quasi qui*

y. de Anima. c. 57. z. Hom. 29. in 1. ad Cor. 4. Levit. 19. 26. b. Deut. 18. 10. c. Eccl. 5. 2. d. Eccl. 34.

apprehendit umbram, & persequitur ventum, sic & qui attendit visa mendacia. Divinatio erroris, & somnia malefacientium vanitas est. Nisi ab Altissimo fuerit emissa visitatio, ne dederis in illis cor tuum, multos enim errare fecerunt somnia. Illud quoque observandum, quod somnia divina, ea præsertim quæ futura præagiunt, rarissima sunt, & non nisi ob aliquam insignem causam, quæ ad publicam utilitatem spectet, immitti solent: quorum significationes, cum à solo Dei consilio & voluntate institutæ sint, ejus duntaxat revelatione innotescere hominibus possunt. Ut enim docet Apostolus (e) *Quæ Dei sunt nemo cognovit nisi spiritus Dei. Ipse revelat profunda & abscondita, & novit in tenebris constituta. & lux cum eo est.* Scripsit de somniis multa Gregorius Nyssenus (f), qui inter cetera ait: *Cum vis imaginandi per somnum omnibus aque ac sine discrimine à natura sit indita, pauci ex universorum cœtu sunt, quibus diviniora se somniorum visa offerunt.* Ideo facile non esse somniis credendum Antiochus Monachus (g) ostendit, tametsi in speciem ad nos cælitus demissa videri possint, nisi adsit discretio spirituum, certa nec fallax interpret rei visæ. Cui consonans Scholiastes Climaci, *Magna*, inquit (h), *prudentia adhibenda est in iis quæ in somno usveniunt: quin potius, quia inconstans est eorum ratio, omnino negligenda est: paucorum enim illorum dijudicatio:* Eorum videlicet, qui gratiam discretionis spirituum à Deo acceperunt. Sunt nihilominus & quædam signa sive regulæ ex ipsis somniis desumptæ, quibus vir sapiens & expertus facile potest conjicere, ex qua causa proveniant, & quomodo vera à falsis, bona à malis discernantur.

1. Naturalium alia sunt temerè & fortuito occurrentia, & quæ nihil prorsus significant, nec ullam cum futuris connexionem habent: & hæc omnino rejicienda, atque spernenda sunt. Alia statum & constitutionem, siue temperamentum somniantis indicant; & ex his solent

e 1. Cor. 2. v. 11 f De opif. hom. c. 13. g Hom. 84. h Ad grad. 15. n. 30.

Medici morborum causas investigare. Nulla autem sunt, quæ naturaliter futura contingentia præfagiant.

2. Somnia quæ inutilia, superstitiosa, & vana suggerunt: quæ tetra, horribilia, aut obscæna repræsentant, vel ad malum quocunque modo provocant: seu quibus occulta manifestantur ad solam curiositatem vel ad inanem scientiæ ostentationem spectantia: aut futura prædicunt, quæ postea ex eventu falsa dignoscuntur; à dæmone vel à natura oriri evidens est.

3. Si somnia accidant incomposita, turbulenta, ridicula, monstruosa; & quæ statim evanescunt ac dissipantur non sunt à Deo: ipse enim omnia facit in numero, pondere & mensura, nec est aliquid inordinatum vel inutile in operibus ejus. Ipse somnia immittit, ut signa sint alicujus rei quam vult eo modo manifestari, ac proinde semper aliquid significant.

4. Divinorum indicia sunt res ipsæ, quæ per somnium innotescunt, si ejus generis sint, ut nonnisi à Deo revelari queant, qualia sunt arcana cordium, intimæ cogitationes, abdita fidei mysteria, futura contingentia, quæ pendent à libero arbitrio, & quæcumque hominum cognitionem excedunt: nisi fortè talia fuerint, ut ea diabolus ex conjecturis vel aliunde scire possit. Solet etiam Deus cum somnia immittit, miro quodam fulgore mentem illustrare, & voluntatem sic afficere, ut illis firmiter hæreat & certò sciat à Deo esse, nec ullo unquam tempore eorum obliviscatur.

5. Ex modo quo contingunt, cum multa in eo diversitas sit, certa ipsorum discretio haberi non potest. Nam divina aliquando placidissimè, aliquando cum ingenti corporis & animi commotione atque horrore efficiuntur. Aliquando datum est alicui somnium, sed non ejus intelligentia, sicut Pharaoni & Nabuchodonosor: aliquando utrumque, sicut Prophetis. Alia, ut diximus, clarè & apertè quod Deus vult manifestant: alia obscurè, & per varias similitudines, atque æmigmata. Alia respondent

F f f iij

præcedentibus in vigilia cogitationibus, ut somnium Joseph prius cogitantis dimittere conjugem, postea in somnis admoniti ut acciperet: alia de rebus sunt ab omni prævia meditatione remotissimis. Tutiora igitur & certiora indicia sunt quæ ex ipsis rebus in somnio ostensis desumuntur: quibus & illa adjungi debent, quæ supra allata sunt, cum de spiritibus discernendis actum est.

CAPUT XVII.

De somniis prophetis. Prophetiam in lumine divino præcipue consistere. Tres gradus rerum quæ à Prophetis cognoscuntur. Prophetiam non esse habitum. Quotupliciter fiat. Quomodo Propheta aliis manifestet quæ intellectualiter vidit. Nota veri & falsi Prophetae.

I. CUM satis superque constet causam effectricem somniorum esse phantasiam, dubitant merito sapientes, an ita perficiantur in ipso sensu interiori, ut nunquam se illis intellectus immisceat. Certâ siquidem experienciâ constat, dormientes nonnunquam & somniantes elaboratam orationem texere, versus elegantes pangere, & de rebus altissimis philosophari, quæ omnia non ad solam phantasiam, sed etiam ad rationem pertinere videntur. Nihilominus non desunt Philosophi, qui hæc putant imaginationis vires non excedere, quamvis ut plurimum ex his cogitationibus oriantur, quæ in vigilia præcesserunt. Quoties enim vigilantis intellectus de aliqua re disserit & argumentatur; sensus interior, quem potentiam cogitativam vocant, suam quoque argumentationem subnectit, ac veluti sphaera inferior ad motum superioris trahitur & circumvolvitur: nihilque animus cogitare potest, quin protinus phantasia quidpiam simile sibi fingat, quod deinde in somnis ex motu spirituum & phantasiatum recurrit & excitatur, ac si res vera ageretur. Sed quicquid sit de somniis naturalibus, quorum dis-

quisitio ad Physicos spectat; certissimum est in divinis & prophetis, de quibus hinc agitur, utriusque potentiae superioris & inferioris operationes conjungi. Non enim consistit prophetia in impressione similitudinum sive specierum objecta representantium, sed in lumine intellectuali, per quod res ipsae judicantur & discernuntur. Atque hinc fit, ut sine visione intellectuali imaginaria esse non possit, quia haec perficitur iudicio intellectus, ut docet Angelicus Doctor *a*: & sic una eademque visio imaginaria est quoad receptionem specierum, intellectualis quoad iudicium. Interdum etiam contingit, ut quis propheta dicatur per solam illustrationem qua iudicat de visis imaginariis aliter, sicut Joseph propheta fuit, qui somnium Pharaonis exposuit: at ipse Pharaon non fuit propheta, quia habuit somnium sine intelligentia, acceptionem sine iudicio. Ideo autem necessarium est lumen quod mens divinitus illustretur, quia homo somnians rerum similitudinibus attendit, quae non sunt ipsae res, & decipi potest referens visionem ad ea quae phantasmatis repraesentantur, non ad rei occultae & sub illis speciebus revelatae significationem. Deinde hoc ipso lumine mens elevatur ad percipiendum ea, ad quae per lumen naturale pertingere non potest. *b* Sicut enim per lumen naturale intellectus redditur certus de his quae illo lumine cognoscit ut de primis principiis: ita de his quae supernaturali lumine apprehendit, certitudinem habet. Hec autem certitudo necessaria est ad hoc quod aliis proponi possint ea, quae divina revelatione percipiuntur: non enim cum securitate aliis proferimus de quibus certitudinem non habemus. Cum praedicto autem lumine mentem interius illustrante adsint aliquando in divina revelatione aliqua exteriora, vel interiora cognitionis auxilia, utpote aliquis sermo exterius sensibilibus auditus, qui divina virtute formetur, aut per imaginationem interius Deo faciente perceptus, sive etiam aliqua corporaliter visa exterius a Deo formata, vel etiam interius in imaginatione

a 2. 2. qu. 173. art. 2. de Verit. q. 12. art. 12. *b* 3. contra gentes c. 155.

descripta, ex quibus homo per lumen interius menti impressum cognitionem accipit divinorum: unde huiusmodi auxilia sine interiori lumine ad cognitionem divinorum non sufficiunt, lumen autem interius sufficit sine istis. Magis ergo ad mentem divino lumine perfusam pertinet prophetia, quam ad imaginationem rerum simulacra percipientem: ac proinde, ut scribit Augustinus (c), quibus signa per aliquas rerum corporalium similitudines demonstrabantur in spiritu, nisi accessisset mentis officium, ut etiam intelligerentur, nondum erat prophetia: magisque propheta erat, qui interpretabatur quod alius vidisset, quam ipse qui vidisset. Unde apparet magis ad mentem pertinere prophetiam, quam ad istum spiritum, qui modo quodam proprio vocatur spiritus, vis anima quadam mente inferior, ubi corporalium rerum similitudines exprimuntur. Itaque magis Ioseph propheta, qui intellexit quid significarent septem spicae & septem boves, quam Pharao qui eas vidit in somnis. Illius enim spiritus informatus est, ut videret; huius mens illuminata, ut intelligeret. In illo erat rerum imaginatio, in isto imaginationum interpretatio. Consonat Augustino doctrinae ejus sectator Gregorius Magnus hanc Beati Job (d) sententiam explicans, Ecce omnia haec vidit oculus meus, & audivit auris mea, & intellexi singula. Ait enim, (e) Cum aliquid ostenditur vel auditur, si intellectui non tribuitur, prophetia minime est. Vidit namque Pharao per somnium, quae erant Aegypto ventura sed quia nequivit intelligere quod vidit, propheta non fuit. Aspexit Balihasar rex articulum manus scribentis in pariete, sed propheta non fuit; quia intellectum rei quam viderat, non accepit. Ut igitur Beatus Iob prophetia spiritum se habere testetur, non solum vidisse se & audivisse, sed etiam intellexisse omnia asserit. Ob eandem rationem Rupertus Abbas Joannem Apostolum prophetam dici non potuisse docet, si in suo tantum spiritu ea quae narrat, vidisset. Tum ait, Conspectis quippe per visum imaginibus, nisi intellectus accesserit, qui mentis est proprius, re-

c De Gen. ad lit. lib. 12. c. 2. d Job. 13. 1. e Mor. l. 11. c. 12.

velatio, vel agnitio, vel prophetia, vel doctrina non est.

II. Constat igitur prophetia rerum occultarum revelatione, quæ naturaliter cognosci non possunt; & lumine interno, quo imbutus propheta certò discernit & iudicat ipsam revelationem à Deo esse, & si per rerum simulacra sit, perspicuè cognoscit quid ea significant. Quo verò longius ab hominum notitia res aliqua distat, eo magis pertinet ad prophetiam: atque ideo eorum, quæ spiritu prophetico cognosci possunt, diversi sunt gradus. Et primò quidem ac magis propriè prophetiæ nomine notitia futurorum contingentium intelligitur: hæc enim à nostra cognitione remotissima sunt, tum propter eorum obscuritatem, tum quia nec in seipsis, nec in suis proximis causis determinata sunt. Secundo loco sunt ea, quæ licet secundùm se cognoscibilia sint, latent tamen, nostramque notitiam excedunt propter nostram imbecillitatem, quæ propriis viribus eorum excellentiam assequi nequit: atque hujus generis sunt mysteria Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, & Resurrectionis. Tertius gradus rerum illarum est, quæ procul sunt à cognitione quorundam hominum, sed non omnium, quæ cum divinitus alicui manifestantur, ad prophetiam spectant: sic cordium cogitationes uni revelantur, non alteri: sic Eliseus (f) absens Regis Syriæ consilia perspexit. Idem puero suo Giezi dixit, postquam argentum & vestes à Naaman Syro acceperat, *Nonne cor meum in presenti erat, quando reversus est homo de curru suo in occursum tui?* Sic viris sanctis sæpe legimus eo ipso momento, quo quidpiam in remotissimis regionibus factum est, Deo revelante innotuisse. Notat autem Gregorius Papa universum genus prophetiæ in tria tempora dividi: præteritum, præsens, & futurum. *Sciendum est, inquit, quod in duobus temporibus prophetia etymologiam perdit: quia cum ideo prophetia dicta sit, quod futura prædicat, quando de præterito vel presenti loquitur, rationem sui nominis amittit,*

f 4. Reg. cap. 5. & 6. g hom. 1. in Ezech.

quoniam non prodit quod venturum est, sed vel ea memoras
 que transacta sunt, vel ea que sunt. Prophetia de futuro
 est (h), Ecce Virgo concipiet & pariet filium: de prae-
 rito (i), In principio creavit Deus cælum & terram,
 de illo enim tempore dixit homo, quo non erat homo: de prae-
 senti, cum dicitur (k), Occulta cordis ejus manifesta
 fiunt. Qua in re animadvertendum est, quod rectè prophetia
 dicitur, non quia prædicit ventura, sed quia prodit occulta.
 Notat etiam aliquando spiritum prophetiæ prophetis de-
 esse, nec semper eorum mentibus præsto esse, quatenus
 cum hunc non habent, & hunc agnoscunt ex dono habere
 cum habent. Gratia enim prophetiæ, sicut & reliquæ gra-
 tis datæ, nemini datur per modum habitus sive formæ
 permanentis, sed per modum impressionis transeuntis, ita
 ut propheta novâ revelatione semper indigeat, quoties ali-
 quid prædicendum aut manifestandum est. Hinc verò se-
 quitur, ut ibidem Gregorius observat, quod aliquando
 Prophetæ sancti dum consuluntur, ex magna usu prophetan-
 di quadam ex suo spiritu proferunt & se hac ex prophetiæ
 spiritu dicere suspicantur: sed quia sancti sunt, per sanctum
 spiritum citius correcti, ab eo quæ vera sunt audiunt, &
 semetipsos, quia falsa dixerint, reprehendunt. Probat hoc
 S. Pontifex exemplo Nathan Prophetæ, nam cum ei rex
 David dixisset, statuisse se templum ædificare, respondit
 illi veluti ex Dei sententia, ut faceret quicquid in cor-
 de suo proposuerat: qui tamen eadem nocte à Deo
 monitus denunciavit Regi, templum Domini non ab ipso,
 sed ab ejus filio ædificandum. Sic forsitan deceptæ fue-
 runt quædam mulieres, tametsi sanctæ omnique (h) reveren-
 tia dignæ, apud quas legimus aliquas revelationes sibi
 invicem contradicentes; quas credere par est proprio sen-
 su ab illis conscriptas, quem putabant Dei esse: nisi dixe-
 rimus perperam illis adscriptas, ut mavult Baronius (l),
 cum historiam seu potius fabulam discutit & confutat

b. Isai. 7. 14. i. Gen. 1. 1. h. i. Cor. 14. 25. l. Baron. Tom. 8. an. 604. Valsq.
 in 3. p. 110. 2. disp. 117. c. 6.

Trajani ab inferis Gregorii precibus liberati. Illud etiam hoc loco observandum quod mens prophetæ dupliciter à Deo instruitur, vel per expressam revelationem, vel per occultum instinctum. Est autem inter utrumque modum notabile discrimen: nam cum Propheta ex divina revelatione loquitur, semper discernere potest quid per spiritum propheticum, quid per proprium dicat, siquidem certissime cognoscit revelationem à Deo esse, & si per somnium ea sit, agnoscens postea rei veritatem, jam somnii voce non utitur; sicut Jacob expergefactus ait (*m*,) *Vere Dominus est in loco isto, & ego nesciebam*: Et Princeps Apostolorum ab Angelo eductus de carcere nesciens verum esse quod fiebat post discessum Angeli in se reversus dixit (*n*), *Nunc scio verè quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis*. Cum verò ex instinctu loquitur, aliquando fieri potest, ut proprii spiritus suggestio sit, quam Dei esse arbitratur. Docet item Augustinus (*o*) quod læpius humanæ mentes hunc instinctum patiuntur, nescientes quid dicant, & prædicentes quæ non intelligunt: sicut Caiphas prophetiæ instinctu, sed verum sensum verborum ignorans, Christum moriturum pro humani generis redemptione prophetavit. Rationem hujus discriminis ex eo deducit S. Thomas, quod hic instinctus est quiddam imperfectum in genere prophetiæ, unde si quid per illum manifestatur, propheticam certitudinem, & intelligentiam revelationi annexam non habet.

III. Error Montani fuit, Prophetas veluti amentes ac furiosos extra se positos, locutos esse quæ ignorabant, nulloque sermoni præfixo scopo veluti in ventum verba jactasse. *Verum*, ut rectè Basilii Magni asserit (*p*) *id abhorret à professione divinæ præsentiae, ut amentem reddat, qui à numine corripitur: cumque plenus divinorum decretorum esse cœperit, tunc à propria mente etiam excidat; &*

m Gen. 28. 16. *n* Act. 12. 11. *o* De Gen. ad lit. l. 2. c. 17. & de Trin. 4. c. 17. *p* Proem. in Italam.

qui aliis à sese praebeat utilitatem, ipse ex propriis sermonibus nihil capiat utilitatis. In summa quid consentaneum est, ut quis ex sapientiae spiritu simillimus insano reddatur? Quin potius, neque lumen cecitatem parit, verum videndi vim à natura insitam expergeficit: neque spiritus tenebras inducit animis, sed ad contemplationem rerum intelligibilium mentem à peccati maculis puram exigit. Non dissimile veri est improbam demonum vim naturae humanae insidiantem confundere mentem: at si quis dicat, spiritus divini praesentiam hoc idem efficere, hic impiè dixerit. Agnoscimus quidem in visionibus imaginariis, ut supra ostensum est, abstractionem à sensibus: sed haec abstractio sive ecstasis ad naturales sensuum functiones referri debet, non ad mentis insaniam: pars enim praecipua animae & vis intelligendi ejusmodi alienationis est expers, ut prolixè Epiphanius (q) adversus Montanum, ejusque insanas mulieres demonstrat. Tertullianus (r) tamen si Montani affecla, ecstasin amentiam vocat, quod in ea mens extra se, vel supra se elevatur: *Ecstasin dicimus sensus & amentiae instar. Hoc erit proprietas amentiae hujus, quia non fit ex corruptela bonae valetudinis, sed ex ratione naturae: nec enim exterminat, sed advocat mentem.* Et alibi (s) agens de Christi transfiguratione ait, *gratia ecstasin, id est amentiam passum fuisse Petrum, cum dixit, Bonum est nos hic esse. In spiritu enim homo constitutus, praesertim cum gloriam Dei conspicit, vel cum per ipsum Deus loquitur, necesse est excidat sensu, obumbratus scilicet virtute divina. Interim facile est amentiam Petri probare. Quomodo enim Moysen & Eliam cognovisset, nisi in spiritu, non in sensu constitutus?* Cum verò aliquid per species sensibiles ostenditur, ut rubus Moyse, & scriptura in pariete Danieli: aut cum mens prophetae illustratur lumine intelligibili, nulla fit à sensibus abstractio (t) nec ullo modo est necessaria, nisi fiat revelatio per impressionem novarum specierum in phantasia, aut per

q. Hæc 48. r. De Anima cap. 45. s. Adv. Marc. lib. 4. cap. 22. t. S. Thom. de Ver. qu. 12. art. 9. & 12.

novam phantasmatum præexistentium coordinationem : quia vis imaginaria, cum quis utitur sensibus, his intenta est, quæ per sensus accipiuntur, nec ad ea transferri potest, quæ aliunde immittuntur. Perfectum autem prophetica visionis iudicium non in ipsa abstractione fit, quia tunc ligatus est sensus, qui est principium nostræ cogitationis: sed cum homo à somno sive ab ecstasi excitatur, quæ prius viderat superno lumine illustratus intelligit, & discernit. Quod si visio purè intellectualis sit, licet in parte superiori animæ quoad receptionem & quoad iudicium perficiatur; ut tamen verbis exprimi & aliis communicari possit, congruæ imagines formantur in phantasia, in quas decidit intellectus ab intelligibili puritate, sicut explicat S. Thomas (u) in quæstionibus disputatis, ubi proposito hoc dubio, *An potentia sensitiva remaneant in anima separata*, affert pro parte affirmativa argumentum ex historiis sanctorum, in quibus legimus mortuos nonnunquam ad vitam revocatos, qui quædam imaginabilia se vidisse narrabant, domos, campos, flumina: cui objectioni respondens ait eorum quæ anima separata apprehendit absque phantasmatibus, remanere in ea cognitionem, cum iterum corpori conjungitur, cum conversione ad phantasmata; & ideo quæ intelligibiliter vidit, imaginabiliter narrat. Simili modo Paulus Apostolus (x) postquam cessavit videre Deum in tertio cælo, ad quod mirabiliter raptus fuit; memor fuit eorum, quæ in illa visione cognoverat, per aliquas species in intellectu suo remanentes, quæ erant quasi quædam reliquæ præteritæ visionis: ex quibus per applicationem ad particulares intentiones vel formas in memoria vel in imaginatione conservatas, poterat postmodum eorum, quæ prius viderat recordari, etiam secundum actum memoriæ, quæ est potentia sensitiva. Lumen enim divinum absque imaginibus in intellectu susceptum vim habet splendorem suum derivandi in phantasiā, ibique imagines forman-

* Qu. unica de Anima art. 19. ad 18. x De Verit. qu. 13. art. 3. ad 4.

di, quibus anima possit quæ spiritualiter intellexerat, sensibiliter percipere. Notat autem Angelicus doctor (y) visionem, quia res videntur per conversionem ad phantasmata à lumine intellectuali excitata, aliam esse & diversam ab illa qua res videntur in Deo. An verò detur vel dari possit in hac vita mortali pura visio intellectualis absque interventu phantasmatum, magna & proluxa quaestio est multis difficultatibus obvoluta, quarum solutio ad hunc locum non spectat. Negant ut plurimum Scholastici, affirmant Mystici: illi tamen fateri debent nullam esse rationem, quæ persuadeat id non posse aliquando ex speciali divinæ gratiæ largitate concedi: & ipsi Mystici rarissimum esse hoc donum aiunt, viris dumtaxat sanctissimis & perfectissimis concessum.

IV. Ex his palam fit arduam rem esse, & viris etiam doctissimis valde difficilem, visiones imaginarias ab intellectualibus distinguere. Id enim ex rebus quæ sub revelationem cadunt definiri non potest; nam de rebus omnino à materia sejunctis imaginaria quandoque apparitio est, de materialibus intellectualis: neque ex phantasmatibus, quia etiam in intellectuali interveniunt aliquando phantasmata. Ea est enim potentiarum animæ subordinatio & connexio, ut una alterius operationi deserviat, sensus externus interno, hic intellectui. Ipsæ quoque perceptiones supernaturales in intellectu immediatè à Deo impressæ, vix ita possunt in eo persistere, quin ad inferiores potentias deriventur, quatenus ex veritate absque phantasmatum velamine perspecta simulacra formentur, quibus utatur, ut alios instruere quis possit, & quæ vidit enarrare. Modus autem, quo hæc sunt inexpertis ignotus est. *Quæ viderunt Prophetæ, ait Chrysostomus (z) quoniam pacto viderint, non est nostræ facultatis exprimere: modum enim visionis huiusmodi nemini possibile est edisserere, præter quam ei & soli, qui doctrinæ experientia perspicuè didicit. Quo ergo res ista clariùs elucescat, audiendus Bér-*

y 1. p. qu. 12. art. 9. ad 2. z In cap. 1. Isaia.

Bernardus est, qui & cœlesti sapientia imbutus & propria
 eruditus experientia abdita divinarum perceptionum my-
 steria mellifluo sermone sic explanat, (a) Divina sunt,
 & nisi expertis prorsus incognita quæ effamur, quomodo vi-
 delicet in hoc mortali corpore, fide adhuc habente statum. &
 necdum prepalata perspicui substantia luminis, jam tamen
 pura interdum contemplatio veritatis partes suas agere in-
 tra nos vel ex parte presumit, ita ut liceat usurpare
 etiam alicui nostrum, cui hoc datum desuper fuerit, illud
 Apostoli, Nunc cognosco ex parte. Item, ex parte cognos-
 cimus, & ex parte prophetamus. Cum autem divinius
 aliquid rapimur & veluti in velocitate corusci luminis inter-
 luxerit menti spiritu excedenti, sive ad temperamentum
 nimii splendoris, sive ad doctrinæ usum: continuo, nescio
 unde, adsunt imaginatorie quædam rerum inferiorum simi-
 litudines infusus divinis sensis convenienter accommodatæ,
 quibus quodammodo adumbratus purissimus ille ac splendi-
 dissimus veritatis radius, & ipsi animæ tolerabilior fiat,
 & quibus communicare illum voluerit, capabilior. Existimo
 tamen ipsas formari in nobis sanctorum suggestionibus An-
 gelorum, sicut è contrario contrarias & malas ingeri
 immissiones per Angelos malos dubium non est. Et fortassis
 hinc illud est speculum atque enigma, ut dixi, per quod
 videbat Apostolus ex istiusmodi puris pulchrisque imagina-
 tionibus Angelorum quasi manibus fabricatum: quatenus
 & Dei esse quod purum & absque omni phantasia corporea-
 rum imaginum oernitur, sentiamus: & elegantem quam-
 libet similitudinem, qua id dignè vestitum apparuerit, mi-
 nisterio deputemus angelico. Hæc Bernardus explicans illud
 Canticorum, Murenulas aureas faciemus tibi, vermicula-
 tas argento: per aurum intelligens fulgorem divinitatis,
 cui Angeli superni aurifices inserunt & figurant veritatis
 quædam signacula, spirituales nimirum similitudines,
 quarum interventu purissima divinæ sapientiæ sensa animæ
 conspectibus important, ut saltem videat per speculum

a Ser. 41. in Can.

& in ænigmate, quod nondum potest facie ad ad faciem intueri. *Neque aliter*, ut ait Dionysius, (*b*) *lucere nobis potest divina veritatis radius, nisi sacrorum varietate operimentorum anagogicè obvelatus, nobis quoque paterna providentia connaturaliter ac propriè accommodatus.* Nam & rerum divinarum sublimitas intellectus nostri capacitatem excedit, & nobis connaturale est à sensibilibus ad intelligibilia ascendere, & si quæ nobis divinitus per species infusas manifestantur, ea tamen quoad usum ab imaginibus pendent, vel à notitia intellectuali resultantibus, vel Angelorum ministerio efformatis, sic exigente naturæ nostræ conditione, quamdiu in hoc exilio peregrinatur.

V. His ita delibatis, servata à nobis methodus requirit, ut aliquot regulas sive indicia tradamus, quibus lumen divinum à naturali, verique prophetæ & veræ prophetiæ à falsis discernantur.

1. Et prima quidem ac præcipua veri prophetæ nota veritas est; verus enim censeri debet, qui vera prædicit: falsus, qui mendax est. Tradidit hanc regulam in scripturis suis Spiritus sanctus (*c*), ubi postquam edixit falsos Prophetas interficiendos esse, qui arrogantia depravati ausi fuerint in nomine ipsius loqui, quæ ipse præcepisset, ait: *Quod si tacita cogitatione responderis, Quomodo possum intelligere verbum, quod Dominus non est locutus? Hoc habebis signum, quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit; hoc Dominus non est locutus, sed per tumorem animi sui Propheta confinxit, & id circo non timebis eum.* Huic tamen regulæ duo sunt, quæ obstare videntur. Nam primò multa futura à pseudoprophetis prædici scimus, quæ postea eveniunt. Deinde ex scripturis constat non omnia, quæ à veris Prophetis prænunciata sunt, adimpleta fuisse. Sed facilis est ad hæc objecta responsio. Ad primum enim dicimus multa esse occulta, & à quorundam hominum cogitatione remota, quæ naturalem dæmonum notitiam non excedunt, & hæc possunt

b Cal. hierar. c. 1. *c* Deut. 18. 20.

prophetis suis indicare, ut ex illorum revelatione nomen sibi concilient, & incautos decipiant; futura autem contingentia, & quæ nullo modo ab hominibus cognosci possunt, non nisi Deo revelante prædicuntur, ut supra ostensum est. Altera objectio duplici distinctione tollitur. Prædictio enim vel absoluta est, vel comminatoria: illa semper adimpletur; hæc annexam in se & latentem conditionem habet, nisi peccatores futuri supplicii comminatione perterriti egerint pœnitentiam. *Repente loquar, dicit Dominus (d), adversum gentem & adversum regnum, ut eradicem & destrnam & disperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo suo, quod locutus sum adversus eam; agam & ego pœnitentiam super malo quod cogitavi, ut facerem ei: & subito loquar de gente & de regno, ut adificem & plantem illud.* Exemplum hujus comminationis habemus in Jonæ prædicatione, qua Niniven subvertendam esse post quadraginta dies prædixit, nihilominus statuto tempore elapso non est subversa; quia videlicet pœnitentiam egerunt viri Ninivitæ, & Dominus pepercit eis, donec pœnitentiæ impedimentum iram ejus compescuit; sed eo postea remoto prophetia Jonæ exitum suum sortita est, & civitas everfa, sicut Tobias morti proximus filio suo indicavit dicens (e). *Propè erit interitus Ninive, non enim excidit verbum Domini.* Deinde ex doctrina & distinctione Angelici Doctoris (f), futura contingentia duplici modo cognosci possunt: vel sicut sunt in seipsis, quatenus scilicet conspiciuntur ut præsentia & realiter existentia: vel ut sunt in suis causis creatis & contingentibus. Primo modo cognita eveniunt semper & infallibiliter, sicut prædicuntur. Altero modo non semper eveniunt, nec tamen prædictiones sunt falsæ, quia sic non aliud significant, quam ordinem & dispositionem causarum talem esse, ut effectus prænuntiati omnino futuri sint, nisi causæ divinitus impendantur. Ita Regem Ezechiam

d Jerem 18 7. e Job. 14. 6. f 2. 2. q. 171. art. 6. ad 2. & de Ver. q. 2. art. 14.

moriturum prædixit Isaias Propheta [g], nec tamen eo morbo mortuus est : nam morbus quidem lethalis erat, sed Dei misericordiâ ab imminente morte ereptus fuit, & immoto manente divino consilio Rex mortem evasit, quam illi jubente Deo Propheta annunciaverat. *Cum ergo exterius, ut appositè Gregorius ait [h], mutari videtur sententia, interius consilium non mutatur : quia de unaquaque re immutabiliter intus constituitur, quicquid foris mutabiliter agitur.*

2. Veritas Prophetiæ in re ipsâ à Deo revelata consistit, non in ejus intelligentia : semper enim verum est quod summa & incommutabilis veritas loquitur, quamvis ab homine non intelligatur : neque repugnat quod revelatio sit vera & à Deo, ejus autem explicatio falsa & ab homine, qui eam aliter, quàm Deus intelligat, interpretetur. Celeberrimum hujus rei exemplum extat in vita S. Bernardi [i]. Indixerat vir sanctus bellum sacrum, toto orbe Occidentali ad arma concurrente, ut Orientalis Ecclesia à Barbarorum captivitate liberaretur. Prædicationem verò non temerè, non proprio spiritu aggressus est ; sed jubente & cogente summo Pontifice, Deo autem cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. Sed quantis & quàm multiplicibus signis ; Quanta vel numerare nedum narrare difficile foret. Tot tamen miraculis confirmata expeditio exitum habuit infelicem : nam tanta hominum multitudo, quæ certam sibi victoriam pollicebatur, dissipata est & vincentibus infidelibus justo Dei judicio Christiani milites interierunt. Hinc autem constat aliud hominum, aliud Dei consilium fuisse : nam Deo imperante & beneplacitum suum miraculis indicante exercitus congregatus est, sed homines, qui terrena sapiunt, gloriam, divitias, & regni Hierosolymitani recuperationem sibi præfixerant ; Deus verò æternam eorum salutem, qui in illa expeditione pro fide & pro Ecclesia perempti sunt. Afflixit vehementer Bernardum hic casus,

g Isai 38. h Lib. 16, mor. c. 17. i Lib. 3, c. 4.

ut ipse ad Eugenium Pontificem scribit [k], & quem prius magno honore prosequerantur, jam omnes damnabant ut pseudopphetam atque impostorem. Deus verò servum suum consolatus est, nam Joannes Casemarii Venerabilis Abbas sic ad eum scripsit (l). *Dictum est mihi quod de hac re, de via Hierosolymæ loquor, quæ non ita prosperè ut forsitan volebatis, contigit, multum tristamini; eo quod Ecclesia Dei vel gloria, non sicut desiderabatis, accrevit. Et post pauca. Videtur mihi quod omnipotens Deus de hac via multum fructum fecit, non tamen eo ordine, quo ipsi viatores arbitrabantur. Siquidem si hoc quod cœperant, sicut decet Christianos, justè ac religiosè prosequi vellent, Dominus cum eis esset, ac magnum fructum super eos perfecisset. Sed quoniam ipsi ad mala sunt devoluti, & hoc nequaquam Dominum à principio latere potuit, ut sua providentia in sui dispositione non falleretur, malitiam eorum in suam convertit clementiam, & immisit eis persecutiones & afflictiones, quibus purgati ad regnum pervenire possent. Sed ne in dubium veniat quod dico, quasi patri meo spiritali in confessione aperio, quod patroni loci nostri beatus Ioannes & Paulus sapius nos visitare dignati sunt, quos ego super hac re interrogari feci, & huiusmodi sententiam responderunt. Dicebantque multitudinem Angelorum qui ceciderant, de illis qui ibi mortui sunt, esse restauratam. Hæc ille consolatus Bernardum, quia res prosperè evenit, non secundum hominum desiderium, sed secundum Dei propositum. Ideo prudentissimè monuit Theodidacta virgo Theresia (m), ne quis aliquid inconsulto confessario qui pius, doctus, & circumspectus sit; aggrediatur, quamvis certo sciat revelationem seu locutionem à Deo esse; fieri enim potest ut revelatio vera sit & divina, sed, vera ejus significatio, rei que eventus lateat, sicut accidit in prænarrata expeditione. Huc etiam referendæ, ut diximus supra (n), quorundam sanctorum prophetiæ*

k Lib. 2. de Consid. l Inter op. Bernard. ep. 333. m Cast. animæ manf. 61 c. 3. n Cap. 8. § 3.

& revelationes de futura Ecclesiæ reformatione, quæ hæcenus nullum effectum sortitæ sunt, vel quia malitia hominum illis obicem posuit, piorumque conatibus collapsam disciplinam reparare cupientium obstitit: vel quia tempus à Deo statutum nondum advenit, nam mille anni ante oculos ejus tanquam dies hesternæ quæ præterit: & Joannes in Apocalypsi (o) ea prædicturus, quæ nondum implera sunt, *tempus propè esse*, & ea narraturum se asserit, *quæ oportet fieri citò*: tum Christi adventum ad judicandum mundum commemorans, ac si ipsum jam venientem conspiceret, ait: *Ecce venit cum nubibus*: quia nimirum quotquot elapsa sunt secula à diebus Joannis usque ad præsens & quæ deinceps usque ad extremam judicii diem elabentur, quasi brevissimum momentum sunt respectu æternitatis.

3. Veri prophetæ id tantum enunciant, quod Deus ipsis revelare dignatur, nec alia ratione prædictiones suas stabilire & confirmare solent, quam quia *os Domini locutum est*: falsi hoc donum sibi temerè arrogant, atque omnibus petentibus semper respondent, ac si spiritus propheticus semper ad nutum illis adesset, cum tamen hæc gratia, sicut & cæteræ gratis datæ, nemini unquam per modum habitus, nisi soli Christo, concessa sit. Quod si aliquando veri prophetæ, ut observat Gregorius (p), aliquid per suum spiritum dicunt, sicut Nathan dixerat David, ut templum construeret, hoc ab auditorum mentibus per Spiritum sanctum eruditi citius corrigunt. Prophetæ autem falsi, & falsa denunciant, & alieni à sancto Spiritu in sua falsitate perdurant.

4. Prophetæ falsus esse convincitur, qui cum aliquid prædixerit, quod evenuerit, falsam postea doctrinam prædicat, populumque avertit à via virtutis: signa enim doctrinam subsequi debent, non præcedere, sicut Christus ejusque discipuli nos docuerunt, qui prædicationem suam subsequenter miraculis & prænotionibus confir-

o Apoc. i. p. Hom. i. in Ezech.

marunt. Tradidit hanc regulam Dominus in Deuteronomio (q) his verbis. *Si surrexerit in medio tui propheta, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & evenerit quod locutus est: & dixerit tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos, quos ignoras, & serviamus eis: non audies verba prophetae illius aut somniatoris; quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat utrum diligatis eum, an non, in tote corde & in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timeate: Propheta autem ille aut fictor somniorum interficietur.* Signis igitur & prædictionibus attendendum non est, quando is qui signa facit & futura predicit, contraria pietati docet. Nam & Apostolus (r) etiã Angelo de cælo aliter evangelizanti, quàm accepimus anathema imprecatus est. Et Vincentius Lirinensis ex allata Deuteronomii sententia elegantissimè ostendit, nemini credendum esse, quantavis doctrinã aut sanctitate polleat, si quid proferat divinis scripturis aut Apostolicis traditionibus contrarium: idque probat multorum exemplis, ac postremo Tertulliani, qui *contra Moysi præceptum exsurgentes in ecclesia novellas Montani furias, & insana illa insanarum mulierum noviti dogmatis somnia, veras prophetias adseverando, meruit ut de se quoque & scripturis suis diceretur, si surrexerit in medio tui propheta. Et mox, Non audies verba prophetae illius.*

5. *Proprium est falsi prophetae, inquit Chrysostomus, (f) emota esse mentis, vim pati ac necessitatem, pelli, trahi, raptari tanquam furem. Verius autem propheta non sic, sed cum mente sobria, & cum modestia ac temperante constitutione, & sciens quæ loquitur, dicit omnia. Et infra, Dæmonis proprium est tumultum & furorem, & multam procreare caliginem: Dei autem est illuminare, & quæ oportet docere cum intelligentia. Ideo autem falsi prophetae mente commota loquuntur, quia dæmonis impetum a quo impelluntur, ferre non possunt: At qui a Deo aguntur, placidè, humiliter, & modestè proferunt, quæ ab illis*

q Deut. 13. 1. r Gal. 1. 8. s Hom. 19. in 1. ad Cor.

acceperunt ; docet enim eos omnium artifex sapientia ,
 (r) in qua est spiritus intelligentia sanctus , unicus , mul-
 tiplex , subtilis , disertus , mobilis , incoinquinatus , certus ,
 suavis , amans bonum , acutus , quem nihil vetat , benefa-
 ciens , humanus , benignus , stabilis , certus , securus , omnem
 habens virtutem , omnia prospiciens .

6. Examinandus est finis prophetiæ qui est publica uti-
 litas ecclesiæ , & privata fidelium ædificatio . Nam qui
 prophetat , inquit Apostolus (u) hominibus loquitur ad æ-
 dificationem , & exhortationem , & consolationem . Isaïas
 quoque ait , (x) Hec dicit Dominus redemptor tuus
 sanctus Israël . Ego Dominus Deus tuus , docens te utilia ,
 gubernans te in via qua ambulas . Si quis igitur inutilia
 prædicit , si vanitates & insanias falsas , si curiosa & inania ,
 quæ nec ædificant , nec instituunt ad salutem ; nec pecca-
 tores ad pœnitentiam excitant , aut iustos ad incrementa
 virtutum : hic falsus propheta est Docet autem . S Thomas
 (y) nullo unquam tempore defuisse prophetas , non qui-
 dem ad novam doctrinam fidei depromendam , sed ad
 humanorum actuum directionem : quod enim attinet ad
 fidem jam promulgato Evangelio publicæ revelationes
 necessariae non sunt . An verò privatae , quæ servis & ami-
 cis Dei nonnunquam fiunt , ad objectum fidei pertineant ,
 adeo ut fide divina credendæ sint , sine auctoritate Ecclesiæ
 eas approbantis & proponentis . Agemus de hac contro-
 versia , [z] cum de revelationibus sermo erit . Quærent
 etiam nonnulli , an si quis spiritum prophetiæ habens ali-
 cui revelet suam damnationem , illi credere teneatur ; sed
 certissimum est nullatenus illi credendum esse , repugnat
 enim statui viatoris huiusmodi revelatio , qua posita nec
 beatitudinem sperare posset , nec media ad eam conse-
 quendam adhibere teneretur . Si quæ tamen contingat ,
 non tanquam absoluta & immutabilis prædictio accipienda
 erit , sed ut comminatio futuri supplicii iis infligendi , qui

• Sap. 7. 22. & 1. Cor. 14. 3. & Isa. 48. 17. & 2. qu. 174. art. 6. ad 3.
 2. Cap. 20. §. 1.

neglecta emendatione & pœnitentia in peccatis suis moriuntur.

7. Christus redemptor noster, cum discipulos suos monuisset cavendum esse à falsis prophetis, hoc ad eos dignoscendos indicium tradidit, (a) *A fructibus eorum cognoscetis eos*: ut enim ex fructibus arbor, sic ex motibus & ex doctrina propheta verus à falso discernitur. Non quod bonitas morum, sicut asserit S. Thomas, (b) ad prophetiam necessaria sit, si interiorem ejus radicem respiciamus, quæ est gratia gratum faciens: tum quia datur ad utilitatem Ecclesiæ, sicut & aliæ gratiæ gratis datæ; charitas verò ut uniat animam Deo, hæc autem duo separari possunt; tum quia pertinet ad intellectum, cujus actus præcedit actum voluntatis, qui perficitur à charitate. Sed quia requiritur ad prophetandum maxima mentis elevatio ad spiritualium contemplationem, hæc autem à pravitate viræ impeditur; ideo hoc donum à Deo ut plurimum hominibus sanctis tribuitur, & ex eo desumi solet certissimum sanctitatis argumentum: (c) *quoniam in malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis: sed in animas sanctas se transfert, amicos Dei & prophetas constituit*. Quorum igitur vita pravis moribus contaminata est, eorum prædictiones spernendæ sunt. Hi sunt enim qui falsis vaticiniis plebem seducunt, & mendacibus revelationibus incautos decipiunt, de quibus ait Jeremias, (d) *Propheta tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam: ut te ad pœnitentiam provocarent*, Hi sunt, inquit Chrysostomus, (e) *qui quod execrantur admittunt, quod prohibent faciunt, apud quos innocentia culpatur, culpa pro innocentia ducitur; apud quos peccare justum est & justitiam exercere nefandum: ubi certant facta cum dictis, dimicat doctrina cum factis*. A fructibus eorum cognoscetis eos. Plura de his infra, (f) cum de discernendis revelationibus sermo erit.

a Matth. 7. 15. b 2. 2. qu. 172. art. 4. c Sap. 1. 4. Sap. 7. 27. d Thren. 2. 14. e Hom. 12. in varia Matt. loca. f Cap. 20.

CAPUT XVIII.

De visione intellectuali. Quid sit, & quomodo fiat. Sanctorum testimoniis elucidatur. Cur inexplicabilis dicatur. Qui sint ejus effectus, quod objectum. Immunis est ab illusionibus. Triplex modus divinæ visionis.

DE visione corporali & imaginaria satis, ut arbitror, dictum est. Restat nunc intellectualis, de qua nonnullæ difficultates jam supra (a) expeditæ sunt, ostendi enim eam cæteris difficiliorem & excellentiorem esse, & non nisi à Deo effici posse: tum Capite proximo explicavi quàm difficile sit eam ab imaginaria discernere, quibusve modis hominibus manifestari verbis & signis sensibilibus queant, quæ intellectualiter visa sunt. Nunc breviter exequar quid sit, & quomodo fiat. Est igitur visio intellectualis clarissima rerum divinarum manifestatio, quæ in solo intellectu absque figuris & imaginibus perficitur. Fit autem duplici modo, vel cum mens humana Spiritus sancti gratia illuminatur, ut ea intelligat quæ corporali sive imaginaria apparitione sensibilibus signis repræsentata sunt: vel quando immediatè per species intellectui à Deo infusas divina mysteria percipiuntur. Porro clare & distincte hujusmodi species intellectui imprimuntur, nullo ejus actu interveniente, nisi quod in se recipit divinas operationes: quas si recipiat quasi videns, visionem vocamus; si veluti audiens, locutionem dicimus, de qua supra egi; (b) si aliquid discens vel intelligens, revelationem nuncupamus, qua vel aliqua veritas occulta, vel arcana mysteria deteguntur. Differit de his prolixè Venerabilis Pater Joannes à Cruce (c) in Ascensu montis Carmeli. Porto hæc visio fieri dicitur in apice mentis, videlicet in intellectu, non quatenus ratiocinatur, sed sicut simplici intuitu res sibi objectas videt & contemplatur. Hujus generis fuerunt Moylis (d) & Pauli visiones, quando illi ostendit Do-

a C. 8. & 15. b Cap. 8. c Lib. 2. cap. 23. & seqq. d Exodi 33.

minus gloriam suam & omne bonum : hic verò raptus in tertium cœlum audivit arcana verba , quæ non licet homini loqui , (e) Et alii quidem in ecstasim rapti secreta Dei videre meruerunt : aliis verò vigilantibus , cunctisque sensibus liberè utentibus divina revelatio contigit , sicut Nathan (f) vigilans procul dubio David regem de peccatis redarguit , vix que ille protulerat salutiferum illud *Peccavi* , cum statim in sermone Domini dixit illi , *Dominus transiit peccatum tuum : non morieris* : tunc eidem indicavit filium , quem pepererat uxor Uriæ , moriturum : hæc autem non aliter scire potuit , quàm ex ore Domini loquentis intus menti ipsius ineffabiliter , ut ait Augustinus , (g) non spectabili forma , non voce sensibili ad aures vel ad imaginationem personante , sed propius intellectuali locutione , qua *Veritas incommutabilis per seipsam ineffabiliter loquitur rationalis creaturæ mentibus*. Bene autem hæc locutio ineffabiliter fieri dicitur , quia mens humana verba Dei intellectualiter percipiens supra communem hominum conditionem ad Angelotum consortium elevatur. *Quando enim*, teste Augustino , *nos aliquid talis locutionis interioribus auribus capimus , Angelis propinquamus*.

I I. Hujus Angelicæ felicitatis consors fieri optabat Bernardus , ut puram cum illis conversationem haberet , cum quibus est puritatis similitudo. *Rerum etenim cupiditatibus*, ait ille , *vivendo non teneri , humana virtutis est : corporum verò similitudinibus speculando non involvi , Angelicæ puritatis est : utrumque tamen divini muneris est , utrumque excedere , utrumque te ipsum transcendere est*. Beatus qui dicere potest , *Ecce elongavi fugiens , & mansi in solitudine*. *Transiisti carnis oblectamenta , ut minime jam obedias concupiscentiis ejus , nec tenearis illecebris : profecisti , superasti te , sed nondum elongasti , nisi & irruentia undique phantasmata corporearum similitudinum transvolare mentis puritate prevaleas*. Huic autem visioni purè intellectuali nulla potest diabolica illusio intercedere , sive rerum

e 2. Cor. 12. f 2. Reg. 12. g De Civ. Dei lib. 16. c. 6. h Ser. 52. in Cant.

intellectu repræsentatio per species à Deo infusas consideretur, sive iudicium de rebus eisdem, quod fit per lumen desursum veniens à Patre luminum: nam cum hæc duo à sensu & imaginatione non pendeant, nulla est creatura, quæ possit se illis immiscere. Quando autem hæc visio ab imaginatione incipit, vel in eam disinit, modo supra explicato, nulli dubium est, quin possit Angelus bonus ad eam cooperari, & malus similiter excitatis phantasmatibus animæ illudere. Sed quia difficile est visionem purè intellectualem ab ea discernere, quæ cum admixtione phantasmatum fit, magnam in omnibus cautelam & diligens examen in huiusmodi perceptionibus adhibere oportet, ne quis fortè incautus & inexpertus subtilissimis vaferrimi hostis fraudibus circumveniat. Modus item, quo hæc visio fit, difficilis explicatu est, ac ferè imperceptibilis, non solum his qui sensuum iudicium in omnibus sequuntur, de quibus scriptum est (i) *Animalis homo non percipit ea quæ sunt spiritus Dei*; sed illis etiam qui mentis acumine sensuum operationes transcendunt. A me igitur sedente in tenebris & in umbra mortis divinarumque perceptionum inexperto nemo visionum intellectualium explicationem expectet; quandoquidem ipsimet viri sancti illis assueti, cum hæc divina charismata, aut præcepto superioris aut charitate urgente, manifestare nituntur, vix verba inveniunt, quibus latentia animi sensa ad aliorum notitiam proferre queant. Ubi verò una eademque opera & dicto meo fidei conciliem, & modus, quo visio intellectualis fit, quantum fieri potest intelligatur; operæ pretium erit quosdam ex illis audire qui visiones ac revelationes divinitus acceperunt.

III. Occurrit primo loco maximus Ecclesiæ doctor Augustinus, qui colloquium habitum cum matre sua ex hac vita paulò post exitura enarrans, visionem intellectualem ejusque modum ita describit (k) *Si cui sileat tumultus carnis, sileant phantasia terra & aquarum & aëris: Sileant*

i. Cor. 2. 14. k. Lib. 9. Conf. c. 10.

& poli, & ipsa sibi anima sileat & transeat se, non se cogitando: Sileant somnia & imaginaria revelationes, omnis lingua & omne signum, & quidquid transeundo fit, si cui sileat omnino. Quoniam si quis audiat dicunt hac omnia, Non ipsa nos fecimus, sed fecit nos qui manet in aeternum. His dictis, si jam taceant, quoniam crexerunt aurem in eum qui fecit ea; & loquatur ipse solus, non per ea, sed per seipsum, ut audiamus verbum ejus, non per linguam carnis, neque per vocem Angeli, nec per sonitum nubis, nec per enigma similitudinis: sed ipsum quem in his amamus ipsum sine his audiamus: sicut nunc extendimus nos & rapida cogitatione attingimus aeternam sapientiam super omnia manentem, si continetur hoc, & subtrahantur alia visiones longè imparis generis & hac una rapiat & absorbeat & recondat in interiora gaudia spectatorem suum: ut talis sit sempiterna vita: quale fuit hoc momentum intelligentie, cui suspiravimus: nonne hoc est, Intra in gaudium Domini tui? Hæc Augustinus, ex cujus incomparabili sapientia discimus, tunc animam elevari ad divinam locutionem in apice mentis percipiendam, cum silent omnes creaturæ, cum cessant omnes imaginationis operationes, & ipse Deus immediatè nullo adhibito Angelorum ministerio se animæ videndum exhibet, eamque alloquitur, tantam ei communicans lucis & gaudii plenitudinem, ut hoc sublime donum non dubitaverit æternæ felicitati comparare. Sequitur Augustinum doctrinæ ejus sectator Aëlredus Abbas Rievallis, qui de visione intellectuâ sic loquitur (1) *Intellectualem illam dicimus visionem, qua mens omne corpus, omnesque corporeas imagines ac similitudines transcendens in ipsa luce veritatis requiescit, in qua vera & verè sunt omnia præterita, presentia, & futura: nec aliter futura quàm præterita.* Tum refert exemplum cujusdam sanctæ Virginis ad hujusmodi sublimem visionem raptæ, quæ cum omnem mundi amorem, ac carnales omnes affectus, curamque corporis omnem, & exteriorum sollicitudinem à suo pectore exclu-

1 Serm. 1. de oneribus.

sisset, coepit quodam mentis astu & fastidire terrena, & desiderare coelestia. Accidit autem aliquando, ut cum amore solito orationi incumberet, mira quaedam suavitas superveniens omnes animi motus, omnes cogitationum excursus, omnes insuper spirituales, quos circa amicos habebat, extinxerit affectus: moxque anima ejus quasi oneribus quae in mundo sunt valedicens, rapitur supra se, & ab ineffabili quadam & incomprehensibili luce excepta, nihil aliud videbat nisi quod est, & quod omnium esse est. Neque lux illa corporea fuit, aut aliqua corporis similitudo: nec distendebatur, nec diffundebatur; ita ut ubique videretur; nec ipsa tenebatur, & tenebat omnia, & hoc miro & ineffabili modo, sicut esset enei quicquid est, & veritas quicquid verum est. Hac igitur luce perfusa ipsum Christum, quem prius noverat secundum carnem, coepit jam secundum carnem non nosse: quia spiritus ante faciem ejus Christus Iesus in ipsam eam induxerat veritatem. Tandem concludit sermonem sanctus Abbas asserendo, quod quicquid aliis visionibus cernitur ambiguum est, aut fide magis quam scientia roboratur: quod autem in ipsa cernitur veritate, & luminosum & certum est.

IV. Aliam similem visionem de se narrat S. Teresa in vita sua (m) quam brevi compendio referam. Die quodam festo gloriosi Apostoli Petri, cum essem, ait illa, in oratione, videbam seu potius animadvertēbam, oculis enim corporis vel animae nihil penitus videbam, sed Christus prope me esse videbatur, & sentiebam ipsum esse, qui mihi loquebatur: verum quia non erat visio imaginaria, non percipiebam qua forma esset, hoc tantum sentiens quod lateri meo astaret, & testis esset quarumcunque mearum actionum. Hujus autem visionis ignara eam protinus confessario indicavi, qui petiit à me qua forma ipsum viderem. Dixi me illum non videre. Tum ille rursum rogavit, unde scirem esse Christum. Respondi me nescire, verumtamen certo scire quod prope me esset,

m Cap. 17.

idque clarè ex eo cognoscebam, quod in oratione quietis diutius cum singulari & insolita animi tranquillitate morarer, & uberiores ex ea fructus perciperem. Conabar variis similitudinibus ipsam visionem explicare, sed nullam ad hoc idoneam & sufficientem inveni; nec verba accurrebant, quibus eam perspectam facere possem. Si enim dico me nec corporeis nec interioribus oculis Christum conspicerè, quomodo scio, mihi que persuadeo eum apud me esse, idque clariùs & evidentius, quàm si ipsum oculis intuerer; Certè per quamdam notitiam, quæ sole clarior est, Dominus animæ præsentem se exhibet: nec tamen assero solem hic aut ullam claritatem videri; sed est lux quædam, quæ sine ulla lucis visione intellectum illuminat, ut anima tanto bono perfruatur. Perinde hoc fit, ac si aliquis cibus in stomacho sit, quem homo non comederit, nec quomodo illuc venerit, sciat; noverit tamen ibi esse, tametsi nesciat qualis sit, & quis eum stomacho ingesserit. Hæc autem visio ita spiritualis est, ut nulla in potentiis aut sensibus concitatio sit, ex qua aliquid ad rem suam pertinens possit dæmon elicere. Sic differit de hac visione Teresa, ac eadem ferè repetit in Castro animæ, (n) illud ubique inculcans non posse animam verbis exponere illud quod videt, imò nec intelligere aut comprehendere quomodo id cognoscat, licet certissima sit se ipsum cognoscere. Consonat Teresiæ B. Angela de Fulgineo, (o) cuius verba religiosi scriptoris simplici stylo hic referam. *Quodam tempore eram in oratione, & respiciens vidi Deum mihi loquentem. Si autem queras quid vidi, dico quod vidi ipsum, & aliud nescio dicere, nisi quod videbam unam plenitudinem, unam claritatem, de qua sentiebam in me tantum implementum, quod ego nescio dicere, nec scio dare aliquam omnino similitudinem, nec vidi aliquid corporale, sed erat sicut est in celo, videlicet pulchritudo tanta, quod nescio aliquid aliud dicere, nisi quod vidi summam pulchritudinem continentem omne bonum: & omnes sancti stabant an-*

n Mans. 6. cap. 8. o Vitz ejus apud Bollandum 4. Jan. c. 3. num. 58.

te illam pulcherrimam majestatem ad laudandum eam : videtur autem mihi , quod in isto parum steti. Et infra, (p) Videbam unam rem stabilem ita indicibilem mihi , quod de ea nihil possum dicere , nisi quod erat omne bonum , & anima mea erat in letitia omnino inenarrabili , & nescio si eram in corpore, ve extra corpus. Alia Sanctorum testimonia afferre possem asserentium modum hujus visionis nullis verbis , nulla creata similitudine explicabilem esse, sed supra dicta sufficiunt , omnes enim iisdem ferè verbis id contestantur.

V. Omnes etiam in hoc conveniunt , quod hæc visio ab illusionibus immunis est. Potest quidem dæmon aliquid effingere, quod visioni intellectuali simile sit , idque animæ inexpertæ & minùs cautæ obtrudere : verùm ficta ab hoste visio multum à vera differt & ab affectibus facile dignoscitur. Veræ siquidem effectus sunt gaudium , pax , & tranquillitas animæ puritas , & illuminatio mentis , augmentum fidei & charitatis , humilitas , & elevatio spiritus in Deum. Falsa vero superbiam , sui astimationem , animi perturbationem , atque ariditatem producit. Illa diu permanet , & nunquam ferè à memoria excidit , hæc citò desinit , & sicut fumus evanescit. Nullum autem certius indicium veræ visionis , quàm humilitas : cum enim Deo comparati nihil simus , quo magis ad illum accedimus ; eo clariùs cognoscimus nos nihil esse. Optime Gregorius Magnus : (q) *Sapientia increata habet essentiam , habet vitam ; sed hoc quod habet ipsa est. Proinde incommutabiliter vivit , quia non ex accidenti , sed essentialiter vivit. Solo igitur cum Patre & sancto Spiritu veraciter est , cujus essentie comparatum esse nostrum non esse est. Huic si coniungimur , sumus , vivimus , sapimus : huic si comparamur , nec sapimus , nec vivimus omnino , nec sumus. Hinc est quod sancti omnes , quando in Dei visione proficiunt , quanto magis Divinitatis interna conspiciunt , tanto magis se nihil esse cognoscunt.* Porro visione intellectuali tam res, corporeæ

p 1b. n. 66. q Lib. 18. mor. cap. 27.

quàm

quàm incorporeæ videri possunt. Et primò quidem Deus & singulæ personæ sanctissimæ Trinitatis, deinde Christus, B. Virgo, Angeli, & Sancti: tum multæ veritates, de quibus anima instruitur, sive ad fidem spectent, sive ad mores: res denique omnes materiales, licet absentes, quæ sunt in cælo, & in terra: nulla siquidem repugnantia est, quin possit objectum absens veluti præsens intellectui repræsentari per speciem aliquam & lumen supernaturale. Fit autem hæc visio sive notitia intellectualis, duplici modo: uno quasi confuso, per certitudinem à Deo infusam, ut si quis Christum vel Angelum lateri suo adesse vel intus in corde cognoscat; tanta, imò majori certitudine, quàm si ipsum corporali oculo conspiceret, nulla ejus figura vel imagine efformata: altero claro & distincto, quo Deus aliquando videtur dilucidè quidem & manifestè, non tamen intuitive, & sicuti in se est. Media est hæc visio inter obscuram, quæ habetur in via per fidem, & claram in patria per lumen gloriæ, recedens à prioris obscuritate, sed ad posterioris claritatem non perveniens. Ex hac autem visione concipit anima maximam erga Deum venerationem, & ardentissimum amorem, ac desiderium serviendi illi in sanctitate & justitia omnibus diebus vitæ suæ.

V I. Quod si hæc visio secundùm præcipuum ejus objectum, quatenus scilicet fertur in Deum, consideretur, tres ejus modi à Theologis mysticis constituuntur. Primum vocant visionem Dei in caligine, de quo agit Dionysius (r) initio mysticæ Theologiæ dicens: *Trinitas superessentialis, divinitate ac bonitate præstantior, Christianorum Theosophiæ dux, dirige nos ad mysticorum oraculorum superincognitum & supersplendidum, altissimumque fastigium, in quo simplicia & absoluta, ac immutabilia Theologiæ mysteria abstrusa sunt in caligine super fulgida silentii arcana docentis, quæ in obscuritate maxime tenebrosa plusquam clarissimè superlucet, & in omnimoda impenetrabili-*

r Cap. 1.

C. Bona: Opusc. Spirit.

Hhh

litate, & invisibilitate superpulchris splendoribus mentes oculis carentes superadimplet. Et paucis interjectis illos ingredi divinam caliginem docet, qui cuncta pura atque impura, & omnem sanctorum fastigiorum ascensum supergrediuntur, & omnia divina lumina & sonos & sermones cœlestes transcendunt, & in ipsa caligine absorbentur, ubi verè est, sicut ait scriptura, qui est super omnia. Tum affert exemplum Moyſis, (f) qui expiatus & ab omni populo segregatus, postquam sonitum tubarum audivit, viditque lumina multos radios jacentia, ab iis quæ videntur & vident expeditus, verè in caliginem ignorationis ingressus est, & omni scientifica apprehensione exclusa, eo ipso quod nihil cognovit, ipsi Deo omni ex parte ignoto unitus, præstantiori modo ipsum agnovit. Quid sit autem divina caligo idem clariùs alibi explicat his verbis, (t) *Divina caligo lux est inaccessibilis, in qua Deus habitare dicitur, quæ nec cerni potest propter eximiam & supereminentem claritatem, & inaccessibilis est propter exuperantem divini luminis effusionem. Ad hanc pertingit quisquis Deum nosse ac videre meruit: nam eo ipso quod neque videt, neque cognoscit, arctius illi jungitur qui omnem visionem & cognitionem transcendit, sciens ipsum super omnia esse, quæ in sensum & intelligentiam cadunt, dicens cum Propheta,* (u) *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est & non potero ad eam. Tunc itaque mens Deum videt in caligine, cum omnes creaturas atque omnes similitudines transcendens in Deum fertur tamquam ignotum & inintelligibilem, idque magis conspicit quod non est, quam quod est: detegens in ea obscuritate immensam perfectionem, quæ omnem sapientiam, potentiam, bonitatem, pulchritudinem, & quicquid aliud concipi potest, in infinitum excedit. In qua visione posita anima, non propriâ industriâ, sed simplici quadam & improvîsa inspectione à Deo immissa, præ admiratione & omore à seipsa deficiens, ejus quem non videndo videt immensitate quasi*

f Exod. 19. t Ep. 5. ad Doroth. u Psal. 138.

pelago absorbetur. Dicitur autem videre & non videre, quia ut ait Richardus, (x) Sic illi Deus presentiam suam exhibet, ut faciem suam minime ostendat. Dulcorem suum infundit, sed decorem suum non ostendit. Infundit suavitatem, sed non ostendit claritatem. Suavitas ejus sentitur, sed species non cernitur. Adhuc nubes & caligo in circuitu ejus: adhuc thronus ejus in columna nubis. Et si videt, quasi in nocte: videt velut sub nube, videt per speculum in enigmate. Videt denique ignotum omnem de eo conceptum, omnemque cognitionem transiliens, quia nimirum, teste Gregorio Magno, (y) cum mens in contemplationis sublimitate suspenditur, quicquid perfecte perspicere valet, Deus non est. Tunc ergo verum est, quod de Deo cognoscimus, cum plenè nos aliquid de illo cognoscere non posse sentimus. Idem quoque alio loco (z) sic loquitur: Revelatio conditoris, dum videtur & non comprehenditur, lux est inaccessibilis. Quicquid enim de omnipotenti Deo humana mens potest cogitare, Deus non est: sed dum cogitando cuncta transcendit; dum quicquid potest intimæ lucis, quicquid internæ suavitatis & dulcedinis, quicquid spiritualis delectationis sibi fingere, minus illa esse creditur. Ad quandam lucem tamen pervenit, quæ non est Deus, sed quam inhabitat Deus. Et quia tunc anima mirabiliter inflammatur, mirabiliter reficitur, ineffabiliter delectatione fruitur, cogitare compellitur, quàm ineffabilis lux, dulcedo, & delectatio sit quæ ipse sit; si tam immensa lux est illa quam inhabitat, & non est ipse.

VII. Secundus modus divinæ visionis est, cum expulsiis tenebris, quas posuit Deus latibulum suum, & disjecta caligine, ac dissipatis nubibus Deus ipse videtur, non quidem in sua claritate & in splendore meridiei, sed veluti in aurora, cum lux dubia & modica est: videtur inquam notitia quadam inexplicabili & clariori quàm si oculo corporis lumen materiale videretur. Anima siquidem ad hanc visionem speciali Dei gratiâ elevata videt unico

x De grad. charit. violen. y Lib. 5. mor. c. 26. z Lib. 4. in Regum 1.

intuitu essentiae divinae unitatem, & personarum Trinitatem: quomodo Pater generat Verbum, quomodo ab utroque procedit Spiritus Sanctus. Videt & intelligit ipsum Deum, sicut ait Augustinus, (a) *sine qualitate bonum, sine quantitate magnum, sine indigentia creatorem, sine situ presentem, sine habitu omnia continentem, sine loco ubique totum, sine tempore sempiternum, sine ulla sui mutatione mutabilia facientem, nihilque patientem*. Videt omnes creaturas ab ipso emanantes & dependentes: videt modum quo divinae personae animam inhabitant, sicut scriptum est, (b) *Adeum veniemus & mansionem apud eum faciemus*: & quia intimè in hoc statu adhæret Deo, & suavitatem aeternae felicitatis prægustans, torrente voluptatis ejus inebriatur; ideo Teresa, quæ propria experientia hujus visionis celsitudinem & jucunditatem didicit, postquam eam sapientissime explicavit, (c) *spirituale quoddam conjugium inter Deum & animam ea mediante contrahi docet*, sicut ait Apostolus (d) *Qui adheret Deo unus spiritus est*. Nam si anima perfectè diligit, nupsit; ut ait Bernardus (e) *Verè spiritualis sanctique connubii contractus est iste. Parum dixi contractus, complexus est. Ergo quam videris animam relictis omnibus Verbo votis omnibus adherere, Verbo vivere, Verbo se regere, de Verbo concipere quod pariat Verbo: quæ possit dicere, Mihi vivere Christus, & mori lucrum; puta conjugem, Verboque maritam*. Sed in his immorari non est hujus loci. Tertius denique & supremus gradus divinae visionis ille est, quo divina majestas non jam per speculum & in anigmate, sed clarè & intuitivè videtur sicuti est. Licet enim hæc visio non ad hoc ærumnosum exilium, sed ad futuram patriam pertineat, Deo ipso testante, (f) *Non videbit me homo & vivet*: quibusdam nihilominus sanctissimis & perfectissimis viris adhuc in carne degentibus hanc felicitatem singulari Dei munere contigisse, ut clara Dei visione veluti

a Lib. 5. de Trinit. cap. 1. b Jo. 14. 23. c Cast. animæ mans. 7. c. 1 & 2. d 1. Cor. 6. 17. e In Cant. ser. 83. & 85. f Exod. 33.

per transitum & in momento lumine gloriæ illustrati fruerentur, non ignobilium Theologorum, ut supra indicavimus, sententia est. Afferunt multi de moyse, cui dixit Deus petenti & desideranti faciem ejus videre (g) *Ego ostendam tibi omne bonum.* Afferit de paulo Angelicus Doctor (h) & de Benedicto Monachorum patre, Bernardus (i) qui de illa visione sermonem habens, qua Deus videtur facie ad faciem, & creaturæ videntur in creatore, ait: *Ad quam excellentiam, licet ad modicum, rapta fuisse videtur anima illa beata, sancti scilicet Benedicti, quæ collectum sub uno solis radio mundum universum conspexit: de quo miraculo beatus Papa Gregorius (k) in libro Dialogorum scribens, Videnti, inquit, creatorem angusta est omnis creatura.* Hæc Bernardus Gregorii Magni testimonio suffultus. Scio scolasticos hac de re in varias sententias abire, sed ab eorum concertationibus hîc abstinendum est.

CAPUT XIX.

Iterum de apparitionibus. Quid in his servandum, quid vitandum sit. Apparentium diversa genera. Deus, Angeli, & Sancti quomodo appareant. Divine apparitiones quibus notis ab angelicis discernantur. Variæ Christi apparitiones. Imaginariæ & corporalis distinctio. Demonum spectra, eorumque signa. Humanorum spirituum visiones. De cultu & adoratione apparentium.

I. **A**pparitiones dicimus spirituum manifestationes, cum præter naturæ ordinem humanis rebus interfunt, seque sensibus nostris insinuantes suam nobis præsentiam certis argumentis exhibent & ostendunt. Apparitionem verò aliquo modo à visione differre, supra (a) indicavimus, nam cum sola apparentis species manifestatur, sed quis appareat ignoramus, apparitio propriè di-

g Ibid. h 2. 2. qu. 175. art. 3. i Sec. 9. de diversis. k Lib. 2. c. 35. a Cap. 25. §. 2.

citur: at cum apparitioni ejusdem notitia juncta est, tunc visio nuncupatur. Ipsi tamen hoc discrimen alios secuti negleximus. Omnes autem seu visiones seu apparitiones in hoc conveniunt, quod bonis & malis communes sunt, ne quis iam sanctior aut perfectior altero habendus est, quod illi spiritus appareant, iste hoc dono destituatur. Ceteris enim sanctior censetur, qui altiori posito humilitatis fundamento Deo per charitatem adherere studet, ut ipsa placeat, non ut visiones obtineat, quas potius Domino largiente acceptas aut humiliter respuit, aut cum formidine suscipit, sciens in his multum periculi, parum utilitatis reperiri, pandique aditum diabolo ad varias fraudes & illusiones. Tutius ambulamus per fidem, cujus lumen cunctas excedit visiones, & arcanorum revelationes: nam ut præclare Philippus Neri vix sanctissimus dicebat, difficile est visionum perceptione non inflari, difficilius se illis dignum non credere, difficillimum se indignum profiteri, atque earum sive suavitati sive curiositati patientiam, abjectionem, & obedientiam anteferre. Porro cum agitur de apparitionibus, sunt quidam (b) ab errore & temeritate nullatenus excusandi, qui eas passim tanquam fallacias & illusiones sensuum, aut veluti somniantium deliramenta explodunt; alii (c) verò nimium faciles omnibus credunt, omnes sine discretionem amplectuntur: cum tamen certum sit quasdam veras esse, per quas homines ad salutem & ad virtutem erudiuntur; quasdam quoque falsas, quibus Deo permittente nonnulli decipiuntur. Utrumque igitur extremum vitandum est, nam ex sacra scriptura, & ex probatis illustrium virorum experimentis constat, & olim fuisse & quotidie esse tam probos quam improbos homines, quibus diversi spiritus apparent: constat etiam multos vel propria imaginatione, vel astutia daemonum falli ac deludi; sicut illi sunt quidam veteres Philosophi, de quibus sic loquitur in con-

b Tiraq. ad lib. 12. dictum. Gen. cap. 9. c Hic. Magnus. l. 4. miscell. cap. 12.

sessionibus. Augustinus. (d) *Multi conantes ad te redire, neque per seipsos valentes, sicut audio, tentaverunt hæc, nimirum Deo per Angelos certis ritibus reconciliari, & inciderunt in desiderium curiosarum visionum, & digni habiti sunt illusionibus. Elati enim te quærebant doctrinæ fastu, exerentes potius quàm tundentes pectora, & adduxerunt sibi per similitudinem cordis sui conspirantes & socias superbie sue potestates aëris hujus, à quibus per potentias magicas deciperentur, quærentes mediatorem, per quem purgarentur, & non erat: diabolus enim erat, transfigurans se in Angelum lucis. Hæc tacito nomine de quibusdam Platoniciis è Plotini schola Augustinus, quos in epistola (e) ad Dioscorum apertè accusat, quod magicarum artium curiositate depravati sint.*

II. Spirituum verò sive personarum diversa sunt genera. Et primo quidem loco Deus est *Pater spirituum*, ut ait Apostolus (f) Deus inquam, unus in substantia, Trinitas in personis, Pater & Filius, & ab utroque procedens Spiritus Sanctus, qui quoniam *communis est ambo-* bus, id vocatur *proprie*, ut loquitur Augustinus (g) *quod ambo communiter*. Est & Christus redemptor noster, Deus & homo; & beatissima ejus Mater, omnium creaturarum excellentissima. Sequuntur Angeli omnis concretionis expertes, quorum quidam perpetuo felices (h) *administratorii spiritus sunt, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis*: alii in malo obdurati, semperque infelices, hominum saluti invidere & insidiari non cessant. Sunt denique humani spiritus exuti corpore, qui vel æterna felicitate fruuntur, vel perpetuo igne in inferno cruciantur, vel à peccatis nondum expiatis purgatorii carcere inclusi emundantur. His accedunt, sed raro, ipsi mortales adhuc viventes, quos nonnunquam aliis viventibus apparere ex dicendis manifestum erit. Cum verò triplex apparitionum sive visionum sit genus.

d Lib. 10. cap. 42. e Ep. 56. f Hebr. 12. 9. g Lib. 15. de Trin. c. 19. h Hebr. 1. 14.

corporale, imaginarium, & intellectuale: oportet ut ad corporeas & species & corpus externum concurrat, aut certè vehementissima sensuum immutatio: imaginaria paucioribus indigent, paucissimis illæ quæ sunt in intellectu, ut ex his constat, quæ latè tractata sunt, cum de visionibus ageremus. Nunc verò præcipuè de illis apparitionibus sermo futurus est, quibus hoc nomen magis congruit, cum nimirum ipsi apparentes externis sensibus sub certa, definita, atque spectabili forma se ostendunt. A divinis autem apparitionibus initium sumendum est: quamvis enim Deus ubique sit, ut fides docet, apparere tamen dicitur, cum se ita oculis sub certa ac definita forma spectandum præbet, ut illud quod cernitur non spectrum sit, neque sensuum illusio, sed verissima apparitio.

III. Sic Deum sapissime apparuisse nemo orthodoxus, qui sacris literis credat, negare potest. In his enim legimus eum multoties visum fuisse sub spectabili specie à Patribus veteris Testamenti: à primo omnium parente Adamo postquam esu vetiti pomi divinum præceptum transgressus est: à Cain, cum patrata nece fratris innocentis, à facie Dei profugus & vagus ejectus est: à Noë, cum ei præcepit, ut arcam construeret, in qua genus humanum & cuncta animantia ab aquis diluvii salvarentur: ab Abrahamo in convalle Mambre, quando tres vidit & unum adoravit: a Jacobo, cum tota nocte cum illo luctatus se Deum vidisse facie ad faciem testatus est: à Moyse, cum rubum vidit incombustum, & quando ingressus caliginem, legem ab illo scriptam percepit: ab aliis, aliis modis, in quibus recensendis non est diutius immorandum. An verò Deus invisibilis, immensus, inaccessibleis, *quem nemo hominum vidit*, ut ait Apostolus, (1) *sed nec videre potest* per seipsum personaliter apparuerit, an ministerio Angelorum: & si per seipsum ab hominibus visus, & cum hominibus locutus est, quanam

1. 1. Tim. 6. 16.

fuerit illa persona, Paterne, an Filius, an Spiritus Sanctus, variæ sunt & discrepantes doctorum sententiæ. Tertullianus (k) solum Dei filium apparuisse existimavit his verbis: *Nam qui ad Moysen loquebatur, ipse erat Dei Filius, qui & semper videbatur, Deum enim Patrem nemo vidit unquam.* Et alibi ipsum ait (l) apparuisse Abraham in carne sine nativitate, *qui jam tunc & adloqui, & liberare, & judicare humanum genus ediscebat in carnis habitu non natæ adhuc, quia nondum morituræ.* Idem asserit in libris adversus Marcionem. Consentit Tertulliano Justinus Martyr in dialogo cum Tryphone, ubi ait (m) *Neque Abraham, neque Isaac, neque Iacob, neque hominum alius quispiam Patrem & ineffabilem Dominum rerum universarum & ipsius Christi vidit: sed illum ipsum qui Deus est & Filius ipsius, & qui homo ex virgine natus est.* Irenæus (n) quoque filium Dei fuisse astruit, qui cum Abraham, cum Noë, cum Jacob, & cum Moyse locutus est. At hæc opinio falsa est, teste Augustino (o) omnium doctorum præcellentissimo, qui Maximinum Arianorum episcopum de ea redarguens, singula scripturæ loca ab hæretico allata, ut probaret Filium Dei ab initio humani generis ab hominibus videri solitum, egregiè exponit, eaque docet non tantum de Filio, sed etiam de Patre, & de spiritu sancto intelligenda esse, ac tandem concludit (p) *Divinitatem non per substantiam suam, in qua invisibilis & immutabilis est, sed per creaturam sibi subjectam mortaliū oculis apparuisse cum voluit.* Et alibi fusiùs idem argumentum pertractans, multa visa facta fuisse ostendit (q) *non evidenter nominato & designato in eis vel Patre, vel Filio, vel Spiritu Sancto, ut nimis temerarium sit dicere, Deum Patrem nunquam Patribus aut Prophetis per aliquas visibiles formas apparuisse.* Et infra, postquam illos perstrinxit, qui dicebant non Patrem, sed tantum Filium aut

k Adv. Iud. cap. 9. l Lib. de carne Christi cap. 6. m Lib. 2. c. 27. & l. 3. c. 6. & 9. n Lib. 4. c. 23. o Lib. 3. contra Max. c. 26. p Lib. 2. de Trin. c. 2. & seqq. q Cap. 17.

Spiritum Sanctum corporalibus hominum apparuisse conspectibus, ait (r) *Vnde nemo sani capitis affirmare debet, nusquam personam Patris per aliquam speciem corporalem vigilantium oculis demonstratam.* Hæc de postrema propositæ quæstionis parte Augustinus, qui & alteram diffusissime tractans sic, eam dissolvit (s) *Essentia Dei, quandoquidem nullo modo mutabilis est, nullo modo potest ipsa per semetipsam esse visibilis. Proinde illa omnia quæ patribus visa sunt, per creaturam facta esse manifestum est. Et si nos lateret quomodo ea ministris Angelis fecerit, per Angelos tamen esse facta, non ex nostro sensu dicimus; sed credimus, propter quod & loquimur. Extat enim auctoritas divinarum scripturarum, unde mens nostra deviare non debet. Latè autem ex scripturis ostendit, eundem qui Patribus apparuit & locutus est, modò Angelum, modò Deum nuncupari, ex quo infert Deum per substantiam suam non apparuisse, sed per Angelos, qui ipsum repræsentabant. Dicit tamen scriptura Dominum & non Angelum locutum esse Prophetis: Quia cum verba Iudicis præco pronunciat, non scribitur in gestis: ille præco dixit, sed ille iudex. Nec minùs ad rem facit quod idem alibi scribit (t) adversùs Adimantium Manichæi discipulum, Deum asserens quibus voluit ea quæ voluit annunciasse, sive loquendo, sive apparendo, vel per angelicam aliquam potestatem, vel per quamlibet creaturam: quia ipse est in omnibus veritas, & omnia illi constant, & omnia illi ad nutum serviunt, atque subiecta sunt: ut etiam oculis per visibilem creaturam cui vult, quando dignatur, appareat; cum ipse tamen secundum divinitatem suam non nisi purgatissimo & simplicissimo corde videatur, & ideo quibusdam locis etiam Scriptura ipsa testatur Angelum vsum, ubi dicit Deum visum. Et rectè dicitur, Deus dixit, & Deus apparuit: & item rectè, Angelus dixit, & Angelus apparuit: cum illud dicatur ex persona inhabitantis Dei; hoc ex persona servientis creaturæ.*

i Cap. 18 s Lib. 3. de Trinit. cap. 11. t Lib. cont. Adim. cap. 8.

Sequitur Augustinum doctor (u) angelicus his verbis, *Omnes Dei apparitiones, quæ in veteri testamento leguntur, factæ sunt ministerio Angelorum, qui aliquas species vel imaginarias vel corporeas formant, per quas animum hominis videntis in Deum reducerent sicut & sensibilibus figuris possibile est hominem in Deum reduci. Corpora ergo apparentia in apparitionibus prædictis Angeli assumpserunt; sed in eis Deus apparuisse dicitur, quia ipse Deus erat finis, in quem per representationem huiusmodi corporum Angeli mentem hominis elevare intendebant. Et ideo in illis apparitionibus scriptura quandoque commemorat Deum apparuisse, quandoque Angelum. Id verò, teste Dionysio (x) ordo divinæ legis sanxit, ut inferiores per superiores, homines per Angelos ad Deum adducantur, ac propterea quæcumque leguntur divinæ manifestationes, sive Theophaniæ, per Angelos factæ sunt, eorumque ministerio ad Patres nostros dimanarunt. Summa in hoc veterum Patrum concordia, nec discrepant ab eorum sententia Principes scholasticorum.*

IV. Sed difficultas hîc oritur, quæ præteriri non debet: si enim per Angelos divinæ apparitiones fiunt, cur non omnes angelicæ nuncupantur? Et si quædam propriè Deo, quædam Angelis tribuuntur, quibus indiciis illæ ab istis discerni poterunt? Multis, & quidem facile, si attentè ipsa apparitio, omnesque ejus circumstantiæ considerentur. Certum est enim Angelum non suam, sed Dei personam repræsentare; & consequenter apparitionem non angelicam, sed divinam dicendam esse, si is qui apparet quasi in propria persona ea profert, quæ soli Deo competunt; ut cum Abrahamæ dixit (y) *Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis*: multò magis, si se Deum appellat, ut cum Moysen de medio rubi vocavit dicens (z) *Ego sum Deus*, & paulò post, *ego sum qui sum*. Accedit aliud signum ex re quæ in ipsa apparitione

* Qu. 6. de potent. art. 7. ad 3. x De cal. Hier. c. 4. y Gen. 15. 1. z Exod. 3. 6. 14.

geritur; nam si propriè ad Deum pertinet, ut cum Moyse lex data est, Angelus Dei personam sustinet: si verò angelico ministerio congruit, ut cum Raphaël ad Tobiam, Gabriel ad Danielelem, ac postea ad Mariam missi sunt, propriam eos gerere personam evidens est. Si autem quærimus ab Augustino (*a*) quomodo facta sit post incarnationem Verbi vel vox patris, vel species corporalis, qua Spiritus sanctus demonstratus est; per creaturam facta ista sanctissimus doctor non dubitat; sed utrum tantummodo corporalem & sensibilem, an adhibito etiam spiritu rationali vel intellectuali, non quidem ad unitatem personæ, quis enim hoc dixerit? sed tantum ad ministerium peragendæ significationis, an aliquid aliud intelligendum sit, invenire difficile est, & temere affirmare non expedit. De persona Spiritus sancti sub columbæ specie visa in Jordane disserit S. Thomas tertia parte, affirmans (*b*) ex sententia Augustini Spiritum sanctum veram columbam formasse, in qua appareret, licet ipsam non assumpserit in unitate personæ. Filius verò postquam factus homo in terris visus est, & cum hominibus conversatus est, multoties post resurrectionem discipulis apparuit realiter & corporaliter, ut constat ex Evangelio. Nec ulli dubium esse potest quin etiam post gloriosam in cœlum ascensionem personaliter apparuerit paulo, sicut docet S. Thomas (*c*) id enim asseveranter ad Corinthios scribit ipsemet apostolus (*d*) dicens visum sibi Christum sicut visus est Cephæ, Jacobo, reliquis apostolis, & plusquam quingentis fratribus: at istis visus est in proprio corpore & in propria specie, ergo etiam paulo, ut certum de ejus resurrectione testimonium perhiberet. An verò, cum illi apparuit, sedem suam in cœlis deseruerit; seu potius in utroque loco per divinam potentiam re ipsa fuerit, quæstio est quam scholasticis discutiendam relinquo. Cæteras apparitiones per Angelos fa-

a Lib. 4. de Trinit. c. ult. *b* 3. p. q. 39. a. 6. & 7. *c* 3. p. q. 57. art. 6. *d* 1. Cor. 15.

Etas esse, sicut de sua Apocalypsi (e) testatur Joannes, credendum est: neque enim sine scripturæ & Ecclesiæ auctoritate personales Christi apparitiones astruendæ sunt. In sacramento Eucharistiæ nec videri nec apparere dicendus est, cum neque propria specie, nec secundum accidentia sibi inhærentia humanis sensibus exhibeatur. Et si fiunt aliquando inusitatæ & prodigiosæ in ipsa Eucharistia apparitiones [f] de quibus omnium fere seculorum referuntur exempla, cum videlicet vel pueri forma, vel carnis aut sanguinis species videtur, nihil temere de illis definiendum est. Nam si apparitio ex parte tantum videntis contingit, facta in oculis ejus tali immutatione, ac si expresse carnem vel puerum videret, cum tamen alii nihil videant, nulla scilicet existente ex parte Sacramenti mutatione; fieri potest ut ei se dæmon præstigiis suis immisceat sensibus illudendo. Cum verò immutatio in ipsis speciebus sacramentalibus fit, ita ut ab omnibus videatur, nullum est illusionis periculum, cum non possit dæmon extraneas species in illis efficere. Caute quoque procedendum est, cum lumen in ipso Sacramento apparet, cum suavis odor ex eo emanat, vel in ejus sumptione, dulcedo inusitata percipitur: nam hæc omnia non ex sensibili delectatione, sed ex fructibus, quos in anima parturiunt, discernenda & judicanda sunt. Gloriosa autem & corporalis Christi apparitio erit in fine mundi, cum venerit judicare vivos & mortuos: an verò singulis hominibus forma spectabili in judicio particulari appareat, ut quidam scripserunt, incertum est: nec satis constat modus hujus judicii, nisi quod in momento, & in ictu oculi peragitur; atque ideo ad illud sufficit judicis apparitio intellectualis. Quod verò nonnulli audacter scribunt, Christum Dominum alicui sancto non per Angelum, sed per seipsum corporaliter apparuisse, & unanimi sanctorum Patrum sententiæ opponitur asserentium à solo Paulo post ascensionem in proprio corpore visum,

e Apoc. 1. f S. Thom. 3. p. q. 79. art. 8.

nec ulli solido fundamento innititur: nam in symbolo fidei ipsum ascendisse in cœlum, sedere ad dexteram Patris, & inde venturum profiteamur, non ad aliquam particularem personam quantâvis sanctitate conspicuam, sed ad judicandos vivos & mortuos, ut iustis præmia, supplicia reprobis æternum duratura decernat. Sic etiam Beatissimæ Virginis Dei genitricis apparitiones diversis locis, modis, atque temporibus factas gravissimi ac fide dignissimi testes affirmant, quorum auctoritas nulla potest exceptione labefactari: ipsas tamen apparitiones angelico ministerio factas omnino credendum est, explosa prophanorum hominum improbitate, qui eas vel prorsus negant, vel curiosius quàm par sit scrutari audent. Oportet enim in his, quæ sensuum experientiam, & naturalem intellectus aciem excedunt, sapere ad sobrietatem, & maximi doctoris Augustini imitari modestiam, qui ingenue fassus est se modum apparitionum ignorare.

V. Sanctos Angelos sæpe hominibus visibilibus apparuisse, sacrarum literarum irrefragabili testimonio adeo certum & manifestum est, ut nulla catholico viro possit de hoc dubitatio, vel difficultas occurrere. Sed quomodo fiant huiusmodi apparitiones, an sola in sensu externo immutatione facta, nulla re extra oculum verè & realiter existente, quæ visui objiciatur, ut in præstigiis: an revera aliqua res extra oculum sit, quæ in tali situ ac dispositione collocata, ejus figuræ & coloris appareat, qualis non est, ut cum iridem cernimus: an potius corpus verum assumant, & in eo se spectandos præbeant; quæstio difficilis est, quæ portentosum Augustini ingenium diu exercuit; (g) nec aliquid definire ausus est. *Quis explicet, inquit, cum qualibus corporibus apparuerint Angeli hominibus, ut non solum cernerentur, verùm etiam tangerentur: & rursus non solida corpulentia, sed spiritali potentia quasdam visiones, non oculis corporeis, sed spiritalibus, vel mentibus ingerant, vel dicant aliquid non ad aurem forinsecus,*

g Enchirid. cap. 59.

sed intus in animo hominis, etiam ibidem constituti; sicut scriptum est in prophetarum libro, Et dixit mihi Angelus qui loquebatur in me; non enim ait, qui loquebatur ad me, sed in me. Vel appareant & in somnis, & colloquantur more somniorum; habemus quippe in Evangelio, Ecce Angelus Domini apparuit illi in somnis dicens. His enim modis velut indicant se Angeli contrectabilia corpora non habere. Faciuntque difficillimam questionem, quomodo Patres eis pedes laverunt, quomodo Iacob cum Angelo tam solida contrectatione luctatus sit. Cum ista queruntur & ea sicut potest quisque conjectat, non inutiliter exercentur ingenia, si adhibeatur disceptatio moderata, & absit error opinantium se scire quod nesciunt. Quid enim opus est ut hac atque huiusmodi affirmantur vel negentur vel definiantur cum discrimine, quando sine crimine nesciuntur? Magis opus est dijudicare atque dignoscere, cum se Sathanas transfigurat velut Angelum lucis, ne fallendo ad aliqua perniciose seducat. Idem alibi de eadem re sermonem habens, Mihi omnino, inquit (h) utile est, ut meminerim virium mearum, fratresque meos admoneam, ut & ipsi meminerint suarum, ne ultra quam tutum est humana progrediatur infirmitas. Quemadmodum enim hac faciant Angeli, vel potius Deus quemadmodum hac faciat per Angelos suos, & quantum fieri velit etiam per Angelos malos, siue sinendo, siue cogendo ex occulta sede altissimi imperii sui, nec oculorum acie penetrare, nec fiducia rationis enucleare, nec provectu mentis comprehendere valeo. Et supra (i) jam dixerat hoc excedere vires suas, Vtrum Angeli manente spiritali sui corporis qualitate per hanc occultius operantes assumant ex inferioribus elementis corpulentioribus quod sibi coaptatum quasi aliquam vestem mutent, & vertant in quaslibet corporales, etiam ipsas veras, sicut aqua vera in verum vinum conversa est à Domino: aut ipsa propria corpora sua transformant in quod voluerint, accommodata ad id quod agunt. Sic ille loquitur ex Platoniorum sententia dubitans an Angelis, etsi

h Lib. 3. de Trinit. cap. 10. i lb. c. 1.

natura substantiæ spiritualis, aliquod tamen corpus inest æthereum subtilissimum, & sui generis, ut ait Tertullianus (k) *In carnem autem humanam transfigurabiles ad tempus videri & congregari cum hominibus posse*. Sic Basilius, quamvis alicubi Angelos incorporeos dixerit, libro tamen de Spiritu sancto eos ait aspectabiles fieri in specie propriorum corporum; iis apparentes qui digni sunt: de qua re etiam Bernardus (l) dubitavit quæstionem indiscussam relinquens. Nunc Theologi cum angelico doctore (m) unanimi consensu affirmant Angelos omnino incorporeos esse, & cum hominibus apparent, vel corpora assumere, vel sensuum organa immutare, vel species objicere quæ rem aliter representent, quam revera sit.

VI. Sensus verò non illudi, nec fieri apparitionem in phantasmate putativæ carnis, ut Tertullianus ait (n): sed in vero corpore assumpto, quodcunque illud sit, sive ex aëre, sive ex corpulentiori materia, hoc signo demonstrari asserit S. Thomas, (o) quod imaginariam apparitionem ille solus percipit, ad quem fit: externam autem & corporalem omnes percipiunt, quod enim extra videntem positum est omnes videre possunt. Sic Angeli qui Abrahæ apparuerunt (p) non solum ab illo, sed ab universa ejus familia visi sunt. Sic etiam Raphael Tobiae comes in longo itinere omnibus in discriminatim spectabilis erat. Non est tamen hæc nota infaillibilis: Paulo (q) siquidem corporaliter apparuit Christus, *Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti audientes quidem vocem, neminem autem videntes*: idque proprium est corpori glorioso, ut se uni manifestare possit, subtracta reliquis præsentia sua, quamvis nullum obstaculum interponatur. Corporis autem ab Angelo assumpti alia ratio est, illud enim uni ostendere, aliis occultare propria virtute nequeunt, sed requiritur virtus divina.

k De carne Christi, cap. 6. l Ser. 5. in Cant. m 1. p. q. 51. art. 1. n Lib. 3. adv. Marc. cap. 9. o 1. p. q. 51. art. 2. p Gen. 18. q Act. 9. 7.

Dæmones verò præstigiis & fallacijs quandoque efficiunt, ut corpus aliquod ab uno videatur, reliquis nihil videntibus, posito nimirum obice, ne species ad oculos eorum transeant: sicut è contrario solent nonnunquam efficere, ut corpus aliquod ab omnibus videatur, quod tamen verum corpus non est, sed phantasma: quemadmodum legimus (r) de Seline Simonis Magi concubina, quæ cum in turri quadam esset, magna populi multitudine ad spectaculum concurrente, per omnes illius turris fenestras procumbere & deorsum prospicere visa est: quod deceptis diabolica fraude sensibus proculdubio successit. Scimus etenim evidenti ratione non posse idem corpus in pluribus locis naturaliter esse, nec ullam dæmoni potentiam à Deo conferri ad ea quæ superant facultatem naturæ, quia ut ait doctor Angelicus (s), *si demonibus, quorum est tota voluntas in malum, aliqua potestas daretur faciendi miracula, Deus falsitatis eorum testis existeret, quod divinam bonitatem non decet*. Eodem modo captiosæ fuerunt & illusoriæ multæ apud Ethnicos apparitiones, de quibus in admirabili opere de civitate Dei (t) copiosè desserit Augustinus. Hæ verò præstigiæ in boni Angeli apparitione non accidunt, quia nonnisi Deo iubente pro nostra salute & instructione apparent, nec ullum in illis mendacium esse potest. Vera item corporis assumptio illa censerī debet, quæ tactu percipitur, ut cum Abraham Angelorum pedes humana forma apparentium lavit; cum ipsi Lorr manu apprehensum è civitate comburenda eduxerunt: cum Jacob tota nocte cum uno ex illis luctatus est. Multis quoque experimentis compertum est dæmones interdum mulieribus improbos esse, earumque concubitum experere & peragere: idque negari non posse absque impudentia censuit Augustinus (u). Viris item sanctis frequenter apparuerunt non per præstigias & deceptiones, sed in assumptis corporibus, cuius rei testes irrefragabiles

r Clem. Rom. lib. 2. Recognit. f. Qu. 6. de Potent. arc. 5. t Lib. 18. u Lib. 13. de Civit. Dei cap. 13.

biles sunt, magnus Antonius Abbas & alii innumerabiles sæpe à dæmonibus miris modis vexati, plagisque atque verberibus affecti. Illos prætereo, quos Græci *paredros* vocant, qui in aspectabili forma hominibus famulantur, multaque domi forisque faciunt, quæ sensibus percipiuntur, quorum evidentiam negare nemo potest, qui sanæ mentis sit (x). Porro Angeli hominibus apparent optima divinæ providentiæ dispositione, ut non solum intellectum illuminent intellectuali visione, sed etiam per sensibiles formas, quæ sunt quædam imagines divinorum; & quia per gratiam ad eorum æqualitatem & societatem elevandi sumus, nobis per corporum assumptionem conformantur, ut quod nostrum est suo modo accipientes, nos ad illud assurgere faciant, quod proprium ipsorum est.

VII. Cacodæmonum par est ratio: apparent sæpe in assumptis corporibus, sæpius præstigiis illudunt sensus; sed quod Angeli boni ad nostram salutem efficiunt, hi ad perniciem & damnationem operantur. Formis quoque discrepant Angelorum & dæmonum apparitiones. Angelis solet unica esse, nempe humana: dæmonibus multiplex vel hominis vel bestiarum; à columbæ tamen vel agni specie abstinere, tum quia mysticè Spiritum sanctum & Christum designant, tum quod hæc animalia felle carentia truculentis sathanæ moribus non conveniunt. Nec solas brutorum formas, sed & alias ignotas atque monstruosas effingunt, ut terreant. Experienciâ quoque constat mortuorum interdum assumere corpora, sed reproborum: neque enim credibile est illorum corpore abuti posse, in quorum animam nullam habent potestatem. In vivos etiam transfigurantur, spectraque objiciunt seu oculis seu phantasiæ, & simulacra atque imagines rerum seu personarum, & sicut de Proteo fabulantur poëtæ, in omnes formas se vertunt, ut miseros mortales seducant & perdant. Firmissimè verò credendum est, ut ait Augu-

* S. Thom. de Pot. q. 6. a. 7.

stinus (y), nihil dæmones operari posse, secundum naturæ suæ potentiam, nisi quod Deus permiserit, cujus iudicia occulta sunt multa, nulla injusta. Præclare de hac re Tertullianus. [z] *Nihil sathana in servos Dei vivi licebit, nisi permiserit Dominus, ut aut ipsum destruat per fidem electorum in tentatione victtricem; aut homines ejus fuisse traducat, qui defecerint ad illum. Habes exemplum Iob, cui diabolus nullam potuit incutere tentationem, nisi à Deo accepisset potestatem. Nec in porcorum gregem diaboli legio habuit potestatem, nisi eam de Deo impetrasset: tantum habet ut in oves Dei habeat.* Quantum verò in ipso dæmoniorum Principe ejusque satellitibus est, semper nocere hominibus satagunt, & quia in veritate non steterunt, totam vim suam in mendacio constituunt. Nec solùm in Angelos lucis transfigurant se, sed & Christi Domini, ac Beatæ Virginis, Sanctorumque personam sæpius assumere audent, tanta calliditate & versutia, ut viros etiam probatæ virtutis non semel in errorem induxerint, sicut orthodoxi Patres asserunt, & certissima experientia confirmat. Optimè de his scribens Lactantius, (a) *Hi spiritus, inquit, contaminati ac perdit per omnem terram vagantur. & solatium perditionis suæ perdendis hominibus operantur. Itaque omnia insidiis, fraudibus, dolis, erroribus complent.* Inter fallacias autem innumerabiles, quibus vaferrimus hostis circumvenire incautos & illaqueare studet, hæc omittenda non est, quod aliquando apparet assumpta persona alicujus defuncti, qui pessimè vixerit & in peccatis suis mortuus sit, petens eleemosynas, preces, jejunia, peregrinationes, sacrificia, atque alia suffragia, ac si in statu salutis foret, ut hac arte persuadeat etiam manifestos & obduratos peccatores, quamvis sine Sacramentis decedant, à salute non excludi, actu contritionis elicitò priusquam anima à corpore separetur. Idcirco plerumque fiunt huiusmodi apparitiones, vel sociis criminum, vel alijs

y Lib. 18. de Civit. Dei cap. 18. z De fuga in persec. c. 1. a Lib. 2. cap. 14.

peccatoribus, sive domesticis & consanguineis, quorum interfit pro defuncti honore eas evulgare, ut vana spe decepti qui in sordibus sunt adhuc sordescant, & sceleratæ vitæ parem exitum sortiantur. Sunt etiam ut plurimum suffragia quæ petuntur certo numero definita, habentque nonnulla annexa, quæ vana, ambigua, & superstitiosa sunt; tum minas & errores miscent, adeo ut facile possint occultæ fraudes & insidiæ versutissimi hostis detegi & præcaveri.

VIII. Restant nunc humanorum spirituum apparitiones, tam beatorum cum Deo regnantium, quàm damnatorum, & eorum qui in Purgatorio detinentur; de quibus tot extant sacre Scripturæ testimonia, tot à sanctis & gravissimis viris, atque ab ipsismet Ethnicis recensitæ historiæ, quæ omnium manibus teruntur, ut mirum sit potuisse homines sanæ mentis reperiri, qui eas omnino negare vel delusæ imaginationi adscribere ausi sint. Hi nimirum; ut Hieronymus (*b*) Vigilantio exprobrat, legem Deo ponunt, & Apostolis vincula injiciunt, ut usque ad diem judicii teneantur in custodia, nec possint quibus volunt, Deo annuente, apparere. Tertullianus (*c*) etsi non neget animarum apparitiones, arte tamen dæmonum fieri credidit, neglecta Scripturæ auctoritate, in qua legimus (*d*) Oniæ & Hieremiæ apparitionem, & Moyse atque Eliæ in Christi transfiguratione, ac illorum qui surrexerunt cum ipso, & multis in Hierusalem apparuerunt; in quos evidens est nullam dæmonem habuisse potestatem. Porro ab istis apparitionibus multæ ad nos utilitates emanant: ostendunt enim animam simul cum corpore non interire, & sine carne posse subsistere, fidem roborant resurrectionis: & si sancti sunt qui apparent, vel Dei mandata ad nos perferunt, vel de sua felicitate certiores nos faciunt, vel ad virtutem hortantur, vel ægris & morientibus assistunt, aliaque nobis beneficia im-

b Lib. adv. Vigilantium. *c* Lib. de anima cap. 57. *d* 2. Mac. 15. Matth. 17. & 27.

pendunt: si damnat, præcones sunt divinæ justitiæ, & ita nos vitam instituere docet, ne & ipsi pari pœna plectamur: si purgantes, divinam quoque justitiam prædicant, & opem implorant ut nostris adjuti suffragiis citius à pœnis liberentur. An verò in propriis corporibus appareant, an in fictis & assumptis: & si in assumptis, an ea possint naturali virtute componere, an ope Angelorum in his formandis indigeant, an ipsæ per se appareant, an Angeli eas repræsentent, quæstiones sunt in utramque partem in scholis agitatæ. Quidam putant cum S. Bonaventura (e) posse justos de loco suo ad tempus exire, nunquam tamen damnatos: alii cum S. Thoma (f) id etiam damnatis concedunt ad emendationem & terrorem viventium. Nonnulli etiam existimant posse animas proprium corpus assumere, illudque movere tanquam formas assistentes; alii constanter hoc negant. Item aliqui aiunt posse corpus æthereum assumere, alii dicunt non posse, neque tamen certas proferunt rationes, quibus probent id naturalibus animæ viribus repugnare. Animas puerorum, qui cum solo peccato originali decesserunt, nusquam legimus apparuisse; nam juvari suffragiis nostris non possunt, nec ulla inesse videtur in eorum apparitionibus utilitas, aut virtutis exemplum. Sæpe quoque viventes viventibus apparuisse, fide dignissima monumenta testantur, sed plerumque in somnis, ut asserit Augustinus, (g) *Nam & viventes, inquit, apparent sæpe viventibus dormientibus, dum se ipsi nesciunt apparere: & ab eis hæc quæ somniaverint audiunt dicentibus, quod eos in somnis agentes aliquid vel loquentes viderint.* Ex his autem infert etiam mortuos nescientes utrum appareant posse viventibus apparere: ait enim. *Si ergo me potest aliquis in somnis videre sibi aliquid quod factum est indicantem, vel etiam quod futurum est prænunciantem; cum id ego prorsus ignorem, & omnino non curem, non solum quid ille somniet, sed utrum*

e Bon. in 4. dist. 45. a. 1. q. 3. f Th ib. q. 1. a. 1. q. 3. g Lib. de cura pro mortuis cap. 10.

dormiente me vigilet, an vigilante me dormiat, an uno eodemque tempore vigilemus ambo, siue dormiamus, quando ille somnium videt, in quo me videt: quid mirum si nesciente: mortui nec ista sentientes, tamen a viventibus videntur in somnis & aliquid dicunt, quod evigilantes verum esse cognoscant? Angelicis igitur operationibus fieri crediderim, siue permittatur desuper, siue jubeatur. Tum relatis aliquot mortuorum apparitionibus subdit (b). Quomodo fiant ista, nescio: sed quomodolibet fiant, cur non eodem modo fieri credimus, ut in somnis quisque videat mortuum, quo modo fit ut videat & vivum? Putat igitur Augustinus, videri aliquando mortuos a vivis, ipsis mortuis nescientibus, sicut vivi nescientes se apparere alicui interdum apparent, & cum eo loquuntur; & sicut idem Augustinus Mediolani degens Eulogio Rhetori in Africa apparuit, eique locum Ciceronis obscurum somnianti exposuit. Non ego, inquit, sed imago mea nesciente me, & nihil de illius curis omnino curante. Pergit doctor sanctissimus dicens (i), Cur non istas operationes angelicas credimus per dispensationem providentia Dei bene utentis & bonis & malis, secundum inscrutabilem altitudinem judiciorum suorum: siue instruuntur hinc mentes mortalium, siue fallantur: siue consolentur, siue terreantur: sicut unicuique vel praebeanda est misericordia, vel irroganda vindicta ab illo cui misericordiam & iudicium non inaniter cantat Ecclesia? Post haec ipsos mortuos interdum ad vivos non dormientes, sed vigilantes mitti probat (k) exemplo Samuelis, qui mortuus Saüli Regi futura praedixit; Moysis & Eliae, quos in Christi transfiguratione adfuisse narrat Evangelista; Felicis, quem Nola a Barbaris oppugnata civibus apparuisse certis testibus se audisse commemorat. Sed & Martyres vivorum necessitatibus interesse ait; quomodo autem intersint se nescire fateretur. Res haec, inquit, altior est, quam ut a me possit attingi: & abstrusior quam ut a me valeat perscrutari: & ideo quid horum duor-

b lb. c. 11. i lb. c. 13. k lb. c. 29. & 16.

rum sit, an verò fortassis utrumque sit, & aliquando ista
fiant per ipsam presentiam Martyrum, aliquando per An-
gelos suscipientes personam Martyrum, definire non audeo,
mallem à scientibus ista perquirere. Quod si hæc Augusti-
nus ignoravit, quis ego sum ut audeam eorum notitiam
polliceri? sed neque ad finem in hoc libro mihi proposi-
tum necessarium est: satis enim & satius est modum scire,
quo bonorum malorumque spirituum apparitiones in-
vicem discernantur, ne quis in laqueos inimici im-
pingat.

IX. Dæmonum spectra his indiciis discernuntur. Si is
qui apparet falsam vel malam apparitionis causam præ-
texit: si curiosa & minimè necessaria revelat, aut quæ
nesciri expediret: si res sacras, & sacramentalia detesta-
tur: si ad crucis signum & ad nomen Jesu horrescit, vel
minus reverenter se habet: si mendax, aut de mendacio
suspectus est: si formam corporis indecentem, & gestus
parum modestos exhibet: si animum turbatum ostendit:
vultu terrore, deformi, irato se spectandum præbet: si vo-
ce stridula, confusa, obscura, ignota loquitur: si homi-
nem vexat & terret, atque molestus & importunus est.
Forma quoque apparentis attendi debet. Humana omni-
bus spectris communis est, sed si atra, deformis, muti-
la, inusitata sit, malum sub ea spiritum latere de-
monstrat. Suspecta quoque habenda quælibet apparitio
sub specie mulieris, nisi beatæ Virginis & Sanctarum sit.
Forma bruti vel monstri non nisi diabolo convenit; ani-
mæ enim separatæ, tametsi damnatorum sint, cum Deo
permittente viventibus apparent, eam formam assumunt,
ex qua possint cognosci. Rugitus, grunnitus, stridores,
clamores, tumultus, voces inarticulatæ, blasphemix, im-
precationes, convicia, vel dæmonum, vel damnatorum
sunt. Obsequia viventibus præstita possunt quidem pro-
babiler, cum honesta & humilia sunt, nihilque habent
admixtum levitatis, à bono spiritu esse; cautè nihilomi-
nus admittenda; nam subtilissimæ sunt dæmonis artes,

quibus illudit humano generi. Malum quoque à bono spiritu non distinguunt exhortationes ad virtutem, & peccantium redargutiones: diabolus enim munus bonum aliquando persuadet, ut majus impediatur; & ad aliquem actum virtutis hortatur, ut facilius incautos decipiat, & successu temporis ad horribiles lapsus sensim inducat. Stigmata Christi, quæ in corpore S. Francisci impressa fuerunt, aliis item divinitus inusta, fide digna monumenta commemorant. Sed in his etiam Sathanæ fraudes locum habere satis superque probant portentosa signa Christiano Orbi notissima Monialis Vllissiponenlis, & Magdalenæ Cordubensis, quæ ambulantes in magnis & in mirabilibus super se, hostis ludibrio expositæ stigmata in manibus, pedibus, & latere artificiosè ficta ostentabant, plebe admirante, & magnis etiam viris in errorem inductis, donec tandem vesana earum consilia & commentitiæ plagæ, ac diaboli potestatem in eas exercentis fallacissimæ imposturæ detectæ sunt: ex quibus liquet quanta in his cautela adhibenda sit. Animæ damnatorum, si Deus permiserit eas apparere, iisdem signis deprehendi possunt, quibus diabolicæ apparitiones dignoscuntur: nullum siquidem video inter illas discrimen esse. Quæ in purgatorio sunt, nonnisi ut suffragia petant, ad nos ut plurimum mitti solent; quibus obtentis non redeunt, nisi fortè ut gratias agant: quod si aliquid restitui mandent, certasque preces & sacrificia postulent, atque iis peractis adhuc molestæ sunt, mali spiritus indicium est. Mala viventibus illata, aliquando à reprobis spiritibus tanquam ministris divinæ justitiæ, aliquando à bonis Deo imperante infliguntur: nec facile poterunt internosci, nisi sedulò examinentur singulæ rerum, locorum, temporum, & personarum circumstantiæ. Heliodoro templum expilanti (1) apparuerunt duo juvenes virtute decori, optimi gloria, speciosique amictu, qui circumsteterunt eum: & ex utraque parte flagellabant, sine in-

1. 2. Mac. 3.

remissione multis plagis verberantes. Ex quibus verbis perspicuum est impium hominem à bonis Angelis castigatum fuisse. Multa ejusdem generis occurrunt in Ecclesiastica historia, quæ brevitatis gratia præermitto.

X. Denique sancti patres optimum esse indicium bonæ apparitionis docent, si ad primum aspectum ejus qui apparet perturbetur homo, & terrore ac horrore quodam concutatur; postmodum verò ab omni anxietate ac timore liber interna quadam dulcedine perfundatur, quæ charitatem, & humilitatem augeat, & altissimæ perfectionis desiderium excitet. Quod si initio lætitia quædam oriatur in mente, quæ postmodum in horrorem & mœrorem convertatur, aut horror initio conceptus diu perseveret: signa hæc sunt quod ille qui apparuit spiritus nequam est. Hunc vero terrorem initio apparitionis non credo esse signum universè verum, in his enim qui Angelicis sanctisque visionibus assueti sunt, cessare videtur hujusmodi terror, ipsa assuetudine terrorem tollente. Hoc documentum tradidit nobis ex propria experientia, ut supra (*m*) indicavi, magnus pater monachorum Antonius, cujus hæc sunt verba apud Athanasium in ejus vita (*n*) *Non est difficilis bonorum spirituum, malorumque discretio, quæ sic Deo tribuente panditur. Sanctorum Angelorum amabilis & tranquilluss aspectus est, quia nec contendunt, neque clamant, neque audiet aliquis vocem eorum; verum tacite leniterque properantes, gaudium, exultationem, fiduciam pectoribus infundunt; siquidem cum illis est Dominus, qui est fons & origo lætitiæ. Tunc mens nostra non turbida, sed lenis & placida Angelorum luce radiatur. Horum tanta benignitas est, ut si quis pro conditione fragilitatis humana miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuo ex corde auferant metum.* Ita Gabriel cum Zacharia loqueretur in templo, & Angeli cum divinum Virginis partum pastoribus nunciarent, & qui dominici corporis agebant excubias, securis videntium se mentibus ostendentes, ne

m Cap. 8, *n* Cap. 18.

metuerent, imperabant. Metus enim non tantum ex pavore animi, quantum ex magnarum rerum sæpe incutitur aspectu. Si igitur post timorem horrore conceptum, successerit gaudium & ad Deum fiducia atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium, quia securitas animæ præsentis majestatis indicium est. Hæc Antonius, qui plura addit de apparitionibus & fallaciis dæmonū. An verò quoties spiritus aliquis apparet, Christum, vel B. Virginem, aut aliquem Sanctorum repræsentans ipsum liceat adorare, quæstio gravis est: pro cuius solutione, omissis quorundam Scholasticorum distinctionibus & subtilitatibus, quibus difficultas augetur potius quàm tollatur, non credo recedendum esse à doctrina sanctorum Thomæ & Bonaventuræ. Thomæ (o) sententia hæc est, *Dicendum quod non potest diabolus in specie Christi apparens sine peccato adorari, nisi sit conditio actu explicita, non enim sufficit solo habitu, quia ipsa novitas rei insolite considerationem & attentionem requirit, sicut dicitur de B. Virgine, quod cogitabat qualis esset illa salutatio.* Cum igitur non ignoremus Sathanæ astutias, non omni apparitioni credendum est, nec apparenti sub Christi effigie cultus statim exhibendus est, etenim considerare oportet posse ibi latere dæmonem, & periculum imminere, ne illum adorans in crimen idololatriæ labatur. Præclare Bonaventura proposita hac quæstione, *An qui adoraret diabolum putaret illum Christum, peccaret;* sic respondet (p), *Dicendum quod honor latriæ potest exhiberi adversario Christi dupliciter. Aut simpliciter, aut sub conditione. Si simpliciter, dico quod non potest esse sine peccato: nec excusatur ratione ignorantia. Habet enim triplex adiutorium, per quod potest errorem evitare. Primum est remedium præmonitionis sacre scripturæ, quæ multoties dicit, quod multi in nomine Christi venturi sunt mendaces. Secundum est remedium orationis internæ, qua ad Deum debet homo recurrere, ut cor ejus illuminetur. Tertium est suspensio credulitatis, non enim dedet homo omni spiritui*

* In 3. Sent. dist. 9. q. 1. a. 2. q. 6. ad 3. p. 3. Sent. d. 9. a. 1. q. 6.

credere, sed probare qui ex Deo sunt. Qui enim citò credit in talibus, levis est corde: & fortassis etiam inflatus est corde, dum ad tales visiones & revelationes idoneum se esse existimat. Vnde tales visiones vel apparitiones potius sunt formidandæ, quàm desiderandæ. Narratur enim de quodam S. Patre, quod cum ei diabolus in specie Christi appareret: ille clausis oculis dixit, se in hac vita nolle Christum videre: & diabolus humilitate ejus confusus statim evanuit. Ideo si quis simpliciter adorat Christi adversarium, non excusatur à peccato, etiam si credat ipsum esse Christum. Si autem adoret sub conditione, hoc potest esse dupliciter. Aut quia est illa conditio habitualiter, aut actualiter considerata, si-ve apposita. Si actualiter, non adorat ipsum Luciferum, sed magis Christum; quia non stat adoratio, nisi stante conditione, & ad eum refertur adoratio, ad quem refertur adorationis implicatio. Si autem illa conditio sit sub consideratione habituali, non sufficit ad vitandum peccatum idololatriæ. Quod si aliquis habens Discretionem spirituum, vel speciali lumine à Deo imbutus certò sciat nullam in apparitione illusionem subesse, is apparenti debitum cultum sine culpa præbere poterit; tutius tamen est hujusmodi apparitiones rejicere, seque illis indignum fateri; atque omnia ad confessarium vel superiorem referre, eique exactè & humiliter obedire exemplo S. Terefiæ (q), quæ tametsi evidenter cognosceret divino spiritu edocta apparitiones à Deo esse, nihilominus confessario existimanti illusiones diabolicas esse, morem gerere & personas sibi apparentes jussu ipsius spernere, & exhibere non verebatur; donec à viro docto intellexit, id fieri non debere, quia imagini Redemptoris nostri, etiam à dæmone efformatæ, par est reverentiam & honorem exhibere.

q Fundat. cap. 2.

CAPUT XX.

De Revelationibus, earumque discretionem. Quid de privatis censendum. Non esse desiderandas, nec illis temerè credendum. Traduntur regule quibus verà à falsis discernantur, ex persona cui fit revelatio, ex ipsa revelatione, & ex circumstantiis. Addita quadam de verbis & phrasibus mysticæ Theologiæ.

I. **O**Mnes visiones & apparitiones ed. potissimum tendere, ut aliquid occultum hominibus reveletur, si ad salutem & instructionem, si à spiritu bono sunt; si ad perniciem & condemnationem, si à malo; ex his quæ hætenus dicta sunt, satis perspicuè constare arbitror. Confectarium igitur est, ut de ipsis revelationibus, earumque examine & discretionem speciatim disseramus. Licet enim de illis multa sparsim præmissa sint, adhuc tamen plura supersunt accuratiùs pertractanda, ut quantum ferunt exiguæ vires nostræ, nihil eorum, quæ ad suscepti operis absolutionem pertinent, prætermittamus. Revelatio quæ à Deo, vel eo iubente à bonis spiritibus fit, nihil aliud est quàm manifestatio divinorum mysteriorum & secretorum supra totius naturæ vires ad communem Ecclesiæ vel privatam personarum particularium utilitatem. Quæ verò fit à dæmone est callida arcanorum manifestatio diabolicis illusionibus ad decipiendum facta. Elucidantur hæc descriptiones ipso nomine revelationis, dicitur enim revelatio, quasi remotio veli, quam à Deo petebat David (a), cum orabat, *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua.* Humana quippe anima, ut ait Gregorius (b), primorum hominum vitio à paradisi gaudiis expulsa, lucem invisibilium perdidit, & totam se in amorem visibilium fudit: tantoque ab interna speculatione cæcata est, quanto foras deformiter sparsa. Homo

a Ps. 118. b Lib. 5. mor. c. 25.

enim, qui si preceptum servare voluisset, etiam carne spiri-
tualis futurus erat, peccando factus est etiam mente car-
nalis, ut sola cogitet quæ ad animum per imagines corpo-
rum trahit. Hoc est velum tegens oculos animæ, ne vi-
deat quæ Dei sunt, quod ille solus remove potest, qui
illuminat; cuius dono fit, ut anima nostra bonum velit
& videat (c); nam malum volendo mortua erat, & bonum
ignorando ceca. Est & alterum velum rem ipsam obnubi-
lans quæ revelatur, de quo canit Propheta, (d) *Mirabilis
facta est scientia tua ex me. & non poterò ad eam.* Hoc
tollit Deus prima & infallibilis veritas, cum occultam
veritatem pandit: cum revelatâ facie gloriam Domini spe-
culantes in eandem imaginem transformamur à claritate in
claritatem, tanquam à Domini spiritu, sicut ait Aposto-
lus (e). De publicis revelationibus ad communem Ec-
clesiæ utilitatem disputant Theologi, cum de Fide agunt.
Privatas autem, de quibus hîc differimus, in omni ætate
& in omni statu hominum semper fuisse à primo parente
usque ad nos, tum ex sacra Scriptura, tum ex probatis hi-
storiis evidens est: sed ad fidem non spectant, quia ut
docet S. Thomas (f) innititur fides nostra revelationi A-
postolis & Prophetis facta, qui canonicos libros scripserunt,
non autem revelationi, si qua fuit aliis doctoribus facta.
Illi tamen, quibus privatae revelationes fiunt, si certò eis
constiterit à Deo esse, illis firmiter adhærere tenentur,
quia Deus revelans occulta sapientiæ suæ summa veritas
est, quæ nec fallere, nec falli potest. Quæ verò circum-
feruntur à sanctis viris & mulieribus scriptæ, non ideo
approbatæ censentur, ut illis certitudine fidei assentia-
mur, sed ut eas tanquam probabiles recipiamus: nam
quod attinet ad fidem (g), *super edificati sumus super fun-
damentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angu-
lari lapide Christo Iesu: nec aliud fundamentum quispiam
ponere potest.* Fidem à Christo acceperunt Apostoli, qui-

c Bern. serm. 85. in Cant. d Pl. 139. e 1. Cor. 3. 18. f 1. p. q. 1. 2. 8. 2. 2.
g Ephes. 2. 20.

bus omnia nota fecit quaecumque audivit à Patre; ipsi verò successoribus suis eandem fidem veluti depositum tradiderunt; de quo Paulus Timothæo præcepit, *Depositum custodi*. Quid est autem depositum? ait Vincentius Lerinensis, (h) id est, quod tibi creditum est, non quod à te inventum: quod accepisti, non quod excogitasti: rem non ingenii, sed doctrinae: non usurpationis privatae, sed publicæ traditionis: rem ad te perductam, non à te prolata. Sectariis hoc proprium fuit, nova dogmata cudere, & iis tanquam à Deo acceptis fidem & auctoritatem privatis revelationibus, seu potius illusionibus, conciliare. Nota sunt omnibus, qui in Ecclesiastica historia versati sunt, Cerinthi, Simonis, Marci, Menandri, Basilidis, Valentini, & aliorum fabulosa figmenta, quæ Irenæus, Epiphanius, Eusebius, & Theodoretus commemorant. Montani, ejusque muliercularum visiones & prophetias passim extollit ab illis deceptus infelicissimus Tertullianus. Donatistarum & Manichæorum deliria recenset Augustinus: nec desunt nostrorum temporum luctuosæ tragædiæ prætextu revelationum à novotatoribus excitatæ. Prætereo olim extinctam, sæpius autem renascentem nefandam sectam Illuminatorum, qui Sathanæ apparitionibus & revelationibus seducti, in carnis desideria actusque turpissimos abeuntes, hoc sibi speciosum nomen, tanquam lucē divina imbuti, imposuerunt.

II. Eorum occulta conventicula & in his patrata flagitia hoc loco referre vetat pudor, sed neque necessarium est: nam divina providentia è latibulis proferri & palam fieri voluit, ne totum genus humanum errori subjectum & ad carnis concupiscentiam primum, obscœnissimis eorum fordidus sensum inficeretur. Ne autem pessimi homines omnia jura violasse, omnemque modestiam temerè viderentur, se divina revelatione à legibus solutos esse jactabant, atque ideo licere sibi suisque affectis quidquid carni &

h Commonit. c. 2.

sensui placeret : utpote constitutis veluti in statu innocentiae supra omnia praecepta divina & humana. Atque utinam hinc discant omnes, illi praesertim qui animas regendas susceperunt, aditum claudere privatis revelationibus, nec illis facile assentiri, nisi aut miraculis, aut sacrae scripturae testimoniis confirmantur, sicut canon Innocentii III. praescribit (i). Majorem verò animadversionem exigunt illae, quae dispensationem ab aliqua lege vel à voto continere dicuntur : licet enim fieri possit ut leges divinae à Deo, qui illas tradidit, mutari possint, ut docet Bernardus, (k) & aliquando revera mutatae sint soluto earum vinculo, ut cum ipso praecipiente (l) Aegyptii ab Hebraeis spoliati sunt, cum Abraham (m) jussus est filium immolare, cum Propheta dixit socio (n) ut percuteret ipsum, cum Oseas (o) ex muliere fornicaria filios suscepit, de quibus dispensationibus prolixè disserunt sacrarum litterarum interpretes, nihilominus si quid nunc simile privata revelatione contingeret, fides illi adhibenda nullo modo foret, nisi clarissimè quis cognosceret, dono discretionis spirituum, Deum esse qui loquitur & revelat ; idque veris & approbatis miraculis, tanquam divino testimonio confirmaretur. Cum enim obligatio praecepti certissima sit, ut aliquis ab ipso eximatur, evidentem dispensationis certitudinem habere debet. Tum juxta regulas hac de re traditas à sanctis Patribus, referenda res est ad rectores animarum, & in gravioribus ad Summum Pontificem, cui data est à Christo suprema potestas ligandi atque solvendi, dispensandi, justa existente causa dispensationis : nec quis facile credere debet hujusmodi dispensationibus, aut illis uti sine legitima auctoritate : alioquin, ut praclare observat Cajetanus (p), via aperiretur inobedientiis, impudiciis, & aliis excessibus, asserentibus hominibus se ad talia patranda divina revelatione impulsos. Multa de his Cajetanus, quae apud ipsum le-

i Cap. cum ex injuncto, de haereticis. k De praecepto & dispensat. c. 3. l Exo. 12. m Gen. 22. n 3. Reg. 20. 35. o Osec 1. p 2. 1. qu. 174. 2. 6.

gi possunt. Neque obstant exempla, quæ ex veteri testamento allata sunt: lex enim umbra fuit futurorum, & tunc populus Israëliticus per prophetias & revelationes regabatur: atque omnia in figura contingebant illis. In lege autem gratiæ nusquam legimus factas revelationes, quæ quis à lege communi solutus sit independenter à Prælati Ecclesiæ, quibus data est à Christo Domino potestas dispensandi. Tutissimum igitur est, non omni spiritui credere, sed timere, & probare spiritus, si ex Deo sunt: neque limites transilire, quos humanæ gubernationi Deus præfixit. Olim multifariam loquutus est Deus in Prophetis, novissime autem loquutus est nobis in Filio, qui est unicum ipsius Verbum, per quod omnia dixit & revelavit, adeo ut novæ revelationes jam necessariae non sint, nisi aliquando ad humanorum actuum directionem. De reliquis dixit Dominus Apostolis suis (q), *Omnia quaecumque audiivi à Patre meo nota feci vobis*. Ideo viri sapientes unanimi consensu hortantur, ne quis deditus studio orationis revelationes à Deo postulet aut desideret, sed eas potius rejiciat exemplo Sanctorum, quos legimus dixisse se indignos visionibus esse, sibi sufficere peccata sua plangere, & Christum, ac beatos spiritus in futuro seculo videre: ac propterea oculos & faciem ab illis avertabant; nisi certò scirent, unctiōe magistra, apparitionem à Deo esse. Narrat Ambrosius (r) apparuisse sibi sanctos martyres Gervasium & Protasium, rogasse autem Deum ut si ludificatio dæmonum esset, abscederet: si verò esset veritas, plenius appareret. In vitis quoque Patrum scriptum est, (s) *Quia vel si pro veritate Angelus tibi appareat, non suscipias facile, sed humilia temetipsum dicens, Non sum dignus Angelum videre vivens in peccatis*. Primi verò parentes omnes secum morte damnarunt, quia dæmoni falsa revelanti statim crediderunt. Utrobique periculum est, siue spiritum à Deo missum tanquam malum aversemur: siue sathanam pro

q Ioan. 15. 15. r Lib. 7. epist. 1. s Lib. 3. libello 15. cap. 69.

Angelo lucis suscipiamus. Propterea ad orationem, & ad consilium Patris spiritualis confugiendum est; & omnino cavendum, ne hujusmodi singularia dona, quæ ex sola Dei voluntate procedunt, nos ex proprio conatu seu virtute appetamus. Proveniunt enim hæc desideria ex superbia, ex vana curiositate, & ex defectu fidei. *Hinc etiam in ipsa religione, inquit Augustinus, (t) Deus tentatur, cum signa & prodigia flagitantur non ad aliquam salutem, sed ad solam experientiam desiderata.* Tradit hoc ipsum documentum à Deo edocta Catharina Senensis: (u) *Quia diabolus videt animam dispositam optare seu recipere mentales visiones, tentationis laqueum invenire conatur. Vnde ipse in illa mente se transformat diversis modis. Aliquando sub forma mee veritatis, videlicet Iesu Christi: aliquando sub angelica forma se demonstrat, vel aliquorum sanctorum meorum, sicut intellexerit animam libentius acceptare. Hæc autem facit, ut eam illaqueare possit hamo propriæ delectationis spiritualis. Et nisi sollicitè consurgat anima cum humilitate profunda, contemnendo visiones & revelationes istas, hoc hamo capta remanet in manu diaboli.* Asserit etiam vir Venerabilis Joannes à Cruce (x) non posse animam dæmonis illusiones evadere, nisi à visionibus & revelationibus abhorreat, nulla siquidem necessitas eas volendi & admittendi apparet, quin potius recusare illas oportet, ut ad unionem amoris accessus pateat. Hoc enim significare voluit Salomon (y) cum dixit, *Quid necesse est homini majora se querere?* ac si patentius dixisset: nulla superpetit necessitas ad assequendam perfectionem modo inuitato supernaturalia optandi, & res quæ capacitatem superant requirendi. Quia tamen viæ Domini diversæ sunt, & unum quidem viam tritam per communes exercitationes, alterum semitam occultam per visiones & revelationes ad se trahit, ne quis ambulans inassueto tramite in laqueos diaboli incidat, certæ quædam regulæ tradendæ sunt,

t Lib. 10. Conf. c. 36. u Dialog. c. 71. x Lib. de ascensu montis Carmeli. c. 11. 17. y Eccl. 7. 1.

quibus veræ revelationes à falsis discernantur.

III. Difficillima hæc res est, quam ut clarè, & methodicè, quantum fieri potest, expediamus, quæcumque ad eam pertinent ad tria capita revocanda sunt; ad personam scilicet cui facta est revelatio, ad ipsam revelationem, & ad ejus circumstantias. De singulis autem quædam veluti leges tradendæ, quæ ad rectè & prudenter de re proposita judicandum necessariæ sunt.

1. Ordior à persona, cui facta revelatio perhibetur. Ejus in primis examinanda fides, an sit verè catholica, quia (z) *sine fide impossibile est placere Deo*. Quod si in fide nulla sit labes, adhuc observandum est, an mores fidei consentiant, quia (a) *fides sine operibus mortua est*. Ideo non credendum superbis, pervicacibus, avaris, carnalibus, iracundis, impatientibus, hypocritis: illis etiam qui præcipites, indiscreti, & inconstantes in spiritualibus exercitiis sunt: qui sine legitima missione in officia pastoralia se ingerunt; qui mulierculas peccatis onustas, ut olim Montanus & alii hæresiarchæ circumducunt: qui nova & singularia pietatis & pœnitentiæ exercitia à superioribus non approbata disseminant: qui affectatæ sanctitatis indicia præbent; qui discordias & dissidia serunt; qui adhuc imperfecti & incipientes se temere jactant ad fastigium perfectionis pervenisse: qui aliorum spernentes consilia, & superiorum examen subterfugientes se de omnibus à Spiritu sancto doceri gloriantur: qui se ab aliis contemni agrè ferentes eos odio prosequuntur, qui vitam & mores ipsorum non probant: qui in ipsis revelationibus sibi complacent, & cum illis carent, impatientes & tristes fiunt.

2. Attendendum an solida & profunda humilitate prædita sit. Vera enim revelatio humanæ miseriæ & imbecillitatis agnitionem parit, & ut sanctus Macarius Ægyptius ait (b), *Anima quæ verè Deum ac Christum diligit, licet mille justitiæ opera ediderit; licet dona spiritus varia, aut*

z Hebr. 11. 6. a Jacob. 2. 26. b Hom. 10.

etiam revelationes cœlestes consequi digna habeatur, ita se gerit, ac si nihil fecerit, & nihil haberet, propter immensam & insatiabilem dilectionem. Hinc Isaias (c) cum vidit Deum sedentem in solio excelsio, protinus se virum pollutum labiis professus est: Jeremias (d) quoque cum se à Domino sanctificatum percepisset, se infantem & elinguem prædicavit. Apostoli audita voce Dei Patris dicentis, *Hic est Filius meus dilectus*, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Paulus, ut observat Ambrosius (e) in infirmitatibus sibi placuit, non in revelationibus. Ante annos quatuordecim revelationem se habuisse scribit, & tamen eam apud se tamdiu tenuit & repressit; nec dixisset, nisi utile nobis judicasset ut diceret; *ne nos revelationibus extolleremur. Si enim in tantâ gratia non est gloriatus Paulus, nec nos gloriari oportet.* Si quis ergo ex revelatione in superbiam elatus se aliis præfert, si aliquod præbet indicium propriæ æstimationis, non veram revelationem, sed illusionem habuisse censendus est. Humilitas siquidem, teste Hieronymo (f), prima virtus Christianorum est, omniumque virtutum fundamentum, ut docet Angelicus doctor (g), removens superbiam, cui Deus resistit: *Vt sciamus*, inquit Apostolus (h), *quæ à Deo donata sunt nobis*: neque enim homo idoneus est ad divinos influxus percipiendos, nisi cognoscat quod ex se nihil potest, sed Deus est qui operatur omnia in nobis (i): *Et hoc ipsum est sapientiæ scire cujus hoc donum sit.* Aliud est autem superbiam ex revelatione oriri, aliud post revelationem ad eam diabolica tentatione moveri, nam primum falsæ revelationis signum est, alterum nequaquam, cum ille præsertim, qui ad elationem excitatur, fortiter hosti reluctatur.

3. Consideranda corporis constitutio, ex qua plerumque animi mores pendent. Etenim facile decipi possunt,

c Isai. 6. 5. d Jer. 2. 6. Match. 17. 6. e In Psal. 36. 20. 2. Cor. 12.

f Epist. 17. cap. 7. g 2. 2. qu. 161. a. 5. ad 2. h 1. Cor. 1. 11.

i Sap. 8. 11.

qui parum firma valetudine utuntur: qui turbidæ ac vehementis imaginationis sunt: qui atra bili abundant, quæ depravare phantasiam solet, variasque imagines turbatis sensibus imprimere, adeo ut vigilantes sibi somnia fingant, atque ea se videre & audire existiment, quæ nec visu nec auditu percipiunt. Ex longa item inedia, crebrisque jejuniis, ac immoderatis vigiliis exsiccatō cerebro, dissipatisque spiritibus inania phantasmata repræsentantur, quibus illusa mens tanquam divinis revelationibus pertinaciter adhæret. Plurimum quoque refert disquirere & cognoscere qualis sit & fuerit is qui habet revelationes: an studio virtutum & orationis sedulō incumbat: an vivat proprio arbitrio, vel sub obedientia discreti, experti, & maturi præceptoris, an integer animi sit, ac bonæ indolis: an moderatus in sermone, sive de rebus divinis, sive de indifferētibus instituatur: qua patientia toleret adversitates & contradictiones: an suas revelationes passim evulget, & quo fine: quomodo & à quibus instructus fuerit: cum quibus conversetur: quibus exercitationibus assueverit, quibus studiis delectetur: sitne pauper an dives, nam in pauperibus fictio, in divitibus ambitio timenda est: sitne senex, an puer, nam senes exhaustis viribus sæpius delirant; pueri autem, qui cerebro humidiori sunt facile commoventur, & falsa pro veris apprehendunt. Fraus etiam vel deceptio in incipientibus metuenda est; citō enim fallitur novitius fervor, præcipuē in adolescentibus, quorum ardor nimius est, motus inconstantes, impetus præceps & efrænis. Nec omittenda est aliarum revelationum, si quæ præcesserunt, consideratio, an veræ fuerint, an à peritis approbatæ: an unquam diabolus eos deceperit, vel decipere conatus sit.

4. Major cautio erga fœminas adhibenda, quarum sexus eō suspectior est, quò imbecillior. Naturæ sunt humidioris, & ex vehementia cogitationum & affectuum putant se videre quæ cupiunt, & quod ab animi pertur-

bationibus nascitur, quæ in ipsis acerrimæ sunt, à veritate oriri credunt: cumque ratione minus polleant, non est difficile diabolo earum nativa imbecillitate uti, ut eas primum variis illusionibus decipiat, & per easdem alios in errores inducat. Notabile est quod de sanctissima matre sua scribit Augustinus (k); nam cum maximè optaret è libidinis cœno filium educere, de futuro ejus matrimonio jugiter cogitabat, optans aliquid de illo sibi per visum ostendi. *Et videbat quedam vana & phantastica, quæ coge-
bat impetus de hac re satagentis humani spiritus, & narrabat mihi, ait Augustinus, non cum fiducia qua sole-
bat, cum tu demonstrabas ei. sed contemnens ea.* Et hæc quidem decepta non fuit, quia gratia discretionis prædita sciebat quid interesset inter Deū revelantem & animam suam somniantem. Sed quia non omnibus hoc datum est, debent Prælati & rectores animarum, mulierum revelationibus obfistere, & eas spernere, & increpare quod ambulare audeant in mirabilibus super se. Tum in earum mores studiosè inquirendum, an sint vagæ, garrulæ, super-
bæ, avaræ, criminatrices: an aliquam vel minimam impuditiæ suspicionem præbeant: an contra præceptum Apostoli in officium docendi & prædicandi se ingerant, an cum suis confessariis & instructoribus modestè se gerant, nam si prætextu confessionum vel instructionum continuis collo-
cationibus diem terant, sintque totæ in narrandis visionibus & revelationibus, nulla pestis perniciosior est, nullum venenum insanabilius. Hinc doctissimorum virorum lapsus orti sunt, hinc plures Ecclesiæ columnas corruisse ex Ecclesiastica historia didicimus & deploramus. Omnes hæreses muliercularum ope aut inventas aut disseminatas præclare Hieronymus (l) docet ad Ctesiphontem ita scribens. *Simon magus hæresim condidit Hele-
næ meretricis adjutus auxilio. Nicolaus Antiochenus om-
nium immunditiarum repertor choros duxit fœmineos. Mar-
cion Romam præmisit mulierem, quæ decipiendos sibi ani-*

k Lib. 6. Conf. cap. 13. l Adv. Pelagium.

mos prepararet. Apelles Philomenen suarum comitem habuit doctrinarum. Montanus immundi spiritus predicator multas Ecclesias per Priscam & Maximillam nobiles & opulentas foeminas primum aura corrumpit, deinde heresi polluit. Dimittam vetera, ad viciniora transcendam. Arius ut orbem deciperet, sororem Principis ante decepit. Donatus per Africam ut infelices quosque foetentibus pollueret aquis, Lucille opibus adjutus est. In Hispania Agape Elpidium, mulier virum, cœcum cœca duxit in foveam, successoremque sui Priscillianum habuit Zoroastris magi studiosissimum, & ex mago Episcopum: cui juncta Galla non gente, sed nomine, germanam huc illucque currentem alterius & vicina hereseos reliquit heredem. Possem & alia multa attexere sequentium sæculorum exempla, sed hæc abunde sufficiunt ad eorum instructionem & cautelam, qui animas regendas susceperunt, ne facile credant mulierum revelationibus, illis exceptis quas longa experientia & diligenti examine probaverint à Deo esse.

5. Sic ab hominibus humana & divina sapientia præditis S. Theresiæ visiones & revelationes approbatæ fuerunt variis indiciis & argumentis, quæ opere pretium est hîc summam referre, ut ad hæc veluti ad lydium lapidem oblatas revelationes examinare, bonumque spiritum à malo discernere valeant, quicumque huic curæ incumbunt. Spiritum igitur Theresiæ bonum esse, & veras revelationes, hæc signa demonstrarunt. Semper timebat diabolicas illusiones, ac propterea nunquam visiones petiit aut desideravit: imo potius Deum exorabat, ut eam duceret per viam consuetam, hoc solum optans ut fieret in ea divina voluntas. Cum soleat dæmon præcipere, ut quæ revelat nemini dicantur; illa semper à spiritu sibi apparente audiebat, ut communicaret cum viris doctis, ne forte tacens deciperetur: ideo se virorum illustrium examini subjecit, qui tunc doctrinæ & sanctitatis laude in Hispania florebant, quales fuerunt Petrus de Alcantara, Franciscus Borgia, Joannes Abulensis, Balthasar

Alvares, Dominicus Bannes, & alii. Suis directoribus exactissime obediebat, & post visiones magis in charitate, ac humilitate proficiebat. Libentiùs cum illis agebat, qui minus creduli & magis timidi erant; eosque magis amabat, à quibus persecutiones patiebatur. In ejus mente summa tranquillitas & jucunditas erat, exuperans omnes mundi consolationes: ardentissimus in ea zelus salutis animarum, purissimæ cogitationes, magnus candor, fervens desiderium perfectionis. Si quæ in illa imperfectio, si quis defectus erat, de illo semper reprehendi ab eo solebat, qui intus illi loquebatur. Dictum est ei, ut si quæ justa sunt à Deo peteret, ea indubitanter obtineret: multa autem petiit, & semper obtinuit. Quicumque cum illa versabantur, nisi prava dispositio obstaret, ad modestiam, ad pietatem, ad amorem Dei ex ejus consuetudine excitabantur. Visiones ut plurimum ei contingebant post longam & ferventem orationem, sive post communionem: & in illa accendebant ardentissimum desiderium pro Deo patiendi. Carnem suam jejuniis, flagellis, ciliciis castigabat; & gaudebat in tribulationibus, murmurationibus & infirmitatibus. Solitudinem amabat abhorrens ab hominum conversatione, & ab omni rerum terrenarum affectu prorsus avulsa. Tam in prosperis, quam in adversis eundem semper tenorem, eandem animi tranquillitatem servabat. Nihil unquam in ipsius revelationibus, earumque adjunctis viri docti observarunt, quod à regulis fidei & Christianæ perfectionis alienum esset: nec erat in illis quod posset reprehendi. Hæc signa si in aliquo deprehensa fuerint, nullatenus dubitandum, quin ejus revelationes à Deo sint. Hoc etiam in persona, quæ habet revelationes discutiendum est, an ejus actiones lumini, quo imbuitur, consentaneæ sint: an sit fidelis divinæ dispositioni, eique pareat ea pace, hilaritate, ac vigilantia, quæ necessaria est: an in cordis simplicitate ex fide vivat, nec variis ac inutilibus desideriis agiteretur; sitque constans in via & vocatione sua;

an omnes ejus operationes & conatus extensioni gratiæ qua prædita est commensurentur, nec ultra extendantur: & quia gratia amorque crucis pari passu gradiuntur, seriò attendendum est, an crucem verè amet & desideret, mundique leges & sensuum illecebras abominetur.

IV. Sed à personis ad ipsas revelationes progrediendum est, & examinandum quale sit illud quod revelatur.

1. Veritas autem primo loco attendenda est, & consensus rerum revelatarum cum sacris litteris, cum divinis & Apostolicis traditionibus, cum moribus & definitionibus Ecclesiæ; dicente Apostolo (*n*) ad Galatas, quod si Angelus de cælo evangelizet nobis præter id quod accepimus, anathema sit. Et idem Thessalonicensibus edixit (*o*), *Tenete traditiones, quas didicistis*. Ecclesiæ verò infallibilis est auctoritas Apostolis attestantibus, qui hac gravissima formula in definiendo usi sunt (*p*), *Visum est Spiritui sancto & nobis*. Quod si aliquid in revelationibus reperitur quod his aliquo modo adversetur, tanquam mendacia & illusiones rejiciendæ sunt; Deus enim veritas est, & illi canit Psalmographus (*q*), *Principium verborum tuorum veritas*. Quapropter Epiphanius (*r*) Maximillæ revelationibus credendum non esse asserbat, quia sacris literis non conveniebant. In hanc sententiam egregiè loquitur Richardus à sancto Victore (*s*): *Suspecta est mihi omnis veritas, quam non confirmat scripturarum auctoritas, nec Christum in sua clarificatione suscipio, si non assistant ei Moyses & Elias. Si Christus docet me de rebus exterioribus vel de intimis meis, facile recipio, ut pote in his quæ comprobare possum proprio experimento. Verùm ubi ad alia mens ducitur quoniam de cœlestibus quaestio ventilatur: ubi de profundis rebus agitur, in tantæ sublimitatis vertice non recipio Christum sine teste, nec*

n Cap. 12. 8. *o* 2. c. 21. 14. *p* Act. 15. 22. *q* Ps. 113. *r* Har. 40.

s De præp. an. ad cont. c. 2.

zata poterit esse quamlibet verisimilis revelatio sine attestazione Moysis & Elia, sine Scripturarum auctoritate. Hanc normam secutus est princeps Apostolorum, Christi enim transfigurationem enarrans, & vocem à Deo Patre delapsam (t), *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite*; quam se audisse testatur, cum esset cum ipso in monte sancto, speculator factus illius magnitudinis; noluit tamen ei revelationi inniti, nisi quatenus Prophetarum oraculis consentanea fuit. Et ideo ait, *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco*: ac si aperte diceret, quamvis vox è cœlo delapsa revera à Deo Patre manarit, sermo tamen propheticus certior est & firmior omni scientia, omnique visione & revelatione, quia falli sensus possunt, Scriptura sacra non potest. Quia verò sectarii ipsam Scripturam ad sua dogmata comprobanda perversa interpretatione detorquent; cavendum sollicite est, ne alio sensu explicetur, quàm qui tribuitur ab Ecclesia, quæ cum sit columna & firmamentum veritatis, auctoritatis suæ pondere homines firmat, ne circumferantur omni vento doctrinæ, sed verum Scripturæ sensum à supposititio & adulterino discernant.

2. Ut constet revelationem à Deo esse, inspiciendum est an habeat conditiones, quas sapientiæ à Deo revelatæ Jacobus Apostolus tribuit dicens (u): *Quæ autem desursum est sapientia primum quidem pudica est, pura scilicet & abstracta ab omni carnali & terrena voluptate: deinde pacifica, semperque tranquilla, & cum nemine contendens: modesta & composita in habitu, gestu, & conversatione: suadibilis, aliorum scilicet iudicio facile cedens: bonis consentiens, eorumque sententiæ acquiescens: plena misericordia & fructibus bonis, id est bonis operibus, atque in omnes indigentes opes suas abundanter effundens, non judicans, sicut plerique faciunt, qui aliorum mores*

z Matth. 17. u Jac. 3. 17.

& facta disquirunt, & perperam interpretantur: *sine simulatione*, sine dolo & fraude, simplex & sincera. Hæ sunt notæ, hi characteres veræ sapientiæ; hæ virtutes ad quas excitat divina revelatio: quod si ad lites, ad contentiones, ad curas seculi, ad vanitatem, ad superbiam, ad pertinaciam ea quæ revelantur, impellunt; proculdubio à carnali & mundana sapientia, quæ non percipit quæ sunt spiritus Dei, vel à spiritu maligno oriuntur.

3. Si quod revelatur eò tendit, ut opus aliquod grande & inusitatum suadeat, non statim ei revelationi tanquam à Deo immissæ credendum; sed ad examen & iudicium superiorum referenda est, sicut docet Cassianus (x), *Ut nihil quis suo iudicio credens illorum per omnia definitionibus acquiescat; Et quid bonum vel malum debeat judicare, eorum traditione cognoscat.* Callidus enim hostis bonum aliquod interdum suggerit, quod majus & perfectius videtur, ut falsa eius specie mens decepta ab eo, quod verè bonum est, recedat; & malo sensim adhæreat. Nihil siquidem vero bono magis contrarium, quàm falsa majoris boni species & apprehensio. Sæpe etiam ad bona quædam perfectiora incitat, quæ propriæ professioni & vocationi non congruunt. Si uxori alligato eremum suadet, solitudini addicto gentium conversionem, infirmo & debili immoderata jejunia, patri familias studium contemplationis, abjectâ curâ rerum domesticarum. Alios movet ad miserationem erga pauperes, ut eos ad avaritiam & amorem pecuniæ, prætextu largiendæ eleemosynæ impellat. Veris item & bonis falsa atque mala permiscet, ad aliqua bona exhortans, & vitia quædam reprehendens, ut conciliatâ sibi apud incautos auctoritate, postea ad mala incitet, blandisque sermonibus venenum instillet.

4. Cum diversæ & inter se pugnantes diversis de eadem re revelationes fiunt, contingere potest ut una vera, altera falsa sit, satagente diabolo priorem veram sequenti falsâ eludere: ut plurimum tamen ambæ suspectæ &

x Coll. 2 cap. 10.

dubia sunt, ac propterea accuratius examinanda. Falsa quòque vel saltem suspecta habenda est revelatio, cum ea quæ revelantur ad Dei gloriam & hominum salutem non spectant: cum quis luce & splendore in conspectu aliorum perfunditur, nisi sit verè humilis, & diu probatae sanctitatis: cum manifestantur alicujus occulta peccata, quæ scire nihil prodest; si præsertim ad ea evulganda quis impellatur; quod si alicui detegantur, ut peccatorem arguat; subsistere nihilominus debet, & correctionem differre donec cognoscat à quo spiritu sit illa notio. Quia verò Deus ea dumtaxat revelare solet quæ hominum scientiam excedunt, suspecta redditur revelatio, ut pote non necessaria & supervacua, cum id quod revelatur, humana intelligentia percipi potuit. Porro cum agitur de revelationibus futurorum eventuum, quorum veritas ex successu pendet, notanda est regula, quam ex Angelico Doctore (y) tradidimus (z), posse scilicet revelationem veram esse, licet effectus minimè sequatur. Nam præter rationem ibidem allatam aliquando exitus rei quæ revelatur, aliter à nobis, aliter à Deo intelligitur: & ideo humanus loquendi modus in his minime attendi debet, si falli & errare nolumus. De Christo eiusque regno multa Deo revelante à Prophetis prædicta sunt, quæ à carnalibus Hebræis de regno temporali intelligebantur, cum de spiritali & æterno scripta sint. Legi potest hac de re diffusè tractans Venerabilis Joannes à Cruce (a) in ascensu montis Carmeli. Docet etiam Bonaventura familiare esse viris piis decipi in revelationibus: sæpe enim orantes ex Dei inspiratione pro alicujus negotii expeditione, conceptâ fiducia rei obtinendæ putant se exaudiri, & quod confidentia proprii sensus loquuntur, à Spiritu sancto oriri existimant, & in hoc decipiuntur, falsa pro veris, incerta pro certis prædicentes.

y 2. 2. quæst. 171. a. 6. ad 2. z Cap. 17. §. 5. n. 1.

a Lib. 2. cap. 19. & 20.

5. Solam frequentiam revelationum eas suspectas red-
dere sanctus Franciscus Salesius docet (*b*), cum præser-
tim illa revelantur, quæ nonnisi rarò manifestari solent,
& quæ scire non expedit, cujusmodi sunt certitudo salu-
tis, confirmatio in gratia, gradus sanctitatis ad quem
quis pervenit, & alia eiusdem generis. Petierat à Gre-
gorio Magno huiusmodi revelationem nobilis mulier, cu-
jus curiositatem sanctus Pontifex redarguit his verbis (*c*).
*Quod verò dulcedo tua in suis epistolis subjunxit, importunam
se mihi existere, quoadusque scribam mihi esse revelatum,
quia peccata tua dimissa sunt, rem & difficilem & inutilem
postulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui re-
velatio fieri debeat. Inutilem verò, quia secuta de peccatis
tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vite tue ultimo plan-
gere eadem peccata minimè valebis. Quæ dies quousque ve-
niat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes,
atque eas quotidianis fletibus lavare. Certè Paulus Aposto-
lus iam ad tertium cælum ascenderat, in paradysum quoque
ductus fuerat, arcana verba audierat quæ homini loqui
non liceret: tamen adhuc trepidans dicebat (*d*), Castigo
corpus meum, & servituti subijcio, ne fortè aliis prædi-
cans, ipse reprobis efficiar. Adhuc timet, qui jam ad
cælum ducitur, & jam timere non vult, qui adhuc in terra con-
versatur. Perpende, dulcissima Filia, quia mater negligenti-
æ solet esse securitas. Habere ergo in hac vita non debes se-
curitatem. Magni etiam periculi res est pacisci cum ami-
co, ut statum suum post mortem revelet; aditus enim a-
peritur illusionibus, & qui sic inter se constituunt, vix à
defectu fidei & à vana curiositate excusari possunt. Quare
fatius est ambulare in fide, propriamque salutem cum ti-
more & tremore operari.*

V. Postremo loco intueri oportet quæ & quales sint
circumstantiæ revelationum: proprium enim & accuratum
examen requirunt.

1. Revelationes, quæ ex diabolo sunt, multos habent

b Lib. 2. ep. 23. *c* Lib. 6. epist. 22. *d* 1. Cor. 9. 27.

annexos discursus & rationes ad persuadendam eorum veritatem: tum ingens animæ desiderium ingerunt eas in vulgus edendi & publicandi: at si verè à Deo sunt, qui ipsas recipit, silentio premit, solique confessorio humiliter detegit, cujus consilio credit & parer, nihil sibi tribuens, nihil dijudicans. Viros sanctos legimus revelationes suas nunquam aliis aperuisse, nisi charitas posceret, aut superioris jussio urgeret. Divini spiritus indicium est, ab omni re, quæ notabilem hominem faciat, abstinere; de seipso modeste loqui, nec verba illa arrogantiae plena usurpare. Hæc mihi Deus locutus est, hæc revelavit. Ne quis verò decipiatur, optimum consilium est observare quo fine quis moveatur ad ipsas revelationes manifestandas, levitate, an vanitate, utilitate propria, an aliena; uniusne, an multorum? an aliqua appareat nota cupiditatis, avaritiæ, vel propriæ æstimationis: quibus in ipsa narratione utantur, an humilibus & verecundis, an tumidis & inconsideratis: an paucis se expediat, seu potius prolixior sit. Illud quoque propendendum quod sancta Theresia docuit, rebus scilicet, quæ revelantur, nullam fidem adhibendam esse ex eo præcisè quod revelatæ sunt; sed si ad fidem pertinent, illis propter fidem credendum est: si aliquid præcipitur, ad superiorem deferendum, ejusque mandato accedente ex obedientia peragendum est. Hac via ambulans nunquam errabit.

2. Cum Deus aliquid revelat, non loquitur humano modo, unum verbum post aliud proferens, sed plures simul sententias brevi momento promit; sicut periti nummularii, cum pecuniam solvunt, non unum nummum post alium singillatim dinumerant, sed plures simul uno jactu in mensam effundunt. Hoc modo sibi revelatam à Christo regulam, quam scripsit, sancta Brigitta testatur (e); quæ cum satis diffusa sit, brevissimo tamen temporis spatio ita illi dictata fuit, ut nullo modo ipsa enarrare, aut alii comprehendere queant, qualiter brevissimo horæ

e Regulæ cap. 29.

momento tot simul verba proferri aut percipi possent. Agit de hac mirabili Dei loquela Gregorius in Moralibus (f), qui inter cætera ait: *Cum Deus per semetipsum loquitur, de verbo eius sine verbis & syllabis cor docetur. Sine strepitu sermo est, qui & auditum aperit, & habere sonitum nescit.*

3. Revelationis accessus perpendendus est, an turbulenta motione hominem quatiat, & quasi æstuantem jactet; an verò placide & tranquille adveniat: an in principio lætitiā ingerat, quæ statim in tristitiā convertatur; an potius horror initio concipiatur, qui sensim amoveatur, & in gaudium desinat: hoc enim veræ, illud falsæ revelationis indicium est. Quod si in principio vel in progressu accipiens revelationem in terram labitur, ut aliquando contigisse legimus, & inusitatis motibus concutitur, & in his apparet quidpiam indecorum, & quod oculos intuentium offendat, nullum est dubium quin à diabolo sit. Illi verò quibus dæmon apparet, vix malam aliquid vel incommodum evadunt; ipso saltem horrore vultus notabiles sunt. Loci etiam ratio habenda est, pandit enim Deus secreta sua animæ ab hominum frequentia segregatæ: ac propterea suspectæ sunt revelationes, quæ in publicis locis contingunt, sicut supra de ecstasi dictum est. Discutiendæ item cogitationes, quæ præcesserunt & concomitantur, quia ad hominem prava animo agitantem non advenit Spiritus sanctus. Denique effectus revelationis attendi debent, nam falsæ malum exitum semper habet.

4. Ex lumine infuso quo mens imbuitur, certitudo Dei revelantis & rerum revelatarum colligitur, quemadmodum lumine naturali prima scientiarum principia cognoscimus, & ex iis conclusiones deducimus. Nam sicut vox & se, & loquentem, & rem cuius est signum manifestat: ita supernum hoc lumen non solum Deum revelantem, & ea quæ revelantur, sed etiam seipsum palam facit.

f Lib. 23. cap. 2.

Ejus siquidem munus est mentem illustrare, ut certo sciat Deum esse qui loquitur, quo posito sequitur necessarium vera esse & infallibilia quæ revelantur. Perfudit Abrahami mentem hoc lumen, cum ad filium immolandum se paratum exhibuit, nullatenus dubitans, quin Deus esset, qui sibi hac victimâ litari præceperat. Nec aliter Samson seipsum cum hostibus ruinâ domus oppressit, quia luce divina perfusus hoc gratum Deo futurum perspexit. Sic quædam sanctæ Virgines in ardentem rogi se ultro in testimonium fidei projecerunt, Deo impellente & mentem illuminante: neque enim de illis aliud credere fas est, quarum martyria publico cultu Catholica Ecclesia veneratur. Quia tamen hoc lumen non semper in divinis revelationibus adest, sanum consilium est eas superiori referre, qui ex regulis traditis videat, *utrum divina jussio nullo nutet incerto*, sicut sapienter monet Augustinus (g).

g. Ex veris & divinis revelationibus semper anima proficit in cognitione veritatis, & in doctrina ac scientia Sanctorum; & ideo inspiciendum an sermo hominis post revelationem cœlestem sapientiam redolet, an potius terrenam, quæ apud Deum stultitia est. Scriptum est enim (h), *Sicut rusticatio de ligno ostendit fructum illius: sic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante sermonem non laudes virum: hæc enim est tentatio, seu probatio hominum* (i). *Ex abundantia cordis os loquitur, & bonus homo de bono thesauro profert bona. & malus homo de malo thesauro profert mala.* His notis discernitur spiritus à quo sermo procedit. Nam bonus homo sanam doctrinam loquitur, & omnis narratio ejus in præceptis Altissimi: ori suo frænum imponit, sollicitè præcavens ne in sermone labatur: velox est ad audiendum, tardus ad loquendum; tacendi & loquendi tempus distinguens: sermo ejus sale conditus est, adeo ut qui eum audiunt, compuncti di-

g Lib. 1. de Civit. Dei c. 26. h Eccl. 27. 7. i Matth. 12. 34.

cant, *Verè Filius Dei est iste*. Malus verò per multà phantasmata, multasque ambages in sermone vagatur: verba grandia, magnifica, inusitata profert, quibus admirationem in audientibus, sibi que laudem conciliet: modum non habet, nec linguam continere potest intra terminos rectæ rationis: à recepta sanctorum Patrum doctrina sermo ejus recedit, & novas adinventiones amplectitur, non cessans cœlestes jactare revelationes, sicut olim doctissimus, sed infelicissimus Tertullianus. Quia verò divina charismata, quibus animam à rebus omnibus avulsam, sibi que soli unitam illustrat Spiritus sanctus, altissima nonnunquam & ineffabilia sunt, adeo ut ab ipsa vix intelligi, multò minùs verbis explicari queant; sedulò cavendum est, ne dum uni periculo nos subducere satagimus, in alterum gravius labamur. Nam cœlestium donorum sublimitas sæpe excedit vim & significationem omnium vocum, quas ad promendos animi conceptus homines instituerunt; si quis ea, ut par est, directori pandere velit, lingua cordi non sufficit; unde necesse est, ut nova vocabula novasque phrasas fingat, quibus singularia Dei dona sibi concessa manifestet, quas sanè voces carnales homines non percipientes, præcipiti sententiâ veluti erroneas damnare solent. Traducitur hoc nomine à nonnullis mystica Theologia, ac si voces contineat obscuras, horridas, inauditas, in intelligibiles, & à placitis Philosophorum ac Theologorum dissonantes, quas vel ludibrio habent tanquam nullius momenti; vel nihil differre putant ab erroribus Begardorum & Illuminatorum dudum damnatis. Integri voluminis res est mysticam Theologiam à calumniis imperitorum vindicare, & nos fortassis de hac re alibi, Deo opitulante. Interim monemus nemini ex hoc capite erroris sive illusionis notam inurendam, si cum mystico ejus eloquio sanctioris vitæ ac veræ revelationis tradita signa consentiant. Habet mystica Theologia suas voces quas terminos

minos vocant Dialectici, sicut artes & scientiæ: & cum sit omnino supernaturalis, ejus principium, finis, & media, modusque tendendi in finem, voces quoque & phrasæ quibus traditur, naturæ ordinem ac vires, atque humanæ sapientiæ verba transcendunt.

Sed jam tempus est hujus libri finem facere cum gratiarum actione æterno Deo, vivo & vero, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia. Ipsi gloria in sæcula sæculorum. Amen.

FINIS.

LLI

INDEX RERUM
LIBRI DE DISCRETIONE
SPIRITUUM.

A

A ctiones Sanctorum ex motivo examinanda,	pag. 708
Adoratio spirituum apparentium,	815
Ætatum ratio habenda,	725
Affectiones animi quot & quæ,	672
Amor ecstasim facit,	733
Amoris carnalis nota,	752
Amoris vehementia,	702. 703
Amor proprius,	766
Angelus malus transfigurat se in Angelum lucis,	697
Angelorum motiones, 739. 740. locutio & illuminatio.	740
apparitiones,	854
Angelus initio terret,	745
Angelus vel in propria, vel in Dei persona apparet,	857. 858
Animarum regimen periculosum,	707
Apparitiones quomodo fiant,	802
Apparitionis & visionis discrimen,	804. 851
Apparitiones non sunt desideranda,	852. 873. 878. 890.
quæ cautela in his adhibenda, 804. quedam vera, quedam	
falsæ, 852. earum genera,	805. 853. & seq.
Apparitiones Dei, 854. 855. & seq. an solus Dei filius in	
veteri Testamento apparuerit,	855. & seq.
Apparitionis corporalis & imaginaria discrimen,	862
Apparitiones Spiritus sancti, 858. Christi personales in Eu-	
charistia, 859. B. Virginis & Angelorum, 860. demonum,	
864. & seq. hominū defunctorum & viventium,	866. 867
Austeritas necessaria,	726

INDEX RERUM LIBRI DE DISCRET. SPIRITUUM.

B

Boni & mali spiritus qualiter discernantur, 697. 869
871.

C

Caligo divina, 848
Carnalis spiritus nota, 758
Cautela in mulierum revelationibus, 882
Catalepsis, 793
Christi apparitiones, 858
Cogitationum principia, 678. & seq.
Consolatio spiritualis quid sit, 771. quotuplex, 772. ejus re-
dundantia in sensus, 707. quomodo Dei instinctum notet,
719. eâ multi abutuntur, 775. à Deo & à demone esse po-
test, 772. ejus pericula & damna, 775. 776
Consolationis & desolationis vicissitudo, 777. & seq. 780
Cruce sua cuique ferenda, 726

D

Deus solus illabatur menti, 742. solus efficaciter movet,
743. 744.
Dei motiones variae, 715
Dei locutio ejusque modi, 727
Dei instinctus & ejus signa, 891. quomodo moveat, 695
Dei inspiratio & ejus nota, 734. & seq.
Deo & diabolo multa tribui quæ à nobis sunt, 680
Deliciae spirituales quomodo examinanda, 714
Desolatio duplex, 779. ejus remedia, 782. causæ & effectus,
780. & seq.
Diaboli instinctus, 746. & seq. illusiones & fraudes, 747.
& seq. 749. & seq. 863. & seq. 768
Diaboli apparitiones, 864. docere potest, sed non illuminare,
742.
Dilectio nota divini Spiritus, 704
Directionis consilium necessarium, 683. 690. 748. 752
Dispensatio à lege, & pro ea cautela, 876. 877
Discretionis difficultas & necessitas, 657. 660. 677. ejus regu-
la non sunt infallibiles, 683. 684. 690. 693. 707. & seq.

Ccc ij

INDEX RERUM

Discretio spirituum quid sit, 665. quomodo differat à Prophetia, ibid. & seq. an detur per modum habitus, ibid. variè ejus modi, 667. ad quid se extendat, 669. 673. ejus regula generales, 667. & seq. 688
 Discretio ex lumine infuso, 669. & per modum artis, ibid.
 Docilitas indicium boni spiritus, 720

E

Ectasis quid sit & quomodo fiat, 784. & seq. status animæ in ecstasi, 786. & seq. ecstasim multipliciter contingere, 790. 791. & seq. ejus causæ, 790. & seq. signa falsæ ecstasis, 798. & seq. Ecstasis vitæ, 792. naturalis, 793. 795. demoniaca, 795
 Ecstasi resistunt viri sancti, 797
 Energumeni & eorum signa, 757
 Examen instinctuum, 782
 Experientia necessaria ad discretionem, 670. 688. 689

F

Favores extraordinarii suspecti, 713
 Fiducia sui mala, 711
 Finis rectus indicium boni spiritus, 720
 Futura contingentia dupliciter cognosci possunt, 833

G

Gentium vitia, 759. 763
 Gratia gratum faciens & gratis data, 663. utriusque discrimen, 664
 Gratiarum gratis datam etiam in malis reperiri, 667. ejus species, 664

H

Hominis lapsi status, 760. & seq.
 Hominum diversitas, 762
 Homo sibi hostis, 764
 Hominis & spiritus similitudo observanda, 707
 Hominum apparitiones, 866
 Humanus spiritus, 760. ejus inconstantia & malitia, 763. & seq.
 Humilitas necessaria ad discretionem, 690

LIBRI DE DISCRET. SPIRITUUM.

I

I llapsus Dei,	770. 771
I llabi menti, proprium Dei,	742
Illusiones diaboli,	747. 754
Illuminatorum vitia,	707. 755. & seq.
Incipientium tentatio, aliorum conversioni incumbere,	755
Ingeniorum diversitas,	762
Inspirationis divinae signa, 734. & seq. effectus, 736. 737.	
quomodo expetenda,	738
Inspirationibus divinis saepe errores miscentur,	712. 713
Instinctus qualiter examinandi,	661. 662
Instinctus dubii & obscuri,	705
Instinctuum principia,	677. & seq.
Instinctus divinus, 716. & seq. Angelicus, 739. & seq. dia-	
bolicus, 746. humanus	769
Instinctus ad opera mirabilia qualis sit,	709
Iudicium visionis propheticae quomodo fiat,	829
Iudicium quo fit discretio, incertum,	683. & seq.

L

L acrimarum genera,	714
L anguor post divinum instinctum, ejusque causa,	725
Legis dispensatio,	876. 877
Libertas spiritus,	723
Locutio divina quid & quotuplex, 728. & seq. effectum suum	
statim operatur, 730. ejus modus, 732. & seq. 891. non	
semper intelligitur,	731
Lumen necessarium ad discretionem,	660. 669. 787
Luminis divini proprietates,	724
Lumen falsum,	767
Lumen propheticum,	823. & seq.

M

M iracula,	701
M isericordia signum divini spiritus,	700
Motio. Vide Instinctus.	
Motionum principium duplex,	677. & seq.

INDEX RERUM;

<i>Motus boni à gratia, mali à nobis vel à diabolo,</i>	682
<i>Mors mystica,</i>	788
<i>Mundani spiritus nota,</i>	758. & seq.
<i>Mystica phrascs obscura,</i>	724. & seq. 894.

N

<i>Nymularii imitandi,</i>	661
----------------------------	-----

O

<i>Opera indicant à quo spiritu quis agatur,</i>	692. 693.
	698.
<i>Origenis lapsus,</i>	661
<i>Oratio initio libri,</i>	662

P

<i>Passionum animi series & origo,</i>	672
<i>Patientia bonum,</i>	721
<i>Pax animæ, 792. ubi Deus ibi pax,</i>	727
<i>Philosophorum libri non excitant ad virtutem,</i>	769
<i>Pœnitentia motus à Deo,</i>	704
<i>Prophetia in quo consistat, 823. non datur per modum habitus, 826. dupliciter fit, 827. lumen propheticum, 823. gradus rerum quæ à prophetis cognoscuntur, 825. iudicium propheticum quale sit, 829. veritas prophetiæ, 834. an sit argumentum sanctitatis, 839. tria ejus tempora, 825. non est amentia, 827. & seq. vera & falsæ discrimen, 835. & seq. quibus detur,</i>	839
<i>Propheta nunquam desunt,</i>	838
<i>Propheta mens dupliciter à Deo instruitur,</i>	684. 685
<i>Prophetas interdum decipi,</i>	826
<i>Predictiones non semper eveniunt,</i>	833. & seq.
<i>Prudentia carnis,</i>	769
<i>Purgatio animæ per desolationem,</i>	782. & seq.

Q

<i>Qvale sit iudicium quo fit discretio,</i>	683
--	-----

R

<i>Raptus, 784. Vide Ecstasis.</i>	
<i>Regimen animarum periculosum,</i>	703

LIBRI DE DISCRET. SPIRITUUM.

Regula discretionis non sunt infallibiles, 682. 683. 690.
693. 820. & seq.

Regula generales ad discernendos spiritus, 667. & seq. 687

Regula ad discernendas motiones internas ab externis, 679

ad discernendum Spiritum divinum à diabolico, 698

ad examinandum instinctum dubium, 697. & seq.

ad dignoscendum instinctum Dei, 718. & seq.

ad discernendam locutionem divinam à diabolica & pro-
prie imaginationis, 730

ad intelligendum modum angelici instinctus, 741

ad dignoscendas diaboli illusiones, 747. 748

ad dignoscendos energumenos, 757. 758

ad notitiam spiritus humani, 765

ad ecstasim veram discernendam à naturali & demonia-
ca, 795

ad discernenda somnia, 820

ad veram prophetiam à falsa distinguendam, 832

ad cognoscendas bonorum & malorum spirituum appari-
tiones, 869. & seq. 871

ad discernendas revelationes veras à falsis, 880. & seq.

Revelatio quid sit, 874. & seq. *quedam publica, quedam*
privata, 875. *privatis quae fides adhibenda*, 838. 875

Revelationes non sunt desideranda, 852. 873. 878. 890.

Cur saepius in somnis fiant, 817

Revelationis verae eventus saepe latet, 834. & seq.

Revelationum examen ex persona, 880. *ex re quae revelatur*,
874. *ex circumstantiis*, 890. *Vide Apparitio.*

S

Sapor intimus necessarius ad discernendum, 669

Scripturae sacrae auctoritas, 688. 875

Sancti qui habuerunt donum discretionis, 685

Sensuum delectationes perniciose, 707. 746. 877

Simplicitas, 691. 722

Singularitas damnatur, 708. 709

Somniorum species & causa, 814. & seq.

Somnia à Deo & à demone, 715. *clara & obscura*, 819.

INDEX RERUM, LIBRI DE DISCRET. SPIRITUM.

divina rarissima, 820. an pertingant ad intellectum, 822.	
non observanda,	815. & seq.
Somnia prophetica,	823
Spiritus nomen equivocum,	674
Spiritus quotuplex sit,	675. & seq.
Spirituum probatio. Vide Discretio & Instinctus.	
Spiritus Dei docet aliquando, non excitat,	717
Spiritus divinus, 694. 715. angelicus 739. diabolicus, 746	
& seq. carnalis & mundanus, 758. humanus,	760
Spiritus sancti apparitiones,	858
Spirituales viri rari,	660
Stigmata,	708
Superbia causa subtractionis gratie,	668. 718

T

Tertulliani lapsus,	661
Theresie revelationes quibus signis probata,	884
Theologia mystica phrascs obscura,	724. 894
Timor & pavor ex Dei instinctu,	719

V

Verba Dei saepe aliter à nobis quàm ab ipso intelliguntur, 731	
Visio quotuplex sit,	804. & seq.
Visionum genera eorumque explicatio,	806. 807. 853
Visio corporalis, 809. imaginaria,	ibid. & seq.
Visiones in somnis,	813. & seq.
Visio imaginaria non fit sine intellectuali,	822
Visionis prophetice indicium quale sit,	809
Visio intellectualis quid sit & quomodo fiat, 804. & seq.	
quomodo visa intellectualiter defluant in sensum, 830. 831.	
an dari possit sine phantasmate, 830. quomodo ab intelle-	
tuali imaginaria distinguatur,	ibid. & seq.
Visio intellectualis est immunis ab illusionibus, 846. quae res	
in ea videantur,	ibid.
Visio Dei intellectualis triplex,	847
Visio Dei intuitiva an sit possibilis in hac vita,	850. 851

FINIS.

u. m.

7, 822

& seq.

823

674

& seq.

717

5, 746

760

858

660

708

8, 718

661

884

4, 894

719

utur, 731

& seq.

7, 833

& seq.

& seq.

822

809

& seq.

30, 831

intelle.

& seq.

qua res

ibid.

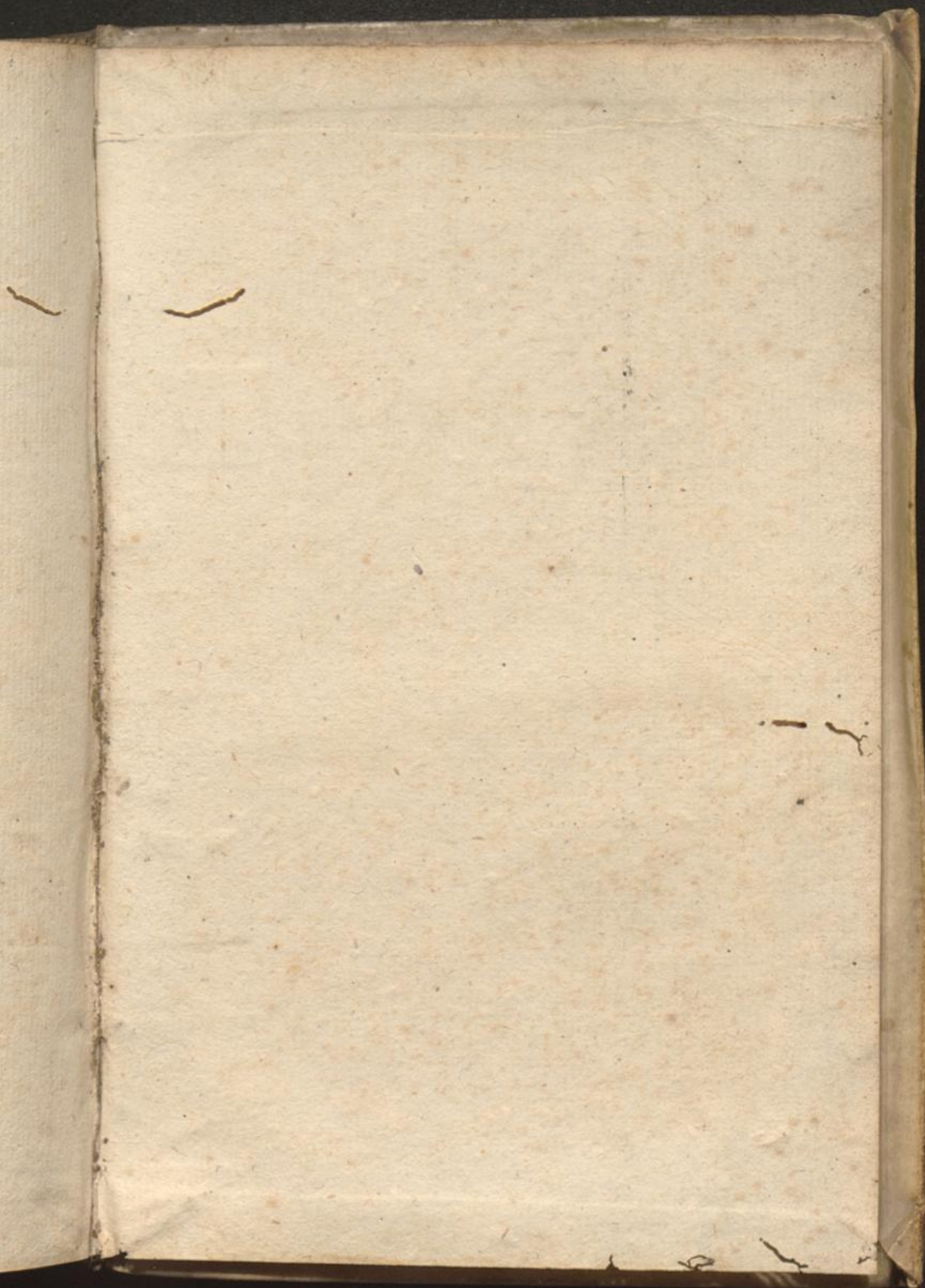
847

30, 851

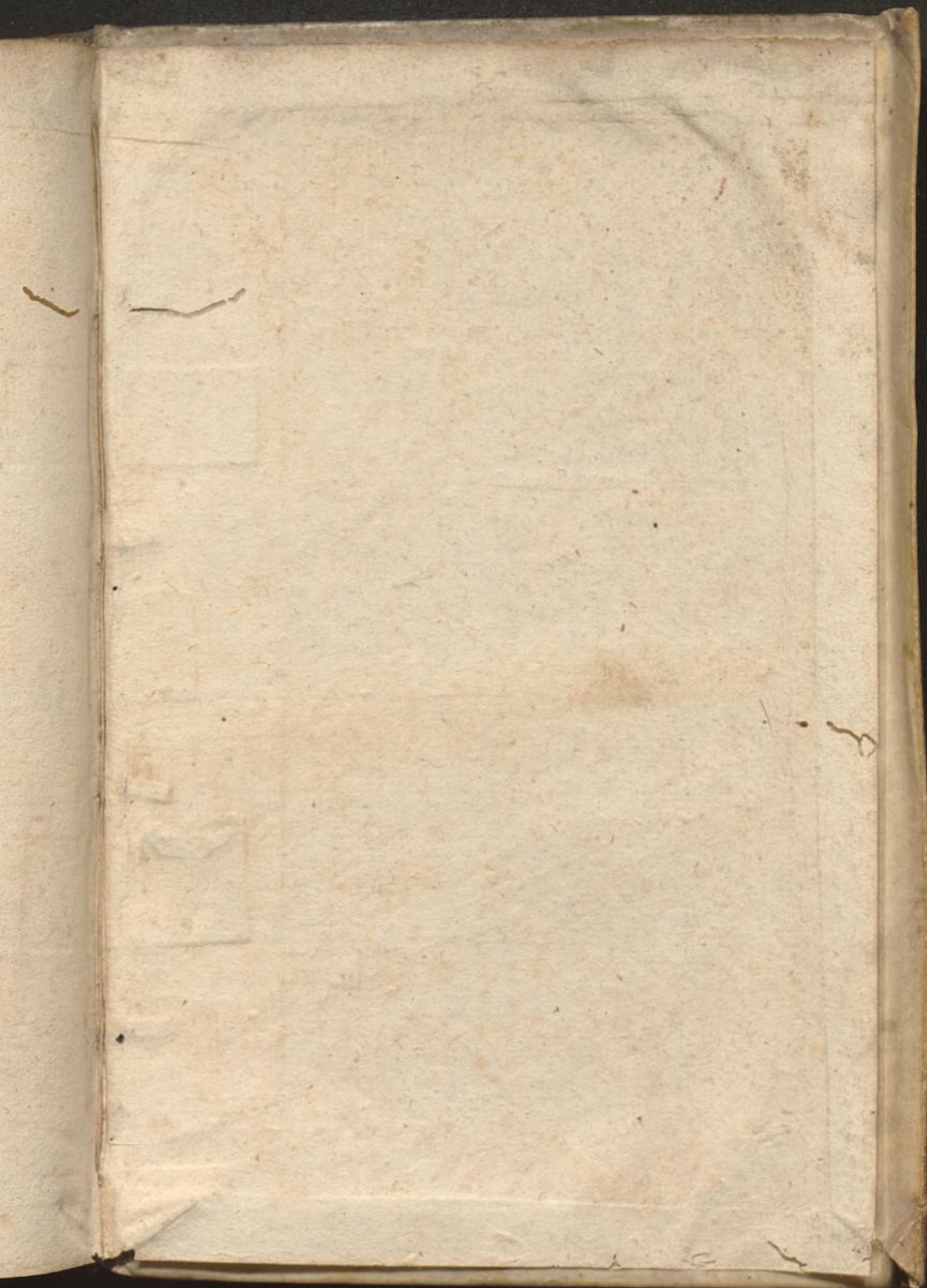

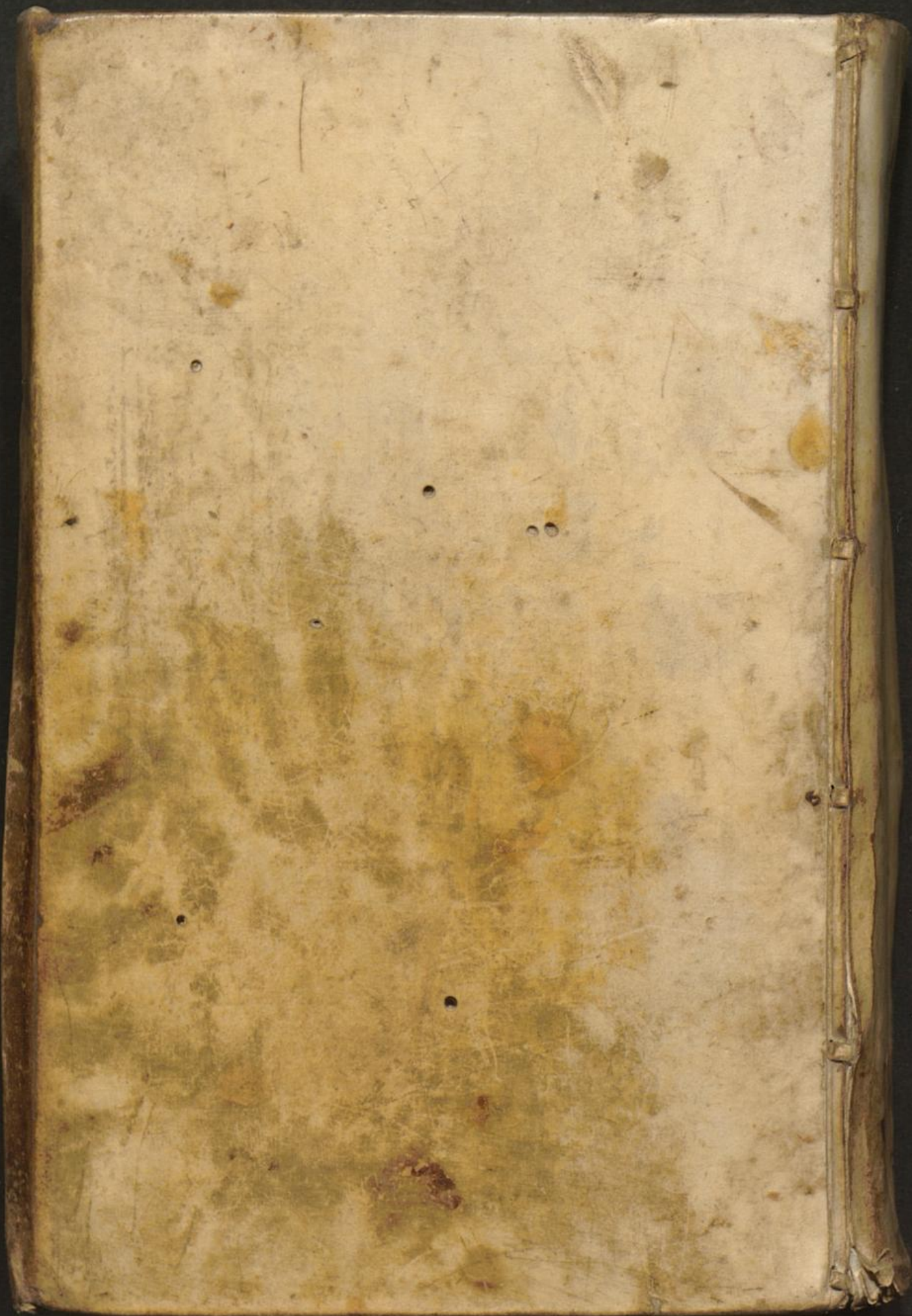

Th

2673